

ARCHIDIACONATUS UNIEJOVIENSIS.

ACHIDYAKONAT UNIEJOWSKI.

ARCHIDYAKONAT UNIEJOWSKI

należał, jak to w wstępie do opisu archidyaconatu *gnieźnieńskiego* pokazano, do pięciu archidyaconatów, na które archidyecezya *gnieźnieńska* pierwotkowo, prawdopodobnie już w wieku XII, podzieloną została. Od początku obejmował cztery dekanaty: *uniejowski*, *wartski*, *szadkowski* i *brzeźnicki*, z których ostatni później w większej części przyłączony został do archidyaconatu *łowickiego*. Kościołów parafialnych liczył 90, oprócz kilku filialnych i około 40 kaplic. Po ostatnim rozbiore Polski wszystkie te kościoły, stanowiące dotąd południowo-zachodnią część archidyecezyi *gnieźnieńskiej*, odpadły do nowo uorganizowanej dyecezyi *kujawsko-kaliskiej*, do której dotąd należą, rozdzielone na dwie gubernie dzisiejszego królestwa kongresowego: *kałiską* i *piotrkowską*, oraz na ośm dekanatów i powiatów: *łęczycki* z 2, *sieradzki* z 19, *łaski* z 18, *piotrkowski* z 5, *radomski* z 21, *turecki* z 18, *częstochowski* z 2, i *wieluński* z 5 kościołami parafialnymi.

Z pomiędzy tych 90 kościołów było na początku wieku XVI, czyli podczas sporządzenia niżej zamieszczonego ich opisu, 14 murowanych, i wprawdzie: w *Uniejowie*, *Warcie*, *Sieradzu*, *Szadku*, *Łasku*, *Buczku*, *Grocholicach*, *Szczercowie*, *Widawie*, *Stronisku*, *Marzeninie*, *Radomsku*, *Trębaczowie* i *Działoszynie*, reszta zaś w liczbie 76 drewniane. Dziś natomiast jest pomiędzy nimi 56 murowanych, a tylko 34 drewnianych. W owym czasie przypadało 16 kościołów na miasta: *Uniejów*, *Lutomiersk*, *Pabijanice*, *Dobre*, *Wartę*, *Bużenin*, *Sieradz*, *Szadek*, *Szczerców*, *Grocholice*, *Widawę*, *Radomsk*, *Kamińsk*, *Pajęczno*, *Brzeźnicę* i *Działoszyń*, a 74 na wsie; dziś tylko 5 na miasta: *Uniejów*, *Pabijanice*, *Wartę*, *Sieradz* i *Radomsk*, 11 na osady tak zwane, na które zamieniono tyleż miast wyżej wymienionych, a reszta na wsie. Pod względem prawa patronatu należały do króla kościoły: w *Uniejowie*, *Męce*, *Glinnie*, *Warcie*, *Sieradzu*, *Szadku*, *Szczercowie*, *Brzeźnicy*, *Radomsku*, *Dworszewicach*, *Wąsoszu*, *Wąglczewie*, *Dobroszycach* i *Pajęcznie*; do arcybiskupa *gnieźnieńskiego*: w *Wieleninie*, *Niemysłowie*, *Boleszynie*, *Borszewicach*, *Grocholicach*, *Parźnie*, *Restarzewie*, *Sędziejowicach*, *Marzeninie*, *Makowiskach* i *Rząśni*; do kapituły *krakowskiej*: w *Pabijanicach*; do kolegium masyonarzów *uniejowskich*: w *Śpicimierz*; do panien *Cystersek* w *Ibramowicach*: w *Brzeźnie*; do panien *Klarysek krakowskich*: w *Mykanowie*, do opata i klasztoru *sulejowskiego*: w *Baldrzychowie*; reszta kościołów w liczbie 60 były patronatu prywatnego czyli szlacheckiego.

Oprócz kolegiaty w *Uniejowie* miał archidyaconat jeszcze drugą przy kaplicy królewskiej w *Sieradzu*, która w przeszłym wieku do kościoła parafialnego tamże przeniesioną została. Trzecia kolegiata powstała w *Łasku* dopiero w roku 1525. Prócz tego były tam na początku wieku XVI prepozytury z kolegiatami masyonarzów: w *Warcie*, *Łasku* i *Szadku*; przy następujących zaś kościołach były altarye z osobnymi prebendarzami: w *Radomsku* 6, w *Niewiesz*, *Sieradzu*, *Buczku*, *Brzeźnicy* i *Siemikowicach* po jednej; nadto osobna kapellania w *Dobrej*.

Za czasów prymasa *Łaskiego* istniały tam następujące klasztory: oo. *Dominikanów* w *Sieradzu* fundacyi *Kazimierza*, księcia *kujawskiego*, *sieradzkiego* i *łęczyckiego* z r. 1260, oo. *Franciszkanów* w *Brzeźnicy*, fundacyi *Leszka Czarnego* około roku 1286, przeniesionych po 2 latach do *Radomska*, oo. *Bernardynów* w *Warcie* fundacyi *Gerarda z Brudzewa*, kanonika *krakowskiego*, oraz dwie rezydencye czyli prepozytury zakonne: jedna w *Uniejowie* oo. *Benedyktynów tynieckich*, druga w *Sieradzu* kanoników *regularnych* grobu *Chrystusowego z Miechowa*. Później powstały następujące klasztory: kanoników *regularnych* grobu *Chrystusowego* w *Wąglczewie*, oo. *Reformatów* w *Lutomiersku*, oo. *Bernardynów* w *Widawie*, oo. *Dominikanów* w *Gidlach*, oo. *Franciszkanów* w *Grocholicach* i *Belchatowie*, oo. *Kartuzów* w *Gidlach* i panien *Franciszkanek* w *Warcie*. Szpitale z kościołami i prebendami były na początku wieku XVI: w *Uniejowie* i *Sieradzu*, później przybyły: w *Łasku*, *Szadku*, *Radomsku* i *Warcie*. Od owego czasu aż dotąd powstały nowe parafie z kościołami: w *Kliczkowie Małym*, *Godynicach*, *Złoczewie*, *Rudzicy*, *Klonowie*, *Dobroni*, *Krzepcowie*, *Suchcicach*, *Chojnach*, *Zdunskiej Woli*, *Grzymalińskiej Woli*, *Pławnie*, *Puszczy Osińskiej*, *Chabielicach*, *Stróży* i *Poźdżenicach*; natomiast z dawniejszych kościołów parafialnych pięć zamieniono na filialne: w *Glinnie*, *Dąbrowie*, *Rychłocicach*, *Krempie* i *Soborzycach*, dwa zaś zupełnie zniszczone zostały: w *Trębaczewie* i *Szczytach*. Z kościołów parafialnych po dokonaniu opisu w *Liber Beneficiorum Łaskiego* powstałych: *poźdżeniński* zamieniony został na filialny i dziś należy do parafii w *Wygielzowie*, a kościoły w *Puszczy* i *Stróży* dziś już nie istnieją.

1. ECCLESIA COLLEGIATA UNYEOVIENSIS,*)

tituli *beatissimae Mariae virginis, Gnesnensis* dioecesis in oppido *Unyeow*, mensae archiepiscopalis sanctae ecclesiae metropolitanae *Gnesnensis*, muro cocti lateris

*) *Uniejów*, wieś, później miasto arcybiskupów *gnieźnieńskich*, należąca niezawodnie do pierwotnego uposażenia kościoła *gnieźnieńskiego*, albowiem wymienia ją bulla papieża *Innocentego III* z r. 1136, potwierdzająca wszystkie jego ówczesne posiadłości, pomiędzy temiż posiadłościami. Miejsce to dla pomyslnego położenia swego wkrótce nabrało znaczenia pomiędzy innymi posiadłościami arcybiskupimi i zapewne już w pierwszej połowie wieku XII było miastem z kościołem parafialnym i zamkiem czyli rezydencją arcybiskupów, którzy tam często przebywali. Z tego powodu miasto to coraz więcej wznosiło się w ludność i dobrobyt. Pierwotny kościół parafialny bądź to z łupności arcybiskupów, bądź też książąt polskich fundowany, wkrótce po założeniu swoim wyniesiony został do godności kolegiaty i był nią już zapewne przed rokiem 1170, w którym arcybiskup *Piotr* konsekrował tamże *Lupusa*, biskupa *plockiego* (*Damalewicz*, *Series Archiep. Gnesn.* f. 119. cfr. *Długosz*, *Hist. Pol. lib. V*, 518). Z tego uroczystego obrzędu wnosić można, że *Uniejów* był już naówczas znaczącym miejscem, skoro tam arcybiskup mógł podejmować biskupów i książąt, i że tam od dawna istniała kolegiata, w której właśnie dla odpowiedniej liczby duchowieństwa konsekracja biskupa odbyć się mogła. Jaki pierwotnie był skład kolegiaty uniejowskiej, z nikąd dojść nie można. Musiały się być przez dwa blisko wieki znacznie zmienić jej stosunki i zmniejszyć dochody, skoro arcybiskup *Jarosław Skotnicki* nową jej nadał erekcją i uposażenie, ustanawiając przy niej proboszcza, archidyakona i kustosza, oprócz pięciu kanoników, siedmiu wikaryuszów i mansyonarzów. Nadto tenże arcybiskup wystawił w miejsce dawnego drewnianego przez *Krzyżaków* w roku 1331 złupionego i zniszczonego (*Długosz*, l. c. lib. IX, 1012), nowy kościół mурowany, w głównych częściach swoich dotąd istniejący, dość obszerny i wspaniały, który sam pod tyt. *N. Maryi P.* około roku 1365 konsekrował. Tenże arcybiskup fundował równocześnie prepozyturę *oo. Benedyktynów s. Mikołaja* w *Uniejowie*, hojnie ją uposażywszy i udzieliwszy proboszczom przywilej zasiadania w stallach kanonicznych kolegiaty. Oprócz tego wystawił tam obronny zamek mурowany, opatrzywszy go w potrzebne do obrony materiały, do którego też kapituła *gnieźnieńska* w czasie groźących wojen i napadów wywozić kazala skarbiec kościelny, księgi i archiwum kapitulne (*Damalewicz*, l. c. 187. *Długosz* l. c. lib. IX. 1147, 1148). Kościół przez arcybiskupa *Jarosława* wystawiony spalił się przed rokiem 1462, albowiem arcybiskup *Jan Sprowski*, w porozumieniu się z kapitułą swoją metropolitalną przeznaczył w tymże roku na jego restaurację 30 grzywien z ofiar przy grobie *bl. Bogumiła* w *Dobrowie* składanych (*Damalewicz* l. c. f. 113). Dawniej było w tym kościele 9, dziś tylko 7 ołtarzy, z których cztery znajdują się w obudwach nawach, a 3 w tyłach kaplicach później przybudowanych. Ołtarz w. dzisiejszy fundował kanonik tamtejszy *Wiśniewski*, zapisawszy testamentem znaczny na ten cel legat w roku 1778; przyzobdobił go zaś i odzłocić kazal w roku 1779 kanonik miejscowy *Warzewski*; ołtarz drugi pod tyt. *s. Antoniego z Padwy* i *s. Anny* z bractwem tejże Świętej w r. 1609 zaprowadzonym; ołtarz trzeci pod wezwaniem *N. Maryi P. Rożańcowej* i czwarty na środku kościoła wraz z pięknym marmurowym grobowcem, w którym wystawione są ku czci publicznej zwłoki *bl. Bogumiła*, arcybiskupa *gnieźnieńskiego* († 1182), zbudowany nakładem arcybiskupa *Wacława*

constructa, et a multo tempore fundata et erecta; non extant tamen aliqua munita litterarum in scriniis eiusdem, per quem aut cuius opera, instantia et impensis. Quae ex antiquo prout et modo (habet) duas dignitates, videlicet praeposituram et archidiaconatum¹⁾, necnon quinque canonicatus et praebendas collegium facientes et representantes. Quarum dignitatum, canonicatum et praebendarum collatio, provisio et dispositio, praepositurae videlicet tanquam primae dignitatis vacatione occurrente ad sedem apostolicam, archidiaconatus vero, necnon canonicatum et praebendarum ad metropolitaneum *Gnesnensem* loci ordinarium (pertinet). Qui quidem duo praelati, seu duae dignitates, necnon canonicatus et praebendae, seu canonici habent singuliter singuli ultra eorum numerum in eadem ecclesia vicarios, aut vicarios perpetuos, in ipsa ecclesia collegiata horas canonicas et divina officia singulis diebus et septimanis pro ipsis praelatis et canonicis et loco eorum perficientes et explentes. Quorum vicariorum vacatione occurrente ius praesentandi et patronatus spectat, videlicet praepositi ad praepositum, qui vicarius pro tempore existens habet curam animarum in villanis, diciturque et appellatur plebanus villanorum, qui instituitur ad praesentationem praepositi per loci ordinarium; vicarius vero archidiaconalis similiter praesentatur per archidiaconum vacatione occurrente loci ordinario, ac instituebatur, ex eo, quia habuit curam animarum super oppidanis *Unyeow*, dicebaturque et appellabatur plebanus oppidanorum. Quae vicaria archidiaconalis per olim *Sbigneum* archiepiscopum data est et incorporata una cum parochiali ecclesia in *Spicimierz*

Leszczyńskiego roku 1666. Pierwsza kaplica *Boleszczyńskich*, tak zwana od prałata *uniejowskiego*, *Boleszczyńskiego*, który uposażył przy niej osobnego prebendarza i promotora bractwa *Szkaplerza s.*; druga kaplica *Zborowskich*, fundowana przez kustosza miejscowego, *Jakoba Zborowskiego*, w roku 1663 zmarłego, w której się niegdys odprawiała co czwartek wotywa *Cilavit* z processją; trzecia kaplica *Głuchowskich* pod tyt. *s. Krzyża*. Starożytna pełna pamiątek świątynia przed kilkunasty laty wielce podupadła i zaniedbana, przez dzisiejszego rządzcę swego od roku 1874 starannie bywa restaurowaną i wewnątrz przyodzabiana. Przed zniesieniem kolegiaty prepozytura jej wcielona była od początku wieku XVI do suffraganii *gnieźnieńskiej* (*Arch. Capit. Gnesn.*). Skład tejże kolegiaty utrzymał się aż do końca w tym stanie, jak go opis powyższy przedstawia. Prałaci i kanonicy uzyskali w roku 1730 od arcybiskupa *Polockiego* przywilej noszenia mantoleków. Arcybiskup *Zbigniew Oleśnicki* fundował przy kolegiacie mansyonarzów, wcielwszy w roku 1491 do ich kolegium kościół parafialny *Spicimierzu* z wszelkimi dochodami, oraz kościół parafialny w *Uniejowie* pod tyt. *Bożego Ciała* (*Rubryc. dyec. kuj.-kal.* z r. 1877 f. 100—103).

Kolegiata *uniejowska* słynną jest nie tylko z powodu swojej starożytności i posiadania od dwóch wieków szczątków *bl. Bogumiła*, ale dla odbywanych tamże synodów prowincjonalnych: w roku 1326 przez arcybiskupa *Janisława* (*Helcel*, *starod. prawa polsk. pouniki I*, 397. *Kod. dypl. wielkop. II*, 390 sqq.) i w roku 1376 przez legata apostolskiego *Mikołaja*, biskupa *Majorki*, domagającego się od duchowieństwa polskiego dwuletniej kontrybucji z dóbr duchownych i bogatej słuźcizny po biskupie *wrocławskim Przeclawie*, celem przyspieszenia powrotu papieża z *Awinionu* do *Rzymu* (*Długosz* l. c. lib. X, 31), oraz kilku synodów dycezalnych. Oprócz szczątków *bl. Bogumiła* spoczywają w kolegiacie *uniejowskiej* zwłoki arcybiskupa *Jakoba Swinki*. Zamek *uniejowski*, który w czasie wojen i napadów obcych nieprzyjaciół ważną odgrywał rolę, był świadkiem śmierci kilku arcybiskupów *gnieźnieńskich*. Tam umarł między innymi arcybiskup *Wincenty Kot z Dembna* w roku 1448, który kapitule *gnieźnieńskiej* z winnic swoich *chełmskich* i *uniejowskich* w swoim i następców imieniu ofiarował dla zakrystyi katedralnej rocznie cztery beczki wina (*Arch. Capit. Gnesn. N.* 443). Widać ztąd, jak znaczne być musiały w owych czasach winnice w okolicy *Uniejowa*. Utrzymały się one aż do nowszych czasów, gdyż kapituła tamtejsza posyłała kapitule *gnieźnieńskiej* jeszcze w wieku zeszyłym corocznie antał wina z winnic swoich (*Rubryc. cit. f.* 102).

¹⁾ Trzecia prałatura kustosza zniesioną została zapewne na końcu wieku XV.

pro mansionariis in eadem ecclesia collegiata, per eundem archiepiscopum *Sbigneum* super ipsa vicaria archidiaconali et parochiali in *Spicimirz* de novo fundatis et erectis. Aliae vero vicariae canonicales et eorum vicarii sunt de iure praesentandi canonicorum singuli singulorum et instituntur per praepositum pro tempore existentem, vacatione eorum occurrente. Eidem enim ecclesiae collegiatae annexa est cura animarum, quam habent et gerunt administrantque modo praedicti vicepraepositi, vicarius praepositi et mansionarii loco vicarii archidiaconi, sermonemque ad populum singulis diebus dominicis et festivis, prout ex antiquo facere tenentur et faciunt, et sacramenta ecclesiastica omnia adultis et parvulis administrant et administrare tenentur, videlicet vicarius praepositi parochianis de villis, et mansionarii in oppido *Unyeow*; habeturque in ipsa ecclesia collegiata et non in alia fons baptismalis, et alia sacramenta (sic) Eucharistiae pro viatico et sacrum chrisma pro utroque populo conservantur.

PRAEPOSITURA in ipsa ecclesia collegiata est prima dignitas, quam pronunc obtinet venerabilis dominus *Joannes Bussynsky*¹⁾, quam ex antiquo pro dote et fundo habuit, prout et modo habet pacifica in possessione. Primo, in ipso oppido prope ecclesiam unam specialem aream, modo vacuum, in postico domorum modo *Andreae* mercatoris, *Gregorii Rolya* sartoris, *Jacobi Rolya* pelificis, *J. Trzpyola*, *Petri Czyerpycha*, *Adriani et Laurentii Czyeply*, a circulo oppidi versus eandem aream se protendentis sitam; item unam aream specialem satis latam et spatiosam cum horto in antiqua civitate eiusdem oppidi *Unyeow*, in fine aliarum arearum versus *Nyeswyesch* pro praedio sitam, ad quod praedium habet ex antiquo tres mansos agri in latitudine et longitudine in quolibet campo ad instar oppidanorum se protendentis, cum pratis eisdem agris seu mansis adiacentibus. Item habet in *Cosczyelnycza*³⁾, villa seu vico eidem oppido *Unyeow* circa ripam fluvii adiacente in fine eiusdem, eundo versus *Nadole*⁴⁾, unam aliam specialem aream pro piscatore cum horto, et prato ad ipsam aream spectantem et liberam piscaturam in fluvio. Cuius areae piscator pro tempore existens solvit et solve tenetur praeposito pro tempore existenti pro censu ad arbitrium praepositi digeria in piscibus, aut in pecuniis, secundum quod velit per praepositum locatus, et modo solvit annuatim per fertonem.

*Cuczky*⁵⁾, villa sub eadem collegiata iure parochiali in *Unyeow*, cuius villae et haereditatis totius tertia pars in agris, pratis, silvis, molendino, fluvio, aquis cum singulis et universis eiusdem tertiae pratis obventionibus, cum omni iure, dominio, et proprietate spectat et pertinet ad praedictam praeposituram *Unyeoviensem* et eius pro tempore praepositum, in qua parte tertia modo habet solum unum emethonem, dictum *Kuszy*, qui solvit pro censu annuatim sedecim grossos et in praesentia praepositi solvit in piscibus pro digerio, et ligna ducit pro necessitate praepositi in *Unyeow*. Alii agri sunt deserti cum eorum areis et pratis, qui locantur pro posse et velle praepositi et factorum ipsius. Aliae duae partes ipsius villae sunt haereditariae nobilium, quas nunc tenet quidam *Caznowsky*.

*Scharovo*⁶⁾, villa sub eadem parochia praefatae collegiatae *Unyeoviensis*, in qua villa omnes canonici et praepositus praeter archidiaconum habent per unum

¹⁾ *Bużiński Jan*, późniejszy suffragan *gnieźniński*. ²⁾ *Nieświesz*. ³⁾ *Kościelnica*. ⁴⁾ Miejscowość dziś nie znana. ⁵⁾ *Kuczki*, wieś do parafii *uniejuwskiej* należąca. ⁶⁾ *Szarów Księży*.

emethonem; praebenda vero et canonicatus dicta *Swieneze*¹⁾, quos obtinet pronunc venerabilis dominus *Nicolaus Czepel*²⁾, praepositus *Wratislaviensis*, habet duos, sed praepositus et alii canonici modo praemisso habent per unum. Manent tamen adhuc lanci deserti, qui locantur pro aliis canonicis per unum emethonem habentibus. Ipsaque villa praeter certos agros, quos quidam nobilis in ibidem habitans, alias partem ipsius villae in haereditatem obtinet, habens speciale praedium et emethones, pertinet cum omni iure ad ecclesiam et capitulum ipsius ecclesiae *Unyeoviensis*, ut dicitur, pro communi mensa residenti capitulari ex antiquo data, quam postea propter non residentiam singulorum praelatorum et canonicorum eiusdem ecclesiae inter se distribuerunt, alias pro residentibus dumtaxat eius proventus, census et obventiones spectabant, solvuntque singuli emethones de quolibet manso ratione census et decimae per unam marcam communis numeri et monetae, et nullos alios labores faciunt propter absentiam praelatorum et canonicorum et propter haereditatis tenuitatem. Praefatus vero nobilis cum ipsis emethonibus in sorte praedii seu agrorum praedialium locatorum solvit decimam manipulari pro dicta praepositura et eius pro tempore praeposito, et valor eius aestimatur iuxta communem taxam ad duas marcas, aliquando magis aut minus. Non solvunt emethones decimam canapi aut lini, sed conducunt decimam in horreum a praeposito seu eius factore locandum.

*Balyn*³⁾, villa sub eadem parochia praefatae collegiatae *Unyeoviensis* nobilium, in qua est curia habens in eadem villa et haereditate speciales agros praediales ab agris emethonalibus distinctos, de quibus decima manipularis proveniens spectat ad praeposituram et eius praepositum eiusdem collegiatae, et conducit eam praepositus pro suo placito curru proprio, valorque eius aestimatur ad unam marcam, aliquando magis, aliquando minus; post agros vero emethonales omnes et singulos eiusdem villae et haereditatis decima manipularis spectat et pertinet ad praepositum hospitalis pauperum *sancti Spiritus* in antecoppido siti, et conducunt eam emethones curribus propriis in horreum a praeposito locandum, et non solvunt decimam lini aut canapi, et valor eius aestimatur ad tres marcas, aliquando magis.

*Dominikovicze*⁴⁾, villa nobilium haereditaria simul cum villa *Czajkovicze*⁵⁾, ut dicitur, ex eadem *Dominikovicze* erecta quoad praedium dumtaxat, sub praedicta parochia, in quibus duabus villis habetur ex antiquo unum praedium militare ad haeridem in *Dominikovicze* spectans, ab agris emethonalibus dictarum haereditatum distinctum, de quibus omnibus et singulis agris praedialibus decima manipularis proveniens spectat ad eandem praeposituram collegiatae *Unyeoviensis* et eius praepositum, et conducit eam praepositus curru proprio pro suo placito in horreum per cum ordinatum, et valor eius facit quatuor marcas. Post agros vero emethonales omnes et singulos in eadem *Dominikovicze* dumtaxat decima manipularis proveniens spectat ad praepositum *sancti Nicolai* in eodem *Unyeow*, et conducunt eam emethones in horreum per praepositum *sancti Nicolai* locandum propriis curribus, valor-

¹⁾ *Świnice*, wieś w parafii *Chlewo*. ²⁾ *Mikołaj Czepel (Czepiel)*, doktor obojga prawa, urodzony 1442 w *Poznanu*, kantor *gnieźniński*, proboszcz *wrocławski*, *krakowski*, *sandomierski* i t. d., sławny *kortezan* swego wieku, mąż uczony † 1518 (Acta decr. Capit. Gnesn.) ³⁾ *Balin*. ⁴⁾ *Dominikowice*. ⁵⁾ *Krajkowice*, wsie należące do parafii *uniejuwskiej*.

que eius aestimatur ut communiter ad sex marcas. In *Craykovicze* vero praefata decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales duntaxat provenit pro canonicatu et praebenda eiusdem collegiatae, quos pronuncie obtinet dominus *Nicolaus Bedlensky*¹⁾, scholasticus *Cracoviensis*, et conducunt eam similiter emethones curribus propriis (in horreum) per canonicum aut eius factorem in eadem haereditate locandum; non solvunt tamen decimam canapi aut lini. Et valor eius aestimatur ad unam sexagenam, aliquando minus.

*Jankovicze*²⁾, villa haereditaria nobilium sub eadem parochia collegiatae *Unyeoviensis*, in qua non sunt aliqui agri emethonales, solum praediales, de quibus omnibus agris ipsius villae decima manipularis proveniens spectat ad eandem praeposituram collegiatae *Unyeoviensis* et conducitur opera et diligentia praepositi seu eius factoris curru proprio in horreum, ubi sibi placet; cuius valor aestimatur ad duas marcas.

Szyclanthkow et *Liskovicze*³⁾, villae sub parochiis ecclesiarum in *Pyacznow* et *Scacznow*⁴⁾, in quibus villis sunt speciales agri emethonales et praediales; decimae tamen manipulares in eisdem villis et haereditibus provenientes post omnes et singulos agros emethonales debentur spectantque ad praeposituram et praepositum collegiatae *Unyeoviensis*, et conducuntur per emethones curribus eorum in horrea in eisdem villis et haereditatibus locanda. Non solvunt decimam lini aut canapi, et valor cuiuslibet eorum aestimatur ad unam sexagenam, aliquando magis. Post agros vero praediales in ipsis villis haeredum decima manipularis debetur ecclesiis parochialibus praedictis et earum plebanis.

Bronowo maior et *minor*⁵⁾, villae haereditariae sub parochia collegiata *Unyeoviensis* praedicta, in quibus villis decima manipularis post omnes et singulos agros praediales haereditarios proveniens spectat ad praepositum dictae collegiatae, quam praepositus sibi conducere tenetur, et valor aestimatur ad duas marcas; post agros vero omnes et singulos emethonales in utraque villa decima manipularis ad universitatem vicariorum eiusdem ecclesiae *Unyeoviensis* spectat et pertinet. Et non solvunt emethones decimam lini aut canapi, sed eam conducunt in horrea per vicarios locanda, valorque earum aestimatur utriusque ad septem marcas, aliquando magis vel minus.

*Zaleszye*⁶⁾, villa haereditaria sub parochia collegiatae *Unyeoviensis*, in qua sunt etiam speciales agri praediales et emethonum; decima tamen manipularis de agris praedialibus provenit pro praepositura et de emethonalibus provenit pro vicariis, prout in villis *Bronowo* utraque. Valor praepositi (sic) aestimatur ad mediam et vicariorum similiter, aliquando magis vel minus.

*Skotnyny deplew*⁷⁾, villae haereditariae nobilium sub eadem parochia saepedictae collegiatae *Unyeoviensis*, in quibus licet sint aliqui agri emethonales et nobilium, decima tamen manipularis post omnes et singulos ipsarum villarum agros proveniens spectat ad praeposituram et eius pro tempore praepositum. Non solvunt emethones decimam lini aut canapi, sed conducunt post eorum araturas, prout

¹⁾ *Bedlenski Mikolaj*, scholastyk i wikaryusz jeneralny *krakowski* i kanonik *gnieźnieński* † 1540 (*Acta Capit. Gnesn.*) ²⁾ *Jankowice*. ³⁾ *Siedlątków* i *Lyszkowice*. ⁴⁾ *Pięczniew* i *Skęczniew*. ⁵⁾ *Bronów*, *Bronówek*. ⁶⁾ *Zalesie*, wieś należąca do parafii *uniejskiej*. ⁷⁾ *Skotniki*, wieś do parafii należąca, dziś tylko jedna.

in aliis et post nobilium per praepositum (sic), et valor utriusque aestimatur ad duas sexagenas, aliquando magis, aliquando minus.

*Czepowo Gregory*¹⁾ et *Czepowo Wyssokie*²⁾, villae haereditariae nobilium sub parochiis collegiatae *Unyeoviensis* et *Vyelenyno* parochialis, in quibus villis decima manipularis tam post agros praediales quam emethonales proveniens in toto spectat ad praeposituram eiusdem collegiatae *Unyeoviensis*, et conducuntur more aliarum, valorque earum in *Wyssokie* ad septem marcas et in *Gregory* ad tres, aliquando magis, aliquando minus.

*Czepowo mediocre*³⁾, villa similiter haereditaria sub parochia *Vyelenyno*, cuius villae post omnes et singulos agros emethonales decima manipularis proveniens etiam spectat ad praefatam praeposituram et conducitur per emethones more aliarum, non solventes decimam canapi aut lini, et valor eius aestimatur ad tres marcas, aliquando magis, aliquando minus.

*Czychmyana*⁴⁾, villa archiepiscopalis mensae sub parochia *Vyelyomowo*⁵⁾, in qua non est aliquod praedium, solum agri emethonales, de quibus omnibus ipsius totius villae agris decima manipularis proveniens spectat ad praeposituram collegiatae *Unyeoviensis* et eius praepositum, cuius valor aestimatur ad octo marcas, aliquando magis, aliquando minus. Solvunt etiam decimam lini de quolibet mauso per unum grossum et conducunt eam in horreum per praepositum vel eius factorem locandum.

*Roznyathow*⁶⁾, villa nobilium sub parochia *Vyelyenyno*⁷⁾, in qua villa sunt agri emethonales et praediales, post quos agros emethonales decima manipularis proveniens spectat ad praeposituram ecclesiae *Unyeoviensis* et ad eius praepositum; valor ipsius duae marcae, aliquando magis, aliquando minus, quae conducitur per emethones in horreum; praedialis vero in eadem villa pertinet super (sic) plebanum in *Vyelyenyno*.

*Zaborow*⁸⁾, villa nobilium sub parochia *Vyelyenyno*, in qua sunt agri praediales et emethonales; de agris quidem emethonalibus decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad praeposituram et ad eius praepositum, quae conducitur in horreum per eosdem emethones eiusdem villae; cuius valor aestimatur ad unam sexagenam; de praedialibus vero agris decima proveniens ad plebanum in *Vyelyenyno* pertinet.

*Drosdow*⁹⁾, villa haereditaria nobilium sub parochia *Swyencze*¹⁰⁾, in qua quidem villa sunt agri emethonales et praediales; de agris quidem emethonalibus decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad praeposituram ecclesiae *Unyeoviensis* et ad eius praepositum, quae conducitur per eosdem emethones eiusdem villae more aliarum villarum; cuius valor aestimatur ad sex marcas communis pecuniae, aliquando magis et aliquando minus; de agris vero praedialibus decima etiam manipularis proveniens super (sic) plebanum in *Swyencze* pertinet.

Item eadem praepositura est taxata ad quinque marcas argenti.

¹⁾ *Czepów Dolny*. ²⁾ *Czepów Górny*. Ostatnia wieś należy do parafii *Wielenia*. Tak samo ³⁾ *Czepów Średni*. ⁴⁾ *Cichmiana*. ⁵⁾ *Wilamów*. ⁶⁾ *Roźniatów*. ⁷⁾ *Wielenia*. ⁸⁾ *Zaborów*. ⁹⁾ *Drosdów*. ¹⁰⁾ *Świnica*.

VICARIA PERPETUA, ad quam praepositus pro tempore existens habet ius praesentandi, quae ex antiquo curata existit, quam promunc obtinet dominus *Leonardus de Oleschnyca*¹⁾ canonicus *Lanciciensis*, habetque in cura viginti septem villas, videlicet: *Coszyelnycza*²⁾, *Ostrowsko*³⁾, *Wyelszczyce*⁴⁾, *Cuczky*⁵⁾, *Skotlnyky*⁶⁾, *(Hlubowy duplex*⁷⁾, *Czepowo Gregory*⁸⁾, *Orzeszkowo*⁹⁾, *Volya*¹⁰⁾, *Bronowo duplex*¹¹⁾, *Zalyeszye*¹²⁾, *Cobylnyky*¹³⁾, *Scharow*¹⁴⁾, *Ubyslaw*¹⁵⁾ cum praedio et hortulanis, *Boczky*¹⁶⁾, *Grocholycze*¹⁷⁾, *Ulan*¹⁸⁾, *Lypnyca duplex*¹⁹⁾, *Jankow*²⁰⁾, *Dominikowice*²¹⁾, *Craykowice*²²⁾, *Sypyn*²³⁾ moleudinum domini *Balynsky* et cum piscatoribus (sic) *Balyn*, *Sypyno*, necnon molendinum *Skotlnycky*²⁴⁾, cum hortulanis seu piscatoribus, quibus ecclesiastica sacramenta uti eorum pastor seu plebanus administrat et sermonem ad populum alternatis vicibus, uti supra, diebus dominicis et festivis per se vel substitutum suum, necnon ultra haec singulis diebus in choro eiusdem ecclesiae collegiatae cum aliis vicariis ipsius ecclesiae horas canonicas, missas, et alia sacra et divina officia cantare, peragere et explere tenetur et obligatur. Qui quidem vicarius pro dote et fundo ex antiquo pro sui contentatione et onerum expletionem habet proventus infrascriptos; imprimis aream satis competentem et in ea domum dignam inter aream archidiaconi ex una parte et *Myerzychova* oppidana parte ex altera; item unam aliam aream in suburbio seu in nova civitate extra portam eiusdem oppidi *Unyeow* penes stratam publicam, qua itur versus *Lanciam* in parte sinistra; item et unum hortum inter hortos oppidanorum, videlicet *Nasthalo* ex una et *Nicolaum* mercatorem parte ex altera iacentem, in longitudine ad spatium unius stadii, prout et aliorum oppidanorum se extendentem.

Grocholicze, *Cuczki*, *Ulan*, villae haereditariae sub parochia eiusdem collegiatae *Unyeoviensis*, post quarum villarum omnes et singulos agros decimae manipulares provenientes spectant et pertinent ad dictam vicariam perpetuam praepositi et eius vicarium in toto, et conducunt eam emethones in *Cuczky*. In *Ulan* vero non sunt emethones aliqui, solum nobiles, et conducit eam nobilis, apud quem decima ordinarie locatur; in *Grocholycze* autem conducit eam vicarius curru proprio, seu ipsius impensis locator decimae; emethones tamen propterea solvunt decimam canapi seu lini per duos grossos de quolibet manso.

Lypnyca utraque, villae eiusdem parochiae *Unyeoviensis* collegiatae, in quibus sunt speciales agri praediales, de quibus decima manipularis proveniens spectat ad eundem vicarium praepositi; de agris vero emethonalibus decima pertinet pro mensa archiepiscopali.

*Lyeaschino*²⁵⁾, villa sub parochia *Vyelyanowo*²⁶⁾, de qua decima proveniens in toto spectat ad eandem vicariam praepositi, quam incolae conducunt curru proprio in horreum per vicarium locandum, cuius valor est marca una.

1) Leonard z Oleśnicy. 2) Kościelnica. 3) Ostrowsko. 4) Wieszce. 5) Kuczki. 6) Skotniki. 7) Nieodgadnione. 8) Czepów Dolny. 9) Orzeszków. 10) Wola Przedmiejska. 11) Bronów i Bronówek. 12) Zalesie. 13) Kobylniki. 14) Szarów Książ i Szarów Pański. 15) Ubyslaw. 16) Boczki. 17) Grocholicze. 18) Ulan. 19) Lipnica. 20) Jankowice. 21) Dominikowice. 22) Krajkowice. 23) Sypin, dziś nieznan w parafii. 24) Młyn Skotnicki. Prócz tego należą do parafii osady: *Borzewisko*, *Brzeziny*, *Konopnica*, *Ksawercin*, *Lęg Baliński*, *Lęg Dominikowski*, *Paulina*, *Piotrów*, *Przewóz*, *Staszyn*, *Wielkopole*, *Włodzimierz* i *Zaciszce*. 25) Łekaszyn. 26) Wilanów.

*Wyelgylanle*¹⁾, *Brozowka*²⁾, *Cozubow*³⁾ et *Szarbycze*⁴⁾, villae in insulis seu ripis fluvii sitae, quarum de agris habentes et incolae earum ex piscatura victum habentes sub parochia in *Vyelanow* (sic), in quibus villis incolae loco decimae et pro decima solvunt per aliquot grossos vicario eiusdem collegiatae *Unyeoviensis* praepositi, et provenit pro hac vice duntaxat una marca.

Czepowo Gregory. In eadem villa emethones agros colentes pro colenda praefato vicario praepositi solvunt per unum corum siliginis et hortulani per unum grossum, et similiter *Orzeszkowo*, *Ostrowsko*, *Cuczky*; in *Scharowo* autem emethones de parte capituli *Unyeoviensis* ecclesiae similiter per unum corum siliginis, de parte vero nobilis per unum grossum cum medio; item in *Zalyeszye* et *Bronowo minori* similiter per unum corum siliginis dant et solvunt emethones; item in *Grocholicze*, *Dominikowice*, *Balyno*, *Craykowice* et *Skotlnyky* utraque emethones agros colentes eiusdem praepositi vicario ratione colendae dant et solvunt per unum grossum et hortulani per medium grossum, et similiter *Lypnyca*. Item de molendino *Balynsky*⁵⁾ et de molendino *Skotlnyky*, alias incolae circa ipsa molendina, hoc est, piscatores ibidem residentes solvunt pro huiusmodi colenda eidem vicario per medium grossum, de molendinis autem, nedum de eisdem, sed etiam ut *Scrobanya*⁶⁾ et aliis molendinis circa oppidum *Unyeow* et in *Cuczkw* solvunt molendinatores dicto vicario praepositi per unum corum farinae siliginis; item de *Volya* emethones omnes et singuli ex eorum agris praedicto vicario praepositi solvunt missalia, videlicet de quolibet manso per duos coros siliginis et tres coretos avenae; de advocatia vero advocatus ratione decimae singulis annis similiter eidem vicario solvit viginti grossos. In *Ubyslaw* autem hortulani circa praedium archiepiscopale residentes solvunt etiam pro colenda per unum corum avenae; item in *Boczky*, *Vyesczicze*⁷⁾ et *Kawyczynko*⁸⁾ piscatores solvunt etiam ad instar aliarum villarum superius descriptorum praefato vicario de qualibet area ratione colendae per medium grossum. Item praedictus vicarius praepositi pro tempore existens ex altari et ecclesiae singulis obventionibus communibus inter vicarios distribui solitis, prout alter et unusquisque eorum, aequaliter participat.

Coszyelnycza, et de eiusdem (sic) incolae omnes et singuli solvunt campanatoribus pro colenda per medium grossum; ex villis autem *Bronowo maiori* et *Cobylnyky* incolae alias emethones agros colentes praefatae ecclesiae collegiatae praedictis campanatoribus solvunt quilibet eorum de manso per unum corum siliginis et hortulani per medium grossum. Item praepositus providet de ministro scholae et salariat, et similiter campanatores iuxta posse suum.

ARCHIDIACONATUS in eadem ecclesia collegiata *Unyeoviensi* est secunda dignitas, quam obtinet pronunc quidam dominus *Joannes de Posnania*, qui archidiaconus habet imprimis in eodem oppido prope ecclesiam unam aream specialem pro domo seu curia, modo desertam penes aream vicariam praepositi eiusdem ecclesiae et stratam ex altera parte versus castrum seu fluvium tendentem sitam; item unam aliam specialem aream satis latam et spatiosam in longitudine et latitudine cum horto pro praedio; necnon duos laneos seu mansos agri inter agros oppidanos

1) Lęg Wielki. 2) Brzozówka. 3) Kozubów. 4) Sarbice. 5) Baliński Młyn. 6) Młyn dziś nieznan. 7) Wieszce. 8) Kawęczynok.

iacentes, ita latos et longos, prout agri oppidanorum se extendunt in latitudine et longitudine. Qui agri locantur oppidanis per factores archidiaconi modo pro una sexagena annuatim. Item habet unum macellum lanificum in eodem oppido *Unyeow*, de quo possessor seu in eo laborans solvit pro censu per tres lapides sepi annuatim.

*Carchowko*¹⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Drusbyno*²⁾, quae cum omni iure, cum silvis, pratis et decima manipulari spectat ad ipsum archidiaconatum et ipsius archidiaconum, in qua est etiam praedium in agris quondam scultetiae et ad scultetiam pertinentibus locatum, et solvunt emethones singulariter singuli de quolibet manso pro censu per quadraginta grossos, necnon ova, et per duos capones, et labores faciunt in eodem praedio necessarios; decima autem conducitur in curiam archidiaconi, aliquando venditur, et ipsius valor aestimatur ad quatuor marcas citra vel ultra.

*Zadzim*³⁾, villa, in qua est ecclesia parochialis, de cuius villae agris emethonalibus, quibusdam exceptis, decima manipularis proveniens spectat ad dictum archidiaconatum *Unyeoviensem* et ipsius archidiaconum, quam archidiaconus curibus propriis conducit et conducere tenetur; et ultra decimam frumentorum emethones solvunt decimam canapi de quolibet laneo per duos grossos; de aliis autem agris praedialibus et certis emethonalibus pro plebano pertinet. Et aestimatur decima archidiaconi ad tres marcas, aliquando magis, aliquando minus.

*Wolya fiaszczyzna*⁴⁾ et *Wolya viaczlawkowa*⁵⁾, villae sub parochiali ecclesia in *Zadzim* suprascripta, post quarum villarum omnes et singulos agros emethonales decima manipularis provenit ad archidiaconatum *Unyeoviensem* seu ad eius archidiaconum; de agris vero praedialibus decima provenit ad ecclesiam parochialem in *Zadzim* seu ipsius plebanum de eiusdem villis.

*Zawadky*⁶⁾. In eadem *Zawadky* de agris emethonalibus decima manipularis provenit etiam ad archidiaconum *Unyeoviensem*, et eius valor aestimatur ad mediam marcem, aliquando magis, aliquando minus.

Carchow, villa nobilium sub parochiali *Drusbyno*, in qua villa de uno laneo emethonali duntaxat decima manipularis provenit ad archidiaconum *Unyeoviensem*.

*Nosky*⁷⁾ et *Smarzewo*⁸⁾ nobilium, de agris emethonalibus, in quibus villis decima manipularis sub parochia *Wroblewo*⁹⁾ (sic) proveniens ad archidiaconum *Unyeoviensem* spectat, et valor utriusque aestimatur ad duas marcas citra vel ultra.

VICARIA PERPETUA seu PLEBANATUS eiusdem ecclesiae collegiatae *Unyeoviensis*, quondam de iure patronatus et praesentandi archidiaconi dictae ecclesiae, per olim *Sbigneum* archiepiscopum mansionariis eiusdem ecclesiae per eundem institutis et erectis incorporata, habuit et habet pro dote et fundo, imprimis aream et in ea domunculam circa ecclesiam, quam inhabitat modo *Martinus Czegyelka*¹⁰⁾, de *Luthomyrsko*¹¹⁾, vicarius eiusdem ecclesiae, in postico domus acialis (?) in circulo oppidi, quam inhabitat modo domina *Catharina Balynska*, et retro chorum ecclesiae; item habuit et habet modo unam aliam aream in antiqua civitate circa capellam tituli *Corporis Christi* cum horto eiusdem areae adiacente, in qua area habebat quondam

¹⁾ Churchów Książ. ²⁾ Drusbin. ³⁾ Zadzim. ⁴⁾ Wola Fiaszczyzna. ⁵⁾ Wola Zalewska zapewne albo Sypinśka, gdyż tylko trzy Wole leżą w parafii zadzimskiej. ⁶⁾ Zawadki, wieś w parafii wroblewskiej. ⁷⁾ Noski. ⁸⁾ Smardzew. ⁹⁾ Wroblewo. ¹⁰⁾ Cegielka. ¹¹⁾ Lutomiersk.

praedictus vicarius praedium. Item habuit et modo habet unum mansum agri inter agros oppidanorum in longitudine et latitudine ad instar aliorum oppidanorum se protendentem, de quo solvunt locatores seu arendatores pro censu annuatim mansionariis per duas marcas. Item dicta vicaria et eius pro tempore vicarius habuit, prout et modo habent mansionarii, curam animarum eidem vicariae annexam super oppidanis duntaxat circa adiacentibus, dempta *Cosczyelnyeza*, ipsisque oppidanis, prout ex antiquo, sacramenta ecclesiastica administrabant et modo administrant; necnon officium praedicationis in ipsa ecclesia alternatis vicibus cum vicario praepositi ad populum faciunt et facere tenentur. Item habent ipsi mansionarii ratione dictae vicariae ex antiquo pro dote et fundo ex singulis domibus eiusdem oppidi et anteoppidanis domibus mensalia, videlicet de qualibet domo hospites solvunt per unum grossum, et inquilini per medium grossum semel in anno. Item iidem mansionarii loco dicti vicarii quondam archidiaconalis inter vicarios praedictae collegiatae ecclesiae participant de omnibus obventionibus et distributionibus, etiam ratione praesentiae, ex ecclesia provenientibus, prout aliquis alius vicarius ex residentibus.

Eadem vicaria seu quondam plebanatus taxatus erat ad duas marcas cum media argenti.

CANONICATUS et PRAEBENDA eiusdem ecclesiae collegiatae *Unyeoviensis*, dicta et appellata *Chebde*, quam modo obtinet quidam *Christophorus Ffogel de Wrathislavia*. Qui quidem canonicatus seu praebenda in eodem oppido *Unyeow* circa ecclesiam non habet aliquam aream aut domum, prout alii canonicatus aut praebendae habent, etsi quando habuit, negligentia absentiae amisit; vicarius tamen ipsius habet prope oppidum pro dote et fundo certos proventus et villam infra-scriptam.

Wolya, villa sub parochia dictae collegiatae *Unyeoviensis*, est fundus et dos praedictorum canonicatus et praebendae cum omnibus iuribus et proprietate, in qua sunt modo decem septem cum medio mansi emethonibus possessionati et duo mansi deserti, necnon et duo alii scultetiales et ad scultetum pertinentes, de quibus mansis singulariter singuli emethones pro censu et decima solvunt frumenta infrascripta, videlicet de quolibet manso per sex coros tritici, per duodecim coros siliginis, et duodecim coros avenae, necnon per octo grossos pecuniarum, item per duos capones, per viginti ova, et ultra praemissa per duos currus lignorum adducere ad locum residentiae canonici ex silva aut bora, ubi canonicus sibi ordinaverit aut comparaverit, quia in eadem villa aut haereditate non sunt aliquae silvae. Praemissa autem frumenta debent exigi et dari ac mensurari coro *Unyoviensi*. Scultetus autem de eadem villa obligatur ad servitia infrascripta, videlicet ire in *Wartha*¹⁾ in equo proprio et expensis propriis ad exigendas et colligendas maldratas ad dictos canonicatum et praebendam spectantes, necnon ad decimandam decimam manipulare in *Phalibozycze*²⁾, similiter ad eandem praebendam pertinentem, et alia servitia et obsequia, quae tenentur iuxta dispositionem ipsius privilegii.

Phalibozycze, villa et in eadem parochialis ecclesia, in qua decima manipularis ex agris emethonalibus proveniens spectat et pertinet ad dictos canonicatum et praebendam, cuius valor aestimatur ad quatuor marcas, et aliquando magis vel minus.

¹⁾ Warta. ²⁾ Chwalborzycze, wieś z kościołem parafialnym.

Wartha, oppidum regale, de cuius oppidi decem et octo mansis cum medio maldrata loco decimae ad dictos canonicatum et praebendam pertinent et spectant, videlicet de quolibet manso per sex coros tritici, per duodecim coros siliginis, per duodecim coros avenae, et per sex grossos pecuniarum: faciuntque in summa centum undecim coros tritici, et ducentos viginti siliginis et totidem avenae, in pecuniis vero faciunt duas marcas cum quindecim grossis.

Scharawa, villa superius descripta, in qua idem canonicatus et praebenda habuit et modo habet unum mansum emethonalem cum area, horto, agris et pratis ad mansum agrum spectantibus, qui mansus quondam fuit possessionatus, modo tamen iacet desertatus, locatur tamen modo pro triginta grossis. Item summa summarum praedictorum frumentorum et pecuniarum facit, videlicet tritici in toto, videlicet (sic) 228 coros, siliginis 454 coros, avenae similiter 454 coros, pecuniarum vero decem marcas minus septem grossis.

Item praebenda seu canonicatus praefata (sic) taxata est ad octo marcas argenti.

VICARIA PERPETUA eiusdem canonicatus et praebendae, quam modo obtinet dominus *Albertus de Thurek*, artium liberalium baccalaureus, qui pro dote et fundo imprimis habet circa ipsam ecclesiam unam specialem aream et in ea domunculam satis competentem et cum horto satis parvo.

*Pangovo maior et minor*¹⁾, villae haereditariae sub parochia *Vyelyenyyno*²⁾, in quarum villarum (sic) decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales spectat ad eandem vicariam et eius pro tempore vicarium; et non solvunt emethones decimam canapi aut lini, sed illam conducunt ad horreum per vicarium locandum curribus propriis, et valor ipsarum ambarum aestimatur ad tres marcas, aliquando magis, aliquando minus. Item idem vicarius nihil aliud habet, tantummodo participat cum ceteris vicariis de oblationibus et obventionibus ecclesiasticis ex praesentia eventibus. Et ultra hoc in supplementum fundus solvit sibi canonicus suus unam marcam annuatim iuxta dispositionem statuti.

CANONICATUS et PRAEBENDA ecclesiae collegiatae *Unyeoviensis*, dicta et appellata *Grabow*, quam modo obtinet venerabilis dominus *Nicolaus Bedlensky*, scholasticus *Cracoviensis*, qui pro dote et fundo habet imprimis unam aream circa ecclesiam inter domos quondam vicariam archidiaconi, seu plebanum (sic) oppidanorum ex una, et inter domum vicariam modo desertam; item unum piscatorem in villa *Cosczyelnycza* cum area et horto, qui piscator pro censu annuo singulis annis solvit per sedecim grossos; item unum mansum agrum cum area, agris, pratis, hortis ad mansum spectantibus, et in eo emethonem *Joannem*, qui censum solvit, prout et alii emethones solvunt, et pro decima solvit marcam usualem, et nihil aliud laborat, neque aliquid laborare tenetur. Decimas vero infrascriptas, videlicet

Grabow, villa in terra *Lanciciensi* sita, et in ea est ecclesia parochialis; decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales spectat ad dictos canonicatum et praebendam, et valor ipsius aestimatur ad octo marcas pecuniarum, aliquando magis, aliquando minus, et conducunt illam ad locum decimationis curribus propriis; decimam canapi et lini non solvunt; de agris vero praedialibus decima provenit pro plebano in ibidem.

¹⁾ *Pagów*, dziś tylko jeden. ²⁾ *Wielenin*.

*Lanka*¹⁾, villa etiam in terra *Lanciciensi* sita archiepiscopalis, sub parochia *Grabow*, in qua villa de una parte campi agrorum emethonali decima manipularis provenit et spectat pro eodem canonico et eadem praebenda *Unyeoviensi*; de aliis vero duobus campis et parte minori eiusdem tertii proveniens decima spectat pro archiepiscopo et eius mensa, et non solvunt eidem canonico decimam lini aut canapi, sed archiepiscopo solvunt; conducunt tamen eam emethones curribus propriis in locum decimationis.

*Pyasky*²⁾, villa sub parochiali ecclesia *Goray*, cuius villae de omnibus agris emethonalibus decima proveniens spectat et pertinet pro eadem praebenda et canonicatu *Unyeoviensi*, et conducunt illam emethones in locum decimationis; de agris vero praedialibus decimam dat eadem villa ad parochialem ecclesiam ibidem.

*Slawoczyno*³⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Slawoszewo*⁴⁾, de qua villa decima de omnibus et singulis agris emethonalibus proveniens spectat similiter et pertinet ad eandem praebendam et canonicatum, et conducitur per eosdem emethones villae praedictae in locum decimationis, et valor ipsius aestimatur ad duas sexagenas, aliquando magis, aliquando minus; de agris vero praedialibus pro plebano ibidem spectat.

*Smolycze*⁵⁾, *Bobanthowo*⁶⁾, *Potraskowo*⁷⁾, *Ostrowek*⁸⁾, *Nagorhi*⁹⁾, *Byesyekiery*¹⁰⁾, *Beski*¹¹⁾, *Lyski*¹²⁾, *Kurzajama*¹³⁾, villae sub parochiali ecclesia praedicta in *Grabow*, in quibus villis ex agris emethonalibus omnibus decimae manipulares provenientes spectant ad dictos canonicatum et praebendam et conducuntur per emethones in horrea seu loca per canonicum seu eius factorem designanda; et non solvunt decimam lini aut canapi. Valor tamen ipsarum aestimatur in *Smolycze* ad quinque marcas, in *Bobanthowo* ad duas marcas, *Potraskowo* ad quatuor marcas, *Ostrowek* ad quinque marcas, *Nagorki* ad duas marcas, *Byesyekiery* ad quinque marcas, *Beski* ad mediam marcam, *Lyski* similiter ad mediam marcam, *Kurzajama* ad unam marcam, et aliquando magis et aliquando minus; ex agris vero praedialibus in eisdem villis decima manipularis provenit et spectat pro plebano eorum parochiali in *Grabow*.

*Srzebrzna*¹⁴⁾, villa sub praefata parochiali in *Grabow*, in qua non sunt aliqui agri praediales sed emethonales, de quibus omnibus decima manipularis spectat ad praedictos canonicatum et praebendam *Unyeoviensem*, quam emethones propriis curribus conducunt et non solvunt decimam canapi aut lini. Valor eius aestimatur ad quinque marcas, aliquando magis et aliquando minus.

Craycovicze, villa superius descripta, sub parochia *Unyeoviensi* collegiata, cuius villae decima manipularis ex agris emethonalibus proveniens spectat et pertinet ad praefatas praebendam et canonicatum *Unyeoviensem*, quam emethones conducunt curribus propriis, non solventes decimam lini aut canapi, et eius valor aestimatur ad unam marcam.

Item praefata praebenda seu canonicatus praefatae (sic) taxata est ad quatuor marcas argenti.

¹⁾ *Lęka*. ²⁾ *Piaski*. ³⁾ *Slawoczyn* dziś nie istnieje. ⁴⁾ *Slawoszew*, dziś należy do parafii *Mazew*. Oba miana oznaczają zapewne jedną i tę samą wieś. ⁵⁾ *Smolice*. ⁶⁾ *Borwentów*. ⁷⁾ *Potrasków*. ⁸⁾ *Ostrowek*. ⁹⁾ *Nagórki*. ¹⁰⁾ *Biesiekiery*. ¹¹⁾ *Besk*. ¹²⁾ *Lyszki*. ¹³⁾ *Kurzajama*. ¹⁴⁾ *Srebrna*.

VICARIA PERPETUA eiusdem canonicatus et praebendae, quam modo obtinet honorabilis dominus *Florianus de Luthomirsko*, plebanus in *Beldrzychow*¹⁾, quae pro dote et fundo habet ex antiquo, imprimis habet unam aream specialem pro domo, et in eadem modo domum cum hortulo penes aream superius descriptam; item decimas manipulares infrascriptas, videlicet *Wyotchynyno*²⁾, et in communi cum vicario alterius canonici eiusdem ecclesiae, videlicet *Martino de Luthomirsko*; necnon *Wolya Drogomir*³⁾ et *Gussyno*⁴⁾, quas decimas alternative eiusdem vicariae vicarius cum vicario alterius canonici inferius scripti percipiunt, videlicet uno anno in *Wolya Drogomir* et altero in *Gussyno*, et e converso alternatis vicibus.

Wyotchynyno, villa sub parochiali ecclesia *Dobra*, post cuius villae solum agros emethonales decima provenit ad vicarios superius descriptos in communi, quam emethones curribus propriis conducunt ad locum locationis, decimam autem non solvunt canapi et lini; et valor eius aestimatur ad quinque marcas, aliquando magis, aliquando minus.

Wolya, Drogomir et Gussyno, villae sub parochiali in *Dobra*, post quarum villarum omnes et singulos agros emethonales decima manipularis provenit spectatque ad vicarios superius descriptos vicibus alternatis, et conducunt eam emethones curribus propriis ad loca locationum, non solventes decimam canapi aut lini, valorque earum aestimatur ambarum ad duas sexagenas, aliquando magis, aliquando minus. In praefata *Gussyno* sunt agri praediales nobilium, de quibus decima datur parochiali suae ecclesiae; in *Wolya* autem praedicta non sunt agri praediales. Item idem vicarius et pro tempore existens percipit ex oblationibus, distributionibus quotidianis et proventibus ecclesiae tantam partem sicut unusquisque vicarius ex residentibus eiusdem ecclesiae.

CANONICATUS et PRAEBENDA dicta *Nyr* eiusdem collegiatae *Unyeoviensis*, quam pronunc obtinet dominus *Stanislaus de Strzelcze*, canonicus *Posnaniensis*, quae pro dote et fundo habet, imprimis in eodem oppido circa ecclesiam unam specialem aream pro domo inter domum mansionariorum et vicariam praebendae *Chebde* sitam, in qua nulla sunt aedificia; item unum emethonem in manso, residentem in villa *Scharowo*, prout alii canonici eiusdem ecclesiae habent, qui emetho vocatur *Gamrathek*, qui pro censu, decima et laboribus annuatim solvit marcam unam ratione census; et non habet alias aliquas possessiones, tantummodo decimas infrascriptas.

*Nyr*⁵⁾, villa haereditaria nobilium sub parochia in *Warthkovicze*⁶⁾, cuius villae ex omnibus et singulis agris emethonalibus spectat ad dictos praebendam et canonicatum decima, et conducunt eam emethones curribus eorum ad locum per canonicum in villa eorum deputatum; non solvunt decimam canapi aut lini, et valor eius aestimatur ad duas marcas, aliquando magis, aliquando minus; de agris vero praedialibus percipit eam plebanus.

*Spandoschyn*⁷⁾, villa sub parochia *Warthkovicze* eadem, in qua villa sunt decem emethones agros colentes, ex quibus octo decimam manipulem ex eorum agris solvunt decimam (sic) pro praedictis canonicatu et praebenda, quam et conducunt

¹⁾ *Baldrychów*. ²⁾ *Nieodgadnione*. ³⁾ Osada dziś nieznaną ani w parafii *dobrskiej*, ani w okolicy. ⁴⁾ *Gusin*, wieś należąca do parafii *Grodzisko*. ⁵⁾ *Ner*. ⁶⁾ *Wartkowiec*. ⁷⁾ *Spędoszyn*.

curribus propriis; non solvunt decimam canapi aut lini. Cuius valor aestimatur ad tres cum media marcas, aliquando magis, aliquando minus. Duo autem ultra dictos octo emethones solvunt decimam plebano pro ecclesia in *Thur*¹⁾.

*Zawadky*²⁾, *Brudnowko*³⁾, villae sub eadem parochiali in *Warthkovicze*, in quibus non sunt, nec fuerunt agri praediales, sed emethonales, de quibus incolae ipsarum villarum decimas manipulares solvunt et solvere tenentur ex omnibus ipsarum villarum agris pro eisdem canonicatu et praebenda *Unyeoviensi* et conducunt eas curribus eorum ad loca per canonicum deputata aut factorem ipsius, non solventes decimam canapi et lini; et valor earum in *Zawadky* pro novem fertonibus, in *Brudnowko* pro tribus fertonibus, aliquando magis, aliquando minus.

*Kyky*⁴⁾, *Rogowo*⁵⁾ et *Piaski*⁶⁾, villae omnes sub parochia *Swyencze*⁷⁾, in quibus, dempta *Kyky*, non sunt aliqui agri praediales, sed emethonales, ex quibus omnibus et singulis agris emethonalibus debetur decima manipularis canonicatui et praebendae praedictis *Unyeoviensibus*, quam soli emethones ipsarum villarum conducunt in loca pro decimis deputata ipsorum curribus; et non solvunt decimam canapi aut lini; ex agris vero praedialibus in praefata *Kyky* decimam percipit plebanus in *Swyencze*; et valor earum aestimatur in *Kyky* ad unam marcam aut sexagenam, in *Rogowo* ad duas marcas et in *Pyasky* ad quatuor marcas, aliquando magis et aliquando minus.

*Byelawy*⁸⁾, *Cosowo*⁹⁾, *Zymne*¹⁰⁾, *Parski*¹¹⁾, *Gussyno*¹²⁾, villae omnes sub ecclesia parochiali *Grodzysko*, in quibus villis, demptis agris praedialibus, videlicet in *Byelawy*, *Cosowo* et *Gussyno*, decimae manipulares post omnes et singulos agros emethonales pertinent et spectant ad praedictos canonicatum et praebendam ecclesiae *Unyeoviensis*, quas et conducunt emethones absque solutione decimae canapi et lini eorum curribus in horrea per canonicum aut eius factorem in ipsis villis deputanda, quarum valor aestimatur, videlicet in *Byelawy* ad tres cum media marcas, in *Cosowo* duas marcas, *Zymne* tres fertones, *Parski* ad sexagenam unam et in *Gussyno* tres fertones, aliquando magis, aliquando minus; ex agris vero praedialibus supraspecificatis decimas percipit plebanus in praefata *Grodzysko*.

Item eadem praebenda seu canonicatus taxata est ad tres marcas argenti.

VICARIA PERPETUA eiusdem canonicatus et praebendae, ad quam vacatione occurrente canonicus pro tempore existens praesentat praeposito, prout et alii canonici suos vicarios, quam pronunc obtinet *Joannes de Boleszczyo*, actu presbyter, plebanus in *Phalibozycze*, qui pro dote et fundo habet imprimis in eodem oppido *Unyeow* circa ecclesiam specialem aream et in ea domum inter areas canonicas *Grabow* et *Swyencze* parte ex altera sitam, necnon et decimas infrascriptas, videlicet

*Conopczyna Volya*¹³⁾, *Othok utraque*¹⁴⁾, villae haereditariae sub parochiali ecclesia in *Zadzim*¹⁵⁾, post quarum villarum omnes et singulos agros emethonales decimae manipulares provenientes spectant et proveniunt ad vicarium eiusdem canonicatus et praebendae, seu ad vicarium pro tempore existentem, et conducunt eas

¹⁾ *Tur*. ²⁾ *Zawada*. ³⁾ *Brodnowek*. ⁴⁾ *Kiki*. ⁵⁾ *Rogów*. ⁶⁾ *Piaski*. ⁷⁾ *Świnice*. ⁸⁾ *Bielaawy*. ⁹⁾ *Kosów*. ¹⁰⁾ *Zimne*. ¹¹⁾ *Parski*. ¹²⁾ *Gusin*. ¹³⁾ Dziś w parafii *zadzimskiej* nie znana. ¹⁴⁾ *Otok*, dziś jeden tyłko. ¹⁵⁾ *Zadzim*.

emethones curribus ipsorum absque quavis solutione decimae lini aut canapi in horrea seu loca per vicarium in haereditatibus designanda; et valor ipsarum aestimatur ad quatuor marcas, aliquando magis et aliquando minus. Item vicarius eiusdem vicariae inter alios vicarios participat de omnibus oblationibus communibus.

CANONICATUS et PRAEBENDA, dicta *Janischewo*, eiusdem ecclesiae collegiatae *Unyeoviensis*, quas obtinet quidam dominus *Joannes de Posnania*, archidiaconus eiusdem ecclesiae, et habet pro dote et fundo aream specialem penes aream archiepiscopalem et in postico domus vicarialis praebendae *Swyencze*, et in eadem domum ruinosa; item unum emethonem in manso sedentem, prout et alii canonici eiusdem ecclesiae in villa dicta *Scharowo*, qui emetho solvit, prout et alii, censum et loco decimae et aliorum servitiorum; et non habet aliquam aliam possessionem, solum decimas infrascriptas.

*Janischewo*¹⁾, villa, in qua est ecclesia parochialis, de cuius villae uno campo iacente versus villam *Klwanye* decima manipularis solum provenit pro canonicatu et praebenda praedictis ecclesiae *Unyeoviensis*, et conducunt eam emethones eorum curribus ad locum in eadem villa designatum, et nihilominus solvunt decimam lini de manso per unum grossum eo anno, quo frumenta percipiunt hiemalia ex eodem campo, de aliis vero campis duobus recipit ecclesia parochialis in *Brudzewo* decimam, et ex praedialibus in ibidem plebanus ipsorum decimam recipit, et valor eiusdem aestimatur aliquando ad duas marcas et aliquando minus.

*Klwanye*²⁾, *Bogdanowo*³⁾, *Wolya*⁴⁾, *Calynowa*⁵⁾, villae sub parochiali ecclesia in *Brudzewo*, ex quarum villarum agris omnibus et singulis emethonalibus, excepta *Calynowa* et praediali in *Wolya*, decimae manipulares provenientes ad praedictum canonicatum et praebendam *Janischewska* spectant et pertinent, et conducunt easdem emethones eorum curribus; nihilominus in *Klwanye* duntaxat emethones ultra manipulare solvunt canapalem decimam per unum grossum de quolibet manso; et valor earum aestimatur in *Klwanye* ad tres marcas, in *Bogdanow* ad quatuor marcas et in *Wolya* ad mediam marcā, aliquando magis vel minus; in *Calynowa* autem solvunt emethones decimam pecuniariam, videlicet de manso quolibet per sex grossos; ex praedialibus autem agris in *Wolya* decima manipularis spectat ad ecclesiam parochialem in *Brudzewo*.

*Danyschewo*⁶⁾, *Lesze*⁷⁾ et *Polycze*⁸⁾, villae sub parochiali ecclesia in *Byalkow*⁹⁾, ex quarum villarum (sic) in *Danyschewo* incolae octo, videlicet emethones ex eorum agris seu mansis decimam manipulare solvunt et dant dictis canonicatu et praebendae seu canonico ipsius canonicatus, et conducunt eam suis curribus propriis in horreum per canonicum aut factorem eius locandum; nihilominus solvunt decimam lini seu canapi de manso quolibet per grossum unum; et valor eius aestimatur ad duas sexagenas, aliquando magis vel minus; ex aliis autem agris in ibidem recipit decimam plebanus in eadem *Byalkow*; in *Lesze* vero solum de certis agris emethonalibus percipit decimam canonicus eiusdem praebendae cum decima lini ipsum concernente; et valor eius aestimatur ad mediam sexagenam et aliquando minus.

¹⁾ Janiszew. ²⁾ Kłewnie, dziś nieznane, może Kolnica. ³⁾ Bogdałów. ⁴⁾ Wola Rozostowa. ⁵⁾ Kalinowa. ⁶⁾ Daniszew, dziś do parafii Władysławowa należący. ⁷⁾ Leszcze. ⁸⁾ Police, osada w parafii białkowskiej nieznana. ⁹⁾ Białków.

De altera autem parte ipsius villae agrorum decimam eodem modo percipit plebanus in *Byalkow*. In *Polycze* autem emethones et incolae non solvunt aliquam decimam frumentorum, solum ratione decimae dant quatuor ligaturas satis longas ceptarum eidem canonico praefatae (sic) canonicatus et praebendae *Unyeoviensis*.

Item taxata est dicta praebenda seu canonicatus ad tres marcas argenti.

CANONICATUS et PRAEBENDA dicta *Swyencze*¹⁾ eiusdem ecclesiae *Unyeoviensis*, quam obtinet venerabilis modo dominus *Nicolaus Czepel*, praepositus *Wratislaviensis*, qui pro dote et fundo habet imprimis in eodem oppido *Unyeow* unam specialem aream satis competentem et in ea domum, et in villa *Scharowo* praedicta totius capituli praedictae ecclesiae communi duos emethones in mansis residentes, qui pro censu annuatim solvunt per unam marcā loco census, decimae et aliorum quorumcunque proventuum, prout et aliorum canonicorum et alii emethones; et nullas alias praeter istas possessiones habet, praeter decimas infrascriptas.

*Rudnylcy*²⁾, villa nobilium haereditaria sub parochia *Pyacznowo*³⁾, ex cuius villae omnibus et singulis agris emethonalibus decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad dictos canonicatum et praebendam, et conducunt eam emethones in horreum absque solutione canapalium seu decimae lini curribus propriis; cuius valor aestimatur ad sex marcas, aliquando magis aut minus.

*Crampa*⁴⁾, villa sub parochia *Nyemyslow*⁵⁾ haereditaria nobilium, de cuius villae omnibus et singulis agris emethonalibus decima manipularis similiter spectat et pertinet ad praedictos canonicatum et praebendam *Unyeovienses*, quam similiter conducere tenentur absque solutione decimae lini aut canapi in horreum per factorem ipsius canonici deputandum, et valor eius aestimatur ad quatuor marcas, aliquando magis et aliquando minus; de agris vero praedialibus decima datur plebano in *Nyemyslow*.

*Biernaczyce*⁶⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Nyewyesch*, de cuius villae omnibus et singulis agris emethonalibus, etiam in quibus nunc residet *Paulus Rathnyczky*, in quibus prius sedebant emethones, decima manipularis spectat et pertinet proveniens ad eosdem praebendam et canonicatum, quam etiam conducunt in horreum dicti emethones eiusdem villae in locum decimationis per factorem canonici praedicti deputatum sine quavis solutione canapalium et lini; et valor eius aestimatur ad sex marcas; de agris vero praedialibus in ibidem datur ad parochialem in *Nyewyesch* plebano.

Swyencze, villa, in qua est parochialis ecclesia, de cuius villae omnibus et singulis agris emethonalibus, demptis praedialibus, decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad praedictos canonicatum et praebendam, seu eius pro tempore existentem canonicum, quam conducunt emethones in ibidem absque solutione canapalium et lini; et valor eius aestimatur ad quatuor marcas, aliquando magis et aliquando minus; ex agris vero praedialibus decima pro plebano in *Swyencze* eadem pertinet.

*Crasky*⁷⁾, villa sub parochia *Swyencze* sita, in qua villa non sunt aliqui agri praediales, solum emethonales, de quibus emethones possessionati, seu ex agris possessionatis solvunt maldratas, videlicet de quolibet manso per sex coros tritici,

¹⁾ Świnice. ²⁾ Rudniki. ³⁾ Pięczmiew. ⁴⁾ Krępa. ⁵⁾ Niemysłów. ⁶⁾ Biernacie. ⁷⁾ Kraski.

per sex siliginis et per sex coros avenae et per sex grossos pecuniarum, et de agris desertis decima manipularis datur eiusdem canonicatus et praebendae canonico; et valor decimae ex agris desertis aestimatur ad duas sexagenas et aliquando minus.

Item idem canonicatus et praebenda taxata est ad quinque marcas argenti.

VICARIA PERPETUA eiusdem canonicatus et praebendae, quam modo obtinet venerabilis dominus *Stanislaus de Wyskytno*¹⁾, habet pro dote et fundo imprimis unam aream specialem in eodem oppido circa ecclesiam et in ea domum penes aream archiepiscopalem, et ex opposito canonicatus et praebendae *Janyschewo* versus ecclesiam; item unam decimam manipularem, videlicet in

*Suyanchow*²⁾, villa sub parochiali *Nyemyslow*, cuius villae duntaxat ex agris omnibus et singulis emethonalibus decima manipularis proveniens pertinet ad dictam vicariam perpetuam, quae conducitur per emethones absque solutione decimae canapilium aut lini ad locum per vicarium deputatum; cuius valor aestimatur ad sex fertones, aliquando magis, aliquando minus.

UNIVERSITAS VICARIORUM, pro vicariorum praesentia seu distributionibus quotidianis inter praesentes et in ecclesia laborantes habet infrascripta, videlicet imprimis unum hortum cum prato eidem adiacente, post molendinum *Serohanya* in palude locatum et ipsi universitati per quendam *Petrum*, vicarium archidiaconalem et plebanum oppidanorum condonatum; item decimas infrascriptas, videlicet in

utraque Bronowo et Zalesye, villis sub parochia eiusdem collegiatae *Unyeoviensis*, post quarum villarum omnes et singulos agros emethonales decimae provenientes spectant et pertinent ad universitatem vicariorum in communitatem eorum, et conducuntur per emethones absque solutione lini aut canapi decimae; valor autem earum aestimatur in *Bronowo maiori* ad tres marcas, in *minori* ad sex fertones, et in *Zalesye* ad mediam marcam, aliquando magis et aliquando minus; ex agris autem praedialibus spectat decima ad praepositum *Unyeoviensem* ut supra.

*Wolya Swyenyeczka*³⁾ et *Chorzepyno*⁴⁾, villae sub parochia *Swyencze* sitae, de quarum villarum omnibus et singulis agris emethonalibus proveniens spectat et pertinet decima manipularis ad universitatem vicariorum et ad communitatem eorundem, quae conducitur per emethones earundem villarum curribus propriis sine solutione decimae lini aut canapi; ex agris vero praedialibus in *Chorzepyno* decima proveniens spectat et pertinet ad plebanum in *Phalybozyce*; valor autem earundem in *Chorzepyno* aestimatur ad tres cum media marcas, et similiter in *Wolya Swyenyeczka*, et aliquando magis, aliquando minus.

*Staplowo*⁵⁾, quondam villa, nunc vero haereditas deserta, haereditaria de *Swyencze*, sub parochiali *Vyelyenyno* sita, in qua non fuerunt aliqui agri praediales, solum emethonales, de quibus proveniebat decima manipularis spectabatque ad dictam universitatem vicariorum *Unyeoviensium*, et modo spectat, tamen modo pauci et raro aliqui agri coluntur. Item dicta universitas vicariorum habet unum macellum carnificum, ex quo laniator pro censu solvit annuatim tres lapides sepi.

¹⁾ Stanisław z Wyskiatna. ²⁾ Snietchów. ³⁾ Wola Swiniowska. ⁴⁾ Chorzepin, wieś w parafii chwalcorszyckiej. ⁵⁾ Steplów, wieś w parafii wienińskiej.

Ecclesia eadem collegiata *Unyeoviensis* providetur pronunc in vino et in parte cerae ex eleemosynis, quae porriguntur ad manus vitricorum pro fabrica ecclesiae.

ALTARE tituli *beatae virginis Mariae*, dictum *Adae*¹⁾, in dextero latere ecclesiae versus civitatem situm, quod ex sui fundatione confertur et conferri debet vicario perpetuo ad ipsam ecclesiam pro arbitrio archiepiscopi, cui voluerit, quod pronunc obtinet honorabilis *Albertus de Thurek*, vicarius eiusdem perpetuus ecclesiae. Quod quidem altare et eius altarista pro tempore existens habet pro dote et fundo solum unam decimam manipularem in villa *Czemyno*²⁾, sub parochiali ecclesia in *Dobra*, post omnes agros et singulos emethonales, quam et incolae seu emethones ex eorum agris conducere in horreum locationis in eadem villa tenentur; cuius decimae valor aestimatur pronunc ad quinque marcas, aliquando magis aut minus; de agris vero praedialibus percipit plebanus in *Dobra*; altarista vero pro tempore existens obligatur singulis septimanis ad dictum altare legere duas missas, unam de *beata Virgine* et aliam pro defunctis. Et taxatum est hoc altare ad mediam marcam argenti.

UNIVERSITAS MANSIONARIORUM, alias septem presbyteri in vicaria suprascripta archidiaconali seu plebania ac parochia in *Spicimierz*, in eadem ecclesia collegiata *Unyeoviensi* per olim *Sbigneum* archiepiscopum fundati et erecti, seu proventus dictae vicariae et parochialis proventus et obventionibus (sic), in quos cura pastoralis et administratio spiritualium et temporalium universaliter in singulos collata, et insuper cursus *beatae Virginis* decantatione voce sonora (sic) in ecclesia collegiata iuxta dispositionem litterarum erectionis ipsa universitas septem mansionariorum onerata. Insuper et alia onera ipsis ultra huiusmodi cursum *beatae Virginis*, videlicet anniversarium singulis annis de mense Septembre cum missa defunctorum et pontifice (sic) et per quemlibet dempto hebdomadario lecta; necnon singulis septimanis similiter pro pontifice extant onerata (sic), nihil tamen ultra proventus suprascriptae vicariae et infrascriptos (sic) ad parochialem in *Spicimierz* concernentes super huiusmodi onera per eundem *Sbigneum* aut aliquem alium, praeter aream, in qua domum habent in eodem oppido *Unyeow* ipsi universitati est adauctum aut donatum. Habuit eadem ecclesia in *Spicimierz* et eius quondam plebanus, nunc vero ipsi mansionarii, proventus et obventiones infrascriptos modo praemisso pro dote et fundo, imprimis

Spicimierz^{*)}, villa, et in eadem est ecclesia parochialis praedicta, ad quam iure parochiali nulla alia villa praeter certam haereditatem iacentem in litore

¹⁾ Adami. ²⁾ Ciemin albo Cimin.

*) *Spicimierz* (*Spicimierz*), wieś od początku wieku XII należąca do arcybiskupów *gnieźnieńskich*, mająca już przed rokiem 1107 kościół parafialny, albowiem ówczesny arcybiskup *Marcin h. Zabawa* w tymże roku będąc w *Spicimierzu*, właśnie podczas rozpoczętej pontyfikalnej w tymże kościele mszy ś. a według niektórych kronikarzy podczas konsekracyi tegoż kościoła, przez dzikich *Pomorzan*, szarżących podówczas spustoszenie w ziemi *sieradzkiej*, z nienacka napadnięty został, lecz zdołał się ukryć szczęśliwie przed napastnikami, którzy wzięwszy towarzyszącego arcybiskupowi *Marcina*, archidyakona *gnieźnieńskiego*, za samego arcybiskupa, w niewolę go zabrali, złupiwszy poprzednio kościół i osadę. *Długosz* szczegółowo opisuje ten wypadek jako i nadzwyczajne po nim zdarzenia, które skłoniły najezdźców do uwolnienia rzeczonego archidyakona i wydania łupów z Polski zabranych (lib. IV, 368. 369). O napadzie naówczas *Pomorczyków* na Polskę i ich pobiciu przez wojska polskie pisze nasz starodawny kronikarz, *Bogusław*, biskup *poznański* (u *Bielowskiego*, *Monum. Pol. hist.* t. II, 495. 496).

molendini *Schlop*¹⁾, in qua solum unicus est modo cmetho, spectabat, prout et modo spectat. In eadem vero ecclesia percipiunt ecclesiastica sacramenta (sic). Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus habuit et modo habet circa ipsam ecclesiam unam specialem aream plebanalem cum horto et unum mansum agri cum pratis et utilitatibus ipsum laneum (sic) concernentibus, in quibus ipsi mansionarii unum cmethonem locaverunt, qui pro censu solvit singulis annis per mediam marcam et triginta ova, necnon tres currus lignorum, duos gallos adducit in *Unyeow* ipsis mansionariis, necnon etiam duos coros humuli, et nullos alios labores facit. Item tres alias areas et domunculas piscatores in eis residentes (sic), qui piscatores habent certam partem fluvii *Wartha* versus molendinum *Golena* se protendentem advocati *Unyeoviensis*, in quibus areis tribus tres piscatores resident et in eadem parte fluvii instrumenta ponunt et pisces retibus et aliis instrumentis capiunt, et solvunt pro censu ipsis mansionariis per sedecim grossos et per duos coros humuli, tenenturque nihilominus pro mansionario ad divina peragenda in ecclesia eadem diebus festivis venire et ipsum econverso ducere (sic). Habent insuper in ipsa villa decimam manipulari post omnes agros praediales in ibidem reverendissimi domini, necnon post dictum cmethonem in dote plebanali residentem, necnon de una parte campi tam (sic) cmethonalis iacentis versus molendinum *Schlop* et conducit eam ipsorum (sic) praedictus cmetho. Cuius valor aestimatur ad unam marcam. Item et alias decimas, videlicet

*Rzepischow*²⁾ et *Wolya Rzepischowska*³⁾, *Tharnowka*⁴⁾, *Crococizce*⁵⁾, villae sub parochiali ecclesia in *Schadek*, in quibus, dempta villa *Rzepischowska Wolya*, sunt curiae nobilium speciales agros praediales habentes; decimae tamen manipulares post omnes et singulos agros cmethonales duntaxat et in *Wolya* provenientes spectant et pertinent ex antiquo ad dictam ecclesiam parochialem in *Spicimirz* et modo ad dictos mansionarios, conducuntque eam in qualibet villa cmethones ipsorum curibus, non solventes aliquid pro decima lini aut canapi, valorque ipsarum aestimatur modo in *Rzepischow* cum *Wolya* ad sex marcas, in *Tharnowka* ad quatuor marcas, in *Crococizce* ad quinque marcas, aliquando magis et minus; de agris vero praedialibus decima ad *Schadek* pro plebano pertinet.

*Lobodzicze*⁶⁾, *Lichawa*⁷⁾ et *Magnusche*⁸⁾, villae sub parochiali in *Malyn*, haereditariae nobilium, post quarum villarum omnes et singulos agros, praeter praediales in *Lobodzicze* agros, decimae manipulares provenientes pertinent ad praedictam ecclesiam parochialem in *Spicimirz* et mansionarios praedictos, ipsius recto-

lubo o wypadku w *Spicimirzu* nie wspomina. Że wieś ta już podówczas do kościoła *gnieźnińskiego* należała, świadczy bulla papieża *Innocentego III*, zatwierdzająca w roku 1136 wszelkie tegoż kościoła posiadłości, w archiwum kapituły *gnieźnińskiej* przechowana (Arch. Capit. N. 1, cfr. Kod. dypl. wielkop. I, 10 sqq.) Tak więc *Spicimirz* liczy się do najstarszych parafii w archidiecezyi *gnieźnińskiej*. Dzisiejszy kościół drewniany zapewne przez mansjonarzów *uniejskich* w miejsce dawnego wybudowany został, do których collegium przez arcybiskupa *Zbigniewa Oleśnickiego* w końcu wieku XV był wcielony, jak opis powyższy wyraźnie świadczy. Po zniesieniu kolegiaty *uniejskiej* kościół ten otrzymał stałych plebanów, podczas gdy dawniej przez trzy wieki jeden z mansjonarzów sprawował przy nim *per commendam curam animarum*. Parafią składają i składają dotąd wsie: *Spicimirz* i *Człopy* oraz folwark *Zielin* (Rubryc. kuj.-kal. z r. 1877 f. 97. 98. Acta Visit. et Ecclesiae).

¹⁾ *Człopy*. ²⁾ *Rzypiszew*. ³⁾ *Wola Rzypiszewska*. ⁴⁾ *Tarnówka*, wsie należące dziś do parafii *Szadek*. ⁵⁾ *Krekocice* leżą dziś w parafii *Malyn*. ⁶⁾ *Lobodzice (Łomdzice)*. ⁷⁾ *Lichawa*. ⁸⁾ *Magnusze*, wsie do tejże parafii należące.

res, quas ipsarum villarum incolae conducunt eorum curibus propriis, praeter *Magnusche*, in qua villa non sunt aliqui cmethones, sed omnes nobiles; decimam tamen conducit locator decimae opera (sic) per mansionarios ordinatus. Quarum valor aestimatur in *Lobodzicze* ad quatuor marcas, in *Lichawa* ad septem marcas et in *Magnusche* ad quinque marcas. Post agros vero praediales percipitur decima pro ecclesia in *Malyn*.

Boczki et *Schapyelovicze*¹⁾, villae quondam, nunc vero desertae sub parochia collegiatae in *Unyeow*, de quibus quondam villis nunc vero haereditatibus decima manipularis de agris duntaxat cmethonalibus pertinebat, prout et modo spectat, ad praedictam parochialem in *Spicimirz* et eius rectorem; de agris vero praedialibus plebano in *Nyewyesch* decima provenit, et valor earum aestimatur modo ex agris desertis in *Schapyelovicze* ad decem grossos, in *Boczky* ad tres fertones, aliquando magis et aliquando minus.

*Russynovicze*²⁾, haereditas in toto deserta sub parochia *Nyewyesch*, de cuius haereditatis agris quondam cmethonalibus etiam decima manipularis proveniens pertinebat spectabatque ad praedictam parochialem ecclesiam *Spicimirz*; agri tamen deserti iidem coluntur per dominum haereditatem de *Nyewyesch*, et solvit pro decima mediam marcam; de agris vero praedialibus decima datur ad ecclesiam in *Nyewyesch*.

Item taxata est haec ecclesia in *Spicimirz* ad tres marcas argenti.

CAPELLA seu *cella sancti Nicolai*^{*)} in eodem oppido *Unyeow*, praepositura nuncupata, de iurepatronatus et praesentandi abbatis et conventus monasterii *Thyniensiensis*, ordinis *sancti Benedicti*, quam obtinet pronunc venerabilis frater *Stanislaus Vyskowski* eiusdem ordinis *sancti Benedicti* de monasterio praedicto *Thyniensi*, ut dicitur, de mensa archiepiscopali dotata et erecta, quae pro dote et fundo habet bona infrascripta, et solet regi et gubernari, ad illamque praesentari

¹⁾ Osada dziś nie znana. ²⁾ Tak samo.

*) Kościół *ś. Mikołaja* i klasztor czyli prepozytura *oo. Benedyktynów* sprowadzonych z *Tynca* przez arcybiskupa *Jarostawa Skotnickiego* około roku 1360, który im wybudował kościół pod tyt. *ś. Mikołaja*, proboszczowi ich zaś nadał wieś *Chrościn* i przywilej urodzonego nadliczbowego kanonika kolegiaty *uniejskiej*. Kościół ten na polu z cegły, na polu z drzewa wystawiony, zgorzał w roku 1770 i więcej nie został odbudowany (Rubryc. kuj.-kal. z r. 1877 f. 103. cfr. *Damałowicz*, Ser. Archiep. Gnesn. f. 187).

Oprócz kościoła kolegiaty, który był zarazem parafialnym i wspomnianego wyżej kościoła *ś. Mikołaja* istniały w *Uniejowie* następujące jeszcze kościoły:

Kościół *ś. Ducha* fundowany wraz z szpitalem przez arcybiskupa *Jakóba Swinkę* w roku 1283, których uposażenie powiększył arcybiskup *Baranowski* w roku 1610. W końcu wieku XVII kościół odbudowano z drzewa modrzewiowego z trzema ołtarzami. Miał on osobnego proboszcza. Dom szpitalny odbudował własnym nakładem arcybiskup *Władysław Lubieński*.

Kościół *ś. Wojciecha* drewniany, fundowany przez *Franciszka Gawędę* albo *Gaweckiego*, mansjonarza miejscowego, konsekrowany w roku 1613, uposażony został na nowo przez arcybiskupa *Leszczyńskiego* w roku 1666.

Kościół *ś. Antoniego opata*, w polu po za miastem od niepamiętnych czasów z drzewa wystawiony, w roku 1700 od starości zapadły, w roku zaś 1749 przez mieszczan z drzewa odbudowany, miał obraz *ś. Antoniego* od wieków za cudowny uważany i w wielkiej czci u wiernych okolicznych miast. Z wszystkich wyżej wymienionych kościołów, z wyjątkiem kolegiackiego i kaplicy *Bożego Ciała* na *Z* komentarzu grzebalnym, żaden już nie istnieje. Z polecenia arcybiskupa *Ostrowskiego ks. Mikołaj Dembowskiego*, biskup koadiutor *kamieniecki*, który w roku 1780 wizytował kościoły *uniejskie*, skazał je na rozebranie w dekrete reformacyjnym § 24 (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 103).

semper de domo seu monasterio praedicto. Imprimis habet unam aream circa ecclesiam eandem cimiterio seu ecclesiae contiguam et in eadem domum seu curiam pro residentia praepositi cum fratre uno; item duas alias areas extra oppidum inter praedia oppidanorum, unum videlicet ex adverso praediorum *Mrosz et Alberti Szyska*, post *Vliczny Jacobum* sitas (sic); item hortum penes hortum praepositi collegiatae ecclesiae eiusdem *Unyeoviensis* versus occasum solis situm; item certos agros in quolibet campo per sedecim sulcos in latitudine et in longitudine, prout et aliorum oppidanorum se protendentes. Item villam, videlicet

Chroszcyno, villa sub parochiali ecclesia in *Chelm*, quae cum omni iure et dominio spectat et pertinet ad dictam ecclesiam *sancti Nicolai* seu ad eius praepositum pro tempore existentem, etiam cum molendino in fluvio *Wartha* locatum eiusdem haereditatis villae *Chroszcyno*. Cuius villae incolae paucos habent agros et sunt in numero septem emethones, qui pro censu solvunt per sedecim grossos annuatim, per duos pullos et per viginti ova, et non faciunt aliquos labores, solum falcastrant prata ibidem et foenum colligunt et conducunt ad domum seu curiam domini sui, praefati praepositi dictae ecclesiae; necnon unum hortum pro eodem eorum praeposito disponunt et ligna duos currus, videlicet unum pro festo *Nativitatis Christi* et alium pro festo *Paschae* in *Unyeow* in ipsius curiam conducere tenentur. Molendinator vero in molendino est haereditarius et percipit unam mensuram de emolumentis, et praepositus duas mensuras; aggerem idem etiam molendinator propriis sumptibus reformat et partem emethones in ibidem dictum aggerem reformant. Item in eadem villa sunt sex hortulani, qui etiam habent parum de agris et solvunt etiam pro censu annuatim per octo grossos, et nihilominus cum emethonibus pedites labores faciunt, foenum arascendo, caules et olera et alia in horto plantando et purgando; solvunt etiam per decem ova et per unum pullum. Item decima manipularis ex eadem villa proveniens spectat ad eundem *sancti Nicolai* praepositum, quam praepositus dat suo vicario seu confratri.

Borzewyczko ¹⁾, villa haereditaria nobilium sub ecclesia parochiali in *Nyemyslowo*, post cuius villae decima manipularis omnes et singulos agros emethonales, tam possessionatos quam desertos, prout ex antiquo, spectat et pertinet ad dictam capellam seu oratorium *sancti Nicolai* et eius pro tempore praepositum, quam conducunt emethones ipsius villae in horreum per praepositum in eadem villa locandum curribus eorum, et non solvunt decimam canapi aut lini; et valor eius aestimatur ad undecim marcas, aliquando magis aut minus; de agris vero praedialibus in ibidem curiae decimam manipulem percipit plebanus in dicta *Nyemyslowo*.

Dominikovicze, villa sub parochia collegiata *Unyeoviensi* praedicta, post cuius quidem villae omnes et singulos agros emethonales decima manipularis proveniens pertinet spectatque ad eandem capellam seu oratorium *sancti Nicolai* in *Unyeow* et eius praepositum pro tempore existentem, quam conducunt emethones praedictae villae in locum in eadem villa per praepositum designandum curribus propriis, et non solvunt decimam lini aut canapi; et valor eius aestimatur ad quinque marcas, aliquando magis; ex agris vero praedialibus in ibidem curiae percipit eam praepositus collegiatae ecclesiae *Unyeoviensis*. Item idem praepositus

¹⁾ *Borzewicko*, wieś dziś należąca do parafii *uniejskiej*.

habet in eodem oppido *Unyeow* duo macella carnificum, de quibus annuatim ratione census praefato praeposito pro tempore existenti laniatores seu carnifices de quolibet macello solvunt per tres lapides sepi non frixati, alias *nye smalczowanego*.

Item praepositura haec taxata est eadem capella (sic) ad duas marcas argenti.

Item idem praepositus habet stallum in collegiata *Unyeoviensi* et superpiliatus et dalmutiatus semper incedere tenetur in eadem ecclesia processionaliter.

HOSPITALE ad *sanctum Spiritum* extra oppidum *Unyeow* et eius praepositus pro tempore existens. Quod hospitale seu praeposituram modo obtinet *Clemens de Markowo*, presbyter dioecesis *Wladislaviensis*, ex praesentatione consulatus oppidi *Unyeow*, ipsius praepositurae patronorum. Habet pro dote et fundo ac eius sustentatione curaque animarum et spirituali administratione pauperum in domo hospitalis degentium, quam gerit; et primo, habet unam aream et in ea domunculam; item censum in duobus braxatoriis in eodem oppido, alias *Myelczuchy* extra oppidum, unum prope hospitale et aliud ex opposito ecclesiae seu oraculi *sancti Nicolai*, et solvitur de quolibet per mediam marcam, ratione cuius census unius marcae tenetur legere unam missam omni septimana pro defunctis; item et unam decimam manipulem, videlicet in *Balyno* suprascripta. Qui quidem praepositus existens pro tempore obligatur pro fundatore in eadem sua ecclesia explere tres missas, unam de *beata Virgine*, aliam pro peccatis et aliam pro defunctis, et administrare pauperibus poenitentiam et sacramentum eucharistiae, et ex proventibus suis providet sibi vinum et ceram. Pro pauperibus in eodem hospitali degentibus habent vitrici sua in dispositione quendam hortum magnum extra oppidum, ubi figuli ollarum morantur, in quo horto sunt constructa nonnulla aedificia et domus; necnon et praedia oppidanorum, de quibus ipsi vitrici colligunt census et convertunt illos pro necessitate pauperum. Idemque vitrici eliguntur et instituuntur per praepositum et cum consensu et scientia consulatus, qui habent colligendi et dispensandi facultatem elemosynas cum scientia praepositi.

DECANATUS RURALIS UNYEOVIENSIS.

2. VYELYENYNO.*)

Villa mensae archiepiscopalis *Gnesnensis* et in eadem ecclesia parochialis, tituli *sancti Jacobi apostoli et sanctae Dorotheae*, de collatione et provisione archiepiscopi *Gnesnensis* pro tempore existentis, quam modo obtinet honorabilis *Joannes de*

*) *Wielun*, wieś niegdyś arcybiskupów *gnieźnieńskich*, która im niewątpliwie zawdzięcza fundacyą kościoła parafialnego, wspomianego w aktach konsystorza *gnieźnieńskiego* już w drugiej połowie wieku XV. W roku 1460 *Tomasz*, pleban tamtejszy, występuje jako świadek przy pewnej czynności konsystorskiej (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 457^b). Starożytny kościół dzisiejszy z drzewa modrzewiowego wystawiony, w połowie wieku zeszłego przez *Andrzeja Kędzińskiego*, cześnika *halickiego* zrestaurowany, obecnie gruntownie potrzebuje reparacyi. Arcybiskup *Drzewicki* wcielił beneficjum *wielunskie* do collegium wikaryuszów *uniejskich*, pod których zarządem zostawało aż do r. 1818 (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 105).

Unyeow, artium liberalium baccalaureus, actu presbyter, ex provisione moderni archiepiscopi *Joannis de Lassko*; ad quam iure parochiali villae infrascriptae, videlicet praefata *Vyelyenyyno*, *Czepowo duplex*¹⁾, *Roznyathowo*²⁾, *Cozanki triplex*³⁾, *Zaborowo*⁴⁾, septem *Pangowo*⁵⁾, videlicet *Msczychowo*⁶⁾, *Woycziski*⁷⁾, *Gasszyory*⁸⁾, *Gorzewo*⁹⁾, *Ladawy*¹⁰⁾, *Unyestawowo*¹¹⁾, *Zelgoski*¹²⁾ spectant et pertinent et incolae earum percipiunt sacramenta ecclesiastica. Cuius quidem ecclesiae rector pro tempore existens pro ipsius sustentatione et pastoralis curae onere ex antiquo habuit pro dote et fundo proventus infrascriptos, quorum et modernus est in possessione, videlicet imprimis in eadem villa et haereditate *Vyelyenyyno* habet circa ecclesiam unam aream pro curia plebanali, et in ea curiam satis competentem, in latitudine trium mansorum seu laneorum cum horto, et in eadem area sunt domunculae pro vicario et ministro scholae. Item de agris in quolibet campo per tres mansos in latitudine et longitudine, prout et aliorum emethonum eiusdem villae, ad limites cum rubetis, nemoribus et pratis se protendentibus et extendentibus progressive, necnon in uno campo iacente versus *Roznyathowo*, villam dictam *Poszwyathnyo*¹³⁾, habet certas excrescentias agrorum, vulgariter *przymyarky*, cum nemoribus usque ad limites *Roznyathowo* se protendentibus. Item habet decimam manipularem post omnes agros et mansos eiusdem villae scultetiae seu advocatae, in quibus advocatus sen in eorum parte locavit certos emethones, et partem residuam pro sua curia colit, et conducunt eam incolae ipsius advocatae in curiam seu dotem plebanalem curribus propriis, et nihil aliud solvunt. Item tabernae tres sunt archiepiscopales, habentes speciales agros, ex quibus etiam decima manipularis provenit pro plebano in eadem *Vyelyenyyno*, et conducunt eam similiter in horreum plebani tabernatores seu agrorum cultores; ex agris vero emethonalibus archiepiscopalibus decima manipularis proveniens spectat daturque pro mensa archiepiscopali; et plebano pro tempore existenti solvunt emethones missalia, videlicet de quolibet manso per tres coros siliginis et per tres coros avenae pro festo *sancti Martini* ad mensuram seu corum *Unyeoviensem*. Habet insuper ecclesia eadem et eius pro tempore plebanus unam specialem arcam modo desertam ex opposito areae plebanalis versus villam. Et nihil aliud solvunt emethones praeter denarium sancti Petri.

*Czepowo cossowskie*¹⁴⁾, villa sub eadem parochiali in *Vyelyenyyno*, de cuius villae agris omnibus praedialibus decima proveniens spectat et pertinet ad dictum plebanatum in *Vyelyenyyno* et eius plebanum, et conducit eam plebanus curru proprio pro placito suo; emethones vero loco colendae solvunt per unum corum siliginis et denarium sancti Petri; et similiter emethones de *Czepowo czyensky*¹⁵⁾ loco colendae solvunt per unum corum siliginis et denarium sancti Petri; et non sunt ibi aliqui (agri) praediales.

Roznyathowo, villa sub praedicta parochiali, de cuius villae certis agris praedialibus quinque pronunc nobilium curiarum decima manipularis proveniens spectat ad praefatam ecclesiam in *Vyelyenyyno* et eius plebanum, quam aestimat ad fertor-

¹⁾ Czepów Górny, Czepów Średni. ²⁾ Rozniatów. ³⁾ Kozanki Wielkie, Kozanki Podleśne, dziś tylko dwoje. ⁴⁾ Zaborów. ⁵⁾ Pęgów. ⁶⁾ i ⁷⁾ osady dziś nie znane. ⁸⁾ Gąsiorzy. ⁹⁾ Górzew. ¹⁰⁾ Ładawy. ¹¹⁾ Ubysław. ¹²⁾ Żelgoszcz. Prócz tych należą jeszcze do parafii osady: Brzezina Dąbrowa, Hipolitów, Kalinówka, Stanisławów, Stemplów, Swarzeń, Światonia, Wolka Żelgoszcka. ¹³⁾ Poświętne, dziś nie znane. ¹⁴⁾ Czepów Górny. ¹⁵⁾ Czepów Średni.

nem, aliquando magis, et aliam partem decimarum in eadem villa recipit praepositus collegiatae *Unyeoviensis*. Et ultra agros praediales ex excrescentiis alias *przymyarky* recipit decimam plebanus, et ibidem emethones loco colendae solvunt plebano unum corum siliginis.

Cozanki triplex et *Pangowo septuplex*, villae sub eadem parochiali nobilium, post quarum villarum omnium et singularum agros praediales decimae manipulares provenientes spectant et pertinent ad ecclesiam parochialem in eadem *Vyelyenyyno*, quas conducit plebanus curru proprio pro suo placito ad locum, ubi sibi placet, illas ipsas decimando ex certo decreto olim cardinalis *Frederici*¹⁾, quia in eisdem villis non sunt aliqui emethones neque agri aliqui emethonales, excepta *Pangowo*, *Przebluszczyno* seu *Gorzewo*, in qua sunt emethones colentes agrum, ex quibus solvunt decimam altaristae in ecclesia *Unyeoviensi*. Qui emethones nihil aliud solvunt ecclesiae suae parochiali in *Vyelyenyyno*, solummodo pro colenda per medium grossum et denarium sancti *Petri*. Et similiter in *Pangowo Zelgoskiego* emethones pronunc duo solvunt decimam in *Unyeow* et colendam pro parochiali in *Vyelyenyyno* per medium grossum. Item et in *Pangowo Unyestawowo* duo emethones, licet solvant decimam ecclesiae praedictae plebano in *Vyelyenyyno*, solvunt colendam per medium grossum.

Zaborowo, villa nobilium sub parochia eadem *Vyelyenyyno*; decima manipularis ex agris praedialibus proveniens spectat et pertinet ad parochialem ecclesiam in *Vyelyenyyno* et eius pro tempore plebanum existentem, quae conducitur per plebanum iuxta placitum ipsius et velle; de agris autem emethonalibus decima proveniens spectat et pertinet super (sic) praepositum ad ecclesiam *Unyeoviensem*.

Item eadem ecclesia taxata est ad duas marcas argenti et solvit collectori camerae apostolicae sancti *Petri* septem grossos pro denario sancti *Petri* et octavum pro quittance.

3. PHALIBOZYCZE.*)

Villa haereditaria pronunc generosi domini *Joannis Gnyady*²⁾ et aliorum cohaerendum, et in eadem parochialis ecclesia de iure patronatus laicorum haere-

¹⁾ Kardynał Fryderyk Jagiellończyk, arcybiskup gnieźnieński, biskup krakowski † 1503.

²⁾ Jan Gniady h. Ostoja, zapewne brat lub bliski krowny znakomitego opata tynieckiego, Andrzeja Gniadego, który umarł roku 1542. Piotr Gniady był marszałkiem dworu kardynała Fryderyka Jagiellończyka (Niesiecki, Korona II, 233).

*) Chwałborzyce, wieś szlachecka z kościołem parafialnym, o którym akta konsystorza gnieźnieńskiego wzmiankę czynią już na początku wieku XV. W roku bowiem 1416 dnia 17 marca występuje pleban tamtejszy Lambert (*Lamperus*) jako świadek przy czynności konsystorskiej względem dzieścien w *Drachowie* (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 23). Starożytny kościół drewniany zgorzał w roku 1766. W miejsce jego stanął wkrótce potem nowy również drewniany w formie krzyża nakładem dziedziców miejscowych, *Antoniego* i *Maryi* z *Przeradzkiej Morawskich*, który dotąd istnieje. Dla szczupłych dochodów parafia *chwałborzycka* w ostatnim czasie długo była bez pasterza, administrowana przez sąsiedniego plebana w *Świniarach*. Dopiero w roku 1862 na prośby parafian otrzymała stałego

dum de eadem *Phalibozycze* et *Chorzepyno*¹⁾, quam pronunc obtinet honorabilis *Joannes de Boleszczyne*²⁾, actu presbyter, institutus ad praesentationem haeredum in praedictis *Phalibozycze* et *Chorzepyno*. Ad quam iure parochiali praedicta *Phalibozycze* et curia in *Chorzepyno*³⁾ spectant et pertinent, et percipiunt incolae in eadem ecclesiastica sacramenta. Qui plebanus propter parochianorum et proventuum paucitatem pro sui sustentatione non servat vicarium, solum ministrum, quem salariat, et habet pro dote et fundo in eadem villa, primo et principaliter circa ecclesiam versus orientem unam aream satis latam et spatiosam et in ea curiam cum hortis et pro allodio sufficientibus, et ex alia parte ecclesiae aliam parvam pro ministro; item unum mansum agri in quolibet campo cum pratis confinantibus et adiacentibus, in longitudine et latitudine se protendentibus, prout et emethonum eiusdem villae et haereditatis se protendunt. Item et decimas manipulares post omnes et singulos agros praediales provenientes, quas conducit curru proprio in horreum suum; emethones vero et scultetus seu advocatus solvunt loco colendae seu missalium de quolibet manso per unum corum siliginis ad mensuram seu corum *Unyeoviensem*; hortulani vero non solvunt siliginem, sed avenam, quilibet per unum coretum.

Chorzepyno, villa, cuius villae curia solum pertinet iure parochiali ad eandem parochialem in *Phalibozycze*, villa vero, quamvis exstat vicina, ad parochialem in *Suyenceze*, ex cuius curiae agris omnibus et singulis praedialibus decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem in *Phalibozycze* et eius pro tempore plebanum, et conducit eam plebanus pro suo velle curru proprio; de agris vero emethonalibus decima provenit ad vicarios *Unyeovienses*.

*Leschno*⁴⁾, *Cothowycze*⁵⁾, villae sub parochiali ecclesia in *Goraj*⁶⁾, de quibus villis decima manipularis post omnes et singulos agros praediales proveniens, necnon in *Leschno* post emethones quinque pronunc agros praediales ipsis emensuratos habentes, praeter desertos, provenit spectatque et pertinet ex antiquo ad dictam parochialem et eius plebanum in *Phalibozycze*, et conducit eam plebanus post curias curru proprio, et emethones eorum curribus in loca per plebanum designanda; de aliis vero agris emethonalibus residuis in praefata *Leschno* decimam manipulearem percipit plebanus in maiori *Chodowo*⁷⁾; in *Cothowycze* vero ex agris emethonalibus decimam manipulearem percipit plebanus pro tempore existens in *Dobrowo*⁸⁾.

*Lysszycze*⁹⁾, villa sub parochiali in *Pyeczowo*¹⁰⁾; ex eiusdem villae agris praedialibus seu curiarum decima manipularis proveniens etiam spectat ad praefatam ecclesiam in *Phalibozycze* et conducit eam plebanus de *Phalibozycze* curru proprio; de agris vero emethonalibus decima manipularis provenit in *Pyeczowo*.

Quae quidem plebania in *Phalibozycze* taxata est a tribus fertonibus argenti et collectori denarii sancti Petri solvit quatuor grossos cum quittance.

rzędzą w osobie *kr. Antoniego Bendkowskiego*, który kościół opustoszały zrestaurował i budynki plebańskie zupełnie zdezolowane podźwiął. W roku 1683 wynosiła liczba dusz w parafii 150, dziś wynosi 506. Na cmentarzu wznosi się kaplica publiczna murowana, niewiadomo kiedy i przez kogo wystawiona (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 86. 87).

1) *Chorzepin*. 2) *Jan z Boleszczyne*, pleban. 3) Dotąd dwór w *Chorzepinie* należy do parafii w *Chwałborzyczech*, a wieś sama do parafii w *Suwnicach*. 4) *Leszno*, 5) *Kotowice*, wsie dziś należące do parafii *Grabów*. 6) Kościół parafialny w *Goraju* wcielony został do parafii *grabowskiej*. 7) *Chodów*. 8) *Dobrow*. 9) *Lisiec*. 10) *Pięczeniów*.

4. WYELANOWO.*)

Villa et in ea parochialis ecclesia, tituli *sanctorum Adalberti et Stanislai*, de iure patronatus haeredum de eadem *Vyelanowo*, quam pronunc obtinet honorabilis quidam *Martinus de Iwanye*¹⁾, actu presbyter. Ad quam iure parochiali ex antiquo pertinent et spectant octo villae, videlicet praefata *Vyelanowo*, *Radyczyno*²⁾, *Lank*³⁾, *Sarbycze*⁴⁾, *Podluzycze*⁵⁾, *Cozubowo*⁶⁾, *Lyekaschyno*⁷⁾, *Brozówka*⁸⁾, *Czychmyana*⁹⁾, et incolae earum in eadem percipiunt ecclesiastica sacramenta. Circa quam plebanus pro tempore existens propter proventuum paucitatem non servat neque servare consuevit vicarium, solum ministrum. Habet tamen solum pro sui sustentatione pro dote et fundo proventus infrascriptos, videlicet primo in eadem villa circa ecclesiam habet unam aream satis competentem et in eadem domum cum horto; item certam partem fluvii ad obstacula et instrumenta capiendi pisces, ponendi, diciturque et appellatur plebanalis fluvius, alias *struga*. Decima etiam manipularis in eadem villa tam ex agris praedialibus quam emethonalibus omnibus ex integro proveniens spectat et pertinet ad dictam ecclesiam seu eius plebanum pro tempore existentem, et conducunt eam emethones de suis agris in horreum plebanalem curribus eorum absque solutione decimae aut lini seu canapi; de agris vero praedialibus decimam conducit plebanus curru proprio; nihilominus emethones in ibidem pro colenda eorum quilibet solvit per grossum unum, et molendinator loco colendae dat unum coretum farinae.

*Wolycza*¹⁰⁾, quondam villa, nunc vero haereditas deserta, de cuius agris decima manipularis proveniebat spectabatque in toto ad eandem ecclesiam parochialem in *Vyelanowo* et conducebatur per incolas eiusdem villae in locum decimalem per plebanum demonstrandum. Item in villis superius descriptis emethones et incolae pro eadem ecclesia et eius rectore pro colenda nihil aliud solvunt, solum de qualibet domo per medium grossum et denarium sancti Petri, iuxta consuetudinem a persona per denarium; in *Czychmyana* vero per unum grossum; decimas autem manipulares percipiunt alii seu illi, quibus debentur ex antiquo.

Item taxata est eadem ecclesia ad unum fertonem argenti et solvit octo grossos pro denario sancti Petri plebano villanorum in *Unyeow*, ex eo quia est filialis *Unyeoviensis*.

*) *Wilamów*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Wilamowskich* h. *Szassor*, do której należał *Jakób Wilamowski*, poseł *Zygmunta I* do *Solimana*, sultana tureckiego roku 1531 i *Jan Wilamowski*, biskup *komieniecki* † 1540 (*Niesiecki*, *Korona IV*, 530. 531), a która zapewne fundowała tam kościół parafialny przed drugą połową wieku XV, albowiem akta konsystorskie w tym czasie o nim wspominają (*Arch. Consist. Gnesn.*). W roku 1651 kościół ten i parafia zostawała pod interdyktem z powodu zabójstwa plebana przez kmieci miejscowych. Dzisiejszy kościół drewniany stanął w miejsce pierwotnego również drewnianego zapewne w końcu wieku XVII i dziś już chyli się ku upadkowi. Obecny rządcza jego pragnie zastąpić go nowym i już na ten cel przysposabia z wolna materiały (*Rubryc. cit. z r. 1877 f. 106*).

1) *Marcin z Iwanía*, pleban. 2) *Radyczyno*, dziś w parafii *Psary*. 3) *Łęg Wielki*. 4) *Sarbiec*. 5) *Podluzycze*. 6) *Kozubów*. 7) *Lekaszyn*. 8) *Brzozówka*. 9) *Cichmiana*. Później przybyły osady: *Augustynów*, *Biała Górka*, *Bór*, *Góry*, *Grabowa*, *Grodzińsko*, *Jaszczurów*, *Myżki*, *Sowienice*. 10) *Wolica*, dziś nie istnieje w parafii. Jest wieś tej nazwy w parafii *chełmieckiej*.

5. SWYENCZE.*)

Villa et in eadem ecclesia parochialis, tituli *sancti Gothardi*, de iure patronatus laicorum haeredum in eadem *Swyencze*, quam modo obtinet honorabilis *Albertus de Zegrzany*¹⁾, actu presbyter dioecesis *Gnesnensis*, ex praesentatione moderni haeredis nobilis domini *Joannis*. Ad quam iure parochiali spectant villae infra-scriptae, videlicet praefata *Swyencze*, *Crasky*²⁾, *Chorzepyno*³⁾ quoad emethones, et quoad curiam in *Phalibozycze*⁴⁾, *Volya Swyenyeczka*⁵⁾, *Rogow*⁶⁾, *Pyasky*⁸⁾, *Drosdow*⁸⁾, *Dzyrawy duplex*⁹⁾, *Sakovycze*¹⁰⁾, *Kyky*¹¹⁾, et incolae earum prout de iure in ipsa percipiunt ecclesiastica sacramenta. Ad quam plebanus pro tempore existens pro sui sustentatione et pastoralis curae administratione, prout ex antiquo, servat vicarium et ministrum, quos iuxta posse suum salariat; et habet pro dote et fundo in eadem villa et haereditate, imprimis pro curia unam aream et in ea curiam plebanalem cum horto, et in eadem area posuit domunculam vicarii et ministri; item et per duos mansos agri in quolibet campo, inter agros emethonales iacentes, in latitudine et longitudine cum pratis eisdem mansis adiacentibus, prout et alii emethones habent. Item et decimam manipulare post omnes et singulos agros praediales curiae haeredis in ibidem, quam conducit plebanus in horreum suum curru proprio; emethones vero de quolibet ipsorum manso solvunt ratione colendae seu missalium per unum eorum siliginis eidem ecclesiae et plebano, tabernatores vero solum per unum grossum solvunt.

Crasky, vila sub eadem parochiali, in qua de duobus mansis scultetiae solum decima manipularis provenit pro eadem ecclesia et plebano in *Swyencze*; ex agris vero emethonalibus solvuntur maldrata canonicatui et praebendae in *Unyeow*, et plebano ratione missalium per tres coros parvos certae mensurae eorum, quam habent ex antiquo, dant et solvunt.

Drosdowo, *Dzyrawy binum*, *Sakovicze*, *Kiky*, *Rogowo*, villae sub praefata parochiali in *Swyencze*, post quarum villarum agros omnes et singulos praediales decimae manipulares provenientes spectant et pertinent ad praefatam parochialem

*) *Świnice (Świeńcze)* wieś szlachecka, według miejscowego podania dziedzictwo niegdyś *Jakóba Swinki*, arcybiskupa *gnieźnieńskiego*, który w niej miał fundować kościół parafialny około roku 1300 pod tyt. *ś. Gotharda*. Gdy się starożytny kościół drewniany zaczął chylić ku upadkowi na początku teraźniejszego wieku, parafianie wystawili obok niego nowy z drzewa roku 1828, który w kilka dni po swoim wykończeniu na dniu 30 maja wraz z starym kościołem zgorzał. Przez 30 lat nabożeństwo odprawiano się w lichej tymczasowej kapliczce. Dopiero w roku 1859 dziedzic miejscowy, *Kazimierz Karwowski*, przy pomocy parafian wystawił kościół mурowany, który na dniu 5 maja tegoż roku przez miejscowego plebana, *Jana Weigerta*, został pobenedygowany pod tyt. *ś. Kazimierza królewicza*. Tenże patron wystawił osobną dzwonnice z cegły palonej i cmentarz około kościoła murem opasał. Parafia liczy dziś przeszło dusz 1900 (Rubryc. cit. de a. 1877 f. 98).

¹⁾ *Zegrzanki*, wieś w parafii *zgierzskiej* w powiecie *łódzkim*. ²⁾ *Kraski*. ³⁾, ⁴⁾ *Chorzepin* wieś, dwór należy do parafii *Chwałborzyce*. ⁵⁾ *Wola Świniecka*. ⁶⁾ *Rogów*. ⁷⁾ *Piaski*. ⁸⁾ *Drosdów*. ⁹⁾ *Dzierzawy*. ¹⁰⁾ *Saków*. ¹¹⁾ *Kiki*. Przybyły osady: *Borek*, *Grabiszew*, *Głogowiec*, *Stawiszynek*, *Piotrówka*.

in *Swyencze* et eius pro tempore rectorem, quas et conducit plebanus curru proprio, ubi sibi placet, vel cui ordinaverit; emethones vero nihil aliud ecclesiae eidem solvunt, solum per unum eorum siliginis ratione colendae et decimas ad ecclesiam *Unyeoviensem* et similiter in *Chorzepyn*.

*Ljkowo*¹⁾, sub parochiali ecclesia in *Grodzysko*²⁾, post cuius villae omnes et singulos agros tam praediales quam incolarum in ibidem decimam manipulare alternatis vicibus praedicta ecclesia in *Swyencze* cum parochiali in praedicta *Grodzysko* (vel) ipsarum pro tempore rectores percipiunt, et conducunt eam incolae de eorum agris curru proprio, et de praedialibus plebanus, cui pro sua vice cedit; et incolae ipsius villae, quando inundationem aquarum contingit evenire, propter non accessum securum ad parochialem in *Grodzysko* ex quadam certa ordinatione antiqua solent in parochiali ecclesia in *Swyencze* ecclesiastica sacramenta percipere.

Item ecclesia haec taxata est ad unam marcam argenti, collectori autem denarii sancti Petri per septem grossos cum quittance solvit.

6. GRODZYSKO.*)

Villa hereditaria pronunc nobilis domini *Joannis* haeredis in *Nyewyesch*³⁾, et in eadem ecclesia parochialis sub titulo *conversionis sancti Pauli apostoli*, de iure patronatus et praesentandi laicorum haeredum in eadem *Grodzysko*, quam pronunc obtinet honorabilis quidam *Martinus de Luthomirsko*⁴⁾, actu presbyter, ex praesentatione praefati nobilis *Joannis Nyewyesky*, haeredis in *Nyewyesch*, ad quam

¹⁾ *Ljków*. ²⁾ *Grodzisko*.

*) *Grodzisko*, wieś szlachecka, w wieku XV i XVI własność rodziny *Chebédów z Niewieszka Niewieskich*, którzy, jak opis powyższy wskazuje, fundowali tam i hojnie uposażyli kościół parafialny, nadając mu na własność całą wieś rzeczoną. Wspominają o nim akta konsystorskie w drugiej połowie wieku XV. W roku bowiem 1462 *Jan*, pleban z *Leźnicy*, *Jakób* i *Andrzej*, bracia rodzeni, dziedzice wsi *Kossowa (Kossowscy)*, zapozwani zostali przed sąd konsystorza *gnieźnieńskiego* przez *Wojciecha z Łabiszyna*, plebana z *Boleszczyna* o dziesięciny należące mu się z *Kossowa*. Pozwani tłumaczyli się, że dziesięciny te dawali w ostatnim czasie plebanowi w *Grodzisku*, do którego parafii wieś *Kossowa* należy, a który od nich żadnych nie ma danin za administrowanie im Sakramentów świętych i z tego powodu odmawiał im niekiedy posługi duchownej. Konsystorz przyznał dziesięciny plebanowi w *Boleszczynie*, a wymienionym trzem dziedzicom nakazał, aby niezwłocznie donosili, gdyby pleban *grodziski* miał im kiedykolwiek odmówić udzielania Sakramentów świętych (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 434). W roku 1612 *Jan Rudnicki*, kasztelan *sieradzki*, dziedzic miejscowy, wystawił w miejsce dawnego kościoła drewnianego dzisiejszy mурowany, a w roku następnym darował plebanom jego wieś swoją dziedziczną *Gusin* z obowiązkiem utrzymania przyzwoitego dwóch wikaryuszów, którzyby rano i po południu odprawiali z obowiązkami utrzymania przyzwoitego dwóch wikaryuszów, którzyby rano i po południu odprawiali kurs *de Beata*, oraz bezustannej plebana przy kościele rezydencyi pod utratą dochodów z wsi rzeczonej, od którego obowiązku nawet Stolica apostolska dyspensować go nie była powinna. Od tego uciążliwego obowiązku uwolnił przeciw siebie i następców swoich za pośrednictwem arcybiskupa *Wacława Leszczyńskiego* w roku 1660 pleban miejscowy, *Stanisław Kossowski*. Prawo prezentowania ustąpił wspomniany fundator w roku 1613 arcybiskupom *gnieźnieńskim*. Parafia *grodziska* liczy dziś dusz 1518 (Rubryc. cit. z roku 1877 f. 90).

³⁾ *Jan Chebda z Niewieszka* (Acta Capit. Gnesn.). ⁴⁾ *Marcin z Lutomińska*, pleban (Acta Consist. Gnesn.).

iure parochiali novem villae, videlicet praefata *Grodzysko*, *Zbyluczyce*¹⁾, *Caznowo*²⁾, *Cossowo*³⁾, *Zymne*⁴⁾, *Parsky*⁵⁾, *Lykowo*⁶⁾, *Byelawy*⁷⁾, *Gussyno*⁸⁾ spectant et pertinent, ac in eadem ecclesiastica incolae percipiunt sacramenta. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore rector pro dote et fundo habet totam eandem villam *Grodzysko* et eius totam haereditatem, ut dicitur, per praedecessores praefati domini *Joannis Nyewyesky* eidem ecclesiae parochiali et eius plebano donatam et pro dote adscriptam, in qua modo est solum unus emetho et hortulanus, et alii agri et areae quatuor iacent deserti. Et solvit emetho ex possessionato agro, prout ante alii solvebant, de quolibet per viginti grossos, per viginti ova et per duos pullos, et laborare tenebatur unum campum, mansum in *Zbyluczyce* videlicet colere, agrum disponere, frumentis plebani superseminare et tandem metere et frumenta in horreum plebani conducere, et prata similiter certa disponere, modo tamen stante desertatione, quia unicus est emetho ex nova locatione cum eo per plebanum facta, laborat unam diem in septimana, et hortulanus sex grossos de censu, prout ante solvebant, solvere tenetur; decima autem proveniens de et super emethone super plebanum (sic) spectat et pertinet, et conducunt eam emethones in horreum plebani; item molendinum in eadem haereditate per haeredes in eadem *Nyewyesch* ex antiquo locatum pertinet ad haeredes in eadem *Nyewyesch*, solvit tamen et solvere tenetur ex omnibus emolumentis decimum eorum emolumentorum, molendini decimi cori (sic), uti fruitur modernus plebanus.

Zbyluczyce, villa sub eadem parochia *Grodzysko* et ex cuius haereditate praefata villa *Grodzysko* in sortem ecclesiae est educta et emensurata in eadem villa et haereditate: nihilominus praefata ecclesia in *Grodzysko* et eius pro tempore plebanus habet unum mansum cum area et horto, necnon prata ad eundem mansum spectantia, cuius agri area cum horto iacet in fine villae eundo in *Swyencze*; decima etiam manipularis post omnes et singulos agros tam praediales quam emethonales proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam et eius plebanum in *Grodzysko*, et conducunt eam in horreum per plebanum locandum curribus propriis; et ultra hoc tam emethones quam hortulani solvunt colendam per unum grossum et denarium sancti Petri.

Lykowo, villa sub parochia eadem, de cuius villae omnibus et singulis agris decimam manipularem, uti praemissum est, alternatis vicibus praefata ecclesia in *Grodzysko* cum parochiali in *Swyencze*, alias ipsarum plebani, singulis annis percipiunt; colendam vero et denarium sancti Petri percipit plebanus in *Grodzysko* semper et continue.

Gussyno et *Parsky* ac *Zymne*, de cuius agris (sic), villae sub eadem parochia; decimas manipulares ex agris praedialibus provenientes percipit ecclesia parochialis eadem in *Grodzysko* seu eius rector pro tempore existens, et colendam per unum grossum cum denario sancti Petri; ex agris vero emethonalibus in eisdem villis decimam manipularem, uti praemissum est, percipit canonicus ecclesiae *Unyeoviensis*, et similiter in *Byelawy*, *Gussyno*, *Cossowo* decima manipularis provenit pro

¹⁾ *Zbyluczyce*. ²⁾ *Kaznowo*. ³⁾ *Kossowo*. ⁴⁾ *Zimne*. ⁵⁾ *Parski*. ⁶⁾ *Lykovo*. ⁷⁾ *Bielawy*. ⁸⁾ *Gusin*.
Przybyły później osady: *Chęcin*, *Gaj*, *Holandry Zbyluczyckie*, *Polosinek*, *Popielarze*, *Podgórze*, *Podłęże*, *Rydzyca*.

canonico praefato de agris emethonalibus, et colendam percipit plebanus; ex molendinis vero sub eadem parochia consistentibus, more aliorum in flumine locatorum, molendinatores solvunt per unum eorum siligineae farinae.

Kaznowo et *Cossowo*, villae eiusdem parochiae; decimam manipularem ex agris praedialibus, videlicet ex *Cossowo* in *Boleszczyno*, ex *Caznowo* vero in *Jezyersko* ecclesiis parochialibus provenientes curiae in ibidem dant et solvunt; emethones vero ex agris emethonalibus *Cossowo* canonico ecclesiae *Unyeoviensis*, in *Caznowo* vero pro mensa archiepiscopali similiter dant et solvunt; dictae vero suae parochiali in *Grodzysko* emethones nihil aliud dant, solum colendam per unum grossum et denarium sancti Petri more consueto per unum denarium.

Item haec capella (sic) taxata est seu dicta ecclesia ad duas marcas argenti.

7. WARTHKOVICZE. *)

Villa haereditaria, et in eadem ecclesia parochialis sub titulo *Nativitatis beatae Mariae Virginis*, de iure patronatus et praesentandi laicorum haeredum in eadem *Warthkovicze* et in *Gostkowo*¹⁾, quam modo obtinet honorabilis *Gregorius de Unyeow*, actu presbyter, ex praesentatione haeredum de villis praedictis. Ad quam iure parochiali spectant villae infrascriptae, videlicet praedicta *Warthkovicze*, *Gostkowo*, *Sadowo*²⁾, *Nyr*³⁾, *Zawadka*⁴⁾, *Clodna*⁵⁾, *Bronowko*⁶⁾, *Spandosszyno*⁷⁾ et in eadem incolae earum percipiunt ecclesiastica sacramenta. Habetque eadem ipsa ecclesia et eius pro tempore plebanus pro dote et fundo infrascripta, quorum et modo exstat in possessione; imprimis in eadem villa et haereditate circa ecclesiam unam aream pro domo et curia plebanali satis latam et spatiosam cum hortis in postico eiusdem curiae et allodii et eiusdem areae, incluso horto eidem ecclesiae et pro tempore plebano per nobilem *Mathiam Wartkowsky* pro certis damnis et iniuriis ecclesiae et plebano eidem illatis perpetuo donato, alias latius in actis consistorii *Unyeoviensis* dicitur contineri; et in eadem area est situs pro ministro. Vicarium vero propter tenuitatem proventuum ex antiquo non consuevit servare. Habet insuper piscinulas in eadem area sua in horto; insuper et duos mansos de agris in quolibet campo in latitudine et longitudine, quilibet mansus continens in se septem bissulcos ad latum, in longitudine vero se protendens sicut et aliorum

*) *Wartkovicze*, wieś szlachecka, w wieku XVI, a zapewne dawniej dziedzictwo rodziny *Wartkowskich*, jak dowodzi opis powyższy, miała kościół już w pierwszej połowie wieku XV, jak świadczą wzmianki w aktach konsystorza *gnieźnieńskiego*. W miejsce starożytnego kościoła drewnianego zupełnie upadłego *Wiktorya z Szóldrskich Zaluska*, wdowa po *Janie Prosperze Zaluskim*, kuchmistrowi litewskim, dziedziczka *Wartkovicze*, wystawiła nowy drewniany w roku 1660 pod tyt. *Narodzenia N. Maryi P.* tegoż roku pobenedygowany, który gdy już po 50 latach zaczął się chylić ku upadkowi, zastąpiony został dzisiejszym kościołem drewnianym pod tyt. *śś. Wawrzynca i Anny*.

¹⁾ *Gostkowo*. ²⁾ *Sądów*. ³⁾ *Ner*. ⁴⁾ *Zawada*. ⁵⁾ *Kłodna*. ⁶⁾ *Brudnowek*. ⁷⁾ *Spandosszyn*.
Osady później przybyte lub opuszczone: *Biała Góra*, *Chodów*, *Dęby*, *Mehów*, *Mrówna*, *Pelzew*, *Pelzyska*, *Pieńki Kłodzińskie*, *Starzyny*, *Starzynki*, *Syberya*, *Wola Niedźwiedzia*, *Wólka* i *Zygmanca* (*Ostrowidz* król. Pol. t. II, 343).

emethonum et haeredum. Iacent autem dicti mansi hincinde inter mansos emethonales separatim. Item et prata cum lacu speciali et silva circa limites haereditatum *Nyr*, *Volya* et *Varthkovicze* iacentia, de quibus pratis pro hac vice possunt colligi ad minus unus acervus cum medio fœni, quia certa pars pratorum memoribus exstat occupata. Item habet eadem ipsa ecclesia et eius pro tempore plebanus decimam manipulearem ex omnibus et singulis agris praedialibus, etiam inter duos emethones, videlicet *Nicolaum* et *Joannem Narzeczny* emensuratis ex eisdem agris praedialibus, et conducit eam plebanus ex agris, quos pro curiis colunt, curru proprio, et emethones praedicti curribus eorum in dotem plebanalem; ex agris vero emethonalibus decima provenit pro mensa archiepiscopali; solvunt nihilominus emethones ex omnibus et singulis agris de omni manso per unum coretum siliginis messalium.

Gosthkowo, villa sub eadem parochiali ecclesia, in qua modo sunt duae curiae, agros praediales habentes, ex quibus decima manipularis proveniens, prout ex antiquo, pertinet ad eandem parochialem et eius plebanum, quam et conducit; ex agris vero emethonalibus spectat ad decanum ecclesiae *Lanciciensis* et percipit eam vicedecanus, et solvunt etiam emethones de eadem dictae suae et eius plebano ecclesiae (sic) de quolibet manso per unum coretum siliginis.

Nyr, villa eiusdem ecclesiae parochialis, in qua sunt speciales agri praediales curiae in ibidem, de cuius curiae praedialibus omnibus et singulis agris decima manipularis spectat ad eandem ecclesiam et eius plebanum, et conducit eam curru proprio; ex agris vero emethonalibus provenit ad canonicatum et praebendam *Unyeovienses*. Emethones solvunt etiam ratione colendae eiusdem ecclesiae plebano pro missalibus per unum coretum siliginis, et similiter in *Zawadky* solvunt missalia per unum coretum siliginis, et decimam percipit canonicus in *Unyeow*. Molendinarios etiam ex molendinis in *Spandosszyn* et *Drosdowsky* solvunt per unum coretum farinae.

*Byala gora*¹⁾, villa sub parochia in *Chodowo minori*²⁾, in qua non sunt aliqui agri praediales, solum emethonales ex antiquo, de quorum agrorum certa parte media versus *Stharzyny* et *Pelczyska* iacente decima manipularis pertinet in toto ad ecclesiam parochialem in *Varthkovicze* et eius plebanum, de alia vero parte agrorum iacente versus *Gosthkow* decimam manipulearem percipit plebanus in *Thur*.

Spandosszyn, *Sandow*, *Clodna* et *Bronowko*, *Zawadka*, villae sub eadem parochiali ecclesia, in quibus incolae nihil aliud dictae suae parochiali ecclesiae et plebano solvunt, solum colendam per unum grossum de quolibet manso; decimas vero de *Spandosszyn* canonico *Unyeoviensi*, et de duobus mansis, in quibus sedent emethones *Joannes Ubynka* et *Mathias Coralyk*, solvunt decimam manipulearem ad ecclesiam parochialem in *Thur*, in *Sandowo* cuidam canonico *Lanciciensi*, in *Clodna* pro mensa archiepiscopali in toto, licet ibi resident nobiles, in *Zawadka* et *Bronowko* autem praedicto canonico *Unyeoviensi*, cui et in *Nyr*.

Item taxata est praedicta ecclesia ad decem scotos argenti.

¹⁾ *Biała Góra* wraz z innymi osadami wyżej podanymi należała do kościoła niegdyś parafialnego w *Chodowie*, który dawno przed czasem powyższego opisu wcielony został do kościoła w *Wartkowicach*.

8. NYEWYESCH.*)

Villa et in eadem ecclesia parochialis, sub titulo *Omnium Sanctorum*, de iure patronatus et praesentandi laicorum haeredum, quam pronunc obtinet honorabilis *Laurentius de Rzeczicza*¹⁾, actu presbyter, ex praesentatione moderni haeredis domini *Joannis Nyewyesky*, cuius ecclesiae pro tempore rector propter paucitatem proventuum et parochianorum ad eandem ex antiquo spectantium non consuevit servare vicarium, solum ministrum, habetur tamen altaris, qui in administratione curae pastoralis plebano (sic) sublevat. Ad quam iure parochiali villae infrascriptae spectant et pertinent, videlicet praefata *Nyewyesch*, *Byernacice*²⁾, *Vylezkowo*³⁾, *Carnycze*⁴⁾ et curiae militares villarum *Boczky*⁵⁾ et *Schepulky*⁶⁾, quoad emethones vero praedictarum villarum spectat (sic) ad ecclesiam parochialem in *Unyeow*. Item eadem ipsa ecclesia et eius pro tempore plebanus habet pro dote et fundo ex antiquo infrascripta, videlicet imprimis in eadem villa et haereditate circa ecclesiam unam specialem aream pro curia cum horto eidem adiacente, satis competentem et sufficientem, et in eadem est locus seu spatium pro ministro scholae seu pro vicario, quando servabatur; item unum pratum circa limites *Boczky* et prata domini *Boczkwowsky*, et inter emethones de *Nyewyesch* et haereditatem *Grocholice*⁷⁾, de quo possunt colligi sex currus fœni et aliquando magis. Item in haereditate *Bussynoviche*⁸⁾ habet specialem campum agri, qui solet dividi in tres campos, pro frumentis aestivalibus, hiemalibus et *na ugor*, et prata in eodem campo ipsis agris adiacentia. Decimam manipulearem in praefata *Nyewyesch* habet post omnes et singulos agros

*¹⁾ *Niewiesz*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Chebów z Niewiesza Niewieskich*, do której należeli: *Jan Chebda z Niewiesza*, protonotaryusz apostolski, dziekan *gnieźnieński*, archidyakon *kujawski*, kanonik *krakowski*, mąż wielkich cnot, zabity w roku 1440 od własnego brata, *Lastka Chebdy z Grabia* i pochowany w *Gnieźnie* (*Paprocki, Herby* str. 538, *Niesiecki* l. c. I, 250. *Łętowski, Katalog* t. II, 109), *Jan Chebda z Niewiesza*, nazywany niekiedy *Pella* albo *Felka*, proboszcz *gnieźnieński* 1428 (*Archiv. Capit. Gnesn.* No. 390, 391), *Mikołaj Chebda z Niewiesza*, proboszcz *kruszycki*, kanonik *gnieźnieński*, po śmierci arcybiskupa *Wincentego Kota* kilku głosami w kapitule następcą jego obrany roku 1448, który się zrzekł praw swoich na korzyść *Władysława Oporowskiego* (*Acta decr. Capit. II*, 111). Kościół parafialny tamże fundowała też rodzina najpóźniej na początku wieku XV, albowiem około roku 1455 arcybiskup *Jan z Sprowy*, wykonawca ostatniej woli wspomnianego wyżej *Jana Chebdy*, proboszcza, a później archidyakona *gnieźnieńskiego*, który na domaganie się króla *Władysława Jagielly*, ustąpić musiał probostwo *gnieźnieńskie* siostrzeńcowi jego, *Aleksandrowi*, księżęciu *mazowieckiemu* (*Zywoty Arcyb., Pralatów i Kanon. gnieźn. ks. Korytkowskiego Ms.*), erygował z pozostawionego przezeń legatu altaryę przy tymże kościele od dawna istniejącym. Dzisiejszy kościół murowany pięknej struktury z wyniosłą wieżą stanął w roku 1874 za usilnem staraniem obecnego rządcy jego, *Aleksandra Mrozowskiego*, nakładem *Józefa Zakrzewskiego*, dziedzica miejscowego i *Feliksa Lisieckiego*, dziedzica *Biernacie*, przy pomocy legatu jakiegoś pobożnego starszka z *Podgbie* 4000 złt. wynoszącego. Nowe organy sprawili w roku 1876 *Artur* i *Aleksandra Dzierżbicy*, dziedzice *Biernacie*. Plebania i budynki gospodarcze wystawione zostały kosztem parafian w roku 1870 (*Rubryc. dyec. kuj.-kal.* z roku 1877 f. 94. 95).

¹⁾ *Wawrzyniec z Rzeczycy*, pleban (*Acta Consist. Gnesn.*). ²⁾ *Biernacice*. ³⁾ *Wilczków*. ⁴⁾ *Karnice*. ⁵⁾ *Boczki*. ⁶⁾ *Sempulki*. Przybyły osady: *Czekaj*, *Felicyanów*, *Józefów*, *Leśniki*, *Sędów*, *Wojciechów*. ⁷⁾ *Grocholice*. ⁸⁾ Osada nieznana.

tam emethonales quam praediales provenientes spectat et pertinet (sic) ad plebanum pro tempore existentem et conducit eam plebanus curru proprio ex agris praedialibus; ex agris vero emethonalibus, dum plebanus conducit eam curru proprio, percipit decimam lini a emethonalibus de quolibet manso per duos grossos, quando vero emethones eam conducunt curribus eorum, nihil solvunt.

Byernacice, villa sub eadem parochiali ecclesia, cuius villae ex agris omnibus et singulis praedialibus, necnon de uno emethone, dicto *Byernath*, decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et eius plebanum, et conducit eam emetho in ibidem opera plebani; ex agris vero emethonalibus aliis pertinet ad canonicatum et praebendam *Unyeovienses*.

Boczky et Schepulki, villae sub eadem parochiali ecclesia, ex quarum agris omnibus et singulis praedialibus decima manipularis proveniens debetur eidem ecclesiae parochiali et eius plebano pro tempore existenti, ex agris vero emethonalibus spectat et pertinet ad canonicatum et praebendam *Lancicienses*, et plebano solvunt colendam per unum grossum de manso.

Carnyceze et Vylczkowo, villae sub parochiali eadem, in quibus decima manipularis, videlicet in praefata *Vylczkowo* de uno manso advocatae seu scultetiae, in *Carnyceze* vero de omnibus et singulis agris praedialibus et unius thabernae pertinet spectatque ad praefatam parochialem ecclesiam in *Nyewyesch* et eius plebanum pro tempore existentem et conducitur opera plebani; emethones vero nihil aliud solvant eidem ecclesiae, tantummodo colendam per unum grossum.

Altare, tituli *Assumptionis beatissimae Virginis Mariae, sanctorum Joannis Baptistae, Adalberti, Leonardi et sanctae Barbarae* in eadem ecclesia parochiali in *Nyewyesch*, de iure patronatus haeredum in eadem *Nyewyesch*, et si plures essent, senioris fratris, per olim reverendissimum in Christo patrem *Joannem de Sprowa*, archiepiscopum et primatem *Gnesnensem*, tamquam executorem olim venerabilis *Joannis Chebde de Nyewyesch*, sedis apostolicae protonotarii, decani *Wladislaviensis* et archidiaconi *Gnesnensis*, ad instantiam petitionemque nobilium, olim *Nicolai et Joannis Chebde*, haeredum et successorum praefati decani et archidiaconi, fundatum et erectum exstat, quod pronunc obtinet honorabilis *Mathias de Wimrovicze*, iuxta dispositionem privilegii erectionis actu presbyter et nullum aliud beneficium habens. Quod quidem altare et eius pro tempore altarista iuxta dispositionem litterarum foundationis et erectionis habet pro dote et fundo, et primo in eadem *Nyewyesch* et eius haereditate unam specialem aream, dictam *crawczowskye*, et in ea domum cum horto, iacentem penes aream plebanalem, necnon et prato (sic) ad eandem aream ex antiquo spectante. Habet insuper octo marcas pecuniarum pro ducentis marcis pecuniarum monetae et numeri polonicae in et super *Nyewyesch* et *Grocholicze*, villis haereditariis in terra *Stradiensi* et districtu *Schadkoviensi* sitis, per praefatum olim archiepiscopum *Joannem* apud praefatos olim *Joannem et Nicolaum Chebde*, in dictis villis haeredibus (sic) in perpetuum, alias in vim reemptionis, emptas et comparatas, et pro festo *sancti Martini* singulis annis ex censibus de dictis villis altaristae pro tempore existenti sub censuris ecclesiasticis solvendo obligatas. Item habet liberam scissuram lignorum in bonis praedictae villae et haereditatis *Nyewyesch* pro aedificiis et foco necessariis, in locis ubi emethones pro tempore habent eis designata; item idem altarista obligatur ex fundatione ad onera infra-scripta, videlicet omni septimana explere quatuor missas, unam die dominico de

sancta Trinitate, feria secunda pro defuncto sacerdote seu pro defunctis, tertiam feria quinta de *Corpore Christi* et sabbato de *beata Virgine*, tenebitur sub poena excommunicationis per se vel per alium. Item in eadem parochiali superpiliciatus in ecclesia eadem incedere et processionibus interesse debet. Insuper, si plebanus eiusdem ecclesiae aliqua necessitate aut infirmitate praeventus esset, aut vicarium habere non posset, altarista pro tempore existens eundem in audiendis confessionibus parochianorum et sacramentorum administratione, maxime temporibus solemnibus Paschae, ipsum plebanum iuvare tenetur, et ingruente necessitate ad infirmos ire, cui plebanus de equo providere tenetur. Plebanus autem ratione huiusmodi onerum supportationis tenetur altaristae pro tempore existenti de vino, pane pro sacrificio et cera providere. Idemque altarista nullum beneficium cum dicto altari obtinere potest, nec ad illud praesentari aliquis, nisi sit actu sacerdos, nec se absentare potest absque speciali licentia loci ordinarii.

9. BELDRZICHOW.*)

Villa monasterii *Suleoviensis*, in eadem ecclesia parochialis tituli *sancti Egidii*, de iure patronatus et praesentandi abbatis et conventus eiusdem monasterii *Suleoviensis* ordinis *Cisterciensis*, quam obtinet pronunc honorabilis *Florianus de Luthomyrsko*¹⁾, actu presbyter saecularis, ex provisione Sedis apostolicae, prout dicta ecclesia ex antiquo consuevit regi et gubernari per clericum saecularem et non religiosum. Ad quam iure parochiali villae infrascriptae spectant et pertinent, videlicet praefata *Beldrzichow, Bussyna*²⁾, *Pudlowo duplex*³⁾, *Brathkow duplex*⁴⁾ etiam, *Zernyky*⁵⁾, *Dambrowka*⁶⁾, *Wyrambowo*⁷⁾, *Borky*⁸⁾, *Lypky*⁹⁾, *Porczyny*¹⁰⁾, *Nowawysz* dicta *Drogomirz*¹¹⁾, *Vylazlowo*¹²⁾, et curia in *Gorra*¹³⁾ abbatis, cum molen-

*) *Baldzzychów*, wieś niegdys klasztoru *sulejowskiego*, darowana mu w roku 1176 przez księcia polskiego *Kazimierza* wraz z kościołem i jego dochodami („*Ecclesiam quoque de Beldzzychow cum decimis etc.*“ *Rzyszczewski i Muczka. Kod. dypl. I, 12. 13*), który to kościół arcybiskup *Piotr* w tym samym roku dziesięcinami opatrzył (*Damalewicz, Series Archiep. Gnesn. f. 118*). Kościół ten spalili w r. 1331 Krzyżacy przy swoim zradzieckim na Polskę napadzie (*Lites ac res gestae I, 68*). Odbudowany z drzewa, po 160 latach otrzymał nową erekcyą od opata *Mszczuga*, który powiększył dochody plebana i przeznaczył uposażenie dla dwóch wikaryuszów dnia 15 kwietnia roku 1491. W roku 1710 *Stefan Zakrzewski*, pleban miejscowy, zakonnik z klasztoru *sulejowskiego*, do którego kościół *baldzzychowski* od niepamiętnych czasów był wcielony, przybudował do niego kaplicę murowaną pod tyt. *Różańca i. Anny*. Z strony przeciwnej kościoła istniała już dawniej kaplica drewniana wystawiona na cześć *i. Anny*. W roku 1780 sprawiła nowe organy *Anna Mogilnicka*, starościna *nieszawska* za 2000 złt. Kościół ten spalił się w roku 1824, w którego miejsce parafianie w roku 1847 wystawili nowy z cegły palonej, w roku 1870 za staraniem obecnego rządu swego zrestaurowany i nowymi organami opatrzone. Oprócz kościoła parafialnego miał dawniej *Baldzzychow* kaplicę murowaną za wsią ku *Rusinie* położoną, którą na początku teraźniejszego wieku zniesiono (*Rubryc. cit. z r. 1877 f. 106. 107*).

¹⁾ *Floryan z Lutomińska*, pleban. ²⁾ *Busina*. ³⁾ *Pudłów i Pudłówek*, dziś w parafii *Wierzchy*. ⁴⁾ *Bratków Dolny i Bratków Górny*, ostatni dziś położony w parafii *Wierzchy*. ⁵⁾ *Zerniki*, w tejże parafii leżące. ⁶⁾ *Dąbrówka Szadkowska*. ⁷⁾ *Wyřebów*. ⁸⁾ *Borki Lipkowskie*. ⁹⁾ *Lipki*. ¹⁰⁾ *Porczyny*. ¹¹⁾ *Nowawieś*. ¹²⁾ *Wylazłów*. ¹³⁾ *Góra*. Prócz tych należą do parafii osady: *Borysów, Budy Bratkowskie, Dąbrowa Stara, Madajka, Malenie, Podgórze, Trzuskawice, Zarębów*.

dino; eiusque ecclesiae plebanus seu rector pro sui et curae pastoralis administratione (debet), prout ex antiquo, circa eandem ecclesiam parochialem tenere et servare duos presbyteros similiter saeculares, necnon et ministrum clericum, prout et modo servat et salariis competentibus pro posse salariat. Habetque dicta ecclesia et eius pro tempore rector ex antiquo pro dote et fundo, quorum et modo est in possessione, primo et principaliter in eadem villa *Beldrzychow* et haereditate circa ecclesiam unam aream specialem versus orientem iacentem et in ea curiam et domum plebanalem cum hortis eidem adiacentibus pro curia, allodiis et segetibus sufficientibus, se ab ecclesia usque ad flumen *Nyr* protendentem, et in ea sunt modo piscatores, in quo fluvio et spatio latitudinis areae et dotis plebanalis habet ex antiquo omne ius et proprietatem in dicto fluvio eiusdem spatii obstacula in capturam piscium per se vel per suos piscatores ponendi et locandi, necnon libertatem in eodem fluvio aliis retibus et instrumentis capiendi et piscandi, incipiendo ab haereditatibus *Bussyna* et *Podgorzyce* progressive usque ad locum, dictum *preszcoczen*, ubi terminatur haereditas *Beldrzychow* et *Poddambycze* et limites ipsarum, per se vel per alium. Item habet et alias duas areas speciales pro vicariis penes aream plebanalem et ad latus cimiterii versus meridiem iacentes, et tertiam pro ministro circa fores dotis plebanalis iacentem. Insuper et duas alias areas pro tabernis, unam penes areas vicariales cum horto et prato post hortum usque ad fluvium *Nyr* in spatio latitudinis areae, et aliam in parte dotis plebanalis cum horto versus aquilonem iacentem. Item habet in eiusdem villae *Beldrzychow* haereditate pro agris unum specialem campum, divisibilem in tres campos, in confiniibus agrorum emethonalium eiusdem villae versus stratam publicam tendentem in *Uryeow* iacentem; item et unum pratum in tergo areae et dotis plebanalis circa fluvium et ex altera parte fluvii per plebanum extirpatum, de quo colligi solent aut possent unus acervus cum medio foeni. Item habet libertatem ligna pro structura in silvis, ubi et emethones monasterii eiusdem, pro necessitate infra limites dictae haereditatis *Beldrzychow* scindendi; item habet ex speciali donatione monasterii certum spatium terrae pro piscina erigenda in loco, dicto *strugy*, in confiniibus agrorum emethonalium eiusdem villae, eundo de eadem villa in *Vylazlowo*. Decima vero manipularis ex omnibus et singulis agris eiusdem villae emethonalibus proveniens, demptis agris plebanalibus, spectat ad monasterium *Suleoviense*, et emethones conducunt eam curribus ipsorum pro arbitrio domini abbatis; plebano vero nihil aliud solvunt, solum colendam de quolibet manso, emethones per unum eorum siliginis et tabernatores cum hortulanis per medium grossum.

Bussyna, *Pudlow maior*, villae sub eadem ecclesia parochiali, in quibus sunt speciales agri praediales ex antiquo et emethonales; decima etiam manipularis ex agris praedialibus, etiam pro emethonibus ex praediis emensuratis, videlicet in *Bussyna*, quos colunt pronunc *Andreas Skora*, *Petrus Skowronek*, *Vyczorek* et *Joannes Szoltyssek*, in *Pudlowo* vero praedicto *maiori*, quos colunt *Thomas Włodarczyk*, *Jacobus Panczyk*, *Adam Sobyeray*, spectant (sic) ad praedictam parochialem et plebanum in *Beldrzychow*, et conducit eas plebanus curru proprio. Quarum aestimat plebanus valorem ad duas marcas, aliquando magis, aliquando minus. Ex agris vero emethonalibus decimam manipularem emethones in *Bussyna* abbati et monasterio *Suleoviensi*, in *Pudlowo* vero decano *Lancieniensi* ex integro dant et solvunt ac ipsas conducunt, in *minori* vero *Pudlowo* decima manipularis proveniens spectat

et provenit ex agris praedialibus pro plebano ad praedictam ecclesiam, quam plebanus disponit pro arbitrio suo, cuius valorem aestimat ad quatuor marcas; nihilominus emethones in *maiori Pudlowo* de quolibet manso per unum eorum siliginis, hortulani vero in ibidem, necnon emethones in *Bussyna* et *minori Pudlowo* pro colenda dicto eorum plebano dant et solvunt, molendinatores vero in *Bussyna* et *Pudlowo* dant per unum grossum.

Bratkowo, *Lypky* et aliud *Bratkowo minor*, *Dambrowka*, *Wyrambowo*, villae sub eadem parochiali, in quibus villis ex agris duntaxat praedialibus decima manipularis proveniens spectat ad praedictam parochialem in *Beldrzychow*, et conducit eam plebanus pro arbitrio suo; ex agris vero emethonalibus etiam, in quibus colunt certi nobiles, videlicet in *Bratkowo wdowye*¹⁾ ultra praediales agros decimae manipulares spectant ad decanum *Lancieniensem*, in *Wyrambowo* vero pro mensa archiepiscopali, et solvunt nihilominus emethones praedictae ipsorum ecclesiae et plebano pro colenda per unum eorum siliginis de quolibet manso, in *Wyrambowo* vero solvunt per unum grossum.

*Lubna*²⁾, sub parochia *Wanglczow*³⁾, in qua sunt duae curiae et duae partes villae, quas torrens dividit; decima manipularis ex omnibus et singulis agris emethonalibus utriusque partis proveniens spectat ad eandem parochialem et eius plebanum in *Beldrzychow*, et conducunt eam emethones curribus propriis ad loca per plebanum designanda absque solutione decimae lini aut canapi; solet autem non de iure sed ex beneplacito plebanus locare in utraque parte, quam aestimat ad octo marcas; ex agris vero praedialibus decima manipularis proveniens spectat ad ecclesiam parochialem in *Wanglczow*.

*Nyedanye*⁴⁾ et *Czyenya*⁵⁾, sub parochia *Gruscicze*⁶⁾ villae, in quarum una, videlicet *Czyenya*, sunt curiae nobilium agros praediales habentes, de quibus decima manipularis proveniens spectat ad ecclesiam parochialem in *Gruscicze*; ex agris vero emethonalibus in utraque villarum praedictarum spectat et pertinet ad parochialem et eius plebanum in *Beldrzychow*, et conducunt eam emethones curribus propriis ad loca per plebanum in *Beldrzychow* designanda, quarum valorem aestimat ad tres marcas.

*Jassyona*⁷⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Woykow*, in qua modo sunt duae curiae nobilium agros speciales praediales habentes, de quibus decimam manipularem ad ecclesiam parochialem in *Woykow* dant et solvunt; ex agris vero emethonalibus omnibus et singulis similiter decimam manipularem incolae agros emethonales, etiam hortos colentes ex antiquo in *Beldrzychow*, ad quam spectant, dant et solvunt, quam et conducunt curribus eorum ad locum decimalem absque solutione decimae lini.

*Byczyna*⁸⁾ et *Lassky*⁹⁾, villae sub parochiali in *Poddambicze*¹⁰⁾, in quibus sunt speciales agri praediales, de quibus duntaxat decima manipularis provenit spectatque ad parochialem ecclesiam et eius plebanum in *Beldrzychow*, quae conducitur opera et impensis plebani; ex agris vero emethonalibus pro abbate *Suleoviensi* spectat et pertinet.

Item taxata est ecclesia eadem ad tres marcas argenti, collectori vero camerae apostolicae denarii sancti Petri solvit sex scotos et unum grossum pro quittance.

1) Bratkowo Wdowie. 2) Lubna. 3) Wąglczew. 4) Niedoń, wieś w parafii Wójków. 5) Cienia. 6) Gruscicze. 7) Jasionna. 8) Byczyna. 9) Łęzki. 10) Poddembice.

10. MALYN.*)

Villa et in eadem parochialis ecclesia, tituli *sancti Andreae apostoli*, de iure patronatus et praesentandi haeredum in eadem, quam pronunc obtinet honorabilis dominus *Joannes Ottha de Crzepczow*¹⁾, actu presbyter, qui sui pro sustentatione et curae pastoralis administratione, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam servat duos vicarios et ministrum, quos et salariat. Ad quam iure parochiali ex antiquo spectant villae infrascriptae, videlicet praefata *Malyn*, *Jezow*²⁾, *Clonyschow*³⁾, *Zaborow*⁴⁾, *Banky*⁵⁾, *Boguczicze*⁶⁾, *Choszczowa*⁷⁾, *Crococzka Volya*⁸⁾, *Crococzycze*⁹⁾, *Lychawa*¹⁰⁾, *Lobodzicze*¹¹⁾, *Volya Loboczka*¹²⁾, *Magnusche*¹³⁾, *Przerownycza*¹⁴⁾, *Piorunow*¹⁵⁾, *Piorunowek*¹⁶⁾, *Nyerwanycze*¹⁷⁾, *Pucznyew*¹⁸⁾, *Volya Pucznyowska*¹⁹⁾ et incolae earum in eadem ecclesia percipiunt ecclesiastica sacramenta; habetque eadem ipsa ecclesia et eius pro tempore plebanus pro dote et fundo, et primo in eadem villa et haereditate unam aream satis latam et spatiosam cum hortis pro curia et allodiis circa ecclesiam versus occidentem iacentem; item et pratum a curia seu dote plebanali in eadem latitudine, prout area cum hortis, usque ad fluvium *Nyr* se protendens, attamen circa fluvium, ubi terminatur, minoris latitudinis, prout et aliorum villanorum eiusdem villae terminatur; item alias speciales areas ex opposito domus plebanalis versus meridiem pro vicariis et ministro; item unum specialem agrum eiusdem latitudinis, prout est situs dotis et curiae ac hortorum plebanalium versus meridiem, incipiendo ab areis vicariorum et ministri usque ad limites dictae haereditatis versus *Lychawa* se protendentem, alias usque ad nemora, quae mediant inter *Lychawa* et *Malyn*. Decima etiam manipularis ex omnibus tam praedialibus quam emethonalibus agris in eadem villa *Malyn* proveniens ad eiusdem parochialis ecclesiae plebanum spectat pertinetque in toto, et conducit eam plebanus curru proprio in eius horreum; quando vero huiusmodi ducturam facit curru proprio, percipit ex emethonibus decimam lini de quolibet manso per duos grossos, alias si permittit emethonibus ducturam, nihil percipit, et solvunt

*) *Malyn*, wieś szlachecka nad rzeką *Nerem* musiała mieć kościół parafialny w krótko po zaprowadzeniu chrześcijaństwa w Polsce, jak to wnosić należy z rozległego cmentarzyska pogańskiego z mnóstwem grobów, odkrytego w pobliskiej wsi *Jeżowie* w roku 1875. Dla okolicy zatem tak gęsto zaludnionej niezawodnie rychło postarano się o posługę duchowną, gdy wiarę Chrystusową przyjęła. Dzisiejszy kościół drewniany stanął za staraniem rządcy swego, *Stanisława Gajewskiego h. Ostoja*, w roku 1752. Budowany jest we formie krzyża i ma pięć ołtarzy. Konsekrował go w roku 1791 *Jan Mikołaj Dembowski*, biskup koadjutor *kamieniecki*. W roku 1785 i 1840 gruntownie zrestaurowany i wewnątrz przyozdobiony został za staraniem plebanów miejscowych (*Rubryc. cit. z r. 1877 f. 51. 52*).

1) *Krzepczow*. 2) *Jeżow*. 3) *Kloniszew*. 4) *Zaborow*. 5) *Baki*. 6) *Boguoice*. 7) *Choszczowa*. 8) *Wola Krokocka*. 9) *Krokocice*. 10) *Lychawa*. 11) *Lobodzicze*. 12) *Wola Lobudzka*. 13) *Magnusze*. 14) *Przyrównica*. 15) *Piorunow*. 16) *Piorunowek*. 17) *Jerwonice*. 18) *Pucznyew*. 19) *Wola Pucznyowska*. Później przybyły osady: *Dabrzań*, *Felinka*, *Jeziórek*, *Johanowo*, *Lobzów*, *Maksymilianowo*, *Murcelin*, *Piarki*, *Rochów*, *Ruda*, *Sikory*, *Stefanów* (*Ostrowidz król. pols. z r. 1877*).

pro colenda singuli tam emethones quam hortulani et tabernatores per medium grossum.

Jezow, *Clonyschow*, *Banky*, villae sub eadem parochiali ecclesia, in quibus decimae manipulares tam ex agris praedialibus quam emethonalibus provenientes spectant in toto ad eandem parochialem et plebanum in *Malyn*, et solvunt decimam lini emethones in praedictis *Jezow* et *Clonyschow*, quando plebanus deciman conducit curru proprio, quando vero ducturam faciunt, nihil solvunt praeter colendam per medium grossum; in *Banky* vero non solvunt decimam lini, sed ducturam faciunt, et colendam ex eadem percipit minister.

Crococzicze, *Lobodzicze*, *Lychawa*, villae sub eadem parochiali ecclesia, in quibus curiae nobilium habentes speciales agros praediales, ex quibus decimae manipulares provenientes spectant ad dictam parochialem et eius plebanum in *Malyn* et conducit eas curru proprio, alias ipsius opera; ex agris vero emethonalibus percipiunt eas mansionarii ecclesiae collegiatae *Unyeoviensis* ratione parochialis ecclesiae in *Spicimirz*, plebano vero suo solvunt emethones colendam per unum grossum.

Zaborowo, villa sub eadem parochiali, in qua licet sint praediales agri et emethonales, decima tamen manipularis tam ex agris praedialibus quam emethonalibus proveniens etiam spectat in toto ad eandem ecclesiam et plebanum, percipiunt tamen eam vicarii in sortem salarii, et conducitur per emethones in horreum per vicarios locandum, et colendam percipiunt vicarii de manso per unum grossum.

Przerownycza, *Piorunowek*, *Nyerwanycze*, *Boguczicze*, villae sub parochiali eadem in *Malyn*, in quibus sunt curiae nobilium agros praediales habentes, de quibus manipularis decima proveniens spectat ad eandem parochialem in *Malyn* et eius pro tempore plebanum, attamen eas percipiunt vicarii in sortem salarii, et colendam ex emethonibus de quolibet manso per unum grossum, solum in *Boguczicze* per unum corum siliginis de manso et nihil aliud; ex emethonalibus vero agris praepositus *Lanciciensis* in *Przerownycza*, *Piorunowek*, *Nyerwanycze*, et in *Boguczicze* mansionarii in *Unyeow* decimas manipulares percipiunt ratione parochialis ecclesiae in *Spicimirz*; et similiter in *Piorunow* praedialem plebanus praedictae parochialis in *Malyn*, et post emethonales agros praepositus *Lanciciensis* decimas manipulares percipiunt, item et colendam vicarii de manso per unum grossum.

Crococzka Volya, *Lychawa*, *Choszczowa*, *Pucznyew*, villae sub parochiali eadem in *Malyn*, in quibus decimae manipulares ex agris omnibus et singulis praedialibus provenientes spectant ad parochialem praedictam et eius plebanum in *Malyn*, quas dat in salarium ministro, videlicet in *Crococzka Volya*, *Lychawa*, *Choszczowa* et de uno praedio in *Pucznyew*, dicto *Wylkowsky*, post curiam vero *Wansz* et *Mucha* percipit ea pro se; ex agris vero emethonalibus, videlicet *Crococzka Volya* ad parochialem in *Poddambycze*, in *Lychawa* pro mansionariis in *Unyeow* ratione parochialis in *Spicimirz*, in *Choszczowa* similiter pro mansionariis, et in *Pucznyew* pro praeposito *Lanciciensi* decimae manipulares tolluntur et percipiuntur, in *Volya* vero *Pucznyowska* pro mensa archiepiscopali.

Item taxata est ecclesia eadem ad duas marcas argenti.

11. LUTHOMYRSKO*), OPPIDUM.

Et in eodem ecclesia parochialis, habens duas ecclesias, unam matricem sub titulo *sancti Bartholomaei*, et aliam filiam tituli *Assumptionis beatissimae Virginis Mariae* in oppido, ad quam sacramenta extant translata, videlicet fons baptismalis et eucharistia, de iure patronatus et praesentandi laicorum et haeredum in eodem oppido duntaxat, quam primum obtinet honorabilis *Joannes de Gzow*, actu presbyter, ex praesentatione modernorum haeredum in eodem, videlicet generosorum *Matthiae Czolczynsky*¹⁾ et *Petri succamerarii Stradiensis* de eadem *Luthomyrsko*. Ad quam iure parochiali pertinent praefatum oppidum cum anteoppidanis, necnon villae infrascriptae, videlicet *Bachnicze*²⁾, *Czolczyn*³⁾ et *Wrancza*⁴⁾; habetque praefata ecclesia ex antiquo et eius pro tempore rector pro dote et fundo, in haereditate imprimis praefati oppidi circa ecclesiam praedictam *sancti Bartholomaei* matricem versus oppidum unam specialem aream pro curia et horto, cimiterio contiguam seu adiacentem, et demum alium hortum unum versus *Kazimirz* in fine hortorum oppidanorum iacentem; item certum agrum in uno campo satis spatiosum versus *Czolczyn* et boram iacentem. Item decimam manipularem in eadem haereditate oppidi *Luthomyrsko* post omnes et singulos agros praediales haeredum, videlicet qui coluntur primum pro curia domini *Petri succamerarii*, quam conducit plebanus curru proprio in curiam suam pro placito; ex agris vero oppidanorum ratione decimae maldratas solvunt et pro plebano missalia, videlicet de agro eorum quilibet per medium eorum siliginis et eorum avenae, altero vero anno per unum eorum avenae et per medium siliginis, alternatis vicibus, necnon et colendam, et solvit quilibet agrum possidens per medium grossum, mechanici vero seu artifices et simi-

*) *Lutomiersk*, od roku 1274 miasteczko (Baliński, l. c. I, 210. 211), dziś osada o pięć mil od *Sieradza* odległa, gniazdo rodziny *Lutomierskich* h. *Jastrzębiec*, która się pisała z *Chelmic* w ziemi *dobrzyńskiej*, a z której *Ścibor*, starosta *dobrzyński* i *malborski*, za dzielną obronę ziemi *dobrzyńskiej* naprzeciw *Krzyżakom* otrzymał od króla *Władysława Jagiełły* połowę *Lutomierska* w roku 1406 (Paprocki, Herby str. 174). Istniał tam już naówczas zapewne kościół parafialny przez monarchów polskich fundowany, ile że okolica od dawna była ludna i zyzna. Akta konsystorza *gnieźnieńskiego* wspominają o nim w drugiej połowie wieku XV (Acta Consist. Gnesn.). W tym czasie było miasto *Lutomiersk* wraz z innemi okolicznemi dobrami własnością rodziny *Nakmierowskich* h. *Poraj* (Paprocki l. c. str. 467), na początku zaś wieku XVI *Czolczyńskich*, w drugiej połowie tegoż wieku *Grudzińskich*. *Balcer Lutomierski*, starosta *sieradzki* i *leżeński*, porzuciwszy wiarę ojców, odebrał katolikom kościół *lutomierski* i oddał go roku 1570 w ręce predykantów sekty swojej, których atoli *Stefan Grudziński*, starosta *wjski*, *pilecki* i *lolemowski*, nabywszy *Lutomiersk* z miasta wypędził i kościół katolikom przywrócił (Niesiecki, Korona II, 318. Baliński l. c. I, 210. 211). Dzisiejszy kościół murowany wystawiła w miejsce dawnego drewnianego w roku 1780 księżna *Barbara z Duninów Sanguszkowa*, marszałkowa wielka *litewska*, dziedziczka miejscowa (Rubryc. cit. de a. 1878 f. 143). Oprócz kościoła parafialnego posiada *Lutomiersk* kościół murowany z klasztorem oo. *Reformatów*, fundowany roku 1650 przez *Andrzeja Grudzińskiego*, wojewodę *rawskiego* (tamże f. 128).

¹⁾ *Czolczyński* z *Czolczyna*, familia heraldykom naszym nie znana. ²⁾ *Bechoice*. ³⁾ *Czolczyn*. ⁴⁾ *Wrząca*. Przybyły później osady: *Antonin*, *Borek*, *Brzoska*, *Florentynów*, *Folusz*, *Grabczyna*, *Józefów*, *Kwirynów*, *Prusinowiczki*.

liter inquilini per unum grossum. Cuius colendae maiorem partem percipit minister et aliam partem plebanus cum vicario percipiunt.

Czolczyno, villa sub eadem parochiali ecclesia, in qua de agris praedialibus omnibus et singulis, necnon certis emethonalibus, videlicet in quibus primum resident, videlicet *Holko*, *Matthias Szmyelowycz* et *Bartholomaeus Szmyelowycz*, decima manipularis provenit spectatque ad dictam parochialem et eius pro tempore plebanus et conducitur per emethones; et nihilominus solvant vicario in ibidem omnes et singuli emethones ex agris eorum colendam per medium eorum siliginis et per medium eorum avenae, necnon per medium grossum pecuniarum. Insuper praeter superius descriptos agros praediales et trium emethonum de residuis agris emethonalibus decima manipularis pro praepositura *Lanciciensi*.

Bachczize, villa sub eadem parochiali ecclesia, in eadem est curia habens agros praediales speciales, post quos quidem agros decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad praedictam parochialem ecclesiam in *Luthomyrsko* et conducit eam plebanus curru proprio; ex agris vero emethonalibus proveniens spectat ad praeposituram ecclesiae *Lanciciensis*.

Item ecclesia eadem taxata est ad viginti scotos argenti.

12. GORKA.*)

Villa haereditaria in maiori parte, et in eadem ecclesia parochialis, tituli *sancti Martini* et *sanctae Mariae Magdalenae*, de iure patronatus laicorum ex antiquo, videlicet haeredum de praedicta *Gorka*, necnon *Gorzew*¹⁾, *Wodzyn*²⁾ et *Golygow*³⁾, quam modo obtinet honorabilis dominus *Petrus Szoski* a triginta sex annis ex praesentatione eorundem, circa quam, prout ex antiquo, pro sui sustentatione et curae pastoralis administratione continue servat vicarium manuale et ministrum. Ad quam ex antiquo iure parochiali spectant villae infrascriptae, videlicet praefata *Gorka*, *Gorzew*, *minor Gorka* alias *Syekyelow*⁴⁾, *Potrykozy*⁵⁾, *Pyatkowysko*⁶⁾, *Cudrowicze*⁷⁾, *Conyn*⁸⁾, *Poczischovicze*⁹⁾, *Swyathnyki*¹⁰⁾ et *Coczewo*¹¹⁾, quae modo extat haereditas deserta, et incolae earum percipiunt ecclesiastica sacramenta. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus ex antiquo habuit et

*) *Górka Pabijańska*, wieś szlachecka z kościołem parafialnym, już przynajmniej w początku wieku XV założonym, skoro opis jego powyższy nadmieniam, że *ab antiquo* służyły mu dochody w nim wyszczególnione. Starożytna świątynia drewniana stała się w roku 1858 pastwą płomieni i odtąd nabożeństwo parafialne odprawiano się aż do roku 1875 w publicznej kaplicy pod tyt. *ś. Maryi Magdaleny* na cmentarzu z drzewa przez plebana miejscowego, *ks. Józefa Papińskiego* wystawionej, a później jego i parafian nakładem rozprzeżerzonej. Tenże pleban zajął się przygotowaniem materiałów do odbudowania kościoła, lecz śmierć przerwała rozpoczęte dzieło. Dopiero w roku 1875 stanęła z tychże materiałów nowa świątynia murowana blachą żelazną pobita, bez wieży, kosztem parafian przy pomocy należytości z kasy ogniowej im wypłaconej w ilości 2000 rubli ((Rubryc. cit. z r. 1879 f. 93).

¹⁾ *Gorzew*. ²⁾ *Wodzyn*, wieś w parafii *srockiej*. ³⁾ *Golygow*, wieś w tejże parafii. ⁴⁾ *Szynkielów*. ⁵⁾ *Petrykozy*. ⁶⁾ *Piatkowisko*. ⁷⁾ *Kudrowice*. ⁸⁾ *Konin*. ⁹⁾ *Porzewice*. ¹⁰⁾ *Świątniki*. ¹¹⁾ *Kossów*, wieś w parafii *grodziskiej*. Później przybyły osady: *Klimkowizna*, *Majówka*, *Markówka*, *Okolowice*, *Przytoń*, *Ruda*, *Smulsko*, *Terenin*, *Wola Żytowska*.

modo habet pro dote et fundo, imprimis in eadem villa et haereditate unam specialem aream satis latam pro curia plebanali cum hortis eiusdem latitudinis eidem adiacentibus et in eadem curiam, domum vicariam et ministri versus aquilonem ab ecclesia iacentem. Item agrum seu certam partem cum prato circa silvam seu nemus, dictum *Nyedzwycz*¹⁾ et limites *Swyathnyki* in dicta haereditate *Gorka* iacentem, de quo prato colligi solent duo currus de foeno et aliquando magis; item et decimam manipulearem de tota sorte seu parte totius villae nobilium ex omnibus et singulis agris tam praedialibus curiarum quam emethonalibus, necnon et decimam lini de manso per duos grossos, dum et quando possidentur agri per emethones et non per nobiles, conduciturque eam plebanus in domum et curiam suam curru proprio; de parte vero villae eiusdem capitulum ecclesiae *Cracoviensis* concernentis emethones in eadem locati solvunt decimam manipulearem pro praeposito *Lanciciensi*, pro plebano vero nihil solvunt praeter colendam per unum grossum de quolibet domo, prout et emethones nobilium, et tabernatores ac hortulani solvunt similiter et inquilini, si qui essent.

Gorzew, *Sykyelow* seu *minor Gorka*, villae sub eadem parochiali in *Gorka*, in quibus villis decimae manipulares post omnes et singulos agros tam praediales quam emethonales provenientes spectant ad praedictam parochialem et eius plebanum, et conducunt eam emethones in eisdem ipsorum curribus ad loca per plebanum in eisdem pro tempore locanda, solvunt tamen nihilominus et decimam lini de quolibet manso per duos grossos, necnon et colendam per unum grossum.

Conyn, villa sub eadem parochiali, in qua villa sunt speciales duo mansi quondam emethonales, nunc vero quos possidet quidam nobilis *Stanislaus Rzepeckzy*, de quibus duobus mansis decima manipularis datur pro praepositura *Lanciciensi*, ex aliis vero omnibus et singulis agris tam praedialibus quam emethonalibus, alias totius villae proveniens, spectat et pertinet ad praedictam ecclesiam et eius plebanum in *Gorka*, et conducitur curru plebani de praediis nobilium, ex emethonalibus vero agris per emethones, dum et quando locatur in eadem villa, et non solvunt decimam lini, solum emethones colendam per unum grossum.

Swyathnyky, villa quondam nobilium haereditaria, nunc vero capituli *Cracoviensis*, in qua fuit curia habens agros speciales praediales, ex quibus omnibus et singulis agris praedialibus, necnon uno manso, dicto *Mydlowsky*, decima manipularis spectabat, prout et modo spectat, ad dictam parochialem ecclesiam in *Gorka*, quam et conducit plebanus curru proprio, eam aut in domum suam conducens aut in dicta haereditate locans; ex agris autem emethonalibus aliis datur pro praepositura *Lanciciensi*, plebano vero emethones omnes et singuli praeter mansum praedictum *Mydlowsky* ipsius decimalem nihil aliud solvunt, nisi colendam per grossum.

Coczewo, quondam villa, nunc vero haereditas deserta, de qua decima manipularis in toto proveniens spectabat ad eandem parochialem et plebanum, modo tamen nihil percipit, quia in eadem nemora iam excreverunt et nihil colitur de agris.

Potrikozy, villa sub eadem parochiali capituli *Cracoviensis*, in qua sunt agri speciales praediales, de quibus decima manipularis proveniens spectabat ad dictam parochialem in *Gorka*, cuius et ipse modernus plebanus, praedictus *Petrus*, per plures annos continue (est) in possessione, attamen per quondam dominum *Joannem*

¹⁾ *Niedzwiedz*.

*Podlodowsky*¹⁾, canonicum *Cracoviensem*, *Pabyanicze* et dictae villae tenutarius de facto, ut dicitur, visa eius inopia et defectu sanitatis spoliavit (sic) pro capitulo *Cracoviensi* citra vel ultra a novem annis. Cuius successor post mortem (sic) dominus *Joannes Lathalsky*²⁾, praepositus *Gnesnensis*, *Lanciciensis* et *Cracoviensis* et dictorum bonorum *Pabyanicze* tenutarius huiusmodi spolium continuat, et eandem decimam non pro capitulo *Cracoviensi*, sed pro se, videlicet praepositura *Lanciciensi* tollit, ex eo quia decima ex agris emethonalibus spectat ad dictam praeposituram *Lanciciensem*. Emethones etiam in eadem villa nihil aliud praeter colendam solvunt.

*Prussynovicze minor*³⁾, sub parochiali ecclesia in *Mykolajovicze*⁴⁾, in qua sunt speciales agri praediales, de quibus manipularis decima proveniens spectat ad ecclesiam parochialem in *Gorka* et eius pro tempore plebanum, quam plebanus conducere solet curru proprio; ex agris vero emethonalibus venit pro praepositura *Lanciciensi*.

Wodzyn maius et *Golygowo*, villae sub parochiali ecclesia in *Sroczo*, in quibus villis non fuerunt aliqui agri emethonales, videlicet in *Golygowo*, solum in *Wodzyn maiori*, ex quarum villarum omnibus et singulis agris praedialibus et emethonalibus decimae manipulares provenientes in toto spectant ad ecclesiam parochialem in *Gorka* et eius plebanum, et conducuntur per incolas curribus eorum ad loca decimalia.

Wodzyn minus, villa sub parochiali in *Sroczo*, in qua villa decimam manipulearem ex omnibus et singulis agris tam praedialibus quam emethonalibus proveniente praedicta parochialis ecclesia in *Sroczo* cum ecclesia parochiali praedicta in *Gorka* seu eorum plebani percipiunt alternatis vicibus, videlicet unus uno anno et alter alio anno, etiam econverso, et conducitur per incolas villae curribus propriis eorum.

Item taxata est eadem ecclesia ad duas sexagenas argenti.

(*Donationes et adauctiones ecclesiae in Gorka per venerabile capitulum Cracoviense factas et anno Domini 1648 inscriptas in calce libri istius ingrossatas attende.*)

13. PABIANICZE OPPIDUM.*)

In eodem ecclesia parochialis, tituli *sancti Laurentii martyris* et *Mathaei apostoli et evangelistae*, de iurepatronatus et praesentandi venerabilis capituli *Cracoviensis*,

¹⁾ *Jan Podlodowski*, kanonik *gnieźnieński* i *krakowski* † roku 1510 (*Acta decr. Capit. Gnesn. IV, 38*). ²⁾ *Jan Latański*, późniejszy arcybiskup i prymas. ³⁾ *Prusinowice*. ⁴⁾ *Mikolajewice*.

*) *Pabianice*, pierwotnie *Chropy* (*Chroppy*), miasto niegdyś kapituły *krakowskiej* przez księcia *Władysława Hermana* na prośby pobożnej małżonki jego *Judyty* wraz z okolicznymi włościami przed rokiem 1186 tejże kapitule darowane (*Długosz, Hist. Pol. lib. IV, 308. Liber Benef. 273*), było już naówczas kasztelaniją, od której cała okolica otrzymała swą nazwę (*Długosz, Lib. Benef. 273*) i ztąd naówczas kasztelaniją, od której cała okolica otrzymała swą nazwę (*Długosz, Lib. Benef. 273*) i ztąd wnosić należy, że już przedtem miała kościół parafialny przez książąt polskich założony. Potwierdzają to przypuszczenie wzmianki w starych dokumentach o tem miejscu zachodzące (*Dr. Piekosiński, Kod. dyplom. katedry krak.*). *Długosz*, opisując kościół *pabianicki*, podaje: „*ibi est ecclesia parochialis sub tit. SS. Mathaei Evangelistae et Stanislai Martyris lignea et exilis, fundata per Jaroslaum Gnesnensem archiepiscopum*“ (*Lib. Benef. I, 272*). Kapituła *krakowska* zmuszoną była sprzedać tę dobra jednemu z poprzedników *Kazimierza Sprawiedliwego*, lecz ten, wywdzięczając się za jej ku sobie przy-

de iure patronatus et praesentandi venerabilis capituli *Cracoviensis*, quam pronunc obtinet honorabilis *Martinus de Ploczko*, qui pro sui sustentatione et curae pastoralis administratione, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam tenet duos vicarios et ministrum, quos pro posse salariat. Habetque eadem ipsa ecclesia et eius pro tempore plebanus pro dote et fundo, et primo in eodem oppido circa ecclesiam unam aream specialem satis competentem pro curia plebanali cum horto inter curiam capituli et oppidum sitam, necnon et alias duas areas pro vicario et ministro circa cimiterium et tertiam aream post aream scholae versus oppidum, quae modo iacet deserta; item alium hortum ante oppidum inter hortos pronunc *Stanislai Kunthor* et *Pauli Zaparth* parte ex altera, ad instar in latitudine areae dotis plebanalis; item duos mausos agri inter agros oppidanorum in duobus campis, prout eiusdem oppidani habent, eiusdem latitudinis et longitudinis. Insuper et tria prata, videlicet unum maius post curiam capituli et dotem plebanalem iacens, de quo colligi possunt ut communiter de foeni citra vel ultra duo acervi; item aliud pratum circa villam *Jutrkowycze*¹⁾, dictum *Pryszcz*, quod locatur pronunc seu venditur pro decem octo, aliquando pro viginti grossis; item tertium pratum ab altera parte fluvii, etiam sub dicta villa *Jutrkowycze* iacens, dictum *Gawrony*, quod solet vendi seu locari pro sex grossis. Item decimam manipulearem post omnes et singulos agros praediales curiae capitularis in eadem *Pabianicze*, quam conducit curru proprio in curiam suam pro arbitrio; de agro etiam proprio praedicto decimam manipulearem nemini solvit. Decima autem manipularis post omnes alios eiusdem oppidi agros pertinet spectatque ad praepositum *Lanciciensem*. Oppidani vero pro plebano et eius ecclesia praedicta parochiali nihil aliud solvunt praeter colendam de qualibet domo per unum grossum cum medio et similiter inquilini, et percipiunt colendam vicarii pro salario. Item ad eandem ecclesiam ultra praedictum oppidum iure parochiali villae infrascriptae spectant et pertinent ex antiquo, videlicet *Sulanthkovicze*²⁾, *Bychlow*³⁾, *Jutrkovicze*⁴⁾, *Carnyschevicze*⁵⁾, *Rypulthovicze*⁶⁾, *Laskovicze*⁷⁾, *Choczyanovicze*⁸⁾, *Gathka*⁹⁾ *Volya Rypulthowsha*¹⁰⁾, *Rethkynya*¹¹⁾, necnon et *Ruda*, incolaeque eam percipiunt ecclesiastica sacramenta.

Choczyseschow, villa sub parochiali ecclesia in *Drusbieze*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros tam emethonales quam praediales proveniens spectat et pertinet ad praedictam ecclesiam parochialem et plebanum in *Pabianicze*, et conducit eam plebanus curru proprio; solvunt etiam emethones in ibidem de quo-

chylnosc, przywrócił jej takowe, dołączając do nich inne. Dopiero za *Zygmunta Augusta* znajdujemy dowód, że *Pabianice* były miastem r. 1565 (Baliniski l. c. I, 210. 211). Dzisiejszy kościół murywany stanął w miejsce dawnego drewnianego kosztem tejsze kapituły w roku 1583, konsekrowany dnia 15 listopada tegoż roku przez *Pawła Dębskiego*, sufragana *krakowskiego*, który będąc naówczas rządcą dóbr *pabianickich*, budowlę kościoła prowadził. (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1878 f. 144). Jest to gmach okazały i obszerny, ale wielokrotne przebudowania odebrały mu cechę pierwotnego stylu. W wieku bieżącym już po dwakroć zmieniano kopułę wieży z coraz mniejszym gustem (Tygodn. illustr. warsz. t. VI, str. 16. Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1879 f. 101. 102).

¹⁾ *Jutrkowice*. ²⁾ *Nieodgadnionc*. ³⁾ *Bychlew*. ⁴⁾ *Jutrkowice*. ⁵⁾ *Karniszewice* (*Kornyszewice*). ⁶⁾ *Rypulowice*. ⁷⁾ *Lyskowice*. ⁸⁾ *Chocianowice* (*Kocianowice*). ⁹⁾ *Gadka*. ¹⁰⁾ *Wola Rypulthowska*. ¹¹⁾ *Retkinia*. Prócz tych należą jeszcze do parafii osady: *Biesiaga*, *Bugaj*, *Chachula*, *Charzew*, *Chocianowiczki*, *Czereczyn* młyn, *Dąbrowa*, *Górka*, *Jadwinin*, *Joachim*, *Karolew*, *Ksawerów*, *Lubinek*, *Maleuszów*, *Młodzieniaszek*, *Pawłowice*, *Pliszka* młyn, *Potażnia*, *Ruda Pabijańska*, *Rydzyny*, *Syręczyn*, *Tekłów*, *Widzew*, *Władysławów*, *Wola Zaradzynska* wieś i folwark, *Żdziary*.

libet manso per duos grossos pro decima lini, et valor eius aestimatur ad sex marcas, aliquando magis, aliquando minus.

Rypulthovicze, villa capitularis sub eadem parochiali in *Pabianicze*, in qua duo sunt speciales mansi, in quibus pronunc sedet *Ffrassyo* et *Laurentius* filius eius, *Joannes Okoy* et *Muzye* (sic), de quibus duobus mansis decima proveniens spectat et pertinet ad praedictam ecclesiam et plebanum, cuius valor aestimatur ad duas marcas; et ultra praedictos duos mansos de uno campo iacente post piscinam versus *Gorlea* etiam spectat ad praedictam parochialem et eius plebanum; ex aliis autem omnibus et singulis agris emethonalibus decima proveniens et scultetiae manipularis pertinet ad praeposituram *Lanciciensem*, et ultra praemissa omnes et singuli emethones plebano ratione colendae solvunt de qualibet domo per unum corum siliginis.

Choczyanovicze, villa sub eadem parochiali, in qua similiter sunt duo mansi emethonales, de quibus decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad praedictam ecclesiam parochialem et eius plebanum in *Pabianicze*; de aliis autem agris emethonalibus decima provenit pro praepositura *Lanciciensi*, et pro plebano solvunt per unum corum siliginis ratione colendae.

*Dobrony*¹⁾, sub parochiali ecclesia in *Lasko*²⁾, in qua sunt certi agri praediales, de quibus decima manipularis proveniens pertinet ad praefatam ecclesiam parochialem in *Pabianicze*, et valor eius aestimatur ad viginti grossos, aliquando magis et aliquando minus; ex agris autem emethonalibus decima provenit mansionariis in *Lasko*.

Rethkynya, villa capitularis sub eadem parochiali, de qua ecclesia parochialis in *Pabianicze* et eius plebanus nihil aliud percipit, solum ratione colendae per unum grossum de qualibet domo, quam vicarii recipiunt pro salario ipsorum.

Sulanthkovicze, *Bychlow*, *Jutrkovicze*, *Carnyschevicze*, *Laskovicze*, *Gathka*, *Volya Rypulthowska*, villae praedictae sub parochiali eadem, de quibus incolae seu emethones pro dicta ipsorum parochiali ecclesia et plebano nihil aliud solvunt, solum colendam per unum coretum siliginis, et faciunt in valore, quemlibet corum ad unum grossum aestimando, ex omnibus suprascriptis villis duas sexagenas; decimas autem manipulares solvunt pro praepositura *Lanciciensi*.

Item taxata est eadem ecclesia ad duas cum media marcas argenti et solvit camerae apostolicae pro denario sancti Petri sex scotos et unum grossum pro quittantia.

14. MIKOLAYOWICZE.*)

Villa haereditaria nobilium, et in ea parochialis ecclesia, tituli *Nativitatis beatae Mariae Virginis* et *beatorum Petri et Pauli apostolorum*, de iurepatronatus

¹⁾ *Dobron*, wieś dziś z kościołem parafialnym. ²⁾ *Lask*.

*) *Mikolajewice*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Mikolajewskich* (*Niesiecki* l. c. III, 262. *Parocki*, *Herby* str. 191), która tam niezawodnie fundowała kościół parafialny, w opisie powyższym *dawnym* (ab antiquo) nazwany. *Stanisław Kwiatkowski*, dziedzic na *Zalesiu*, wystawił przy tymże kościele (drewnianym) w końcu wieku XVI piękną kaplicę i dochodami ją opatrzył (*Nakielski*, *Miechovia* f. 25). W roku 1711 zgorzała ta starożytna świątynia, w której miejsce pleban *Józef Skaliński* własnym nakładem nową z drzewa kostkowego wystawił (*Rubryc. cit.* z r. 1879 f. 100).

et praesentandi laicorum haeredum de eadem *Mikolajovicze*, ad quam iure parochiali pertinent ex antiquo villae infrascriptae, videlicet praefata *Mikolajovicze*, *Zalewo triplex*¹⁾, *Prussynovicze minor*²⁾, *Prussynovicze maior*³⁾, *Zythowicze*⁴⁾, *Janowicze*⁵⁾, *Zalyessye*⁶⁾, *Kyky*⁷⁾, *Carssow*⁸⁾, *Chorzeschow*⁹⁾, *Vodzirady*¹⁰⁾, *Dzyewtharzew*¹¹⁾. Quam quidem ecclesiam pronunc obtinet honorabilis dominus *Joannes* de *Szythno*, habetque dicta ecclesia ex antiquo et eius pro tempore plebanus pro dote et fundo infrascripta, videlicet imprimis in eadem villa et haereditate unam specialem aream satis latam et spatiosam cum hortis, allodio, pomerio et aliis utilitatibus fiendis, necnon et vinariis, et in eadem sunt aliae areae pro vicario et ministro; habet etiam pro sui subsidio et curae pastoralis administratione vicarium manualement et ministrum, quos salariat pro posse. Item et specialem campum agrorum, videlicet a via, quae vadit in *Zythowicze* in parte occidentali et protenditur usque ad praedium haeredum in latitudine simul cum prato in eadem haereditate, et non habet aliquos alios agros praeter dictum campum; item habet et aliud pratum, quod iacet in alio campo ad partem septentrionalem penes piscinam, seu in latere piscinae haeredis, pronunc *Georgii*, de quo ut communiter colligi possunt septem currus foeni; item et decimam manipulearem post omnes et singulos agros tam praediales quam emethonales habet, quam conducere solet curru proprio in dotem plebanalem, et solvunt emethones decimam lini de manso per duos grossos et pro colenda unum grossum.

Dzyewtharzew, *Zalewo triplex*, villae sub eadem parochiali, post quarum villarum omnes et singulos agros praediales emethonales decimae manipulares provenientes in toto spectant ad dictam parochialem et eius pro tempore plebanum, et conducuntur opera et impensa plebani curru proprio, et non solvunt decimam lini, solum in *Dzyewtharzew* emethones solvunt similiter de quolibet manso per duos grossos et colendam per unum grossum.

Prussynovicze maior, villa sub eadem parochiali, uti supra, cuius villae ex agris omnibus et singulis praedialibus decima manipularis proveniens spectat ad parochialem ecclesiam in *Mikolajovicze* et eius plebanum, et conducitur per plebanum curru proprio; ex agris vero emethonalibus spectat ad praeposituram *Lanciciensem*, similiter et in *minori*, et plebano nihil aliud solvunt, solum colendam per unum grossum, similiter et in *minori Prussynovicze*, in qua decima praedialis pertinet pro plebano in *Gorka*.

Zythowicze, villa eiusdem parochialis, capituli *Cracoviensis* tenuta, in qua decima manipularis proveniens spectat ad parochialem in *Dalikow*, et post emethonales agros pertinet pro praepositura *Lanciciensi*; et pro plebano nihil solvunt praeter colendam per unum grossum et similiter in *Janowicze*; de praedialibus agris decimam manipulearem percipit plebanus in *Schadek*, et de emethonalibus mansionarii in *Lasko*, et pro plebano solum colendam per unum grossum.

¹⁾ Zalew, dziś tylko jeden. ²⁾ Prusinowiczki. ³⁾ Prusinowice. ⁴⁾ Żytovice. ⁵⁾ Janowice. ⁶⁾ Zalesie. ⁷⁾ Kiki. ⁸⁾ Karzew. ⁹⁾ Chorzyszów. ¹⁰⁾ Wodzierady. ¹¹⁾ Dzierżarzew. Później przybyły osady: *Alfonsów*, *Apolonia*, *Babinieo*, *Elodya*, *Hipolitów*, *Huta Janowska*, *Jesionna*, *Józefów*, *Julianów*, *Kajetanów*, *Katarzynów*, *Kazimierzów*, *Legędzin*, *Ludwiczyn (Ludowiuoka)*, *Magdalenów*, *Maryanów*, *Mawryców*, *Nowyświat*, *Pelagia*, *Rembów*, *Stanisławów*, *Teodorów*, *Teresbór*, *Włodzimierz*, *Wygoda*, *Wysieradz*, *Zielonka*.

Zalessye, *Kyky*, *Carssow*, villae sub eadem parochiali ecclesia haereditariae, in quibus sunt agri praediales et curiae nobilium, ex quibus decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem et eius plebanum in *Mikolajovicze*, ex agris vero emethonalibus spectat ad archidiaconatum *Unyeoviensem*; et pro plebano emethones nihil aliud solvunt praeter colendam per unum grossum.

Vodzirady, *Chorzeschow*, villae etiam sub eadem parochiali, in quibus ex omnibus et singulis agris praedialibus decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad parochialem in *Mikolajovicze* et eius plebanum pro tempore existentem, ex agris vero emethonalibus provenit pro praepositura *Lanciciensi*; et plebano nihil aliud emethones solvunt praeter colendam de quolibet manso per unum grossum.

Item taxata est eadem ecclesia ad duas marcas argenti et solvit collectori camerae apostolicae denarii sancti Petri quatuor scotos et grossum pro quittance.

15. QWYATHKOVICZE.*)

Villa haereditaria nobilium et in eadem parochialis ecclesia tituli *sancti Nicolai* et *Dorotheae*, de iure patronatus laicorum haeredum in praedicta *Qwyathkovicze*, necnon in *Czarnysch*¹⁾ et *Czarnyska Volya*²⁾, quam pronunc obtinet honorabilis dominus *Martinus*, haeres in eadem *Qwyathkovicze*, qui prout ex antiquo pro sui subsidio et pastoralis curae administratione circa eandem ecclesiam servat vicarium manualement et ministrum, quos salariat iuxta posse, illis salaria providendo. Ad quam iure parochiali spectant villae infrascriptae, videlicet praefata *Qwyathkovicze minor* et alia *maior*³⁾, necnon *Lesznycza*⁴⁾, *Dobruchow*⁵⁾, *Wrzasszowa*⁶⁾, *Czarnysz* et *Czarnyska volya*. Quae quidem ecclesia pro nunc, prout antea, obtinet habetque pro dote et fundo infrascripta, videlicet imprimis in eadem villa et haereditate circa ecclesiam unam specialem aream ad partem meridionalem cum horto, et in eadem etiam est locus pro ministro seu schola; pro vicario vero area habet situm circa cimiterium in parte occidentali eiusdem ecclesiae cum horto parvo; item

*) *Kwiatkowiec*, wieś pierwiastkowo książęca, którą około roku 1280 *Leszek Czarny*, książę sieradzki, nadał na własność *Jawom* w nagrodę za ich wysługi znakomite w ojczyźnie (Nakielski, *Miechovia* f. 24. 25). Odtąd ciż *Jawowie Kwiatkowskimi* pisac się poczęli, używając herbu *Gryf*, wspólnego całej rodzinie *Jawów*. W końcu wieku XIV *Marcin Jawa Kwiatkowski*, syn *Mikolaja*, wystawił i uposażył kościół parafialny w *Kwiatkowicach* (Nakielski l. c. f. 25. cfr. *Niesiecki* l. c. II, 754), który w drugiej połowie wieku XVI *Anna Puczkowa* wdowa, dziedziczka miejscowa, gruntownie zrestaurowała i bogatemi sprzętami i aparatami opatrzyła, oraz dochody jego znacznie powiększyła z obowiązkiem odprawiania codziennie kursu *de Beata* (Nakielski l. c. f. 25). Dzisiejszy kościół murowany stanął w r. 1606 kosztem *Kaspra Puczka z Sarnowa* h. *Rola* pod tyt. *ś. Doroty* i *ś. Mikolaja* (Rubryc. cit. z r. 1879 f. 96). *Jakób Kozielski*, pleban tamtejszy, występuje w roku 1460 jako świadek przy pewnej czynności w konsystorzu *gnieźnieńskim* (Excerpta ex actis Consist. f. 457^b).

¹⁾ *Czarnyż*, ²⁾ *Czarnyżska Wola*, wsie do parafii należące. ³⁾ *Kwiatkowiec* i *Kwiatkowiecki*. ⁴⁾ *Leźnica*. ⁵⁾ *Dobruchow*. ⁶⁾ *Wrzasszawa*. Później przybyły osady: *Wandzin*, *Dobków pustk.*, *Podlesie*.

specialem agrum in haereditate praedicta *Qwyathkovicze* in campo versus *Czarnysch* iacentem in latitudine citra vel ultra viginti bissuleorum, penes agros praediales dominorum haeredum in eadem *Qwyathkovicze*, cum prato iacente in confinibus eiusdem agri plebanalis, necnon alium agrum seu campum agri in haereditate *Czarnysch*, dicto prato confluentem in latitudine citra vel ultra viginti quatuor bissuleorum, in longitudine vero citra vel ultra trium stadiorum, alias se protendentem progressive ad aliud pratum, cuius prati medietas spectat ad eundem agrum et plebanum in *Qwyathkovicze* et medietas ad haeredem in *Czarnysch* versus fluvium. Decima etiam manipularis in eadem villa *minori Qwyathkovicze* post omnes et singulos agros praediales et emethonales in toto spectat ad eandem ecclesiam et eius plebanum et conducunt eam emethones curribus eorum ex ipsorum agris absque quavis solutione decimae lini; de agris vero praedialibus plebanus curru proprio, et solvunt pro colenda de quolibet manso per unum grossum.

Czarnysch, villa sub ipsa parochiali in *Qwyathkovicze*, in qua villa nullum est praedium neque agri praediales, solum emethonales, de quibus omnibus, prout ex antiquo, datur solviturque decima pecuniaria de quolibet manso per decem grossos pro eadem ecclesia et plebano in eadem *Qwyathkovicze*, et percipit illam modo vicarius pro salario.

Wolya Czarnyska, villa sub parochia eadem in *Qwyathkovicze*, in qua decima manipularis tam ex agris praedialibus quam emethonalibus proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam et eius plebanum, et conducunt eam emethones propriis curribus in locum decimalem absque solutione decimae lini, et pro colenda emethones tam in *Czarnysch* quam in *Wolya* praedicta solvunt de manso quolibet per unum grossum.

Leschnyjeza, villa sub eadem parochiali; in eadem est curia habens agros praediales, de quibus decima manipularis provenit pro eadem parochiali et plebano in *Qwyathkovicze*, et de emethonalibus pro praepositura *Lanciciensi*, emethonesque nihil aliud solvunt praedicto plebano, solum colendam de quolibet manso per unum grossum.

Qwyathkovicze maior, in eadem villa sub parochiali praedicta, in qua sunt speciales agri quondam praediales, in quibus sunt locati emethones, modo videlicet illos obtinent *Mathias Sdun* et *Stanislaus Troszka*, necnon taberna habens agros, quos tenet idem *Sdun*, de quibus decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem in *Qwyathkovicze*, et conducunt eam emethones absque solutione decimae lini, quam modo percipit vicarius in partem salarii; de agris vero emethonalibus omnibus et singulis datur pro praepositura *Lanciciensi*, et pro plebano colendam similiter de manso per unum grossum solvunt.

Dobruchow, villa sub eadem parochiali, in qua modo sunt tres curiae nobilium agros praediales habentes, necnon certi emethones, videlicet *Petrus Okleka*, *Albertus Mazurek* et *Braly*, agros praediales possidentes seu colentes, de quibus decima manipularis proveniens spectat ad parochialem praedictam et eius plebanum in *Qwyathkovicze*; praedictus *Braly* solum de uno campo solvit decimam praedictam, et conducit eam emetho locans decimam huiusmodi sine solutione decimae lini; de agris vero emethonalibus emethones dant decimam praeposito *Lanciciensi*, et plebano colendam solvunt de manso per unum grossum.

Wrzasszova, villa sub parochiali eadem, cuius incolae decimam pecuniam pro mensa archiepiscopali et pro plebano colendam per unum grossum de quolibet manso solvunt.

Item haec ecclesia taxata est ad viginti scotos argenti.

16. WYRZCHY.*)

Villa haereditaria nobilium et in ea parochialis ecclesia tituli *sancti Nicolai confessoris*, de iure patronatus et praesentandi laicorum haeredum de eadem *Wyrzchy*, ad quam iure parochiali spectant villae infrascriptae, videlicet praefata *Wyrzchy*, necnon *Piotrow*¹⁾, *Iwanye*²⁾, *Dzyerzazna*³⁾, *Chodaky*⁴⁾ et *Oruschyn*⁵⁾ haereditas deserta; quam pronunc obtinet honorabilis *Albertus de Chrzasthow* ex praesentatione de praefata *Wyrzchy* haeredum, qui propter paucitatem parochianorum et proventuum circa ipsam ecclesiam, prout ex antiquo, non sufficit (sic) servare vicarium, solum ministrum, quem salariat iuxta posse. Quae quidem ecclesia habet pro dote et fundo modo, prout et antea, imprimis in eadem villa et haereditate *Wyrzchy* unam aream pro curia plebanali cum horto pro alodio, pomerio et aliis utilitatibus extra ecclesiam in villa; item unum mansum agri in quolibet campo, non tamen eiusdem mensurae, sicut in uno campo, sic in alio, sed differenter, quia in uno magis quam in alio, cum uno prato circa agros et inter prata dominorum haeredum iacente, de quo colligi solent aliquando septem aut sex currus foeni. Item et decimam manipulearem post omnes et singulos agros praediales, quam conducit, prout ex antiquo, plebanus curru proprio in horreum suum; ex agris vero emethonalibus decima provenit manipularis ad parochialem in *Nyemyslow*, et plebano in *Wyrzchy* seu ecclesiae missalia de quolibet manso per unum corum siliginis.

Chodaky, *Craschyno* et *Dzyerzazna*, villae sub parochiali eadem in *Wyrzchy*, in quibus villis sunt agri praediales et emethonales, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros tam praediales quam emethonales spectat ad eandem ecclesiam parochialem et eius plebanum pro tempore existentem, et conducit eam plebanus propriis impensis aut curru proprio absque solutione decimae lini, praeter villam *Dzyerzazna*, ubi emethones ratione decimae lini de quolibet manso solvunt per duos grossos et pro colenda de eadem *Dzyerzazna* per unum grossum, quo

*) *Wierzchy*, wieś szlachecka, z starodawnym kościołem parafialnym, jak opis powyższy świadczy, wspomnianym po kilkakrotnie w aktach konsystorza *gnieźnieńskiego* w drugiej połowie wieku XV (Acta Consist. Gnesn.). Obecny kościół drewniany wystawił w roku 1727 *Walenty Drogoński*, kanonik *uniejski*, pleban miejscowy, który w roku 1785 dziedzic *Jan Kanty Golembowski* w fundamentach podmurował i cały zrestaurował. W roku 1683 liczyła parafia tylko 300 dusz, dziś liczy ich przeszło 1600 (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 59).

1) *Piotrów*. 2) *Iwonie*. 3) *Dzierżazna*. 4) *Chodaki*. 5) *Kruszyn*. Przybyły później osady: *Annysin*, *Bratków Górny*, *Bronilas*, *Grabina*, *Kania*, *Młyn Pudłowski*, *Pudłów*, *Pudłówek*, *Żerniki*.

vero ad *Chodaky*, de quolibet agro per unum coretum avenae, quantum vero ad incolas *Iwanye* et *Piotrow*, per unum eorum siliginis et hortulani per unum eorum avenae.

Item taxata est dicta ecclesia ad viginti scotos argenti et solvit collectori camerae apostolicae pro denario sancti Petri duos grossos et unum pro quittance.

17. ZADZYM.*)

Villa haereditaria nobilium, et in ea parochialis ecclesia, tituli *sanctae Margarethae virginis*, de iure patronatus et praesentandi laicorum haeredum in praefata *Zadzim* et de *Wolya flaszczyna*, ad quam iure parochiali spectant villae infrascriptae, videlicet *Zadzim*, *Rzeczicza utraque*¹⁾, *Ralewice*²⁾, *Wolya Sypynska*³⁾, *Wolya flaszczyna*⁴⁾, *Piotrachy*⁵⁾, *Rosczyessyn*⁶⁾, *Gorley*⁷⁾, *Zwyasthy*⁸⁾, *Othok duplex*⁹⁾, *Zalyessye*¹⁰⁾, *Zygry*¹¹⁾, *Conopczyna Wolya*¹²⁾. Quam quidem ecclesiam pronunc

*) *Zadzim*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Zadzimskich* (Niesiecki I. l. c. IV, 368), którym zapewne zawdzięcza kościół parafialny, wspomniany w aktach konsystorza *gnieźnieńskiego* już na początku wieku XV. W roku bowiem 1416 dnia 23 maja pleban tamtejszy, *Stanisław*, świadczy przed sądem tegoż konsystorza w sprawie o dziesięciny z *Wielkiego Rylna*, należące do proboszcza *gnieźnieńskiego*, *Aleksandra*, księcia *mazowieckiego* (Excerpta ex actis Consist. f. 38). W dawnym kościele drewnianym pochowany był w roku 1538 *Jan Bużeniński z Bużenina*, gdzie miał pomnik marmurowy z tablicą miedzianą następujący noszący napis: „*Generoso domino Joanni de Buženin et in Ralawice (Ralewice) haeredi defuncto anno Domini 1538 die 22 Mrii et eiusdem fidae coniugi Catharinae de Dziatkowice, quae obdormivit in Domino anno Domini 1526, die decima quarta Januarii; parentibus suis longe charissimis Hieronymus Bużeniński, zupparius Cracovien. ac sacrae R. M. a secretis suae erga illos singularis fidei et amoris perpetuum munimentum erigi curavit anno Domini 1544*“ (Paprocki, Herby str. 462). W miejsce tego kościoła od starości upadłego *Aleksander z Otoka Zalewski*, podsekretarz *sieradzki*, późniejszy referendarz koronny, wystawił dzisiejszy piękny kościół murowany, który na jego prośbę arcybiskup *Jan Wężyk* wyniósł do godności prepozytury, ustanowiwszy przy nim kolegium mansjonarzy i wcieliwszy do nich utrzymanie dwa kościoły parafialne: w *Glinie* i *Brodni*, za co wspomniany fundator w swoim i następców imieniu zrzekł się prawa prezentowania na rzecz arcybiskupów *gnieźnieńskich*. Tę zmianę czyli nową erekcją zatwierdził król *Władysław IV* na sejmie walskim dnia 29 września roku 1641. Chrzcicielnicę w formie ołtarza i nowe organy sprawił swoim kosztem proboszcz miejscowy, *Izydor Dworzaniński* około roku 1780. Dzisiejszy rzadca kościoła wielce przyczynił się do przyozdobienia jego, położyłszy w nim marmurową posadzkę, odnowiłszy wszystkie ołtarze i t. p. We wsi parafialnej *Zygry* jest kaplica murowana, w końcu wieku zeszłego w miejsce dawnej drewnianej wystawiona, pod tyt. *ś. Wojciecha*; przez kogo pierwotnie i następnie fundowana, nie wiadomo. Nadto we wsi *Rzeczycy* była niegdyś kaplica drewniana wystawiona w roku 1770 kosztem *Macieja Rudnickiego*, dziedzica miejscowego i kanonika *uniejowskiego*, która przed kilkudziesięciu laty zniszczona została (Rubryc. cit. z r. 1877. f. 61. 62).

¹⁾ *Rzeczycza*, wieś prestymonialna kanonii *uniejowskiej* niegdyś fundowanej przez rodzinę *Rudnickich*, którzy tę wieś na ten cel darowali. ²⁾ *Ralewice*. ³⁾ *Wola Sypynska*. ⁴⁾ *Wola Flaszczyna*. ⁵⁾ *Piotrachy*. ⁶⁾ *Rosczyessyn*. ⁷⁾ *Górki Zadzińskie*. ⁸⁾ Osada dziś nie znana. ⁹⁾ *Otok*, dziś tylko jeden. ¹⁰⁾ *Zalesie*. ¹¹⁾ *Zygry*. ¹²⁾ *Wola* dziś *Zalewska*. Prócz wymienionych należą jeszcze do parafii osady: *Cegielnia*, *Grabina*, *Henryków*, *Hilarów*, *Huta Szklanna*, *Huta Rzeczycka*, *Marcinków*, *Ołwet*, *Pilki*, *Piła*, *Rozaliów*, *Rudniki*, *Skępczno*, *Szczawno*, *Rzeczycka Osada*, *Ustronie*, *Zielona Wygoda*.

obtinere venerabilis dominus *Felix Naropynsky*¹⁾, canonicus *Gnesnensis*, qui iuxta consuetudinem antiquam circa eandem ecclesiam servat, prout ex antiquo (sic), vicarium manualementem et ministrum, quos iuxta posse salariat; habetque eadem ecclesia pro dote et fundo ex antiquo infrascripta, videlicet primo et principaliter in eadem villa et haereditate unam aream cum hortis eidem adiacentibus cum curia, allodiis pro curia, pomeriis et aliis commoditatibus, et in eadem etiam erat situs vicarii et ministri, modo tamen domus vicarialis est in area altaristae altaris in *Powycz*²⁾ translata, et scholae domus in altera parte ecclesiae et cimiterii. Habet insuper in eadem haereditate quatuor mansos, alias *dzyaly*³⁾ de agro, videlicet tres in parte haereditatis haeredis eiusdem villae *Pruskowsky*, videlicet in qualibet divisione campi unum mansum eiusdem latitudinis et longitudinis sicut aliorum emethonum se protendentem et inter agros emethonales iacentem, cum pratis paucis eidem agris confinantibus, quartum vero mansum seu *dzyal* in sorte seu parte eiusdem villae *Flaska*⁴⁾ in postico areae plebanalis iacentem et ab eadem usque ad limites se protendentem; item prata, unum videlicet pratum parvum in silva, dictum *Pyska*, de quo colligi potest unus currus foeni, in haereditate vero villae *Othok* aliud speciale pratum, de quo colligi solent de foeno aliquando unus acervus, quod iacet in campo inter agros haeredum in ibidem, et aliud pratum in *Piotrachy* alias *Rosczyessyn*, super quod inter plebanum modo defunctum et haeredes lis pendebat et adhuc pendet indecisa. Item decimam manipulearem post omnes et singulos agros praediales in eadem *Zadzim*, videlicet quondam trium curiarum, in quorum parte agrorum praedialium sunt locati emethones, quos videlicet pronunc obtinent et colunt, videlicet *Nicolaus Klonek* et *Stanislaus Cowalyk* et *Vyeczek*, cuius ager exstat desertus, necnon et post tabernatorum agros dicta ecclesia et eius pro tempore plebanus habet et conducit eam plebanus curru proprio ex agris, qui adhuc pro curiis coluntur; ex agris vero inter emethones divisos emethones absque solutione decimae lini dant et conducunt in horreum plebani; ex agris vero emethonalibus decima manipularis spectat ad archidiaconum ecclesiae *Unyeoviensis*, quam archidiaconus opera sua et per suos factores conducit, et percipit ex emethonibus decimam lini de quolibet manso per duos grossos, plebano vero emethones dant et solvunt colendam de manso quolibet per unum grossum.

Zalyessye, *Zygry*, *Rzeczicza utraque*, *Othok utraque*, *Wolya flaszczyna* et *Wolya Sypynska*, ac *Conopczyna Wolya*, necnon *Piotrachy*, villae sub eadem parochiali in *Zadzim*, in quibus sunt agri speciales praediales, ex quarum villarum agris omnibus et singulis praedialibus decimae manipulares provenientes spectant pertinentque ad praedictam parochialem et eius plebanum et conducuntur per plebanum curru proprio; ex agris vero emethonalibus videlicet in *Zalyessye* et aliis suprascriptis pro ecclesia *Unyeoviensi*, videlicet archidiacono et aliis, et pro plebano nihil aliud datur, solum de quolibet manso emethones in eis residentes colendam per unum grossum.

¹⁾ *Felix Naropiński*, był potem dziekanem *kujańskim*, kanonikiem *krakowskim* i *poznańskim*, archidyakonem *łęczyskim* (Żywoty arcyb. i kanon. gnieźn. ks. Korytkowskiego Ms.). ²⁾ Powidz. O przeniesieniu tamdotąd altary patrz pod tem miastem. ³⁾ *Działy*. ⁴⁾ *Flaska* dziś nie istnieje, tylko *Wola Flaszczyna*.

Ralewicze, in eadem tam ex agris praedialibus quam emethonalibus decima manipularis in toto proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam et conduit eam plebanus curru proprio tam post emethones quam agros praediales, et solvunt emethones decimam lini de manso per grossos duos et colendam more aliarum.

Gorley, Pyotrachy, Rosczyessyn et Zwyasthy, villae sub eadem parochiali, in quibus non sunt aliqui emethones, solum nobiles agros praediales possidentes, ex quibus omnibus villis et earum agris decima manipularis proveniens spectat in toto pro eadem parochiali ecclesia et eius plebano pro tempore existenti.

*Ponyathow*¹⁾, villa sub parochiali in *Goszonow*²⁾, in qua est curia habens agros praediales modo pro duabus curiis divisos, ex quibus agris praedialibus decimam manipulem praedicta ecclesia in *Zadzym, Goszonow* cum suprascripta in parochiali *Zadzym*, seu earum rectores eam alternatis vicibus percipiunt. Valor eius aestimatur ad unam marcā, et aliquando magis et aliquando minus.

*Wlyn*³⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Camyonacz*⁴⁾, in qua sunt speciales agri praediales, de quibus decima manipularis proveniens spectat ad praedictam parochialem ecclesiam in *Zadzym*, ex emethonalibus vero pro mensa archiepiscopali.

18. ROSSOSCHICZA.*)

Villa haereditaria nobilium et in ea parochialis ecclesia tituli *sancti Laurentii*, de iure patronatus et praesentandi laicorum haereditum de eadem *Rossoschicza*, quam obtinet pronunc honorabilis *Petrus de Siradia*, ad quam iure parochiali spectant villae infrascriptae, imprimis videlicet praefata *Rossoschicza, Rozdzaly*⁵⁾, *Lypyny*⁶⁾, *Boczky*⁷⁾, *Cobylya*⁸⁾, *Myedzwne*⁹⁾ et *Okraglicza*¹⁰⁾ haereditas deserta, eiusdemque

¹⁾ Pomiatów. ²⁾ Goszczanów. ³⁾ Wlyn. ⁴⁾ Kamionacz.

*) *Rossoszyca*, wieś szlachecka, miała kościół parafialny już na początku wieku XV; w roku bowiem 1416 na dniu 1 października rozprawia się *Wojciech*, pleban tamtejszy z *Jakobem*, plebanem z *Czarnocina* o dziesięciny w *Kale (Kal)* przed konsystorzem w *Gnieźnie* (Excerpta ex actis Consist. f. 34). W miejsce dawnego kościoła drewnianego, konsekrowanego, *Bogumił Pstrokoński*, chorąży *piotrkowski*, dziedzie miejscowy wystawił w roku 1770 nowy również drewniany, który w jedenaście lat potem w sobotę przed Zielonemi Świątkami w nocy roku 1781 stał się pastwą płomieni. W dwa lata później *Maksyma z Szembeków Pstrokońska*, wdowa po *Bogumile* wspomnianym, wystawiła na fundamencie kamiennym kościół drewniany, który na dniu 21 grudnia tegoż roku pobenedykował *Adam Smardzewski*, Jezuita, z upoważnienia konsystorza *lowickiego*. Z powodu szczupłego uposażenia swego kościół ten rzadko miał stałych rządców swoich, administrowany zwykle przez sąsiednich plebanów lub zakonników. Obecny rządcza jego wielce się przyczynił do restauracji i wewnętrznej jego ozdoby. W roku 1800 parafia liczyła dusz 494; dziś liczy ich przeszło 2140. Na cmentarzu parafialnym znajduje się kaplica publiczna murowana fundacji *Ignacego Pstrokońskiego*, dziedzieca *Rossoszyoy* (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 54).

⁵⁾ *Roźdzaly*. ⁶⁾ *Lipiny*. ⁷⁾ *Boczki*. ⁸⁾ *Kobyła Chmielowa*. ⁹⁾ *Miedźno*. ¹⁰⁾ *Okraglicza*, dziś w parafii *Chojne*. Prócz tego należą do parafii osady: *Bednarze, Boczki Nowe, Borek Lipiński, Chorażka, Góra, Gozdy, Józefka, Lasek, Lipina, Miedzo, Miłobądz, Pierzchnia, Raszelki, Szczawno, Ulesie, Urata*.

ecclesiae rector propter parochianorum paucitatem et proventuum ac decrecentiam, prout ex antiquo, circa eandem ecclesiam non servat vicarium, solum ministrum, quem salariat pro posse. Habet enim ipsa eadem ecclesia et eius rector proventus et obventiones infrascriptos, et primo in eadem villa et haereditate aream pro curia plebanali, necnon allodio, pomerio, ac aliis commoditatibus satis competentibus, curiae vicinam, et aliam aream pro ministro circa ripam piscinae; item et decimam manipulem post omnes et singulos agros tam praediales quam emethonales eiusdem villae *Rossoschicza*, quam emethones ex eorum agris conducunt curribus propriis absque solutione decimae lini, ex agris vero praedialibus plebanus curru proprio; emethones autem plebano colendam solvunt de manso quolibet per unum grossum. Item et agros videlicet in tribus campis et eorum in quolibet per unum mansum agri in longitudine, prout agri praediales et emethonales se protendunt, in latitudine vero octo bissulcorum, et iacent huiusmodi agri inter agros praediales ex una et emethonales parte ex altera.

Boczky, Cobylya et Lypyny, villae sub parochiali eadem, in quibus sunt agri speciales praediales ex antiquo, de quibus decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem et eius plebanum in *Rossoschicza*; ex agris vero emethonalibus emethones dant decimam ad parochialem in *Schadek*, solvunt tamen emethones parochialis praedictae rectori colendam de manso per unum grossum.

Okraglicza, quondam villa, nunc vero haereditas deserta, ex qua eiusque agris omnibus et singulis, prout ex antiquo, decima manipularis proveniebat, prout et modo ex agris, qui coluntur, pro parochiali eadem et eius plebano provenit.

Myedzwne, villa sub eadem parochia, in qua non sunt aliqui agri praediales, solum emethonales, ex quibus emethones seu incolae solvunt loco decimae de quolibet manso per quinque grossos et non solvunt colendam, solum falestrant unum pratum plebani, alias hortum iacentem post tabernam, et aliud pratum ab eodem horto parum distante in decursu aquae, alias *smuk*, eiusdem ecclesiae plebano, quibus plebanus tenetur dare expensas diurnas; solum enim habet dicta ecclesia et eius plebanus praedictum hortum et in decursu praedicto aliud pratum et tertium pratum in borra inter prata emethonum; in *Rozdzaly* autem incolae pro dicta ipsorum parochiali ecclesia et eius plebano nihil aliud solvunt, solum colendam de manso quolibet per unum grossum.

*Slonkowo duplex*¹⁾, villae sub parochiali ecclesia in *Wroblow*, necnon in *Cobylerzyczko maiori et minori*²⁾ etiam sub parochiali in *Wroblow*, in quibus villis sunt praedia haereditaria nobilium habentia agros speciales praediales, de quibus decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad praedictam parochialem et eius plebanum in *Rossoschicza*.

*Gdzykow*³⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Blasky*⁴⁾, in qua villa sunt agri praediales, de quibus decima solum manipularis proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem in *Rossoschicza* et eius plebanum pro tempore existentem, et conducitur per plebanum opera et impensa ipsius.

¹⁾ *Slonków Suchy i Slonków Mokry*, ²⁾ *Kobierzyczo*, wsie należące do parafii *wroblewskiej*.

³⁾ *Gzików*. ⁴⁾ *Blaszki*.

*Rzymko*¹⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Milkowicze*²⁾, ex cuius villae (sic) decima manipularis proveniens spectat ex agris praedialibus curiae in ibidem duntaxat ad dictam parochialem in *Rossoschicza*.

*Kowale*³⁾, villa et in eadem est ecclesia parochialis, in qua villa de agris praedialibus decima manipularis proveniens spectat ad praefatam parochialem et eius plebanum in *Rossoschicza* et conducitur opera plebani.

Item taxata est ecclesia eadem ad viginti scotos argenti et solvit collectori camerae apostolicae pro denario sancti Petri duos scotos et unum grossum pro quittantia.

16. MANKA.*)

Villa regalis ad castrum *Siradiense* pertinens, et in eadem ecclesia parochialis tituli *sancti Adalberti*, de iure patronatus et praesentandi regiae majestatis,

¹⁾ *Rzymko*. ²⁾ *Milkowice*. ³⁾ *Kowale*.

*) *Męka*, wieś królewska z kościołem parafialnym według tradycyi powszechnej na tem miejscu wystawionym, na którym niegdyś *ś. Wojciech*, udający się rzeką *Wartą* do *Gniezna*, mszą *ś.* odprawił i lud w zasadach wiary *ś.* pouczał. Pierwiastkowo wystawiono na tem miejscu krzyż na pamiątkę, a następnie kaplicę drewnianą; nareszcie król *Władysław Jagiello* z wdzięczności ku Bogu za świetne zwycięstwo nad Krzyżakami pod *Grunwaldem* odniesione w miejsce owej kapliczki wybudował piękny kościół z drzewa modrzewiowego, jak dotąd opiewa tablica kamienna umieszczona w oltarzu w. z odnośnym napisem. Że król wspomniany tu właśnie dzwignął świątynię Pańską na pamiątkę tego ważnego w dziejach polskich wypadku, do tego spowodowało go zwycięstwo szlachty *sieradzkiej* pod przywództwem *Zaremby* nad tymi zaciętymi Polaki wrogami na tem miejscu niegdyś odniesione. Kościół przez siebie wystawiony i hojnie uposażony oddał tenże król w porozumieniu z arcybiskupem *Mikołajem Trąbą* pod zarząd kanoników regularnych laterańskich, których opatrzył sześciu włokami najlepszej ziemi w *Męce*, karczma, młynem *Krępa* i drugim młynem z łąkami i ogrodami, łąkami w *Męce* i *Rudzie*, 2½ włokami lasu, dziesięcinami wytycznemi z *Wóznik* i *Męki*. W roku 1570 beneficjum to wcielone zostało do kolegiaty *ŚŚ. Trójcy* w *Sieradzu*, która utrzymywała tam tylko wikaryuszów, niedbających o dobro kościoła, w skutek czego świątynia *jagiellońska* zupełnie podupadła. Ulitował się nad nią *Andrzej Trzebiecki*, biskup *krakowski*, który w niej chrzest *ś.* otrzymał, urodziwszy się we wsi *Męce*; polecił krewnemu swemu wystawić w jej miejsce nowy kościół murowany, lecz ten, żałując wydatków, zamiast murowanego drewniany postawił, w tej nadziei, że biskup sędziwy nie będzie już oglądał dzieła swego. Inaczej się przecieży stało. Biskup zapowiedział niespodzianie odwiedzin miejsca swego rodzinnego i wystawionego tam przybytku Pańskiego. Krowny, dowiedziawszy się o tem, w przeciagu dwóch miesięcy kazał ów kościół drewniany zewnątrz obmurować cegłą paloną, aby się z cheiwością swoją nie wydać. Tym sposobem kościół rzeczony jest dotąd zewnątrz murowany, wewnątrz zaś drewniany. Konsekrował go w roku 1722 *Franciszek Kraszkowski*, suffragan *gnieźnieński*. Nowe ołtarze, organy, konfesyonaly, chrzcielnicę kamienną i t. p. sprawił swoim kosztem *Andrzej Urbański*, kanonik kolegiaty *sieradzkiej*, który był miejscowym plebanem od roku 1756. Kanonicy regularni przez króla *Władysława* do *Męki* sprowadzeni przeniesieni zostali w roku 1458 do kościoła *ś. Mikołaja* w *Kaliszu*. Odtąd aż do roku 1570, w którym arcybiskup *Uchański* wcielił beneficjum w *Męce* do kolegiaty *sieradzkiej*, zawiadowali niem kapłani świeccy, od roku zaś 1570 aż do zniesienia tejże kolegiaty utrzymywani tam byli tylko z ramienia jej komendarze. Kościół przez *Trzebieckiego* wystawiony z szkodliwych i zabiegów obecnego swego rządcy w dobrym znajduje się stanie, który go całkiem zrestaurował, wewnątrz odnowił, ołtarzami, obrazami i nowymi organami przyozdobił, wydawszy na to przeszło 3000 rubli. Nadto częścią swoim nakładem częścią z składek parafian wystawił nową plebanią (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 52. 53).

quam pronunc obtinet venerabilis dominus *Mathias Goreczky*¹⁾ canonicus *Calissiensis* ex praesentatione serenissimi *Sigismundi* regis Poloniae. Ad quam iure parochiali spectant villae infrascriptae, videlicet praefata *Manka*, necnon *Vosnyky*²⁾, *Padlanzyce*³⁾, *Polkow*⁴⁾, *Czechy*⁵⁾, *Trzebyczna*⁶⁾, *Volya manczka*⁷⁾, *Borowskye*⁸⁾ et *Ruda*⁹⁾. Cuius quidem ecclesiae plebanus seu rector ex antiquo pro sui subsidio et pastoralis curae administratione servat unum vicarium et ministrum, quos salariat; habetque pro dote et fundo in eadem villa et haereditate, imprimis partem situs villae circum circa plebanali, necnon pro duobus emethonibus versus villam et pro taberna, hortulano et schola et vicario ac in eisdem pronunc domos emethonum, tabernae, hortulani, scholae et vicarii cum hortis necnon pratis quoad curiam plebanalem et emethones, necnon et tabernac ac hortulano adiacentibus; necnon protensive sine quavis interruptione idem spatium se continuat ab utraque (parte) fluvii seu torrentis dicti et appellati *Crampa*¹⁰⁾ seu *Trzebyczna*, usque ab una parte ad haereditatem et limites *Maczka Wolya* et molendinum dictum *Crampa*, et ab alia parte fluvii praedicti usque ad finem ad ripas piscinae eiusdem molendini fines (sic), de cuius molendini ex quadam ordinatione medietas ratione transpositionis in ripam haereditatis *Maczka Wolya* pertinet ad eandem ecclesiam et plebanum in *Maka*, quod ante transpositionem pertinebat in toto ad dictam parochialem et plebanum, iacetque dictum spatium pertinens ad parochialem in *Maka* inter vias, ab una parte quae ducit in *Volya* et ab alia in *Trzebyczna*, alias ad molendinum praedictum *Crampa*, et in eodem spatio habet eadem ecclesia et plebanus aliam piscinam cum molendino, necnon et prata certa pro curia plebani et tabernatore, hortulano et molendinatoribus seu molendinis praedictis, et solvuntur pro censu ex molendino *Crampa* praedicto per molendinatorem pro parte plebani tres fertones et tres fertones pro haerede in *Maczka Wolya*, de molendino vero inferius iacente manuali tantum quantum locari et conduci potest. Habet insuper alia prata, videlicet unum inter prata emethonalia emethonum de villis *Maka* et *Ruda*, praeter prata emethonalia ad emethones concernentia, aliud vero iacet inter pascua communia post campum sub villa *Vosnyky*¹¹⁾ et versus *Siradiam* iacentem; item in agris plebanum in eadem villa et haereditate *Maka* concernentibus et inter emethonales agros eiusdem villae iacentibus locati sunt duo emethones, taberna et hortulanus, et in certis pratis eosdem agros concernentibus, et solvit quilibet emetho pro censu omni anno per tres fertones, per duos gallos, viginti ova, per unam mensuram avenae, tabernator vero per mediam marcam et hortulanus per fertonem, tenenturque emethones omni septimana laborare per unam diem et tabernator per mediam diem, dum et quando facit labores cum pecoribus, curru ut emethones, quando vero pedester, tenetur per totam diem ut hortulanus per totam diem (sic) laborare. Decima etiam manipularis post omnes et singulos eiusdem villae agros spectat et pertinet ad eandem ecclesiam parochialem et plebanum in *Manka*, et conducit eam

¹⁾ *Maciej Gborecki*. ²⁾ *Wózniki*. ³⁾ *Podłężyce*. ⁴⁾ *Polków*. ⁵⁾ *Czechy*, dziś w parafii *Zduńska Wola*. ⁶⁾ *Trzebieczka*, dziś w parafii *korczewskiej* (Ostrowidz król. Pol. II, 230). ⁷⁾ *Wola Męka*. ⁸⁾ *Borowskie*, dziś w parafii *męckiej* nie istnieje. ⁹⁾ *Ruda*. Przybyła później osada *Czwartki*. ¹⁰⁾ *Krępa*. ¹¹⁾ *Wózniki*, wieś do parafii należąca.

plebanus curribus propriis, cui emethones de quolibet manso ratione decimae lini solvunt per duos grossos et colendam per unum grossum, et similiter scultetus.

Polkow, Czechy, villae sub eadem parochiali regales, de quarum omnibus et singulis agris tam emethonalibus quam scultetialibus decima proveniens spectat et pertinet ad praedictam ecclesiam parochialem, et conducit eam plebanus curru proprio in loca decimationis, et emethones plebano solvunt ratione decimae lini de manso quolibet per duos grossos et pro colenda per unum grossum.

Podlanzyce, villa haereditaria nobilium, in qua sunt curiae nobilium habentes agros praediales speciales, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros tam praediales quam emethonales, necnon uno campo *Rzektha*, iacente versus *Podlanzyce*, proveniens spectat et pertinet ad praedictam ecclesiam parochialem in *Maka* pro salario et cum colenda per unum grossum de quolibet manso.

Borowskie villa, in qua solum est curia nobilis et hortulanus pro hac vice; de cuius villae omnibus et singulis agris (decima) spectat et pertinet ad praedictam parochialem et eius plebanum in praefata *Maka*, et conducit eam plebanus curru proprio.

Ruda, Volya Maczka, villae etiam sub eadem parochiali, in quibus emethones seu incolae ex quadam institutione haeredum loco decimae solum solvunt de quolibet manso per quatuor grossos, et sunt in qualibet earum per duodecim lanei.

Trzebyczna, villa in parte maiori regalis et in parte haereditaria, de cuius villae decima manipularis ex omnibus et singulis agris praedialibus seu haereditariis nobilium et scultetiae proveniens spectat ad parochialem in *Maka*, et percipit eam minister pro salario, ex agris vero emethonalibus, alias ex parte, datur decima manipularis pro mensa archiepiscopali.

Wosnyky, villa regalis, in eadem sunt certi agri praediales, de quibus solum decima manipularis proveniens spectat ad dictam parochialem ecclesiam in *Maka*, ex agris vero emethonalibus datur pro altarista *Gnesnensi*, et quoad scrutum seu milium datur pro mensa archiepiscopali pro castro *Unycoviensi*; solvunt tamen emethones colendam de quolibet manso per duos grossos plebano.

*Wojslawicze*¹⁾, villa regalis sub parochiali in *Korczow*²⁾, in qua decima manipularis post omnes et singulos agros praediales spectat et pertinet ad eandem parochialem in *Maka*, ex agris vero emethonalibus pertinet ad parochialem in *Czarymyerz*³⁾.

*Dzwygorzow*⁴⁾, villa regalis sub parochiali in *minori Charlupya*⁵⁾, in qua decima manipularis post omnes et singulos agros praedii regalis et hortulanarum proveniens spectabat ex antiquo et modo spectat ad parochialem in *Maka* et ad eius plebanum, modo tamen pendet causa indecisa super eadem in curia *Gnesnensi* inter plebanum dictae parochialis in *Maka* et *Charlupya*, post latam sententiam per reverendissimum dominum *Joannem de Lasko*, archiepiscopum et primatem *Gnesnensem*, pro parte parochialis in *Maka*; ex aliis vero agris, videlicet duobus campis emethonalibus datur pro mensa archiepiscopali, et de tertio pro parochiali in *Charlupya*.

*Garbow*⁶⁾, villa hospitalis *Siradiensis*, quondam per magnificentissimum dominum *Joannem Zarembo* de *Calynova*, palatinum *Calissensem* de facto occupata tyran-

¹⁾ *Wojslawice*. ²⁾ *Korczew*. ³⁾ *Kaźmierz*. ⁴⁾ *Dzigorzew*. ⁵⁾ *Charlupia*. ⁶⁾ *Garbów*, wieś należąca do parafii *Kalinowa*.

nide¹⁾ ac post depositionem emethonum in praedium appropriata, in eadem de duobus mansis, in quibus sedebant quidam cantor et quidam alius emetho, decima manipularis ex antiquo spectabat et spectat ad ecclesiam parochialem in *Maka* et eius plebanum, et de aliis vero agris ex donatione archiepiscopi *Gnesnensis* ad mansionarios in *Calynova*.

Item haec capella seu ecclesia taxata est ad tres marcas argenti.

20. GLYNNO.

Villa regalis et in eadem parochialis ecclesia tituli *sancti Viti*, matrix, necnon in *Brodnya*²⁾ alia ecclesia tituli *sancti Stanislai* filialis, unam tamen utraque parochialem et parochiam repraesentantes et constituentes, de iure patronatus et praesentandi regiae maiestatis, ad quam iure parochiali ex antiquo villae infrascriptae spectant et pertinent, videlicet praefata *Glynno*, *Dzyerzazna*³⁾, *Brzeg*⁴⁾, *Brodnya* et *Lubolya*⁵⁾, quam pronunc obtinet honorabilis *Joannes de Fabianicze*, actu presbyter, qui, prout ex antiquo, pro sui subsidio et curae pastoralis administratione circa praedictam filialem ecclesiam in *Brodnya* vicarium et circa utramque ministrum servat, quos salariat, habetque pro dote et fundo eadem ipsa ecclesia et ipsius rector, quorum modo extat in possessione, videlicet fructus et proventus infrascriptos, et primo in praefata villa et haereditate *Glynno* specialem aream pro curia, allodio et horto satis competentem circa ecclesiam et ex opposito eiusdem versus orientem sitam, item et aliam pro ministro versus occidentem iacentem, item agros videlicet in campis hinc inde inter agros emethonales per quatuor bissulcos et aliquoubi per unum bissulcum divisos et se protendentes in longitudine, prout agri emethonales se protendunt, praeter accrescentias alias *przymyarky*; item unum pratum satis magnum in litore fluvii *Wartha* iacens, de quo colligi solent de foeno duo acervi, aliquando magis, aliquando minus; item et decimam manipulearem post omnes et singulos agros praediales, necnon tabernae et hortulanarum, quam percipit minister pro salario in eadem *Glynno*; ex agris vero emethonalibus omnibus et singulis datur decima ad ecclesiam collegiatam *sancti Michaelis* in *Ploczko* pro praeposito, pro plebano vero in ibidem emethones solvunt de manso quolibet per unum grossum.

Dzyerzazna, villa praepositi *sanctae Trinitatis* castri *Siradiensis*, in qua sunt duo lanei scultetiales, quos pronunc possidet *Mathias Broda*, de quibus duo-

¹⁾ Cfr. uwagi przy opisie kościoła w *Kalinowej*.

²⁾ *Glinno*, wieś królewska z starodawnym kościołem parafialnym niezawodnie przez królów polskich fundowanym, do którego od niepamiętnych czasów affiliowany został kościół niegdys parafialny w *Brodni*, oba zaś w roku 1636 lub 1637 przez arcybiskupa *Jana Wężyka* do kościoła w *Zadzimiu* wcielone na powiększenie dochodów świeżo wtedy tam ustanowionej prepozytury i collegii mansyonarzów, odłączone zostały od tegoż kościoła w roku 1866, i w prawdzie w ten sposób, że kościół w *Brodni* ustanowiony został jako parafialny, a kościół w *Glinnie* przydany mu jako filia. Obadwa kościoły drewniane, nie wiadomo kiedy wystawione, zrestaurowane zostały w roku 1860 i wewnątrz starannie przyozdobione przez ówczesnego wikarynsza, *Romana Kalinowskiego* (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1877 f. 85. 86).

³⁾ *Brodnia*. ⁴⁾ *Dzierma*. ⁵⁾ *Brzeg*. ⁶⁾ *Lubola*. Prócz tych należą jeszcze do parafii osady: *Dąbrowa Lubolska*, *Ferdynandów*, *Jadwiczna Stara*, *Jadwiczna Nowa*, *Jósefska*, *Prusno*, *Zagórki*.

bus mansis decima manipularis proveniens spectat ad eandem ecclesiam et eius plebanum in *Glynno* et percipit eam minister pro salario ad arbitrium plebani, et colendam de quolibet manso per unum grossum; decima vero de emethonalibus agris pecuniaria, videlicet per unum fertonem de quolibet manso, pro mensa archiepiscopali.

Brzeg, villa regalis sub eadem parochiali in *Glynno*, de cuius villae duobus campis et de tertio campo decima manipularis in toto spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Glynno* et conducunt eam emethones eorum curribus in haereditatem *Glynno* et dotem plebanalem absque solutione decimae lini; et solvunt nihilominus emethones colendam de quolibet manso per unum grossum, de duabus vero partibus tertii campi decima manipularis datur pro decano *Lanciciensi*, quam similiter conducunt emethones eorum curribus in eadem haereditate ad locum locationis decimae.

Brodnya, villa regalis et in eadem praedicta filialis ecclesia, in qua villa praedicta ecclesia et eius plebanus in *Glynno* habet pro dote et fundo duos emethones, habentes unum mansum agri, et solvit quilibet de suo medio manso pro censu annuali per unam sexagenam pecuniarum, et laborant per annum per quatuordecim dies labores per plebanum designandos; item et unam tabernam, et solvit tabernator pro censu annuali per quadraginta grossos et laborat solum duos dies in anno; item et hortulaniam unam, in qua sunt locati hortulani duo, qui pro censu solvunt unam sexagenam et tres dies laborant; habent enim praedicti tabernator et hortulani specialem partem agrorum. Decima etiam manipularis post omnes et singulos (agros) praediales, necnon hortulaniarum et praedictae plebanalis tabernae proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et eius plebanum; cuius partem, videlicet post omnes hortulanas et tabernam praedictas, plebanus dat pro salario vicario in ibidem curam animarum et sacramenta ecclesiastica administranti, residuum vero, videlicet ex agris praedialibus, pro se tollit. Colendam etiam post omnes et singulos emethones plebanus de quolibet manso per grossum recipit et vicarius post hortulanos et tabernas; ex agris vero emethonalibus, necnon tabernarum, praeter plebanalem superius descriptam, decima manipularis in toto spectat ad decanum ecclesiae *Lanciciensis*, quam conducunt incolae propriis curribus absque solutione decimae lini.

Lubolya, villa regalis sub parochiali eadem in *Glynno*, in qua emethones ex omnibus et singulis agris eorum pro dicta ipsorum parochiali et plebano solvunt loco colendae missalia de quolibet manso per unum corum siliginis et unum avenae; ex agris vero advocatae seu scultetiae loco decimae manipularis dantur maldratae, videlicet decem octo coros (sic) siliginis et decem octo avenae; decimam vero manipulare ex agris emethonalibus percipit decanus ecclesiae collegiatae *Lanciciensis*.

21. PYACZNOW.*)

Villa haereditaria nobilium et in ea parochialis ecclesia tituli *sanctae Catharinae*, de iure patronatus laicorum haeredum in eadem *Pyacznow*, ad quam iure

*) *Pięczniów*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Pięczniowskich* albo *Pięcznowskich* h. *Korab*, do której należy *Marcin Pięcznowski*, kanonik *kujawski* i opat *hebdowski* † 1630. (*Niesiecki*, *Korona III*,

parochiali pertinent villae infrascriptae, videlicet praefata *Pyacznow*, *Popow*¹⁾, *Rudnyki*²⁾, *Popowska Wolya*³⁾ et *Syedlantkowo*⁴⁾, quam pronunc obtinet honorabilis *Stanislaus de Zwysthowicze*, qui propter defectum proventuum et parochianorum paucitatem non servat circa eandem ecclesiam, nec consuevit vicarium servare, solum ministrum; habetque dicta ecclesia et eius rector pro dote et fundo, et primo in eadem villa et haereditate imprimis aream pro curia plebanali et alodio cum horto usque ad paludem se protendentem et aliam aream pro ministro circa ecclesiam; item per unum mansum agri habet in quolibet campo in longitudine et latitudine se protendentem, prout et emethonales se protendunt, et iacet inter agros emethonales; item et pratum satis magnum pro conditione plebani circa limites haereditatis *Popowo* et penes pratum haeredis ex altera parte iacens, de quo colligi possunt et solent citra vel ultra tres acervi de foeno. Decima etiam manipularis post omnes et singulos agros tam praediales quam emethonales eiusdem villae proveniens spectat ad eandem parochialem et eius plebanum, et conducit eam plebanus curru proprio in horreum suum, cui solvunt emethones decimam lini de manso per duos grossos et colendam per grossum.

Popowo, *Rudnyki*, villae sub parochiali eadem, in quibus sunt agri praediales ex antiquo ab agris emethonalibus distincti, de quibus agris praedialibus in utraque villa decima manipularis proveniens spectat ad parochialem et eius plebanum in *Pyacznow*, et conducit eam plebanus curru proprio; de agris vero emethonalibus in *Popowo* pro mansionario collationis capituli ecclesiae collegiatae *Lanciciensis*, in *Rudnyky* vero pro canonicatu et praebenda collegiatae *Unyeviensis*, quos pronunc dominus *Nicolaus Czepel* obtinet, decimae spectant et pertinent, et nihil aliud emethones et incolae in eisdem villis pro praedicta parochiali ecclesia et eorum plebano solvunt, solum colendam de qualibet domo in *Popowo* per unum grossum, in *Rudnyki* vero quilibet agrum colens integrum aut medium per unum grossum, tabernatores vero et hortulani per medium grossum.

Popowska Wolya, sub eadem parochiali villa deserta, in qua solum est unicus emetho possessionatus et in eadem quondam villa nunc vero haereditate deserta fuit et modo est unus mansus advocatae seu scultetialis, de quo manso solum decima manipularis proveniens spectabat et spectat pro eadem parochiali et eius plebano, ex emethonalibus vero pro praefata mansionaria, prout et in *Popowo*.

584), z kościołem parafialnym, zapewne przez tęż familią fundowanym, lecz nie wiadomo kiedy. Akta konsystorskie wspominają o nim w drugiej połowie wieku XV (Arch. Consist. Gnesn.). Dzisiejszy kościół drewniany zawdzięcza byt swój dziedzicowi miejscowemu, *Tomaszowi z Głogowa Kossowskiemu*, który go w roku 1761 w miejsce dawnego spustoszonego własnym nakładem wystawił. Parafia liczyła w roku 1790 940 dusz, dziś ma ich przeszło 2650 (Rubryc. dycc. kuj.-kal. z r. 1877 f. 95).

1) *Popów*. 2) *Rudniki*. 3) *Wola Popowska*, dziś nieznana. 4) *Siedlątków* z kościołem dawniej parafialnym, nie wiadomo przez kogo fundowanym, dziś filialnym, murowanym, pod tyt. *ś. Marka Ewangelisty* w miejsce podupadłego drewnianego przez dziedzica miejscowego po roku 1683 wystawionym, gdyż wizyta z tego roku wspomina o kościele drewnianym. Kościół ten stanął pierwotnie z powodu obrazu *N. Maryi P.* powszechnie za cudowny uważanego, który się tam miał zjawić. Oprócz kościoła obrazu powstała w roku 1876 na cmentarzu parafialnym kaplica murowana na cześć *N. Maryi P.*, która się tam również miała objawić, zbudowana z ofiar wiernych (Rubryc. cit. f. 95. 96). Oprócz wymienionych należą jeszcze do parafii osady: *Dąbrowa Nowa*, *Dąbrowa Stara*, *Jesion*, *Karólew*, *Krawczynki*, *Lysz-kowice*, *Nerki*, *Osowiec*, *Przywidz*, *Wielkopole* i *Wylaszów*.

Syedlanthkow, villa sub eadem parochiali et in eadem est curia habens agros praediales, ex quibus solum decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem in *Pyacznow* et eius plebanum, ex agris vero emethonalibus proveniens pertinet pro praepositura *Unyeoviensi*, de qua villa emethones nihil aliud solvunt pro parochiali eorum et eius plebano, solum colendam de quolibet manso per grossum unum; item in eiusdem villae haereditate praefata ecclesia in *Pyacznow* et eius plebanus habet per medium mansum agri in quolibet campo, quem agrum conducit (sic) pro posse, item et certam partem silvae.

Item in eadem villa alias extra villam habetur oraculum seu capellania sub titulo *sancti Marci* per haeredes eiusdem villae iam dudum erectum, fabricatum et fundatum, cuius quidem oraculi capellanus habet speciale fundum, videlicet aream specialem et unam villam dictam *Lyekaschyno*¹⁾ sub parochiali in *Vyelanow*²⁾ cum omni iure, dominio et proprietate, censibus et utilitatibus universis; cuius capellaniae praebendarius servat circa dictum oraculum continue capellanum et salariat pro posse; et eiusdem collatio seu ius patronatus spectat ad praedictos certos patronos laicos.

Item taxata est eadem ecclesia ad duas marcas argenti et solvit collectori camerae apostolicae denarii sancti Petri per undecim grossos et grossum pro quittantia.

22. DRUSBYN.*)

Villa haereditaria et in eadem ecclesia parochialis tituli *sancti Stanislai*, de iure patronatus et praesentandi laicorum haeredum in eadem *Drusbyn*, quam pronunc obtinet honorabilis *Joannes Rudnyczky*, qui, prout ex antiquo, circa eandem ecclesiam pro sui subsidio et pastoralis curae administratione servat unum vicarium manualet et ministrum; ad quam iure parochiali villae infrascriptae spectant, videlicet praefata *Drusbyn*³⁾, *Rzektha*⁴⁾, *Borky*⁵⁾, *Wolya Pomyanova*⁶⁾, *Carchowo duplex*⁷⁾, *Zawady*⁸⁾, *Suchorzyno quadruplex*⁹⁾; habetque eadem ecclesia et eius

¹⁾ *Lekoszyn*. ²⁾ *Wilamów*.

*) *Drużbin*, wieś szlachecka, gniazdo familii *Drużbińskich* (Niesiecki l. c. II, 97. Okolski, Orbis Pol. I, 421), na początku wieku XVI własność *Rudnickich*, a w drugiej połowie tegoż wieku *Zadzików* h. *Korab*, gdzie się w roku 1582 urodził *Jan Zadzik*, biskup *krakowski* (Rubryc. dyec. kuj. kal. z roku 1787 f. 46). Kościół parafialny także zapewne przez *Drużbińskich* fundowany istniał co najmniej już w początku wieku XV. W roku bowiem 1444 toczył się przed sądem konsystorza *gnieźnieńskiego* spór o prawo prezentowania plebana pomiędzy dziedzicami *Drużbina*, *Grabna* i t. d. po śmierci rządcy tegoż kościoła (Excerpta ex actis Consist. f. 276^b). Pierwotnie był kościół *drużbiński* drewniany, który gdy na początku wieku XVII zaczął się z starości chylić ku upadkowi, *Jakób Zadzik*, biskup *krakowski*, wystawił w roku 1630 piękny kościół murowany, który sam w roku 1635 uroczystie konsekrował. Kościół ten dotąd istniejący za usilnem staraniem obecnego rządcy swego zrestaurowany i wewnątrz przyozdobiony, w roku 1876 nowe otrzymał organy, na które za cny kmieć z parafii, *Idzi Szymański*, ofiarował 10,000 złt. (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 46. cfr. Niesiecki l. c. IV, f. 637).

³⁾ *Drużbin*. ⁴⁾ *Rzektha*. ⁵⁾ *Borki*. ⁶⁾ *Wola Pomianowa*. ⁷⁾ *Charchów Szlachecki* i *Charchów Książ*. ⁸⁾ *Zawady Szadkowskie A i B*. ⁹⁾ *Suchorzyn*, dziś tylko jeden. Przybyły później osady: *Alfonów*, *Antonina*, *Dybow*, *Ursulin*, *Zarębow*.

pro tempore plebanus pro dote et fundo, et primo eadem in villa et haereditate imprimis unam specialem aream pro curia plebanali cum horto eidem adiacente, cum prato eiusdem adiacente (sic), necnon et duas alias areas pro vicario et ministro praedictae areae plebanali vicinas; item agros speciales in triplici campo in latitudine et longitudine differentes, quia in uno campo habet viginti bissulcos citra vel ultra, in aliis vero minoris latitudinis, sed protensionis eiusdem, prout emethonales agri se protendunt. Hortulania etiam aliquando fuit emensurata ex latitudine areae plebanalis. Decima etiam manipularis post omnes et singulos agros tam praediales quam emethonales proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et eius plebanum et conducunt eam emethones ex agris eorum curribus propriis; de agris autem praedialibus plebanus conducit curru proprio, et solvunt emethones nihilominus loco colendae de quolibet manso per unum corum avenae et tabernatores per unum grossum.

Borky, *Pomyanova Wolya*, *Rzektha*, *Suchorzyno quadruplex*, villae sub eadem parochiali, de quibus villis et earum agris tam praedialibus quam emethonalibus omnibus et singulis decimae manipulares provenientes spectant ad praedictam parochialem et eius plebanum in *Drusbyn* et conducunt eas emethones ex agris ipsorum curribus propriis absque solutione decimae lini; ex agris vero praedialibus conducit eas plebanus curru proprio. Solvunt etiam emethones colendam de manso quolibet per unum corum avenae ex omnibus villis et hortulani per medium grossum.

Carchowo minor, alias nobilium, villa sub parochiali eadem, de cuius villae omnibus et singulis agris praedialibus et emethonalibus praeter unum medium mansum agri, quem pronunc possidet *Stanislaus Chodak*, decima manipularis spectat proveniens ad eandem parochialem et plebanum in *Drusbyn*, et conducunt eam emethones ipsorum curribus, de agris vero praedialibus plebanus curru proprio; de dicto vero medio manso emethonali decima manipularis pertinet ad archidiaconum in *Unyeow*, quam recipiunt in *Carchowo* maius villam fundi archidiaconalis, et nihilominus emethones solvunt eidem ecclesiae et plebano pro colenda de quolibet manso per unum corum siliginis. In *Carchowo* verò maiori praedicto archidiaconali praefata ecclesia in *Drusbyn* et eius plebanus nihil aliud habet, solum emethones de quolibet manso loco colendae solvunt per unum corum avenae et decimam manipularem pro archidiacono.

Zawadky, villa sub eadem parochiali in *Drusbyn*, in qua decima manipularis ex agris omnibus et singulis praedialibus proveniens spectat ad eandem parochialem et eius plebanum in *Drusbyn*, de agris vero emethonalibus ad archidiaconum *Unyeoviensem*; solvunt etiam emethones dictae eorum parochiali pro colenda per unum corum siliginis de quolibet manso possesso.

*Rosdzaly*¹⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Rossoschieza*²⁾, de cuius villae agris omnibus et singulis praedialibus decima manipularis proveniens spectat ad parochialem ecclesiam praefatam in *Drusbyn*, quam plebanus conducit curru ipsius proprio aut alias opera eius.

Item taxata est haec capella (sic) ad duas marcas argenti, solvit etiam collectori denarii sancti Petri sex grossos et septimum pro quittantia.

¹⁾ *Roźdzaly*. ²⁾ *Rossoszyca*.

23. NYEMYSŁOW.*)

Villa archiepiscopalis et in ea parochialis ecclesia tituli *sancti Michaëlis*, de provisione archiepiscopi *Gnesnensis* pro tempore existentis, quam pronunc obtinet honorabilis *Jacobus de Wolborz* ex provisione reverendissimi domini *Joannis* dei gratia archiepiscopi et primatis *Gnesnensis de Lassko*, alias suae paternitatis vicarii in spiritualibus, qui pro hac vice propter decrescentiam proventuum et parochianorum circa eandem ecclesiam pro sui subsidio et curae pastoralis administratione, prout ante, non servat vicarium, solum ministrum; ad quam iure parochiali villae infrascriptae spectant et pertinent, videlicet praefata *Nyemyslow*, *Borzewyczko*¹⁾, *Lubyschovicze Volya*²⁾, *Lyskowska Volya*³⁾, molendinum dictum *Kziazy mlyn*⁴⁾, molendinum *Borowy*⁵⁾, molendinum *Leszny*⁶⁾, *Zaspy*⁷⁾, *Crampa*⁸⁾, *Smyachowo*⁹⁾. Quae quidem ecclesia et eius plebanus habet pro dote et fundo ex antiquo, et modo est in possessione, infrascripta, videlicet primo et principaliter in eadem villa et haereditate unam aream satis latam et spatiosam in latitudine ex una parte ecclesiae pro curia plebanali et eius allodio, necnon vicario ac ministro, necnon taberna circa viam, quae vadit in *Unyeow*, sufficientem; item hortum in latitudine satis spatiosum, non tamen in longitudine, ex altera parte ecclesiae versus meridiem iacentem, in cuius parte dicuntur aliquando fuisse hortulani; protenditur enim eiusdem horti latitudo, prout se protendit area plebanalis in alia parte ecclesiae sita. Item habet agros in quolibet campo, videlicet in campo versus villam *Porczyny* duos mansos cum medio, item ex opposito areae dotis plebanalis duos mansos, in tertio vero campo versus *Borzewyczko* iacente unum mansum agri, inter agros cmethonales iacentem, protendentem se in longitudine, prout agri cmethonales se protendunt et extendunt; prata etiam inter agros eisdem et in confinibus eorundem iacentia. Item in eadem villa non fuit praedium aut agri praediales, sed solum agri cmethonales et advocatiales, tamen propter desertationem eiusdem villae, ut dicitur, *Jacobus de Syenno* olim archiepiscopus *Gnesnensis* pro utilitate mensae archiepiscopalis, seu suae paternitatis tunc capitaneus *Unyeoviensis* locavit praedium et pro eodem agros cmethonales desertos coli ordinavit, prout eodem modo ex eadem ordinatione pronunc etiam coluntur, et ad arbitrium archiepiscopi pro tempore existentis pro ecclesia parochiali et eius plebano loco missalium ex antiquo ad

*) *Nyemysłów*, wieś niegdyś arcybiskupów *gnieźnińskich*, którzy tam kościół parafialny fundowali, lecz nie wiadomo, w którym czasie. Akta konsystorskie wspominają o nim w drugiej połowie wieku XV (Arch. Consist. Gnesn.). Dzisiejszy kościół drewniany w formie krzyża budowany zapewne w końcu wieku XVII, ma dwie kaplice, z których jedna murowana pod tyt. *śś. Aniołów Stróżów*, druga drewniana pod wezwaniem *N. Maryi P.* Przy pierwszej zaprowadzone zostało bractwo *śś. Aniołów* w roku 1661. We wsi parafialnej *Borzewisko* jest kaplica drewniana na cześć *N. Maryi P.* wystawiona, lecz niewiadomo, kiedy i przez kogo (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1877 f. 94).

¹⁾ *Borzewisko*. ²⁾ *Lubiszewice*. ³⁾ *Wólka Lyszkowska*. ⁴⁾ *Książę Młyn*. ⁵⁾ *Borowy Młyn*, dziś nie istnieje. ⁶⁾ *Leśny Młyn*, tak samo. ⁷⁾ *Zaspy*, osada dziś w okolicy nie znana; wieś tego miana znajduje się w parafii *milkowickiej*. ⁸⁾ *Krepa*. ⁹⁾ *Śmiechów*. Przybyły później osady: *Dzierżyna*, *Izabellów*, *Kalinka*, *Leśniki*, *Paulinów*.

eandem ecclesiam dari solitorum decima manipularis dabatur. Decima enim manipularis ex omnibus agris cmethonalibus proveniens spectat pro mensa archiepiscopali, quae alias solvitur cum censu loco manipularis et per duodecim coros avenae de quolibet manso; plebano vero seu dictae ecclesiae nihil aliud ex agris cmethonalibus per cmethones provenit, solum de quolibet manso possesso per duos coros siliginis et per duos avenae, sculteti vero de scultetia seu agris eiusdem decimam manipulare solvunt praedictae ecclesiae et eius plebano.

Crampa, *Borzewyczko*, *Smyachowo*, villae sub eadem parochiali in *Nyemyslow*, in quibus villis sunt curiae habentes agros praediales, ex quibus decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem et eius plebanum, et conducit eam plebanus curru proprio; ex agris vero cmethonalibus percipiunt eas decimas manipulares, in *Crampa* canonicatus, quem pronunc obtinet dominus *Nicolaus Czepeł*, collegiatae, in *Borzewyczko* vero praepositus ad *sanctum Nicolaum*, et in *Smyachow* vicarius perpetuus dicti canonicatus in *Unyeow*; pro ecclesia vero praedicta parochiali in *Nyemyslow* cmethones in praedictis villis *Crampa* et *Smyachow* de quolibet manso loco colendae per unum corum avenae, in *Borzewyczko* per unum grossum colendae solvunt.

Molendinum ksiazy, circa quod molendinum habent situm piscatores aliquot mensae archiepiscopalis, non habentes aliquos agros, solum hortos, inter quas areas et situs sunt duae areae pro piscatoribus ad praefatam parochialem in *Nyemyslow* spectantes, in quibus aliquando residebant piscatores, solventes digeria piscium plebano, modo desertae iacent, et archiepiscopales piscatores nihil aliud solvunt praedictae ecclesiae, tantum pro colenda per unum grossum, et similiter piscatores dicti ad *Borzewyczko* pertinentes colendam solvunt, molendinatores vero per unum corum farinae.

Lubyschovicze Volya et alia *Volya Lyskowska*, villae sub eadem parochiali, in quibus cmethones agros colentes pro praefata ecclesia parochiali et eius plebano nihil aliud solvunt praeter missalia de quolibet manso per duos coros siliginis et per duos coros avenae; molendinatores vero ex eorum molendinis sub eadem parochia consistentes solvunt ratione colendae plebano per unum coretum farinae, in *Zaspy* autem similiter piscatores, ut alii sub parochia consistentes, solvunt plebano colendam per unum grossum.

*Wyrzchy*¹⁾ villa, in eadem est ecclesia parochialis, de cuius villae cmethones ex omnibus et singulis agris cmethonalibus decimam manipulare solvunt ecclesiae parochiali et eius plebano in *Nyemyslow* et conducunt eam cmethones curribus ipsorum in horreum per plebanum locandum. Nobiles etiam, qui colunt agros cmethonales desertos, solvunt etiam pariter cum cmethonibus praedicto plebano in *Nyemyslow*, et conducitur per plebanum.

*Piotrowo*²⁾ et *Iwanje*³⁾, villae sub parochiali ecclesia in *Wyrzchy*, de quarum villarum ex agris cmethonalibus duntaxat decima manipularis proveniens spectat ad praedictam parochialem et eius plebanum in *Nyemyslow*, et conducunt eam cmethones curribus eorum; ex agris vero praedialibus plebanus decimam percipit in *Wyrzchy* et conducitur per plebanum.

Item taxata est ecclesia haec ad unam marcam argenti.

¹⁾ *Wierzchy*. ²⁾ *Piotrowo*. ³⁾ *Iwonie*.

DECANATUS RURALIS WARTHENSIS.

24. BOLESCZYNO.*)

Villa mensae archiepiscopalis *Gnesnensis*, in eadem ecclesia parochialis tituli *beatorum Petri et Pauli apostolorum*, de iure patronatus et provisione archiepiscopi *Gnesnensis* pro tempore existentis, quam modo obtinet honorabilis *Thomas Strzemesky*¹⁾, qui, prout ex antiquo, pro curae pastoralis administratione et sui subsidio servare consuevit vicarium et ministrum, quos et salariat. Spectant enim ad eandem ecclesiam iure parochiali villae infrascriptae, videlicet praefata *Boleszczyno*, *Banthkowo*²⁾, *Zyronycze minor*³⁾, *Zyronicze podleszne*⁴⁾, *Zyronicze maior*⁵⁾, *Dobrovicza*⁶⁾, *Smolsko*⁷⁾, *Balice*⁸⁾, *Coczyatky*⁹⁾, *Colowa*¹⁰⁾, *Szymany desertae*¹¹⁾, necnon molendina *Dobrowyczky*¹²⁾, *Schlöp*¹³⁾, molendinum *Zyronyczky*¹⁴⁾; habetque eadem ipsa ecclesia et eius pro tempore rector pro dote et fundo infrascripta, videlicet primo et principaliter in eadem villa et haereditate *Boleszczyno* aream specialem pro curia plebanali satis in latitudine latam et spatiosam, etiam cum horto eiusdem latitudinis, et in eiusdem parte curiam plebanalem, allodium et hortum et in altera parte tabernam et hortulanum cum hortis eisdem areis adiacentibus, necnon alias duas areas ex altera parte ecclesiae pro vicario et ministro absque hortis. Habet et unum specialem campum pro agris praedialibus curiae plebanalis sufficientem, ex quo campo taberna et hortulanus habent agros eis per plebanum emensuratos, necnon et prata eidem campo et agris adiacentia et confinantia. Insuper et unum iuger agri inter nemora in longitudine unius stadii, in latitudine vero citra vel ultra viginti bussulcorum, qui iuger (sic) dicitur et appellatur *Wydalczyńska nywa*, iacet enim dictus campus cum pratis in eadem haereditate *Boleszczyno* inter *Banthkowo* et *Smolsko*. Habet insuper dicta ecclesia et eius pro tempore plebanus in eadem villa et haereditate ex agris scultetiae seu advocatae decimam manipulearem, quam advocati in horreum plebani eorum curribus conducunt absque solutione decimae lini; ex agris vero emethonalibus possessis emetho-

*) *Boleszczyń*, wieś niegdyś arcybiskupów *gniźnieńskich* z kościołem parafialnym przez nich fundowanym, w aktach konsystorza *gniźnieńskiego* w roku 1462 jako dawno istniejącym wspomnianym; w tym bowiem roku *Wojciech z Labiszyna*, pleban tamtejszy, zapożywa przed sąd tegoż konsystorza dziedziców wsi *Kossowa* w *Sieradzkim*: *Jana*, plebana z *Leźnicy*, *Jakóba* i *Wojciecha*, braci rodzonych, o dziesięciny w *Kossowie*, odwołując się na dawne prawa swoje (Excerpta ex actis Consist. f. 484). W roku 1756 arcybiskup *Adam Komorowski* wcielił beneficjum w *Boleszczyń* do kolegiaty *uniejskiej*, lecz następca jego *Władysław Eubiński*, odłączył je napowrót od tejże kolegiaty dnia 25 września roku 1761. Kościół dawny drewniany spalił się dnia 28 kwietnia roku 1809. Pleban ówczesny, *Dominiłk Wartycki*, wystawił w miejsce jego nowy murowany, który na dniu 6 sierpnia roku 1821 został pobenedykwany (Acta Visit. et Ecclesiae. Rubryc. cit. z r. 1877 f. 85).

¹⁾ *Tomasz Trzemeski* (Acta Consist. Gnesn.). ²⁾ *Bądków*. ³⁾ *Zeroniczki*. ⁴⁾ *Zeronice Podlesne*, dziś nie istnieją. ⁵⁾ *Zeronice*. ⁶⁾ *Dąbrowica*. ⁷⁾ *Smolsko*. ⁸⁾ *Balice*, dziś nieznanne. ⁹⁾ *Kociaty*. ¹⁰⁾ *Kołowa*. ¹¹⁾ *Szymany*, dziś nieznanne. ¹²⁾ *Młyn Dąbrowicki*. ¹³⁾ *Człopek*. ¹⁴⁾ *Młyn Żeronicki*. Przybyły później osady: *Ewinów*, *Jablonka*, *Kaorka*, *Wichertów*, *Włodzimierz*.

nes loco decimae manipularis solvunt eidem ecclesiae et plebano maldratas de quolibet manso per septem coros siliginis, per sex avenae et tres tritici ac per tres coros hordei, necnon et per sex grossos pecuniarum; ex praedictis autem septem coris siliginis minister loco colendae ad rationem salarii a plebano eiusdem ecclesiae unum corum percipit et plebanus sex.

Banthkowo, villa sub parochiali eadem, in qua modo sunt tres curiae nobilium et certi agri emethonales; decima tamen manipularis tam ex agris dictarum curiarum quam emethonalibus, dempto uno manso, quem colunt *Stanislaus Swynka* et *Joannes Drap*, spectat in toto ad ecclesiam praedictam et plebanum in *Boleszczyno* et conducit eam plebanus ex agris, quos colunt nobiles, ex agris vero emethonalibus emethones curribus eorum; de praedicto autem manso spectat pro mensa archiepiscopali.

Zyronicze podleszne et *maior Balicze*, villae sub eadem parochiali ecclesia in *Boleszczyno*, in quibus villis sunt curiae habentes agros praediales, de quibus omnibus agris praedialibus decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam, etiam in *Zyronicze maiori* praedicta, de agris scultetiae ad plebanum dictae ecclesiae in *Boleszczyno*, cui etiam plebano et ecclesiae emethones in eadem ex agris possessionatis seu de manso (solvunt) per duos grossos et per unum corum siliginis ratione missalium et colendae, et molendinum in ibidem unum grossum; in *Podleszne* vero *Zyronicze* et *Balicze* decima manipularis ex agris emethonalibus spectat pro mensa archiepiscopali, et pro plebano solum datur colenda de manso quolibet per unum grossum.

Dobrovicza, *Szymany* et *Colowa*, *Coczyatky*, villae sub eadem parochiali in *Boleszczyno*, in quibus villis et earum agris omnibus et singulis decima manipularis proveniens in toto spectat ad ecclesiam parochialem et eius plebanum in *Boleszczyno*, et plebanus ipsius opera conducit pro suo arbitrio curru proprio eas ipsas decimas; et nihil aliud dant, solum denarium sancti Petri incolae earundem villarum.

Smolsko, villa sub eadem parochia archiepiscopalis, in qua emethones ex agris emethonalibus ratione colendae solvunt eidem ecclesiae et plebano per unum corum siliginis et sculteti de duobus mansis ratione decimae seu maldratarum per sex grossos, et inquilini necnon et tabernatores de taberna qualibet per medium grossum, emethones autem ratione decimae manipularis solvunt maldratas pro mensa archiepiscopali.

Cossowo, villa sub parochiali ecclesia in *Grodzysko*, in qua ex agris praedialibus decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem in *Boleszczyno*, ex qua plebanus ex certa quadam ordinatione ab haeredibus annuatim percipit per mediam marcam.

Item taxata est dicta ecclesia ad duas marcas argenti.

25. DOBRA*), OPPIDUM.

In eodem ecclesia parochialis sub titulo *Nativitatis beatae Mariae Virginis*, de iure patronatus et praesentandi haeredum eiusdem oppidi *Dobra*, quam pronunc

¹⁾ *Dobra*, niegdyś miasto, dziś osada, już w wieku XV własność familii *Grabskich z Grabia* h. *Pomian*, w którym to wieku *Katarzyna Grabska*, wdowa po *Janie z Grabia*, kasztelanie *spicimirskim*,

obtinet honorabilis *Paulus de Clobya*¹⁾, ex praesentatione generosi domini *Stanislai Grabsky*, de eodem oppido *Dobra* haeredis, ad quam iure parochiali pertinet praefatum oppidum et villae infrascriptae, videlicet *Lyne*²⁾, *Chrapczewo*³⁾, *Długawysz*⁴⁾, *Pothworowo*⁵⁾, *Czyenyno*⁶⁾, *Dzyrzbothky*⁷⁾, *Ozepowo*⁸⁾. Cuius quidem ecclesiae rector circa eandem ecclesiam pro sui subsidio et pastoralis curae administratione servat, prout ex antiquo, duos vicarios et ministrum, quos salariat iuxta posse suum, habetque pro dote et fundo, videlicet primo et principaliter in eodem oppido aream pro curia plebanali cum horto eidem areae adiacenti, necnon et alias tres areas cimiterio contiguas, duas pro vicariis et tertiam pro ministro. Insuper alias sex areas pro oppidanis, iacentes inter aream praedictam plebanalem versus circumlunum et inter aream, quam pronunc obtinet quidam *Vyzegala* oppidanus, ex altera parte contigue iacentem, cum hortis in postico dictarum arearum versus piscinam se protendentibus, quarum sex arearum pronunc tres extant possessionatae et tres desertae et igne devastatae. De quarum arearum incolae alias quaelibet illa ipsarum pro censu quolibet annuatim plebano pro tempore existenti solvunt per fertonem; habet etiam duos hortos, unum in *Długawysz* -et alium in *Czarnowa*⁹⁾ ultra curiam domini haeredis. Decima etiam manipularis post omnes et singulos agros oppidanos necnon praediales proveniens in toto spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Dobra* et conducitur per oppidanos curribus eorum in horreum plebanale seu in dotem plebanalem absque solutione decimae lini; ex agris vero praedialibus plebanus conducit curru proprio; solvunt etiam nihilominus colendam de qualibet domo per medium grossum et inquilini per sex obolos.

Lyne, villa sub parochiali eadem in *Dobra*, in qua villa praedicta parochialis ecclesia et plebanus habet unum mansum agri cum area et horto ad dictum mansum spectantibus, necnon decimam manipularem ex eodem, necnon aliis duobus, videlicet quos possident emethones *Nicolaus Pelifex*, *Paulus Szczepanowycz*, *Gregorius* et *Zalzech* et quibusdam aliis agris desertis, qui coluntur in eadem villa pro curia, et conducunt eam emethones in horreum a plebano locandum; dictum autem mansum plebanus locat pro posse; de aliis autem agris emethonalibus omnibus et singulis provenit pro mensa archiepiscopali, et solvunt emethones decimam pro

fundowała także za miastem kościół pod tyt. *Ojzarowania N. Maryi P., śś. Stanisława i Malgorzaty*, jak widać z powyższego opisu. Fundacyą tę potwierdzili: król *Kazimierz Jagiellończyk* i arcybiskup *Jan Sprowski*. *Dobra* była już naówczas miastem i od dawna posiadała kościół parafialny, niewiadomo przez kogo fundowany (Acta Visitat. Rubryc. cit. z r. 1877 f. 88). Również nie wiadomo, kto wystawił dzisiejszy kościół murowany, według świadectwa wizyt kilkakrotnie przez pożar zniszczony, ostatni raz w połowie wieku przeszłego. Zrestaurowany na początku teraźniejszego wieku częścią nakładem dziedzica miejscowego, *Ignacego Galeckiego*, starosty *bydgoskiego* i plebana ówczesnego, *Dominika Wartskiego*, częścią za sprzedane zbytne srebra kościelne, pobenedygowany został w roku 1808 przez *Jana Gembartę*, kantora *gnieźnieńskiego*. Za staraniem obecnego swego rządcy ponownie zrestaurowany i wewnątrz przyozdobiony, miły przedstawia widok. W wielkim oltarzu jest obraz *N. Maryi P. Częstochowskiej*, sprawiony przed kilku laty za 1200 złt. przez parafiankę, *Maryannę Grzelak*. Dzwon większy przelać kazął również parafianin, *Antoni Migdański* (Rubryc. cit. f. 87).

¹⁾ Paweł z *Kłobi*, pleban (Acta Consist. Gnesn.). ²⁾ *Linne*. ³⁾ *Chrapczew*. ⁴⁾ *Długawisz* *Wartaka*. ⁵⁾ *Pothworów*. ⁶⁾ *Cimlin* (*Cienin*). ⁷⁾ *Dzierzbotki*. ⁸⁾ *Orzepów*. Później przybyły osady: *Cegielnia Kawecka*, *Czekaj*, *Mikulica*, *Pakula* młyn, *Stawki Potworowskie*, *Stefanów*, *Zastruż*. ⁹⁾ *Miejscowość* dziś nieznaną.

mensa archiepiscopali, dantes plebano missalia per eorum unum cum medio siliginis et unum cum medio eorum avenae ratione colendae.

Pothworowo, villa sub parochiali eadem in *Dobra*, in qua decima manipularis ex agris omnibus et singulis praedialibus proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum, et conducit eam plebanus pro arbitrio suo curru proprio; emethones vero pro eadem ecclesia et plebano de quolibet manso missalia per unum eorum cum medio siliginis et unum eorum cum medio eorum (sic) avenae, et decimam manipularem dant pro mensa archiepiscopali.

Czyenyno, villa sub parochiali eadem, in qua villa decima manipularis ex agris omnibus et singulis praedialibus proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Dobra* et conducitur per plebanum curru ipsius proprio; ex agris emethonalibus autem datur pro altarista ecclesiae *Unyeoviensis*, et pro plebano ratione colendae dant per unum eorum avenae.

Ozepowo, villa sub parochiali eadem, in qua villa decima manipularis ex agris omnibus et singulis praedialibus proveniens spectat ad eandem parochialem et eius plebanum et conducitur per plebanum, ex agris autem emethonalibus decima provenit pro mensa archiepiscopali; pro plebano autem ratione colendae dant per unum eorum siliginis.

Dzyrzbothky, villa sub parochia eadem, in qua incolae de manso quolibet pro colenda plebano (dant) per duos grossos.

Długawysz, villa ante oppidum praedictum, in qua villa non sunt aliqui agri praediales, solum emethonales, quorum partem pro curia colunt; cuius quidem villae de omnibus et singulis agris, demptis advocatae tribus mansis, decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam in *Dobra* et medietas pro mensa archiepiscopali, et conducunt eam emethones curribus eorum ad locum decimationis absque solutione decimae lini, quam vendere solet plebanus et medium pretii eiusdem factori seu exactori archiepiscopali exsolvere; ex agris vero scultetialibus pertinet ad plebanum praedictum.

Chrapczewo, villa in eadem parochia, in qua decima manipularis proveniens ex duobus mansis scultetiae spectat ad eandem parochialem, ex agris autem emethonalibus pro mensa archiepiscopali. Solvunt etiam emethones colendam de quolibet manso pro plebano per unum grossum.

Item taxata est ecclesia eadem ad tres marcas argenti et solvit collectori denarii sancti Petri camerae apostolicae septem scotos et grossum pro quittance.

CAPELLANIA¹⁾ tituli praesentationis beatae Mariae Virginis, sancti Stanislai et sanctae Margarethae, perpetua, ante oppidum versus *Unyeow* sita, de iure patronatus laicorum haeredum de eadem *Dobra*, per olim generosam *Catharinam* relictam olim *Joannis de Grabye*, castellani *Spicimiriensis* dotata, fundata et per olim reverendissimum *Joannem de Sprowa*, archiepiscopum et primatelem *Gnesnen-*

¹⁾ Kościół wyżej w wstępnej uwadze wspomniany, w roku 1756 przez dziedziczkę miejscową *Eufrozynę Mączyńską* z drzewa został odbudowany. Oprócz tego kościoła był w *Dobrej* trzeci kościół *f. Jana Chrzciciela* po za miastem ku *Uniejowu*, według wizyty z roku 1765 „non adeo pridem erecta“ który niewiadomo kiedy został zniesiony (Rubryc. cit. f. 88).

sem erecta, ut patet ex originalibus litteris dicti olim archiepiscopi et Casimiri regis Poloniae, quam pronunc obtinet honorabilis *Blasius* eiusdem capellaniae capellanus. Cuius capellaniae rector et possessor habet pro dote et fundo sex marcas pecuniarum monetae et numeri polonicalis census annui et perpetui, alias in vim reemptionis, videlicet tres marcas in medietate oppidi *Dobra* per incolas videlicet *Nicolaum Schrycht*, *Stanislaum claudum* et *Petrum Jurka* et alias tres marcas de medietate villae *Długawyesz* per *Petrum Colowsky* unam marcam, per *Petrum Kassy* cum *Mathia Jarganza* aliam marcam et per *Albertum* cum *Bogussio* aliam marcam de areis, domibus et laneis dictorum oppidanorum et villanorum per possessores earundem arearum, domorum et laneorum pro tempore existentes dandas et solvendas quolibet anno praedictae capellae capellano sub censuris ecclesiasticis. Qui quidem capellanus pro tempore existens in capella seu oratorio praedicto omni septimana legere feriis secundis missam pro defunctis, et de *beata Virgine* sabbativis diebus per se vel per alium tenetur. Insuper habet libertatem percipiendi oblationes in eadem capella pro festivitatibus *Dedicationis*, *Praesentationis Mariae*, *sancti Stanislai* et *Margarethae virginis* in eadem capella offerendis citra praeiudicium ecclesiae parochialis in eadem *Dobra* tollendi et recipiendi. Item domunculam habet circa idem oratorium seu capellam cum horto sitam, in quo horto habet pomerium et alias commoditates, qui hortus cum area eidem capellaniae et capellano per haeredes patronos ultra praemissa est adiunctus et adscriptus extra litteras erectionis.

26. SCACZNOW.*)

Villa haereditaria nobilium et in ea parochialis ecclesia tituli *sanctae Trinitatis*, de iure patronatus et praesentandi laicorum haeredum, de una parte villae obtinet curiam iacentem versus *Wartha* (sic), quam pronunc obtinet honorabilis *Jacobus de Gawłowicze*¹⁾, actu presbyter, ex praesentatione nobilis *Mathiae* haeredis in eadem *Scacznów* et praedictae curiae possessoris, ad quam iure parochiali spectant villae infrascriptae, videlicet praefata *Scacznów*, *Pyekary*²⁾, *Vola Pyekarska*³⁾,

*) *Skęczniew*, wieś szlachecka, miała kościół parafialny już w drugiej połowie wieku XV, jak świadczą zapisy w aktach konsystorskich (Archiv. Consist. Gnesn.), lecz niewiadomo przez kogo i kiedy założony. W roku 1748 *Wojciech Mączyski*, starosta *spicimierski*, wystawił w miejsce starożytnego od starości upadającego nowy kościół drewniany, który na początku wieku terażniejszego w tak opłakany był stanie, że dziedzic miejscowy, *Hipolit Masłowski*, widział się zmuszonym, kazać go rozebrać i w miejsce jego wystawił kościół mурowany w roku 1825, używszy na ten cel sumy 70,000 złt. logowanej przez *Westerouskiego*, Jezuitę, czy z swego prywatnego majątku, czy też od trzeciej nieznaney osoby, nie wiadomo. Kościół ten dość piękny, ma cztery ołtarze i utrzymany jest w należytych porządku. Dawniej istniał przy kościele szpital i szkoła, lecz tak pierwszy jako i druga z niedopatrzania się i obojętności rządców jego już przed rokiem 1787 upadły, jak świadczy wizyta z tegoż roku (Acta Visit. et Ecclesiae. Rubryc. cit. z r. 1877 f. 97).

1) *Jakób z Gawłowic*, pleban. 2) *Piekary*. 3) *Wola Piekarska*.

*Zaspy*¹⁾, *Lyskownicze*²⁾, *Coszyanki*³⁾ et *Scacznówko*⁴⁾; eiusdemque ecclesiae plebanus circa eandem ecclesiam propter proventuum paucitatem et defectum, prout ex antiquo, non servat vicarium nec servare sufficit, solum ministrum, quem salariat; habetque pro dote et fundo infrascripta, et primo in eadem villa et haereditate aream specialem longe ab ecclesia distantem et inter areas emethonales iacentem, satis competentem, cum horto eidem adiacente; item agros certos in tribus locis seu in tribus campis pro praedio plebanali sufficientes, videlicet unum iuger alias *nywa*⁵⁾ versus villam *Wolya*⁶⁾, satis in latitudine et longitudine spatiosum; item aliud versus *Dobra* eundo, in cuius parte maiori iam nemora pinarum excreverunt, et tertium iuger seu *nywa* versus *Scacznówko*; item unum pratum satis magnum et sufficiens pro necessitate plebani, de quo colligi possunt ad minus tres acervi de foeno; item et partem fluvii decurrentis in postico arearum et hortorum ipsius plebani et emethonum, quod spatium incipit ab area plebanali et protenditur usque ad aream situs alterius curiae in eadem villa versus *Pyekary* iacentis, in qua parte fluvii nedum piscaturam retibus, sed et obstacula ponendi plebanus pro tempore existens habet libertatem, et nullus alius. Decima etiam manipularis post omnes et singulos eiusdem villae totius agros proveniens spectat ad eandem ecclesiam et eius plebanum et conducunt eam emethones curibus propriis in dotem plebanalem absque solutione decimae lini et colendae. Item unam aliam aream habet pro ministro et aliam pro vicario circa ecclesiam cimiterio contiguas.

Pyekary, *Volya Pyekarska*, *Lyskownicze*, villae sub parochiali eadem in *Scacznów*, in quibus villis decima manipularis ex agris praedialibus omnibus et singulis duntaxat proveniens spectat ad eandem parochialem et eius plebanum pro tempore existentem, et conducit eas plebanus curru proprio aut ipsius opera.

Coszyanki, *Scacznówko*, villae sub eadem parochiali, quarum villarum decima manipularis ex omnibus et singulis agris emethonalibus et praedialibus proveniens spectat ad praedictum plebanum in *Scacznów*.

*Strachocizze*⁷⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Myłkowicze*⁸⁾, de cuius villae omnibus et singulis agris emethonalibus omnibus (sic) generaliter decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam parochialem et eius plebanum in *Scacznów*, et conducunt eam emethones curibus eorum ad locum decimationis et non solvunt decimam lini.

*Kawęczynko*⁹⁾, *Syewyerusky*¹⁰⁾, villae sub parochiali ecclesia in *maiori Thokary*¹¹⁾, in quibus decima manipularis ex agris praedialibus proveniens alternatis vicibus spectat ad parochialem ecclesiam in *Scacznów* et *Thokary* et ipsarum plebanos.

*Zaspy*¹²⁾, villa sub parochiali eadem, de qua villa incolae eiusdem pro plebano praefato in *Scacznów* nihil aliud solvunt, piscatores in ibidem tantummodo colendam per medium grossum et nihil aliud.

Item taxata est ecclesia eadem ad duas marcas argenti.

1) *Zaspy*, jedyna wieś tego nazwiska leży w parafii *Miłkowice*. 2) *Łyszkowice*, w parafii *Pieczniew*. 3) *Kościanki*. 4) *Skęczniewek*, dziś nieznan. Przybyły później osady: *Czyste*, *Józefów*, *Kolonia Szymany*, *Krowica*, *Łęg Piekarski*, *Mochmówka*, *Młyny Piekarskie*, *Młyny Skęczniewskie*, *Rzechtka Piekarska*, *Stawki*, *Władymówka*, *Włodzimierzówka*, *Wydrzymek*, *Zagaj*, *Zawady*, *Zborów*. 5) *niwa*. 6) *Wola Piekarska*. 7) *Strachocice*. 8) *Miłkowice*. 9) *Kawęczyn*. 10) *Siewieruski*. 11) *Tokary*. 12) *Zaspy* w parafii *miłkowskiej*.

villa et haereditate *Jezyersko* aream pro dote et curia plebanali circa ecclesiam satis latam et spatiosam cum horto eidem areae adiacente pro allodio et aliis commoditatibus et in eadem etiam est situs domuncularum pro vicariis et ministro. Item non habet aliquos agros, tantummodo prata duo, de quibus colligi solent ad minus tres currus de foeno, et iacent inter prata emethonum et domini haeredis, unum maius et aliud minus; item et decimam manipulari post omnes et singulos agros praediales et emethonales in eadem villa et haereditate, et conducunt eam emethones curribus eorum absque solutione decimae lini in dotem plebanalem; solvunt tamen etiam emethones colendam eidem ecclesiae et plebano de quolibet manso per unum grossum et tabernatores per medium grossum, ex agris vero praedialibus plebanus conducit eam curru proprio.

Zakrzewo, villa sub eadem parochiali in *Jezyersko*, de cuius villae omnibus et singulis agris, quae confinat cum haereditate *Sczotrkowo*, ita videlicet, quod videatur esse una villa, agros tamen habent (sic) distinctos; de cuius villae et haereditate *Zakrzewo* decima manipularis tam ex agris praedialibus quam emethonalibus proveniens in toto spectat ad eandem parochialem et plebanum, et conducit eam plebanus curru proprio ad locum decimationis cum perceptione decimae lini de quolibet manso emethonali per duos grossos, et solvunt nihilominus colendam de manso per grossum.

Thandowo superior et inferior, villae sub parochiali eadem, in quibus villis sunt agri praediales et emethonales, quarum partem colunt seu possident emethones et praesertim in *inferiori Thandowo* omnes et singulos agros praediales, in *superiori* vero duntaxat unum mansum *Glynczyna* vidua, ex agris praedialibus dudum emensuratum, ex quibus omnibus et singulis agris praedialibus decima manipularis proveniens spectat ad eandem ecclesiam parochialem et plebanum in *Jezyersko*; cuius partem, videlicet in *superiori* percipit plebanus et alteram vicarii ipsius cum alia praedicta in *inferiori Thandowo* pro salario, et conducunt eas incolae ipsarum villarum curribus propriis absque solutione decimae lini; solvunt etiam et colendam more aliarum parochialium per grossum unum, ex agris vero emethonalibus pro mensa archiepiscopali.

Zadambrowye, Ostrow, sub eadem parochiali in *Jezyersko*, in quibus villis ex omnibus et singulis agris tam praedialibus quam emethonalibus decima manipularis proveniens spectat et pertinet et eandem parochialem ecclesiam et eius plebanum, et conducunt eam emethones curribus eorum absque solutione decimae lini, et solvunt nihilominus colendam more aliarum parochialium.

Rathnycza, Zyrochowo, Usttkowo, Wolya Biskupska, Czernyechowo, Clonowo, villae sub eadem parochiali ecclesia in *Jezyersko*, in quibus decimae manipulares post omnes et singulos agros praediales provenientes spectant ad eandem parochialem et plebanum in *Jezyersko*, et conducit eas pro suo libito curru proprio, in *Rathnycza* et *Wolya* vicariis pro salario ipsis assignando; ex agris vero emethonalibus pro mensa archiepiscopali, incolae videlicet in *Rathnycza, Zyrochowo, Wolya, Clonowo* cum *Czernyechowo* decimam manipulari, in *Usttkowo* vero maldratas assignandas cum decima manipulari ex agris desertis solvunt, et pro plebano colendam solum, in *Usttkowo* nissalia de quolibet manso per tres coros siliginis et per tres coretos avenae.

Maschewo, villa sub parochiali eadem, in qua decima manipularis ex agris omnibus praedialibus necnon emethonalibus quatuor, in quibus nunc resident *Pasirzbowa* et *Jacobowa* viduae, et aliis duobus desertis decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Jezyersko*, de aliis vero agris emethonalibus maldratae spectant pro mensa archiepiscopali et similiter in *Wolya Mylkowska* maldratas solvunt et colendam pro plebano more aliorum solvunt.

*Wylczkowo*¹⁾, sub parochiali ecclesia in *Mylkowicze*, in qua villa ex agris emethonalibus unius campi iacentis versus *Gluchow* emethones possessionati ex agris possessionatis pro ecclesia parochiali in *Jezyersko* solvunt de quolibet manso maldratas, uno anno ex hiemalibus frumentis per sex coros siliginis et per sex tritici, altero vero anno de aestivalibus frumentis per sex coros avenae et ex desertis manipulari decimam; ex aliis vero duobus campis necnon agris praedialibus dantur maldratae similiter et decima in *Goszonow*.

*Caznowo*²⁾, villa sub parochiali in *Grodzysko*³⁾, in qua decima manipularis ex agris praedialibus omnibus et singulis proveniens spectat ad praedictam ecclesiam et eius plebanum in *Jezyersko*, et solvunt haeredes loco decimae annuatim per duas marcas et octo grossos; ex agris autem emethonalibus datur pro mensa archiepiscopali decima manipularis.

*Poludzowo*⁴⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Chodowo*, in qua decima manipularis de agris praedialibus modo nobilis *Joannis Chodowsky* proveniens spectat et pertinet ad praedictam ecclesiam et eius plebanum in *Jezyersko*.

Item taxata est ecclesia eadem ad tres marcas argenti et solvit collectori denarii sancti Petri camerae apostolicae novem scotos et grossum pro quittance.

29. WARTHA*), OPPIDUM.

Et in eodem ecclesia parochialis tituli *sancti Nicolai*, de iure patronatus et praesentandi regiae maiestatis, quam pronunc obtinet venerabilis *Martinus Ram-*

¹⁾ *Wylczków*, dziś w parafii *gluchowskiej*. ²⁾ *Kaznów*. ³⁾ *Grodzisko*. ⁴⁾ *Paludzewo*, dziś nie znane; może *Pelczyska* w parafii *wartkowieckiej*, do której dziś i *Chodów* należy.

*) *Warta*, miasto królewskie nad rzeką *Wartą*, od której miano swe wzięło, dla swego korzystnego nad rzeką splawną położenia już w wieku XIII znaczne i ludne, miało niezawodnie od początku założenia swego kościół parafialny przez książąt polskich fundowany, który w roku 1331 Krzyżacy przy swoim zradzieckim na Polskę napadzie wraz z miastem całem splądrowawszy, spalili (Długosz, Hist. Pol. IX, 1012). Dzisiejszy kościół murywany noszący cechy wielkiej starożytności stanął zapewne po zgorzeniu pierwotnego w roku 1331 z szkodliwymi *Kazimierza W.* Kościół ten pięknej struktury w przeciągu wieków nie jednej uległ zmianie, mianowicie w wewnętrznym urządzeniu swoim, które za usilnem staraniem obecnego rządcy swego od roku 1872 z składek parafian ciągle bywa restaurowane i przyozdabiane. Od dawna ma 10 oltarzy, z których większa część miała swoje osobne fundusze i bractwa, a kilka z nich swoich prebendarzy czyli altarystów, jako to oltarze: *śś. Wawrzyńca i Andrzeja apostoła, N. Maryi Panny Bolesnej, śś. Anny i Urszuli, ś. Rocha, ŚŚ. Trójcy*. Oltarz *ś. Wawrzyńca* fundował *Stanisław Stelmaszyk z Trzemeszna*, pleban w *Tubądzinie*, który arcybiskup *Maciej*

*lyeski*¹⁾ canonicus *Gnesnensis*. Ad quam iure parochiali spectant praefatum oppidum, necnon villae, videlicet *Duschnyky*²⁾, *Malkowo duplex*³⁾, *Barthochow*⁴⁾, *Nyeradza triplex*⁵⁾, *Goluchy*⁶⁾, *Raczkow*⁷⁾, *Labandzye*⁸⁾, *Zagajow*⁹⁾, *Wythow*¹⁰⁾, *Grzybki*¹¹⁾, *Socha duplex*¹²⁾, *Thomyslawicze*¹³⁾, *Mykolajowicze*¹⁴⁾, *Proboszczewicze*¹⁵⁾ et *Cawyczynko*¹⁶⁾; habetque eadem ipsa ecclesia et eius pro tempore plebanus pro dote et fundo infrascripta, videlicet primo et principaliter in eodem oppido *Wartha* circa ecclesiam unam aream specialem et in ea curiam, necnon et alias duas pro vicariis et tertiam pro schola, una videlicet vicarialis iacet penes scholam et alia penes domum et aream praepositi hospitalis; item unam aliam aream pro allodio cum horto, eundo versus ecclesiam *sancti Joannis*; item alios duos hortos versus fluvium post monasterium *sancti Francisci*; item quatuor mansos agri eorum quilibet (sic) in latitudine octo bissulcorum, in longitudine vero se protendentes ultra mansos oppidanorum versus fluvium. Qui quidem mansi sunt liberi ab omni solutione decimae aut maldratarum cuiuslibet, sed locantur aut coluntur pro arbitrio plebani. Habet etiam ex agris omnibus scultetiae duntaxat missalia de quolibet manso per duos coros siliginis et per duos avenae, ex oppidanorum vero agris nihil per-

Drzewicki w roku 1533 jako beneficjum kanonicznie erygował (Damalewicz, Series Archiepiscoporum Gnesn. f. 286). Kto inne altarye fundował i kiedy, wysledzić nie można. W roku 1476 *Świętosław z Lipic Kobierzycy* fundował kolegium 4 mansjonarzów, dla których na dobrach *Pyszków* i *Prochny* zabezpieczył 240 grzywien srebra kapitału. Fundacyą tę zatwierdzoną przez arcybiskupa *Jakóba Sienieńskiego* powiększył *Wacław Kobierzycy*, prałat *warmiński*, zapisem 500 złt. w roku 1626; następnie *Piotr Biskupski* fundował piątego mansjonarza, zapisawszy na wsi *Stok* 250 złt. Oprócz sumy 3000 złt. legowanej przez *Sebastjana Jaśkowieza*, mansjonarza miejscowego, na wspólny stół dla rzeczzonego kolegium, miało ono jeszcze rozmaite sumy, role, ogrody i domy (Rubryc. cit. de a. 1877 f. 104. 105). W kościele *wartskim* chowały się niegdyś rozmaite okoliczne familie szlacheckie, pomiędzy innymi dziedzice wsi *Malkowa*. W r. 1442 kousystorz *gnieźnieński* przyznaje tamtejszym dziedzicom, *Maciejowi* i *Adamowi*, prawo chowania się w tymże kościele na mocy przywileju arcybiskupa *Mikołaja Trąby* i zakazuje *Świętosławowi z Maszewa*, plebanowi *wartskiemu*, do którego parafii *Malków* należał, aby wykonywaniu tego prawa najuniejszych nie stawiał przeszkód (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 237).

Oprócz kościoła parafialnego znajdowały się w *Warcie* następujące kościoły z osobnymi prebendarzami: 1) Kościół drewniany *ś. Krzyża* wraz z szpitalem *ś. Łazarza* z jednym ołtarzem. Prebendarz obowiązany był utrzymywać z funduszów kościelnych 6 ubogich. Szpital zgorzał około roku 1683 i już nie został odbudowanym, a kościół, w końcu wieku zeszłego zupełnie będąc zdezolowany, został rozebrany. 2) Kościół *ś. Ducha* na przedmieściu *Górki*, drewniany, po zgorzeniu około roku 1683 z drzewa odbudowany, z trzema ołtarzami, miał osobnego proboszcza, który obowiązany był żywić i przyodziewać pewną liczbę ubogich miejskich. 3) Kościół *ś. Jana Chrzciciela* drewniany, około roku 1787 przez *Franciszka Reorowicza* zrestaurowany, z trzema ołtarzami. Kościół ten przeniesiony na początku teraźniejszego wieku na cmentarz parafialny, przed kilku laty zniesiony został. Na tymże cmentarzu jest kaplica publiczna murowana pod tyt. *ś. Stanisława biskupa*. Nareszcie *Warta* ma szczęście posiadać dotąd dwa klasztory: oo. *Bernardynów* z pięknym kościołem murowanym pod tyt. *Wniebowzięcia N. Maryi P.*, fundowane w roku 1487 przez *Gerharda z Brudzewa*, kanonika *krakowskiego* i panien *Franciszkanek* z kościołem murowanym pod tyt. *Narodzenia N. Maryi P.*, fundacyi *Klary z Baličkih Szczyrzyńskiej* w roku 1677 (Rubryc. cit. f. 105. 135. 137).

1) *Marcin Rambiewski*, kanonik, później dziekan *gnieźnieński* i *poznański*, kanonik *krakowski*, prototyparyusz apostolski, siostrzeniec arcybiskupa *Jana Łaskiego* † 1528 (Liber. install. Capit. Gnesn. A, 249 sqq.). 2) *Duszniki*. 3) *Malków Cielecki* i *Malków Nowy*. 4) *Barthochów*. 5) *Miradza Goluchowska*, tylko jedna. 6) *Goluchy*. 7) *Raczków*. 8) *Łabędzie*. 9) *Zagajew*. 10) *Witów*. 11) *Grzybki*. 12) *Socha*, jedna tylko. 13) *Tunisławice*. 14) *Mikołajewice*. 15) *Proboszczewice*. 16) *Kawęczynko*, w parafii *kalinowskiej*. Do parafii należą prócz tego osady: *Augustynów*, *Brodnowek*, *Dzięcioty*, *Kociszów*, *Popówiec*, *Rakówki*, *Upuszczew*, *Wania*, *Wilki*, *Zmyślona*.

cipit, solum colendam de qualibet domo; oppidani per unum grossum, inquilini vero per medium grossum solvunt.

Duschnyky, villa sub eadem parochiali in *Wartha*, in qua decima manipularis ex agris praedialibus proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum, et percipiunt eam campanatores pro salario; emethones vero solvunt colendam et similiter in utraque *Malkowo* de quolibet manso per unum grossum, decimam vero emethones solvunt in praefata *Duschnyky* pro mansionaria *Lanciciensis* ecclesiae capitularis collationis, in dictis vero *Malkowo* (sic) pro mensa archiepiscopali de emethonalibus, de praedialibus vero in *Camyonacz*.

Barthochow, villa sub eadem parochiali, in qua decima manipularis post omnes et singulos agros praediales proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Wartha*, de agris vero emethonalibus pro capella *sanctae Trinitatis* castri *Siradiensis* et eius praepositum. Solvunt etiam emethones colendam more aliarum villarum per unum grossum dictae parochialis vicariis.

Nyeradza triplex, *Goluchy*, villae sub parochiali eadem haereditariae nobilium, in quibus non sunt aliqui agri emethonales, solum praediales, de quibus omnibus praedialibus agris decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum, cuius partem in *Goluchy* pro salario dat ministro et residuum pro se tollit.

Raczkow, *Zagajow*, villae sub eadem parochiali *Wartha*, in quibus ex omnibus et singulis agris tam emethonalibus quam praedialibus decima manipularis proveniens spectat et pertinet in toto ad eandem parochialem et eius plebanum pro tempore existentem, et conducit eam plebanus ex praedialibus agris curru proprio, de emethonalibus vero emethones curribus ipsorum absque solutione decimae lini, et pro plebano emethones solvunt de manso quolibet per unum grossum.

*Labandzye*¹⁾, villa sub parochiali eadem, in qua villa sunt nobiles, qui solvunt loco decimae pro cantoria *Lanciciensi* duas marcas, dictae vero parochialis rectori de quinque mansis decem capones et nihil aliud.

Socha duplex, maior et *minor*, sub eadem parochiali, in quibus de *maiori* post omnes et singulos agros praediales, in *minori* vero de duobus mansis duntaxat decima manipularis proveniens spectat et provenit ad eandem ecclesiam parochialem et plebanum; de aliis vero emethonalibus agris omnibus et singulis utriusque villae spectat pro mensa archiepiscopali, et pro parochiali colenda more aliarum villarum.

Thomyslawicze et *Mykolajowicze*, villae sub parochiali eadem in *Wartha*, in quibus villis decima manipularis ex omnibus et singulis agris praedialibus proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et eius plebanum in *Wartha*, de emethonalibus autem decima pertinet pro mensa archiepiscopali, emethones vero plebano solvunt colendam per unum grossum de manso quolibet.

Cawyczynko, villa quondam regalis, modo haereditas deserta sub parochia eadem, de cuius villae quondam emethones solvebant plebano missalia et pro mensa archiepiscopali maldratas.

1) *Łabędzie*.

Wythow, Grzybky et Proboszczewicze, villae sub eadem parochiali in *Wartha*, in quibus villis incolae earundem nihil solvunt pro plebano, tantum modo colendam, videlicet in praefata *Wythow* per medium grossum de manso, in aliis autem per unum grossum.

Item taxata est eadem ecclesia ad quinque marcas argenti.

MANSIONARIUM QUATUOR per quendam olim generosum *Swyaszkonem*, haeredem de *Lypycze*¹⁾, prout ex litteris foundationis, dotationis et erectionis olim reverendissimi in *Christo* patris domini *Jacobi de Sienna*, archiepiscopi *Gnesnensis* et primatis apparet, dotati et fundati in eadem parochiali *Wartha*, quorum mansionariorum ius patronatus et praesentandi in eisdem litteris per praefatum archiepiscopum pro successoribus legitimis dicti olim *Swyaszkonis* extat reservatus. Qui quidem mansionarii pro dote et fundo habent imprimis in eodem oppido unam domum communem; item et undecim marcas pecuniarum monetae et numeri polonicis in et super bonis haereditariis villae *Pyskowo* per praefatum olim *Swyaszkonem* apud generosum olim *Vincentium* haeredem in *Chartupya maiori*²⁾ et praefata villa *Pyskowo*³⁾ census annui perpetui, alias in vim reemptionis, pro centum sexaginta quinque marcis comparati. Insuper et alias quinque marcas similiter census annui perpetui, similiter in vim reemptionis apud olim generosum dominum *Nicolaum* haeredem in *Ostrow* et *Prochny* pro septuaginta quinque marcis comparatas et in praefatis villis reformatas et inscriptas tempore capitaneatus olim venerabilis *Jacobi de Conyeczpolye*⁴⁾, praepositi *sancti Floriani* extra muros *Cracoviae* similiter et resignatas, prout litterae desuper confectae sigillis obsignatae latissimae disponunt. Idemque mansionarii et pro tempore existentes tenentur singulis diebus et temporibus horas de dominica minores in eadem parochiali *Warthensi*, necnon et missam de *beata Virgine* sonora (sic) voce decantare et explere, necnon et sex anniversaria per annum cum missis pro defunctis decantare.

30. TUBADZYN.*)

Villa haereditaria nobilium et in eadem parochialis ecclesia sub titulo *sancti Laurentii martyris*, de iure patronatus laicorum haeredum in eadem *Tubadzyn*,

¹⁾ *Świętosław z Lipicy Kobierzycy* (Rubryc. cit. z roku 1877 f. 104). ²⁾ *Chartupia Wielka*. ³⁾ *Pyszków*. ⁴⁾ *Konieczpolski Jakób*, kanonik *gnieźnieński* i *krakowski* oraz proboszcz *ś. Floryana w Krakowie* † 1471 (Acta decret. Capit. Gnesn. II, 302).

*) *Tubadzin*, wieś szlachecka, w wieku XVI, jak świadczy powyższy opis, własność rodziny *Rudnickich* h. *Lis*, posiadała kościół parafialny już w wieku XIV, albowiem *Stefan*, pleban tamtejszy rozprawia się na dniu 25 maja roku 1416 z dziedzicem *Zalesia*, *Bogusławem Brzozą*, o dziesięcinę w *Jaktorowie*, które mu na mocy dawnej obserwancji przyznano (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 28). Gdy się starożytny kościół drewniany na początku wieku zeszłego zaczął chylić ku upadkowi, dziedzic miejscowy, *Ludwik Wężyk*, kasztelan *wieluński*, postawił w miejsce jego nowy również drewniany w roku 1726, który w roku 1729 *Franciszek Kraszkowski*, suffragan *gnieźnieński*, konsekrował. Dla zbyt szczupłych dochodów plebanii kościół *tubadziński* często bywał osierocony i tylko przez sąsiednich kapłanów lub zakonników zawiadowany (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 159. 160).

quam pronunc obtinet honorabilis *Simon de Slupca*¹⁾ ex praesentatione domini *Joannis Rudnyczky*²⁾, haeredis de eadem *Tubadzyn*, qui non consuevit servare vicarium, prout ex antiquo, solum ministrum propter proventuum paucitatem, solum enim iure parochiali villae infrascriptae ad eandem parochialem spectant et pertinent, videlicet praefata *Tubadzyn*, *Junczow*³⁾, *Sdzybandowo*⁴⁾ *Ozezyno*⁵⁾ et *Naczky*⁶⁾, solum curia. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus habet pro dote et fundo, imprimis in eadem villa et haereditate unam aream pro curia plebanali satis latam cum hortis, necnon cum allodio et aliis commoditatibus; item et alium hortum penes piscinam haeredis iacentem pro caulibus et aliis commoditatibus; item et aliam aream pro schola cum horto trium sulcorum; item circa praedictum hortum est area cum domo pro hortulano et in eadem nunc servat hortulanos; item habet unum mansum agri inter agros emethonales hincinde in campis per partes, per iugera alias *dzyal* distinctum iacentem, eiusdem latitudinis et longitudinis, prout agri emethonales se protendunt; item duntaxat habet unum pratium inter prata domini haeredis et emethonum iacens, de quo colligi solet de foeno unus acervus. Habet etiam manipularem decimam post omnes et singulos agros tam praediales quam emethonales, quam conducunt emethones in horreum plebani curribus eorum absque solutione decimae lini, de praedialibus vero agris plebanus conducit curru proprio. Quando vero plebanus conducit post emethonales agros decimam curru proprio, tunc solvunt emethones decimam lini de quolibet manso per duos grossos et colendam quilibet de manso per unum grossum.

Junczow, villa sub parochiali eadem, in qua villa ex agris omnibus et singulis praedialibus et emethonalibus decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad praefatam parochialem et eius plebanum in *Tubadzyn* et conducitur per emethones ex agris ipsorum sine solutione decimae lini, ex agris autem praedialibus per plebanum curru ipsius proprio, et colendam solvunt emethones de manso per grossum.

Ozezyno, villa sub parochia in *Tubadzyn*, in qua emethones ex eorum agris nihil aliud solvunt, solum de quolibet manso missalia, videlicet per unum corum tritici, per unum hordei et per unum avenae; sculteti vero ex agris scultetiae solvunt in toto decem octo coros siliginis et decem octo avenae, et pro mensa archiepiscopali solvunt maldratas, et similiter in *Sdzybandowo* nihil solvunt plebano, tantum colendam per unum grossum, et decima manipularis pro mensa archiepiscopali pertinet.

Naczky, villa, in qua nulli sunt agri emethonales, tantummodo curia una habens agros praediales, de quibus omnibus et singulis decima proveniens spectat ad praedictam parochialem et eius plebanum in *Tubadzyn*, et percipit eam minister⁷⁾.

Item taxata est ecclesia praedicta ad unam sexagenam argenti et solvit collectori camerae apostolicae pro denario sancti Petri tres scotos et unum grosium pro quittantia.

¹⁾ *Szymon z Slupcy*, pleban. ²⁾ *Jan Rudnicki*, kasztelan *rozpierski* zapewne (Niesiecki l. c. III, 904). ³⁾ *Inczew*. ⁴⁾ *Dziebédów*. ⁵⁾ *Orzeszyn*. ⁶⁾ *Nacki folw.* ⁷⁾ Oprócz wyżej wymienionych pobierali plebani w *Tubadzinie* w drugiej połowie wieku XV dziesięcinę z *Biskupic*, których się pleban tamtejszy, *Jakób* w roku 1461 przed konsystorzem *gnieźnieńskim* zrzekł na rzecz plebanii w *Chartupiu*, do której właściwie należały (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 465^b).

31. WAGLCZOW.*)

Villa regalis et in ea parochialis ecclesia sub titulo *sancti Clementis*, de iure patronatus et praesentandi regiae maiestatis, quam pronuncie obtinet honorabilis *Laurentius de Slupca*¹⁾, ad quam iure parochiali spectant villae infrascriptae, videlicet praefata *Waglczow*, *Lubna*²⁾, *Brudzow*³⁾, *Blyznyow*⁴⁾; eiusdemque ecclesiae rector pro tempore existens circa ipsam ecclesiam non sufficit (sic) propter provenituum paucitatem servare vicarium, solum ministrum, quem salariat. Quae quidem ecclesia ex antiquo habet pro dote et fundo et eius plebanus, imprimis in eadem villa et haereditate habet circa ecclesiam aream pro curia plebanali cum horto eidem adiacente, necnon et aliam pro ministro cimiterio contiguam absque horto; item unam aliam aream in medio villae pro taberna cum horto eidem adiacente et inter ecclesiam et piscinam advocati iacentem, de qua taberna solvuntur decem octo grossi pro censu; item habet duos mansos agri in quolibet campo in latitudine et longitudine hincinde et a emethonalibus differentes. Habet etiam decimam manipulare post omnes et singulos agros scultetiales et conducunt eam sculteti curribus eorum in dotem plebanalem; emethones vero ex omnibus et singulis agris ipsorum emethonalibus solvunt maldratas pro mensa archiepiscopali de possessis et de desertis decimam manipulare, necnon et missalia pro plebano de quolibet manso per tres coros siliginis et per tres avenae.

*) *Waglczow*, wieś królewska z kościołem parafialnym, nie wiadomo kiedy i przez kogo fundowanym, w aktach konsystorza *gnieźnieńskiego* w drugiej połowie wieku XV jako dawno istniejącym wspomnianym, który będąc pierwotnie drewniany, zastąpiony został w roku 1628 pięknym kościołem muryowanym, wystawionym nakładem czterech braci *Lubińskich*, jak świadczy napis następujący na tablicy marmurowej u drzwi tegoż kościoła umieszczonej: „*Tibi Dne et Matri Tuas Reginae Coeli caeterisque huius loci et suis patronis Stanislaus Luceoriens. vicecancellarius, Mathias Cholmensis, praepos. gener. Miechoviens. Epi. Albertus Gnesnen. Cracovien. canonicus, Martinus Soc. Jesu presbyter ex Sventoslao Lubiński Pomiano et Barbara de Zapolice Pobogia geniti, beneficiorum a Te, qui eos omnes altari Tuo addicisti, et a piis parentibus pie educationis acceptae memores hanc aedem cocto latere a fundamentis excitatum, ornatam, dotatam, collocatis in ea canonicis regularibus custodibus SS. Sepulchri Hierosol. dicant anno M.D.C.XXVII.* Jak się z tego napisu pokazuje, wspomnieni fundatorowie nowo wystawioną świątynię oddali pod zarząd kanoników regularnych grobu Chrystusowego, wybudowawszy przy nim klasztor dla proboszcza i czterech zakonników, którzy w parafii sprawowali *curam animarum* aż do zniesienia zakonu. Gmach ten dotąd istnieje i stanowi dziś plebanię. Nowy kościół konsekrował w roku 1628 *Maciej Lubiński*, naówczas biskup *chełmski*. Znajduje się w nim kilka pomników rodziny *Lubińskich*, których gniazdo, wieś *Lubna*, położoną była w parafii. W wielkim ołtarzu jest umieszczona figura Chrystusa Pana powszechnie za cudowną miana. Organ piękny o 10 głosach sprawił w roku 1786 pleban tamtejszy, *Andrzej Skowroński*, zbudowawszy poprzednio chór muzyczny. Dotąd przechowują się w kościele piękne i bogate aparaty przez rodzinę *Lubińskich*, a głównie przez *Macieja*, późniejszego prymasa, ofiarowane. Na uposażenie zakonników w *Waglczewie* osadzonych przeznaczyli zaci fundatorowie wieś *Pruchny* nabytą za 12,000 złt., którą rząd pruski za Prus południowych zabrał, wyznaczony natomiast rocznej kompetencji dla duchowieństwa 1186 złt. gr. 2. Na cmentarzu parafialnym do grzebania umarłych jest kaplica pod tyt. *ś. Jana Nepomucena* z cegły palonej przez rodzinę *Gołembiewskich* wystawiona, lecz nie wiadomo kiedy (Rubr. dyec. kuj.-kal. z r. 1877 f. 57).

¹⁾ *Waurzyniec z Slupcy*. ²⁾ *Lubna Zaroski i Lubna Zakusy*. ³⁾ *Brudzew*. ⁴⁾ *Blizniów*. Przybyły osady: *Gaj, Leszczyna, Sudóły*.

Lubna, Brudzow, villae sub parochiali eadem, in qua villa ex omnibus et singulis agris praedialibus decima proveniens pertinet ad dictam parochialem in *Waglczow*, de emethonalibus vero decima datur in *Lubna* pro parochiali in *Beldrzychow* et in *Brudzow* pro mensa archiepiscopali, et pro plebano colendam emethones solvunt de manso per unum grossum.

Blyznyow, villa sub parochiali eadem, de cuius villae omnibus et singulis agris tam emethonalibus quam praedialibus decima manipularis proveniens spectat et pertinet in toto ad dictam parochialem et eius plebanum pro tempore existentem, et conducunt eam emethones ex eorum agris curribus ipsorum absque solutione decimae lini; ex praedialibus autem plebanus curru proprio conduceit; solvunt nihilominus emethones pro plebano colendam de mauso quolibet per grossum et nihil aliud.

Molendinum dictum *Jodle*¹⁾, de quo molendinator annuatim pro plebano ratione colendae per unum coretum farinae solvit et nihil aliud.

Item taxata est ecclesia eadem ad mediam marcam argenti.

32. WROBLOW.*)

Ecclesia parochialis in eadem villa nobilium sub titulo *sanctorum Petri et Pauli apostolorum*, de iure patronatus et praesentandi haeredum in eadem *Wroblow*, quam pronuncie obtinet honorabilis dominus *Joannes Slonkowski*²⁾ ex praesentatione generosorum *Alberti, Vincentii et Dobrogostii Malscy*³⁾, haeredum de *maiori Chartlupia* et in praedicta *Wroblow*, fratrum protunc indivisorum germanorum. Ad quam iure parochiali spectant villae infrascriptae, videlicet praefata *Wroblow*, *Oczyno*⁴⁾, *Cobyerzyczko duplex*⁵⁾, *Sandzicze*⁶⁾, *Slonkow mokre*⁷⁾, *Slonkowo suche*⁸⁾, *Zawady*⁹⁾, *Prochny*¹⁰⁾, *Gorzuchy*¹¹⁾, *Dambrowka*¹²⁾, *Nosky*¹³⁾, *Smarzow*¹⁴⁾, *Sadokrzyzce duplex*¹⁵⁾; habetque eadem ipsa ecclesia et eius pro tempore plebanus pro dote et fundo infrascripta, videlicet primo et principaliter in eadem villa et haereditate *Wroblow* certas areas cum hortis eidem adiacentibus

¹⁾ Młyn ten dziś nie istnieje.

*) *Wroblow*, wieś szlachecka, w której kościół parafialny wystawiła prawdopodobnie w pierwszej połowie wieku XIV familia *Wróblewskich* h. *Lis*, będąca od niepamiętnych czasów w jej posiadaniu. O tym kościele nadmieniamy akta konsystorskie w drugiej połowie wieku (Arch. Consist. Gnesn.). Jak powyższy opis świadczy, dziedzicami *Wróblewa* byli w wieku XVI *Malscy z Małego* h. *Nałęcz* (cfr. *Niesiecki* I, c. III, f. 219). Dawny kościół drewniany z takąż kaplicą *ś. Anny* na początku wieku XVII zapewne wystawiony, według wizyty z końca wieku przeszłego w oplakany znajdował się stanie. Dopiero w roku 1804 *Maciej Węgierski*, pleban miejscowy, wystawił w miejsce jego nowy kościół drewniany 40 łokci długi, 20 szeroki, a 15 wysoki, który dotąd nie jest konsekrowany. Na cmentarzu parafialnym do chowania ciał zmarłych jest kaplica murywana pod tyt. *ś. Augustyna*, zbudowana nakładem *Cypryana Nimiewskiego*, dziedzica wsi *Sędzice* (Rubr. dyec. cit. de a. 1877 f. 61).

²⁾ *Jan Slonkowski*, pleban. ³⁾ *Malscy z Małego* h. *Lis*. ⁴⁾ *Ociń*. ⁵⁾ *Kobierzyczko*, dziś tylko jedno. ⁶⁾ *Sędzice*. ⁷⁾ *Slonków Mokry*. ⁸⁾ *Slonków Suchy*. ⁹⁾ *Zawadki*. ¹⁰⁾ *Pruchna*. ¹¹⁾ *Gorzuchy*. ¹²⁾ *Dąbrówka*. ¹³⁾ *Noski*. ¹⁴⁾ *Smarzew*. ¹⁵⁾ *Sadokrzyzce*, dziś tylko jedno. Przybyły osady: *Binek, Fłóu, Tokarzew, Żurawice*.

more et positione, unam pro curia plebanali cum allodiis et hortis, aliam pro emethone in latere plebanalis versus meridiem, et penes eandem aliam pro hortulano modo desertam; ex altera vero parte dotis et curiae plebanalis alias areas pro vicario, schola, necnon et taberna, insuper et unam aliam pro vicario cimiterio contiguam, ex opposito areae alterius vicarii et scholae in medio villae sitam; item habet quatuor mansos agri in quolibet campo eiusdem villae in longitudine et latitudine se protendentes et extendentes, prout aliorum villanorum se protendunt; item ultra dictos quatuor mansos agri habet certam partem agrorum seu campum in postico dictae areae et dotis plebanalis versus villam *Prochny*; item non habet aliqua certa prata specialia praeter ea, quae inter agros iacent et agris in protensione confinant. Item et unum hortum agro contiguum versus *Nosky* iacentem, in quo olera et alia plantari et seminari pro curia plebanali solent; item et piscinulam seu vinarium penes emethonem plebanalem sitam; item et decimam manipulari de uno campo iacente versus villam *Nosky* duntaxat et de omnibus agris scultetiae eiusdem villae, necnon et de agris praedialibus in quolibet campo praedicta ecclesia et plebanus in *Wroblow* percipit. De campo vero iacente versus *Coszyerzyno*¹⁾ emethones pro mensa archiepiscopali dant et solvunt; ex campo autem iacente versus *Rakowice* et *Dambrowka* decima manipularis proveniens spectat ad archidiaconatum *Unyeoviensem*, et conducuntur eadem decimae ex agris emethonalibus per emethones absque solutione decimae lini in horrea decimantium pro tempore, ex agris autem praedialibus et scultetiae plebanus curru proprio, qui ex agris ipsius nemini decimat. Solvunt etiam emethones eiusdem ecclesiae plebano de manso per unum grossum colendam.

Sandzicze, villa sub parochiali eadem in *Wroblow*, in qua decima manipularis post omnes et singulos praediales agros, necnon in duobus campis iacentibus versus *Cobyerzyczko* et *Slonkowo suche* (ex) certa parte agrorum emethonalium proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum; de uno vero campo integro iacente versus *Nyeradze*²⁾ et *Naczky*³⁾ et parte alia praefatorum duorum camporum ex agris emethonalibus spectat pro mensa archiepiscopali, et conducunt eam emethones in horrea plebani et archiepiscopi locanda absque solutione decimae lini, ex agris vero praedialibus opera et impensa plebani; solvunt etiam emethones colendam de manso per unum grossum.

Cobyerzyczko duplex sub eadem parochiali, in quibus duabus villis decimae manipulares ex agris emethonalibus omnibus provenientes spectant ad eandem parochialem et plebanum in *Wroblow* et conducunt eam emethones eorum curribus in locum per plebanum ponendum absque solutione decimae lini; solvunt nihilominus colendam emethones de manso per grossum; ex agris vero praedialibus decima provenit pro parochiali ecclesia in *Rossoschicza*⁴⁾; item in *maiori Cobyerzyczko* in uno campo versus *Schonky*⁵⁾ ex certa parte eiusdem campi agrorum emethonalium decima datur pro parochiali in *minori Chartlupya*.

Slonkow suche, villa sub eadem parochiali, de cuius villae duobus campis agrorum emethonalium decima manipularis datur pro praedicta parochiali et plebano

¹⁾ *Kościeryn*, należący do parafii *Chartupia Mała*. ²⁾ *Rakowice*, położone dziś w parafii *sie-radzkiej*. ³⁾ *Nieodgadnionie*. ⁴⁾ *Nacki*, wieś w parafii *tubądzkiej*. ⁵⁾ *Rossoszyca*. ⁶⁾ *Zapewne Slonków*.

in *Wroblow*, et de tertio campo iacente versus *Slonkow mokre* pro mensa archiepiscopali; ex agris autem praedialibus decima in toto datur pro parochiali ecclesia in *Rossoschicza*, et colendam emethones solvunt more aliarum. In *Slonkowo mokre* decima manipularis ex agris emethonalibus pro mensa archiepiscopali et ex praedialibus pro ecclesia parochiali in *Rossoschicza*. Colendam autem emethones dant more aliarum villarum praefato plebano in *Wroblow*.

Prochny et *Gorzuchy*, villae sub eadem parochiali, de quarum villarum omnibus et singulis agris tam emethonalibus quam praedialibus decimae manipulares provenientes spectant ad praefatam parochialem ecclesiam in *Wroblow* in toto et cum colenda more aliarum villarum.

Zawadky, villa, in qua non sunt aliqui agri praediales, solum emethonales, de quibus emethones loco manipularis decimae solvunt de quolibet manso possesso per sex grossos et de desertis mansis solvunt decimam manipulari et colendam per unum grossum.

Dambrowka, villa sub parochia eadem, in qua decima manipularis de agris emethonalibus et praedialibus proveniens in toto spectat ad parochialem praedictam et plebanum in *Wroblow*. Colendam etiam solvunt emethones praedictae parochiali.

Sadolrzicze maius, villa sub eadem parochiali, de qua decima manipularis de agris praedialibus omnibus proveniens duntaxat spectat ad eandem parochialem et plebanum; ex agris autem emethonalibus tam in eadem quam in *minori Sadolrzicze* decima manipularis datur pro mensa archiepiscopali et colenda praedicto plebano in *Wroblow*.

Nosky, sub eadem parochia, in eadem non sunt aliqui agri emethonales, solum una curia, quae nihil solvit plebano, tantum decimam archidiacono *Unyeoviensi*.

Smarzow, villa sub parochiali eadem, de cuius villae omnibus et singulis agris praedialibus duntaxat decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem in *Wroblow* in toto; ex agris vero emethonalibus pro archidiacono *Unyeoviensi* datur, et colendam solvunt emethones more aliarum; de molendino autem in ibidem molendinator solvit praedicto plebano in *Wroblow* ratione colendae per unum corum farinae siligineae.

*Zdzybandow*¹⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Tubadzyn*²⁾, de cuius villae omnibus et singulis agris praedialibus duntaxat decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem et eius plebanum in *Wroblow*; de agris autem emethonalibus decima manipularis datur pro mensa archiepiscopali.

*Zawydow*³⁾, quondam villa, nunc vero haereditas deserta, de cuius villae omnibus et singulis agris decima manipularis proveniens spectabat ad archidiaconatum *Unyeoviensem*, dum autem coluntur agri per aliquot emethones, decimam percipit in toto archidiaconus *Unyeoviensis*.

Item taxata est eadem ecclesia ad quinque marcas argenti.

¹⁾ *Dziebédów*. ²⁾ *Tubądzin*. ³⁾ *Osada* dziś nieznaną.

33. CHARTLUPIA*) MAIOR.

Villa haereditaria nobilium et in eadem ecclesia parochialis sub titulo *sancti Bartholomaei apostoli*, de iure patronatus et praesentandi laicorum haeredum de eadem *Chartlupia maiori*, quam pronunc obtinet honorabilis *Petrus de Jaroczyn*¹⁾ ex praesentatione haeredum in ibidem, qui propter defectum proventuum, prout ex antiquo, non sufficit servare vicarium, solum ministrum; ad quam iure parochiali spectant villae infrascriptae, videlicet praefata *Chartlupia maior*, *Drzazny*²⁾, *Clyczkow duplex*³⁾, *Rowy*⁴⁾, *Chayow*⁵⁾, *Oraczow*⁶⁾. Quae ecclesia et eius rector pro tempore habet pro dote et fundo infrascripta, videlicet aream pro dote et curia plebanali cum horto pro allodio et aliis commoditatibus ipsius contiguis; item et unam aliam aream pro ministro circa ecclesiam et tertiam pro vicario scholae contiguam, a multis annis desertam; item et duos mansos agri iacentes in omnibus campis inter agros emethonales sitos et cum pratis; item pronunc de licentia haeredum obtinet certos agros in fine agrorum emethonaliu quondam ad altare spectantes. Cuius altaris domini haeredes a multis annis proventus occupant, prout et modo dominus *Dobrogostius* in area dicti altaris curiam suam pro maiori parte locavit; quod altare fundatum fuit in *Wroblow* et postea in *Chartlupia* translatum et tandem per haeredes occupatum. Habet etiam decimam manipularem post omnes et singulos agros

*) *Chartlupia Wielka*, wieś szlachecka, gniazdo familii *Charlupskich*, którym niezawodnie za-wdzięcza fundacyą kościoła parafialnego, od roku 1457 w aktach konsystorza *gnieźnińskiego* wspomnianego (Excerpta ex actis Consist. f. 411). W końcu wieku XVII był tam kościół drewniany, cały wewnątrz malaturami ozdobiony, z pięciu ołtarzami złożonemi (Acta Visit. de a. 1683). W miejsce tego kościoła stanął w przeciągu lat 100 inny kościół drewniany, który wizyta z roku 1787 opisuje inaczej, jak poprzedzająca, powiadając wyraźnie, że tylko ma trzy ołtarze bez żadnych ozdób (Acta Visit. de a. 1787). Dzisiejszy kościół mурowany powstał w roku 1797 nakładem *Jana i Teresy Walewskich*, chorążych *sieradzkich* h. *Kolumna*. Długość jego wynosi stóp 60, szerokość 30, wysokość 20. Cały wewnątrz i zewnątrz zrestaurowany został za staraniem obecnego rządu swego. Plebanią mурowaną wystawił poprzednik jego, ks. *Marcin Rosiński* (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1877 f. 42. 43).

1) *Piotr z Jarocina*, pleban. 2) *Drzaznia*. 3) *Kliczków Wielki i Mały*. W *Kliczkowie Małym* odłączonym od parafii *Chartlupia Wielka z Kliczkowem Wielkim*, kolonią *Kliczków*, kol. *Kocia Góra, Markowem*, lasem *Bednarskim, Gęsiną, Kazimirowem, Świętem, Glapienicami, Hajowem, Bukowicami* i *Bugajem* ustanowił arcybiskup *Karnkowski* w roku 1590 osobną parafią na prośby *Sebastjana Tarnowskiego*, starosty *sieradzkiego*, dziedzica *Kliczkowa*, który tam w tymże czasie wystawił kościół drewniany pod wezwaniem *N. Maryi P. Wniebowzięcia* i takowy uposażył czynszami i zbożem. Posag ten *Anna z Dobrzykowa Tarnowska*, dziedziczka miejscowa, w skutek komplancji zawartej z plebanem ówczesnym zamieniła w roku 1680 na pewne grunta i łąki, a arcybiskup *Baranowski* poprzednio już powiększył dochody plebańskie, ustępując dziesięciny ze wsi królewskiej *Klocka* w wartości 80 złt. rocznie. W miejsce pierwotnego kościoła do upadku się chylącego dziedzic miejscowy, *Roch Tarnowski*, wystawił nowy drewniany w roku 1764. Od roku 1785 do 1837 kościół *kliczkowski* nie miał osobnego rządu, ponieważ dla braku plebanii w roku 1857 ogniem zniszczonej żaden z kapłanów o niego zgłosić się nie chciał. Nareszcie w roku 1837 *Stefan Tarnowski* wystawił nowy dom plebański i odtąd parafia stałych otrzymała pasterzy (Rubryc. cit. f. 48. 49). 4) *Rowy*. 5) *Chojów* albo *Hojów*. 6) *Oraczew*. Przybyły później osady: *Izabella, Józefów, Złotowizna, Janków, Buczek, Wygoda, Michalorzyszna, Krzakowizna*.

praediales; ex agris vero emethonalibus missalia, et solvunt emethones de quolibet manso possessore per tres coretos siliginis et per tres avenae, tabernatores vero nihil aliud solvunt, tantummodo duas amphoras cerevisiae; de emethonalibus autem agris decima provenit pro mensa archiepiscopali.

Clyczkow, antiqua villa sub eadem parochiali, in qua duntaxat decima manipularis ex agris praedialibus et hortis proveniens spectat ad eandem parochialem, ex agris vero emethonalibus prout in aliis villis; (ex) *Nova Clyczkow, Chayow* et *Oraczow* decima proveniens spectat ad canonicatum et praebendam *Gnesnenses*, quos quondam *Nyechanowsky* obtinebat; pro dicta vero ecclesia ipsarum villarum incolae solum per unum grossum colendam solvunt.

Oraczow, villa sub parochiali eadem archiepiscopalis, in qua sculteti de scultetia loco decimae manipularis praedictae ecclesiae parochiali in *Chartlupia* solvunt decem octo grossos pecuniarum, emethones vero solvunt maldratas pro mensa archiepiscopali, et missalia pro eodem plebano ratione colendae per unum eorum siliginis et per unum avenae de quolibet manso.

Drzazny, Rowy, villae sub parochiali eadem, de quarum villarum (sic) decimam manipularem incolae solvunt pro decanatu *Vychunensi*, et pro plebano colendam de manso quolibet per unum grossum.

Item solet dare iuxta taxam antiquam contributionis marcam argenti.

34. DAMBROVA*).

Villa haereditaria nobilium et in eadem ecclesia parochialis sub titulo *sancti Michaelis archangeli*, de iure patronatus et praesentandi laicorum haeredum in eadem *Dambrova*, quae modo et ab aliquot annis vacat, solum enim eadem villa et nulla alia iure parochiali pertinet; habuit enim et modo habet pro dote et fundo infrascripta, videlicet primo aream specialem pro domo et curia plebanali et in eiusdem postico hortum pro allodio et aliis utilitatibus feudis, et ex opposito eiusdem areae in altera parte villae unam aliam aream modo desertam et hortum satis latum et longum; item et aliam pro ministro scholae cimiterio contiguam versus adiacentibus; item et decimam manipularem post omnes et singulos agros praediales seu curiae eiusdem villae. Emethones etiam de quolibet manso eidem ecclesiae

*) *Dąbrowa Wielka*, wieś szlachecka, gniazdo zapewne familii *Dąbrowskich* w ziemi *sieradzkiej* h. *Poraj*, miała prawdopodobnie z jej fundacyi kościół parafialny już w pierwszej połowie wieku XV; w roku bowiem 1442 akta konsystorskie wspominają tamtejszego plebana *Jakoba* (Excerpta ex actis Consist. f. 303). Wizyta z roku 1687 wspomina o kościele drewnianym w oplakanyu znajdującym się stanie. Następna wizyta z roku 1787 mówi o innym już kościele drewnianym potrzebującym reparacyi. Już na początku wieku XVI nie miała parafia *dąbrowska*, z jednej tylko wsi składająca się, własnego pasterza. W następnych czasach rzadko kiedy pasterzował tam właściwy rządcza kościoła, a gdy w wieku XVIII dziedzic miejscowy zabrał grunta plebańskie dość urodzajne, oddawszy za nie piaski, pleban żadną miarą utrzymać się tam nie mógł i dla tego władza duchowna w końcu tego wieku affiliiowała *Dąbrowę* do kościoła parafialnego w *Chojnem*. Kościół wyżej wspomniany dotąd w mizernym znajduje się stanie (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 45).

et plebano solvunt per duos coros siliginis et unum avenae, et decimam manipularum solvunt pro vicariis ecclesiae collegiatae in *Wyelun*.

*Dambrowka minor*¹⁾, villa sub parochiali in *Sieradz*, de cuius villae seu in qua villa (sic) sunt speciales agri praediales, de quibus decima manipularis de medietate proveniens datur praedictae parochiali et plebano in *Dambrowa*, ratione cuius idem plebanus certis villis sacramenta ecclesiastica administrat, videlicet in *Sokolow*²⁾ et *Kussyen*³⁾, et medietatem decimae plebanus in *Sieradz* percipit; item idem plebanus habet locum pro piscina et prata contigua agris, necnon et locum pro taberna facienda.

35. BRZEZNO.*)

Villa monasterii virginum in *Ibramowice Cracoviensis* dioecesis et in eadem ecclesia parochialis sub titulo *sancti Egidii abbatis*, de collatione monasterii virginum, quam pronunc obtinet honorabilis *Joannes Ostrowsky*, ex praesentatione eiusdem monasterii sancti monialium praepositi et priorissae cum toto conventu in *Ibramowice*. Cuius quidem ecclesiae rector, prout ex antiquo, consuevit servare vicarium et ministrum pro sui subsidio et pastoralis curae administratione. Ad quam iure parochiali villae infrascriptae spectant et pertinent, et primo praefata *Brzezno*, *Stharcze*⁴⁾, *Grodzyecz minor*⁵⁾, *Godynyce*⁶⁾, *Osstrow*⁷⁾ quoad emethones, *Dam-*

¹⁾ *Dąbrówka*. ²⁾ *Sokolów* i ³⁾ *Kuśnie*, wsie dziś należące, pierwsza do parafii *Chojne*, druga do *Brzeźnia*.

*) *Brzezno (Brzeźnio)*, wieś niegdyś należąca do klasztoru panien *Norbertanek* w *Ibramowicach* w diecezji *krakowskiej*, która w drugiej połowie wieku XVII przeszła, czy to w skutek zamiany, czy też przez sprzedaż, na własność rodziny *Zapolskich*, od której ją w połowie wieku następnego nabyli *Bleszyńscy*. Tamtejszy kościół parafialny zawdzięcza fundacyą swoją wspomnianemu klasztorowi, lecz nie wiadomo, kiedy ona nastąpiła. Akta konsystorza *gnieźnieńskiego* wspominają tamtejszego plebana *Jana*, który kupił w roku 1456 od kanonika *gnieźnieńskiego*, *Jana z Xiąża*, przynależące mu się w okolicy *Radomzka* dziesięciny (Excerpta ex actis Consist. f. 396). Obecny kościół murowany stanął nakładem dziedziców *Brzeźna*, *Kazimierza Bleszyńskiego*, chorążego *sieradzkiego* i żony jego, *Teresy Struś*. Kamień węgielny poświęcony został dnia 1 września roku 1755, a dnia 1 grudnia roku 1758 kościół gotowy został pobenedykwany przez *Ścibora Bogusławskiego*, plebana miejscowego i dziekana *wartskiego*. W roku 1802 *Petronella z Radolińskiego Bleszyńska*, wdowa po *Ignacym Bleszyńskim*, sprawiła nowe organy i wystawiła nową murowaną plebanią (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 38. 39).

⁴⁾ *Starce*. ⁵⁾ *Grojec Mały*. ⁶⁾ *Godynice*, wieś królewska należąca do parafii w *Brzeźnie* aż do roku 1602, w którym *Marcin Biskupski*, podkomorzy *łeczycki*, dziedzic sąsiedniej wsi *Starce*, wystawił tam kościół drewniany, w roku następnym przez *Macieja Petrokońskiego*, biskupa *przemyskiego*, konsekrowany, który przez arcybiskupa *Stanisława Karnkowskiego* erygowany został jako filialny z osobnym prebendarzem przez plebana z *Brzeźna* prezentować się mającym, a to dla wygody wiernych w pobliżu mieszkających, którzy do kościoła w *Brzeźnie* mieli za daleko. Prebendarza uposażono połową włóki roli, procentem od 1000 złt. przez *Krzysztofa Biskupskiego* na dobrach *Starce* roku 1641 zapisanych i dziesięcinami z kilka wsi pobliskich. Do tego kościoła przyłączono wsi: *Godynice*, *Wólkę*, *Czartorya*, *Zarnów*, *Starce*, *Robaszów*, *Zwierzyńiec* i *Grojec Mały*. Później przybyły osady: *Kolonia Sokalnie*, *Łagiewniki*, *Lesiaki*, *Muchoły*, *Siel*, *Ciupki*, *Sewijaki*, *Sowizdrzał*, *Łzote*, *Tomczyki*, *Kurpie*, *Karszunie*, *Kozalki*, *Lipki*, *Pasie*, *Ciolki*, *Pędziwiatry*, *Pluty*, *Lisy*, *Wiry*, *Obały*, *Jonczyki*, *Szczesie*. Obecnie kościół *godyniecki* znajduje się w smutnym stanie budowlanym. Wspiera go głównie kaplica murowana przed kilkunastu laty wystawiona kosztem parafian i ks. *Wawrzyńca Malinowskiego*, prałata kolegiaty *kaliskiej*, plebana w *Kraszewicach* i *Gizycach* († 1873), który tu niegdyś był komendantem (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 46. 47). ⁷⁾ *Ostrów*.

*browa*¹⁾, *Lanka*²⁾, *Russkow*³⁾, *Barczow*⁴⁾, *Pysskow*⁵⁾, *Nowawyesz*⁶⁾; habetque eadem ipsa ecclesia et eius pro tempore plebanus infrascripta, et primo in eadem villa et haereditate unam aream specialem pro curia et domo plebanali cum horto pro allodio et aliis commoditatibus; item duas alias areas cimiterio contiguas pro vicario et ministro; item et unam aliam in postico domus seu areae vicarialis et ex opposito curiae plebanalis pro taberna; item duos mansos agri in quolibet campo in latitudine et longitudine differentes, quia in aliquibus campis latiores et aliquoibi strictiores; item et prata eisdem agris hincinde adiacentia et confinantia. Habet et unam piscinam in silva circa viam, quae vadit in civitatem *Sieradz* et penes seu in latere silvae; item decimam manipularum post omnes et singulos agros eiusdem villae praediales et scultetiae, et conducunt eam sculteti et emethones in dotem plebanalem eorum curibus, emethones vero decimam manipularum ex agris ipsorum provenientes solvunt pro canonicatu et praebenda *Gnesnensibus*, quos obtinet dominus *Stanislaus Olesznyczy*⁶⁾, et pro praefato plebano missalia de quolibet manso per tres coretos siliginis et per tres avenae. Molendinator etiam ex agris ad molendinum spectantibus, quos colit, decimam manipularum solvit pro plebano et grossum pro colenda; item tabernatores in eadem villa solvunt ex eorum hortis decimam manipularum pro plebano et grossum pro colenda.

Stharcze, *Grodzyecz minor*, villae sub parochiali eadem, de quarum villarum omnibus et singulis agris tam emethonalibus quam praedialibus decimae manipulares provenientes spectant et pertinent in toto pro praedicta parochiali in *Brzezno* et eius plebano, et conducuntur per emethones ex agris ipsorum curibus propriis, de praedialibus autem opera et impensa plebani.

Dambowa Lanka, et *Nowawyesz*, villae sub parochiali eadem, de quarum villarum post omnes et singulos agros scultetiales in villa *Dambrowa Lanka* de sex mansis locatis emethonibus, in villa *Nowawyesz* de duobus, in quibus resident sculteti, decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad praefatam parochialem et plebanum, et conducunt eam in qualibet villa emethones et sculteti curibus eorum in locum decimationis, et decimam emethones solvunt praefatae (sic) canonicatui et praebendae *Gnesnensibus*; pro plebano autem solvunt emethones de quolibet manso per unum eorum siliginis et per unum grossum ratione colendae.

Osstrow, villa sub parochiali eadem, solum praedicto plebano colendam per unum grossum de manso solvit, decimam autem manipularum partem pro ecclesia parochiali in *Unkow* et partem pro domino *Stanislaw Olesznyczy*.

Godynyce, villa sub parochiali eadem, solvit praefato plebano in *Brzezno* missalia per unum eorum avenae de manso quolibet et colendam per grossum; decimam autem mellis solvunt in ibidem praefato canonico *Gnesnensi* domino *Olesznyczy*.

Russkow et *Barczow*, villae sub parochiali in *Brzezno*, de quarum omnibus et singulis agris praedialibus decima manipularis proveniens spectat ad eandem

¹⁾ *Dąbrowa*. ²⁾ *Dębołęka*. ³⁾ *Russków*. ⁴⁾ *Barczew*. ⁵⁾ *Pyssków*. ⁶⁾ *Nowawiesz*. Przybyły osady: *Bednarze*, *Borowisko*, *Bronozna*, *Brzezińska Wola*, *Budy*, *Gozdy*, *Jagielna (Jagiella)*, *Julianów*, *Krzaki*, *Lipno*, *Lovek*, *Ostrów*, *Potok*, *Próba*, *Przedgórze*, *Pustelnik*, *Rembów*, *Rybnik*, *Rydzew*, *Stanisławów*, *Staropole*, *Stefanów*, *Sterna*, *Sudajew*, *Tumidaj*, *Zapole*, *Zazdrozna*, *Zgórz*. ⁷⁾ *Oleśnicki Stanisław*, kanonik, potem kantor *gnieźnieński*, nareszcie biskup *poznański* † 1539 (Treter Vitae Episcoporum Posnan.).

parochialem et plebanum, et conducitur opera plebani; de emethonalibus vero decima provenit praedictis canonicatui et praebendae *Gnesnensibus*, et pro dicto plebano colendam emethones solvunt de manso per unum grossum; molendinator autem in *Barczow* praedicta solvit decimam etiam de agris suis, quos colit, et grossum pro colenda.

Pysskov, villa sub parochiali eadem, in qua emethones praefato plebano ipsorum nihil aliud solvunt, tantum colendam de manso quolibet; decimam autem manipulari dant et solvunt pro dictis canonicatu et praebenda *Gnesnensibus* domini *Olesznyczky*.

Item taxata est ecclesia eadem ad unam marcam argenti.

36. UNKOW.*)

Villa haereditaria nobilium et in ea parochialis ecclesia sub titulo *sancti Stanislai*, de iure patronatus et praesentandi laicorum haeredum in eadem *Unkow*, quam promunc obtinet honorabilis *Jacobus Buynowsky*¹⁾, praebendarius castri *Siradiensis*, qui, prout ex antiquo, circa eandem ecclesiam pro sui subsidio et curae pastoralis administratione servat vicarium unum et ministrum, quos salariat. Spectant enim ad eandem parochialem villae infrascriptae, videlicet praefata *Unkow*, necnon *Buynow*²⁾, *Osstrow*³⁾, *Grodzyecz maior*⁴⁾, *Zlaczow*⁵⁾, *Clonowa*⁶⁾,

* *Unikow* (*Unków*), wieś aż do połowy wieku XVI szlachecka, gniazdo rodziny *Unikowskich*, która tam niezawodnie kościół parafialny fundowała, odtąd własność kapituły *gnieźnieńskiej*. Starożytny kościół drewniany w roku 1622 gruntownie zrestaurowany, miał od północy przybudowaną kaplicę na cześć *ś. Stanisława* biskupa, w której był umieszczony obraz jego powszechnie za cudowny uważany, do którego sławny historyk nasz, *Długosz*, corocznie w dzień uroczystości tego Świętego pieszo odbywał pielgrzymkę (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 57). Nową zakrystią murowaną przystawił w roku 1768 *Błażej Czupiński*, pleban miejscowy. Z parafii *unikowskiej* powstały dwie osobne parafie: w *Zloczewie* i *Klonowie*, co świadczy o starożytności tamtejszego kościoła. Obecnie buduje się za staraniem miejscowego plebana nowy kościół murowany, który przy jego zabiegłości i ofiarach wkrótce wykończonym zostanie. W roku 1872 stanęła w *Unikowie* nowa murowana plebania w miejsce drewnianej, którą w drugiej połowie przeszłego wieku wystawił własnym nakładem wspomniany wyżej pleban *Czupiński* (tamże f. 57).

1) *Jakób Buynowski*, pleban. 2) *Bujny*. 3) *Ostrówek*, dziś w parafii *Rudlice*. 4) *Grojec Wielki*. 5) *Zloczew*, niegdyś miasto, dziś osada z kościołem parafialnym w roku 1601 przez dziedzica miejscowego, *Andrzeja Ruskowskiego*, miecznika *kaliskiego*, z cegły palonej wystawionym, przez arcybiskupa *Kurakowskiego* kanonicznie erygowanym, a w roku 1722 przez *Franciszka Kraszkowskiego*, suffragana *gnieźnieńskiego* konsekrowanym, do którego przyłączono następujące miejscowości parafią stanowiące: *Borki*, *Borzękie*, *Burdynówka*, *Cegielnia*, *Czarna*, *Huta Szklanna*, *Huta Stara*, *Leśniak*, *Mikłasz*, *Oleśnica* wieś i folw., *Paza*, *Poręby*, *Potok*, *Syberya*, *Wieś Zloczewska*, *Zapowiednik*. Kościół *zloczewski* krótko przed konsekracją gruntownie zrestaurowany i wewnątrz przyozdobiony, przed kilku laty groził już upadkiem, lecz obecnie, dzięki zabiegom zacnego swego rządcy i ofiarności parafian, starannej doznaje reparacji. W roku 1600 wspomniany wyżej fundator, *Andrzej Ruskowski*, wystawił w *Zloczewie* kościół murowany i klasztor dla sprowadzonych przez siebie oo. *Bernardynów*. Klasztor ten zniesiony został wraz z wielu innymi w roku 1864 (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 64 i z r. 1874 f. 122). 6) *Klonowa*, wieś należąca niegdyś do parafii w *Unikowie*, z osobnym kościołem parafialnym, dopiero

*Owyczky*¹⁾. Habet etiam pro dote et fundo eadem ipsa ecclesia et eius pro tempore plebanus proventus infrascriptos, quorum modo extat in possessione, et primo in eadem villa et haereditate aream specialem pro curia cum horto eidem adiacente, necnon et alio ex opposito seu ab altera parte ecclesiae, in cuius parte schola habet situm, et ibidem etiam alia pro vicario. Insuper et unum alium hortum penes vicum viae, eundo versus *Buynow*, in parte sinistra, alias versus ecclesiam iacentem; item habet paucos agros duntaxat in duobus campis, in uno versus *Buynow* septem bissulcos in latitudine et longitudine citra vel ultra ad sex stadia se protendentes, in altero vero campo ex alia parte villae in postico horti retro scholam iacente solum in latitudine duos bissulcos et in longitudine se ad quatuor stadia se (sic) protendentes, et postea in confinibus dicti agri bissulcorum (sic) unum iuger agri in latitudine citra vel ultra duodecim bissulcorum et ad longitudinem ad unum stadium se extendens; item et prata in confinibus dictorum agrorum adiacentia et unum aliud pratum in haereditate *Buynow* circa limites haereditatis *Zlaczow*, de quo colligi possunt de foeno singulis annis citra vel ultra duo acervi de foeno (sic), propter hoc, quod pars eiusdem prati nemoribus negligentia plebanorum exstat occupata; item decimam manipulari post omnes et singulos agros praediales in eadem *Unkow* et in *Buynow* post omnes et singulos totius villae agros, quam conducunt de agris praedialibus plebanus curru proprio et emethones de emethonalibus agris curribus ipsorum ad horreum per plebanum deputatum; ex agris vero emethonalibus emethones in praefata *Unkow* de quolibet manso praedicto plebano solvunt decimam pecuniariam per fertonem, et solvunt nihilominus in praefata *Unkow* ratione colendae per unum grossum de quolibet manso.

Osstrow, villa sub parochiali eadem, in qua decima manipularis ex omnibus et singulis agris tam praedialibus quam emethonalibus in toto proveniens spectat ad eandem parochialem et eius plebanum et conducitur per emethones de agris ipsorum, ex praedialibus autem plebanus curru proprio conducit.

*Rudlice*²⁾, villa, et in eadem parochialis ecclesia, de cuius villae omnibus et singulis agris tam emethonalibus quam praedialibus, demptis agris plebani in ibidem, decima manipularis proveniens in toto spectat ad eandem parochialem et eius plebanum in *Unkow*.

Grodzyecz maior, *Zlaczow*, villae sub parochiali eadem, in quibus non sunt agri praediales, solum emethonales et scultetiales, et sculteti in utraque villa loco decimae manipularis pro eadem ecclesia et plebano in *Unkow* solvunt in pecuniis in *Grodzyecz* fertonem et in *Zlaczow* novem grossos; emethones vero pro eadem

lat 30 istniejącym. W roku 1755 wystawił tam *Melchior Szymanowski*, starosta *klonowski*, stolnik *warszawski*, kaplicę drewnianą dla wygody okolicznych mieszkańców, których liczba gdy w ostatnich czasach znacznie się wzmogła, kaplicę tę rozprzestrzenioną władza dycecezalna wyniosła do godności kościoła parafialnego, przyłączony do niego następujące wsi i osady, częścią z nowin leśnych świeżo powstałe, częścią od parafii *unikowskiej* odłączone: *Bery*, *Blota*, *Bogusy*, *Borki*, *Cichosz*, *Cieluch*, *Czekaje*, *Depa*, *Dwór*, *Górka Klonowska*, *Grzyb*, *Idolender*, *Huzarki*, *Jędrusy*, *Józefina*, *Kapie*, *Kielbasy*, *Klonówka*, *Korszornicze*, *Kuźnica Błowska*, *Kuźnica Zagrzebska*, *Kuźniczka*, *Leliwa*, *Liski*, *Lory*, *Marazy*, *Młostki*, *Pasie*, *Pawelec*, *Piła*, *Pomarzany*, *Sijki*, *Stawiech*, *Stępień*, *Swierki*, *Szale*, *Trzeciaki*, *Tumaniki*, *Urbany*, *Wrony*, *Zagórniak* (*Zgórniaki*).

1) *Owiczki*. 2) *Rudlice*.

ecclesia de quolibet manso solvunt per unum eorum loco missalium siliginis in *Grodzyecz* et in *Zlaczow*, et per unum eorum avenae, et ratione colendae utraque per unum grossum de quolibet manso; loco vero decimae manipularis emethones in utraque villa solvunt mel canonicis et praebendis, in *Grodzyecz* nunc pro domino *Stanislao de Olesznychyca*¹⁾, in *Zlaczow* vero pronunc domino *Anselmo Lukowsky*²⁾, canonicis *Gnesnensibus*.

Clonowo et *Owyeczky*, villae sub parochiali eadem, in quibus villis incolae pro eadem ecclesia et plebano in *Unkow* nihil aliud solvunt, solum de quolibet manso possessionato, in *Clonowa* per duos coros siliginis et per unum grossum ratione colendae, sculteti autem de tota scultetia loco decimae manipularis solvunt mediam marcam, in *Owyeczky* autem similiter emethones per unum eorum siliginis et per unum grossum, scultetus vero de scultetia per sex grossos; loco autem decimae manipularis solvunt emethones pro canonicatu et praebenda *Gnesnensibus*, quos obtinet pronunc dominus *Olesznychycky*, solvunt (sic) mel.

Item taxata haec ecclesia eadem ad viginti scotos argenti.

37. STHOLECZ*) MAIOR.

Villa haereditaria nobilium et in ea parochialis ecclesia sub titulo *sancti Laurentii*, de iure patronatus et praesentandi laicorum haeredum de praefata *Stholecz*, quam pronunc obtinet honorabilis *Mathias de Payaczno*³⁾ ex praesentatione nobilis *Moyaczewsky*⁴⁾ de *Moyaczewice*⁵⁾, haeredis in eadem *maiori Stholecz*; ad quam iure parochiali spectant et pertinent villae infrascriptae, videlicet praefata *Stholecz*, *Nyemyrow*⁶⁾, *Camyonka*⁷⁾, *Granow*⁸⁾, *Wyelkye*⁹⁾, *Stholecz minor*¹⁰⁾ et

¹⁾ *Stanisław Oleśnicki*, późniejszy biskup poznański. ²⁾ *Lukowski Anselm*, kanonik gnieźnieński i kantor poznański † 1542 (Acta Capit. Gnesn.).

*) *Stolec*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Stoleckich* h. *Wierusz* (Niesiecki l. c. IV, 212), z kościołem parafialnym niezawodnie przez tęż rodzinę fundowanym, w aktach kapituły gnieźnieńskiej wspomnianym w roku 1449, w którym tamtejszy pleban *Bogusław* rozprawia się o dziesięciny tamże z *Jakubem Kolem z Dembna*, dziekanem gnieźnieńskim (Actp decr. Capit. II, 13^b). W drugiej połowie wieku XVIII kościół tamtejszy był drewniany starożytny i konsekrowany, z kaplicą *ś. Anny* od strony południowej drewnianą, a od strony północnej murowaną *ś. Krzyża*, z zakrystią z cegły palonej sklepioną, lecz w tym czasie groził od starości upadkiem, dla tego *Filip Szaniawski*, starosta bolesławski, dziedzic miejscowy, wystawił nowy kościół drewniany w roku 1768, do którego później przybudowali murowaną kaplicę wraz z grobowcem rodzinnym dziedzice dóbr *Niechmirowa, Olszowscy*. Z przeciwnej strony pozostała kaplica murowana z starożytności, którą w roku 1875 parafianie nowo odbudowali. Kościół ten od roku 1864 za staraniem obecnego rządcy swego gustownie został przyozdobiony. Na cmentarzu parafialnym do chowania ciał zmarłych jest kaplica publiczna murowana, wystawiona na cześć *ś. Salomei* przez *Teodora Psarskiego*, dziedzica dóbr *Wielgie* z grobowcem rodzinnym r. 1833. We wsi parafialnej *Niechmirow* jest druga kaplica murowana pod tyt. *N. Maryi P.* wystawiona niegdyś przez dziedziców miejscowych *Olszowskich*, w roku 1876 przez dzisiejszego właściciela wsi, *Hetrzla*, zrestaurowana (Rubryc. cit. z roku 1877 f. 54. 55).

³⁾ *Maciej z Pajęcna*, ploban. ⁴⁾ *Majaczewski*. ⁵⁾ *Majaczewice*, wieś w parafii bużeńskiej. ⁶⁾ *Niechmirow*. ⁷⁾ *Kamionka*. ⁸⁾ *Gronów*. ⁹⁾ *Wielkie (Wielgie)*. ¹⁰⁾ *Stolec Mały*.

*minera Stholeczka*¹⁾. Cuius pro tempore rector, prout et modernus, propter defectum proventus et parochianorum non consuevit servare vicarium, solum ministrum. Habet enim eadem ipsa ecclesia pro dote et fundo proventus infrascriptos, et primo in eadem villa et haereditate *Stholecz maior* circa ecclesiam non remote ab eadem aream non nimis latam versus fluvium pro domo seu curia plebanali cum horto eidem adiacente; item unam aliam pro schola cimiterio contiguam; item et agros in duobus campis, primo, in uno campo versus *Unkow* certum spatium agri, dictum *Pogorzelec*, in latitudine citra vel ultra unius cum medio stadii, in longitudine vero duorum stadiorum se protendens spatiis, in alio vero campo, dicto *Slywky*, etiam certum spatium agrorum in latitudine quindecim bissulcorum et in longitudine unius stadii se extendens; item et prata eisdem agris adiacentia; item in eadem *Stholecz maiori* plebanus pro tempore existens nihil aliud habet ex agris emethonalibus, solum missalia, videlicet de manso quolibet per duos coros siliginis et duos avenae, decima vero manipularis post omnes et singulos eiusdem villae agros spectat pro canonicatu et praebenda *Gnesnensibus*, quos pronunc obtinet dominus *Anselmus Lukowsky*, et non sunt in eadem villa aliqui agri praediales.

*Branow*²⁾, *Stholecz minor*, *Camyonka*, *Nyechmyrow*, villae sub eadem parochiali ecclesia, in quibus decima manipularis post agros omnes et singulos praediales proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et eius plebanum, quam conduit curru proprio; ex agris autem emethonalibus decima provenit in eisdem villis pro dictis canonicatu et praebenda *Gnesnensibus*, prout in *maiori Stholecz*. Nihilominus emethones solvunt eidem ecclesiae missalia de quolibet manso per unum eorum siliginis et per unum avenae, tabernatores autem et hortulani colendam solvunt per unum grossum, prout et in *maiori Stholecz*.

Wyelkye, villa sub parochiali eadem, in qua incolae seu emethones nihil aliud solvunt, solum per medium eorum siliginis de manso quolibet et pro decima manipulari archiepiscopali solvunt decimam mellis.

38. BUZENYN*), OPPIDUM.

Nobilium haeredum de eodem *Buzenyn*, et in eodem ecclesia parochialis sub titulo *sanctae Crucis* et *sanctae Catharinae*, de iure patronatus et praesentandi

¹⁾ *Stolecka „minera“* dziś niezuana. Przybyły do parafii osady: *Biesiec, Broszki, Brzeznica, Burdynówka, Dąbrowa, Gronówek, Leszczyn, Światłowizna, Wolnica Niechmirowska*. ²⁾ *Branów*, dziś nieznan.

*) *Bużenin*, pierwotnie wieś, którą *Spytek*, dziedzic tamtejszy h. *Poraj*, w roku 1378 za przywilejem króla *Ludwika* zamienił na miasto (Paprocki, Herby str. 461), lubo *Niesiecki* utrzymuje, że *Bużenin* istniejący już za czasów *Bolesława Śmiałego* i dawno przed rokiem 1378 będący miastem w tymże roku od rządczonego króla nowe otrzymał przywileje i swobody (Korona I, 227). Miejsce to było gniazdem starożytnej i znakomitej rodziny *Bużeńskich*, z których jeden, nabywszy dobra *Pstrokonie*, przezwali się *Pstrokońskimi* i do tych należał *Maciej Pstrokoński*, biskup kujawski; drudzy od majątku *Boryszewic* przyjęli nazwisko *Boryszewskich*, z których pochodził *Andrzej Róża Boryszewski*, arcybiskup i prymas (Niesiecki l. c. I, 227. 228). Kościół parafialny w *Bużeninie* przez *Bużeńskich* fundowany, powstał niezawodnie już w XIII wieku, gdyż akta konsystorza gnieźnieńskiego na początku wieku XIV nazywają

haeredum de eadem *Buzenyn*, quam promunc obtinet venerabilis dominus *Stanislaus Unyensky de Unyeny*¹⁾, canonicus *Lanciciensis*, ad quam iure parochiali villae infrascriptae spectant et pertinent, videlicet praefatum oppidum, *Moyaczowicze*²⁾, *Jarocicze*³⁾, *Grabowska*⁴⁾, *Sezawno*⁵⁾, *Sezawyenska Volya*⁶⁾, *Banhtkow*⁷⁾, *Banhtkowska Volya*⁸⁾, *Praszmow*⁹⁾, *Strzalky*¹⁰⁾, *Thyczyn*¹¹⁾, *Lgotha*¹²⁾, *Vythow*¹³⁾, *Zamoszczye*¹⁴⁾, *Wyelgawyesz*¹⁵⁾. Cuius ecclesiae rector pro sui subsidio et pastoralis curae administratione servat, prout ex antiquo, circa eandem ecclesiam duos vicarios manuales et ministrum, quos salariat. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore rector habet pro dote et fundo, imprimis in eodem oppido aream pro dote et curia plebanali in ripa fluvii *Wartha* cum hortis eidem adiacentibus pro alodio et aliis commoditatibus, in cuius parte ultra alias commoditates habetur vinearium seu piscinula; item in eodem spatio area pro hortulano cum horto penes curiam plebanalem iacens; item alias speciales areas pro vicariis et ministro cimiterium plebanale, ab area curiae plebanalis per duas alias areas dominorum haeredum distantes, de quibus plebanus pro tempore existens debet recipere pro censu annuo, de una videlicet unam marcam et de alia fertonem, residuum autem, si quid in censibus exeresceret, cedere debet pro domino haerede, prout litterae donationis latissime disponunt; dictae autem areae sunt donatae pro tabernis fiendis et non habent aliquos agros seu prata, dumtaxat hortos in litore fluvii *Wartha*, iacet tamen modo deserta (sic). Habet etiam eadem ecclesia et eius pro tempore plebanus ex antiquo partem fluvii *Wartha* et alvei antiqui cum novo in postico curiae plebanalis iacentem cum decursu aquae in longitudine se protendentem, prout area plebanalis in sua limitatione se protendit et extendit, in quo spatio habet plenariam libertatem pisces capiendi quibuscumque instrumentis piscatoriis, prout et modo habet posita obstacula per decursum aquae; item habet ultra hoc servandi (sic) piscatorem suum specialem pro necessitate et utilitate plebani pro tempore existentis, qui

go starym (Arch. Consist. Gnesn.). Na dziesięcinach w okolicy *Bużenina* fundował zapewne któryś z *Bużeniskich* kanonik gnieźnieński, fundi *Bużenin* zwany, już w końcu wieku XIV w dokumentach wspomniany. W wieku XVI przeszedł *Bużenin* na własność *Pstrokońskich*, następnie *Skoraszewskich*, a w wieku XVIII stał się dziedzictwem *Kobierzyckich*. Dzisiejszy piękny kościół mурowany stanął nakładem niemałym *Stanisława Pstrokońskiego*, biskupa *chełmskiego* w r. 1642, który go w tymże roku konsekrował. Na północ ma kaplicę mурowaną sklepioną pod tyt. *ś. Krzyża*, zapewne razem z nim wystawioną, od południa wystawił drugą kaplicę pod tyt. *Matki Boskiej Różańcowej z cegły palonej Pstrokoński*, kasztelan *brzesko-kujawski* około roku 1643, do której w dwa lata później zaprowadził bractwo *Włóczęg*. Otarzy jest 6, posadzka w presbyteryum kamienna, w nawie głównej z cegły palonej. Aż do końca wieku XVII istniał w *Bużeniu* szpital dla ubogich, żyjących z jałmużny, którego dziś nie ma śladu. Niedługo była tam kaplica *ś. Ducha*, mająca osobnego prebendarza, fundowana przez *Skoraszewskich*, dziedziców miejscowych, ale i ta w końcu wieku zeszłego lub na początku teraźniejszego znikła (Hubryc. cit. de a. 1877 f. 40. 41).

1) *Unieński Stanisław z Unienia*, już w roku 1489 installował się na palata kanclerza *gnieźnieńskiego*, ale się nie utrzymał, zmuszony ustąpić tę palaturę *Krzyształowi z Kurozówk* (Acta Capit. Gnesn.).
2) *Majaczowice*. 3) *Jarocica*. 4) *Grabówka*. 5) *Sezawno*. 6) *Wola Szczawińska*. 7) *Będków*. 8) *Wola Będkowska*. 9) *Praszmów*. 10) *Strzalki*. 11) *Tyozyn*. 12) *Ligota*. 13) *Witów*. 14) *Zamoście*, dziś nieznane. 15) *Wielkowieś*. Przybyły później osady: *Redzeń*, *Huby Tyczyńskie*, *Niebiesa*, *Świerki*, *Sęk*, *Nieczuj*, *Waszkowskie*, *Ręzów*, *Strumiąny*, *Korzeń*, *Bagna*, *Huby Wielgowskie*, *Biadaczew*, *Jastrzęb*, *Izidorów*.

piscator inter alios piscatores dominorum haeredum, nedum in eodem spatio supra-scripto, sed et per totum fluvium supra et infra habet libertatem pisces prendendi et capiendi instrumentis manualibus, prout piscatores dominorum habent libertatem, alias prout se haereditas eadem et parochia extendit seu iurisdicctio parochialis; item et agros inter agros oppidanorum et praediales in quatuor partes divisos et in latitudine differentes, in uno loco octo cum medio bissulcorum in latitudine et in longitudine quatuor stadiorum; item in alio loco octo bissulcorum in latitudine et duorum stadiorum in longitudine. In tertio vero loco in latitudine quatuor bissulcorum et in longitudine duorum stadiorum, in quarto autem loco, videlicet versus *Sezawno* in campo, in latitudine octo bissulcorum et in longitudine quinque stadiorum se extendentes, et in eodem campo, dicto *Kunow*, certam partem aliam agri in latitudine quinque bissulcorum et in longitudine duorum stadiorum se protendentem; item ultra eosdem agros supradescriptos in altera parte fluvii versus *Wyelgawyesz* habet unum iuger seu spatium agri, alias *Nyva*, protendens se a via, quae vadit in *Czestochow*, usque ad limites *Wyelgawyesz*, in latitudine non aequalem mensuram habens, quia aliquoubi strictiorem et aliquoubi latiore, et iacet inter agros scultetiales eiusdem oppidi et limites *Wyelgawyesz*. Habet etiam prata in parte fluvii praedicti versus *Wyelgawyesz*, duo prata, unum circa agros scultetiae et aliud in latere pratorum oppidanorum, prata in eadem iacentia (sic); item tertium pratum in haereditate *Wyelgawyesz*, dictum *Popowka*, et quartum in eadem haereditate, magna villa, circa locum dictum *Vyssokibrzeg*; item quintum pratum in silva, dicta et appellata *Zwyszczyny*, sextum vero pratum ex altera parte fluvii versus *Sezawno* inter prata oppidanorum iacens; item habet tertiam partem theloni in pecuniis et in sale solvi soliti; item et decimam manipulearem post omnes et singulos agros praediales, ex agris vero oppidanorum proveniens spectat pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quam obtinet dominus *Anselmus Lukowsky*; pro dicta vero parochiali et eius plebano solvunt colendam oppidani de qualibet domo per grossum et inquilini per medium grossum.

Moyaczowicze, *Sezawno*, *Grabowka*, *Sezawyenska Volya*, *Lgotha*, *Vythow*, villae sub eadem parochiali, in quibus villis decimae manipulares post omnes et singulos agros praediales provenientes spectant ad eandem parochialem et plebanum, quarum partem assignat pro vicariis et ministro et partem pro se tollit, conducunturque opera et impensa illas percipientium; ex agris vero emethonalibus provenientes spectant et pertinent ad canonicatum et praebendam *Gnesnensens*, quos promunc obtinet dominus *Anselmus Lukowsky*, prout et in *Buzenyn*; et emethones pro parochiali praedicta solvunt colendam de manso quolibet per unum grossum.

Strzalky, villa sub eadem parochiali, in qua sunt tres mansi speciales, de quibus decima manipularis dumtaxat spectat pro eadem parochiali et plebano in *Buzenyn*, quoniam dicti tres mansi dicuntur fuisse aliquando agri praediales; ex agris vero emethonalibus decima manipularis datur pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi* suprascripta, prout et in *Buzenyn*.

Praszmow, *Jarocicze*, villae sub eadem parochiali, in quibus non sunt aliqui agri praediales, solum emethonales, de quibus decima manipularis datur pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi* praedicta, prout in *Buzenyn*, et pro praedicta eorum parochiali incolae earundem nihil aliud solvunt, tantum colendam de manso per grossum.

Thyczyn, villa sub parochiali eadem, in qua decima manipularis ex agris praedialibus duutaxat proveniens spectat pro eadem parochiali et plebano in *Buzenyn*, ex agris vero emethonalibus venit pro canonicatu et praebenda, quos pronunc obtinet dominus *Nicolaus Czepel*, canonicus *Gnesnensis*, et pro eadem parochiali emethones solvunt colendam per unum grossum de quolibet manso.

Banthkow et *Volya Banthkowska*, villae sub eadem parochiali, in quarum una, videlicet in *Banthkow* sunt agri praediales, de quibus decima manipularis proveniens spectat et pertinet pro eadem parochiali, ex agris vero utriusque emethonalibus pro mensa archiepiscopali decima manipularis datur, et colenda pro praedicta parochiali de manso quolibet per unum grossum.

Zamoszczye, *Wylgawyesz*, villae sub parochiali eadem in *Buzenyn*, de quarum villarum omnibus et singulis agris generaliter praedialibus et emethonalibus in ibidem decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Buzenyn*, et conducitur in utrisque villis opera et impensa plebani, et recipit de quolibet manso pro decima lini per duos grossos; ex praedialibus nihil tollit, dempta decima manipulari, et nihilominus emethones solvunt de quolibet manso per unum grossum.

39. SIRADIA.*)

Civitas regalis et in ea parochialis ecclesia sub titulo *Omnium Sanctorum*, de iure patronatus et praesentandi regiae maiestatis, quam modo obtinet venerabilis

*) *Sieradz*, jedno z najstarszych miast polskich, stolica województwa tego imienia, oraz starostwa, pamiętne tak z nieszczęść z powodu ujazdów *Tatarów*, *Czechów* i *Krzyżaków*, jako i z odbywających się tamże sejmów, według powszechnej tradycji miało kościół parafialny w wieku XI lub XII przez książąt *sieradzkich* założony i uposażony, który wspólnie z miastem różne smutne przechodził koleje: spustoszony i spalony w roku 1287 od *Tatarów*, 1292 od *Czechów*, 1331 od *Krzyżaków*, 1447 w perzynę obrócony przy powszechnym miasta pożarze (cfr. *Długosz*, *Kromer*, *Paprocki* etc.). Dzisiejszy kościół starożytny mury stanął zapewne po ostatnim zgorzeniu w roku 1447, który w roku 1645 dnia 7 czerwca od pioruna wielce uszkodzony i wewnątrz spustoszony z ofiar wiernych za usilnem staraniem się *Jana Molskiego*, ówczesnego rządcy swego, do pierwotnego stanu przywrócony, po 40 latach przez proboszcza *Jana Wargawskiego* zewnątrz gruntownie zrestaurowany i wewnątrz kosztownie przyozdobiony został. W roku 1779 dnia 9 sierpnia piorun ponownie uderzywszy w wieżę wyniosłą muirowaną, uszkodził ją znacznie, oraz jedną z ścian kościoła; lecz szkody te wkrótce potem naprawione zostały. Ostatni raz zreparowany został zewnątrz i wewnątrz odnowiony staraniem proboszcza swego, *Franciszka Zielińskiego* w roku 1858. Struktura jego zewnątrz poważna, wewnątrz dość wspaniała. Dwoma rzędami kolumn podzielony jest na trzy nawy, w których znajduje się 6 oltarzy, oprócz wielkiego w prezbiterium. Oltarz *ś. Anny* fundował i uposażył dla kaznodziei a zarazem promotora bractwa *Dymetryusz Solikowski*, arcybiskup *lwowski*, który się urodził na wójtostwie *sieradzkim*. Oltarz *N. Maryi P.* obok zakrystyi wraz z bractwem *Sekaplerza ś.* fundował i opatrzył w roku 1675 *ks. Walenty Witkowiez*. Oltarz *ś. Aniołów Stróżów* z bractwem odnośnem i oltarz *Chrystusa Pana* w kaplicy uposażone zostały przez mieszczan i miały swoich osobnych altarzystów. Przy ostatnim zaprowadzone zostało bractwo *literackie* po wszystkich prawie miastach polskich powszechne w XVII i XVIII wieku. Przy kaplicy dopiero wspomnianej ustanowionych było 5 mansyonarzy erygowanych kanonicznie przez arcybiskupa *Baranowskię*. Oltarz dawniej *N. Maryi P. studzianskiej*, a dziś *ś. Józefa*, do cechu szewskiego należący,

(dominus *Valentinus Cucharsky*¹⁾ ex praesentatione serenissimi principis domini *Sigismundi*, dei gratia regis Poloniae. Ad quam iure parochiali spectant et pertinent villae infrascriptae, videlicet praefata *Siradia* civitas cum suburbanis omnibus, necnon *Monycze*²⁾, *Vyechuczicze*³⁾, *Bogumylow*⁴⁾, *Sokolow*⁵⁾, *Kusnye*⁶⁾, *Dambrowka*⁷⁾, *Jezyory*⁸⁾, *Cloczko*⁹⁾, *Rakovicze duplex*¹⁰⁾, *Mnychow*¹¹⁾. Cuius quidem ecclesiae rector, prout ex antiquo, pro sui sustentatione et curae pastoralis administratione servat duos vicarios. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus habet proventus infrascriptos, quorum et modo in possessione est, imprimis videlicet in eadem civitate circa eandem ecclesiam habet pro dote et fundo unam specialem aream pro dote (sic) et curia plebanali versus orientem sitam, necnon et alias duas pro vicariis et schola; item habet in suburbio seu extra oppidum versus villam *Monycze* speciale spatium magnum et in eodem spatio septem areas emethonales cum hortis pro allodiis et aliis commoditatibus, necnon speciale praedium similiter cum hortis pro allodio et aliis commoditatibus, necnon piscinam et vinarium eidem areae praediali adhaerentes seu contiguas, in quibus areis praedio continue iunctis resident modo octo emethones et novus in area regali, qui omnes emethones habent agros ex agris praedialibus ab antiquo ad dictam ecclesiam spectantes aequaliter per medium mansum in campo uno dotis plebanalis emensuratos. Habet enim eadem ecclesia unum specialem campum, dictum et appellatum *Poszwyathne*¹²⁾, iacentem inter agros praediales regiae maiestatis in *Manycze* et agros haereditatis *Jezyory*, et solvunt emethones pro censu eorum quilibet omni anno per mediam marcam, necnon quindecim ova et unum gallum, faciunt etiam certos labores, videlicet ducturam lignorum necnon septuras circa praedium extra oppidum; item colunt in praedio plebanali eorum quilibet de agro tantum, quantum supereminare posset duobus coris frumentorum pro hieme et similiter pro aestivalibus frumentis, quos agros cultos et bene praeparatos frumentis eorum, videlicet siliginis et pro aestate avenae dictis *szepy* seminare et tandem segetes metere et in horreum plebani conducere. Decimam etiam manipularem post eorum omnes praedictos et singulos agros proveniente solvunt et dant pro eadem parochiali et plebano et conducunt eam curibus eorum in curiam plebanalem; item post omnes et singulos agros advocatae decima manipularis similiter proveniens spectat pro eadem parochiali, et conducunt eam agrorum conductores; de praedio vero advocati conducit eam plebanus curru proprio, ex medietate vero agrorum eiusdem oppidi, alias de tredecim mansis minus una quarta parte mansi, solvunt maldratas

miał także swoje uposażenie i osobnego niegdys kapelana. W roku 1521 założoną została na nowo szkoła przy kościele, do której powoływano nauczycieli z akademii krakowskiej, a której arcybiskup *Jakób Uchański* darował dziesięcinę stołu arcybiskupiego w *Wielkiej* i *Małej Zpuscie*. Była także przy szkole znaczna niegdys biblioteka, z której *Bogumił Linde* wywiózł 140 rzadkich książek (*Rubryc. cit.* z r. 1877. 35 sqq.). Na dziesięcinach w pobliżu *Sieradza* i dainach od mieszczan tamtejszych fundowany był zapewne już w końcu XIII wieku kanonikat *gnieźnieński fundi Sieradz*. W roku 1489 *Tomasz*, pleban tamtejszy, deklaruje przed konsystorzem *gnieźnieńskim*, że winien płacić 30 grzywien rocznie *Mikołajowi Głębockiemu*, archidyakonowi *poznańskiemu* i kanonikowi *gnieźnieńskiemu* za sypkę zbożową z *Sieradza* od niego kupioną (*Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 180b*).

1) *Kucharski Walenty*, pleban. 2) *Monice*. 3) *Wiechucie* i *Wiechutki*. 4) *Bogumilów*. 5) *Sokolów*, dziś w parafii *Chojne*. 6) *Kusnie*, dziś w parafii *Brzeźno*. 7) *Dąbrówka*. 8) *Jezióra*. 9) *Kloczko*. 10) *Rakowice*, dziś tylko jedna. 11) *Mnichów*. Później przybyły osady: *Dębowa Góra*, *Grosiwo*, *Mantyki*, *Monice*, *Zalesie*, *Zapusta Wielka*, *Zapusta Mała*. 12) *Poświętne*.

canonicatui et praebendae *Gnesnensibus*, quos modo obtinet quidam dominus *Mathias Cosczyesky*¹⁾ alias *Raczyasch*²⁾, et dantur de quolibet manso sedecim cori siliginis, decem octo avenae, tres tritici et sex grossi, ex altera vero medietate agrorum maldratae similiter dantur pro castro *Siradiensi*; item habet et prata duo, unum maius, quod disponitur pro curia plebanali, in quo emethones supra-descripti plebanales tenentur falcastrare per unam diem, aliam colligere et conducere; aliud vero, in quo locatus est piscator, qui pisces pro mensa plebanali in certo flumine etiam ad eandem ecclesiam spectante instrumentis quibuscunque capiebat et piscabatur, et solvit nihilominus pro censu modo per quindecim grossos, et pars fluvii plebanalis iam decrevit per repletionem et aquae depressionem; et iacent huiusmodi prata post castrum; pratum autem, quod iacet post villam *Manycze* circa flumen dictum *Zeglyna*³⁾, sub certo tempore pro utilitate ecclesiae per quendam oppidanum donatum, locatur pro necessitate ecclesiae per vitricos aut plebanum. Item oppidani et anteoppidani pro eadem ecclesia et eius pro tempore plebano nihil aliud solvunt, tantummodo colendam de qualibet area per unum grossum et inquilini per medium, item et denarium sancti Petri more solito; item habet in decima septimana in eadem civitate seu oppido ex theloneo regali omnium pro theloneo dari et solvi solitorum; item habet ex fraternitatibus pro omni quartali anno ex qualibet fraternitate per tres grossos, pro quibus solent cantare clerici vigiliis novem lectionum cum vicario. Vigiliae autem, quae canuntur circa funus, percipiunt ex eisdem (sic) quaestum consuetum vicarii cum ministro per octo grossos.

Manycze, Dambrowka, in quibus villis decima manipularis post omnes et singulos agros praediales proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum eius et conducitur opera plebani et impensa; partem tamen decimae manipularis seu medium eiusdem in *minori Dambrowka* percipit plebanus in *Dambrowka maiori*, et hoc occasione quarundam duarum villarum, videlicet *Sokolow* et *Kusnye*, quas ipse plebanus in *Dambrowka* sacramentis procurat; ex agris autem emethonalibus in eisdem villis decima proveniens pertinet, videlicet in *Manycze* pro mensa archiepiscopali et in *Dambrowka* similiter; emethones autem praedictarum villarum nihil aliud solvunt, solummodo colendam de quolibet manso per unum grossum.

Vyechuczye, Sokolow et *Kusnye*, villae sub eadem parochiali ecclesia, quarum villarum incolae earundem nihil aliud pro dicta ecclesia solvunt, solummodo colendam, videlicet de quolibet manso per unum grossum, emethones autem ex agris ipsorum decimam manipularem solvunt et dant pro mensa archiepiscopali.

Cloczko, villa sub eadem parochiali, in cuius villae (sic) de agris omnibus et singulis advocatae et scultetae decima manipularis proveniens spectat et pertinet in toto pro praedicta ecclesia parochiali in *Sieradz*, ex agris autem emethonalibus decima provenit pro mensa archiepiscopali; emethones vero pro parochiali ecclesia praedicta tantummodo colendam solvunt de manso per unum grossum, ratione cuius decimae de praedictis agris advocatae seu scultetae de ipsius agris decimam pecuniariam solvunt, videlicet per decem octo grossos.

¹⁾ *Maciej Kościński*, kanonik *gnieźniński* 1510 (Acta decr. Cap. IV, 34). ²⁾ Pisał się z *Racicza* i dla tego *Racizem* zwany (tamże). ³⁾ *Żaglina*.

Bogumylow, villa regalis, in eadem decima proveniens manipularis ex agris omnibus et singulis emethonalibus spectat pro vicariis in *Vyebun*, et colendam pro praedicta ecclesia per unum grossum de manso quolibet solvunt; tabernator autem circa eandem villam in *Zeglyna*¹⁾ decimam manipularem dat et solvit praedictae ecclesiae.

Jezyory, villa regalis, in qua incolae nihil aliud solvunt praedicto plebano in *Sieradz*, solummodo colendam, de agris autem emethonalibus decimam solvunt pro canonicatu et praebenda *Gnesnensibus*.

Rakovicze utraque, in quibus villis (de) omnibus et singulis agris praedialibus decimae manipulares provenientes spectant pro eadem ecclesia parochiali et eius plebano, et nihil aliud solvunt.

Mnychow, villa regalis sub eadem parochiali, de cuius villae omnibus et singulis agris emethonalibus decima manipularis proveniens in toto spectat et pertinet ad praefatam parochialem et eius plebanum pro tempore existentem, incolae autem eiusdem villae quilibet illorum de sua area per octo ternarios ratione colendae solvunt.

Vyechuczye minor, villa, de cuius villae omnibus et singulis agris eiusdem incolae et cum curia in ibidem decimam solvunt, medietatem pro mensa archiepiscopali et medietatem pro praedicto plebano in *Sieradz*.

Sucha, villa regalis sub parochia in *Camyonacz*²⁾, de cuius villae omnibus et singulis agris generaliter incolae eiusdem pro praedicto plebano solvunt maldratas de quolibet videlicet manso per sex coros siliginis, et avenae per novem coros solvunt et post frumenta de manso quolibet pecuniam solvunt per tres grossos.

*Zagorzicze*³⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Stronsko*, de cuius villae omnibus et singulis agris emethonalibus decima manipularis proveniens spectat pro praefata parochiali ecclesia in *Sieradz*, quam et conducunt emethones ex agris ipsorum propriis; ex agris autem praedialibus decima provenit manipularis pro parochiali in *Stronsko*.

*Pyski*⁴⁾, villa sub parochiali in *Stronsko*, de cuius villae omnibus et singulis agris emethonalibus et praedialibus in ibidem decima manipularis proveniens spectat pro praedicta ecclesia in *Sieradz*, quam et conducunt emethones.

ALTARE, tituli *sanctae Trinitatis*, in parochiali praefata *Omnium Sanctorum*, per quendam *Michaëlem*, rectorem parochialis ecclesiae in *Wroblow*⁵⁾, dotatum et per reverendissimum dominum *Joannem de Sprowa*, archiepiscopum et primatem *Gnesnensem* erectum, de iurepatronatus et praesentandi consulatus civitatis *Siradiensis*, quod pronunc obtinet quidam *Joannes de Schidlow*⁶⁾, plebanus in *Glynno*⁷⁾. Habet pro dote et fundo, prout ex privilegio fundationis et erectionis praefati olim reverendissimi domini archiepiscopi clarissime apparet, sex marcas pecuniarum monetariae et numeri polonicae, quamlibet in marcam computando quadraginta et octo grossos, in proventibus, censibus et universis obventionibus eiusdem civitatis communibus seu praetorii per praefatum olim *Michaëlem* pro ducentis et triginta florenis hungaricalibus census annui perpetui alias in vim reemptionis super bonis (et)

¹⁾ *Żaglina*, karczma ²⁾ *Kamionacz*. ³⁾ *Zagórzycze*. ⁴⁾ *Piaski*. ⁵⁾ *Wróblewo*. ⁶⁾ *Jan z Szydłowa*. ⁷⁾ *Glinno*.

possessionibus ipsius civitatis ad communem fiscum praetorii quomodolibet spectantibus legitime emptis et comparatis et iurisdictioni ecclesiasticae adscriptis, eidemque altari et capellaniae incorporatas, et solvi pro singulis quatuor temporibus per unam cum media marcam per consules pro tempore existentes altaristae pro tempore esistenti sub censuris ecclesiasticis obligatas. Pro quibus ducentis et triginta florenis hungaricalibus, prout litterae foundationis canunt et disponunt, consulatus eiusdem civitatis pro fisco communi emit et comparavit, imprimis unum mansum agri apud quendam *Michaëlem Sromothny* et unam quartam similiter agri apud *Slavconem*, necnon duos hortos, unum *Neznachowsky* circa laterificium et alium *Golowsky* pro incremento et utilitate civitatis praedictae *Sieradz*. Cuius altaris altarista tenetur et obligatur ad explendas in eadem ecclesia singulis septimanis tres missas, unam de *sancta Trinitate*, secundam de *sancta Cruce* et tertiam pro defunctis diebus competentibus per se vel per alium sub conscientia, item superpelliciatas in eadem parochiali infra divina officia incedere et processionibus diebus festivis et praecipuis interesse.

COLLEGIUM CAPELLAE REGALIS IN CASTRO SIRADIENSI*) continet sex personas, repraesentans collegiatam, videlicet praepositum et quinque canonicos praebendatos, de iurepatronatus et praesentandi regiae maiestatis, habetque proventus pro dote et fundo infrascriptos, et primo praepositus.

PRAEPOSITUS pro tempore existens habet specialiter pro dote et fundo, primo aream circa capellam seu oratorium tituli *sanctae Trinitatis* extra castrum *Siradiense* sitam versus meridiem in littore fluvii decurrentis ad molendinum maius regale cum horto eidem adiacente.

Dzyezarzna 1), villa sub parochiali in *Glynno* 2), est dos et fundus dictae praepositurae cum omni iure, dominio et proprietate, de qua pronunc praepositus ex censibus annuis habet citra vel ultra marcas (sic), quas solvunt emethones et nonnullos alios labores iuxta antiquam consuetudinem faciunt, et non sunt ibi aliqui agri praediales, solum emethonales et sculteti. Cui etiam praeposito scultetus certa servitia facit et impendit; habet tamen certa prata praepositus, quae colliguntur et disponuntur per emethones.

Barthochow, villa sub parochiali ecclesia in *Wartha*, de cuius villae omnibus et singulis agris emethonalibus et praedialibus decima manipularis proveniens spectat et pertinet pro dicta praepositura et eius praeposito; valor eius aestimatur ad sex marcas citra vel ultra, et nihil aliud habet, neque cum canonicis, praeter de offero-

*) Obok zamku niegdyś królewskiego w *Sieradzu* istniała od niepamiętnych czasów kolegiata tak zwana *królewska*, przez królów polskich fundowana i uposażona, składająca się z proboszcza i pięciu kanoników, oraz kilku wikaryuszów, przy kościele drewnianym pod wezwaniem *Trójcy ŚŚ.*, do którego przybudowaną była kaplica z osobnym wejściem przez *Jana Januszowskiego*, kanonika miejscowego, którą wizyta w roku 1683 zastała zupełnie zrujnowaną i opuszczoną. Uposażenie tej kolegiaty, którą arcybiskup *Teodor Potocki*, za zezwoleniem królewskim w roku 1729 przeniósł do kościoła parafialnego, wyszczególnia dokładnie opis powyższy. Kościół *ŚŚ. Trójcy*, chyląc się coraz więcej ku upadkowi, rozebrany nareszcie został w roku 1786. Wszelkie naówczas istniejące fundusze i sprzęty jego przeniesiono do kościoła farnego czyli do nowej kolegiaty, która kwitła aż do zreorganizowania kościoła polskiego po ostatnim rozbiore Polski w roku 1818.

1) *Dzierżazna*. 2) *Glynno*, *Dzierżazna* należy dziś do parafii *Brodnia*.

rio, de quibus participat. Habet tamen superioritatem super dictos canonicos, nihilominus tamen per se vel per alium officia in capella, prout et canonici, cantare et explere obligatur; item dictus praepositus et pro tempore existens obligatur providere dictam capellam ad officia divina omnia et singula pro canonicis seu eorum substitutis de vino et cera, et habet ex speciali donatione regiae maiestatis pro subsidio ex proventibus seu censibus castri *Siradiensis* duas marcas, quas solvere factores seu exactor proventuum regalium eiusdem castri pro festo *sancti Martini* solent.

CANONICI seu praebendarii dicti collegii habent pro dote et fundo certum spatium terrae ad littus fluvii decurrentis circa dictum oratorium *sanctae Trinitatis* in altera ripa molendino regali opposita, in quo spatio duntaxat tres domus sunt locatae; alii duo non habent aliquas domus, possent tamen facere seu construere in residuitate eiusdem spatii ultra aream seu domum ex opposito molendini, in qua nunc residet quidam dominus *Andreas*, iacente. Habent etiam in communi infrascriptos proventus, quos inter se aequaliter dividunt, videlicet primo et principaliter ex theloneo *Siradiensi* partis regalis viginti marcas, videlicet pro singulis quatuor temporibus per quinque marcas.

Oczyn 1), villa sub parochiali in *Wroblow*, cuius proprietas cum omni iure, dominio et proprietate spectat ad dictos canonicos et eorum collegium in communi. Cuius incolae seu emethones solvunt de quolibet manso per unam marcam pro censu; in qua etiam villa sunt agri praediales, quorum partem emethones colere alias *jutrzyny* tenentur et propriis frumentis alias *szepy* superseminare et easdem segetes colligere et conducere, residuum vero praedii sumptibus dominorum canonicorum, et non obligantur ad aliquos alios labores. Decima etiam manipularis ex omnibus eiusdem villae agris proveniens spectat ad eosdem canonicos seu praebendarios.

Biscopice 2), villa sub parochiali ecclesia in *Charlupya minori* 3), de cuius villae omnibus et singulis agris emethonalibus decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad dictos canonicos seu praebendarios, ex agris autem praedialibus duntaxat ex antiquo spectat ad parochialem in praedicta *Charlupya*.

Cowale 4), villa sub parochiali in *Charlupya minori*, in qua de quatuor mansis decima manipularis proveniens duntaxat spectat ad dictos praebendarios capellae castri *Siradiensis*, ex aliis vero agris residuis ad parochialem praedictam in *Charlupya*.

Baskow 5), villa regalis sub parochia in *Charlupya*, de cuius villae seu praedii regalis agris decimam manipularem proveniente simul et ex hortulanis alternatis vicibus percipit praedicta universitas praebendariorum cum parochiali praedicta in *Charlupya*.

Zyroslavicze 6), villa sub parochia in *Charlupya*, in qua villa duntaxat de uno manso, in quo sedet quidam *Sulek*, decima manipularis proveniens spectat pro dictis canonicis et praebendariis, de residuis autem agris eiusdem villae decima provenit pro parochiali in *Charlupya*.

1) *Ocin*. 2) *Biskupice*. 3) *Charlupia Mała*. 4) *Kowale*. 5) *Basków*, wieś w parafii *Charlupia Mała*. 6) *Zerostawice* w tejże parafii.

*Glamyschow*¹⁾, villa sub parochiali in *Gora*, cuius villae ex certis agris emethonalibus, necnon quadam certa, ut dicitur, deserta haereditate versus *Siradiam* eundo iacente, pro maiori parte decima manipularis proveniens spectat ad praedictum collegium mansionariorum capellae castris *Siradiensis*, de aliis autem agris et eorum maiori parte, quae ad haereditatem villae *Glamyschow* spectat, ad parochialem et plebanum in *Gorra*, et valor aestimatur eius quoad praebendarios ad quatuor marcas, quo vero ad dictam parochialem ad quinque marcas et aliquando magis vel minus.

Item dicti praebendarii oblationes in eodem oratorio fieri contingentibus aequaliter inter se dividunt; habent etiam clericum, qui ministrat, panes providet et pro sacrificio altaris et ipsis canonicis ministrat, qui pro dote et fundo habet certos agros in villa regali *Manka*²⁾, quos locat aliquando pro una marca cum media, quia iacent in possessione, et expensas habet in castro *Siradiensi* loco elemosynae ex antiquo.

HOSPITALE*) *sancti Spiritus* extra civitatem in suburbio situm, cuius praepositus solet fieri religiosus de monasterio *Myechoviensi*, *Cracoviensis* dioecesis, illud administrare et curam pauperum in eodem existentium pro tempore exercere

¹⁾ *Glaniszew*. ²⁾ *Męka*.

*) Oprócz kościoła parafialnego i kollegiaty królewskiej z kościołem *ŚŚ. Trójcy* istniały niegdyś i w części istnieją dotąd następujące kościoły:

1) Kościół wraz z szpitalem *ś. Ducha* na przedmieściu *wartkiem*, roku 1417 przez *Marcina z Kalinowy Zarembe*, kasztelana *sieradzkiego*, starostę *wieluńskiego*, *ostrzeszowski* i *bolesławieckiego* fundowany i kanonikom regularnym grobu Chrystusowego z *Miechowa* pod zarząd oddany, którym wraz z synami swymi, *Wawrzyńcem* i *Jonem*, wieś swoją dziedziczną *Garbów* zapisał, lecz tę później syn jego, *Jan Zarembe*, wojewoda *kaliski* napowrót bezprawnie odebrał. Potomkowie, chcąc krzywdę naprawić, poczęli rzeczonym zakonnikom płacić roczną daninę w ilości 150 złt. (*Nakielski*, *Miechovia* f. 400 sqq. *Niesiecki*, *Korona* IV, 638). Po zniesieniu zakonu kościół rzeczony drewniany z trzema ołtarzami przeniesiono na cmentarz parafialny, gdzie odtąd służy za grobową kaplicę (*Rubryc. cit.* f. 37).

2) Kościół pod wezwaniem *ś. Stanisława* wraz z klasztorem przez *Kazimierza*, księcia *kujawskiego*, *łęczyckiego* i *sieradzkiego* w roku 1260 fundowane dla oo. *Dominikanów* z klasztoru *krakowskiego* sprowadzonych. Klasztor ten wraz z kościołem złupili i zniszczyli okrutni *Krzyżacy* przy swoim napadzie na Polskę w roku 1331. *Długosz* opisując napad ich na *Sieradz*, nadmieniał, że ówczesny przeor, o. *Mikołaj*, który dawniej był w klasztorze *elbląskim* i tam poznał się z tamtejszym komandorem *krzyżackim*, *Hermanem*, który właśnie dowodził tłumaczą zabierającą się do rabunku klasztoru, błagał go na kolanach na dawną z nim znajomość, aby odstąpił od rabunku i nie pastwił się nad biednymi mieszkańcami, lecz ten twardego serca człowiek nie dał się wzruszyć prośbami i zabrał wszystko z kościoła i klasztoru, nawet suknie z zakonników gwałtem poźdierać kazał (*Długosz*, *Hist. Pol. lib.* IX, 1012). Zniszczone do szczytu przez barbarzyńców kościół i klasztor dźwignął członek zgromadzenia, *Feliks z Sieradza* h. *Gozdawa*, niegdyś prowincjał *Dominikanów* w Polsce, (który się wielką odznaczał świętobliwością i w kościele klasztornym pochowany, za świętego był uważanym), przy pomocy niejakiego *Marcina Nipelskiego*, dominikanina, oraz przeora klasztoru tegoż. *Jakób Piaskowski* wraz z żoną swoją *Anną z Dąbrowskich*, których syn jedynak wstąpił do klasztoru *sieradzkiego*, zapisał temuż klasztorowi wieś swą dziedziczną *Piaski* w roku 1628. W sklepał kościoła klasztorowego spoczywają zwłoki trzech książąt *kujawskich* i wielu znakomitej szlachty. Kiedy dzisiejszy kościół murywany został wystawionym, dojść nie można. W roku 1864 klasztor *sieradzki* wraz z wielu innymi został przez rząd zniesionym. Kościół pozostał dla wygody parafian (*Rubryc. cit.* z r. 1874 f. 118. 119).

3) Kościół czyli kaplica pod tyt. *ś. Marcina*, obok zamku, zapewne przez królów polskich fundowany, około roku 1426 do samego zamku przeniesiona pod tyt. *Rozesłania Apostołów*, w roku 1588 wraz z zamkiem stała się pastwą płomieni i na nowo odbudowaną nie została.

et instituitur ad praesentationem dicti monasterii *Myechoviensis* praepositi et conventus per archiepiscopum *Gnesnensem*, quod ad praesens vacat. Habet enim eiusdem ecclesiae seu oratorii praepositus pro dote et fundo extra civitatem *Siradiensem* ad praefatum hospitale spectantem specialem aream et in ea domum cum horto eidem adiacente; item unum agrum seu mansum agri in haereditate eiusdem civitatis *Siradiensis* specialem inter agros oppidanorum et villae *Dzwygorzow*¹⁾ iacentem; item ex quatuor areis et earum hortis ante portam civitatis, eundo versus *Buzenyn*²⁾, in latere versus castrum *Siradiense* situm habentibus pro censu annuo perpetuo per quatuor grossos de quolibet earum.

Garbow, quondam villa, nunc vero haereditas desertata ab aliquot annis, citra vel ultra sex annis, per magnificum dominum *Joannem Zaramba*, palatinum *Calisiensem* de facto occupata et pro praedio suo in *Calinowa*³⁾ appropriata ex negligentia dicti monasterii *Myechoviensis* tanquam patroni et praepositi, spectabat, prout et modo spectat, prout ex antiquo, pro dicto hospitali et eius pro tempore praeposito cum omni iure, dominio et proprietate; et fuerunt in eadem septem lanei seu sexagenam, necnon gallos, ova et alia servitia faciebant; dictos autem emethones idem dominus palatinus in praeiudicium magnum in alias suas villas et haereditates simul et domos transtulit. Decima etiam manipularis de duobus mansis spectabat pro ecclesia parochiali in *Manka*, et de aliis mansis ad mensam archiepiscopalem quondam, et postea pro mansionaria in *Calinowa* ex donatione archiepiscopi per patrem palatini fundata.

Item taxata est eadem praepositura ad unam marcam argenti.

40. CHARTLUPYA*) MINOR.

Villa haereditaria nobilium et in eadem parochialis ecclesia sub titulo *Nativitatis beatae Virginis Mariae*, de iure patronatus et praesentandi haeredum in eadem

4) Kaplica *ś. Mikołaja* na przedmieściu *krakowskiem*, wspomiana już w roku 1447, wystawiona była na gruncie plebańskim i miała trzy ołtarze. Będąc budowaną z drzewa, tak na początku wieku teraźniejszego podupała, że nareszcie w roku 1812 rozebrana być musiała.

5) Kaplica *ś. Walentego* we wsi parafialnej *Kłocko*, w roku 1709 lub 1711 w czasie grasującego powietrza morowego pierwiastkowo pod tyt. *ś. Rochi* odbudowana, później z drzewa wystawiona, dotąd istnieje (*Rubryc. cit.* f. 37. 38).

¹⁾ *Dzigorzew*. ²⁾ *Buzenin*. ³⁾ *Kalinowa*.

*) *Charlupia Mała*, wieś szlachecka z kościołem parafialnym, o którym akta konsystorza *gniźnieńskiego* wspominają w roku 1457 jako o dawno istniejącym; *Mikołaj Głębocki* bowiem, archidykan *poznański* i kanonik *gniźnieński*, zapożywa w tymże roku przed sąd tegoż konsystorza *Stanisława*, wikaryusza z *Charlupia Małej* o zabranie mu dziesięciu za dwa lata z *Abramowic* do niego należące *rationae gratiae archiepiscopalis* (*Excerpta ex actis* Consist. f. 411). W miejsce pierwotnego kościoła drewnianego zębem czasu zniszczonego stawał w pierwszej połowie wieku XVI nowy, również drewniany, który w roku 1540 z upoważnienia arcybiskupa *Latalskiego* konsekrował *Jakób Dziaduski*, suffragan *poznański* (*Acta Visitat.*). Pleban *Walenty Wilkowiec* kościół ten około roku 1680 gruntownie zrestaurował i wewnątrz go przyozdobił, oraz własnym nakładem dom plebański wystawił. Dzisiejszy

Chartlupya alternatis vicibus et in *Dzyerlyno*¹⁾ parte ex altera vices alternatas habentium, quam pronunc obtinet honorabilis *Joannes Rudnyczky*²⁾ ex praesentatione vices protunc habentis, qui, prout ex antiquo, pro sui subsidio et curae pastoralis administratione circa ipsam ecclesiam continue servat duos presbyteros in vicarios et ministrum, quos salariat. Ad quam iure parochiali ultra dictam vilam *minorem Chartlupya* villae infrascriptae, videlicet *Dzyerlyno*³⁾, *Zagorzyczky*⁴⁾, *Byskupicze*⁵⁾, *Zyroslawicze*⁶⁾, *Cowale*⁷⁾, *Basskow*⁸⁾, *Jacubycze*⁹⁾, *Pyotrovicze*¹⁰⁾, *Ibramovicze*¹¹⁾, *Scharky*¹²⁾, *Skosczerzyn*¹³⁾, *Lossyniecz*¹⁴⁾, *Wola*¹⁵⁾, *Dzwygorzew*¹⁶⁾ spectant et pertinent; habetque pro dote et fundo proventus infrascriptos, videlicet primo et principaliter in eadem villa et haereditate aream specialem satis latam et spatiosam pro curia plebanali, in cuius parte habent situm domunculae duae pro vicario et ministro, necnon horti pro allodio et aliis commoditatibus praefatae areae dotis plebanalis adiacentis sufficientes. Habet et unum mansum agri pro praedio inter agros emethonales iacentem eiusdem latitudinis et longitudinis, prout agri emethonales se protendunt et extendunt in quolibet campo, cum pratis eisdem agris adiacentibus seu confinantibus; item unum iuger agri in postico dotis et areae plebanalis in latitudine, prout area plebanalis, se extendit, in longitudine vero unius stadii; item dicitur ex antiquo etiam habere certam partem agri in haereditate *Wola* inter vias ex *Siradia* et *Dzwygorzew* versus *Chartlupya* et *Wartha* tendentes, in quo agro arbores pinorum excreverunt. Decima etiam manipularis post omnes et singulos agros tam praediales quam emethonales in eadem *Chartlupya* proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum, et conducunt eam emethones de agris eorum curribus eorum absque solutione decimae camapalis seu lini, de agris vero praedialibus curru plebani aut impensa eius conducitur. Solvunt etiam emethones et tabernatores colendam de quolibet manso per unum grossum.

Dzyerlyno, *Wola*, *Skosczerzyn*, *Jacubycze*, *Lossyniecz*, *Scharky*, *Ibramovicze*, villae sub eadem parochiali ecclesia in *Chartlupya minori*, in quibus decimae manipulares tam ex agris praedialibus quam emethonalibus provenientes in toto spectant ad eandem parochialem et plebanum in *minori Chartlupya*, et conducunt eas emethones eorum curribus sine solutione decimae lini; post agros vero praediales, qui coluntur pro curiis nobilium aut regiae maiestatis, conducit eas plebanus

kościół w miejsce tamtego zupełnie podupadłego wystawił z drzewa *Wojciech Walewski* h. *Kolumna*, sędzia ziemski *sieradzki* w roku 1765. Na początku teraźniejszego wieku kościół ten w smutnym znajdował się stanie budowlanym. Dopiero w roku 1841 *Antoni Towarkiewicz*, objawszy rzędy jego, zajął się natychmiast nader gorliwie jego restauracją i w krótkim czasie szczęśliwie jej dokonał. Co nie dostawało do wewnętrznej jego ozdoby, to wypełniła gorliwość dzisiejszego plebana. Dziś kościół ten w dobrym będący stanie ma trzy kaplice, dwie po bokach, a jedną oboko wielkiego ołtarza. Widać w nim chrzcielnicę piękną z jednego kamienia wykutą z napisem gotyckim dziś nieczytelnym z wyjątkiem roku 1538 i nazwiskiem jakiegoś *Gomulińskiego* rzeźbiarza. W wielkim ołtarzu umieszczony jest starożytny obraz *N. Maryi P.* od niepamiętnych czasów za cudowny uważany i w wielkiej czci u wiernych okolicznych będący. Niegdyś był w *Charlupi* szpital wystawiony przez plebana miejscowego, *Walentego Witkowicza* w końcu wieku XVII, który już w wieku zeszłym zniknął (Rubryc. cit. z roku 1877 f. 41. 42).

¹⁾ *Dzierlin*. ²⁾ *Jan Rudnicki*, pleban. ³⁾ *Dzierlin*. ⁴⁾ *Zagórki*. ⁵⁾ *Biskupice*. ⁶⁾ *Żerosławice*. ⁷⁾ *Kowale*. ⁸⁾ *Basskóu*. ⁹⁾ *Jakowice*. ¹⁰⁾ *Piotrowice*. ¹¹⁾ *Abramowice*. ¹²⁾ *Nieodgadnione*. ¹³⁾ *Kosciężyn*. ¹⁴⁾ *Łosieniec*. ¹⁵⁾ *Wola Dzierlińska*. ¹⁶⁾ *Dzigorzew*.

curru ipsius aut impensa eius. Solvunt etiam emethones et incolae ipsarum villarum colendam per unum grossum de manso.

Dzwygorzew, villa regalis sub eadem parochiali in *Chartlupya*, in qua decima manipularis de campo uno agrorum emethonalium versus *Chartlupya* iacente proveniens duntaxat spectat ad eandem parochialem et plebanum, de aliis vero duobus campis spectat pro mensa archiepiscopali, de agris autem praedialibus et hortulanarum ad parochialem et plebanum in *Manka*, et conducitur curribus emethonum ex ipsorum agris emethonalibus sine decima lini, de agris vero praedialibus curru plebani in *Manka*. Solvunt etiam emethones colendam parochiali praedictae ipsorum de manso per medium grossum.

Zagorzyczky, villa sub eadem parochiali in *Chartlupya*, in qua non sunt aliqui agri praediales, solum emethonales, de quorum agrorum medietate iacente inter villam praedictam et viam, quae vadit de *Siradia* in *Wartha*, decima manipularis proveniens spectat ad parochialem et plebanum in *Chartlupya*; de agris vero iacentibus post viam versus *Skosczerzyn* villam spectat ad canonicos capellae castri *Siradiensis*, et conducunt eam etiam emethones absque solutione lini ad horrea locationum; solvunt etiam incolae colendam de manso per medium grossum dictae ipsorum parochiali.

Biskupicze, villa haereditaria nobilium, in qua villa de omnibus et singulis agris praedialibus decima manipularis proveniens in toto spectat ad dictam parochialem in *Chartlupya*; ex agris autem emethonalibus pertinet ad canonicos et praebendarios castri *Siradiensis*; solvunt nihilominus emethones praedictae parochiali colendam quilibet eorum de manso per grossum unum.

Zyroslawicze, villa sub parochiali eadem, in qua villa ex agris praedialibus necnon et certis emethonalibus, videlicet duobus mansis possessionatis, decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad dictam parochialem et eius plebanum, de residuis autem agris, puta de uno manso locato emethone *Sulek* antiquo et certis agris, desertis decima provenit pro canonicis et praebendariis castri *Siradiensis*, et emethones praedictae parochiali colendam solvunt de manso per grossum.

Cowale, villa sub eadem parochiali, in qua villa decima manipularis ex agris omnibus et singulis praedialibus necnon et certis emethonalibus, videlicet de duobus cum medio mansis possessis, proveniens spectat ad praedictam parochialem in *Chartlupya*, de residuis autem agris emethonalibus certis, videlicet quatuor mansis etiam possessionatis pertinet ad dictos canonicos et praebendarios castri *Siradiensis*, et conducitur de praedialibus per plebanum, et emethones ex agris ipsorum curribus propriis in horrea eis deputata; solvunt nihilominus colendam de quolibet manso per grossum.

Basskow, villa regalis, in qua est praedium regale duntaxat et certi agri hortulanarum et emethonales, de cuius villae omnibus et singulis agris generaliter decimam manipulem praedicta ecclesia parochialis in *Chartlupya* et praefati praebendarii castri *Siradiensis* alternatis vicibus decimam manipulem (sic) percipiunt, emethones vero et hortulani solvunt colendam per medium grossum.

*Labandzje*¹⁾, *Nyeradza*²⁾ prope *Labandzje* iacens, villae sub parochiali in *Wartha*, de quarum villarum omnibus et singulis agris praedialibus seu nobilium

¹⁾ *Labędzie*. ²⁾ *Miradza Goluchowska*.

in ibidem decima manipularis proveniens spectat et pertinet ad praedictam parochialem et eius plebanum in *Charthupya*, et conducuntur (sic) per quemlibet ipsorum ubi locatae fuerint, alias quilibet curru proprio ex agris ipsorum.

Pyotrovicze, villa sub parochiali eadem in *Charthupya*, de cuius villae omnibus et singulis agris praedialibus decima manipularis proveniens spectat ad praefatam parochialem in *Charthupya*, quae conducitur per plebanum opera ipsius; ex agris autem emethonalibus decima provenit pro mensa archiepiscopali, et emethones colendam solvunt de manso per unum grossum.

Item taxata est eadem ecclesia ad decem marcas argenti.

41. CAMYONACZ*) MAIOR.

Villa haereditaria nobilium et in eadem ecclesia parochialis sub titulo *sancti Martini*, de iurepatronatus et praesentandi laicorum haeredum de eadem *Camyonacz* et *Grandy*¹⁾, quam pronunc obtinet honorabilis *Mathias de Piotrkow*, ex praesentatione nobilis *Nicolai Pothoczky de Grandy*²⁾. Ad quam iure parochiali spectant et pertinent villae infrascriptae, videlicet praefata *Camyonacz*, *Wlyny*³⁾ *Camyonacz minor*⁴⁾, *Nyeubylja*⁵⁾, *Sucha*⁶⁾, *Grandy*. Qui plebanus propter paucitatem proventuum et paupertatem non servat nec aliquando servavit vicarium, solum ministrum, quem salariat, et habet, prout ex antiquo habuit, modo aream specialem satis latam et spatiosam cum horto, et in eadem est situs scholae, in eadem villa circa ecclesiam versus fluvium *Wartha*; item habet certum unum spatium agri circa littus fluvii *Wartha* versus *Grandy*, cuius agri partem fluvius idem absorbit et in aliam partem eiecit, et in eadem parte nemora excreverunt, quae nobiles et haeredes de praedicta *Camyonacz* et alia occuparunt. In cuius fine agri habet etiam speciale pratum et nemora inter eundem agrum et pratum iacentia; etiam pertinent ad eandem parochialem; item aliud pratum habet circa limites haereditatis *Wlyny* et *Camyonacz*, de quo possunt colligi duo acervi de foeno; item tertium pratum habet inter haereditates *Camyonacz*, in alia parte fluvii situm, cuius prati partem maiorem nemora occuparunt, possent tamen duo currus de foeno colligi pronunc; item habet decimam manipularem post omnes et singulos praediales agros haeredis in eadem *Camyonacz* ecclesiastica, in utraque parte fluvii, alias in haereditate *Osszova*⁷⁾, quondam villa, nunc vero haereditate deserta in toto, de qua haereditate seu quondam villa decima manipularis proveniebat spectabatque, prout et modo spectat, ad eandem

*) *Kamionacz*, wieś szlachecka, gniazdo familii *Kamionackich* (Niesiecki l. c. II, 476), która tam zapewne fundowała kościół parafialny, w aktach konsystorza *gnieźnieńskiego* już w połowie wieku XV wspomniany (Arch. Consist. Gnesn. akta luźne). Pierwotny kościół drewniany zupełnie zdołowany zastąpił nowym również drewnianym dziedzic miejscowy, *Wojciech Jarociński*, w roku 1845, który w tymże roku pobenedykował *Barłomiej Saganowski*, dziekan *wartski* i pralat kolegiaty *kaliskiej* (Rubryc. cit. f. 48).

¹⁾ *Grądy*. ²⁾ *Mikołaj Potocki* h. *Szeliga*, dziedzic *Kamionacza* i *Grąd*. ³⁾ *Wlyń*. ⁴⁾ *Kamionacz*pk. ⁵⁾ *Nobella*. ⁶⁾ *Sucha*. Później przybyły miejscowości: *Kolusa*, *Ulesie* i *Wojciechów*. ⁷⁾ *Ossowa*, osada dziś w parafii nie znana.

parochialem in *Camyonacz*; item in alia *Camyonacz* etiam decima manipularis similiter spectat ad eandem ecclesiam, quam dat ministro pro salario; ex agris vero emethonalibus in utraque *Camyonacz* spectat pro mensa archiepiscopali.

Grandy, villa, in qua modo est una curia et unus emetho et alii agri emethonales deserti; decima tamen manipularis post omnes et singulos agros tam praediales quam emethonales spectabat et modo spectat ad eandem parochialem et eius plebanum, et emethones in omnibus villis colendam per grossum solvunt.

Wlyny, *Nyeubylja*, *Sucha*, villae sub parochiali eadem, quarum incolae pro dicta ecclesia parochiali nihil aliud solvunt, solum colendam per medium grossum, prout in aliis villis superius descriptis; decimas vero manipulares in praedicta *Wlyny* ex agris emethonalibus pro mensa archiepiscopali, ex agris vero praedialibus pro parochiali in *Zadzym*, in *Nyeubylja* vero pro altarista *Gnesnensi*, prout in *Voschnyky*¹⁾, in *Sucha* autem pro parochiali in *Sieradz* dant et solvunt.

*Cobylnyky*²⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Gorra*³⁾, de cuius villae (sic) decima manipularis ex agris duntaxat praedialibus omnibus et singulis spectat ad parochialem et plebanum in *Camyonacz* supradescriptum.

*Malkowo*⁴⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Wartha*, in qua decima manipularis ex agris seu campis praedialibus proveniens spectat ad eandem parochialem et de certis aliis eiusdem praedii agris ad parochialem in *Oppathow*⁵⁾.

DECANATUS RURALIS SCHADKOVIENSIS.

42. SCHADEK. *)

Oppidum regale et in eodem parochialis ecclesia sub titulo *Assumptionis beatae virginis Mariae* et *sancti Jacobi*, de iurepatronatus et praesentandi regiae maie-

¹⁾ *Woźniki*. ²⁾ *Kobylniki*. ³⁾ *Góra*. ⁴⁾ *Malków*. ⁵⁾ *Opatów*.

*) *Szadek*, miasto starożytne królewskie, od założenia swego, które najpóźniej w wieku XIII nastąpiło, miało niewątpliwie kościół parafialny przez książąt polskich fundowany, który wraz z miastem złupili i spalili Krzyżacy w roku 1331 (Długosz, Hist. Pol. lib. IX, 1012. Działyński, Lites ac res gestae, I, 68). W skutek tego pleban tamtejszy, *Waclaw*, słuchany był w roku 1339 jako świadek w sławnym procesie króla *Kazimierza* naprzeciw najezdźcom (Lites ac res gestae I, 203). W miejsce spalonego stanął zapewne z szkodroblowości króla rzeczony nowy kościół murowany, który arcybiskup *Jamislaw* w roku 1335 konsekrował (Damałowicz, Series Archiepiscoporum Gnesn. f. 180). Kościół ten starożytny utrzymał się aż dotąd, utraciwszy wskutek częstych zmian i restauracji w ciągu pięciu przeszło wieków cechy pierwotnej swej budowy. W roku 1551 restaurował go własnym nakładem pleban miejscowy, *Rafał Wargawski*, kanonik *krakowski* i *kujawski*, kustosz *sandomierski* (Łętownski, Katalog biskupów etc. IV, 206). Po dwóch wiekach znajdując się w opłakanym stanie, w roku 1788 gruntownej doznał reparacji. Wspaniała ta świątynia miała w roku 1683 według świadectwa odbytej tamże wizyty 13 ołtarzy. Do ołtarza wielkiego przywiązane było bractwo *literackie*, zaprowadzone w roku 1646 przez mieszczan, którzy osobnego prebendarza uposażyli 18 ogrodami. Ołtarz z bractwem

statis, quam modo pronunc obtinet honorabilis dominus *Joannes Ottha de Crzepczow*¹⁾, ex praesentatione serenissimi domini *Sigismundi* regis Poloniae. Qui, prout ex antiquo, circa eandem parochialem pro sui subsidio et pastoralis curae administratione servat duos vicarios manuales et ministrum scholae, quos salariat de mensa sua plebanali. Ad quam iure parochiali ultra praedictum oppidum villae infrascriptae spectant et pertinent, incolaeque earum percipiunt ecclesiastica sacramenta, videlicet *Prussynowice*²⁾, *Cobyly*³⁾, *Rzepyschow*⁴⁾, *Wolya Rzepyschowska*⁵⁾, *Tharnowka*⁶⁾, *Wylamow*⁷⁾, *Przathow*⁸⁾, *Wolya Przathkowska*⁹⁾, *Dzyathkovycze*¹⁰⁾, *Schadkovicze*¹¹⁾, *Suchoczasche*¹²⁾, *Cromolyn*¹³⁾, *Cotlyny minor*¹⁴⁾, *Cotlyny maior*¹⁵⁾, *Sykuczyn*¹⁶⁾, *Grzybow*¹⁷⁾, *Carczow*¹⁸⁾, *Wylgawyesz*¹⁹⁾; habetque eadem ecclesia et eius pro tempore plebanus pro dote et fundo proventus et obventiones infrascriptos, quorum modo in possessione est; et primo in eodem oppido circa ecclesiam inter domos oppidanorum unam specialem aream pro curia plebanali cum hortis pro domibus, allodiis et aliis commoditatibus sufficientem, necnon et alias areas ex altera parte ecclesiae in limitibus cimiterii areas (sic) cum domunculis pro vicariis et schola; item unum macellum carnificum, de quo pro censu illum obtinens solvit omni anno sedecim grossos; item unum hortum ante suburbium versus *Ma-*

ś. *Anny* fundowany w roku 1601 przez *Andrzeja Pawelkowicza*, plebana w *Pięczniewie*. Oltarz śś. *Aniołów Stróżów* w kaplicy pod ich wezwaniem z marmuru wspaniale wystawiony przez *Mikołaja Wierzbowskiego*, kasztelana *inowrocławskiego* około roku 1639. Tak te jako i inne oltarze miały swoich osobnych prebendarzy czyli altarzystów, dostatnio na owe czasy uposażonych. W roku 1505 *Jaroslav Andrzej Łaski*, wojewoda *łeczycki*, brat prymasa *Łaskiego*, fundował przy kościele *szadkowskim* kollegium 5 mansyonarzów, uposażywszy ich wsią *Kotlinki*, rolami i kilku domami w mieście. W roku 1683 było wskutek zmniejszenia się dochodów tylko 4 mansyonarzów, a w drugiej połowie wieku XVIII fundacya ta zupełnie upadła. W roku 1703 w czasie drugiej wojny *szwedzkiej*, *Szwedzi* zabrali wszystkie kosztowności kościoła. W roku 1802 zgorzała starożytna świątynia, utraciwszy dawną swą świętość, tudzież dach metalowy i więź. Silne sklepienie nie dopuściło ognia do wnętrza i uratowało go od zupełnej ruiny (Tygodn. ilustr. warszaw. t. III, serya II str. 49, 50). Przed dwunastu laty cały kościół zrestaurowany i wewnątrz przyozdobiony został za staraniem ówczesnych wikaryuszów swoich: *Teodora Majera* i *Franciszka Ksawerego Wernera*; proboszcz zaś *Stanisław Gończ* postarał się o odnowienie i przyozdobienie wielkiego oltarza wraz z presbyterjum.

Oprócz kościoła parafialnego posiada parafia *szadkowska* dwa inne kościoły, i wprawdzie:

1) Kościół pod wezwaniem ś. *Idziego opata*, według podania miejscowego starszy od pierwotnego kościoła parafialnego, we wsi *Stary Szadek*. Był on pierwotnie drewniany po kilkakrotnie z drzewa odbudowany, w końcu nakładem *Daniela Suheckiego*, starosty *szadkowskiego*, roku 1788 restaurowany, z obrazem ś. *Idziego* powszechnie za cudowny nważanym. Gdy ten starożytny kościół zupełnie podupadł, parafianie zachęceni przez ks. *Teodora Majera*, wikaryusza miejscowego, wystawili w miejsce jego w latach 1858—1860 nowy kształtny kościół mурowany.

2) Kościół szpitalny w roku 1510 przez *Elżbietę Walską* wraz z szpitalem fundowany pod tyt. Śś. *Trójcy* albo ś. *Ducha*. Ten gdy w drugiej połowie wieku XVII zgorzał, mieszczanie wystawili około roku 1680 w miejsce jego nowy drewniany, w roku 1750 kosztem proboszcza szpitalnego, *Kazimierza Burskiego*, zrestaurowany, który obecnie jest w posiadaniu protestantów (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 55—57. cfr. *Parczewskiego* Monografia Szadku, Warszawa 1870).

1) *Krzepczow*. 2) *Prusinowice*. 3) *Kobyła Miejska* i *Kobyła Chmielewce*. 4) *Rzepiszew*. 5) *Wolya Rzepyschowska*. 6) *Tarnówka*. 7) *Wylamów*. 8) *Przathów*. 9) *Wolka Przathowska*. 10) *Dziatkowice*. 11) *Szadkowice*. 12) *Suchoczasy*. 13) *Kromlin*. 14) *Kotlinki*. 15) *Kotliny*. 16) *Sikucin*. 17) *Grzybow*. 18) *Karczówek*. 19) *Wielkowieś*. Przybyły później osady: *Bobownice* kolonia, *Boczki*, *Górna Wola*, *Julew*, *Leśniedrze*, *Migaz*, *Mostki*, *Ogrodzin*, *Piaski*, *Prusinowska Huta*, *Przybyłów*, *Rzemiszew*, *Starostwo*.

gnam villam cum prato, in quo seminari solent frumenta; item ultra dictum hortum versus villam *Carczow* in fluvio decurrente a *Schadek* piscinulam et in ea molendinum, de quo molendino tollit mensuras duas et molendinator plebano haereditarius tertiam mensuram omnium emolumentorum; item in suburbio octo alias speciales areas pro hortulanis versus *Unyeow*¹⁾ eundo, cum hortis eisdem areis adiacentibus, ex quibus quinque habent agros per partes inaequales ex agris praedialibus plebani in *Schadek* emensuratos et inter eos hincinde divisos, solvuntque pro censu iuxta exigentiam agrorum aliquando magis, aliquando minus, et ultra census tres dies per annum laborant, videlicet colunt agros et unum diem prata falcastrant et similiter foenum educere tenentur et ligna ducere pro festo *Nativitatis Christi*, necnon decimas ad plebanum spectantes ad loca decimalia conducere tenentur; hortulani vero diem in hebdomada pedester tenentur laborare; item ultra praedictos agros inter hortulanos divisos plebanus eiusdem ecclesiae habet speciales agros pro ipsius praedio et curia coli solitos, et primo unum funiculum agri, alias *dzyal*, latitudinis octo bissulcorum inter praedictos agros hortulanorum iacens, et protenduntur iidem agri praediales et emethonum praedictorum in longitudine, prout agri oppidanorum se protendunt; item alium agrum specialem post curiam ibidem regalem versus cappellam *sancti Aegidii*, satis magnum et spatiosum et cum pratis eidem agro adiacentibus, etiam cum nemoribus eidem agro contiguus versus molendinum *Lagoda* et *Schadkovicze* se protendentem et penes eadem prata et agros habet piscinam circa praedictam capellam *sancti Aegidii*; item alium agrum in *Studzyenyecz* alias *Ogrodzim* post molendinum *Lagoda* versus villam *Dzyathkovicze* specialem et cum pratis, et duas piscinas necnon silvam sibi ipsis hincinde adiacentes seu cohaerentes; item decima etiam manipularis de agris praedictis plebanalibus necnon advocatiae in eadem *Schadek* omnibus et singulis proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum, quam conducunt hortulani seu emethones praedicti plebani curribus eorum; item maldratas habet duntaxat de quinque mansis oppidanorum, quorum possessores saepe variantur, et proveniunt ex eis in numero siliginis triginta sex cori cum medio et una quarta cori tritici similiter triginta sex cum medio cori et quarta et totidem avenae. De pecuniis vero pro frumentis faciunt triginta quatuor grossos, ex aliis vero agris et mansis similiter per quinque mansos percipiuntur maldrata pro mensa archiepiscopali, et faciunt in frumentis quinque modios alias *spandy*; et similiter pro parochiali in *Zgierz*²⁾ ex quinque mansis proveniunt maldrata. De residuis autem 15 mansis solvunt maldrata pro regia maiestate, et nihil aliud provenit pro dicto plebano ex praedicto oppido et oppidanis praeter colendam, quam solvunt per grossum unum de qualibet domo, et inquilini per medium grossum.

Wylgawyesz, villa sub parochiali eadem ultra oppidum, in qua est curia regalis necnon duo mansi scultetiales, post cuius curiae omnes et singulos agros necnon scultetiae praedictae duorum mansorum decima manipularis proveniens pro dicta parochiali et plebano; de agris vero emethonalibus dant maldrata pro mensa archiepiscopali et colendam pro plebano de manso per unum grossum.

Prussynowice, *Rzepischow*, *Tharnowka*, *Wylamow*, villae sub eadem parochiali in *Schadek*, in quibus decimae manipulares provenientes duntaxat ex agris

1) *Uniejow*. 2) *Zgierz*.

praedialibus spectant ad dictam parochialem et plebanum in *Schadek*; ex agris vero emethonalibus emethones ex eorum agris solvunt in *Prussynovicze* maldratas pro mensa archiepiscopali et colendam pro parochiali; in *Rzepischow* vero et *Tharnowka* decimae manipulares pro mansionariis ecclesiae *Unyeoviensis*, seu quondam pro parochiali in *Spiczimirz*; in *Vylamow* autem similiter maldrata pro mensa archiepiscopali et colendam pro praedicta parochiali; ex agris autem scultetiae pro decima duntaxat fertonem in eadem villa de advocatia sua scultetus solvit.

Cobylyja, *Cothlyny duplex*, *Dzyathkovicze*, *Schadkovicze*, *Suchoczasche*, *Grzybow*, *Carczow*, villae sub eadem parochiali in *Schadek*, in quibus decimae manipulares tam ex agris praedialibus quam emethonalibus provenientes in toto spectant ad eandem parochialem et plebanum, et conducit eas plebanus curru proprio ex agris praedialibus; ex agris vero emethonalibus quoties emethones eas conducunt curribus eorum, non solvunt decimam lini, quando non conducunt eas, solvunt decimam lini de manso quolibet per duos grossos et colendam per grossum.

Przathow, *Wolya Rzepischowska*, villae sub parochiali eadem in *Schadek*, in quarum una est curia habens agros praediales, de quibus decima manipularis proveniens spectat pro eadem parochiali et plebano; ex agris vero emethonalibus decimae manipulares in dicta *Przathow* pro parochiali ecclesia et plebano *Szgyerz*¹⁾, in *Wolya* vero *Rzepischowska* ad parochialem ecclesiam in *Spiczimirz* et mansionarios *Unyeovienses* ratione eiusdem ecclesiae spectant et pertinent et colenda in utraque villa pro eadem parochiali in *Schadek* de quolibet manso per unum grossum datur et solvitur.

Cromolyn, *Wolya Przathowska* et *Sykuczyn*, villae sub eadem parochiali etiam, in quibus omnes et singuli incolae ex eorum omnibus et singulis agris tam praedialibus quam emethonalibus in *Cromolyn* maldratas, in *Wolya* vero *Przathowska* et *Sykuczyn* decimas manipulares in toto pro mensa archiepiscopali dant et solvunt, et colendam pro praedicta parochiali in *Schadek* de manso quolibet quilibet illorum per unum grossum.

*Boczky*²⁾, *Cobylyja*³⁾, villae sub parochiali in *Rossoschicza*, in quibus decimae manipulares ex agris emethonalibus provenientes spectant et pertinent ad eandem ecclesiam parochialem, et dum conducunt eas emethones ex agris ipsorum, non solvunt decimam lini, quando vero non conducunt, solvunt decimam lini de quolibet manso per duos grossos; ex agris autem praedialibus dantur decimae manipulares ad ecclesiam parochialem praedictam in *Rossoschicza*, ad quam spectant.

*Rzeczycza*⁴⁾, villa sub parochiali in *Zadzim*⁵⁾, in qua non sunt aliqui agri praediales, quamvis possessor illius locaverit curiam, agros tantum pro eadem incorporavit emethonales, de cuius (sic) villae post omnes et singulos agros decima manipularis proveniens in toto spectat et pertinet ad parochialem et plebanum in *Schadek*, et quum cam conducunt emethones ad locum decimationis, non solvunt decimam lini, quam quum non conducunt, solvunt decimam lini.

*Janovicze*⁶⁾, villa sub parochiali in *Mikolajovicze*⁷⁾, de cuius villae omnibus et singulis agris praedialibus duntaxat (decima) provenit et spectat ad dictam parochialem

¹⁾ Zgyerz. ²⁾ Boczki i ³⁾ Kobylyja, nie w rossoszyckiej, lecz w szadkowskiej leżą parafii. ⁴⁾ Rzeczycza. ⁵⁾ Zadzim. ⁶⁾ Janowiec. ⁷⁾ Mikolajewice.

et eius plebanum in *Schadek*, quae conducitur opera plebani; ex agris autem emethonalibus decima provenit pro mansionariis in *Lasko*.

Item taxata est ecclesia eadem ad quinque marcas argenti.

43. BORZYSCHOVICZE.*)

Villa archiepiscopalis mensae et in eadem ecclesia tituli *sancti Stanislai*, de collatione et provisione archiepiscopi *Gnesnensis* pro tempore existentis, quam pronunc obtinet quidam *Hieronimus Okuny*¹⁾, qui servat, prout ex antiquo, duos vicarios et unum ministrum, quos salariat de mensa plebanali; et spectant ad eandem ultra praedictam villam *Borzyschovicze* villae infrascriptae, videlicet *Gajewnyky*²⁾, *Cawyeczyn*³⁾, *Osmolyn*⁴⁾, *Copyesz*⁵⁾, *Wesszolka*⁶⁾, *Baluczka Wolya*⁷⁾, *Balucz*⁸⁾, *Stryowska Wolya*⁹⁾, *Strye Barthoschowy*¹⁰⁾, *Strye Paskowy*¹¹⁾, *Krzucz*¹²⁾, *Wrzeszczewice*¹³⁾; habetque pro dote et fundo ex antiquo et modo in possessione proventus infrascriptos, et primo in eadem *Borzyschovicze* pro curia plebanali unum magnum spatium pro allodio, hortis, pomerio, piscinulis et postea in postico eorundem pratum satis magnum usque ad torrentem, qui vadit ex piscina plebani, et piscinam post dictum pratum in silva; item duas alias areas circa cimiterium, unam pro vicario et aliam pro ministro. Insuper ex altera parte viae, in altero ordine seu parte villae quatuor areas pro hortulanis, et in eisdem hortulanos non habentes agros, solum hortos in longitudine unius stadii et in latitudine sex bissulcorum ex agris plebanalibus; item quintam aliam aream, penes aream plebanalem seu ex area plebanali emensuratam similiter pro hortulano. Qui hortulani solvunt pro censu plebano per unum fertonem et laborant duntaxat sex dies per annum, per tres dies fumum apponentes et per tres prata falcastrantes et colligentes; qui hortulani habent per unum pratum ex pratis plebanalibus emensuratum. Item plebanus seu ecclesia habet pro curia sua alios duos hortos (inter) hortulanorum praedictorum quatuor hincinde iacentes; item de agris pro praedio

*) *Borzewice*, wieś niegdyś arcybiskupów *gnieźnieńskich* z kościołem parafialnym zapewne przez nich założonym, który już istniał przynajmniej w pierwszej połowie wieku XIV, albowiem na dniu 26 października roku 1413 rozprawiał się *Świętopełk*, kanclerz *gnieźnieński* z *Stanisławem*, plebanem tamtejszym i kanonikiem *gnieźnieńskim* o dziesięcinę z jednego kmiecia w *Borzewicach*, którą sobie *Stanisław* od dawna przywłaszczył, lubo wszelkie dziesięciny ztamąd do kanclerza *gnieźnieńskiego* należały (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 10). Pierwotny kościół był drewniany, który gdy od starości podupadł, *Michał Kocielkowski*, scholastyk i oficyał *gnieźnieński* wystawił w miejsce jego nowy, również drewniany, w roku 1795 (Rubryc. dyec. kuj. kal. z r. 1877 f. 120). Kościół *borzewicki* z wszelkimi dochodami wcielony został w roku 1525 przez arcybiskupa *Łaskiego*, a następnie *Drzewickiego*, do nowo ustanowionej prelatury kustosa przy kolegiacie *łaskiej* (Ks. Koldowski, *Wiadomości o kościołach i insulacyi w Łasku* w Pamiętn. relig.-moral. t. VI, str. 494). Po zniesieniu kolegiaty w roku 1819 kościół ten osobnych otrzymał plebanów.

¹⁾ *Hieronim Okuń*, pleban z *Okoni*. W roku 1525 został kanonikiem *gnieźnieńskim* (Acta decr. Capit. Gnesn. V, 21). ²⁾ *Gajewniki*. ³⁾ *Kawęczyń*, dziś w parafii nie znany. ⁴⁾ *Osmolin* należy do parafii *Zduńska Wola*. ⁵⁾ *Kopyść*. ⁶⁾ *Wesółka*. ⁷⁾ *Wola Balucz*. ⁸⁾ *Balucz*. ⁹⁾ *Wola Stryowska*. ¹⁰⁾ *Stryje Książ*. ¹¹⁾ *Stryje Paskowe*. ¹²⁾ *Krzucz*. ¹³⁾ *Wrzeszczewice*. Później przybyły osady: *Chodzierady*, *Jablonka*, *Kęszyce*, *Kłudy*, *Młynisko*, *Piaski*, *Wincentów*, *Wrzeszczewicki*.

citra duos mansos in quolibet campo inter agros emethonales eiusdem villae hincinde per partes iacentes, necnon et prata eisdem agris hincinde adiacentia. Habet etiam decimam manipulearem post omnes et singulos agros praediales et duorum hortulanorum, necnon (de) medio manso, quem pronunc colit *Stanislaus Myerzwa* emetho, ex agris praedialibus emensurato, ut dicitur; ex agris vero emethonalibus decima proveniens manipularis spectat ad cancellarium *Gnesnensem*, et pro parochiali nihil aliud solvunt emethones, tantum colendam de quolibet manso per unum grossum, et conducunt eam emethones, quando non solvunt decimam lini, propriis curribus ad locum locationis.

Strye Barthoschowy, Strye Paskowy, Cawieczyn, Osmolyn, Stryowska Wolya, villae sub parochiali in *Borzyschovicze*, in quibus decimae manipulares tam ex agris praedialibus quam emethonalibus in toto provenientes spectant ad eandem parochialem et plebanum, quarum unam, videlicet in *Strye Paskowy* plebanus solet assignare vicariis pro salario et conducit eas plebanus curru proprio. Cui emethones solvunt decimam lini de quolibet manso per duos grossos et colendam solvunt similiter de manso per grossum.

Crzucz, villa praefata sub parochiali praedicta, in qua de tribus mansis, quos colunt seu in eis resident *Stanislaus Zayancz, Martinus Stharek* et *Joannes Stharek*, qui duo mansi fuerunt aliquando agri praediales, decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum; ex agris vero emethonalibus aliis, ultra tres praedictos, omnibus et singulis decima manipularis datur pro canonicatu et praebenda *Gnesnensibus*, quos modo obtinet dominus *Nicolaus Czepel*.

Wrzeszczewicze, villa sub praedicta parochiali, in qua nihil aliud habet plebanus, solummodo colendam de quolibet manso per grossum; et decima manipularis pro praepositura ecclesiae *Lanciciensis*.

Balucz, villa sub eadem parochiali, in qua decima manipularis de duobus campis iacentibus versus *Strye* proveniens, etiam ex agris praedialibus in toto, videlicet in tribus campis, spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Borzyschovicze*; de campo vero tertio, iacente versus *Schadek*, decima datur pro cancellario *Gnesnensi*; etiam de certis particulis agri circumcirca villam et post villam iacentibus versus *Baluczka Wolya* spectat pro cancellaria *Gnesnensi* praedicta, quos campos certae viae limitant ab agris, de quibus datur decima pro plebano praedicto; et solvunt emethones pro utraque parte decimam lini per partes, et nihilominus conducunt emethones decimas et colendam solvunt plebano per grossum.

Gayewnyky, villa sub praedicta parochiali in *Borzyschovicze*, in qua decima manipularis duntaxat ex agris praedialibus spectat ad eandem parochialem, et de agris emethonalibus in toto pro cancellario *Gnesnensi*, et conducunt eam emethones solventes nihilominus decimam lini ex agris eorum; ex agris vero praedialibus plebanus curru proprio; et colendam praedictae suae parochiali solvunt.

Copyscz, Wesszolka, et Baluczka Wolya, villae sub eadem parochiali, in quibus incolae nihil aliud pro praedicta parochiali in *Borzyschovicze* solvunt praeter colendam, prout in aliis suprascriptis, videlicet de quolibet manso per grossum; decimas vero manipulares pro mensa archiepiscopali.

*Janyshovicze*¹⁾, *Zdunska Wolya*²⁾, villae sub parochiali ecclesia in *Corczow*, in quibus decimae manipulares duntaxat ex omnibus et singulis agris emethonalibus

¹⁾ *Janiszewice*. ²⁾ *Zdunska Wola*, osobną tworzy parafią.

provenientes spectant ad parochialem ecclesiam suprascriptam in *Borzyschovicze*; ex agris vero utriusque villae praedialibus pro parochiali et plebano in *Corczow* praedicta pertinent, conducitque eas praedictus plebanus pro tempore existens in *Borzyschovicze* ex agris emethonalibus curru proprio cum perceptione decimae lini de quolibet manso per duos grossos.

Item taxata est eadem ecclesia ad unam marciam argenti et solvit etiam camerae apostolicae pro denario sancti Petri tres scotos et grossum unum pro quittance.

44. LASSKO*), OPPIDUM.

Et in eodem ecclesia parochialis de iure patronatus laicorum haereditum in ibidem, quam pronunc obtinet honorabilis dominus *Joannes*¹⁾, in ibidem praeposi-

*) *Lask*, dawniej *Krowica*, miasteczko nad rzeką *Grabią* położone, od *Piotrkowa* 6, od *Sieradza* 4, a od *Szadka* 2 mile odległe, gniazdo głośnie w dziejach polskich rodziny *Laskich Korabitów*, z których pochodził arcybiskup i prymas *Jan Laski*, miało kościół parafialny przez tęż familią fundowany już w drugiej połowie wieku XIV, który arcybiskup *Jarosław Skotnicki* w roku 1356 kanonicznie erygował. Odtąd aż do początku wieku XVI żadnej o tym kościele nie mamy wiadomości. Dopiero w roku 1509 staje się głośnym przez wyniesienie swoje do godności prepozytury. W tym bowiem roku, jak opis powyższy świadczy, trzej bracia *Lascy*: *Jarosław*, wojewoda *sieradzki*, *Michał*, wojski *sieradzki*, i *Andrzej*, naówczas kustosz *gnieźnieński* i *poznański*, chcąc uświetnić gniazdo swoje, fundowali tam kollegium czterech mansjonarzy, którą to fundacyą arcybiskup *Andrzej Boryszewski* w tymże roku kanonicznie erygował, przyłączwszy do niej na prośby *Jana Laskiego*, natenczas kanclerza *gnieźnieńskiego* i w. koronnego, część dochodów probostwa *łeczyckiego* za przyzwoleniem *Jana Latalskiego*, późniejszego prymasa, który to probostwo naówczas miał w posiadaniu (*Damalewicz*, *Series Archiep. Gnesn.* f. 247. *Acta decr. Capit. Gnesn.* de a. 1509). W miejsce dawnego drewnianego kościoła arcybiskup *Jan Laski* wystawił w roku 1525 nowy okazały kościół mурowany o dwóch nawach, który tegoż roku sam pod wezwaniem *Niepokalanego Poczęcia N. Maryi P. i s. Michała Archaniola* konsekrował i równocześnie do godności kollegiaty wyniósł, opatrzwszy go hojnie w dochody, bogate aparaty, naczyńia złote i srebrne i wyjednawszy dla proboszcza miejscowego przywilej noszenia infuły (*Damalewicz* l. c. f. 280. *Acta decr. Capit. Gnesn.* de a. 1525 sqq.). W kościele tym umieścił zacny fundator figurę *N. Maryi P.* z marmuru kararyjskiego misternie rzeźbioną, którą, będąc w *Rzymie*, otrzymał w darze od papieża *Klemensa VII*. Figura ta wkrótce potem stała się głośną w całej Polsce z powodu licznych cudów, jakie się przy niej działy, i jeszcze dotąd tłumy wiernych garną się do niej w rozmaitych potrzebach.

Ustanowiona przez arcybiskupa *Laskiego* kollegiata składała się z trzech prałatów: proboszcza infułata, dziekana i kustosa, oraz z sześciu kanoników. Prawo prezentowania proboszcza przysługiwało z razu na mocy erekcyi rodziny *Laskich*, wkrótce jednak potem zmienione zostało o tyle, że je też familią wykonywała kolejno z arcybiskupami *gnieźnieńskimi*, a to na mocy układu pomiędzy nią a arcybiskupem *Maciejem Drzewickim*, protestującym przeciw fundacyi poprzednika swego *Laskiego*, który samowładnie bez wiedzy i przyzwolenia swej kapituły metropolitalnej z dochodów kollegiaty *łeczyckiej*, z dóbr stołowych arcybiskupich, z dziesięcin kancelaryi *gnieźnieńskiej* i z probostw w *Domaniewicach*, *Restarzewie* i *Borzyschovicach* kollegiatę *laską* uposażywszy, prawo prezentowania arcybiskupom przysługujące familii swojej, a w braku tej *Korabitom* nadał. W skutek tego układu arcybiskup *Drzewicki* erekcyą *Laskiego* potwierdził i odnowił. Proboszczowi przysługiwały wszystkie dochody jakie miał przed erekcyą kollegiaty a oprócz tego miał przyłączoną przez *Laskiego* kanonią *łeczycką* fundi *Kulacin* i probostwa w *Domaniewicach* i *Głównie*. Nadto obdarzył go fundator wielkimi przywilejami i wyjął z pod zwierzchnictwa.

¹⁾ *Jan ze Sleszyna Trojan*, późniejszy proboszcz-infułat.

tus collegii mansionariorum in ibidem, quorum quatuor sunt in numero et praepositus quintus ex nova fundatione et erectione, alias fundatione magnifici domini

archidyakona. Arcybiskup *Baranowski* wcielił na zawsze do probostwa *Łaskiego* kanonią *gnieźnieńską*, *fundi Klecko*, ze wszystkimi prawami i dochodami w roku 1614, tak dalece, że kto probostwo to prawnie uzyskał, tem samem zostawał kanonikiem *gnieźnieńskim*. Inkorporacją tę potwierdził papież *Urban VIII* bullą z roku 1637. Druga prałatura dziekana fundowaną była na dochodach probostwa w *Restarzewie*, a trzecia, kustosa, na dochodach probostwa w *Borszewicach*. Prawo prezentowania na dwie ostatnie prałatury przysługiwało tak samo, jak na probostwo, arcybiskupom i redzinie *Łaskich*, a w braku tych *Korabitom* kolejno. Z sześciu kanonii, pierwsza erekcyi *Łaskiego* uposażoną była dzieściami z wsi *Krobanowa* i procentami od różnych sum przez rozmaite osoby legowanych. Najznaczniejsza z nich była zapisu *Jakoba Zadzika*, biskupa *krakowskiego* i wynosiła 4000 złt. ówczesnych. Drugą kanonią uposażył arcybiskup *Jan Latański* przywilejem wydanym w *Uniejowie* dnia 8 lipca roku 1538 dzieściami stołu arcybiskupiego z wsi *Dobra* i *Wilkowyja*. Na te dwie kanonie prezentował z prawa erekcyi proboszcz-infulat miejscowy. Trzecia kanonia uposażoną była przez arcybiskupa *Macieja Lubieńskiego* w roku 1643 na dzieściami wsi *Druzbina*; na tę kanonią prezentowała kapituła *Łaska*. Czwarta i piąta kanonia udotowane zostały w roku 1547 przez arcybiskupa *Mikołaja Dzierżogowskiego* dochodami probostwa w *Ślawoszewie*. Na te kanonie prezentował raz arcybiskup, drugi raz infulat. Nareszcie szóstą kanonią utworzoną została przez kardynała *Radziejowskiego* w roku 1689 na sumach przez dziedzica *Łaska*, *Stanisława Wierzbowskiego*, zapisanych i ztąd prawo prezentowania na nią dziedzicom miejscowym przysługiwało.

Przy kolegiacie *Łaskiej* ustanowione także było kolegium wikaryuszów w liczbie ósmiu przez prymasa *Drzewickiego*, do których należał zarząd i obsługa duchowna parafii z kolegiatą połączonej, a przytem mieli obowiązek śpiewać codziennie w chórze pacierze kapłańskie, odprawiać msze konwentualne, miewać kazania, assistować w niedziele i święta prałatom i kanonikom i t. p. Do pomocy wikaryuszów ustanowione było czyli raczej odnowione kolegium 5 mansyonarzy przez arcybiskupów *Łaskiego* i *Drzewickiego*. Tak wikaryuszów, jako i mansyonarzy wybierał i instytuował proboszcz miejscowy. Oprócz tych kolegiów były przy kolegiacie prebendy: pierwsza *ś. Anny* z osobnym kościołem drewnianym w roku 1659 wystawionym, który dziś już nie istnieje; druga szpitalna z osobnym kościołem drewnianym *ś. Ducha* przez kanonika *Szklarzkiego* w roku 1666 fundowanym, który to kościół dziś posiadają akatolicy. Nadto wikaryusze kolegiaty *Łaskiej* mieli według erekcyi prawo być prezentowanymi na plebanię w *Dobroniu*, która to wieś będąca własnością kapituły *krakowskiej*, zanim też kapituła kościół tam wystawiła, należała do parafii w *Łasku*.

W roku 1819 wskutek reorganizacji kościoła polskiego kolegiata *Łaska* z wielu innemi została zniesiona. Proboszczowi pozostawiono tytuł infulata i przeznaczone mu do pomocy w pracy parafialnej dwóch wikaryuszów. Dochód jego wynosił po zalesieniu 1199 rubli i 98½ kop. Od założenia kolegiaty aż do naszych czasów byli proboszczami: *Jan ze Sleszyna Trojan*, doktor prawa, kanonik kolegiaty *Łęczyckiej* i proboszcz w *Iwanowicach*, przez arcybiskupa *Łaskiego* mianowany r. 1525; *Walenty Pieczonowski*, kanonik *Łęczycki* r. 1569; *Jakób Woroniecki*, kanonik *gnieźnieński*, proboszcz *łowicki* i *skierniewicki*, sekretarz królewski r. 1580; *Wincenty de Sevé*, archidyakon *gnieźnieński*, kanonik *łowicki* i *Łęczycki*, obojga prawa doktor, mąż wielkiej zamożności i głębokiej nauki r. 1582; *Mikołaj Starzyński*, kanclerz *gnieźnieński*, kanonik *płocki* i *Łęczycki*, koadjutor opactwa *sulejowskiego*, sekretarz królewski, *ś. teologii* i obojga prawa doktor r. 1612; *Jan Romiszewski*, kanonik *gnieźnieński*, scholastyk *krakowski*, kanonik *poznański* i dziekan *Łęczycki* r. 1632; *Wojciech Dobrzański*, archidyakon i officjał *poznański*, scholastyk *kujawski*, kanonik *gnieźnieński* i *Łęczycki*, obojga prawa doktor, sekretarz królewski r. 1669; *Marcin Walewski*, kanonik *gnieźnieński* i *Łęczycki*, sekretarz królewski, pleban w *Druzbiniu*, r. 1679; *Dominik Sieniński*, kanonik *gnieźnieński*, *warmiński*, *tarnowski* i *Łęczycki*, obojga prawa doktor r. 1705; *Andrzej Karszniński*, kanonik *gnieźnieński* i *Łęczycki*, officjał *radomski* r. 1718; *Stanisław Wierzbowski*, kanonik *gnieźnieński*, *płocki* i *Łęczycki*, dziekan *pułtuski* r. 1727; *Władysław Lubieński*, scholastyk *krakowski*, kanonik *gnieźnieński* i *Łęczycki*, późniejszy prymas r. 1729; *Krzysztof Szembek*, kanonik *krakowski*, dziekan *kruświcki* r. 1742; *Marcin Załuski*, biskup *drażeński*, suffragan *płocki*, kantor *krakowski*, kanonik *gnieźnieński* i *Łęczycki*, sekretarz koronny 1742; *Antoni Narzymiński*, biskup *ewaryjski*, suffragan *pułtuski*, kanonik *gnieźnieński* i *Łęczycki*, opat *sulejowski* r. 1760; *Grzegorz Za*

*Jarosław de Łasko*¹⁾, palatini terrae *Siradiensis* et ipsius germanorum, videlicet *Michaëlis*, tribuni *Siradiensis*²⁾ et olim venerabilis patris *Andrae*³⁾, custodis *Possaniensis*, *Gnesnensis*. Ad quam parochialem iure parochiali ultra praedictum oppidum villae infrascriptae ex prima fundatione et desuper nova erectione spectant et pertinent, videlicet *Rchow*⁴⁾, *Vyewyerczyno*⁵⁾, *Wronowice*⁶⁾, *Poleschyn maior*⁷⁾, *Poleschyn minor*⁸⁾, *Orpelow*⁹⁾, *Dobrony*¹⁰⁾, *Ldzan*¹¹⁾, *Barycz*¹²⁾, *Osstrow*¹³⁾, *Wolya Łaska*¹⁴⁾, *Górczyn*¹⁵⁾, *Lopathky*¹⁶⁾, *Molendinum Lanthowsky*¹⁷⁾, habetque praedicta universitas seu collegium mansionarium et praepositus pro dote et fundo bona, fructus, proventus et obventiones infrascriptas, et primo in eodem oppido.

Praepositus aream specialem pro curia satis latam et spatiosam pro allodio, hortis, pomeriis et piscinulis habet. Dicti mansionarii vero partem eiusdem areae dotis praepositurae, versus oppidum iacentem; necnon ex opposito eiusdem circa cimiterium unam aliam aream pro schola seu ministro, et protenditur eadem area dotis praepositurae usque ad paludem retro eiusdem areae iacentem; item habet pro praedio et agris praedialibus unum specialem campum versus villas *Wolya* et *Osstrow* iacentem inter viam, quae vadit in *Osstrow* et borram, aliam circa limites *Wolya*; item pratum unum inter prata praedii, alias penes silvam *Dambrowka* iacens. Decima etiam manipularis post omnes et singulos agros tam praediales quam oppidanorum spectat et pertinet ad eandem ecclesiam et eius praepositum, et conducit eam praepositus curru proprio, percipiens decimam lini ex agris oppidanorum, alias dum non conducunt, solvunt decimam lini unius grossi de manso. Solvunt etiam oppidani de qualibet domo colendam per unum grossum et inquilini

charyaszewicz, biskup *koryceński*, suffragan *łowicki*, kanonik *gnieźnieński*, *Łęczycki* i *łowicki*, doktor teologii i obojga prawa r. 1801; *Jan Koldowski*, kanonik *gnieźnieński* i *Łęczycki* r. 1815; *Andrzej Mulzow*, archidyakon *kujawski*, officjał *piotrkowski*, protonotaryusz apostolski, teologii i obojga prawa doktor r. 1840; *Józef Kalasanty Koldowski* r. 1855.

Kościół przez arcybiskupa *Łaskiego* wystawiony zniszczył pożar w roku 1749, zwałwszy część sklepienia, osłabiwszy mury i wszystkie sprzęty kościelne w perzynę obróciwszy. Zajął się restauracją jego ówczesny proboszcz *Marcin Załuski*, wydawszy z własnych funduszów przeszło 40,000 złt. Budowę prowadził po nim proboszcz, *Antoni Narzymiński*, a dokończył ją *Grzegorz Zacharyaszewicz*. Świątynia ta za staraniem dzisiejszego infulata w najpomysłniejszym utrzymaniu jest stanie i tak przyozdobioną, że nie tylko większego miasta ale i stolicy staćby się mogła ozdobą, zwłaszcza przy swojej pięknej i majestatycznej budowie (Ks. Koldowski, *Wład. o kościołach i infulacy w Łasku* w Pamiętniku relig.-moral. t. XI, str. 481 sqq.).

1) *Jarosław Łaski*, był najprzód wojskim *sieradzkim*, potem wojewodą *Łęczyckim* a następnie *sieradzkim*. 2) O *Michale Łaskim Niesiecki* nie wspomina. 3) *Andrzej Łaski*, kustosz *gnieźnieński*, *krakowski*, *kujawski* i *poznański* kanonik, prałat wielkich nadziei, umarł 1512 (Acta Capit. Gnesn.). Wszyscy trzej byli rodzonymi braćmi. 4) *Orchów*. 5) *Wiewiérczyn*. 6) *Wronowice*. 7) *Polęszyn*. 8) Dziś tylko jeden *Poleszyn* znany w parafii. 9) *Orpelów*. 10) *Dobroni*, dziś wieś z kościołem parafialnym przez kapitułę *krakowską* w wieku XVI wystawionym i uposażonym, a w roku 1779 z drzewa odbudowanym, należącym niegdyś do kolegium wikaryuszów kolegiaty *Łaskiej* (cfr. powyższe uwagi). Po zniesieniu kolegiaty kościół *dobroński* samodzielnych otrzymał plebanów. Parafia liczy dziś dusz 2120 i składa się z następujących miejscowości: *Dobroni*, *Mogilno*, *Ldzan*, *Róża*, *Czechło*, *Tular* (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1877 t. 121). 11) *Ldzan*, dziś w parafii *Dobroni*. 12) *Barycz*. 13) *Ostrów*. 14) *Wola Łaska*. 15) *Górczyn*. 16) *Eopatki*. 17) *Łętków*, młyn *Łętkowski*. Przybyły później osady: *Kołonna*, *Maurycy*, *Niewółka*, *Nowy Młyn*, *Przygoń*, *Rokietnica*, *Sędziejowice*, *Teodory*, *Utrata*, *Wierzchy*, *Wydrzyn*.

per medium grossum; cuius partem mediam percipit praepositus cum ministro et mediam mansionarii, et similiter et in villis eiusdem parochiae.

Wolya Laska, villa eiusdem parochiae, in qua eadem ecclesia et eius pro tempore praepositus habet unum mansum agri et aream specialem cum horto ad ipsum laneum, necnon et prata in octo locis, hincinde inter prata emethonalia divisa; qui quidem mansus in quolibet campo iacet inter agros emethonales eiusdem latitudinis. Decima etiam manipularis post omnes et singulos agros eiusdem villae spectat ad eandem parochialem et eius praepositum, et conducitur per emethones ex agris ipsorum.

Rchow, villa sub eadem parochiali, in qua decima manipularis ex agris duntaxat praedialibus proveniens pertinet in toto ad dictam praeposituram in *Lassko*; de agris autem emethonalibus decima provenit ad cancellarium *Gnesnensem*.

Vyewyerczyno, *Wronowicze*, villae sub eadem parochiali, in quibus incolae nihil aliud praedictae parochiali solvunt praeter colendam de quolibet manso per grossum; decimam vero manipularem solvunt in toto pro *Gnesnensi*.

Poleschyn duplex, maior et minor, etiam sub dicta parochiali, de quibus villis decimae manipulares tam ex agris praedialibus quam emethonalibus provenientes pertinent ad eandem parochialem et percipit eas in *maiori* minister, et in *minori* praepositus eiusdem ecclesiae, et incolae colendam eidem (solvunt) parochiali per grossum de quolibet manso.

Lopatky, villa sub parochiali eadem, in qua decima manipularis ex omnibus et singulis agris tam emethonalibus quam praedialibus proveniens pertinet in toto et spectat ad eandem parochialem et eius praepositum, et emethones conducunt eam ex agris ipsorum curribus propriis absque solutione decimae lini; colendam autem solvunt per grossum de manso.

Orpelow, *Dobrony*, villae sub eadem parochiali in *Lassko*, in quarum una sunt agri duntaxat praediales, videlicet in *Orpelow*, de quibus decimam manipularem proveniente percipit tollitque praepositus eiusdem ecclesiae in *Lassko*; ex agris vero emethonalibus utriusque villae decima manipularis per incolas datur pro mansionariis et collegio ipsorum in *Lassko*, et conducitur per emethones ex agris ipsorum absque solutione decimae lini.

Barycz, *Osstrow*, *Gorczyn*, villae sub eadem parochiali in *Lassko*, in quibus incolae nihil aliud solvunt pro dicta parochiali in *Lassko*, solum colendam de quolibet manso per grossum; decimas vero manipulares post omnes et singulos ipsarum villarum agros, videlicet in *Barycz* et *Osstrow* pro parochiali ecclesia et plebano in *Buczec*; in *Gorczyn* vero pro mensa archiepiscopali, et similiter in *Ldzan* colendam pro parochiali in *Lassko* et decimam manipularem pro quibusdam canonicatu et praebenda *Gnesnensibus*.

*Wesszolka*¹⁾, villa sub parochiali in *Borzyschovicze*²⁾, in qua decima manipularis post omnes et singulos agros eiusdem villae proveniens spectat et pertinet ad praepositum in *Lassko* et ad universitatem mansionariorum in eadem *Lassko*.

*Janowicze*³⁾, villa sub parochiali in *Mykolajovicze*⁴⁾, in qua decima manipularis ex omnibus et singulis agris emethonalibus proveniens spectat ad praedictam

1) *Wesółka*. 2) *Borszewice*. 3) *Janowice*. 4) *Mikołajewice*.

universitatem mansionariorum in *Lassko*; ex agris autem praedialibus decima provenit pro parochiali in *Schadek*.

*Wylkowy*¹⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Buczec*, in qua decima manipularis ex omnibus et singulis agris eiusdem villae proveniens in toto spectat ad praedictam universitatem mansionariorum in *Lassko*, et conducitur per emethones absque solutione decimae lini.

*Sulanthkovicze*²⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Pabianicze*³⁾, in qua decima manipularis ex omnibus et singulis agris eiusdem villae proveniens spectat et pertinet ad praedictum collegium et universitatem mansionariorum in *Lassko*, et conducitur per emethones ex agris ipsorum curribus propriis; nihilominus solvunt emethones decimam lini de manso quolibet per duos grossos.

Item taxata est praepositura eadem ad unam marcam argenti et solvit collectori denarii sancti Petri camerae apostolicae novem grossos praeter quitantiam.

45. BUCZEK.*)

Villa haereditaria nobilium et in eadem parochialis sub titulo *sancti Joannis Baptistae* de iurepatronatus et praesentandi laicorum haeredum de eadem *Buczec*, quam pronunc obtinet honorabilis *Nicolaus Gawnowsky* ex praesentatione haeredis moderni *Pauli Buczkowsky*, dicti *Buczec*. Ad quam iure parochiali spectant et pertinent villae infrascriptae ultra praedictam *Buczec*, *Cowalow*⁴⁾, *Luczyeow*⁵⁾, *Wolya Buczkowska*⁶⁾, *Czesthow*⁷⁾, *Wylkowy*⁸⁾, *Brodny* *utraque*⁹⁾, *Malenya*¹⁰⁾, *Barycz*¹¹⁾, *Bachorzyn*¹²⁾, *Zelow*¹³⁾, *Pozenyce*¹⁴⁾, *Lgow*¹⁵⁾. Qui quidem plebanus pro tempore existens pro sui subsidio et curae pastoralis administratione servat, prout ex antiquo, duos vicarios manuales et ministrum, quos salariat ex preventibus mensae suae, habetque pro dote et fundo bona, proventus et obventiones infrascriptas, et primo in eadem villa *Buczec* et eius haereditate unam specialem aream pro curia plebanali satis sufficientem in spatio cum hortis pro allodio et aliis commoditatibus circumcirca adiacentibus; item et alias areas speciales duas pro vicariis et

1) *Wilkowy*. 2) Osada dziś nie znana. 3) *Pabjanice*.

*) *Buczec*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Buczkowskich* albo *Buczków*, jak dowodzi opis powyższy. O tej rodzinie, która tam niezawodnie kościół parafialny założyła, z heraldyków naszych sam tylko *Niesiecki* wspomina (*Korona* t. I, 219). Później należał *Buczec* do rodziny *Gomolińskich* i *Walewskich* i nazwany jest w wizycie z roku 1688 miastem. Obecny kościół murowany z wyniosłą wieżą pochodzący z wieku XV, za usilnem staraniem przedostatniego rządcy swego, ks. *Leopolda Kobusiewicza*, wewnątrz cały odnowiony, nowymi ołtarzami (wielkim i *S. Anny*) przyozdobiony, aparatami i naczyniami opatrzony został. Tenże zacy pleban wszystkie budynki plebańskie własnym nakładem częścią podźwignął, częścią z nowa wystawił (*Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1879 f. 90. 91*).

4) *Kowalew*. 5) *Luciejów*. 6) *Wola Buczkowska*. 7) *Czestków* wieś lit. A. i B. i folw. 8) *Wilkowy*. 9) *Brodnia*, dziś tylko jedna. 10) *Malinia*. 11) *Barycz*, w parafii *Lask*. 12) *Bachorzyn*. 13) *Zelów*. 14) *Pozdzenice*, dziś w parafii *Wygielzów*. 15) *Igów*. Później przybyły miejscowości: *Aleksandrówek*, *Czarnylas*, *Dąbrowa*, *Grzeszyn*, *Herbertów*, *Józefatów*, *Petronellów*, *Sowińce*, *Tarczówka*, *Tarki*, *Wólka Bachorska*, *Wygod*, *Wymysłów*.

tertiam pro ministro circa cimiterium sitas; item in postico eiusdem dotis areae plebanalis habet unum iuger agri eiusdem latitudinis, prout se extendit in latitudine area, in longitudine vero citra vel ultra duo stadia cum medio; item in eodem campo habet aliam partem agri, in modum figurae trigonalis, ubi habet in principio latitudinem citra vel ultra quadraginta bissulcorum et protenditur ad longitudinem cum decrescentia citra vel ultra duorum stadiorum; item in alio campo dicto *Poswyathne* habet etiam certam partem agri, ubi locavit plebanus hortos duos pro commoditatibus et utilitatibus domesticis cum prato eidem agro adiacente et nullos alios agros habet aut prata. Habet etiam decimam manipulearem post omnes et singulos eiusdem villae tam emethonales quam praediales agros, quam conducit plebanus curru proprio, percipiendo decimam lini de quolibet manso per duos grossos, nihilominus solvunt colendam de manso per grossum et tabernatores per medium grossum.

Cowalowo Czestkowoo, Brodnja utraque, Barycz, Malenya, Bachorzyn, Zelow, Lgow, villae sub eadem parochiali, in quibus villis et earum aliquibus non sunt aliqui agri praediales solum emethonales; nihilominus tamen decimae manipulares ex earum omnibus et singulis agris provenientes in toto spectant et pertinent ad eandem parochialem et plebanum in *Buczek*, et conducit eas plebanus tam ex agris emethonalibus quam praedialibus curru proprio seu impensa ipsius ad loca per eum eligenda seu locanda, percipiendo decimam lini ex agris emethonalibus de quolibet manso per duos grossos, demptis *Malenya* et *Lgow*, in quibus incolae non solvunt decimam lini, solum manipulearem, solvunt nihilominus ex omnibus colendam de quolibet manso per grossum et tabernatores cum hortulanis per medium grossum.

Pozenycze, villa sub parochiali eadem, in qua decima manipularis ex agris praedialibus omnibus dumtaxat proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Buczek*, ex agris autem emethonalibus provenit pro parochiali in *Sandzyeovicze*; nihilominus emethones solvunt colendam praedictae suae parochiali in *Buczek* more aliarum villarum.

Luczyeow, Wolya, Vylkovya, villae sub parochiali eadem in *Buczek*, in quibus incolae, videlicet emethones nihil aliud solvunt pro dicta parochiali ecclesia in *Buczek*, solum colendam de quolibet manso per unum grossum, decimas vero manipulares in *Luczyeow* et *Wolya* pro mensa archiepiscopali, in *Vylkovya* vero pro mansionariis in *Lassko*; item in *Wolya* suprascripta praefata ecclesia et eius pro tempore plebanus habet duo prata, unum in confinibus agrorum emethonalium, campi iacentis versus villam *Luczyeow* circa silvam, de quo colligi possent aliquando duo currus de foeno, praeter decrescentiam, quae fieri potest per extirpationem virgularum, aliud vero in silva seu nemore dicto *Jewyna lanka*¹⁾.

Bujny minor, villa sub parochiali ecclesia in *Lobodzicze*, in qua sunt mansi sex et excrescentiae agrorum pro taberna, cuius proprietas et verum dominium cum omnibus censibus, proventibus et universis utilitatibus etiam cum decima manipulari praeter colendam et denarium sancti Petri spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Buczek*, et non sunt in ea aliqui agri praediales, solum sex praedicti mansi emethonales, quorum modo quatuor extant possessionati et sol-

¹⁾ *Jewina Łąka.* ²⁾ *Bujny Książę i Bujny Szlacheckie.*

vunt emethones de quolibet manso ratione census per triginta duos grossos necnon per triginta ova, per duos capones, per quatuor coros siliginis et per quatuor avenae et faciunt labores prout aliae villae circum adiacentes pro utilitate plebani.

*Lobodzycze*¹⁾, villa, in qua est ecclesia parochialis, post cuius villae omnes et singulos agros emethonales decima manipularis proveniens etiam cum decima lini in toto spectat ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Buczek*, quam conducit praedictus plebanus curru proprio, ex agris vero praedialibus, etiam parte, quam tenet tabernator *Smolarzyk*, decima manipularis datur pro praedicta parochiali et plebano in *Lobodzicze*, de parte vero certa agrorum confinantium cum agris emethonalibus praedictus tabernator solvit decimam manipulearem cum emethonibus.

*Bujny maior, Graboschow*²⁾, villae sub parochiali ecclesia praedicta in *Lobodzicze*, de quibus decimae manipulares post omnes et singulos agros etiam post praediales in *Bujny* praedicta maiori provenientes in toto spectant ad parochialem in *Buczek*, et conducit eas plebanus curru proprio, percipiens decimam lini de quolibet manso emethonali per duos grossos.

*Lubycz*³⁾, villa sub parochiali in *Parzno* ecclesia, in qua villa decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat ad praedictam parochialem in *Buczek*, et conducitur per plebanum curru ipsius proprio cum perceptione decimae lini a emethonibus per duos grossos de manso quolibet, ex agris autem praedialibus decima provenit pro parochiali et plebano in *Parzno*.

Osstrow, Radzyniec, villae sub parochiali ecclesia in *Lassko*, in quibus non sunt aliqui agri praediales solum emethonales, ex quibus omnibus et singulis agris emethonalibus decimae manipulares provenientes in toto spectant ad parochialem ecclesiam in *Buczek*, et conducit unam illarum, videlicet in *Osstrow*, curru proprio decimam lini percipiens, in *Radzyniec* vero emethones conducunt absque solutione decimae lini.

*Crzeszlow*⁴⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Vygyelzow*⁵⁾, de cuius villae omnes et singulos agros praediales (sic) decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem in *Buczek*, et cum hortulano locato super agris praedialibus, ex agris autem emethonalibus decima provenit pro parochiali in *Parzno*.

*Wolya Pczoleczka*⁶⁾, sub parochiali praedicta in *Vygyelzow*, in qua decima manipularis ex certis agris praedialibus, quos pronunc colit nobilis *Mszczek* cum germano suo secum in diviso, non in toto, sed eorum parte proveniens, spectat ad parochialem ecclesiam et plebanum in *Buczek*; post agros vero aliorum nobilium praedialium pro parochiali in praedicta *Vygyelzow* et ex emethonalibus pro mensa archiepiscopali datur decima manipularis et solvitur.

Pczolky, villa sub parochiali in *Vygyelzow*, cuius villae decima manipularis de certa parte agrorum praedialium, quos colit pronunc nobilis quidam *Moyek Joannes*, spectat pro parochiali ecclesiae in *Buczek*, de aliis autem agris praedialibus nobilium provenit ad eandem parochialem in *Vygyelzow*.

*Przecznycze*¹⁾, villa sub parochiali in *Vygyelzow*, cuius villae decima manipularis ex agris praedialibus proveniens in toto spectat ad eandem parochialem et

¹⁾ *Lobodzice.* ²⁾ *Grabostów, wieś w parafii Bujny.* ³⁾ *Lubiec.* ⁴⁾ *Krzeszów.* ⁵⁾ *Wygyelzów*
⁶⁾ *Pczółki.* ¹⁾ *Przecznice.*

plebanum in *Buczek*, ex agris autem emethonalibus decima provenit ad parochialem et plebanum in *Parzno*.

Zalussye ¹⁾, similiter sub parochiali ecclesia in *Vygyelzow*, in qua ex omnibus et singulis agris tam emethonalibus quam praedialibus, demptis duobus in quolibet campo iugeribus agri alias *dzyaly*, decima manipularis proveniens spectat ad parochialem ecclesiam in *Buczek*, de dictis autem duobus agri iugeribus spectat ad dictam parochialem in *Parzno*, et conducunt eam incolae curribus eorum propriis.

Taxata est ecclesia eadem ad novem marcas argenti et solvit collectori camerae apostolicae pro denario sancti Petri decem octo grossos cum quitantia simul cum parochiali in *Vygyelzow*.

ALTARE in eadem ecclesia tituli *sanctae Trinitatis et beatae virginis Mariae* de iurepatronatus et praesentandi laicorum haeredum in *Pozenycze* ²⁾, quod modo obtinet honorabilis dominus *Nicolaus Przeczeń* ³⁾, plebanus in *Parzno*, quod pro dote et fundo habet unam villam, dictam *Lanki*, sub parochiali ecclesia in *Vygyelzow* sitam cum omni iure, dominio et proprietate, praeter hoc, quod fundatores pro tuitione et defensione in eadem villa reservaverunt sibi et successoribus, quoties occurrit expeditio bellica, *voynno* ex emethonibus in eadem villa pro tempore existentibus more aliarum villarum solvi solitum, solvuntque eiusdem villae emethones pro tempore existentes praedicti altaris altaristae pro censu annuo singulis annis de quolibet manso per unam marcam usuaem et proveniunt pro censu octo marcae; item de quolibet manso per quatuor coros siliginis et per quatuor avenae; item gallos, ova et caseos, et nullos labores faciunt, praeter ducturam lignorum et prati in eadem villa dispositionem. Et obligatur altarista pro tempore existens omni septimana explere per se vel per alium tres missas, unam de *sancta Trinitate*, aliam de *beata Virgine* et tertiam pro defunctis, et tenetur sibi providere de vino et de cera teneturque interesse, quando praesens est, divinis officiis et processionibus; item habet in praefata villa *Buczek* specialem aream et in ea domum cum horto eidem areae annexo, inter areas emethonales versus occidentem sitam.

46. LOBODZICZE.*)

Villa et in eadem parochialis ecclesia, filia parochialis in *Buczek*, sub titulo *sancti Laurentii et Thomae apostoli*, de iurepatronatus haeredum de eadem *Lo-*

¹⁾ *Zalesie*. ²⁾ *Pozdzenice*. ³⁾ *Przeczeń Mikolaj*, plebanus in *Parznie* i altarzysta w *Buczku*, został kanonikiem *gnieźnińskim* po *Mikolaju Czepiel* w roku 1518 (Archiv. Capit. Gnesn. Liber install. A. 187).

*) *Lobodzicze*, wieś szlachecka, także *Lobodzice* zwana, zapewne gniazdo rodziny *Loboekich* (*Lobodzkich*) h. *Jastrzębiec*, z których pochodził *Maciej Loboeki*, archidyakon *gnieźniński*, kanonik *poznański* i dziekan *łęczycki*, siostrzeniec arcybiskupa *Łaskiego*, gdyż matką jego była *Anna Łaska* h. *Korab*, siostra arcybiskupa (Ks. Korytkowski, *Żywoty arcyb. i kanon. gnieźn. Ms.*), miała kościół parafialny, założony zapewne przez tęż familią już w drugiej połowie wieku XV, jak dowodzą akta konsystorza *gnieźnińskiego* (Archiv. Consist. Gnesn. akta luźno). W roku 1751 *Władysław Jeżycki*, starosta *żeleńiewski*, właściciel *Lobodzic*, wystawił tam w miejsce starożytnego drewnianego kościoła od starości

Łobodzicze, quam pronunc obtinet honorabilis *Bartholomaeus* ex praesentatione haeredum, qui propter defectum et paucitatem proventuum non sufficit servare vicarium, habet tamen in cura ultra praedictam *Lobodzicze* alias villas, videlicet *Bujny duplex* ¹⁾, *Choczyszchow* ²⁾, *Brodnycza* ³⁾ et cum minera ferri (*Grabosthow* ⁴⁾, *Roznyathowicze* ⁵⁾, *Podwody* ⁶⁾, *Wolya Sromoczka* ⁷⁾, *Sromothka* ⁸⁾, *Graboczyn* ⁹⁾ ad ipsam iure parochiali spectantes, necnon bona, decimas et proventus infrascriptos, et primo in eadem *Lobodzicze* pro curia plebanali unam aream cum hortis pro allodio et aliis utilitatibus circumeirca adiacentibus et aliam aream pro ministro circa cimiterium; item certam partem agri post agros praediales domini haeredis circa molendinum *Kryczka* ¹⁰⁾ et limites *minoris Bujny* cum prato eidem agro adiacente, item et decimam manipulearem post omnes et singulos agros praediales.

Roznyathowicze, *Sromothka*, villae sub parochiali eadem, in quibus villis decimae manipulares ex agris praedialibus provenientes spectant ad parochialem et plebanum in *Lobodzicze*; ex agris vero emethonalibus in *Roznyathowicze* ad parochialem in *Drusbicze* ¹¹⁾, et in *Sromothka* pro mensa archiepiscopali.

Podwody, villa sub eadem parochiali, in qua decima manipularis duntaxat de duobus mansis, quondam, ut dicitur, scultetialibus, proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Lobodzicze* et de emethonalibus, pro mensa archiepiscopali.

Graboczyn, *Wolya Sromoczka*, *Brodnycza*, *Bujny duplex*, *Grabosthow* et *Choczyszchow*, villae sub eadem parochiali, in quibus incolae ipsarum villarum pro dicta ipsorum parochiali nihil aliud solvunt, praeter colendam, in villis superius descriptis de quolibet manso per unum grossum et denarium sancti Petri, decimas vero in praedicta *Graboczyn*, *Wolya Sromoczka* et *Brodnycza* pro mensa archiepiscopali, in dictis vero *Bujny* duplici et *Grabosthow* pro parochiali et plebano in *Buczek*. In *Choczyszchow* autem ad parochialem ecclesiam in *Pabianicze* praeter praedium dictum *Sbyowa* ¹²⁾, quondam villa, nunc vero haereditate deserta, de qua decima manipularis, prout ex antiquo, pro mensa archiepiscopali spectat.

47. VYGYELZOW.*)

Villa haereditaria nobilium et in eadem parochialis ecclesia sub titulo *Visitationis beatae Virginis Mariae et conversionis sancti Pauli* de iurepatronatus et

upadającego nowy również drewniany, który zapewne zgorzał, gdyż w roku 1795 *Kazimierz Krzycki*, generał wojsk polskich, dziedzic miejscowy, stawia inny kościół drewniany w formie krzyża z dwiema po bokach kaplicami, który do dziś dnia istnieje, przez obecnego rządzącego swego starannie zrestaurowany i wewnątrz przyozdobiony (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 124. 125). Jak powyższy opis wskazuje kościół *Łobodzicki* od dawna był filią kościoła parafialnego w *Buczku*. Kiedy został parafialnym, źródło wyżej podane nie wskazuje.

¹⁾ *Bujny Książa* i *Bujny Szlacheckie*. ²⁾ *Chocziszew*, dziś w parafii *Żelechinek*. ³⁾ *Brodnica*, dziś w parafii nie znana. ⁴⁾ *Grabostów*, dziś w parafii *Gorzkowice* i *Bujny*. ⁵⁾ *Roźniatowice*. ⁶⁾ *Podwody*. ⁷⁾ *Wola Sromoczka*. ⁸⁾ *Sromothka*. ⁹⁾ *Graboczyn*. ¹⁰⁾ *Młyn ten* dziś nie znany. ¹¹⁾ *Drużbice*. ¹²⁾ Osada nieodgadniona.

*) *Wygyelzów*, wieś szlachecka, w wieku XVI własność familii *Kawieckich* h. *Wysogota* (Niesiecki, *Korona II*, 494), według świadectwa akt konsystorskich miała kościół parafialny już w pierwszej

praesentandi laicorum haeredum in eadem *Vygyelzow*, quam pronunc obtinet honorabilis *Joannes de Piotrkow*, ex praesentatione nobilis *Joannis Cawyecski*¹⁾, prout haeredis in eadem *Vygyelzow*. Cuius ecclesiae pro tempore plebanus, prout et praefatus *Joannes*, circa eandem ecclesiam pro sui subsidio et curae pastoralis administratione servat vicarium et ministrum. Et spectant ad eam iure parochiali villae infrascriptae, videlicet praefata *Vygyelzow* necnon *Lanky*²⁾, *Wolya Pezoleczka*³⁾, *Pezolky*⁴⁾, *Przcznye*⁵⁾, *Zalesye*⁶⁾, *Jawor*⁷⁾, *Cawyeczyn*⁸⁾, *Corczyska*⁹⁾, *Chajeczyny*¹⁰⁾, *Prussynowice*¹¹⁾, *Curow*¹²⁾, *Crzesslow*¹³⁾, habetque pro dote et fundo bona et proventus ac decimas infrascriptas, quorum modernus plebanus extat in possessione videlicet, primo et principaliter in eadem villa *Vygyelzow* unam aream specialem cimiterio contiguam versus fluvium sitam, pro curia plebanali cum hortis eidem adiacentibus pro allodio, et protenditur cum prato eiusdem latitudinis prout area usque ad fluvium; item duas alias areas pro hortulanis, unam circa dotem plebanalem et aliam in fine villae, penes viam quae vadit in *Prussynowice* cum hortis, non penes areas, sed circa fluvium inter hortos domini haeredis et emethonum hincinde iacentem. Insuper et alias duas areas pro vicario et ministro, in altera parte ecclesiae iacentes; item ex dictis hortulanis, cuius area iacet circa viam, quae vadit versus *Prussynowice*, hortulanus habet libertatem uti tabernator cervisiam braxandi et propinandi. Habet etiam agros, alias quartam partem haereditatis praedictae *Vygyelzow*, videlicet in uno campo, qui iacet sub *Cawyeczyn* quatuor iugera alias *dzyaly* et duas accrescentias alias *przymyanky*; in campo vero versus villam *Lanky* quatuor alia iugera, alias *dzyaly* cum prato circa unum iuger iacentia. In tertio autem campo, qui iacet versus *Prussynowice* quinque funiculos seu iugera agri alias *dzyaly*. Qui quidem agri iacent hincinde in campis praedictis inter agros praediales et emethonales eiusdem villae. Habet etiam prata sex, hincinde iacentia per partes inter prata domini haeredis et emethonum et ultra praedicta prata habet feralia alias *pasthewnyky*, unum grammentum, iacentia penes dotem plebanalem;

polowie wieku XV (Acta Consist. Gnesn.). Dzisiejszy kościół drewniany stanął w roku 1796 nakładem dziedzica miejscowego, *Celestyna Gorczyckiego*, sędziego ziemskiego *sieradzkiego*. Ołtarz wietki pochodzi z kościoła ks. ks. *Pijarów* w *Piotrkowie*, nabyty kosztem *Taodora Koryckiego*. Inne trzy ołtarze sprawił dzisiejszy pleban, ks. *Ignacy Piaszczyński*.

We wsi *Poźdzenie* należącej niegdyś do parafii *buczowskiej*, wystawili dziedzice miejscowi *Wojciech* i *Barbara z Wężyków Gomolińscy*, kościół drewniany i takowy trzema częściami wsi swojej dziedzicznej *Korczyska*, lasem, propinacją i t. d. uposażyli. Na usilne ich prośby *Wawrzyniec Gembicki*, erygował tenże kościół jako parafialny w roku 1622, przyłączywszy do niego oprócz wsi *Poźdzenie* folwark, *Wolę Poździeńską*. W tym roku dnia 4 grudnia kousekrował nową świątynią *Mikołaj Starzeński*, proboszcz-infułat *łuski*, kanonik *gnieźnieński*. Później przybudowaną została do tego kościoła murowana kaplica kosztem *Andrzeja z Buczku*. Dzisiejszy kościół drewniany wystawił w miejsce pierwotnego *Henryk Miączynski*, kasztelan *sieradzki*, dziedzic miejscowy, w końcu zeszłego wieku, który przez obecnego rządcę parafii starannie został zrestaurowany. Kiedy go władza dyecezalna afiliowała do *Wygierzowa*, nie wiadomo.

¹⁾ *Kawiecki*. ²⁾ *Lęki*. ³⁾ *Wola Pszczolecka*. ⁴⁾ *Pszczółki*. ⁵⁾ *Przczynie*. ⁶⁾ *Zalesie*, dziś należy do parafii *Grabno*. ⁷⁾ *Jawór*. ⁸⁾ *Kawieczyn*, dziś w parafii nie znany. ⁹⁾ *Korczyska*, dziś w parafii *Grabno* (Ostrowitz Król. Pol.). ¹⁰⁾ *Chajeczyny* (*Hajeczyny*). ¹¹⁾ *Prusinowice*. ¹²⁾ *Churów* (*Kurów*). ¹³⁾ *Krzyszów*. Prócz tych należą dziś do parafii następujące miejscowości: *Augustów*, *Borówiec*, *Churówek*, *Dziób*, *Faustynów*, *Fraszka*, *Ignaców*, *Józefów*, *Kozia Niwa*, *Nowa Wola*, *Podlesie*, *Poźdzenie*, *Sikawica*, *Stara Poczta*, *Szczur*, *Weronika*, *Wypychów*, *Żdźary*.

item et decimam manipularem post omnes et singulos eiusdem villae agros, quam plebanus conducit curru proprio et emethones colendam per grossum de mauso.

Wolya Pezoleczka, villa sub parochiali eadem, in qua decima manipularis solum de duobus mansis, videlicet quos colunt pronunc nobiles *Mathias Wolsky* pro praedio et *Borzek* emetho, proveniens spectat et pertinet ad praedictam parochialem in *Vygyelzow*, de aliis vero certis agris, quos colit nobilis *Msczych* cum germano suo non in toto, sed eorum parte, spectat pro parochiali et plebano in *Buczek*, et ex emethonalibus in toto pro mensa archiepiscopali; solvunt tamen emethones pro eadem parochiali ecclesia in *Vygyelzow* colendam de quolibet manso per unum grossum.

Pczolkej, sub eadem parochiali, in qua decima manipularis post omnes et singulos ipsius villae praediales et emethonales agros, excepta parte agrorum praedialium, quos pronunc colit nobilis *Moyek*, proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Vygyelzow*, et conducit eam plebanus curru proprio absque perceptione decimae lini, de autem parte alia agrorum praedialium datur pro parochiali in *Buczek*.

Przcznye, sub parochiali ecclesia eadem in *Vygyelzow*, cuius incolae tam ex agris praedialibus quam emethonalibus, demptis molendiis et agris ad ea spectantibus, pro praedicta parochiali ecclesia et plebano nihil aliud datur (sic), praeter colendam de quolibet manso emethonali per unum grossum, ex agris autem ad molendina praedicta spectantibus, decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Vygyelzow*, ex praedialibus vero ad parochialem in *Buczek* et post emethonales agros in *Parzno*.

Zalyessye, villa sub parochiali eadem, in qua incolae pro praedicta ecclesia parochiali nihil aliud solvunt, solum unus emetho, qui solvit colendam de medio manso medium grossum et alii omnes agri per nobiles sunt possessi et solvunt decimam manipularem in toto, demptis in quolibet campo duobus iugeribus alias *dzyaly*, pro parochiali ecclesia et plebano in *Buczek*, et ex praefatis duobus iugeribus in *Parzno*; habet tamen eadem ecclesia et eius pro tempore plebanus pratum certum, per nobilem *Petrum Gorczyk* et eius uxorem eidem ecclesiae donatum, de quo colligi solent quatuor currus de foeno, et iacet inter prata nobilium pronunc *Nicolai* et *Venceslai*, parte ex altera in ibidem haeredum.

Jawor, *Cawyeczyn*, *Prussynowice*, villae sub parochiali eadem in *Vygyelzow*, post quarum villarum omnes et singulos agros tam praediales quam emethonales provenientes in toto spectant et pertinent decimae ad praedictam parochialem et eius plebanum et conducuntur opera et impensis plebani.

Curow, villa etiam sub eadem parochiali, in qua de certis campo et agris, necnon et hortis dictis *Rogovycz Lassky* iacentibus penes agros *Lanky* et *Crzesslow* et hortis iacentibus, dictis *Sthampskye* decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem in *Vygyelzow*, et conducunt eam emethones curribus eorum, quando locatur in haereditate absque solutione decimae lini; ex aliis autem campis et pratis spectat ad parochialem et plebanum in *Szandyowice*; et colendam pro plebano suo.

Lanky, *Corczyska*, *Chajeczyn* et *Crzesslow*, villae sub eadem parochiali ecclesia in *Vygyelzow*, quarum incolae pro eadem parochiali eorum nihil aliud solvunt,

praeter colendam ex agris emethonalibus de quolibet manso per unum grossum, decimas vero manipulares in *Lanley* partem pro mensa archiepiscopali et partem pro parochiali in *Parzno*, in *Corczyska* in toto pro parochiali in *Sandzyeovicze*; in *Chayczyn* vero pro parochiali ecclesia in *Parzno*; in *Crzesslow* autem de agris praedialibus pro parochiali in *Buczek* et de emethonalibus pro praedicta ecclesia in *Parzno*.

Item taxata est ecclesia eadem ad sedecim scotos argenti.

48. SCZYRCZOW^{*)}, OPPIDUM.

In eodem ecclesia parochialis tituli *sanctorum Petri et Pauli apostolorum*, de iurepatronatus regis Poloniae pro tempore existentis, quam pronunc obtinet honorabilis *Joannes de Wydawa*¹⁾, ex praesentatione olim serenissimi principis domini *Casimiri* regis Poloniae²⁾. Ad quam nulla alia villa praeter oppidum praedictum iure parochiali spectat et pertinet. Cuius ecclesiae rector propter paucitatem proventuum circa eandem ecclesiam pro sui subsidio non valet continue servare vicarium, solum ministrum, et habet pro dote et fundo ex donatione et fundatione olim serenissimi principis domini *Casimiri* regis Poloniae, prout litterae eiusdem fundationis et dotationis de data in praefata *Sczyrczow* feria quarta ipso *Nativitatis Mariae*, sub anno a Nativitate eiusdem millesimo trecentesimo sexagesimo septimo latissime disponunt, bona et proventus infrascriptos, ac sub huiusmodi tenore verborum descriptos: idcirco pro defectibus et defectuum in rebus temporalibus eiusdem ecclesiae congruis rectoribus ipsorum supplendis quatuor decimas manipulares cuiuslibet grani seu seminis post labores curiarum nostrarum seminandi in quatuor villis videlicet *Vszonowice*³⁾, *Strzalkow*⁴⁾, *Pyekary*⁵⁾ et in antiqua villa *Sczyrczow*⁶⁾, in nostris villis; decimam vero pecuniam in latis grossis, in oppido nostro praedicto *Sczyrczow*, in aestate temporis illic agros colentes, quilibet de laneo per sex grossorum latorum, excepta vacata ibidem, qui post labores suos proxime decimam

*) *Szczerców*, niegdyś miasto królewskie, dziś osada, z kościołem parafialnym przez króla *Kazimierza W.* fundowanym i uposażonym, a przez arcybiskupa *Jaroslawa Skotnickiego* dnia 8 września roku 1367 kanonicznie erygowanym, którą to fundacją król *Zygmunt I* w roku 1511 zatwierdził. Pierwotny kościół drewniany zgorzał w roku 1642. Odbudowany wkrótce potem z drzewa, wytrzymał aż do początku wieku teraźniejszego, w którym to czasie, chyląc się ku upadkowi, zastąpiony został nowym murem. Kościół ten zgorzał w roku 1868, tak, że zaledwo ściany pozostały. Za staraniem rządu swego, *ks. Stanisława Łabęckiego* i częścią jego, częścią parafian nakładem odbudowany i zrestaurowany został w latach 1870—1872. W roku 1737 *Aleksander Franciszek Pilszecki*, kanonik *chełmski* i rektor akademii *zamojskiej*, fundował przy kościele *szczercowskim*, w którym został ochrzczony, bractwo *Różańca ś.*, zapisawszy na utrzymanie promotora jego legat 6000 złt.

Na cmentarzu grzebalnym w *Szczercowie* znajduje się kaplica drewniana z trzema ołtarzami pod wezwaniem *ś. Barbary*, niewiadomo przez kogo fundowana, przy której dawniej przemieszkował pustelnik (*Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1879 f. 106. 107.*)

¹⁾ *Jan z Wydawy*, pleban. ²⁾ *Kazimierz Jagiellończyk*. ³⁾ *Wszonowice*, dziś nie znane. ⁴⁾ *Strzalków*, tak samo. ⁵⁾ *Piekary*, tak samo. ⁶⁾ *Szczerców*. Przybyły później osady: *Bednarze, Granice, Lubośna, Nłwy, Rudzisko, Wróblewka, Wieś Szczercowska, Żabozonka*.

solvat manipulem (sic); de hortis etiam, qui coluntur ibidem, decimam solvent manipulem tempore messis; item de qualibet area tam oppidanorum quam etiam ipsius advocati per integrum grossum praedictae ecclesiae et rectoribus ipsius, ministroque eiusdem ecclesiae per medium grossum ipsi incolae anno quolibet, occasione vero censualitatis, solvere sunt astricti. Insuper unum macellum carniū aut duo macella rector ecclesiae habere potest et fundare pro utilitate sua et ecclesiae suae; item tres laneos agrorum pro cultura dotis ipsius ecclesiae, duo lanei extra fluvium iuxta oppidum praedictum cum tribus pratis ipsis agris contiguīs, quartum vero pratum iuxta villam *Sczyrczow* inter agros emethonum, in fine iuxta fluvium ibidem in toto progressive et transversaliter, nihil emethonibus hieidem de praedicto prato reservando. Item obstacula, vulgariter *iazzy*, in fluvio dicto *Widawa*¹⁾, videlicet inter agros et prata ipsius ecclesiae praedictae et pisces prandere nullus oppidanorum excepto plebano et sine voluntate ipsius plebani audeant quovismodo aut praesumat facere. Praeterea duo thelonea, unum versus *Cracoviam* et decimam hebdomadam duntaxat, secundum vero theloneum versus *Wratislaviam*, dictum *przečne czło* et ad partes dextras *Szyradiam*²⁾, per viam quae ducit de *Opczno de Pyothrcovia*³⁾, de *Inowlodz*⁴⁾ et de *Wolborz* pariter et de omnibus et singulis civitatibus, oppidis, villis nostris ac dominiorum regni nostri Poloniae, et undecunque pecora, iumenta et pecudes per praedictum oppidum *Sczyrczow* pellentibus seu pellere volentibus, vel etiam cum curribus onustis aut rerum onerosis equitantibus et equitare cupientibus, nullus hominum cuiuscunque status, conditionis aut dignitatis ipsis viam praeccludere aut impedire, vel ipsos turbare audeat nostrae regiae gratiae sub obtentu; nam de quolibet peccore, iumento aut pecude, quotiescunque pelluntur per oppidum antedictum per emptores aut venditores, toties de quolibet peccore, pecude aut iumento per duos denarios, a curru vero rerum oneroso, ut praemittitur, quoties etiam equitant per praefatum oppidum per medium grossum currentis monetae Polonicae praedictae ecclesiae rectoribus dent, assignent et exsolvant sine fallo, nihilque de praedicto theloneo, dicto *przečne czło* pro nostra maiestate regia aut nostris successoribus reservantes in futurum. Praemissa igitur damus, attribuimus, assignamus et incorporamus praedictae nostrae ecclesiae in *Sczyrczow* ac rectoribus ipsius pro tempore perpetuo titulo tenenda, habenda, possidenda, tollenda ac utifruenda per ipsos rectores temporibus perpetuis et hoc de consensu, voluntate, ratificatione ac canonica institutione reverendissimi in *Christo* patris et domini domini *Jaroslai*, divina providentia sanctae *Gnesnensis* ecclesiae archiepiscopi, patris nostri dilecti. In cuius rei testimonium nostrum pariter et praefati domini archiepiscopi sigilla praesentibus sunt appensa. Datum in *Sczyrczow*, feria quarta ipso die *Nativitatis sanctae Mariae virginis gloriosae*, per manus venerabilis viri domini *Joannis*, archidiaconi ecclesiae *Gnesnensis*⁵⁾ praedictae, regnique nostri vicecancellarii nobis dilecti. Anno nativitatis eiusdem millesimo trecentesimo sexagesimo septimo, praesentibus vero prout in litteris continetur.

Taxata est eadem ecclesia ad viginti scotos argenti et pro denario sancti Petri ad duos scotos.

¹⁾ *Widawa*. ²⁾ *Sieradz*. ³⁾ *Piotrków*. ⁴⁾ *Inowlodz*. ⁵⁾ *Jan z Czarnkowa*, archidyakon *gnieźnieński*, podkanclerzy koronny, znany kronikarz polski.

49. GROCHOLYCE*), OPPIDUM.

In eodem ecclesia parochialis tituli *Omnium Sanctorum*, de provisione archiepiscopi *Gnesnensis*, quam nunc obtinet venerabilis dominus *Thomas Vosnyczski*¹⁾, ex provisione olim reverendissimi domini *Andreae Rosa*²⁾, archiepiscopi olim *Gnesnensis*; ad quam iure parochiali praedictum oppidum *Grocholyce*, necnon villae *Dziesulycze*³⁾, *Polythalyce*⁴⁾, *Bynkow*⁵⁾, *Westhcow*⁶⁾, *Wola Raczyborowa*¹⁾, *Belchatow duplex*⁶⁾, *Zawada*⁶⁾, *Lankawa*¹⁰⁾, *Wola Lankawska*¹¹⁾, *Zawodow*¹²⁾ et *Wola Dzyessulka*¹³⁾ spectant et pertinent. Cuius plebanus pro tempore existens pro sui subsidio servare consuevit unum vicarium et ministrum, quos ex proventibus mensae suae salariat, et habet pro dote et fundo in eodem oppido bona et proventus infrascriptos, quorum eadem ipsa ecclesia modo extat in possessione, in eodem oppido circa eam ecclesiam et eius ex opposito habet aream pro curia plebanali inter areas oppidanorum cum horto eiusdem in postico pro allodio et aliis commoditatibus; item alias duas areas speciales seorsum circa cimiterium ex alia parte ecclesiae pro vicario et ministro; item habet unum mansum agri in quolibet campo trium camporum, in quolibet in duo iugera hincinde seorsum divisa, in longitudine et latitudine se protendentia, prout oppidanorum infra limites; et ultra dictum mansum habet certum iuger agri in campo, qui dici-

*) *Grocholice*, niegdyś miasteczko arcybiskupów *gnieźnieńskich*, gdzie arcybiskup *Wincenty z Czarnkowa* h. *Nalęcz* (1220—1232) miał założyć kościół parafialny, dotąd w dobrym stanie utrzymany, budowany częścią z kamieni polnych, częścią z cegły, z sklepieniem w presbyterium murywanem, w głównej nawie zaś drewnianem. Oprócz tego kościoła był w *Grocholicach* drugi pod tyt. *śś. Jana Chrzyciela i Doroty* na przedmieściu z drzewa wystawiony, na początku zeszłego wieku przez Szwedów złupiony. W roku 1729 podziwiał go z ruiny pleban miejscowy *Jan Kuciński*, dziekan *szadkowski*, w drugiej połowie jednakże tego wieku tak podupadł, że musiał być rozebrany. We wsi *Lękawka* do parafii *grocholiczkiej* należącej jest kaplica publiczna drewniana pod tyt. *N. Maryi P.* (Rubryc. cit. z r. 1878 f. 117. 118).

1) *Tomasz Woźnicki*, pleban. 2) *Andrzej Boryszewski*. 3) *Zdzieszulice*. 4) *Politanice*. 5) *Bińków*, wieś i folw. 6) Osada dziś nieznana. 7) Tak samo i *Wola Raciborowska*. 8) *Belchatów* i *Belchatówek*. W pierwszej wsi istniał aż do końca roku 1864 kościół z klasztorem oo. *Franciszkanów*, fundowany w roku 1617 przez dziedziców miejscowych *Mikołaja i Zofię z Bykowskich Kowalewskich*. Kościół pierwotny drewniany pod wezwaniem *ś. Bonawentury*, konsekrował w roku 1624 *Adam Goski*, biskup *bakowski* i. p. i. Szczególniejszymi dobroczyńcami tego klasztoru byli: *Stanisław Rychlowski*, chorąży *sterański*, sędzia ziemski *piotrkowski* i małżonka jego *Anna*, którzy przy kościele wspomnianym wystawili najprzód kaplicę murywaną na cześć *N. Maryi P.*, a następnie z przeciwnej strony kaplicę pod tyt. *ś. Franciszka*; nareszcie zniósłszy kościół drewniany zastąpili go murywanym, wystawiwszy go w połączeniu z rzeczonemi dwiema kaplicami. Piękna tę świątynią konsekrował dnia 25 lipca r. 1731 *Franciszek Kraszowski*, suffragan *gnieźnieński*. Syn zacnych fundatorów, *Franciszek Rychlowski*, miecznik *piotrkowski*, przybudował do niej wieżę murywaną. W roku 1864 klasztor ten po 200 przeszło latach istnienia swego z wielu innymi zniszczony został (Rubryc. cit. z r. 1874 f. 107. 108). 9) *Zawady*. 10) *Lękawka*. 11) *Wola Lękawska*. 12) *Zawodow*. 13) *Wola Zdzieszulicka* dziś *Zdzieszulice Dolne*. Przybyły później osady: *Augustynów*, *Bernartów*, *Bugaj*, *Czapliniec*, *Edwardów*, *Kalisko*, *Kaldumy*, *Karmohót*, *Kielchenów*, *Kuroś Grocholiczki*, *Księży Młyn*, *Lipy*, *Ludwików*, *Lęg*, *Maloszyce*, *Maryanów*, *Mazury*, *Nowyświat*, *Obryczna*, *Oleśnik*, *Olsztyn*, *Rzasawa*, *Szczuolice*, *Wawrzkowizna*, *Wólka Lękawaska*, *Wszehświęte*, *Zamoście Grocholiczkie*, *Zamoście Belchatowskie*, *Zawady*.

tur *Clodna*, in litore piscinae archiepiscopalis iacentem (sic); item et tria prata mansum eundem concernentia; item et piscinam desertam in borra iacentem, sub molendino domini haeredis de *Lankawa* sitam; item ex eisdem agris plebanalibus plebanus nemini decimat et nihil aliud habet in eodem oppido, solum oppidani ac eiusdem universi et singuli incolae pro praedicta ecclesia solvunt solum columbationem de qualibet domo per unum grossum et decimam manipulearem pro ecclesia parochiali et plebano in *Parzno*.

Dzyessulycze, *Polithalyce*, *Westhcow*, *Lankawa*, *Wola Dzyessulka*, villae praedictae sub eadem parochiali in *Grocholyce*, in quibus decimae manipulares post omnes et singulos agros tam praediales quam emethonales in toto spectant ad eandem parochialem ecclesiam et eius plebanum, et conducunt eas ex agris emethonalibus emethones, etiam cum solutione canapalium in canapis solum in villa *Lankawa*, in aliis vero non; de agris vero praedialibus conducuntur opera et impensa plebani, et nihilominus emethones in eisdem villis solvunt columbationem de manso per grossum et de medio per medium grossum.

Bynkow, *Wola Raczyborowa*, *Bechalhowo duplex*, villae sub eadem parochiali in *Grocholyce*, in quibus eadem ecclesia et eius plebanus nihil aliud habet, solum ex agris praedialibus decimas manipulares et ex emethonibus columbationem de quolibet manso per unum grossum, decimas vero manipulares emethones solvunt pro mensa archiepiscopali.

Zawady, etiam villa sub eadem parochiali, in qua de certa parte agri unius campi decima manipularis datur pro eadem parochiali ecclesia et de alia parte pro mensa archiepiscopali.

Zawodow, villa sub eadem parochiali, in qua solum de uno manso, in quo modo sedent duo emethones, per medium mansum tenentes, quorum unus vocatur *Maly Andrzejek* et alter *Albertus Pyszycowycz*, datur manipularis decima pro eadem ecclesia parochiali et plebano, de aliis vero agris nihil aliud datur, solum columbatio et decima manipularis pro certo canonicatu et praebenda *Gnesnensi*.

Wola Lankawska, villa sub eadem parochiali, in qua eadem ecclesia et plebanus nihil aliud percipit, solum columbationem et decimam manipulearem archiepiscopus.

Taxata est eadem ecclesia ad XX scotos argenti et pro denario s. Petri ad duos scotos.

50. DRUSCHBYGZE.*)

Villa et in eadem parochialis ecclesia tituli *sancti Martini* de iurepatronatus laicorum haeredum in praefata *Druschbycze* et *Cargolyn*, quam modo obtinet hono-

*) *Druzbyce*, wieś szlachecka gniazdo familii *Druzbyckich* h. *Nalęcz*, która tam pierwszy kościół parafialny wystawiła i uposażyła zapewne w wieku XV. Przy tym kościele dwóch z tej familii było plebanami i do niej liczył się znany powszechnie z głębokiej nauki i rzadkiej świętobliwości *Kasper Druzbycki*, Jezuita, urodzony roku 1590 (Niesiecki, Korona II, 88—97). W wieku XVII przeszły

rabilis *Bartholomeus de Corczyszku*¹⁾, ex praesentatione nobilium *Stanislai Druschbyczsky*²⁾ et *Nicolai Cargolsky*³⁾. Ad quam iure parochiali pronunc praefata *Druschbycze* necnon *Kargolyn*⁴⁾, *Slupycze*⁵⁾, *Wadlow*⁶⁾, *Borzyschow*⁷⁾, *Grabycza*⁸⁾, *Krzepczow*⁹⁾, *Cobelky*¹⁰⁾, *Mzurky maior*¹¹⁾, *Cozarze*¹²⁾, *Mzurky minus*¹³⁾, *Guthow*¹⁴⁾, *Stradzow*¹⁵⁾, *Hutha*¹⁶⁾, *Huczysko*¹⁷⁾, *Wielgopolye*¹⁸⁾, *Suchezycze*¹⁹⁾, *Bucowye*²⁰⁾, *Raschow*²¹⁾, *Wdowyn*²²⁾, *Graboschow*²³⁾ et *Chynow*²⁴⁾, villae spectant. Cuius ecclesiae rector pro sui subsidio circa eandem ecclesiam ex antiquo consuevit servare et tenere duos vicarios necnon et ministrum, quos salariat ex proventus mensae suae plebanalis, habetque pro dote et fundo bona et proventus infrascriptos; primo in eadem *Druschbycze* aream specialem pro curia plebanali cum hortis pro allodio et aliis commoditatibus eidem areae adiacentibus; item et

Druźbice w posiadłość *Trzebiekich*, a w następnym wieku były własnością *Kobierzycyckich*. Z tych *Jan Kobierzycycki*, podstoli *sieradzki*, wystawił w miejsce dawnego od starości upadającego kościoła drewnianego w roku 1768 nowy również drewniany, jak świadczy napis na tablicy marmurowej w ścianie kościelnej umieszczonej. Dla zbyt szczupłych dochodów plebańskich kościół ten często przez długie lata nie miał osobnego rzadcy i zawiadowany był przez zakonników. Dopiero dwaj ostatni rzadcy jego, *Józef Karaśkiewicz* († 1833) i *Michał Szmięgielski*, wiele się przyczynili do polepszenia stanu beneficjum *druźbickiego*. Aktem erekcyjnym z dnia 8 sierpnia roku 1526 wydanym w *Kaliszu*, arcybiskup *Jan Łaski* na prośby *Wojciecha Oty Krzepczowskiego*, starosty *wieluńskiego*, erygował kanonicznie nową parafię w wsi jego dziedzicznej *Krzepczowie*, dotąd do *druźbickiej* parafii należącej, odłączony od niej jeszcze kilka innych wsi i przyłączony do kościoła w *Krzepczowie* z drzewa wystawionego przez wspomnianego dziedzica w miejsce dawnej kaplicy pod wezwaniem *śś. Wojciecha i Stanisława* biskupów. Kościół ten zgorzał w roku 1725. Ówczesny rzadca jego *Marcin Incewski* nie tylko go zrestaurował, ale własnym nakładem przy pomocy parafian nowy murowany obok niego budować począł, którego budowlę dwaj jego następcy *Józef Strzelecki* i *Andrzej Lagierkiewicz* kontynuowali i ostatni około r. 1760 szczęśliwie dokonał. Wtedy dopiero rozbrano stary kościół drewniany, przeniósłszy do nowego kościoła obraz *ś. Anny* od wieków powszechnie za cudowny uważany. Wspomniony wyżej fundator kościoła parafialnego uposażył go gruntami i innymi daninami, a arcybiskup *Łaski* za przyzwoleniem kapituły *gnieźnieńskiej* powiększył uposażenie jego, ustępując mu pewne dziesięciny stolu arcybiskupiego. Do parafii *krzepczowskiej* należą dziś oprócz *Krzepczowa* osady: *Borzyszów*, *Budków*, *Dziewulin*, *Gądk*, *Grabica*, *Gutów*, *Kamocinek*, *Kobyłki*, *Kuczew młyn*, *Kutas*, *Ostrów*, *Rusociny*, *Stradzów*, *Wdowin*, *Wydzierków*. We wsi *Grabicy* jest kaplica publiczna drewniana, w której się odprawia nabożeństwo w drugie święto *Zielonych Świątek*, w uroczystości *śś. apostołów Piotra i Pawła*, i *ś. Michała* (Rubryc. cit. z r. 1878 f. 123. 124).

¹⁾ *Barłomiej z Korczysk*, pleban. ²⁾ *Stanisław Druźbicki*. ³⁾ *Mikołaj Kargolski*, nazwisko heraldykiem naszym nie znane. ⁴⁾ Również nie znaną jest dziś wieś tego nazwiska. ⁵⁾ *Glupice*. ⁶⁾ *Wadlew*. ⁷⁾ *Borzyszów*, dziś w parafii *Krzepczów*. ⁸⁾ tak samo *Grabica*. ⁹⁾ *Krzepczów*, dziś wieś z kościołem osobnym parafialnym. ¹⁰⁾ *Kobyłki*, w parafii *Krzepczów*. ¹¹⁾ *Mzurki*. ¹²⁾ Osada dziś nie znana. ¹³⁾ *Mzurki*, dziś tylko jedna. ¹⁴⁾ *Gutów*, dziś w parafii *Krzepczów*. ¹⁵⁾ tak samo *Stradzów*. ¹⁶⁾ *Huta*. ¹⁷⁾ *Hucisko*. ¹⁸⁾ *Wielopole*, dziś jedno tylko w parafii *Sucheice*. ¹⁹⁾ *Sucheice*, wieś z kościołem parafialnym w roku 1779 przez dziedzica miejscowego *Ignacego Sucheckiego*, chorążego *sieradzkiego* fundowanym i przez arcybiskupa *Antoniego Ostrowskiego* kanonicznie erygowanym. Do nowej parafii odłączono: *Druźbice*, *Sucheice*, *Wielopole* i *Zadzrość*. Wspomniony fundator nie tylko kościół nowy drewniany i budynki plebańskie wystawił, ale dostatecznie plebana uposażył (Rubryc. cit. f. 129). ²⁰⁾ *Bukowie Dolne i Górne*. ²¹⁾ *Russow*. ²²⁾ *Wdowin*, dziś w parafii *Krzepczów*. ²³⁾ *Gręboszew*. Później przybyły osady: *Borki Druźbickie*, *Brzezie*, *Chynów (Hynów)*, *Czarny las*, *Depcik młyn*, *Glupiecka Wola*, *Grabczyzna*, *Józefów*, *Katarzynka*, *Kawimierzów*, *Kęcik*, *Łazy*, *Łęczycza*, *Mąka młyn*, *Nowawieś*, *Putok*, *Podlaski*, *Półko*, *Rawicz*, *Skraino*, *Stelmach*, *Stoki*, *Studzień*, *Teofilów*, *Terlutka*, *Zabików*, *Zalepa*, *Zapatak*, *Zbójówka*, *Zosiówka*, *Zosin*, *Zwierzyniec*, *Żądla*.

alias speciales areas pro domunculis duorum vicariorum et tertiam pro ministro: item unum iuger agri, seu spatium in latitudine et longitudine se protendentis ad mensuram citra vel ultra unius stadii et circa eundem agrum habet pratum, de quo aliquando solent colligi tres vel quatuor currus de foeno, et tantum habet de agris in possessione, licet asseratur, plus habuisse, sed per amissionem privilegii fundationis et erectionis haeredes occuparunt et tum ex eo, quod successive duo vel tres haeredes eandem ecclesiam habuerunt in possessione, existentes plebani, sieque tolleraverunt ademptionem; item habet ex omnibus et singulis agris praedialibus et emethonalibus decimam manipulem in eadem *Druschbycze*, et conducunt eam emethones ipsorum curribus in dotem plebanalem sine solutione canapalium, solvunt tamen columbationem de quolibet manso per unum grossum et tabernatores cum hortulanis per medium.

Gutcow, *Cargolyn*, *Glupycze*, *Cobelki duplex*, *Mzurky minus*, villae sub eadem parochiali, in quibus decimae manipulares ex omnibus et singulis earum agris praedialibus et emethonalibus provenientes in toto spectant ad eandem parochialem et eius plebanum, et conducuntur per emethones ex eorum agris ipsorum curribus, et de praedialibus per plebanum aut quem ordinaverit et non solvunt canapalia, solum columbationem.

Krzepczow, *Mzurky maius*, *Huczysko*, *Suchezycze*, *Wdowyn*, villae etiam sub eadem parochiali in *Druschbycze*, in quibus sunt curiae nobilium, agros praediales ex antiquo habentes, etiam quos colunt alicubi, praesertim in *Mzurky* hortulani seu tabernarii videlicet *Lyekky*, de quibus agris omnibus et singulis decima manipularis proveniens spectat pro eadem ecclesia et eius plebano, et conducit eas plebanus curru proprio seu ipsius opera, ex aliis vero agris emethonalibus decimae solvuntur hincinde. Et pro praedicta ecclesia emethones nihil aliud solvunt, solum columbationem.

Wadlow, *Borzyschow*, *Grabycza*, *Bozarze*, *Stradzow*, *Hutha*, *Wydgye Polye*, *Bucowye*, *Raschow*, *Graboschow* et *Chynow*, villae suprascriptae sub parochiali in *Druschbycze*, et earum incolae pro eadem ipsa ecclesia nihil aliud solvunt, solum columbationem et decimas manipulares maiori parte pro mensa archiepiscopali.

Taxata est eadem ecclesia ad unum marcum argenti et pro denario sancti Petri...

51. PARZNO. *)

Villa archiepiscopalis et in eadem ecclesia parochialis tituli *gloriosae virginis Mariae Assumptionis* et *Visitationis* de provisione archiepiscopi *Gnesnensis*, pro

*) *Parzno*, wieś arcybiskupów *gnieźnieńskich* jeszcze przed rokiem 1136, allowiem papież *Janocenty II* wymienia je w bulli z tegoż roku zatwierdzającej wszelkie ówczesne *gnieźnieńskiego* kościoła posiadłości (Archiv. Capit. Gnesn. N. 1. Kod. dypl. wielkop. I, 10 sqq). Kto i kiedy tam kościół parafialny fundował, nie wiadomo. Niezawodnie który z arcybiskupów był jego fundatorem i to prawdopodobnie w wieku XIII lub XIV, gdyż akta konsystorza *gnieźnieńskiego* wspominają o nim w pierwszej

tempore existentis, quam pronuncie obtinet honorabilis dominus *Jacobus Przeczeń*¹⁾. Ad quam iure parochiali praedicta *Parzno*, necnon *Strzeschovyce*²⁾, *Rosdzyn*³⁾, *Wschopky*⁴⁾, *Lybyecz*⁵⁾ cum minera, *Kaschovyce*⁶⁾, *Cluky*⁷⁾, *Domyechovyce*⁸⁾, *Mycorska Wola*⁹⁾, *Lawy*¹⁰⁾, *Mycorzycze*¹¹⁾, villae spectant et pertinent. Cuius ecclesiae rector pro tempore existens pro sui subsidio servat et servare consuevit duos capellanos in vicarios et ministrum, quos salariat ex proventibus mensae suae plebanalis, et habet pro dote et fundo bona et proventus infrascriptos, et primo in eadem villa *Parzno* circa ecclesiam aream pro curia plebanali cum horto solum pro allodio, necnon duabus piscinis eidem areae adjacentibus, in quarum una est molendinum; item unum mansum agri in quolibet campo, prout alii emethones eiusdem villae habent, etiam cum pratis eisdem adjacentibus; item et aliud pratum iacens ultra villam penes viam, quae vadit in *Cluky* ad partem dextram et ibidem hortum dicto prato contiguum pro commoditatibus et utilitatibus domus; item aliam piscinam eundo in villa *Podwody*¹²⁾, iam post borram satis magnam; item habet unam specialem aream pro taberna cum horto ad mensam archiepiscopalem spectantem, et modo in eadem tabernam, de qua incola solvit pro censu singulis annis plebano per mediam marcam et nihil laborat; item et decimam manipulari ex omnibus et singulis agris totius villae habet, et solvunt canapales de quolibet manso per duos grossos absque ductura.

Strzeschovyce, *Rosdzyn*, *Schopky*, *Caschovyce*, *Cluky*, *Domyechovyce*, villae sub eadem parochiali, in quibus decimae manipulares ex omnibus et singulis ipsarum villarum tam praedialibus quam emethonalibus agris provenientes in toto spectant ad eandem parochialem et plebanum in *Parzno*, et conducunt eas in earum aliquibus villis et in aliquibus non, in quibus solvunt canapalia; solvunt tamen in omnibus incolae columbationem de quolibet manso per unum grossum.

Lybyecz, *Mycorzycze*, villae sub praedicta parochiali in *Parzno*, in quibus sunt speciales agri praediales ad curias in eisdem ex antiquo spectantes, de quibus duntaxat decimae manipulares provenientes spectant ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Parzno*, quas conducit plebanus curru proprio, ubi sibi placet; ex agris vero emethonalibus in *Lybyecz* pro parochiali in *Buczek*, in *Mycorzycze*

połowie wieku XV jako o dawnym (Archiv. Consist. Guesn.). Dzisiejszy kościół drewniany według opisu w Rubrycellii dycezyi kujawsko-kaliskiej z roku 1878 (fol. 126) miał wystawić w miejsce dawnego również drewnianego arcybiskup *Maciej Lubieński* w roku 1672, co jest widoczną omyłką, albowiem tenże arcybiskup umarł już w roku 1652. W roku 1672 żył arcybiskup *Mikołaj Prażmowski*; on zatem wystawił kościół rzeczony, jeżeli rok podany jest prawdziwy; jeżeli zaś fundatorem jego miał być *Lubieński*, musiał powstać najpóźniej w roku 1652. Plebanami w *Parznie* byli zwykle pralaci lub kanonicy *gnieźnieńscy*. Z tych *Franciszek Kraszkowski*, późniejszy sufragan *gnieźnieński*, wielce się względem beneficjum tamtejszego zasłużył, albowiem nie tylko kościół w piękne aparaty, naczynia i inne ozdoby opatrzył, ale piękną i obszerną plebanią swoim kosztem wystawił (Acta Visit. Eccles. Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1878 f. 127).

¹⁾ *Jakob Przeczeń*, kanonik *gnieźnieński* cfr. uwagę pod *Buczkiem*. ²⁾ *Strzyżowice*. ³⁾ *Rosdzin*. ⁴⁾ *Sobki*. ⁵⁾ *Lubiec*. ⁶⁾ *Kuźnica Lubiecka*. ⁷⁾ *Kluki*. ⁸⁾ *Domiechowice*. ⁹⁾ *Mikorska Wola*. ¹⁰⁾ *Lawy*. ¹¹⁾ *Mycorzycze*. Przybyły później osady: *Ancystarzów*, *Antonówka*, *Apolinów*, *Cisza*, *Edwardów*, *Emilów (Emilin)*, *Euadów*, *Grobla*, *Imielnia*, *Janów*, *Józefów*, *Laski*, *Lesisko*, *Magdalenów*, *Marcellów*, *Ojczczywik*, *Osina pustk.*, *Piła*, *Podścichawa*, *Podwierzchowice*, *Sadalaki*, *Sadykierz*, *Tarnia*, *Trońków*, *Tosin*, *Turlej*, *Ujście młyn*, *Wierzchowice*, *Wierzchy Kluckie*, *Wierzchy Strzyżewskie*, *Wierzchy Parznowskie*, *Zaleśna* albo *Żelazna*, *Zbyszek*, *Zelichów*. ¹²⁾ *Podwody*, wieś w parafii *Łobudzie*.

vero pro mensa archiepiscopali spectant et pertinent. Et pro ecclesia emethones nihil aliud solvunt, solum columbationem more aliarum villarum.

*Grocholycze*¹⁾, oppidum. De cuius oppidi omnibus et singulis agris demptis duntaxat plebanalibus decima manipularis proveniens in toto spectat ad ecclesiam parochialem in *Parzno* et plebanum eius.

*Zalyessye*²⁾, villa sub parochiali in *Wygyelzow*³⁾; in cuius villae campis sunt duo specialia iugera, alias *dzyaly*, de quibus decima manipularis datur pro ecclesia praefata in *Parzno*, et de omnibus aliis pro parochiali in *Buczek*.

*Przeznycze*⁴⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Wygyelzow*, in qua decima manipularis proveniens ex omnibus et singulis agris emethonalibus duntaxat spectat ad parochialem ecclesiam praefatam in *Parzno* et eius plebanum, et conducunt eam emethones curribus eorum absque solutione canapalium, ex agris vero praedialibus spectat ad parochialem ecclesiam in *Buczek*.

*Crzeslow*⁵⁾, sub ecclesia parochiali in *Wygyelzow*, in qua villa post omnes et singulos agros emethonales decima manipularis proveniens in toto spectat ad ecclesiam parochialem in *Parzno*, et conducit eam plebanus idem cum perceptione canapalium, ex agris vero praedialibus datur proveniens in praefata *Wygyelzow*.

Micorska Wola, villa sub parochiali ecclesia praefata in *Parzno*, in qua est specialis taberna, in qua pronuncie residet tabernator dictus *Conyeczny*, habens agros speciales pro praedicta taberna, de quibus, necnon de certa parte campi, iacentis versus *Domyechovyce*, inter semitam et publicam stratam, quae vadit ex eadem *Wola Micorska* in *Domyechovyce*, decima manipularis proveniens spectat ad eandem ecclesiam parochialem et plebanum in *Parzno*, et conducit eam plebanus curru proprio pro placito, ex aliis vero agris totius villae eadem ipsa decima manipularis spectat pro mensa archiepiscopali.

Minera Lubyeczka; in eadem mineratores habent paucos agros, de quibus omnibus etiam decima manipularis spectat ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Parzno* et conducit eam curribus suis propriis plebanus, vel loco cuius pro placito aliquando recipit ferrum.

*Molendinum Szwyerkowsky*⁶⁾ et aliud *Caschowsky*⁷⁾, eorum quodlibet sub eadem parochiali ecclesia in *Parzno*, et quodlibet illorum habet agros ad eandem spectantes, de quibus agris decimae manipulares provenientes in toto spectant ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Parzno* et conducunt eas curribus eorum.

*Chrzastharwa*⁸⁾, villa regalis, sub parochiali ecclesia *Rzeschetharzow*⁹⁾, in qua non sunt aliqui agri praediales, solum emethonales, de quibus decima manipularis proveniens in toto spectat daturque pro parochiali ecclesia et plebano in *Parzno*, et conducunt eam curribus eorum emethones absque solutione canapalium in horreum a plebano locandum.

Taxata est eadem ecclesia ad novem marcas argenti et pro denario sancti Petri ad sex scotos.

¹⁾ *Grocholice*. ²⁾ *Zalesie*. ³⁾ *Wygielzów*. ⁴⁾ *Przeznice*. ⁵⁾ *Krzesłów*. ⁶⁾ i ⁷⁾ młyny dziś nie znane. ⁸⁾ *Chrzastawa*. ⁹⁾ *Restarzew*.

52. RZESCHETARZOW.*)

Villa, et in eadem ecclesia parochialis tituli *sancti Andreae apostoli* de provisione archiepiscopi *Gnesnensis*, quam pronunc obtinet honorabilis dominus *Martinus de Droschow*¹⁾. Ad quam iure parochiali praefata *Rzeschetarzew*, necnon *Sarnow*²⁾, *Clancz*³⁾, *Choczzyw*⁴⁾, *Lazow*⁵⁾, *Ruda*⁶⁾, *Chrzasthawa*⁷⁾, *Scyerczowska Wyesz*⁸⁾, *Dzbanky*⁹⁾, *Dupye*¹⁰⁾, *Corablow*¹¹⁾, *Rusycz*¹²⁾, *Wyazowa Wola*¹³⁾ et *Cusnycza*¹⁴⁾, villae spectant et pertinent, ac ipsarum incolae percipiunt sacramenta. Cuius ecclesiae rector pro tempore existens pro sui subsidio et curae pastoralis administratione ex antiquo consuevit servare duos capellanos pro vicariis et ministrum, quos salariat ex proventus mensae suae plebanalis et habet pro dote et fundo bona et proventus infrascriptos, quorum modo extat in pacifica possessione, et primo in eadem *Rzeschetarzew* habet pro curia plebanali unam aream et in

*) *Restarzew*, wieś niegdyś arcybiskupów *gnieźnieńskich*, którzy według miejscowej tradycyi już w XII wieku kościół drewniany modrzewiowy dotąd istniejący wystawili, uposażyli i kanonicznie jako parafialny ustanowili. Akta konsystorza *gnieźnieńskiego* wspominają o nim w pierwszej połowie wieku XV jako o dawnym (Acta luźne konsyst. gnieźn.). W roku 1829 przybudowano do niego od strony północnej kaplicę drewnianą na cześć *ś. Rocha*. W ostatnim czasie za staraniem rządu swego, *Jerzego Sporowskiego*, gruntownie świątynia ta odnowioną została (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1879 f. 102. 103).

¹⁾ *Marcin z Droszowa*, pleban. ²⁾ *Sarnów*. ³⁾ *Kłęz*. ⁴⁾ *Chociw*. ⁵⁾ *Lazów*. ⁶⁾ *Ruda*. ⁷⁾ *Chrzastawa*. ⁸⁾ *Szczerzowska Wieś* (dwór należy do parafii *Szczerców*, a wieś do *Restarzewa*). ⁹⁾ *Dzbanki*. ¹⁰⁾ *Dubia (Dubie)*. ¹¹⁾ *Korablew*. ¹²⁾ *Rusiec* wieś (dawniej miasteczko *Toporów*), miała w wieku XVI i XVII kościół filialny do parafii *restarzewskiej* należący, który na prośby dziedzica miejscowego, *Jana Komiepczowskiego*, kasztelana *sieradzkiego*, *Maciej Łubiński*, arcybiskup *gnieźnieński* dekretem z dnia 18 grudnia roku 1643 zamienił na parafialny. W wielkim ołtarzu jest obraz *N. Maryi P.* powszechnie za cudowny uważany. W roku 1747 pleban miejscowy, *Rafał Tamowski*, przybudował do kościoła dzwonicę drewnianą. Dzisiejsza świątynia drewniana pochodzi prawdopodobnie z pierwszej połowy XVII wieku (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1879 f. 103. 104). Parafią *rusiecką* stanowią dziś następujące miejscowości: *Rusiec*, *Kuźnica*, *Krasowa*, *Zary*, *Dąbrowa Rusiecka*, *Dębina*, *Magdalena*, *Antonina*, *Zalazy*, *Dęby Jastrzęńce*, *Błaś*, *Leśniaki*, *Pawłów*, *Sabinów*, *Famin*, *Wincentów*, *Zaldów*, *Zawistna*, *Piaski*, *Kodram*. ¹³⁾ *Więzowa Wola*, wieś należąca do parafii *restarzewskiej*, miała od r. 1781 kościół drewniany pod wezwaniem *ś. Rocha*, wystawiony przez dziedzica miejscowego, *Franciszka Krawczyńskiego*, chorążego *ostrzeszowskiego*; na prośby syna fundatora, *Stanisława Walewskiego*, arcybiskup *Ignacy Raczyński* w roku 1814 erygował kanonicznie kościół ten jako parafialny z obowiązkiem opłacania plebanowi *restarzewskiemu* 40 złt. rocznie z dochodów plebańskich, w które obaj wspomnieni *Walewscy* tamtejsze beneficjum dostatecznie uposażyli. Naprzeciw tej dysmembracyi zaprotestował pleban *rusiecki*, do którego parafii wieś *Więzowa Wola* należała, wskutek czego minister religijny *księstwa warszawskiego* chciał się sprzeciwić utworzeniu tam osobnej parafii. Przeszkody te umiał przelamać arcybiskup wspomniany udowodniwszy konieczną potrzebę tej dysmembracyi i zaspokoiwszy pretensje plebana *rusieckiego* w sposób wyżej podany (Szescioletnia korespondencja Władz duchownych z rządem świeckim *księstwa warszawskiego* str. 366—370. cfr. Rubryc. cit. z r. 1879 f. 108. 109). Do nowo utworzonej parafii należą następujące osady: *Wola Więzowa*, *Dęby*, *Prądzew*, *Bolesławów*, *Mierzynów*, *Wincentów*, *Stanisławów*. ¹⁴⁾ *Kuźnica*, dziś należy do parafii *Rusiec*. Oprócz tych należą do parafii *restarzewskiej* następujące miejscowości: *Borowa*, *Fryszarka*, *Goreń*, *Komorów*, *Krzyżówki*, *Młynik*, *Przyborów*, *Sewerynow*, *Wincentów*, *Wrzosy*, *Wygoda*, *Zagrodniki*.

eadem curiam cimiterio contiguam cum hortis, necnon domunculis pro vicariis eidem areae circum circa adjacentibus; item habet tres alias areas, duas pro tabernis et tertiam pro hortulano cum hortis ipsas concernentibus insimul et in fine villae eundo versus *Scyerczew*¹⁾ sitas. Inter quarum tabernarum tabernatores modernus dominus *Martinus* plebanus mansum agri dotis suae plebanalis, quam habet pro praedio plebanali eadem ipsa ecclesia, distribuit per medium mansum et ex tabernatoribus emethones fecit et sibi nihil de agris reliquit; et solvunt eorum quilibet pro censu per tres fertones, et ante solum ex tabernis solvebant per fertonem, sique ratione agrorum dicti lanei seu mansi inter eos divisi solvunt ultra per mediam marcam et non obligantur ad aliquos labores, solum pro festo *Natalis Christi* eorum quilibet tenetur per duos currus lignorum adducere, necnon finum de curia plebanali ad hortos plebanales educere et tandem praeparare; item et pratium per unam diem falcastrare et falcastratum foenum colligere et conducere. Hortulanus vero solum pro censu solvit per sex grossos; item habet et alium hortum in fine agri proprii; item habet tria prata, unum in postico areae dotis plebanalis eiusdem latitudinis, alia duo circa agros praedicti mansi, quorum partem habent praedicti emethones, in confinibus agrorum iacentia; item decimam manipulem habet ex omnibus et singulis eiusdem villae agris et conducit eam plebanus curru proprio cum perceptione canapalium de quolibet manso per duos grossos. Solvunt etiam emethones columbationem pro eadem ecclesia de quolibet manso per unum grossum.

Sarnow, *Choczzyw*, *Lazow*, *Ruda*, *Dzbanky*, *Corablow*, *Rusycz*, villae sub eadem parochiali in *Rzeschetarzew*, quarum villarum ex omnibus et singulis agris proveniens decima manipularis datur pro eadem parochiali ecclesia et plebano in *Rzeschetarzewo* et conducit eam plebanus curru proprio, si vult percipere decimam lini, alias si non conducit et emethones conducunt, nihil percipit.

Wyazowa Wola, villa sub eadem parochiali in *Rzeschetarzew*, in qua duntaxat decima manipularis ex agris scultetiae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Rzeschetarzew*, et de agris emethonalibus datur pro mensa archiepiscopali, sique emethones pro eadem ecclesia parochiali nihil aliud solvunt solum columbationem de quolibet manso per unum grossum.

Scyerczowska Wyesz, *Dupye*, *Clancz* et *Cusnycza*, villae praedictae sub parochiali ecclesia in *Rzeschetarzewo*, quarum incolae pro eadem ecclesia parochiali eorum in *Rzeschetarzew* nihil aliud solvunt solum columbationem de quolibet manso per unum grossum, et decimas manipulares in praefatis *Scyerczowska Wyesz* et *Dupye* pro parochiali ecclesia et plebano in *Wydawa*; in *Clancz* vero pro mensa archiepiscopali.

*Grabowye*²⁾, *Ochle*³⁾ et *Zborow*⁴⁾, villae sub parochiali ecclesia in *Wydawa*⁵⁾, in quibus decimae manipulares duntaxat ex omnibus et singulis agris emethonalibus provenientes spectant in toto ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Rzeschetarzew*, de agris vero praedialibus ad ecclesiam parochialem et plebanum in praefata *Wydawa*.

Taxata est eadem ecclesia ad quinque marcas argenti et pro denario sancti Petri ad sex scotos.

¹⁾ *Szczerców*, wieś z kościołem parafialnym. ²⁾ *Grabowie*. ³⁾ *Ochle*. ⁴⁾ *Zborów*. ⁵⁾ *Widawa*.

53. SADZEYEWYCZE.*)

Villa archiepiscopalis et sub eadem ecclesia parochialis, tituli *beatae Mariae Magdalenae* et *sancti Clementis*, de provisione archiepiscopi *Gnesnensis* pro tempore existentis, quam promunc obtinet honorabilis dominus *Jacobus Sarnowski*¹⁾, ex provisione olim reverendissimi domini *Sbignei*²⁾, archiepiscopi *Gnesnensis*. Ad quam iure parochiali praefata *Sadzeyewycze*, necnon *Lychawa*³⁾, *Camyony Mosthek*⁴⁾, *Siczanow*⁵⁾, *Zaglyny*⁶⁾, *Cozuby Nowe*⁷⁾, *Cozuby Sthare*⁸⁾ et *Brod*⁹⁾, villa, spectant et pertinent. Cuius ecclesiae plebanus pro tempore existens, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam pro sui subsidio consuevit servare vicarium et ministrum, quos salariat iuxta posse ex proventus mensae suae plebanalis, et habet pro dote et fundo bona et proventus infrascriptos, quorum eadem ipsa ecclesia et eius plebanus extat in haecenus in pacifica possessione, et primo in eadem villa et haereditate *Sadzeyewycze* habet specialem aream pro curia plebanali cum spatio pro allodio et pro domuncula vicariali, necnon et alia pro ministro circa ecclesiam; item per unum mansum agri in quolibet campo eiusdem haereditatis et villae in latitudine citra vel ultra sedecim bussulcorum, in longitudine vero ad instar agrorum emethonalium se protendendem. Et in uno campo, in fine agri plebanalis habet piscinam, necnon et duo prata iacentia ultra paludes in locis diversis, unum iacet circa limites *Przymylowskye*¹⁰⁾ et aliud dicitur seu cognominatur *Jaszenyecz*¹¹⁾; item in eadem villa habet decimam manipulearem solum ex agris praedialibus et scultetiae, et conducit eam plebanus curru proprio in suam domum, ex agris vero emethonalibus datur pro mensa archiepiscopali. Et pro plebano emethones de eorum mansis omnibus et singulis possessionatis seu cultis solvunt missalia de quolibet manso per tres coros siliginis et per tres avenae mensurae oppidi *Wydawa*.

Lychawa, *Camyony Mosthek*, *duplex Cozuby*, *Brod*, villae praedictae sub eadem parochiali, in quibus incolae tam ex agris praedialibus quam emethonalibus in toto decimas manipulares solvunt dantque pro eadem ecclesia parochiali et ple-

*) *Sędziejewice*, wieś niegdys arcybiskupów *gnieźnieńskich*, wymieniona w bulli papieża *Innocentego II* z roku 1136, zatwierdzającej wszelkie posiadłości ówczesne kościoła *gnieźnieńskiego* (Arch. Capit. Gnesn. N. 1. Kod. dypl. wielkop. I, 10 sqq.), miała kościół parafialny ich fundacyi już przynajmniej w wieku XIII, gdyż akta konsystorskie wspominają o nim w wieku XV jako o starożytnym (Archiv. Consist. Gnesn.). Dzisiejszy kościół drewniany wystawił w roku 1779 *Antoni Ostrowski*, arcybiskup *gnieźnieński*, który dotąd nie jest konsekrowany. Tenże arcybiskup darował kościołowi *sędziejowickiemu* 13 obrazów wielkich, przedstawiających Chrystusa Pana zmartwychwstałego i dwunastu apostołów, pochodzące z kościoła *skierniewickiego*; dotąd są dobrze zachowane. W roku 1877 kościół cały wewnątrz i zewnątrz za staraniem obecnego swego rządcy został zrestaurowany i przyozdobiony (Rubryc. cit. z r. 1879 f. 104).

¹⁾ *Jakób Sarnowski*, pleban. ²⁾ *Zbigniew Oleśnicki*. ³⁾ *Lichawa*. ⁴⁾ *Kamostek*. ⁵⁾ *Sycanów*. ⁶⁾ *Zaglyny*. ⁷⁾ *Kozuby Nowe*. ⁸⁾ *Kozuby Stare*. ⁹⁾ *Brod* młyn. Przybyły później osady: *Borków*, *Chomentówek*, *Chrapków*, *Chrościec*, *Dębina*, *Dębowiec*, *Emilianów*, *Grabica*, *Kustrzyce*, *Rembieszów*, *Szarbków*, *Żródła* (Ostrowidz Król. Polskiego). ¹⁰⁾ *Przymilowskie*, od *Przymilowa* wsi w sąsiedniej parafii *Grabno*. ¹¹⁾ *Jasieniec*.

bano in *Sadzeyewycze*, et conducit eas plebanus curru proprio tam ex agris emethonalibus quam praedialibus, percipiendo duntaxat ex agris emethonalibus canapalia de quolibet manso per duos grossos, videlicet in villis *Lychawa*, *Camyony mosthek*; nobiles vero non solvunt in villis *Cozuby* et *Brod*, praeter emethones. Solvunt etiam emethones de quolibet manso per unum grossum colunbationem.

Siczanow et *Zaglyny*, villae praedictae sub praedicta parochiali, in quibus non sunt aliquae curiae neque agri praediales, solum emethonales, de quibus decimae dantur pro mensa archiepiscopali, et pro praedicta parochiali solum colunbationem (sic) de quolibet manso per unum grossum.

*Pozenycze*¹⁾, villa sub parochiali in *Buczek*, in qua decima manipularis ex omnibus et singulis agris emethonalibus proveniens spectat ad parochialem ecclesiam et plebanum in *Sadzeyewycze* et ex praedialibus ad parochialem praedictam in *Buczek*.

*Curów*²⁾, sub parochiali ecclesia in *Wygyzelow*, in qua villa de duobus campis, dictis antiqua *Curów*, decimam manipulearem tollit ecclesia parochialis et plebanus de *Sadzeyewycze*, de tertio vero campo dicto *Sthampa* decima manipularis proveniens spectat ad ecclesiam parochialem praedictam in *Wygyzelow*, et in eodem campo dicto *Stampa* est unus mansus specialis dictus *Ffrancowsky*, de quo decimam manipulearem cedit pro mensa archiepiscopali et conducitur eadem decima manipularis, quae spectat ad ecclesiam parochialem in *Sadzeyewycze*, curru proprio plebani de eadem *Sadzeyewycze* cum perceptione canapalium.

*Corczyska*³⁾, villa sub ecclesia parochiali in *Wygyzelow*, in qua sunt speciales agri ex antiquo praediales et aliqui emethonales, de quibus agris praedialibus decima manipularis proveniens spectat ad parochialem ecclesiam et plebanum in *Sadzeyewycze*, et coluntur iidem agri modo per emethones in eadem residentes, ex agris vero emethonalibus datur pro mensa archiepiscopali.

*Zieleńcyce*⁴⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Marzenyn*, in qua decimam manipulearem ex omnibus et singulis agris eiusdem villae praedialibus et emethonalibus provenientem praefata ecclesia in *Marzenyn* cum parochiali ecclesia in *Sadzeyewycze*, alias ipsarum rectores seu plebani percipiunt alternatis vicibus ex quadam ordinatione diu facta.

*Nyeczzenya*⁵⁾, villa sub praedicta parochiali ecclesia in *Marzenyn*, in qua non sunt aliqui agri praediales, solum emethonales, de quibus agris emethonalibus in toto decima manipularis proveniens spectat ad ecclesiam et plebanum in *Sadzeyewycze*, et conducit eam eiusdem ecclesiae plebanus curru proprio cum perceptione canapalium.

Taxata est eadem ecclesia ad quatuor marcas argenti et pro denario sancti Petri ad tres scotos.

¹⁾ *Pozdzeniec*, dziś w parafii *Wygyzelów*. ²⁾ *Kurów*. ³⁾ *Korczyska*, dziś w parafii *Grabno*. ⁴⁾ *Zieleńcyce*. ⁵⁾ *Nicenia*.

54. GRABNO.*)

Villa, et in eadem ecclesia parochialis tituli, *sancti Venceslai et Nicolai*, de iurepatronatus laicorum haeredum in eadem villa *Grabno*, quam pronunc obtinet venerabilis dominus *Johannes Sakowsky*¹⁾, canonicus *Unyeyoviensis*, ex praesentatione olim domini *Grabyensky*²⁾; ad quam iure parochiali praefata *Grabno* necnon *Gorky*³⁾, *Lgotha*⁴⁾, *Podolye duplex*⁵⁾, *Sobyepany*⁶⁾, *Patoky*⁷⁾, *Zamoszczye*⁸⁾, *Grabycza*⁹⁾, *Wola*¹⁰⁾, *Ossyny*¹¹⁾, *Szedloze*¹²⁾, villae, spectant et pertinent. Cuius ecclesiae pro tempore rector existens pro sui subsidio, prout ex antiquo, circa eandem ecclesiam servare consuevit et servat vicarium et ministrum, quos salariat ex proventibus mensae suae plebanalis, et habet pro dote et fundo imprimis in eadem villa et haereditate aream specialem pro curia plebanali cum hortis pro allodio et aliis commoditatibus satis latam et spatiosam se protendentem ab ecclesia usque ad fluvium, dictum *Grabya*, et cum medio fluvii ita late, prout se area protendit in suo progressu, et in eodem spatio areae plebanalis est situs domuncularum pro vicario et ministro, necnon pro gratialista, alias missarum fraternitatis. Item in villa *Gorky* habet unum mansum de agris in campis tribus, prout emethones eiusdem haereditatis habent, cum pratis ad eundem mansum spectantibus etiam cum certo lacu ex fluvio *Grabya* iam dudum facto, etiam cum parte fluvii, agros et

*) *Grabno*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Grabińskich* h. *Pomian*, niegdyś w ziemi *sieradzkiej* głośnej (*Niesiecki* l. c. II, 299), później dziedzictwo znakomitej rodziny *Wężyków*, z których pochodził *Jan Wężyk*, arcybiskup i prymas, urodzony w *Wężykowej Woli* a w kościele *grabińskim* ochrzczony (*Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1879 f. 94*). O tym kościele fundowanym niezawodnie przez *Grabińskich* wspominają akta konsystorza *gnieźnieńskiego* już pod rokiem 1413. W tym roku bowiem na dniu 26 października pozwał *Świętopelk*, kanclerz *gnieźnieński*, przed sąd tegoż konsystorza *Stefana* kanonika *gnieźnieńskiego* i plebana w *Grabnie* o to, że sobie przywłaszczył dziesięciny we wsi *Sobiepan* „*post araturus emethonum*“ do pralatury jego należące (*Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 10^b*). *Hieronym* *Grabiński*, dziedzic miejscowy, fundował przy kościele wspomnianym altaryą pod tyt. *N. Maryi P.*, arcybiskup zaś *Wężyk* na dniu 14 kwietnia roku 1632 ustanowił dwóch mansyonarzy, którzy mieli obowiązek śpiewać codziennie kurs *de Beata* i odprawiać pewną ilość mszy śś., przeznaczwszy im na utrzymanie dziesięciny stołu arcybiskupiego z wsi królewskich do starostwa *inowłodzkiego* należących: *Królowej Woli*, *Malomierza*, *Lucieżnej*, *Zawad* i *Glinnika*, za które dziesięciny darował kościolowi *gnieźnieńskiemu* wieś *Pieczyska* kupioną za 7700 złt. Nadto na pamiątkę chrztu ś. w tym kościele odebranego, sprawił tenże arcybiskup piękną chrzcielnicę marmurową na takichże stopniach z nakryciem szpizowem, o której pisze wizyta z roku 1729, że zdobić mogła najpierwszo kościoły. Nareszcie arcybiskup *Wężyk* przybudował do kościoła *grabińskiego* kaplicę murowaną pod tyt. *Złożenia z Krzyża*. Kościół ten, chyląc się od starości ku upadkowi, rozebrany został w roku 1771, a w miejsce jego wystawił nowy drewniany, dość obszerny, obok pozostałej kaplicy *Wężykowej* *Antoni Kuczkowski*, kanonik *łęczycki* i pleban miejscowy. Nowa świątynia dotąd nie konsekrowana, mająca cztery ołtarze, przed kilku laty za staraniem rządcy swęgo, *Leopolda Kobusiewicza*, z ofiar parafian została zrestaurowaną i wewnątrz przyozdobioną (*Rubryc. dyec. kuj.-kal. z roku 1879 f. 4. 95*).

¹⁾ *Jan Sakowski* z *Poznania*, kanonik *uniejuński* (cfr. „*Uniejów*“). ²⁾ *Jan Grabiński*, dziedzic. ³⁾ *Górki Grabińskie*. ⁴⁾ *Ligola*, wieś i folw. ⁵⁾ *Podole*. ⁶⁾ *Sobiepany*. ⁷⁾ *Patoki*, wieś i folw. ⁸⁾ *Zamoście*, wieś i kol. ⁹⁾ *Grabica*, wieś i folw. ¹⁰⁾ *Wola Wężykowa*. ¹¹⁾ *Osiny*, wieś i folw. ¹²⁾ *Siedlee*. Przybyły osady: *Antoniówka*, *Józefówka* i *Natalin*.

prata contingentia; item deciman manipularem in eadem *Grabno* post omnes et singulos agros tam praediales quam emethonales habet, et conducunt eam emethones eorum curibus propriis in locum a plebano locandum, etiam solutionem canapalium de quolibet manso per duos grossos; item et columbationem solvunt emethones de quolibet manso per unum grossum, et similiter in villis *Gorky*, *Lgotha*, *Podolye duplici*, praeter agros emethonales, dictos *Podolye*, necnon *Sobyepany*, *Pathoky*, *Zamoszczye*, *Grabycza Wola*, *Ossyny*, *Szedloze*, praedictae eiusdem parochiae decimae manipulares ex omnibus et singulis ipsarum agris praedialibus et emethonalibus, demptis praedictis *Podolye*, provenientes in toto spectant ad eandem ecclesiam parochialem et plebanum in *Grabno*, et conducunt easdem emethones, duntaxat ex eorum agris, cum solutione canapalium, prout in *Grabno*, ut moris est, etiam solventes columbationem; ex agris vero praedialibus decimae ipsae conducuntur opera plebani. In praefatis autem villis *Podolye* duplici decima manipularis ex agris emethonalibus omnibus et singulis duntaxat datur pro ecclesia parochiali in *Marzenym*.

Taxata est eadem ecclesia ad tres marcas argenti et pro denario sancti Petri.

55. VIDAWA*), OPPIDUM.

Et in eodem ecclesia parochialis, tituli *sancti Martini*, de iurepatronatus laicorum haeredum eiusdem oppidi et in *Rogoszno*, quam pronunc obtinet venerabilis

*) *Widawa*, wieś szlachecka, później miasto, 3½ mili od *Sieradza* odległe, gniazdo rodziny *Wężyków* *Widawskich* h. *Abdank*, która tam kościół murowany zapewne na miejscu dawnego drewnianego w latach 1440 do 1446 wystawiła. Konsekrował go w niedzielę po ś. *Michale* r. 1476 *Andrzej*, biskup *krzeński*, sufragan *gnieźnieński*. Według świadectwa wizyty z roku 1765 sprawił do tego kościoła mościżną chrzcielnicę w roku 1600 *Walenty Widawczyk* (*Vidavius*), rektor akademii *krakowskiej*. W r. 1617 przybudował do kościoła piękną murowaną kaplicę obywatel miejscowy *Stanisław Gardziel* pod tyt. *Różańca* ś. Z strony przeciwnej istniała już dawniej kaplica murowana na cześć ś. *Anny*. Przy kilku ołtarzach ustanowieni byli osobni prebendarze wskutek fundacyi rozmaitych osób. *Jan Wężyk Widawski*, dziedzic miejscowy fundował w roku 1604 kurs codzienny *de Beata*. Około roku 1760 pleban miejscowy, *Kazimierz Bartolt*, wystawił na kościele piękną sygnaturę. W roku 1802 zgorzało prawie całe miasto, a z niem kościół i plebania. Przez lat przeszło 40 odprawiano się nabożeństwo parafialne w kościele klasztornym oo. *Bernardynów* w miejscu. Dopiero w roku 1846 przeniesiono napowrót nabożeństwo do kościoła parafialnego zrestaurowanego za staraniem proboszcza *Gawelczyka* z legatu ks. *Feliksa Turskiego*, biskupa *krakowskiego*, który niegdyś miał w parafii dziedziczną wieś swoją *Dąbrowę*. *Paprocki*, (*Herby Ryc. Pol. str. 467*) utrzymuje, że miasto *Widawa* z innemi okolicznemi włościami przeszło w wieku XVI do rodziny *Niekmierowskich*. Myli się w tem widocznie, albowiem rodzina *Wężyków* *Widawskich* była w posiadaniu *Widawy* jeszcze w wieku XVII, jak to dowodzi fundacya wspomnionego wyżej kościoła oo. *Bernardynów* wraz z klasztorem murowanym przez *Wojciecha* i *Annę* *Wężyków* *Widawskich* w roku 1638. Klasztor ten dotąd istnieje, uszkodzony szczęśliwie zniszczenia.

Oprócz kościoła parafialnego i klasztornego były w *Widawie* jeszcze trzy inne, świadczące o pobożności tamtejszych mieszkańców: kościół z szpitalem ś. *Ducha* i ś. *Stanisława* z drzewa wystawiony i uposażony przez *Tomasza Domaniewskiego*, starostę *szurowskiego*, przy którym ustanowiony był osobny

dominus *Joannes Handa de Gawlow*¹⁾, canonicus *Lanciciensis*, ex praesentatione haeredum eiusdem oppidi et *Rogosno*. Ad quam iure parochiali praedictum oppidum necnon *Rogosno*²⁾, *Zawady*³⁾, *Chrosthy*⁴⁾, *Grabowye*⁵⁾, *Ochle*⁶⁾, *Zborow*⁷⁾, *Wola*⁸⁾, *Kanthy*⁹⁾, *Dambrowa*¹⁰⁾, *Szwycerzow*¹¹⁾, *Podgorze*¹²⁾, villae spectant et pertinent. Cuius ecclesiae plebanus pro tempore existens pro sui subsidio et curae pastoralis administratione circa eandem ecclesiam servare consuevit et actu hac vice servat duos capellanos in vicarios et ministrum, quos ex proventibus mensae suae plebanalis pro posse salariat. Habetque pro dote et fundo bona et proventus infrascriptos ex antiquo et modo est in pacifica possessione; et primo in eodem oppido extra septa cimiterii aream pro curia plebanali et in eadem modo curiam cum hortis pro allodio et aliis commoditatibus domus sibiipsis contigua; necnon et alias speciales areas et in eis domunculas pro vicariis et ministro secus cimiterium; item unam specialem aream et in eadem domum in circulo eiusdem oppidi, inter areas et domos *Joannis Dzathkowsky* parte ex una, et *Joannis Slowyk* partibus ab altera eiusdem oppidi oppidanos sitam, in qua nunc residet *Jacobus Schaydo*, qui pro censu annuo eiusdem ecclesiae plebano singulis annis per tres fertones; item habet unum mansum agri in haereditate eiusdem oppidi in quolibet campo trium camporum ad instar oppidanorum in latitudine et longitudine se protendentem; item et unum pratum, quod iacet secus pontem et viam, quae ducit in *Gorky*; item habet et decimam manipulare post omnes et singulos eiusdem oppidi oppidanorum et praediales agros, et conducunt eam oppidani eorum curibus in horreum dotis plebanalis absque solutione canapalium. Solvunt tamen omnes et singuli eiusdem oppidi oppidani et inquilini columbationem de qualibet domo per unum grossum et inquilini per medium.

Rogosno, *Dambrowa Wola*, *Szwycerzow*, *Zawady*, *Podgorze*, villae sub eadem parochiali in *Vydawa*, de quarum villarum omnibus et singulis tam praedialibus quam emethonalibus agris decimae manipulares provenientes in toto spectant ad eandem parochialem ecclesiam et eius plebanum, et conducit eas plebanus curru proprio percipiendo canapales ex agris emethonalibus solum. Et ultra praemissa ipsarum villarum incolae solvunt pro eadem ecclesia columbationem de quolibet manso per grossum.

Chrosthow, *Canthy*, villae sub eadem parochiali, in quibus non sunt aliqui agri praediales solum emethonales, de quibus decima manipularis datur pro ecclesia collegiata *Vielunensi*. Et pro eadem parochiali in *Vydawa* nihil aliud solvunt, solum columbationem de quolibet manso per unum grossum.

Grabowye, *Ochle* et *Zborow*, villae sub praedicta parochiali in *Vydawa*, in quibus sunt speciales agri ex antiquo praediales, de quibus decima manipularis

prebendarz czyli proboszcz; kościół *ś. Wojciecha* fundacyi *Jakóba Łykowskiego*; kościół *ś. Rocha* z obrazem tego Świętego od dawna powszechnie za cudowny mianym, z drzewa na cmentarzu grzebalnym wystawiony, który z wszystkich trzech kościołów wymienionych jedyny dotąd się utrzymał, podczas gdy dwa inne z czasem zostały zniszczone (Rubryc. cit. z r. 1879 f. 107. 108).

¹⁾ *Jan Handa* z *Gawłowa* także *Bogdaniskim* zwany, był dziekanem *gnieźnieńskim* od r. 1527 i *poznzańskim*, mąż uczony i zasłużony umarł roku 1535 (Acta Capit. Gnesn.). ²⁾ *Rogożno*. ³⁾ *Zawady*. ⁴⁾ *Chrzesty* (*Chrosty*). ⁵⁾ *Grabowie*. ⁶⁾ *Ochle*. ⁷⁾ *Zborów*. ⁸⁾ *Wólka*. ⁹⁾ *Kąty*. ¹⁰⁾ *Dąbrowa*. ¹¹⁾ *Świerczów*. ¹²⁾ *Podgórze*. Przybyły później osady: *Ceków*, *Józefów*, *Kobylarnia*, *Kopiec Widański*, *Kurówek Ochelaki*, *Kurówek Grabowski*, *Podgórski Młyn*, *Ruda*, *Staw*, *Tumidaj*, *Wincentów*.

datur pro praedicta parochiali in *Vydawa*, et ex emethonalibus pro parochiali et plebano in *Rzeschetarzew*¹⁾, et ipsarum villarum emethones pro parochiali eorum in *Vydawa* solum columbationem more aliarum villarum solvunt.

*Szwycerzowska Wyesz*²⁾ et *Dupye*³⁾, villae sub parochiali ecclesia in *Rzeschetarzew*, in quibus non sunt aliqui agri praediales solum emethonales, de quibus decima manipularis utriusque villae agris provenientes in toto spectat ad parochialem ecclesiam et plebanum in *Vydawa*; et non conducunt eas emethones, sed plebanus recipiendo canapalia.

Taxata est

56. RYCHLOCZYCZE. *)

Villa, et in eadem ecclesia parochialis, tituli *Annuntiationis beatae Mariae Virginis*, de iurepatronatus laicorum haeredum in eadem *Rychloczycze maiori*, tum et tituli *Divisionis Apostolorum*, quam modo obtinet honorabilis dominus *Martinus de Mnyewo*¹⁾, ex praesentatione protunc haeredum in ibidem. Ad quam iure parochiali praedicta *Rychloczycze maior* una cum *minori Rychloczycze*²⁾, villae spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia extat filialis ecclesia parochialis in *Brzykcow*³⁾ et ex parochia eiusdem ecclesiae erecta, et in recognitionem nonnullas obven-

¹⁾ *Restarzew*. ²⁾ *Szwycerzowska Wieś*. ³⁾ *Dubia*.

*) *Rychlocice*, wieś szlachecka, na początku wieku XV dziedzictwo rodziny *Szczawińskich*, z której *Piotr Szczawiński* z małżonką swoją *Elżbietą* fundowali i uposażyli tamtejszy kościół w roku 1455(?), przez *Przedwoja z Grąd Grądzkiego*, proboszcza *gnieźnieńskiego* i administratora archidiecezyi *sede vacante* jako filia kościoła parafialnego w *Brzykowie* kanonicznie erygowany, jak to opis powyższy podaje. Autor tego opisu musiał widocznie błędnie przeczytać datę przedłożonego sobie dokumentu, albo miał pod ręką falsyfikat, ponieważ w tym roku (1455) *Grądzi* nie był administratorem archidiecezyi, którą od roku 1454 rządził arcybiskup *Jan Sprowski*, w roku zaś 1453 po śmierci arcybiskupa *Władysława Oporowskiego* administrował archidiecezyą *Jan Lutek z Brzezia*, archidyakon *gnieźnieński*, późniejszy biskup *krakowski* (Acta decr. Capit. Gnesu. II, 50). *Grądzi*, który zresztą umarł w czwartek po Zielonych Świątkach roku 1455 (tamże II, 83), był administratorem archidiecezyi po śmierci arcybiskupa *Wincentego Kota z Dembna* w końcu roku 1448 i w początku roku 1449 (tamże II, 1). W tym zatem czasie tylko nastąpić mogła erekcja kościoła *rychlocickiego*, jeżeli wyszła z rąk *Przedwoja Grądzkiego*. Kościół ten z drzewa wybudowany zgorzał na dniu 24 lipca roku 1751 z winy plebana czyli prebendarza *Stanisława Witkowskiego*, który gdy ogień wybuchł w plebanii i lud garnął się na ratunek kościoła, wstrzymywał go od tego wołając: „*ite, recedite huc, nulla necessitas est extinguendi hunc rogum; est hic patrona singularis B. M. V., si velit potest suam immunem ab incendio servare domum.*“ Tym sposobem kościół bez wszelkiej pozostawiony obrony stał się pastwą płomieni. To też wizyta z roku 1765 całą winę tego nieszczęścia przypisuje temuż plebanowi, taki na niego sąd wydając: „*ad nihilum hic pro loco valet ultra, nisi ut mittatur foras, avoceturque ad aliquod hospitale ad habendos in mente annos aeternos deservendaque in declivio suorum dierum sua delicta, negligentias tantas, desolationemque beneficij et spolium eius*“ (Acta Visit. de a. 1765). W miejsce zgorzałego kościoła dopiero około roku 1770 stanął nowy drewniany z szczydrobliwości dziedzica miejscowego *Aleksandra Trepi*, lubo *kalwina*. Odtąd *Rychlocice* osobną stanowiły parafią. W ostatnim czasie jednakoże kościół tamtejszy przeszedł pod zarząd plebana *brzykowskiego*, który kolejno raz w *Brzykowie* drugi raz w *Rychlocicach* nabożeństwo parafialne odprawia (Rubryc. cit. z r. 1879 f. 89. 90).

⁴⁾ *Marcin z Mniewa*, pleban. ⁵⁾ *Rychlocice*, dziś tylko jedna. ⁶⁾ *Brzyków*.

tiones eidem ecclesiae in *Brzycow*, ex ordinatione erectionis eiusdem patroni dictae parochialis in *Brzycow*, ratione decimarum praedialium ad eandem ecclesiam in *Brzycow* spectantium, videlicet duas marcas cum media, necnon et plebanus pro denario sancti Petri duos grossos singulis annis solvunt. Cuius ecclesiae parochialis in *Rychloczyce* rector propter proventuum et parochianorum paucitatem pro sui subsidio circa eandem ecclesiam non consuevit, prout ex antiquo, servare vicarium, solum ministrum. Et habet pro dote et fundo, prout litterae fundatorum et dotatorum eiusdem ecclesiae, videlicet nobilis quondam *Petri Sezawynsky*¹⁾ et uxoris eiusdem *Elizabeth*, sub data anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto eiusdem villae *maioris Rychloczyce*, necnon et *minoris* latissime disponunt, una cum confirmatione et approbatione auctoritatis ordinariae, videlicet reverendi patris olim *Predvogy de Grandy*²⁾, praepositi et administratoris sede vacante sanctae ecclesiae *Gnesnensis*, prout et desuper aliae litterae erectionis sub titulo et sigillo eiusdem *Predvogy Grandczyzsky*³⁾ sufficienter in se continent; et primo in eadem villa *maiori Rychloczyce*, circa ecclesiam habet aream pro curia plebanali et in eadem curiam protendentem se usque ad ripam fluvii *Wartha*; item tres tabernas in eadem villa cum hortis ad easdem tabernas ex antiquo spectantibus, et pro duabus tabernis praedictis agros speciales cum pratis ad eandem ex antiquo spectantes, cum libertate in eadem villa et haereditate boris et silvis pecora et pecudes pascendi, quam habent eiusdem villae emethones et tabernarii domini haereditis. Et solvunt tabernatores praedicti pro censu plebano pro tempore existenti singulis annis unus eorum, qui habet magis de agris et pratis, per tres fertones, et alii duo per unum fertonem et tenentur falcastrare foenum per unam diem et reparare stabula et sepes circa dotem plebanalem; item habet plebanus in eadem haereditate unum mansum agri, ita latum et longum, prout se agri eiusdem villae et haereditatis cum pratis circumferentialiter extendunt et protendunt. Insuper et unum aliud pratium ex opposito curiae domini haereditis post fluvium situm; item et decimas manipulares post omnes et singulos agros in utraque *Rychloczyce* etiam, quos pronunc colunt certi tabernatores et hortulani utriusque haereditatis, qui sunt emensurati ex agris praedialibus; item habet de censibus utriusque villae, de quolibet emethone, quorum sunt in numero sedecim per quatuor grossos et quintum ratione columbationis, necnon et per corum siliginis et per alium avenae; item de quolibet tabernatore, quorum in numero sunt tredecim, per duos grossos et per grossum tertium ratione columbationis; item habet de molendino super quodlibet quartale anni per duos coros farinae; item de villa *Calynowa*⁴⁾ sub parochiali ecclesia in *Stronsko* habet de decem mansis decem coros siliginis. Habet etiam liberam piscaturam in fluvio *Wartha* cum retibus *zabrodnye*, prout et emethones piscari libertatem habent; item obstacula facere, parare et ponere retro hortos plebanales usque ad montem, qui est situs circa viam, quae ducit penes ripam versus *Buzenyn*; item et piscinam in torrente seu aqua, quae defluit per viam *Rychloczyce*, pro victu et utilitate plebani.

Taxata est ecclesia ad quatuor scotos argenti et denarium sancti Petri solvit cum matrice *Brzycow*,

¹⁾ *Piotr Szczawiński*, zapewne kasztelan *sochaczewski*, o którym mówi *Niesiecki* (Korona IV, 59).
²⁾ *Predwój z Grąd Grądzki*. ³⁾ Ma być *Grądzki*. ⁴⁾ *Kalinowa*.

57. BRZYCOW. *)

Villa, et in eadem ecclesia parochialis, tituli *sancti Joannis Baptistae* de iurepatronatus laicorum haereditum in eadem *Brzycow*, necnon *Wronska* et *Coczyna*, quam modo obtinet honorabilis *Stanislaus de Moyaczewicze*¹⁾ ex praesentatione olim nobilium *Nicolai Syemek* et *Adam de Brzycow*²⁾, *Petri de Wronska*³⁾ et *Gabrielis de Coczyna*⁴⁾. Ad quam iure parochiali praefata *Brzycow*, necnon *Coczyna*⁵⁾, *Wronska*⁶⁾, *Camyk*⁷⁾, *Gluchow*⁸⁾ *Zabloczye*⁹⁾ et *Syemichow*¹⁰⁾, villae spectant et pertinent. Cuius ecclesiae rector pro tempore existens consueverat pro sui subsidio et curae pastoralis administratione circa ipsam ecclesiam servare unum vicarium et ministrum, modo tamen propter decrecentiam proventuum et parochianorum servare desistit; habetque pro dote et fundo bona et proventus infrascriptos, quorum modo ipsa ecclesia et plebanus est in pacifica possessione; et primo in eadem villa et haereditate *Brzycow* habet circa ecclesiam aream specialem pro curia plebanali cum horto, solum pro allodio eidem areae et cimiterio contiguas (sic), item et alias areas speciales pro vicario et ministro cimiterio similiter contiguas, item et aliam unam aream cum horto, quondam pro hortulano in altera parte villae penes viam, quae vadit in *Buzenyn*¹¹⁾ in parte dextra; insuper et hortum alium in medio villae; item habet unum mansum agri in eiusdem villae *Brzykow* haereditate, in quolibet campo more aliorum villanorum cum pratis eidem laneo ad instar incolarum praedictae villae adiacentem; item et decimam manipularem post omnes et singulos agros ex antiquo praediales habet, quam conducit plebanus curru proprio in horreum et dotem plebanalem; ex agris vero emethonalibus datur pro ecclesia *Gnesnensi* pro canonicatu et praebenda, quem modo obtinet dominus *Anselmus Lukowsky*¹²⁾, et pro praedicta parochiali ecclesia in *Brzycow* emethones nihil aliud solvunt, solum missalia de quolibet manso per duos coros siliginis et per unum avenae.

Choczyna et *Syemichow*, villae, in quarum una videlicet *Coczyna* eadem ipsa ecclesia habet pro dote et fundo, imprimis unum mansum agri emethonalem cum

*) *Brzyków*, wieś szlachecka, w której kościół parafialny istniał dawno przed połową wieku XV, skoro wtenczas fundowany przez *Piotra Szczawińskiego* kościół w *Rychlociach*, poprzednio opisany, filię jego stanowił. Według wizyty z roku 1683 był w *Brzykowie* kościół drewniany, przez biskupa *przemyskiego*, *Macieja Patrońskiego*, późniejszego biskupa *kujawskiego* dnia 18 września roku 1601 konsekrowany. Od strony południowej miał kaplicę *ś. Anny* drewnianą przez *Pawła Zaleskiego* i *Jana Poleskiego* wystawioną roku 1625. Wizyta z roku 1729 w mizernym znalazła go stanie: „In hac ecclesia nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat; et hic denique omnium cernitur oculis abominatio desolationis status in loco sancto.“ Kościół ten runął od starości na początku teraźniejszego wieku. Odtąd przez lat czterdzieści nabożeństwo odprawiano się w małej tymczasowej kapliczce. Za staraniem usilnem obecnego rządcy, *ks. Gerarda Sismilch* stanął nowy kościół murowany nakładem parafian, który w roku 1872 został pobenedykowany. Równocześnie odbudowane zostały prawie wszystkie budynki plebańskie (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1879 f. 88. 89).

¹⁾ *Stanisław z Majaczewic*, pleban. ²⁾ *Mikołaj Siemek* i *Adam z Brzykowa Brzykowscy*, ³⁾ *Piotr Wronski*, ⁴⁾ *Gabryel Kociński*, familie heraldykom naszym nie znane. ⁵⁾ *Kocina*. ⁶⁾ *Wronska*. ⁷⁾ *Kamyk*. ⁸⁾ *Gluchów*. ⁹⁾ *Zablocie*, wieś i folw. ¹⁰⁾ *Siemichów*. Przybyły osady: *Bród Brzykowski*, *Bród Widawski*, *Rajnow*, *Małowieś*, *Osieczna*, *Rychlocie*, *Zakurowo*. ¹¹⁾ *Buzenin*. ¹²⁾ *Anselm Lukowski*, kanonik *gnieźnieński*, o którym już było wyżej.

area, horto, necnon et pratis eundem mansum ex antiquo concernentibus et ad eum spectantibus, necnon decimam manipulearem de eodem manso et agris praedialibus utriusque villae praedictae *Choczyna* et *Syemichow* habet, et conducit eam plebanus curru proprio et locat ubi sibi placet; ex agris vero emethonalibus utriusque villae omnibus et singulis spectat ad canonicatum et praebendam *Gnesnensem*, quem modo obtinet praedictus dominus *Anselmus Lukowsky*; pro plebano vero emethones in *Choczyna* solvunt missalia per duos coros siliginis et unum avenae, in *Syemichow* vero columbationem duntaxat de quolibet manso per unum grossum.

Wronska, villa sub eadem parochiali, in qua et eius haereditate eadem ipsa ecclesia in *Brzycow* et plebanus eius, primo et principaliter ab antiquo habet duos mansos et tertium postea in viginti marcis per quendam nobilem *Starzensky*, maritum cuiusdam nobilis *Catharinae Przywarzyna* legatum, et iam a multis annis una cum aliis duobus eidem ecclesiae ex antiquo incorporatum, possessum, etiam cum arcis emethonalibus, cum hortis et pratis ad eosdem mansos spectantibus et se in longitudine et latitudine protendentibus, prout alii mansi emethonales eiusdem villae se extendunt; item habet et decimam manipulearem de duodecim mansis praedialibus curiarum in eadem villa, quarum modo duntaxat duae, et aliae manent desertae, et conducit eam plebanus curru proprio eandem locando in eadem villa, ubi sibi placet; ex agris vero emethonalibus, demptis praedictis duobus mansis, ad parochialem ecclesiam in *Brzycow* ex antiquo spectantibus, de quibus etiam eadem ipsa ecclesia et plebanus in *Brzykow* decimam manipulearem percipit, decima manipularis proveniens spectat ad praeposituram ecclesiae collegiatae in *Wyelun*, et pro plebano eiusdem ecclesiae in *Brzykow* emethones solvunt duntaxat missalia de quolibet manso per duos coros siliginis et unum avenae.

Camyk, villa sub eadem parochiali, in qua non sunt aliqui agri praediales solum emethonales, de quibus decima manipularis datur pro praebenda seu capellania perpetua in *Syemichow* et pro parochiali praedicta in *Brzykow* columbatio per emethones possessionatos de quolibet manso per unum grossum.

Gluchoy, villa sub parochiali ecclesia praedicta *Brzykow*, in qua sunt agri praediales, de quibus ex certa ordinatione, iam dudum facta, decimam manipulearem plebanus pro tempore existens in praedicta *Brzykowa* de tertio in tertium annum successive ac continue tollit et percipit, de agris vero emethonalibus in eadem villa omnibus et singulis continue, et de praedialibus etiam duobus annis simul similiter decimam manipulearem praebendarius in *Syemichow* tollit et percipit; emethones vero nihil aliud solvunt pro eadem parochiali in *Brzykow* solum columbationem per unum grossum de quolibet manso.

Zablocze, villa etiam sub parochiali ecclesia dicta *Brzykow*, in qua decima manipularis duntaxat ex agris praedialibus proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Brzykow*, de emethonalibus vero ad mensam archiepiscopalem, et eiusdem villae emethones pro eadem parochiali et eius plebano columbationem solum per unum grossum solvunt.

*Gawlow*¹⁾, sub parochiali ecclesia in *Rzasnya*²⁾, in qua decima manipularis proveniens ex agris praedialibus, necnon quatuor tabernatorum et duobus molendinis

¹⁾ *Gawlow*. ²⁾ *Rzasnya*.

spectat ad parochialem ecclesiam praedictam in *Brzykow* et de emethonalibus in *Payaczo*.

*Ladzycze*¹⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Radomskye*²⁾, in qua sunt duae curiae habentes agros praediales, de quibus decima manipularis proveniens datur ex antiquo pro ecclesia et plebano in *Brzykow* et de emethonalibus pro certo canonicatu et praebenda *Gnesnensi*.

*Dzepulczye*³⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Dmynyn*⁴⁾, in qua similiter decima manipularis duntaxat proveniens spectat ad parochialem ecclesiam in *Brzycow* ex agris praedialibus, de agris vero emethonalibus datur, prout superius est descriptum.

*Rogaczow maior*⁵⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Dambrowa*, in qua est curia habens agros praediales, de quibus decima manipularis proveniens datur pro parochiali ecclesia et plebano in *Brzykow*, ex agris vero emethonalibus pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*.

Taxata est eadem ecclesia ad sexagenam argenti et pro denario sancti Petri ad duos scotos.

58. STRONSKO.*)

Villa, et in eadem ecclesia parochialis, tituli *Undecim millium Virginum*, de iurepatronatus laicorum haereditum de eadem *Stronsko*, et habent haeredes in eadem inter se vices alternatas ex multiplicatione haereditum; quam pronunc obtinet honorabilis *Albertus Godzatkowsky*⁶⁾ ex praesentatione unius partis, videlicet generosi domini *Mathiae* et ipsius germanorum, videlicet vexilliferi terrae *Siradiensis* ex vicibus alternatis⁷⁾. Ad quam iure parochiali praedicta *Stronsko*, necnon *Za-*

¹⁾ *Ladzice*. ²⁾ *Radomsk*. ³⁾ *Dzepulc*. ⁴⁾ *Dmenin*. ⁵⁾ *Rogaczówek*.

* *Stronsk*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Stronskich* h. *Doliwa* (*Niesiecki* I. c. IV, 217. *Paprocki* I. c. str. 241), którzy niezawodnie byli fundatorami tamtejszego kościoła parafialnego i to najpóźniej w końcu wieku XV, albowiem w pierwszej połowie wieku następnego powstał spór pomiędzy dziedzicami rozdzielonych dóbr *Stronska* o prawo prezentowania następcy zmarłego plebana. W r. 1442 sąd polubowy złożony przez strony w konsystorzu *gnieźnieńskim* zawyrokował, że prawo rzeczzone należy do *Dobiesława* i *Jakóba*, dziedziców *Stronska* (*Stronskich*) pro *duabus vocibus cum media voce*, a do *Jaroslawa* dziedzica *Zagórzyc* pro *quarta parte vocis*, nareszcie do *Mezuzuga*, *Jakóba* i *Piotra Zapolskich* z *Zapolic* pro *duabus et una quarta vocis*. Ponieważ trzej ostatni po śmierci plebana *Henryka* w *Stronsku* własność jego bezprawnie zabrali i sobie przywłaszczyli, przeto na ten raz według ustaw synodów prowincjonalnych od prawa prezentowania zostali odsądzeni etc. (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 373. 374). W tymże roku *Stanisław*, pleban następcza *Henryka*, pozywa przed sąd konsystorski *Piotra Zapolskiego* z *Zapolic* o to, że mu zabrania brać należących się od dawnego plebanom *stronskim* dziesięcin z *Stronska*. Konsystorz skazuje pozwanego pod karami kościelnymi, aby te dziesięciny wydał (tamże f. 230^b). W miejsce dawnego kościoła drewnianego, któryś z *Stronskich* wystawił dzisiejszy piękny kościół murowany w roku 1458, który w roku 1726 *Kazimierz Walewski*, kasztelan *spieciński*, dziedzic miejscowy, rozprzestrzenił i gruntownie zrestaurował. Kościół ten od niepamiętnych czasów słynie na całą okolicę obrazem cudownym Przemienienia Pańskiego. Na cmentarzu parafialnym znajduje się od dawna kaplica murowana *ś. Krzyża*, a w *Rembiszewie*, wsi do parafii należącej, kaplica murowana pod wezwaniem *N. Moryi P.* Parafia liczy dziś dusz 3215 (*Rubryc. cit.* z r. 1878 f. 144).

⁶⁾ *Wojciech Godziatkowski*, pleban. ⁷⁾ *Maciej* (*Stronski*) chorąży.

polycze¹⁾, *Ptaszcowycze*²⁾, *Psthereconye*³⁾, *Panczlavycze* deserta⁴⁾, *Swyzyny*⁵⁾, *Zamoslhky*⁶⁾, *Troyaky*⁷⁾, *Gowory*⁸⁾, *Branicza*⁹⁾, *Gorzuchy* deserta¹⁰⁾, *Lyssy* deserta etiam¹¹⁾, *Rabyeschowo*¹²⁾, *Zagorzycze*¹³⁾, *Bylen*¹⁴⁾, *Pyasky*¹⁵⁾, *Gorzen* deserta¹⁶⁾, *Choyne*¹⁷⁾, *Stoczky*¹⁸⁾, *Kalynowa*¹⁹⁾, *Rzekha*²⁰⁾, *Wosnyky*²¹⁾ et *Bobrowniky*²²⁾, villae spectant et pertinent. Cuius ecclesiae rector, prout ex antiquo, circa eandem ecclesiam consuevit pro sui subsidio et curae pastoralis administratione servare duos capellanos in vicarios et ministrum, quos de proventus mensae suae plebanalis salariis providet; et habet pro dote et fundo bona et proventus infrascriptos ex antiquo, quorum et modo eadem ipsa ecclesia et plebanus extat in possessione: et primo in eadem villa *Stronsko* et eius haereditate habet specialem aream pro curia plebanali satis latam et spatiosam pro curia, allodio, pomeriis, pro commoditatibus domus, et protendit se ab ecclesia deorsum usque ad stratam publicam, quae vadit in *Siradiam* sub monte; item alias speciales areas pro domunculis vicariorum et ministri in latere cimiterii versus orientem; item habet unam aream emethonalem cum horto eidem adiacente pro uno manso, necnon et unum mansum agri in quolibet campo eiusdem haereditatis, et iacet dicta area circa finem in latere versus fluvium; necnon et pratum unum ad dictum mansum spectantem (sic), iacentem in confinibus agri plebanalis sub monte dicto *Grodzysko*, circa limites seu inter limites dictae haereditatis *Stronsko* et *Zapolycze*; et aliud pratum post fluvium *Grabya* et inter fluvium *Wartha*, inter

¹⁾ *Zapolyce*, gniazdo rodziny *Zapolskich* h. *Pobóg*, która wydała wielu ludzi kościołowi i rzeczypospolitej zasłużonych. Z tej rodziny pochodziła świętobliwa matka biskupów: *Macieja* i *Stanisława* *Lubińskich*, *Barbara* *Zapolska*, siostra cioteczna *Macieja* *Pstrokońskiego*, biskupa *kujawskiego*; z niej zdołilo kapitułę *gnieźnieńską* kilku zasłużonych i zacnych prałatów (Ks. *Korytkowski*, *Zywoty* *Arcyb.* i *Kanon.* *gnieźn.* Ms.). ²⁾ *Ptaszkowice*. ³⁾ *Petrokonie*, gniazdo rodziny *Pstrokońskich*. ⁴⁾ *Pędławice*, dziś w parafii *piotrkowskiej*. ⁵⁾ *Świerżymy*. ⁶⁾ *Zamosłki*, dziś nie znane. ⁷⁾ *Trojaki*, tak samo. ⁸⁾ *Gowory*. ⁹⁾ *Branica*. ¹⁰⁾ *Gorzuchy*, w parafii dziś *wróbłewskiej*. ¹¹⁾ *Lisy*, dziś w parafii *Godynice*. ¹²⁾ *Rembiszew*. ¹³⁾ *Zagorzycze*. ¹⁴⁾ *Beleń*. ¹⁵⁾ *Piaski*. ¹⁶⁾ *Gorzeń*, osada dziś w parafii nie znana. ¹⁷⁾ *Chojna*, dziś wieś z kościołem parafialnym od roku 1527, odłączona wraz z kilku innymi osadami od *Strońska* przez arcybiskupa *Jana* *Easkiego*, jak dowodzi erekcja z dnia 13 grudnia tego roku w aktach grodzkich *piotrkowskich* w roku 1607 oblatowana. Dawniej istniała tam kaplica i tę wyniósł rzeczony arcybiskup do godności kościoła parafialnego, ponieważ dla wezbrania rzeki *Warty* mieszkańcy wsi *Chojna* i sąsiednich do kościoła w *Strońsku* z drugiej strony rzeki położonego dostać się nie mogli. Wspomniany arcybiskup nadał tenże kościół dziesięcinami z wsi *Wiechucie* i z dóbr *opatowieckich* należącemu do stołu arcybiskupiego, nałożywszy na plebanów obowiązek odprawiania co tydzień jednej mszy ś. za pomyślność stolicy arcybiskupiej i za dusze zmarłych prymasów czynić kolektę. Na znak zaś swojej od kościoła *strońskiego* zależności każdy pleban powinien był rządcy kościoła w *Strońsku* płacić co-rocennie grzywnę srebra. Pierwiastkową kaplicę wystawił w *Chojnem* *Jan* *Eyczewski*, wojski *sieradzki*, zapewne na początku wieku XVI. W miejsce tej kaplicy *Stanisław* *Zapolski*, dziedzic miejscowy, wystawił w roku 1599 dzisiejszy piękny kościół mурowany, sklepiony, z dość wyniosłą wieżą, który *Maciej* *Lubiński*, zostawszy biskupem *chełmskim*, konsekrował. W kaplicy nad zakrystyą znajdują się obraz *N. Marii* *P.* powszechnie za endowny miany. W roku 1874 cały kościół całkiem został zrestaurowany i odnowiony. Do kościoła w *Chojnach* został wcielony kościół dawniej parafialny w *Dąbrowie* *Wielkiej* jako filia (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 43. 45). Dziś należą do parafii następujące miejscowości: *Bobrowniki*, *Borzewisko*, *Budziezna*, *Chojna*, *Dąbrowa* *Wielka*, *Dąbrówka*, *Dębina*, *Górki* *Stare*, *Górki* *Nowe*, *Julianów*, *Kalonka*, *Kowalszczyzna*, *Okrąglica*, *Sokolów*, *Kuśnie* i *Stoczki*. ¹⁸⁾ *Stoczki*, dziś w parafii *Chojna*. ¹⁹⁾ *Kalinowa*. ²⁰⁾ *Rzekha* (*Rzeka*). ²¹⁾ *Woźniki*. ²²⁾ *Bobrowniki*, w parafii *Chojna*. Przybyły później osady: *Zmysłona*, *Ojszczywilk*, *Zygmuntów*, *Marellów*, *Zaborów*, *Kopanina*, *Jełna*, *Anielów*, *Jeziórko*, *Chałupki*.

prata alia emethonum, quod pratum est sterile propter siccitatem loci. Item praefata ecclesia habuit in possessione inter alia pro dote et fundo partem fluvii *Grabya*, a limitibus haereditatis *Zapolycze* usque ad molendinum villae *Stronsko* se protendentem, in quo spatio habuit totalem libertatem obstacula faciendi, ponendi, et retium omni genere pisces capiendi, lacus tamen pro hac vice arena repletus idem et fluvius alveum suum et decursum divertit alias; item habet et decimam manipularem eadem ipsa ecclesia et eius plebanus post omnes et singulos agros praediales et emethonales totiusque haereditatis *Stronsko*, et conducit eam plebanus proprio curru tam ex agris emethonalibus percipiendo canapalia quam ex praedialibus absque perceptione; et solvunt emethones de quolibet manso per duos grossos et tertium pro columbatione, et de hortis hortulani aut eorum agros colentes solvunt canapalia per medium grossum, quia non conducunt decimas.

Zapolycze, *Pthaschowycze*, *Psthereconye*, *Panczlavycze* deserta, *Swyzyny*, *Zamoslhky*, *Troyaky* duplex, *Gowory*, *Gorzuchy* deserta, *Lyssy* deserta, *Bylen*, villae suprascriptae sub parochiali praedicta in *Stronsko*, in quibus licet sint agri praediales, necnon et emethonales, decimae tamen manipulares ex omnibus et singulis earum agris tam praedialibus quam emethonalibus provenientes spectant ad eandem parochialem et plebanum in *Stronsko*, et conducit eas curru proprio ex agris emethonalibus percipiendo canapalia, et ex praedialibus nihil praeter manipulares; solvunt etiam emethones in eisdem columbationem more aliarum villarum.

*Branycza*¹⁾, villa sub eadem parochiali in *Stronsko*, in qua non sunt aliqui agri ex antiquo praediales, solum emethonales, de quibus in toto decima manipularis datur pro mensa archiepiscopali. Est tamen praedium habens agros praediales, ex haereditatibus villarum iam dudum desertarum collectum, praedictae villae *Branycza* et agris eius vicinarum et contiguarum, videlicet *Gorzuchy*, *Troyaky*, *Lyssy*, in quibus haeres modernus, videlicet dominus *Adam* *Rabyesky* constituit praedium, et in eodem emethones de dicta *Branycza* eiusdem pro praedio laborant labores ordinariorum, et alii agri superflui dictarum haereditatum desertarum per haeredem divisarum villarum incolis locantur et conducuntur, de quibus decima manipularis datur, ut praemissum est, pro praedicta ecclesia parochiali et plebano in *Stronsko*, et emethones eiusdem villae pro eadem parochiali nihil aliud solvunt, solum columbationem de quolibet manso per unum grossum.

Rabyeschowo, *Zagorzycze*, *Stoczky*, *Choyne*²⁾, villae sub eadem parochiali, in quibus ex antiquo sunt certi agri praediales, de quibus duntaxat decimae manipulares provenientes in toto spectant ad eandem parochialem et plebanum in *Stronsko*, quas et conducit curru proprio, ex agris vero emethonalibus decimae manipulares dantur et solvuntur, in *Rabyeschowo* pro mensa archiepiscopali, in *Zagorzycze*

¹⁾ *Jan*, pleban *stroński* rozprawia się w roku 1481 z *Adamem*, dziedzicem *Rembiszewa* i *Branicy* o to, że mu od lat piętnastu zabiera dziesięciny z ostatniej wsi w wartości jednej grzywny srebra rocznie. Sąd konsystorski skazuje *Adama* na wynagrodzenie odpowiednie powoda (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. I. 649). ²⁾ Od niepamiętnych czasów dziesięciny z ról kmiecych w *Woźnikach*, *Stoczkach* i *Chojnach* należały do kanonii *gnieźnieńskiej*, fundi *Węglewo*. Mimo to plebani: *Stanisław* z *Strońska* i *Jakób* z *Borzewic* przywłaszczyli sobie te dziesięciny w roku 1449, o co *Piotr* *Pniewski*, kanonik *gnieźnieński* tegoż funduszu wytacza sprawę na kapitułę jeneralnej w *Gnieźnie*, domagając się obrony praw swoich (Acta decr. Capit. Gnesn. II, 11. 12).

pro parochiali et plebano in *Siracz*; in *Stoczky* vero et *Choyne* pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem modo obtinet dominus *Nicolaus Czepel*, demptis tamen tribus mansis emethonalibus in praedicta *Choyne*, de quibus etiam decima manipularis spectat unacum praediali ad ecclesiam et plebanum in *Stronsko*, et in eisdem villis emethones pro eadem parochiali in *Stronsko* et plebano solvunt columbationem de quolibet manso per unum grossum.

Pyasky, villa sub eadem parochiali in *Stronsko*, in qua ecclesia parochialis praedicta de media parte agrorum totius villae decimam manipularem convenientem tollit et percipit et de altera medietate ecclesia parochialis et plebanus in *Siracz*, et conducunt eam emethones absque solutione canapalium; solvunt tamen columbationem more aliarum villarum et in eis incolarum pro eadem parochiali et plebano in *Stronsko*.

Gorzen, haereditas deserta, in qua haereditate sunt certi agri nondum nemoribus occupati praediales, de quibus decima manipularis proveniens spectabat et spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Stronsko*; de agris vero emethonalibus pro mensa archiepiscopali, quarum etiam pars nemoribus iam excrevit.

Calynowa, *Wosnyky*, *Bobrowniky* et *Rzechta*, villae sub praedicta parochiali in *Stronsko*, de quibus villis emethones seu incolae, quia non sunt in eis aliqui agri praediales, solum emethonales et scultetiales, pro eadem ecclesia parochiali et plebano in *Stronsko* non solvunt aliquid praeter columbationem more aliarum villarum eiusdem parochiae; decimas vero manipulares ex omnibus et singulis agris eorum solvunt et tradunt in *Calynowa* pro mensa archiepiscopali; in *Wosnyky* et *Bobrowniky* pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem modo obtinet dominus *Nicolaus Czepel*, prout in *Stoczky* et *Choyne*; in *Rzechta* vero de duobus campis pro certa capellania seu altari *Gnesnensi*, quod modo obtinet dominus *Clemens Buszynski*¹⁾, prout et in *Wloschnyky*; de tertio vero campo, iacente versus haereditatem et villam *Podloszyce*, decima manipularis proveniens ex antiquo datur pro parochiali et plebano in *Maka*.

Taxata est eadem ecclesia ad quinque marcas argenti et pro denario sancti Petri ad undecim scotos.

59. CORCZOW.*)

Villa, et in eadem ecclesia parochialis tituli *sanctae Catharinae*, de iurepatronatus laicorum haeredum in dicta *Corczow*, quam pronunc obtinet honorabilis

¹⁾ *Klemens Buszynski*, był już naówczas kanonikiem *gnieźnieńskim* i *lwowskim* oraz plebanem w *Skazynie*. Po śmierci *Jana Lukowskiego*, installował się w roku 1514 na archidyakonią *gnieźnieńską*, ale się w roku następnym zrzekł tej pralatury na rzecz *Mucieja Góreckiego* (Ks. Korytkowski, *Żywoty Arcyb. i Kanon. gnieźn. Ms.*).

* *Korczew*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Korczewskich* albo *Korczowskich*, jak świadczy opis powyższy, według wszelkiego prawdopodobieństwa miała kościół parafialny już w wieku XIII, nie tylko bowiem tradycja miejscowa, ale i wizyty najdawniejsze zaliczają go do bardzo dawnych (*perantiqua*),

*Jacobus de Schadek*¹⁾, ex praesentatione nobilium *Nicolai*, *Stephani* et *Petri Corczowscy*²⁾, germanorum, necnon *Joannis*, *Nicolai*, *Stanislai Lyphnicowye*³⁾, similiter in eadem *Corczow* haeredum ex antiquo et non aliorum sortes haereditarias in eadem habentium. Ad quam iure parochiali praedicta *Corczow*, necnon *Wogyslawicze*⁴⁾, *Wola Woyslawska*⁵⁾, *Janyschewycze*⁶⁾, *Stassycze Rospyerskye*⁷⁾, *Stassycze Srednye*⁸⁾, *Stassycze Thymyenskye*⁹⁾, *Wola Zdunska*¹⁰⁾, *Rebyskye*¹¹⁾, *Zamlynye*¹²⁾, *Raduchow*¹³⁾, *Prathkow* et *Stradzow*¹⁵⁾, villae spectant et pertinent. Cuius ecclesiae pro tempore rector circa eandem ecclesiam pro sui subsidio servare consueverat capellanum unum in vicarium cum ministro, sed nunc propter decres-

co także akta konsystorza *gnieźnieńskiego* z wieku XV stwierdzają (Archiv. Consist. Gnesn., Akta luźne i Wizyty). Na szczególniejszą uwagę zasługuje znajdująca się w tymże kościele grupa figur w formie ołtarzyka z białego marmuru rzeźbionych, którą zwykle przy processyach obnoszą. W środku tej grupy jest figura *N. Maryi P.*, bo bokach zaś figury *śś. apostołów Piotra i Pawła* i dwóch aniołów. Na dole stoi wyraźnie wyryty rok 1076. Jeżeli data ta jest autentyczną, będzie to zapewne ołtarz połowy którego z książąt lub wodzów polskich z tego czasu. Jakim sposobem do kościoła w *Korczewie* się dostał, znikąd dojsć uie można (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1877 str. 51). Dzisiejszy kościół drewniany wystawił w miejscu takiegoż od starości upadającego w roku 1729 ks. *Grzegorz Plaszkowski*, pleban miejscowy. Za staraniem obecnego rządcy swego kościół ten został w roku 1875 gruntownie zrestaurowany, a wewnątrz ze składek parafian całkiem odnowiony i przyozdobiony. Na cmentarzu parafialnym wystawił *Ignacy Siemiątkowski* w roku 1857 kaplicę murowaną pogrzebową. W polu ku *Wojślawicom* stoi kaplica murowana pomiędzy lipami, według podania miejscowego na tem samem miejscu, na którym się niegdyś miał objawić obraz *N. Maryi P.*, w ołtarzu pobocznym kościoła parafialnego umieszczony, który lud *N. Maryą P. lipską* (zapewne od lip) nazywa i wielkie do niego ma nabożeństwo (tamże f. 50. 51).

¹⁾ *Mikołaj z Szadka*, pleban. ²⁾ *Korczowscy* (*Korczewscy*). ³⁾ Zapewne *Lipniczy* h. *Poraj*, którzy od dawna w *sieradzkim* województwie kwitli (Niesiecki l. c. III, 113). ⁴⁾ *Wojślawice*. ⁵⁾ *Wólka Wojślawka*. ⁶⁾ *Janiszewice*. ⁷⁾, ⁸⁾ i ⁹⁾ *Stęszycze*, dziś tylko jedno odłączone razem z *Zduńską Wólą* od parafii *korczewskiej* i przyłączono do nowo utworzonej parafii w *Zduńskiej Woli*. ¹⁰⁾ W tej wsi niegdyś, a dziś mieście, istniała przed rokiem 1767 kaplica z osobnym przez dwór utrzymywanym kapelanem, który mieszkałców w duchowne opatrywał potrzeby. W tym roku zaś na prośby *Feliksa Złotnickiego*, łowczego *szadkowskiego* i dziedzica miejscowego, który dla plebana dostatecznie obmyślił uposażenie i budynki plebańskie wystawił, władza duchowna erygowała tam osobny kościół parafialny przyłączony do niego z parafii *korczewskiej* oprócz *Zduńskiej Woli* wsie: *Stęszycze* i *Opiesin*. Przez sprowadzonych w znacznej liczbie niemieckich kolonistów na obszary nowin po wykarczowaniu lasów okolica zaludniła się znacznie. *Zduńska Wola* wzrosła na miasto i wkrótce powstały nowe osady w parafii: *Czechy*, *Holandry*, *Paprockie*, *Józefka* karczma, *Jurydyka*, *Krobanówek*, *Nowemiasto*, *Ogrodziska*, *Osmolin*, *Ostrów*, *Paprotnia*, *Poręby*, *Różomyśl*, *Świętdzieniewice*, *Adamów* i *Henryków*. Dziś parafia ta liczy przeszło 6000 dusz. Po śmierci fundatora, *Feliksa Złotnickiego* i żony jego, opiekunowie małoletnich ich dzieci: *Zygmunt Dobek*, miecznik i wice-starosta *sieradzki*, *Hipolit Masłowski*, łowczy *wieluński* i *Józef Pstrokoński*, cześnik *sieradzki* wystawili w roku 1782 dzisiejszy kościół drewniany, który w tymże roku pobenedykował *Tomasz Karasiewicz*, kanonik *wieluński*, proboszcz *widawski* i dziekan *szadkowski*. W mieście i wsiach okolicznych ludność składa się w dwóch przeszło częściach z Niemców, po większej części protestantów, anabaptystów, hennhutów i t. p. sekt, którzy mają osobny kościół. Ponieważ dla 6000 katolików kościoł drewniany zbyt szczupłym się okazał, dzisiejszy pleban rozpoczął na własną rękę budowę nowego murowanego obszernego kościoła i chociaż nadzwyczajnie wiele dokładał starań i ofiar, nie mógł ukończyć rozpoczętego dzieła dla braku funduszy. Na cmentarzu parafialnym jest kaplica murowana pod tyt. *ś. Krzyża*, a druga także nad szosą pod wezwaniem *ś. Aleksandra* (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 6263). ¹¹⁾ *Rebyskie*. ¹²⁾ *Zamlynie*. ¹³⁾ *Raduchów*. ¹⁴⁾ *Pratków*. ¹⁵⁾ *Stradzew*. Później przybyły osady: *Annopol*, *Benjaminów*, *Dyonizów*, *Floryanki*, *Izabelów*, *Karolów*, *Laskowice*, *Tymienice*, *Wiktorów*, *Zborowickie*.

centiam proventuum non continue servare potest, solum ministrum; et habet pro dote et fundo bona et proventus infrascriptos, quorum modo prout ante est in possessione pacifica; et primo in eadem villa et haereditate *Corczow* habet specialem aream pro curia et in eadem curiam cum hortis pro allodio, pomerio, piscinula seu vinaro et aliis commoditatibus sufficientem, in alia parte villae ex opposito ecclesiae versus septentrionem sitam; item in postico eiusdem areae habet iuger agri, alias *dzyal* maioris latitudinis sex bissulcorum, quam area curiae plebanalis, et protenditur continue a dicta area et hortis dotis plebanalis usque ad limites haereditatis *Wogyslawycze*; item habet alias duas areas pro domunculis vicariali et ministri cimiterio contiguas cum hortulo; item post ecclesiam versus meridiem habet aliud iuger agri quatuor bissulcorum in latitudine, in longitudine vero protenditur a cimiterio usque ad limites *Stassyze Thymyenskje*; item habet et pratum seu hortum pro prato in medio villae iacentem, de quo colligi solent de foeno aliquando duo currus aut minus; item habet etiam decimam manipulearem duntaxat ex agris praedialibus, qui iacent in duobus locis, ab agris emethonalibus distincti, in uno loco circa limites villae *Wola Wogyslawska*, solum unum iuger alias *nywa* non minus magnum, aliud iuger seu spatium agri praedialis iacet retro curias modo nobilium *Nicolai Corczowsky* et relictas olim *Mathiae Corczowsky*, de quibus agris praedialibus modo praemisso descriptis omnes haeredes moderni participant per aliquot sulcos inter eos divisi (sic); de agris vero emethonalibus, in quibus nunc propter multiplicationem haeredum resident nobiles et pro curiis eorum colunt pro maiori parte, necnon et in quibus resident emethones generaliter, singulariter de singulis decima manipularis proveniens in toto spectat ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Thuschyn*, et conducunt eam incolae absque solutione canapalium, alias si conducitur per plebanum de praedicta *Thuschyn* solvunt canapalia ex agris emethonalibus de manso per duos grossos; et pro plebano emethones solvunt de quolibet manso missalia per unum eorum siliginis et per unum avenae et nihil aliud solvunt; et non sunt modo in eadem villa plures quam quatuor emethones, sed multo plures curiae nobilium.

Janyshewycze, villa sub eadem parochiali in *Corczow*, in qua sunt speciales agri praediales, in quorum parte locatus est iam dudum unus emetho, modo dictus *Walenty*; ex quibus agris praedialibus omnibus decima manipularis proveniens datur pro eadem parochiali et plebano in *Corczow*, ex agris vero emethonalibus omnibus et singulis spectat ad parochialem ecclesiam in *Borzyschewycze*, et pro praedicta parochiali in *Corczow* et eius plebano emethones, solvunt columbationem de quolibet manso per unum grossum.

Stanshicze triplex, villae praedictae sub parochiali suprascripta, in quibus sunt agri praediales speciales ex antiquo, ex quibus decimae manipulares provenientes spectant ad eandem parochialem et plebanum in *Corczow*; ex agris vero emethonalibus in omnibus tribus villis similiter decimae manipulares provenientes in toto spectant ad parochialem ecclesiam et plebanum in *Thuschyn*, et conducunt eas emethones curribus eorum in omnibus tribus villis, quando non solvunt canapalia, quando vero solvunt non conducunt, sed plebanus de *Thuschyn* eius curru; pro plebano vero in *Corczow* solvunt duntaxat columbationem de quolibet manso per unum grossum; item et unus emetho in *Stanshicze Rospyerskje*, ut dicitur, in agris praedialibus locatus solvit decimam manipulearem pro praefata ecclesia in *Corczow*.

Zdunska Wola, Rebyeskye, Prathkow, villae sub eadem parochiali, in quibus sunt agri ex antiquo praediales, ex quibus ex antiquo decimae manipulares provenientes solvuntur danturque pro eadem parochiali et plebano in *Corczow*, ex agris vero emethonalibus solum columbationem de quolibet manso per unum grossum more aliarum villarum, et decimas manipulares in *Zdunska Wola* pro parochiali ecclesia et plebano in *Borzyschewycze*, in *Rebyeskye* autem et *Prathkow* pro mensa archiepiscopali.

Stradzow, villa sub eadem parochiali, in qua ex medietate totius villae agrorum decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Corczow*, de altera autem medietate datur pro parochiali ecclesia in *Casymyerz*; nihilominus totius villae emethones solvunt pro eadem ecclesia et plebano in *Corczow* solum columbationem.

Raduchow, villa sub eadem parochiali, in qua non sunt aliqui agri praediales sed scultetiae et emethonales, et eiusdem scultetiae scultetus ratione decimae manipularis pro eadem ecclesia et plebano in *Corczow* solvit de quolibet manso per fertonem et emethones duntaxat columbationem ex manso per unum grossum et decimam pecuniariam similiter pro mensa archiepiscopali.

Wogyslawycze, Wola Wogyslawska et Zamlynje, villae sub praedicta parochiali in *Corczow*, in quibus emethones et omnes et singuli incolae pro eadem parochiali nihil aliud solvunt, solum columbationem de quolibet manso per unum grossum, decimas vero in *Wogyslawycze* ex agris praedialibus ad ecclesiam parochialem in *Maka*¹⁾ et ex emethonalibus in *Casymyerz*²⁾, in *Wola* vero *Wogyslawska* pecuniariam de quolibet manso per octo grossos, et in *Zamlynje* manipulearem pro mensa archiepiscopali in toto; et non fuit in eadem *Zamlynje* aliquando curia neque agri praediales, sed modernus haeres, nobilis *Stanislaus Kamaczsky*, ex agris emethonalibus constituit sibi praediales.

Taxata est eadem ecclesia ad duas marcas argenti et pro denario sancti Petri ad quinque scotos.

60. MARZENYN.*)

Villa, et in eadem ecclesia parochialis tituli *Assumptionis virginis Mariae*, de iurepatronatus cancellarii ecclesiae metropolitanae *Gnesnensis*, pro tempore

¹⁾ *Męka*. ²⁾ *Kaźmierz*.

*) *Marzenin*, wieś od niepamiętnych czasów arcybiskupów *gniźnieńskich*, którzy tam założyli i hojnie uposażyli kościół parafialny już zapewne w wieku XIII; istniał bowiem dawno przed rokiem 1331, w którym arcybiskup *Janisław* w porozumieniu się z kapitułą swoją metropolitalną ustanawiając na dniu 2 kwietnia siódmą w tejże kapitule prałaturo kancлера, przeznaczył na jego uposażenie oprócz dziesięcin stolu arcybiskupiego w *Brudzewie, Malachowicach i Ujmie Malej* oraz dziesiątej części cła w *Skrzynnie* i w całej ziemi *sieradzkiej*, z wyjątkiem *Uniejowa*, wszelkie dochody probostwa *marzenińskiego* z obowiązkiem utrzymywania przy kościele tamtejszym wieczystego wikaryusza i takowego arcybiskupowi prezentowania (Archiv. Capit. Gnesn. Regestrum privileg. Vladislai, canonici Gnesn. Kod. dypl. wielkop. II, 445, 446). Jak opis powyższy wskazuje, kanclerzo *gniźnieńscy* zkażąd hojnie

existentis, quam pronunc obtinet honorabilis dominus *Sbigneus Pstroconsky*¹⁾, ex praesentatione reverendissimi domini, nunc archiepiscopi *Gnesnensis Joannis de Lasko*, protunc cancellarii ecclesiae *Gnesnensis* praedictae. Ad quam iure parochiali praedicta *Marzenyn* necnon *Schelaczycze*²⁾, *Szezanow*³⁾, *Nyeczzenya*⁴⁾, *Rossoscha*⁵⁾, *Pruskow*⁶⁾, *Dobra*⁷⁾, *Wola*⁸⁾, *Glowaczewycze*⁹⁾, *Przemylow*¹⁰⁾, *Grabya*¹¹⁾, *Brzyska*¹²⁾, *Roykow*¹³⁾, *Mlodawyn podborem*¹⁴⁾, *Mlodawyn Byenkowskyego*¹⁵⁾, *Marschyn*¹⁶⁾, *Paprotlna*¹⁷⁾, *Szedzanowycze*¹⁸⁾, *Vygyelzow*¹⁹⁾, *Stypuly*²⁰⁾, *Wrzeszyn*²¹⁾, *Karzynycze Olbrachthy*²²⁾, *Karzynycze*²³⁾, *Wstho*²⁴⁾, *Crobanowek*²⁵⁾, *Crobanow*²⁶⁾, *Okupy duplex*²⁷⁾, *Byelow*²⁸⁾, *Custhrzycze deserta*²⁹⁾, *Zawady deserta*³⁰⁾, villae spectant et pertinent. Cuius ecclesiae rector pro tempore existens pro sui subsidio et curae pastoralis administratione propter magnam parochiam circa eandem ecclesiam consuevit ex necessitate, prout ex antiquo, servare duos capellanos in vicarios et ministrum, quos ex proventibus mensae suae plebanalis salariat, et habet pro dote et fundo bona et proventus infrascriptos, quorum modo eadem ipsa ecclesia est in possessione pacifica; et primo in eadem villa et haereditate *Marzenyn* habet pro curia plebanali specialem aream cum hortis pro allodio et aliis commoditatibus, necnon et alias areas pro vicariis et ministro cimiterio contiguas; item habet tabernam seu aream pro taberna cum horto penes viam, quae vadit per eandem villam et fluvium *Grabya*, versus *Pyotrkow* in ripa eiusdem fluvii; item et certum iuger agri, quod iacet circa limites villae *Stypuly*, in

uposażeni, zatrzymali dla siebie tylko dziesięciny w *Marzeninie*, a resztę dochodów pozostawili dla samodzielnych plebanów tamtejszych, których na to beneficjum prezentowali. Gdy pierwotny zapewne kościół tamtejszy chylił się zaczął ku upadkowi, stanął w miejsce jego w roku 1372 nowy kościół murywany dotąd istniejący i dobrze utrzymany (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1877 f. 122), nakładem albo arcybiskupa *Jarosława Skotnickiego*, który był wielkim budownikiem świątyń pańskich w archidiecezyi, albo też ówczesnego znakomitego kanclerza, a później po sławnym *Janie z Czarnkowa*, archidyakona *gnieźnieńskiego*, *Bronisława* (Ks. Korytkowskiego, *Zywoty* Arcyb. i Kanon. gnieźn. Ms.). Kościół ten w przeciągu kilku wieków kilkakrotnie był restaurowany, a gdy się z czasem dla zwiększonej liczby parafian okazał za szupły, za staraniem rządcy swego, *Gaudentego Lipińskiego*, przybudowaną została do niego z drzewa nawa główna, którą następca jego, ks. *Michał Chmielewski*, dokończył około 1750 roku. Po 60 latach dwóch parafian: *Cielecki*, stolnik i *Antoni Potocki*, cześnik *sieradzki* rozpoczęli budowę w miejsce drewnianej podupadłej nowej murywanej nawy, lecz zawczesna śmierć *Cieleckiego* dzieło przerwała, które dopiero około roku 1820 nakładem *Franciszki z Potockich Krzyckiej*, *Józefy z Potockich Otockiej* i *Antoniego Potockiego*, cześnika *kruszwickiego* dokończone zostało. Kościół cały gruntownie zrestaurowany został w najnowszym czasie za staraniem plebana nakładem *Juliusza Ramockiego*, dziedzica wsi *Wola Marzeńska* i innych parafian (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1879 99. 100).

1) *Zbigniew Pstrokoński*, syn *Jana z Bużenina*, którzy otrzymawszy w dziale dobra *Pstrokonie* w województwie *sieradzkim*, *Pstrokońskim* się przeważał i był protoplastą znakomitego rodu tego nazwiska. *Nieściecki* mieni go być kanonikiem *gnieźnieńskim*, o czem akta kapitulne nic nie mają (Ks. Korytkowski, *Zywoty* Arcyb. i Kanon. gnieźn. Ms.). 2) *Zieleńczyce (Zielonice)*. 3) *Szezanów*. 4) *Niecia*. 5) *Rossosza*. 6) *Pruszków*. 7) *Dobra*. 8) *Wola Marzeńska*. 9) Osada dziś nie znana. 10) *Przemylów*, dziś w parafii *Grabno*. 11) *Grabia*, tak samo. 12) *Brzeski*. 13) *Rójków*. 14) *Młodawin Górny*. 15) *Młodawin Dolny*. 16) *Marzenek*. 17) *Paprotlna*, osada tego miana dziś w parafii *Zduńska Wola*. 18) *Nieodgadniona*. 19) *Młodawin Bieńkowskiego*, dziś nie znany. *Wygyelzów*. 20) *Stypuly*. 21) *Wrzeszyna*. 22) *Karśnice*, dziś tylko jedno bez przydomku. 23) *Karśnice*, jak poprzednio. 24) *Nieodgadniona*. 25) *Krobanówek*, dziś w parafii *Zduńska Wola*. 26) *Krobanów*. 27) *Okup Wielki i Okup Mały*; później przybył *Okup Fabryczny*. 28) *Bilew*. 29) *Kustrzycze*. 30) *Zawady*, dziś w parafii nie znane. Przybyły później osady: *Dąbrowa*, *Tumianka*, *Grabia*, *Piguła*, *Przymiłów*.

longitudine se protendens ad spatium unius stadii, in latitudine vero satis latum et spatiosum; item et aliud iuger agri arenosi prope viam, quae vadit in *Siracz* in longitudine similiter se protendens ad spatium unius stadii, in latitudine vero citra et ultra bissulcos (sic); de quibus agris nemini decimat, et si locat eosdem agros plebanus decimas percipit, et emethones pro eadem ecclesia et plebano nihil aliud solvunt, solum columbationem, et decimam manipularem pro cancellaria ecclesiae *Gnesnensis*.

Schelaczycze, villa praedicta sub eadem parochiali, cuius incolae, nobiles et plebei, solvunt decimam manipularem ex omnibus et singulis ipsorum agris alternatis vicibus pro eadem ecclesia in *Marzenyn* et *Sadzezewycze*, et columbationem solum pro eadem parochiali in *Marzenyn*.

Nyeczzenya suprascripta, in qua incolae pro eadem parochiali ecclesia ipsorum in *Marzenyn* nihil aliud solvunt praeter columbationem more aliarum villarum et decimam manipularem in toto pro parochiali ecclesia et plebano in *Sadzezewycze*, ut praemissum est.

Szezanow, *Rossoscha*, *Okupy duplex*, villae sub eadem parochiali in *Marzenyn*, in quibus villis eadem ecclesia et plebanus eius nihil aliud percipit solum columbationem more aliarum villarum, decimas vero earundem incolae solvunt pro cancellaria *Gnesnensi*.

Wola, *Glowaczewycze* et *Byelow*, villae sub eadem parochiali in *Marzenyn*, post quarum omnes et singulos agros decimae manipulares provenientes in toto spectant ad eandem ecclesiam parochialem et plebanum in *Marzenyn*.

Pruskow, *Dobra*, *Grabya*, *Młodawyn duplex*, *Marschyn*, *Paprotlna*, *Swyadzanowycze*, *Wygyelzow*, *Crobanowek*, *Crobanow*, *Custhrzycze deserta*, villae sub eadem parochiali in *Marzenyn*, in quibus sunt speciales agri praediales, quorum in aliquibus villis suprascriptis partem emethones aut hortulani colunt, de quibus nihilominus decimae manipulares provenientes in toto spectant ad eandem parochialem et plebanum in *Marzenyn*, et aliquas earum solus percipit et aliquas ministro consignat in salarium; ex agris autem emethonalibus in toto dantur pro cancellaria *Gnesnensi* et ipsius pro tempore cancellario, emethones autem ex eisdem villis pro eadem parochiali solum solvunt columbationem more aliarum villarum.

Stypuly, *Wrzeszyn*, *Karzynycze duplex*, *Wstho* et *Zawady*, villae et haereditas deserta sub praedicta parochiali, in quibus incolae decimas manipulares ex omnibus et singulis agris ipsarum provenientes in toto solvunt dantque pro eadem parochiali et plebano, et non sunt in eis aliqui emethones, solum hortulani, qui solvunt columbationem similiter pro eadem ecclesia parochiali in *Marzenyn*.

Przemylow, *Brzyska*, *Roykow*, villae sub eadem parochiali in *Marzenyn*, in quibus incolae pro eadem ecclesia parochiali solum solvunt columbationem et decimas manipulares in toto pro cancellaria praedicta *Gnesnensi*.

Podolye duplex, villae sub parochiali ecclesia in *Grabno*, in quibus decima manipularis ex agris duntaxat emethonalibus proveniens in toto spectat ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Marzenyn*; ex agris vero praedialibus datur pro praedicta parochiali et plebano in *Grabno*.

DECANATUS BRZESNYCZENSIS.¹⁾61. BRZESNYCZA^{*)}, OPPIDUM.

Ecclesia parochialis in ibidem tituli *sancti Joannis Baptistae*, de iurepatronatus et praesentandi regiae maiestatis, quam modo obtinet honorabilis *Stanislaus de Lyskowo* ex praesentatione serenissimi principis domini *Sigismundi* regis Poloniae; qui pro subsidio et curae pastoralis administratione, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam servat duos capellanos in vicarios et ministrum quos salariat ex proveniunt mensae suae plebanalis. Ad quam iure parochiali ex antiquo spectant, antiqua *Brzesnycza* et in eadem capella seu oratorium, tituli *gloriosae virginis Mariae* et *sancti Stanislai*, in quo oratorio plebanus de *Brzesnycza* oppido per vicarium singulis diebus dominicis tenetur ex antiqua consuetudine et ordinatione missam legere et sermonem ad populum facere; villae vero infrascriptae, videlicet *Dupycze*²⁾, *Strzelca*³⁾, *Prussyczko*⁴⁾, *Jancowice*⁵⁾, *Zakrzów*⁶⁾, necnon molendina: *Curek*⁷⁾, *Jandrek*⁸⁾ et circa *Prussyczko* duo, et incolae earum in eadem percipiunt ecclesiastica sacramenta. Item eadem ecclesia et ipsius pro tempore rector habet pro dote et fundo, imprimis in eodem oppido circa ecclesiam pro curia et domo plebanali unam aream, satis strictam et alias areas satis parvas pro vicariis, in finibus seu limitibus eimiterii et quartam pro schola; item oppidani eiusdem oppidi pro ecclesia et eius plebano nihil aliud solvunt, solum de qualibet domo hospes pro colenda per unum grossum, et inquilini per dimidium grossum, et pro scholae ministro per quatuor denarios et inquilini per duos denarios; et ultra hi, qui habent agros in

¹⁾ *Brzeznicensis*.

^{*)} *Brzeznica*, niegdys miasto królewskie z zamkiem, które *Kazimierz W.* murem opasał (Baliński l. c. I, 227), dziś osada z kościołem parafialnym prawdopodobnie powstałym razem z miastem, które w roku 1265 założył *Leszek Czarny*, albo w roku 1287, kiedy tenże książę miasto to na terazniejsze przenosił miejsce (Encykl. ogólna wiedzy ludzkiej III, 195). Dzisiejszy piękny swą starożytnością imponujący kościół stanął około roku 1417, zapewne z szczytobliwosci króla *Władysława Jagielly* (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1878 f. 146). Dwa lata pierwej, a zatem w starym drewnianym kościele ochrzczony został sławny nasz dziejopisarz *Długosz*, który się tam miał urodzić roku 1415 (Encyklop. cit. III, 195. Cfr. Dr. Zeisberg, Dziejopisarstwo Polskie wieków średnich t. II, 2). W roku 1444 ojciec jego *Jan*, fundował przy kościele *brzeznickim* altaryę, o której będzie niżej. We wsi *Stara Brzeznica* jest kaplica drewniana publiczna, druga także znajduje się we wsi *Strzelcach*. Pierwsza była zapewne pierwotnym kościołem parafialnym przed przeniesieniem miasta na dzisiejsze miejsce, co się zdaje potwierdzać opis powyższy, według którego w tejże kaplicy *secundum antiquam consuetudinem*, co niedzielę odprawiało się nabożeństwo parafialne. W kościele *brzeznickim* znajduje się obraz *Przemienienia Pańskiego* powszechnie za cudowny uważany (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1879 f. 111).

²⁾ *Dubidze*. ³⁾ *Strzelca*. ⁴⁾ *Prusicko*. ⁵⁾ *Janików*. ⁶⁾ *Zakrzów*, dziś w parafii i okolicy nie znany. ⁷⁾ *Curek*, ⁸⁾ *Jandrek*, nazwy dziś nie znane. Przybyły później osady: *Alwierz*, *Barbarówka*, *Borowiec*, *Gójć*, *Klekoty*, *Krzyplin*, *Kuźnica*, *Mirosze*, *Nowawieś*, *Ostrów*, *Psary*, *Puchy*, *Rybaki*, *Słowiki*, *Staszów*, *Ważne Młyny*, *Wólka Prusicka*.

antiqua *Brzesnycza*, quia nova *Brzesnycza* nullos agros habet ad eam spectantes, solum ad antiquam solvunt de quolibet manso per tres coros siliginis et per tres avenae; item in eadem antiqua *Brzesnycza* plebanus seu ecclesia habet speciales agros et prata, quarum (sic) partem colit pro necessitate et curia sua, hincinde per partes inter agros oppidanorum divisos, necnon duo prata iacentia, unum in littore fluvii *Wartha* et aliud post piscinam regiam. Habet insuper in eadem antiqua *Brzesnycza* quatuor areas cum hortis eisdem adiacentibus, duas pro emethonibus et duas pro hortulanis, ex quibus solum duae sunt possessionatae et duae manent desertae, una videlicet emethonalis et altera hortulaniae. Quae quidem arcae emethouales habent speciales agros ad instar dimidii lanci pro qualibet area, necnon prata ex agris plebanalibus emensurata et eisdem areis adiuncta, et solvit quilibet emetho pro censu annuo eidem ecclesiae alias plebano per viginti grossos et colunt de agris uterque ipsorum quantum potest tribus coris ad hiemem et tantum pro aestivalibus superseminare et eadem frumenta seminata metere, colligere et conducere propriis laboribus et curibus tenentur; item lignorum (sic) per tres currus adducunt per annum et per duos pullos cum viginti ovis solvunt; hortulanus vero, quia habet hortulaniam satis magnam sibi adiunctam cum prato noviter per plebanum, solvit pro censu annuo plebano per unam marcam; item in eadem antiqua *Brzesnycza* sculteti seu dicti liberi alias *wolny* solvunt ratione decimae de quolibet manso per unum fertonem et proveniunt pronunc una marca cum media; hortulani vero praedicti plebanales pro censu solvunt per fertonem; ex agris vero omnibus et singulis praeter dictos agros scultetiales nihil aliud pro eadem ecclesia et plebano datur solum missalia de quolibet manso, ut praenissum est, per tres coros siliginis et tres avenae; decima vero manipularis proveniens spectat ad doctores universitatis *Cracoviensis*.

Dupycze, villa praedicta sub eadem parochiali, in qua ecclesia eadem et pro tempore ipsius plebanus habet unum emethonalem mansum et in eodem modo sedet quidam *Joannes Grzybek*, qui pro censu annuo solvit per mediam marcam et colit de agris tantum, quantum tribus coris potest superseminare ad hiemem et tantundem pro aestivalibus et segetes colligere et conducere; ligna etiam ducit, capones duos et quindecim ova solvit; alii vero omnes et singuli emethones de quolibet manso solvunt missalia per tres coros siliginis et per tres avenae, et decimam manipularem solvunt doctoribus in *Cracovia*.

*Crupplyno*¹⁾, suburbium novae civitatis seu oppidi *Brzesnycza*, in quo eadem ecclesia et plebanus pro tempore existens habet tres areas cum hortis eisdem adiacentibus, tres pro emethonibus et unam pro hortulano quartam (sic); necnon unum mansum cum medio agrorum cum pratis ad eosdem mansum cum medio spectantibus, in quibus arcis tribus emethonalibus modo sedent *Albertus Cholewa*, *Albertus Grudzen*, *Albertus Prusz*, et hortulanus *Stanislaus*, qui pro censu solvunt emethones per viginti grossos et hortulanus fertonem, et similiter colunt de agris eorum quilibet, quantum tribus coris tam ad hiemem quam ad aestatem supersemnatur et eadem colligere et conducere (tenentur), et conducunt ligna prout alii superius descripti, et alia solvunt prout ceteri et pratum omnes falcastrant et foenum colligunt et conducunt, videlicet quod iacet in litore fluvii *Wartha*; decimam vero solvunt omnes

¹⁾ *Kruplín*.

eiusdem suburbii incolae ex eorum agris pro dominis doctoribus. Missalia vero solum eorum quatuor solvunt pro plebano, similiter per tres coros siliginis et tres avenae, alii agri iacent deserti, de quibus solvebantur similiter missalia, prout tenebatur omnes emethones ad regiam maiestatem pertinentes, quorum modo sunt solum quatuor; scultetiales vero emethones loco decimae solvunt de manso per fertonem et similiter scultetus; ex agris vero praedialibus regiae maiestatis in eadem *Crupplyno* decima manipularis proveniens in toto spectat ad eandem parochialem et eius plebanum et conduit eam plebanus curru proprio; item in alio suburbio versus et post hospitale, eundo in *Duppycze*, eadem ipsa ecclesia et eius pro tempore plebanus habet tres hortos, unum circa portam oppidi et duos versus *Dupycze*, et in uno eorum locatur allodium.

Zakrzew, villa sub eadem parochiali, in qua ex agris praedialibus decima manipularis proveniens spectat pro parochiali et plebano in eadem *Brzesnycza*, quam conduit plebanus eius curru; ex agris vero emethonalibus pertinet ad canonicatum et praebendam *Gnesnensem*, quem obtinet modo dominus *Clemens Bussyński*¹⁾; et emethones pro parochiali ecclesia nihil aliud solvunt, solum colendam, quam percipiunt vicarii.

Jancovicze, *Prussyczko* et *Strzelcze*, villae sub eadem parochiali, in quibus incolae etiam nobiles pro eadem ecclesia et plebano nihil aliud solvunt, solum colubationem per unum grossum, et hortulani per dimidium grossum; decimas vero manipulares pro canonicatibus et praebendis *Gnesnensibus*; in *Jancovicze* pro canonicatu et praebenda, quos dominus *Clemens Bussyński*, in *Prussyczko* doctor *Joannes de Leschnyza*²⁾, in *Strzelcze* vero similiter doctor *de Leschnyza* obtinent.

Taxata est eadem ecclesia ad tres marcas argenti et solvit etiam pro denario sancti Petri collectori unum fertonem.

ALTARE tituli *sancti Nicolai*³⁾ in eadem parochiali, quod obtinet modo honorabilis *Martinus de Rozdzino* ex praesentatione haeredum advocatae in *Brzesnycza* et *Chorzemycze* eiusdem altaris fundatorum et dotatorum. Cuius altaris altarista pro tempore existens habet pro dote et fundo, imprimis in eodem oppido circa ecclesiam unam aream penes aream advocatae ex eadem emensuratam et in eadem domunculam; item in antiqua *Brzesnycza* duos mansos, quondam ad advocatiam spectantes, in quibus resident *Joannes Srodka* et *Stanyecz*, qui solvunt pro censu annuo per mediam marcam et alius manet modo desertus, qui nihilominus locatur ad unam marcam, et nihil aliud laborant modo, solum ligna per duos currus

¹⁾ *Buszynski*, o którym było wyżej. ²⁾ *Jan z Leśnicy*, kanonik *gnieźnieński*, doktor i profesor teologii, ułożył z polecenia arcybiskupa *Łaskiego* mszał, który wyszedł z druku roku 1523. Umarł 1551 (Ks. Korytkowski, *Żywoty Arcyb. i Kanon. gnieźn. Ms.*). ³⁾ Przy kościele *brzeźnickim* fundował w roku 1444 *Jan Długosz*, ojciec sławnego naszego kronikarza altaryą pod tyt. *śś. Piotra i Pawła apostołów, Barbary, Marcina i Mikołaja*, zapisawszy na utrzymanie altaryzisty 5 grzywnien srebra rocznie od kmieci w wsi swojej dziedzicznej *Czernica* (położonej dziś w powiecie *wieluńskim* w parafii *Ossyaków*) i zastrzegłszy familii swojej prawo prezentowania altaryzisty. Pierwszy z niej *Jan Długosz*, historyk, kanonik *gnieźnieński* i *krakowski* prawo to po śmierci ojca wykonywał, jak dowodzą akta konsystorskie, w których pod rokiem 1459 oblatowaną jest erekcja kanoniczna tej fundacji i odnośny dokument fundatora z dnia 29 kwietnia roku 1444 (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. 428—430). Altaryś ta widać upadła jeszcze przed uskutecznieniem powyższego opisu, który o niej nic nie wspomina. Ta, o której wyżej mowa, jest widocznie inna.

adducunt, per unum caponem et per quindecim ova solvunt; item habet partem borrae, iacentem versus *Boryschovicze*¹⁾, eundo in *Wanssosche*²⁾, in eadem habet mellificia; item duas marcas super bonis *Chorzemycze*³⁾, in certis emethonibus more emptionis in vim reemptionis alias *na Wyderkov*⁴⁾ per quendam *Mathiam Rosparek*, canonicum *Sandecensem* pro certa summa quinquaginta ducatorum comparatas. Cuius quidem altaris altarista ad tres missas singulis septimanis explendas obligatur, videlicet pro benefactoribus, pro peccatis et de *beata virgine Maria*.

Taxatum est ad unam marcam argenti.

62. JEDLNO.*)

Villa, in eadem ecclesia parochialis, tituli *Omnium Sanctorum* de iurepatronatus laicorum haeredum de ibidem, quam modo obtinet honorabilis *Joannes de Corthychnyza*⁵⁾, presbyter actu, ex praesentatione in ibidem haeredum, qui propter paucitatem proventuum pro sui sustentatione et subsidio, prout ex antiquo, non servat neque servare vult vicarium neque ministrum, solum etenim dicta *Gyedlno*⁶⁾ et *Wola Gyedlyenska*⁷⁾ ad eandem iure parochiali spectant et pertinent, habetque pro dote et fundo solum et duntaxat, imprimis in eadem villa et haereditate aream ex opposito ecclesiae cum hortis eidem areae adiacentibus et in eadem area est curia plebanalis necnon allodium, pomeria, et pro aliis commoditatibus sufficientes (sic); item unam aliam aream in fine villae, ex opposito tabernae domini haeredis, quondam pro hortulano, nunc vero emetho est locatus, habens, prout ex antiquo, hortum hortulaniae et agros ex agris praedialibus plebano et eius plebanus in quolibet campo per unum mansum agri, necnon unum pratium inter prata emethonum iacentem (sic), de quo ad minus colligi solet unus acervus; emetho autem praedictus sic, ut praemittitur, locatus, plebano nihil aliud solvit aut laborat, solum triginta grossos pecuniarum pro censu; item habet decimam manipularem post omnes et singulos agros curiae et scultetiae, necnon duobus iugeribus agri deserti, quae locantur per dominum haeredem et non exstat memoria de possessore eorum; de quibus omnibus decima manipularis, prout ex antiquo, proveniens spectat ad eandem ecclesiam et plebanum et conduit plebanus curru proprio eandem decimam ex agris praedialibus, ex aliis vero scultetus et conductores; emethones vero totius villae ex omnibus et singulis

¹⁾ *Borszewice*. ²⁾ *Wizosze*. ³⁾ *Chorzewice*, dziś w parafii *sulmierzyckiej*. ⁴⁾ *Na wyderkaf*.

* *Jedlno*, wieś pierwotnie królewska później szlachecka, nad rzeczką *Jedlanka*, miejsce pamiętne częstym pobytym *Władysława Jagiełły*, który tu co rok zjeżdżał na łowy, gniazdo familii *Jedlińskich* h. *Nabram*, która się przy niem trzymała jeszcze na początku wieku zeszłego, albowiem *Jan Jedliński* wystawił tam r. 1709 dzisiejszy kościół drewniany w miejsce dawnego również drewnianego zapewne w początku wieku XV przez przodków jego fundowanego, o którym jako dawno istniejącym akta konsystorskie w drugiej połowie wieku tegoż wspominają (Acta Consist. Gnesn. Rubryc. cit. z r. 1878 f. 147).

⁵⁾ *Jan z Korytnicy*, pleban. ⁶⁾ *Jedlno*. ⁷⁾ *Wola Jedleńska*. Później przybyły miejscowości: *Borki, Hulanka, Jankowice, Zagórze i Zacisze*.

agris emethonalibus decimam manipularem solvunt pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem modo obtinet dominus *Joannes Grod*, decretorum doctor, et pro ecclesia parochiali praedicta nihil aliud solum missalia de quolibet manso per duos coros siliginis et unum avenae.

Wola, villa sub eadem parochiali, in qua incolae seu emethones loco decimae manipularis ex quadam consuetudine pro eadem ecclesia parochiali in *Gyedlno* solvunt de quolibet manso per sex grossos et pro columbatione per unum grossum, et similiter in *Gyedlno* tabernatores solvunt loco missalium per unum grossum columbationem et hortulani per medium grossum.

Taxata est eadem ecclesia ad unam sexagenam et collectori denarii sancti Petri solvit per unum scotum et pro quittantia unum grossum.

63. VYEWYECZ. *)

Villa, in eadem ecclesia parochialis, tituli *sancti Martini* de iure patronatus laicorum haeredum in eadem *Vyewyecz* et *Krzywanycze*, quam modo obtinet honorabilis *Nicolaus de Szkarbymyerz* ¹⁾ ex praesentatione nobilis *Petri Stawyczski*, tunc tutoris nobilis *Dorotheae*, filiae olim nobilis *Petri* haeredis in *Wyewyecz* et nobilis *Adam Krzywanski* ²⁾; qui, prout ex antiquo, propter paucitatem proventuum ad eandem ecclesiam spectantium nequit servare vicarium, solum ministrum. Ad quam iure parochiali ultra praefatam *Vyewyecz*, villae infrascriptae, videlicet *Zamosczie* ³⁾, *Dabowyecz* ⁴⁾, *Krzywanycze* ⁵⁾ et *Wola* ⁶⁾ iure parochiali spectant et pertinent. Habetque eadem ipsa ecclesia et eius pro tempore rector proventus pro dote et fundo infrascriptos videlicet, primo in eadem villa et haereditate ex opposito ecclesiae aream pro curia satis competentem cum horto, in postico eiusdem curiae se continue protendentem versus paludem; item et alium hortum penes hortum tabernae, per olim haeredem dominum *Petrum* eidem ecclesiae et plebano donatum, quem idem haeres usurpaverat inter alia ad praebendarium in ibidem spectantia, prout et modo, duos mansos agri cum medio, qui spectant, ut dicitur, ad praebendam et in eisdem emethones residentes solvebant censum praebendario et labores faciebant, usurpavit et ab ecclesia ademit; item habet et aliam specialem aream pro schola; item habet unum iuger agri, iacentem (sic) penes paludem et inter

*) *Wiewiec*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Wiewieckich* h. *Jastrzębiec* (Niesiecki, Korona IV, 529), znana od bardzo dawnych czasów, albowiem na dziesięcinach jej i wsi okolicznych fundowany był kanonikat *gnieźnieński* tego nazwiska (*fundi Wiewiec*) niezawodnie przy pierwotnem uorganizowaniu samodzielnej kapituły *gnieźnieńskiej* (*Acta Capit. Gnesn.*), miała kościół parafialny już przynajmniej w wieku XIII, jak to z wzmianek w dokumentach i aktach kapitułnych wnosić należy. Kościół ten służył od niepamiętnych czasów obrazem *N. Maryi P.* powszechnie za cudowny mianym. Dzisiejszą świątynię Pańską wystawili parafianie z cegły palonej w roku 1861 (*Rubryc. cit. z r. 1878 f. 149*).

¹⁾ *Mikołaj z Skalmierza*, pleban. ²⁾ *Stawiski*. ³⁾ *Adam Krzywanski* h. *Jastrzębiec*. ⁴⁾ *Zamosczie*. ⁵⁾ *Dabowiec*. ⁶⁾ *Krzywaniec*. ⁷⁾ *Wola Wiewiecka*. Przybyły później osady: *Antonina*, *Blota Kruplińskie*, *Mrówki (Mrowisko)*, *Otocze*, *Pomiary*.

viam, quae vadit in *Brzeszyca* ¹⁾, se protendentem ab area plebanali usque ad limites *Wola*; item et pratum unum circa idem iuger agri, penes nemus seu silvam, de quo solet colligi ad minus de foeno unus acervus; item et alia duo prata iacentia super palude inter prata emethonum eiusdem villae, de quibus etiam solet et potest colligi unus acervus; item habet decimam manipularem post omnes et singulos agros praediales, necnon quinque mansos emethonales, qui mansi dempto uno iacent deserti. Sedet enim in uno quidam *Swyathoslaus Gotovyecz* ²⁾, alii vero agri deserti dicuntur et appellantur ex antiquis eorum possessoribus *Budowsky*, *Droszdzałowski* ³⁾, *Gyedlynsky* ⁴⁾ et quartus ex agris praedialibus emensuratus, de quo anno praesenti proxime elapso factor decimarum canonicatus et praebendae, quem modo obtinet dominus *Joannes Grod*, decretorum doctor, possessione decimae de facto eam rapiendo, spoliavit; et similiter ex agris tabernarum duarum decima manipularis spectat ad eandem ecclesiam et plebanum et conducit easdem decimas ex agris praedialibus curiae plebanus curru proprio, ex emethonalibus et hortulariarum emethones et hortulani; ex aliis vero agris, ex omnibus et singulis emethonalibus eiusdem villae decima manipularis datur pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem obtinet dominus *Grod Joannes* ⁵⁾, doctor; plebano vero emethones eiusdem villae omnes et singuli ex mansis possessionatis solvunt missalia per duos coros siliginis et duos avenae, hortulani autem loco missalium solvunt columbationem per unum grossum et hortulani per medium.

Wola, villa sub eadem parochiali, in qua sunt duae tabernae habentes agros speciales, de quibus decima manipularis proveniens spectat ad eandem ecclesiam et plebanum in *Wyewyecz*; ex agris autem emethonalibus omnibus et singulis decima manipularis datur, prout ex antiquo, pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, prout in *Vyewyecz*; et pro plebano emethones nihil aliud solvunt solum unum grossum et similiter tabernatores.

Krzywanycze, villa etiam sub eadem parochiali, in qua decima manipularis ex agris praedialibus duntaxat spectat ad eandem ecclesiam et plebanum in *Wyewyecz*, quorum pars iacet iam dudum deserta; coluntur tamen per emethones per partes, quoniam in ibidem erant plures nobilium curiae et modo una, ratione cuius a tribus duntaxat annis factor domini doctoris *Joannis Groth*, possessione decimae manipularis ex eisdem agris provenientis et ex antiquo ad ecclesiam parochialem praedictam in *Wyewyecz* spectantis, videlicet quidam nobilis *Joannes Wolsky*, ex eo quia easdem decimas ad canonicatum spectantes conducit, spoliavit; ex agris vero ex antiquo emethonalibus decima manipularis spectat ad canonicatum *Gnesnensem*, quem obtinet modo praedictus dominus doctor *Joannes Groth*. Nec aliquid pro ecclesia parochiali et plebano aliud solvunt emethones in eadem *Krzywanycze*, solum columbationem per unum grossum.

¹⁾ *Brzeźnica*. ²⁾ *Świętosław Gotowiec*. ³⁾ *Drożdzałowski*. ⁴⁾ *Jedleński*. ⁵⁾ *Jan Grot (Groth)* z *Rudy Dybowskiej* h. *Gozdawa*, kanonik *gnieźnieński* i *warszawski*, doktor obojga prawa, mąż znakomity z nauki i świątobliwości życia, umarł roku 1522 (Ks. Korytkowski, *Żywoty Arcyb. i Kanon. gnieźn. Ms.*). O dziesięcinie z *Wiewca* i okolicy rozprawiał się poprzednik *Grota*, *Władysław Głęboccki*, kanonik *gnieźnieński* z plebanem *wiewieckim* przed sądem konsystorskim w roku 1486 (*Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 678*).

Szamoszczye, villa sub eadem parochiali in *Vyvyecz*, in qua etiam manipularis decima ex agris praedialibus duntaxat proveniens spectat ad eandem ecclesiam et plebanum, et ex cmethonalibus ad canonicatum et praebendam *Gnesnensem*, quem obtinet dominus *Joannes* doctor de *Leszmycza*¹⁾. Nihilque aliud cmethones pro ecclesia parochiali plebano solvunt solum per unum grossum, et solum modo est in ibidem una curia.

Dabowyecz, villa in qua licet est curia habens agros praediales, nihilominus decima manipularis ex agris omnibus et singulis tam praedialibus quam cmethonalibus proveniens spectat ad canonicatum et praebendam *Gnesnensem*, quem modo obtinet praedictus dominus doctor *Joannes Groth*, et pro ecclesia parochiali nihil aliud solvunt cmethones solum columbationem per unum grossum.

Taxata est eadem ecclesia ad unam marcarn argenti, solvit etiam collectori denarii sancti Petri per tres scotos et pro quittantia unum grossum.

64. SULYMYRZYCZE.*)

Villa, in qua ecclesia parochialis tituli *sanctae Hedwigis*, de iurepatronatus laicorum haeredum in eadem, quam obtinet pronunc honorabilis *Bartholomaeus de Zneyma*²⁾ actu presbyter, ex praesentatione nobilis olim *Petri Dzyath*³⁾, haeredis in ibidem, qui prout ex antiquo pro curae pastoralis subsidio servat vicarium et ministrum, quos salariat iuxta posse. Ad quam iure parochiali spectant videlicet praedicta *Szulymyrzycze* et villae infrascriptae, videlicet *Szlobnycza*⁴⁾, *Chuczow*⁵⁾, *Cleszczow*⁶⁾, *Vszczonovycze*⁷⁾, *Chorzemycze*⁸⁾, *Skapa*⁹⁾, *Ostralaka*¹⁰⁾, *Bogumylowycze*¹¹⁾, *Sihroscha*¹²⁾, *Wola*¹³⁾, *Pyekary*¹⁴⁾. Cuius quidem ecclesiae rector pro dote et fundo habet infrascripta; imprimis circa ecclesiam unam aream satis latam et spatiosam cum hortis eidem adiacentibus pro allodio, pomeriis et aliis commoditatibus sufficientem; item et alias areas pro vicario et ministro circa cimiterium, necnon unam aliam aream cum hortis duobus pro taberna penes aream tabernae domini haeredis iacentem versus orientem seu septentrionem; item per duos mansos in quolibet campo, in quibus propter non continuam culturam nemora excreverunt, iacent enim dicti mansi in quolibet campo in simul; item et pro taberna

¹⁾ Jan z *Leśnicy*, o którym było wyżej.

*) *Sulmierzyce*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Sulmierskich* w sieradzkim i kaliskim województwie rozrodzonej, która tam zapewne kościół parafialny fundowała przynajmniej w początku wieku XV, jak z powyższego opisu i śladów w aktach konsystorskich wnosić należy. Dzisiejszy kościół murywany wystawił w roku 1828 w miejsce dawnego drewnianego dziedzic miejscowy *Gabryel Turcki* (Rubryc. z r. 1878 f. 149).

²⁾ *Barłomiej z Żnina*. ³⁾ Przydomek zapewne *Sulmierskich* nieznan. ⁴⁾ *Żłobnica*. ⁵⁾ *Kuców*. ⁶⁾ *Kleszczów*. ⁷⁾ *Łuszczanowice*. ⁸⁾ *Chorzewice*. ⁹⁾ *Skapa*. ¹⁰⁾ *Ostrołęka*. ¹¹⁾ *Bogumilowice*. ¹²⁾ *Stróża*, dziś w parafii *Chabielice*. ¹³⁾ *Wola Wydrzynna*. ¹⁴⁾ *Piekary*. Powstały później osady: *Aleksandrów*, *Antonówka*, *Będków*, *Bogumilów*, *Dygudaj młyn*, *Eligiów*, *Fawstynów*, *Folwark Galka*, *Huta Brudzka*, *Karolów*, *Kąty*, *Kocieliszna*, *Ksawerów*, *Kuźnica*, *Ławki*, *Łęczyska*, *Markowizna*, *Mo-drzewiec*, *Nowawieś*, *Ostrówek*, *Siewierzyna*, *Stanisławów*, *Stawek*, *Winek*.

speciales agros iacentes inter cmethonales agros citra unum medium mansum, quorum agrorum similiter nemora partem occuparunt propter desertationem, et protendentur dicti agri tam plebanales quam hortulaniae in longitudine prout agri cmethonales et praediales; item habet duo prata pro taberna in silva, dicta *Ostrow*, quorum pars nemoribus excrevit; pro curia vero plebanali habet unum pratum satis magnum in silva, dicta *Konyow*; item habet decimam manipularem post omnes et singulos agros praediales curiae in ibidem, necnon de duobus cum medio mansis cmethonalibus et duarum tabernarum, in quibus modo resident *Joannes Szyszka* in manso, *Nicolaus Mychno* in alio et *Mathias Gyesch* in medio manso, in tabernis vero *Petrus Oppasz* et *Martinus*; de allis vero omnibus et singulis cmethonalibus decima pecuniaria datur pro mensa archiepiscopali, et pro ecclesia parochiali et eius plebano missalia de quolibet manso per tres coros siliginis et tres avenae.

Cleszczewo, *Chorzemycze*, *Sihrosza*, villae sub eadem parochiali in *Sulymyrzycze*, in quibus villis decima manipularis post omnes et singulos agros praediales spectat ad eandem ecclesiam et plebanum, et conducit eas et curru proprio aut ipsius impensis; ex agris vero cmethonalibus spectat pro ecclesia *Gnesnensi*, et pro ecclesia parochiali cmethones nihil aliud solvunt, solum per unum grossum columbationem.

Skapa, villa sub eadem parochiali, in qua decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem in *Sulymyrzycze*, et non sunt in eadem aliqui cmethones, solum curiae nobilium.

Szlobnycza, *Chuczow*, *Vszczanovycze*, *Osthralaka*, *Bogumylavycze*, *Wola*, *Pyekary*, villae in praedicta parochiali in *Sulymyrzycze*, in quibus incolae pro eadem ecclesia parochiali et eius plebano nihil aliud solvunt solum columbationem de quolibet manso per unum grossum praeter *Wola*, in qua solvunt missalia de quolibet manso per unum corum cum medio siliginis et per unum corum cum medio avenae et percipit eam minister pro salario; decimas vero manipulares solvunt pro ecclesia *Gnesnensi*, canonicatu et praebenda, praeter *Wola*, quae datur pro mensa archiepiscopali, et *Pyekary* praediali, quae datur pro parochiali in *Szczerczow*.

65. LGOTHA.*)

Villa haereditaria, et in eadem ecclesia parochialis tituli *sancti Clementis*, de iurepatronatus laicorum haeredum in eadem *Lgotha*, quam pronunc obtinet honorabilis *Joannes de Gluchow*¹⁾, presbyter, ex praesentatione nobilium *Georgii*, *Stanislai Golenkiej*²⁾, *Nicolai Zaleskj*³⁾ et *Martini Wolskj*⁴⁾, haeredum de eadem *Lgotha*.

*) *Lgota*, wieś szlachecka z kościołem parafialnym, o którym wspominają akta konsystorza gnieźnieńskiego pod rokiem 1462 (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. sec. loco f. 390). Obecny kościół drewniany stanął w miejsce takiegoż od starości upadającego w roku 1767 nakładem *Tomasza de Vorrecht* *Nalęcz Russyan*. Od dawna affiliowany jest do *Lgoty* kościół niegdyś parafialny w *Krempie* o którym będzie niżej (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1879 f.).

¹⁾ Jan z *Gluchowa*, pleban. ²⁾ *Goleńscy*. ³⁾ *Zaleński*. ⁴⁾ *Wolski*.

Qui propter decrescentiam proventuum non servat pro subsidio vicarium solum ministrum, habetque pro dote et fundo, prout ex antiquo, in possessione, imprimis unam aream pro curia plebanali cimiterio vicinam versus occidentem satis latam cum hortis pro allodio, pomeriis et aliis commoditatibus sufficientem; necnon et aliam aream pro ministro cimiterio contiguam, iacentem versus meridiem, quae modo iacet deserta; item et agros certos, videlicet unum iuger iacens in parte villae versus occidentem ex opposito scholae, in longitudine se protendentem (sic) ad duodecim stadia, aliud vero in postico areae dotis plebanalis eiusdem latitudinis prout ipsa area, ad longitudinem vero se protendit usque ad nemora, citra vel ultra quatuor stadia, tertium vero iuger inter silvas, dictas *Thrczyane*, in latitudine citra vel ultra viginti sulcorum, in longitudine vero trium stadiorum; item habet decimam manipulem post omnes et singulas curias, alias agros ipsarum et fuerunt aliquando tres curiae et modo una habitabilis, aliae duae iacent deserta; agri tamen earum aliqui coluntur per partes et conducit eas plebanus curru proprio in horreum ipsius, ex agris vero emethonalibus decima manipularis spectat pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem modo obtinet dominus doctor *Joannes Groth*, plebano vero dantur missalia per duos coros siliginis et unum avenae, et solum modo residet possessionatus unus, alii agri emethonales iacent deserti et nemoribus occupati; eadem enim villa habuit agros divisos, quia in una parte villae erant emethones agros habentes ad partem occidentalem, de quibus decima proveniebat, prout modo provenit, pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, in altera vero parte villae erant curiae nobilium et sculteti versus orientem, agros similiter habentes in eadem parte, de quibus decimabatur pro plebano; item ad eandem ecclesiam parochialem ultra villam praedictam *Lgotha*, villae infrascriptae iure parochiali spectant et pertinent, videlicet *Brodzycze*¹⁾, *Vyewierow*²⁾, *Wosnyki*³⁾, *Dlugye*⁴⁾, *Wola*⁵⁾, *Byelykij*⁶⁾.

Byelykij, villa sub eadem parochiali ecclesia in *Lgotha*, in qua decima manipularis post omnes et singulos totius villae agros proveniens spectat ad eandem ecclesiam et eius rectorem, et conducunt eam emethones absque solutione canapae decimae et nihilominus solvunt columbationem per unum grossum.

Brodzycze et *Wyewyerow*, villae sub eadem parochiali, in quibus decimae manipulares post omnes et singulos agros praediales ex antiquo, necnon in eadem *Brodzycze* de certis mericis alias *nywy* noviter extirpatis provenientes spectant ad eandem parochialem et plebanum in *Lgotha*, quas conducit curru proprio, seu impensis ipsius; ex agris vero emethonalibus dant pro canonicatu *Gnesnensi*, quem obtinet pronunc dominus *Raphaël Leszczynskij*, et pro plebano emethones solvunt columbationem de quolibet manso grossum.

Vosnyky, *Dlugye*, *Wola*, villae etiam sub eadem parochiali, in quibus incolae pro eadem ecclesia parochiali et plebano nihil aliud solvunt solum columbationem, eorum quilibet per unum grossum et decimam manipulem pro certis canonicatu et praebenda *Gnesnensi*.

Zalyessycze, quondam villa nobilium, nunc vero solum una curia ubi aliquando fuerunt tres, sub eadem parochiali ecclesia in *Lgotha*, post cuius villae nunc

¹⁾ *Brudzice*. ²⁾ *Wiewiorowo Szlacheckie*. ³⁾ *Wozniki*. ⁴⁾ *Dlugie*. ⁵⁾ *Blakowa Wola*. ⁶⁾ *Bieliki*. Przybyły później osady: *Antonów*, *Dąbrówka*, *Dąbrowy kol.*, *Gabryś*, *Grzybowiec*, *Józefina Kotłowy*, *Krempa*, *Maryanka*, *Młyn Stobiecki*, *Wierzbica*, *Wiewiorów Rządowy*, *Wygoda*.

vero haereditatis omnes et singulos agros decima manipularis, prout ex antiquo, datur pro eadem ecclesia parochiali *Lgotha* et conducit eam plebanus curru proprio. Taxata est eadem ecclesia ad unam marcā cum media argenti et ad scotos (sic) pro denario sancti Petri.

66. CRAMPPA.*)

Villa, et in eadem parochialis ecclesia, tituli *Undecim millia Virginum*, de iurepatronatus laicorum haeredum de eadem *Cramppa*, *Wola Brlokowa*¹⁾ et *Chorzemycze*²⁾ et de *Wyerzbycza*³⁾, quam pronunc obtinet quidam *Joannes de Pyotr-kow*, actu presbyter, ex praesentatione haeredum de eisdem villis, ad quam pertinent praedicta *Cramppa*, villa et curiae in *Wola* praedicta *Brlokowa* et *Wyerzbicza*. Quae ecclesia pro dote et fundo habet, imprimis in eadem villa circa ecclesiam aream pro curia plebanali cum horto dictae areae contiguo; item duo iugera agri, unum post aream dotis plebanalis cum borra, protendente se in longitudine usque ad limites villae *Wyerzbycza*, in latitudine vero citra vel ultra decem et octo bussulcorum; item aliud iuger agri penes silvam, dictam *Crokow* in latitudine quatuor bussulcorum, in longitudine vero quatuor stadiorum; item unum pratum satis magnum, iacens circa limites *Roszny*, de quo colligi semper potest ad minus unus acervus de foeno; item unam piscinam, supra piscinam domini haeredis, et ibidem in littore habet hortum pro commoditatibus domesticis; item decimas manipulares post omnes et singulos agros praediales tam in praedicta *Cramppa* quam in *Wola* et *Wyerzbicza*, praedicta ecclesia et eius plebanus in *Cramppa* habet; item emethones in praedicta *Cramppa* pro ecclesia parochiali plebano solvunt missalia per unum coros siliginis et alium avenae, et decimam manipulem pro ecclesia *Gnesnensi* cuidam canonicatui et praebendae.

*Maluschicze*⁴⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Dambrowa*, post cuius villae omnes et singulos agros emethonales decima manipularis spectat ad praedictam ecclesiam parochialem in *Cramppa*, et conducunt eam emethones curribus eorum absque solutione decimae canapum et non est ibi aliquod praedium.

Taxata est eadem ecclesia ad unum fertonem argenti et pro denario sancti Petri duos scotos.

*) *Krempa*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Krempskich* (*Krepskich*) h. *Poraj* (*Niesiecki* l. c. II, 704), która tam zapewne założyła i uposażyła kościół parafialny najpóźniej w wieku XV. Dzisiejszy kościół drewniany w roku 1521 z drzewa wystawiony, zawdzięcza prawdopodobnie był swój wymieniony w powyższym opisie patronom swoim. Dla uszczuplonych z czasem dochodów, kościół ten wcielony został jako filia do kościoła parafialnego w *Lgocie* (*Rubryc*. cit. z r. 1878 f. 148).

¹⁾ *Wola Blakowa*. ²⁾ *Chorzemycze*, dziś jedne w parafii *śmierzyckiej*, drugie w parafii *borowińskiej*, w powiecie *nowo-radomskim*. ³⁾ *Wierzbica*. ⁴⁾ *Maluszyce*.

67. RADOMSKYE*), OPPIDUM.

In eodem ecclesia parochialis tituli *sancti Lamparti*, murata, de iure patronatus regiae maiestatis, quam modo obtinet venerabilis dominus *Joannes Naropyenski* ¹⁾, ex praesentatione serenissimi principis domini *Sigismundi Dei gratia*

*) *Nowy Radomsk*, starożytne miasto królewskie nad rzeką *Radomską*, niegdyś zamożne i ludne, pamiętne zjazdami historycznymi w latach 1382 i 1384, dziś stolica powiatu tego nazwiska, miała kościół parafialny zapewne w początkach założenia miasta. Najdawniejszy dokument *Leszka Czarnego* z roku 1266, w którym tenże książę reguluje stosunki miasta od dawna istniejącego, wskazuje na wielką jego starożytność. Tak miasto całe jako i kościół aż do początku wieku XVI były drewniane. Około roku 1520 królowa *Bona* zajmąwszy się upiększeniem miasta, wystawiła w niem kilka murowanych gmachów, pomiędzy innymi w miejsce dawnego drewnianego nowy parafialny kościół murowany i drugi pod tyt. *ś. Ducha*. Kościół pierwszy podlegał różnym nieszczęściom a mianowicie dwom wielkim pożarom. Restaurowany po dwakroć, dawniej przecież struktury swojej nie zmienił wiele. Pierwszy pożar miał miejsce w roku 1624 podczas przejścia *Lisowczyków* z *Śląska* wracających, drugi dnia 25 sierpnia 1742. Po ostatnim przypadku podźwignęli go proboszczowie *Jan Młicki*, kanonik a potem proboszcz *gnieźnieński* i *Ignacy Kozierowski*, biskup *adwaleński* i. p. i., lecz dawniej świetności nie odzyskał napowrót, owszem coraz więcej upadał, tak dalece, że dzisiejszy proboszcz widział się zmuszonym, swoim i parafian nakładem nowy murowany kościół wystawić, co też w roku 1877 szczęśliwie dokonał (*Rubryc. cit. f. 145. Tygodn. Illustr. warszawski t. III, str. 109*).

Oprócz kościoła parafialnego posiada miasto *Radomsk* następujące kościoły i kaplice:

1) Kościół poklasztorny oo. *Franciszkanów* pod tyt. *ś. Krzyża* około roku 1288 przez *Leszka Czarnego* wraz z klasztorem i uposażony rolami i łakami oraz przedmieściem zwanem *Kiełmińskie*. Kościół pierwotny był na polu z muru, na polu z drzewa, klasztor zaś cały drewniany. Wskutek częstych pożarów, które nawiedzały miasto i klasztor, zakonnicy wspomnieni w połowie wieku XV tak podupadli i zubożeli, że się z miasta wynieśli całkiem i klasztor z kościołem przez 80 lat przeszło był w ruinach, podczas gdy mieszczanie przywłaszczyli sobie własności obojga. Na prośby *Franciszka Lismaniego*, kaznodziei i spowiednika królowej *Bony* a później prowincyała oo. *Franciszkanów* w *Polsce* także królowa zrestaurowała rzeczony kościół, przybudowała do niego klasztor drewniany i nakazała mieszczanom zwrócić zabrane własności zakonnikom, którzy do dawnej swej powrócili siedziby. Nie długo potem klasztor ten zgorzał, a zakonnicy mieścili się przez długi czas w chatkach obok kościoła tymczasem wystawionych. Nareszcie o. *Bonaventura Budecysz*, gwardyan miejscowy w roku 1631 zaczął budować nowy kościół murowany i w kilku latach budowli szczęśliwie dokonał, w r. zaś 1728 o. *Gordyan Wąsowski* i następnych latach klasztor obszerny z cegły palonej wystawił. Klasztor ten z wielu innymi zniszczony został przez rząd w roku 1864 (*Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1864 f. 116. 117*).

2) Kościół *ś. Ducha* wzniesiony na miejscu dawnego drewnianego przez królową *Bonę* około roku 1520 do dziś dnia istnieje.

3) Kościół *ś. Maryi Magdaleny* drewniany.

4) Kaplica publiczna *ś. Rozalii* również drewniana.

5) Kaplica publiczna drewniana *ś. Rocha* w *Stobiecku Miejskim*.

6) Kaplica murowana *ś. Rozalii* w *Radziechowicach* (*Rubryc. cit. f. 146*).

7) Kościół murowany w *Strzałkowie*, niegdyś bogato uposażony, gdyż miał dwie wsie i trzeciej część, z których dochody służyły prebendarzowi. Ponieważ ta prebenda stanowiła *simplex beneficium* bez żadnych obowiązków parafialnych, ubiegali się o nią i dzierżyli biskupi i prałaci. W roku 1770 otrzymał prezenta na nią po *Wolowiczu*, biskupie *łuckim*, *Feliks TurSKI*, naówczas *chełmski*, później *krakowski* biskup, ubiegłszy do niej ks. *Balceza Pastrokońskiego*, kanonika *gnieźnieńskiego* (*Ks. Pastrokoński, Pamiętniki str. 162, 163*).

¹⁾ *Jan Naropiński*, późniejszy proboszcz *gnieźnieński*, scholastyk *kujawski*, kustosz *kujawski*, umarł w *Krakowie* 2 lutego roku 1543 (*Acta Capit. Gnesn.*).

regis Poloniae et feliciter moderni. Ad quam iure parochiali ultra oppidum praedictum et eius suburbia villae infrascriptae, videlicet *Szwyrzynycza* ¹⁾, *Stobieczsko* ²⁾ civile, *Stobieczsko*, *Marczyschowo* ³⁾, *Vyerzbynycza* ⁴⁾, *Roschny* ⁵⁾, *Zdannya* ⁶⁾, *Golanek* ⁷⁾, *Bogwiedzowy* ⁸⁾, *Młodzowy* ⁹⁾, *Barthodzyeye* ¹⁰⁾, *Okradzyschow* ¹¹⁾, *Ploschow* ¹²⁾, *Pyaschczycze* ¹³⁾, *Kyethlin* ¹⁴⁾, *Orzechow* ¹⁵⁾, *Orzechowicz* ¹⁶⁾, *Sthrzalkow* ¹⁷⁾, *Zakrzow* ¹⁸⁾, *Szczepoczycze* ¹⁹⁾, *Radziechowicz* ²⁰⁾, *Sthrzalkowicz* ²¹⁾, *Landzycze* ²²⁾ spectant et pertinent. Pro cuius ecclesiae pastoralis curae administratione et subsidio plebanus pro tempore existens circa ipsam ecclesiam servat et servare consuevit duos capellanos in vicarios et ministrum, quos salariat ex proventibus mensae suae plebanalis. Habetque dicta ecclesia et eius pro tempore plebanus pro dote et fundo proventus infrascriptos; imprimis videlicet in eodem oppido circa ecclesiam aream pro curia plebanali satis strictam cum horto in postico domus eiusdem cum vinariis in eodem horto; necnon tria macella carnificum seu lanificum, de quibus solvitur census, prout unumquodque locari potest, pronunc datur una marca, de altero tres fertones et tertium desertum iacet; item infra limites haereditatis eiusdem oppidi habet piscinam satis bonam super fluvio *Radomya* et in eadem piscina molendinum, de quo molendinator solvit pro censu anno quolibet anno (sic) sex marcas et nihil aliud, et non habet aliquos agros idem molendinator solum prata in littore superiori eiusdem piscinae, et quotiescunque frumenta plebani moluntur ex quadam consuetudine molendinator recipit mensuras a frumentis plebani ex tollerantia plebani.

Młodzawy, villa superius descripta sub parochiali eiusdem oppidi *Radomskye*, cuius proprietates et verum dominium in toto cum omni iure, etiam cum decima manipulari spectat ad eandem ecclesiam et eius plebanum; et sunt in eadem septem areae emethonales habentes paucos agros et solvit unusquisque eorum emethonum in eisdem areis residens pro censu per sex grossos, per unum gallum et quindecim ova, et laborant in qualibet septimana per unum diem, labores pro voluntate plebani in eadem villa aut in oppido; habet enim in eadem villa plebanus praedium et certos agros praediales cum pratis.

Szwyrzynycza, *Stobieczsko civile*, *Zdannya*, *Golanek*, *Bogwiedzowy*, villae sub eadem parochiali in *Radomskye*, post quarum villarum omnes et singulos agros praediales et emethonales decimae manipulares provenientes spectant ad eandem ecclesiam parochialem et eius plebanum, et conducuntur per emethones eorum propriis curibus in horrea a plebano seu a suo factore locanda absque solutione canapum, et solvunt nihilominus de quolibet manso columbationem per unum grossum.

Stobieczsko, *Marczyschowo*, *Roschny*, *Kyethlyn*, villae sub eadem ecclesia parochiali in *Radomskye*, post quarum villarum omnes et singulos agros praediales

¹⁾ Osada nieodgadniona. ²⁾ *Stobiecko Miejskie*. ³⁾ *Stobiecko Szlacheckie*. ⁴⁾ Osada dziś nie znana. ⁵⁾ *Różny*. ⁶⁾ *Zdania*. ⁷⁾ *Galanek*. ⁸⁾ *Bogwiedzowy*. ⁹⁾ *Młodzowy*. ¹⁰⁾ *Bartoście*. ¹¹⁾ *Okrajszow*. ¹²⁾ *Ploszow*. ¹³⁾ *Piaszycze*. ¹⁴⁾ *Kiełlin*. ¹⁵⁾ *Orzechów*. ¹⁶⁾ *Orzechówek*. ¹⁷⁾ *Strzałków*. ¹⁸⁾ *Zakrzówek Narodowy*. ¹⁹⁾ *Szczepocice*. ²⁰⁾ *Radziechowice*. ²¹⁾ *Strzałkowice*, osada dziś w parafii nie znana. ²²⁾ *Ładźice*. Później przybyły miejscowości: *Stobiecko Miejskie*, *Folwarki Miejskie*, *Suchawieś*, *Wymysłówek*, *Dąbrówka*, *Elżbietów*, *Florentynów*, *Konradów*, *Róża*, *Tomaszów*, *Józefów*, *Kozia Woda*, *Bulawy*, *Ostojka*, *Maryanka*, *Grzebień*, *Brylisko*, *Wygodka*, *Klekwieś*, *Julianka*, *Podborowe*, *Cerkawizna*, *Podcerkawizna*, *Sobków*, *Brodowe Saniki*, *Rozraźów*, *Rygoń*, *Karczówka*, *Socówka*, *Kamionka*, *Wrony*, *Klekotowe*, *Borowe*.

et in *Roschny* totius villae decimae manipulares provenientes spectant ad eandem ipsam ecclesiam in *Radomskye* et eius plebanum et conducuntur opera seu impensis plebani; et emethones nihil aliud solvunt pro eadem ecclesia solum columbationem per unum grossum de quolibet manso; in *Kyethlyn* vero per unum corum silligiis, decimas vero solvunt emethones pro ecclesia *Gnesnensi*.

Ploschow, *Pyaschczycze*, *Orzechowiecz*, villae etiam sub eadem parochiali, in quibus, videlicet *Ploschow* et *Pyaschczycze* sunt speciales agri praediales, in quibus locati sunt certi emethones, in *Pyaschczycze* unus; in *Orzechowiecz* vero post omnes et singulos totius villae agros decimae manipulares provenientes spectant ad eandem parochialem et eius plebanum; percipiunt tamen eas vicarii eiusdem pro salario; ex agris vero emethonalibus, in praedictis *Ploschow* et *Pyaschczycze* datur pro ecclesia *Gnesnensi* pro certis canonicatibus et praebendis.

Vyerzbycza, *Barthodzyeye*, *Okradzyschow*, *Orzechow*, *Sthrzalkow*, *Zakerzew*, *Szepoczycze*, *Radzyechowycze*, *Sthrzalkowiecz*, *Landzycze*, villae praedictae sub parochiali in *Radomskie*, in quibus incolae pro eadem parochiali et eius plebano nihil aliud solvunt solum columbationem prout in oppido *Radomskye* per unum grossum, decimas vero pro ecclesia *Gnesnensi*, pro certis canonicatibus et praebendis.

Taxata est eadem ecclesia ad quatuor marcas argenti et pro denario sancti Petri ad duodecim scotos.

ALTARE tituli sancti *Adalberti* in eadem parochiali, de iurepatronatus et praesentandi proconsulis et consulum cum plebano pro tempore existenti, quod pronunc obtinet honorabilis *Martinus* de eadem *Radomskye*, ex praesentatione proconsulis et consulum, necnon olim domini *Nicolai Wroblyeusky*¹⁾, canonici *Cracoviensis* et protunc plebani in *Radomskye*, qui pro dote et fundo habet infrascripta; et primo domunculam tertiam a schola cimiterio contiguam in ordine aliarum domuncularum; item molendinum infra limites eiusdem oppidi et haereditatis *Radomskye* in fluvio *Radomya*, cum piscina et duobus pratis, necnon duobus hortis eidem piscinae et pratis cum molendino sibi invicem adjacentibus; necnon certum iuger agri in latitudine novem sulcorum, in longitudine vero sex stadiorum se protendentem (sic); et solvit molendinator pro tempore existens pro censu ex molendino, agro, pratis et hortis praedictis singulis annis pronunc duas marcas; item habet duo macella carnificum in eodem oppido et solvitur de uno possessionato pro censu una marca, aliud vero iacet modo desertum, de quo etiam solvebatur marca aut minus; item pratum circa oppidum, dictum *Obrythka*, de quo solet colligi de foeno unus acervus aliquando magis; item unum iuger agri unius stadii in longitudine, in latitudine vero quinquaginta sulcorum, iacens circa agros scultetiae. Insuper et aliud pratum, dictum *Crathka* in haereditate *Swiednycza*²⁾; quod ex negligentia in parte maiori nemora occuparunt, et posset in eodem construi piscina, prout ante fuit, agger adhuc exstat. Cuius quidem altaris altarista pro tempore existens obligatur singulis hebdomadis per se vel per alium legere et explere duas missas, unam de *beata Virgine* et aliam pro defunctis.

Taxatum est hoc altare ad unum fertonem argenti.

¹⁾ *Wróblewski Mikołaj h. Gerold*, kanonik krakowski i proboszcz u *WW. Świętych w Krakowie* † 1508 (*Łętowski, Katalog IV, 244*). ²⁾ Miejscowość nieodgadniona (cfr. *Skorowidz Król. Pol.*).

Secundum altare, tituli *beatae Virginis Mariae*, de iurepatronatus proconsulis cum consulibus, necnon plebani pro tempore existentis in praefata *Radomskye*, quod obtinet pronunc venerabilis dominus *Stanislaus Głownyensky*¹⁾, decanus *Vielunensis*, quod habet pro dote et fundo, imprimis in eodem oppido unam domunculam cimiterio et aliis domunculis altaristarum contiguam; item ex proventibus molendini civilis seu regalibus braseorum singulis annis decem marcas, necnon piscinam penes agros advocatae scultetiae, dictam olim *Andreae Lovyna* et hortum, dictum *Strugalynskyj*. Cuius altaris altarista pro tempore existens obligatur ad onera infrascripta per se vel per alium in altari suo singulis septimanis quatuor missas cantatas explere, videlicet feria secunda pro defunctis, feria quarta et sexta, necnon sabbato diebus, de *beata Virgine*, a quibus tenetur dare ministro scholae duas marcas; item obligatur subsidia facere vicariis, sacramenta in necessitate administrando, hoc est in oppido ire cum communione ad infirmos et baptisare necnon confessiones audire.

Taxatum est ad mediam marcam argenti.

Tertium altare, tituli *Undecim millia Virginum*, de iurepatronatus plebani eiusdem ecclesiae cum proconsule et consulibus; quod obtinet pronunc honorabilis *Joannes Szyerzpowsky*²⁾ de *Krzymanyowycze*³⁾ et habet pro dote et fundo inprimis in eodem oppido et circa oppidum domunculam in cimiterio areae advocati vicinam seu contiguam; item unum macellum carnificum, quod locare solet pro tribus fertonibus; item tria prata iacentia inter prata oppidanorum eiusdem oppidi versus villam *Stobyeczsko* et vocatur unum *Rosumkowska*, aliud *Zawyszynska* et tertium etiam *Zawyszynska* et locantur pro media marca; item in villa *Szwyerznyeza* habet duos hortos, unum vocatur *Rosumkowskyj* et solet locari pro media sexagena, alter vero dicitur *Zawyszynskyj* solet locari pro sedecim grossis; item circa balneum civile habet vinarium seu piscinulam; item in oppido *Lyelkyow* habet quatuor macella carnificum, comparata pro octoginta marcis et solent locari carnificibus, duo pro duabus marcis et uno lapide sepi distillati, alia vero duo pro una sexagena et medium lapidem sepi et nihil aliud habet praeter onera infrascripta, videlicet singulis septimanis legere tres missas, unam pro defunctis, aliam de *beata Virgine*, tertiam pro peccatis.

Taxatum est idem altare ad undecim scotos argenti.

Quartum altare, tituli *sancti Christophori* in eadem ecclesia oppidi *Radomskye*, quod pronunc obtinet honorabilis *Nicolaus de Chelm*, actu prebyter, de iurepatronatus plebani pro tempore existentis cum proconsule et consulibus, quod habet pro dote et fundo, imprimis domunculam penes campanile cimiterio contiguam, prout et aliae domunculae altaristarum; item quatuor florenos ab avvocato eiusdem oppidi in tota advocatia pro sexaginta et quatuor florenis in auro comparatos, in proventibus advocatae eiusdem per quendam olim nobilem *Simonem Orzechowskyj*; item duo prata *Radzyeyowka* et *Karlowna* et iacent *Radzyeyowka* inter haereditates *Barthodzyeye* et *Saniky*, aliud vero dictum *Carlowska* iacet circa oppidum penes agros *Zawyscha* et pratum *Lischygaba* ex altera parte; item unum iuger agri sex stadiorum in longitudine, in latitudine vero citra vel ultra duodecim sul-

¹⁾ *Stanisław Głowniewski*. ²⁾ *Jan Sierpowski*. ³⁾ Miejscowość nieodgadniona.

corum et iacet inter agros oppidanorum ex una parte *Juchora* et ex altera *Khwacz*, et habet onera duas missas singulis septimanis explere, unam de *beata Virgine*, aliam pro defunctis benefactoribus.

Nondum est taxatum.

Quintum altare, tituli *Corporis Christi* in eadem ecclesia oppidi *Radomskye*, de iurepatronatus et praesentandi plebani necnon proconsulis et consulum eiusdem oppidi, quod pronunc obtinet honorabilis *Mathias de Piothrcow*, dictus *Wscholek*, et habet pro dote et fundo, imprimis circa ecclesiam arcam et in eadem domunculam prout alii altaristae cimiterio contiguam; item inter limites eiusdem oppidi haereditatis molendinum cum duabus piscinis sibi ipsis contiguus seu vicinis super fluvio dicto *Radomya*, de quo molendino molendinator pro tempore existens pro censu annuo singulis annis solvit altaristae dicti altaris per duas marcas; item habet tria prata iacentia ultra molendinum, dictum *Vyeschny*¹⁾ et solet locari unumquodque pratum per sex grossos; item habet et aliud quartum pratum in haereditate civili villae *Bogvidzowy* inter alia prata iacens, quod locari solet aliquando ad sedecim grossos; item in villa *Stobyeczsko*²⁾ civili habet unam aream cmethonalem cum horto, agris et pratis ad eam spectantibus et in eadem cmethonem modo dictum *Nys*, qui prout ex antiquo solvit praedicti altaris altaristae pro censu annuo unam cum media marcas et nihil laborat praeter aliqua obsequia. Cuius quidem altaris altarista pro tempore existens ratione onerum obligatur singulis hebdomadis tres missas legere et explere pro defunctis benefactoribus.

Sextum altare, tituli *sancti Nicolai* in eadem parochiali *Radomskye*, de iurepatronatus plebani pro tempore existentis, proconsulis et consulum, quod pronunc obtinet honorabilis dominus *Joannes de Radomskye Babyedarovycz* et habet pro dote et fundo, imprimis domunculam cimiterio contiguam inter scholam et domum vicariam; item quatuor macella carnicum in eodem oppido et locantur singulis annis iuxta posse, unumquodque ad unam marcam, aliquando magis vel minus; item habet duos hortos iacentes in postico praedii advocati seu horti et hortorum civilium, circa viam, quae vadit ad monachos et solent locari pro posse, aliquando ad unam marcam, aliquando magis; et in uno illorum cum praeiudicio altaristae de facto quidam *Andreas Thworowskj* advocatus nuper defunctus piscinulam erexit et erectam desertavit in eodem loco; item tertium hortum in loco, qui dicitur *Thobola*, dictum *Dobrypanowskj*, iacentem penes viam a *Thobola* euntem penes hortos civiles *Cupyschowskj* et *Zagnayowskj*; item quartum hortum in haereditate *Swyerz-nycza*, iacentem penes *Osthy* ex una parte et alia penes *Dyndo* cmethones et locantur dicti hortus per quindecim grossos; item duo prata iacentia in haereditate *Sanykj*, penes prata advocatae et civium oppidi *Radomskye*; item tertium pratum penes haereditatem *Sanykj* et alia advocati et viam quae vadit in *Pyothrcow*, et locantur dicta prata, unum maius pro media marca vel magis, et aliud pro viginti grossis et tertium pro duodecim grossis et aliquando magis; item tres piscinulas seu vinaria, una vocatur *Boza czascha*, aliae duae desertae et iacent sibi ipsis invicem, solum aggeribus distinctae. Cuius altaris altarista pro tempore existens singulis septimanis obligatur ad legendum in eodem altari quatuor missas, unam

¹⁾ *Wierzehny Mlyn.* ²⁾ *Stobiecko.*

de *beata Virgine*, aliam pro peccatis et duas pro defunctis, et singulis quatuor temporibus psalterium pro defunctis.

Taxata est ad sedecim scotos argenti.

63. DOBRZYSZYCZE.*)

Villa regalis, in eadem ecclesia parochialis tituli *sancti Bartholomaei*, de iurepatronatus regiae maiestatis, quam obtinet pronunc honorabilis *Stanislaus de Radomskye*¹⁾, qui propter paucitatem proventuum non potest servare vicarium neque ministrum, solum ministrantem et habet in cura solum praedictam villam *Dobrzyszycze*, *Zalyessye*²⁾, et quinque molendina, videlicet *Sthapki*³⁾, *Olschyny*⁴⁾, *Vydawa*⁵⁾, *Ruda*⁶⁾ et *Dobra*⁷⁾. Habetque pro dote et fundo in eadem villa, primo aream pro curia cimiterio contiguam versus orientem; item quatuor hortulanos seu tabernarios, habentes hortos et per quartam partem agri seu laney in uno campo, penes agros curiae iacentem, etiam cum pratis ad eosdem agros spectantibus, et solvit quilibet eorum pro censu per mediam marcam et nihilominus faciunt labores plebano prout alii tabernatores curiae, ut in curia facere consueverunt ex antiquo; item habet plebanus duo iugera agri, unum in postico areae plebanalis dotis et ecclesiae eiusdem latitudinis prout est situs dictae areae dotis plebanalis et ecclesiae, ad longitudinem vero protenditur usque ad limites haereditatis *Golanki*, aliud vero iuger agri in altera parte villae iacens penes agros praediales curiae ad partem occidentalem, seu versus *Ruda*, in latitudine citra vel ultra viginti bissulcorum, in longitudine vero citra vel ultra quatuor stadiorum; in cuius agri latere habet certam partem borrae, protendentem se ab agris curiae usque ad fluvium *Vydawa*, in latitudine vero habet protensionem citra vel ultra tria stadia, et in eadem borra habet mellificia plebanus vel habere potest; item habet in eadem haereditate villae *Dobrzyszycze* piscinam et in eadem molendinum, dictum *Dobra*, ad quod habet certam partem agri et silvae cum prato supra et infra piscinam et molendinum iacentem et adiacentem, et solvit pro censu annuo unam sexagenam plebano et nihilominus tenetur reformare in domo plebanali, quae opus habet pro domo; item decima manipularis post omnes et singulos agros praediales, necnon tabernarum praedictarum plebanalium et curiae infra ecclesiam versus molendinum *Sthapka*, in eadem villa iacentium; item post molendinum *Ruda* ex agris versus *Dobrzyszycze*, in parte fluvii *Vydawa* proveniens in toto spectat ad eandem eccle-

*) *Dobrzyszycze*, wieś niegdyś królewska, z kościołem parafialnym z łaski książąt polskich fundowanym, w aktach konsystorza *gnieźnińskiego* jako dawnym w drugiej połowie wieku XV wspomnianym (Excerpta ex actis Consist. ab a. 1460). W miejsce starożytnego kościoła drewnianego upadkiem grożącego stanął dzisiejszy kościół skromny mурowany kosztem parafian w r. 1830 (Rubr. cit. z r. 1878 f. 147).

¹⁾ *Stanisław z Radomska.* ²⁾ *Zalesiczki.* ³⁾ *Nieodgadnione.* ⁴⁾ *Olszyna.* ⁵⁾ *Widawa.* ⁶⁾ *Ruda.* ⁷⁾ *Dobra*, młyny w *Skorowidzu Król. Pol.* z wyjątkiem *Rudy* nieumieszczone i dla tego zapewne dziś nie znane. Później powstały osady: *Mulutkie*, *Huta Brudzka*, *Borowa*, *Lefranów*, *Karkoszki*, *Żarki*, *Borowiecko*, *Ruda*, *Żaby*, *Kmieciżna*, *Kollewy mlyn*, *Wójcik*, *Piaskowizna*, *Janów*.

siam parochialem *Dobrzyschycze* et eius plebanum et conducit eam plebanus curru proprio ex agris praedialibus, ex agris vero hortulanarum et molendini conducitur per hortulanos et molendinarios; et similiter post agros praedicti molendini *Dobra*, decima spectat ad eandem ecclesiam et plebanum; ex agris vero emethonalibus et tabernarum versus *Radomskye* in eadem villa situm habentium decima manipularis proveniens spectat ad canonicatum et praebendam *Gnesnensem*, prout in *Strzałkow*¹⁾, *Zalycyecz*²⁾, *Dzyelpuczya*³⁾, quem modo obtinet quidam dominus *Sigismundus Cunyenyecz*⁴⁾. Pro plebano vero emethones nihil aliud solvunt solum missalia de quolibet manso per unum eorum tritici, siliginis et tertium avenae et per unum grossum columbationem et tabernatores per medium et aliqui per grossum.

*Ljubien*⁵⁾, villa regalis; in eadem est praedium regale parochiae *Mjerzyn*⁶⁾, post cuius quidem curiae seu praedii regalis omnes et singulos agros decima manipularis spectat ad ecclesiam parochialem, dictam *Dobrzyschycze*, de agris vero emethonalibus datur pro mensa archiepiscopali.

Orzechow, villa sub parochiali *Radomskye*, regalis, in qua sunt speciales agri, qui coluntur pro curia in *Dobrzyschycze* et superseminantur frumentis incolarum; de quibus duntaxat decima manipularis datur pro ecclesia *Dobrzyschycze*, et de scultetia pro ecclesia in *Radomskye*, et de emethonalibus pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem modo obtinet dominus *Martinus Rabyesky*⁷⁾.

Taxata est dicta ecclesia ad mediam marcam argenti et pro denario sancti Petri ad tres scotos.

69. KAMYENSKO,*^o) OPPIDUM.

In eodem ecclesia parochialis, tituli *beatorum Petri et Pauli apostolorum*, de iurepatronatus laicorum haeredum in eodem *Camyensko*, quam pronunc obtinet ho-

¹⁾ *Strzałków*. ²⁾ *Zalycice*. ³⁾ *Dziepułc*, wioś w parafii *Dmenin*. ⁴⁾ *Z Kamieńca Zygmunt*, kanonik *gnieźnieński* i *poznański*, dziokan *łeczycki*, zrzekł się w roku 1817 kanonii *gnieźnieńskiej* i osiadł w *Poznaniu*, gdzie zapewne umarł (Ks. Korytkowski, *Żywoty Arcyb. i Kanon. gnieźn. Ms.*). ⁵⁾ *Lubień*. ⁶⁾ *Mierzyn*. ⁷⁾ *Rambiewski Marcin*.

*^o) *Kamińsk*, od r. 1374 miasto, dziś osada w powiecie *piotrkowskim*, zapewne gniazdo której galezi z familii *Kamińskich*, w wieku XV, jak opis powyższy świadczy, własność *Pukarzewskich*, miała kościół parafialny już przed rokiem 1291 według dokumentów historycznych z tegoż r. (Rubryc. cit. z r. 1878 f. 119. cfr. Encykl. ogólna wiedzy ludzkiej t. VII, str. 352). W aktach konsystorza *gnieźnieńskiego* zachodzi o nim wzmianka już na początku wieku XV jako o dawno istniejącym. W roku bowiem 1412 dnia 3 marca *Henryk Biel*, kanonik *gnieźnieński*, zapożywa przed sąd tegoż konsystorza tamtejszego plebana o przywłaszczenie sobie dziesięciu jemu się należących i przez poprzedników *Dobkona* nienaruszanych „post agros emethonem in villa *Burcikowice* (dziś *Barczkowice*) in campo dicto *Kanty*“ (Excerpta ex actis *Consist. Gnesn. f. 6*). Według świadectwa wizyty z roku 1765 na miejscu odbytej dzisiejszy kościół murowany miał wystawić dziedzic *Jakób Przyjemski*, kasztelan *sieradzki* wraz z kaplicą *ś. Krzyża* później (roku 1578) przybudowaną. Tenże fundator ustanowił przy kościele swym w r. 1540 kollegium 6 masyonarzy nadając im na uposażenie wieś dziedziczną *Koźniewice* oraz dziesięcinę pewne w okolicy. Proboszcz miał oprócz ról w różnych miejscach położonych, ogrodów, łąk i dziesięcin wieś

norabilis *Georgius de Poznania*, ex praesentatione nobilis *Andreae Pukarzewskij*¹⁾, haeredis tunc eiusdem oppidi. Ad quam ecclesiam iure parochiali prout ex antiquo ultra praedictum oppidum villae infrascriptae, videlicet *Ochoczyce*²⁾, *Barczkowycze*³⁾, *Gorzadow*⁴⁾, *Chrzanowycze*⁵⁾, *Coczycerowoy*⁶⁾, *Clyethna*⁷⁾, *Zlosthovycze*⁸⁾, *Pytowycze*⁹⁾, *Cosnyevycze*¹⁰⁾, *Golkowycze*¹¹⁾, *Ruschczyn*¹²⁾, *Czyschow*¹³⁾, *Wola Czyzowska*¹⁴⁾, *Lakycensko*¹⁵⁾ et *Pyorow deserta*¹⁶⁾, villae spectant et pertinent. Cuius ecclesiae plebanus pro sui subsidio et pastoralis curae administratione, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam servat duos capellanos in vicarios et ministrum, quos ex preventibus mensae suae salariat; habet enim pro dote et fundo, quorum modo ipsa ecclesia extat in possessione; et primo habet certum spatium alias partem ipsius oppidi in quo spatium habent situm curia plebanalis cum hortis pro allodio, pomeriis et aliis commoditatibus, necnon pro vicariis duobus et ministro, insuper et tribus emethonibus et hortulano, qui emethones tres et hortulanus habent areas cum hortis ipsis areis adiacentibus, necnon agros eorum quilibet per medium laneum, ex agris praedialibus plebani emensuratos, et solvit eorum quilibet pro censu annuo per mediam marcam et non obligantur ad aliquos labores, solum ad reformandos caminos et de novo faciendos, hortulanus vero prout ordinari potest ad labores, et ultra praedictos agros emethonibus, ut praemisum est, emensuratos, habet plebanus agros pro praedio sufficientes solum in uno campo eiusdem oppidi. Habet insuper unum alium emethonem seu aream emethonalem in villa *Barczowycze* cum horto, agris et pratis ad eandem aream spectantibus, in qua nunc residet *Stanislaus Pudlek*, emetho locatus et solvit pro censu tres fertones singulis annis; item habet et prata, unum in *Barczowycze* penes agros ipsius emethonis, ad quod falcastrandum tenentur emethones plebanales in *Camyensko* et *Barczkowycze* praedictis, aliud

osobną, *Ściegnę*, oraz prawo wolnego węgłu w lasach patronalnych. Kościół wspomniany za staraniem dzisiejszego rząduzcy swego od roku 1873 ciągłej prawie doznaje restauracyi i wewnętrznego przyozdobienia przy pomocy parafian. We wsi *Gorzadow* jest kaplica drewniana publiczna pod wezwaniem *N. Maryi P. i ś. Józefa* z jednym ołtarzem. Według tradycyi miejscowej miał tę kaplicę wystawić dziedzic jej *Remigiusz Koniecpolski*, biskup *chełmski* († 1640). W polu za wsią *Kamińskiem* istniała dawniej publiczna kaplica drewniana pod tyt. *śś. Rocha i Sebastjana* kosztem parafian wystawiona, przy której później założono cmentarz parafialny do grzebania zmarłych. Kaplica ta przed 20 laty zupełnie zdezolowana rozebrana została (Rubryc. cit. z roku 1878 f. 119—121).

¹⁾ *Andrzej Pukarzewski*. ²⁾ *Ochocice*. ³⁾ *Barczkowice*. ⁴⁾ *Gorzadow*. ⁵⁾ *Chrzanowice*. ⁶⁾ *Kocierzowoy*. ⁷⁾ *Kotlewuy*. ⁸⁾ *Slostowice*. ⁹⁾ *Pytowice*. ¹⁰⁾ *Koźniewice*. ¹¹⁾ *Golkowice*, dziś w parafii i okolicy nie znane. ¹²⁾ *Ruszczyn*. ¹³⁾ *Czyżów*. ¹⁴⁾ dziś *Wola Grzymalnia*. ¹⁵⁾ *Łękińsko*. ¹⁶⁾ *Piórowo* dziś nie znane. We wsi *Grzymalnia Wola* (dawniej *Wola Czyzowska*), dziedzic miejscowy *Jan Grzymala Wolski* wystawił w roku 1584 kościół modrzewiowy, przy którym uposażył osobnego kapelana zapisawszy mu dziesięć grzywiewu rocznego czynszu. Kapelan ten opatrywał wiernych z wsi *rzeczonej* oraz *Czyżowa* i *Łękińska* w duchowne potrzeby i stał pod zarządem plebana w *Kamińsku*. Przed rokiem zaś 1729 kościół ten filialny zamieniony został na parafialny, takim go bowiem w roku tymże opisuje już wizyta. Około roku tegoż *Krystyna z Maluchowskich Siemińska* wdowa po sędziem ziemskim *sieradzkim* wystawiła przy tymże kościele od strony północnej kaplicę na cześć *N. Maryi P. Różańcowej*, na przeciw tej była od dawna kaplica *Mutki Boskiej*. Równocześnie też pani wspólnie z plebanem *Barłomiejem Fiszczynskim*, cały kościół zrestaurowała i wewnątrz przyozdobiła. We wsi *Łękińsko* jest kaplica publiczna z cegły palonej przez dziedziców miejscowych wystawiona. Parafią w *Woli Grzymalnej* stanowią dziś osady: *Czyżów*, *Grabek*, *Łękińsko*, *Piaski*, *Stok*, *Stefanowizna*, *Wolica* i *Wola Grzymalnia*.

vero in haereditate *Camyensko*, quod iacet circa agros praedii plebanalis; item habet piscinam satis bonam cum molendino infra limites eiusdem oppidi *Camyensko* in borra sitam, cuius molendini molendinator pro censu annuo singulis annis solvit per unam marcam cum media et habet libertatem a frumentis plebani recipere mensuras, demptis brasalibus et frumentis pro pagulo (sic) equorum et aliarum bestiarum pro plebano molendis; agros vero, quos habet molendinator, pertinet ad haeredem (sic), a quibus solvit specialem census haeredi oppidi *Camyensko*; item habet libertatem ex antiquo in borris eiusdem haereditatis faciendi mellificia tot, quot facere potest, et consignantur eadem mellificia signo clavis, propter differentiam a mellificiis domini haeredis, in cuius ponitur signum crucis. Decima etiam manipularis post omnes et singulos eiusdem oppidi agros proveniens spectat ad eandem ecclesiam parochialem in *Camyensko* et eius plebanum, et conducunt eam eiusdem oppidi incolae eorum curribus in horreum plebani absque quavis solutione canapalium aut liui, prout ex antiquo.

Ochoczyce, *Coczyerzowo* et *Zlosthowicze*, villae sub eadem parochiali in *Camyensko*, de quarum villarum omnibus et singulis agris tam emethonalibus quam praedialibus decimae manipulares provenientes in toto spectant pro eadem parochiali et eius pro tempore plebano et unam illarum, videlicet *Ochoczyce* pro se tollit, alias duas, videlicet in *Coczyerzow* pro ministro et in *Zlosthowicze* pro vicariis in salarium concedit, et conducunt eas emethones in eiusdem villis curribus eorum, et nihilominus in praefata *Ochoczyce* solvunt canapalia de quolibet manso per duos grossos.

Barczkovicze, villa sub eadem parochiali in *Camyensko*, cuius villae decima manipularis ex omnibus agris dempto uno campo seu agro iacente versus *Chrzanovicze* proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum; et conducunt eam emethones seu incolae curribus eorum, demptis praediis haeredum in eadem, post quorum agros conducitur opera seu impensis plebani, de dicta autem parte campi seu agri decima manipularis spectat ad canonicatum et praebendam *Gnesnensem*, quem obtinet modo dominus *Buzenskj*¹⁾.

Gorzadow, villa sub eadem parochiali in *Camyensko*, cuius villae de certis agris duntaxat praedialibus provenit dictae parochiali et eius plebano in *Camyensko*, et conducit eam plebanus, aut quem ordinaverit; de agris vero emethonalibus et certis praedialibus spectat ad parochialem ecclesiam in *Codramb*²⁾, de certa tamen parte campi unius datur pro certo canonicatu et praebenda *Gnesnensi*; et pro ecclesia parochiali praefata eiusdem villae emethones nihil aliud solvunt solum columbationem de quolibet manso per unum grossum et hortulani per medium grossum.

Chrzanovicze, villa sub eadem parochiali, in qua sunt duae curiae, agros praediales habentes; de quibus agris praedialibus necnon tabernarum decima manipularis proveniens pertinet ad eandem parochialem in *Camyensko* et eius plebanum; ex agris vero emethonalibus emethones solvunt decimam manipulearem ecclesiae parochiali in *Codramb*, et pro parochiali ecclesia in *Camyensko* solvunt columbationem de quolibet manso per grossum.

¹⁾ *Buzeniski Spylek*, kanonik *gnieźnieński* i kanclerz arcybiskupa *Łaskiego* † 1527 (Acta decr. Capit. Gnesn.). ²⁾ *Kodrąb*.

Chyethna, villa eiusdem parochiae in *Camyensko*, in qua decima manipularis de agris praedialibus datur pro eadem parochiali et eius plebano, de agris vero emethonalibus pro mensa archiepiscopali, et columbatio pro parochiali de quolibet manso per unum grossum.

Pytowicze, *Cosnyewycze*, villae sub eadem parochiali, in quibus decima manipularis ex omnibus ipsarum villarum agris, demptis cuiuslibet villae in tertio campo certa parte agri, videlicet in *Pytowicze* et *Cosnyewicze* tertio campo, spectat pro eadem parochiali in *Camyensko* et eius plebano, et conducuntur decimae per incolas absque solutione canapalis decimae; de dictis vero parte campi in *Pythowicze* et tertio campo in *Chosnyewicze* manipularis datur pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem modo obtinet dominus *Buzenskj*¹⁾; solvunt etiam incolae ipsarum villarum pro eadem ecclesia parochiali de manso per unum grossum.

Lakycensko, villa eiusdem parochiae, in qua ex agris praedialibus decima manipularis proveniens etiam spectat ad eandem parochialem, et ex agris emethonalibus pro canonicatu *Gnesnensi*, quem modo obtinet dominus *Raphaël Ljeszczynskij*²⁾, columbationem vero emethones solvunt, prout in aliis villis.

Pyorow, haereditas deserta, cuius haereditatis agri dempta eorum certa parte dum coluntur decima manipularis datur ecclesiae parochiali in *Camyensko*, ex alia vero parte agrorum pro canonicatu *Gnesnensi*, quem nunc obtinet dominus *Buzenskj*.

Golcovicze, *Ruszczyn*, *Czyzow* et *Wola*, villae praedictae sub eadem parochiali, in quibus incolae pro parochiali ipsarum in *Camyensko* solum columbationem solvunt, decimae vero in *Golkovicze* pro mensa archiepiscopali, *Ruszczyn* pro canonicatu et praebenda, quem nunc obtinet dominus *Buzenskj*, *Cyzow* et *Wola* pro canonicatu alio eiusdem ecclesiae *Gnesnensis*, quem obtinet modo dominus *Ljeszczynsky*.

*Sobacovy duplex*³⁾, maior et minor, sub parochiali ecclesia in *Gorzovicze*⁴⁾, in quarum una, videlicet minori *Sobacovy* sunt agri praediales, de quibus decima manipularis proveniens spectat ad parochialem eandem in *Gorzovicze*; de agris vero emethonalibus utriusque villae ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Camyensko*, et conducitur curribus incolarum cum solutione canapalium de quolibet manso per duos grossos.

Taxata est eadem ecclesia ad septem marcas argenti et pro denario sancti Petri ad sex grossos.

PRAEBENDA seu capellania, tituli *sanctarum Catharinae, Barbarae et Dorotheae* in eadem parochiali ecclesia, de nova dotatione nobilis *Andreae*, ut dicitur, *Pukarzowskj*, haeredis quondam in eodem *Camyensko* et *Pukarzow*, iurispatronatus eiusdem et successorum eius in *Pukarzow*, quam obtinet pronunc discretus *Stanislaus de Moszczemycza*⁵⁾, ex donatione praedicti *Pukarzowskj*. Cuius capellaniae praebendarius habet pro dote et fundo in eodem oppido, imprimis circa ecclesiam domunculam cum horto eidem adiacenti; item de quolibet laneo ex censibus domini haeredis per sex grossos et proveniunt tres marcae; item habet et unum mansum

¹⁾ Ten sam o którym wyżej. ²⁾ *Leszczyński Rafał*, kanonik *gnieźnieński*, *krakowski* i *pomorski*, następnie biskup *przemyski*, nareszcie *płocki* † 1527 (Ks. Korytkowski, *Żywoty Arcyb. i Kanon. gnieźn. Ms.*). ³⁾ *Sobaków* i *Sobakówek*. ⁴⁾ *Gorzkowica*. ⁵⁾ *Moszczemica*.

agri, inter agros oppidanorum in quolibet campo, ita latum et longum prout et aliorum oppidanorum, de quo conductores pro tempore existentes solvere solent ex locatione ipsius praebendarii per unam marcā, aliquando magis vel minus; item habet partem certam borrae, iacentem versus villam *Zlosthowieze* pro mellificiis et in eadem mellificia; item unam piscinam versus *Pyorow* in eadem haereditate; et habet onera infrascripta, videlicet singulis septimanis legere tres missas, unam de *beata Virgine*, aliam pro peccatis et tertiam pro defunctis; et habet proprios apparatus, videlicet duas casulas, unam cum auro et aliam de axameto et calicem argenteum cum cruce argentea et pacificali, quae idem *Stanislaus* modernus comparavit et ecclesiae eidem reliquit.

70. CODRAMB.*)

Villa, in eadem ecclesia parochialis, tituli *sanctae Margarethae et Hedwigis*, de iurepatronatus laicorum haeredum in eadem *Codramb*, *Wola*, *Zakrzew* et *Zapolycze*, quam pronunc obtinet honorabilis *Felix Chrzanowski*, ex praesentatione protunc haeredis in eadem *Codramb*, *Zakrzew*, *Zapolycze*, *Wola*. Ad quam iure parochiali ex antiquo praefata *Codramb*¹⁾, *Zakrzew*²⁾, *Zapolycze*³⁾, *Codrambska Wola*⁴⁾, *Ruda*, dicta *Vydawka*⁵⁾, *Chyszyn*⁶⁾, *Lypowczycze*⁷⁾, molendinum in haereditate *Zakrzew* et *Kyemlyna Wola*⁸⁾ pertinent. Cuius ecclesiae rector pro onerum eiusdem ecclesiae supportatione et sui subsidio in cura annuarum, prout ex antiquo, circa eam ecclesiam servat vicarium et ministrum, quos salariat ex proveniuntibus mensae suae, habetque pro dote et fundo, imprimis in eadem villa *Codramb* et haereditate ipsius, unam aream pro curia plebanali et in eadem curiam cum allodiis, necnon hortis eidem curiae adiacentibus, necnon et alias areas pro vicario et ministro cimiterio contiguas; insuper certum spatium terrae per modum horti iacens inter areas emethonales, in quibus nunc residet *Nicolaus Starosthka* ex una, et *Stanislaus Pasden*, partibus ex altera, in quo posset locari hortulanus; item pro agris habet etiam certum spatium agri, iacens versus villam *Zakrzew* per ipsum plebanum et suos praedecessores, iam in maiorem partem extirpatum et certis signis obsignatum; item et tres piscinas sibi ipsis vicinas, quarum una vocatur *Bryk*, altera in latere eiusdem, tertia in altero alveo, circa piscinam domini haeredis ultra curiam; item et tria prata hincinde iacentia, unum videlicet in postico areae plebanalis, aliud inter prata emethonum, sub villa *Zapolycze*, tertium in borra versus villam *Lipowczycze*, dictum *Manykowo bloto*; item et quartum in haereditate villae

*) *Kodrab*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Kodrabskich* h. *Róża* albo *Poraj* (Niesiecki I. c. II, 554) z kościołem parafialnym zapewne przez nią fundowanym, w aktach konsystorza *gnieźnieńskiego* w drugiej połowie wieku XV wspomnianym, który pierwotnie będąc drewniany, gdy od starości podupadł, nowym mурowanym w roku 1481 zastąpiony został (Rubryc. cit. z r. 1878 f. 148. 1879 f. 113).

¹⁾ *Kodrab*. ²⁾ *Zakrzew*. ³⁾ *Zapolyce*. ⁴⁾ *Wola Zapolska* albo *Malowana*. ⁵⁾ *Widawka*. ⁶⁾ *Khizin*. ⁷⁾ *Lipowczyce*. ⁸⁾ Nieodgadnione. Przybyły później osady: *Feliksów*, *Józefów*, *Wólka Pytowska*, *Wągliń*, *Zalesie*, *Hamborowa*, *Rogaczyn*, *Dąbrowa*, *Haba*, *Antoninów*, *Młyn Łagiewnicki*.

Lagyewnykaj, dictum *Stogovyecz*; item decimam manipularē post omnes et singulos agros eiusdem villae praediales et emethonales, et conducunt eam emethones in horreum plebanale cum solutione canapalium de quolibet manso per duos grossos, et nihilominus solvunt columbationem de qualibet domo per unum grossum praeter hortulanos, qui solvunt per medium grossum; ex agris vero praedialibus conducit decimam manipularē curru proprio.

Zakrzew, villa eiusdem parochialis ecclesiae, in qua etiam decima manipularis ex omnibus praedialibus et emethonalibus agris datur pro eadem ecclesia parochiali *Codramb* et eius plebano, et conducitur curribus propriis emethonum in locum locationis decimae cum solutione canapalium, ut in *Codramb*, et loco columbationis decimae emethones de quolibet manso solvunt per unum corum siliginis.

Zapolycze, *Wydawka*, *Wola*, *Olyssyn* et *Wola Kyemlyna*, praedictae villae parochiales in *Codramb*, post quarum villarum omnes et singulos agros decimae manipulares provenientes in toto spectant ad eandem parochialem et plebanum in *Codramb*, et conducuntur etiam per emethones earundem cum solutione canapalium praeter *Kyemlyna Wola*, in qua non solvunt canapalia, solum prout in aliis villis columbationem per unum grossum.

Lypowczycze, villa sub eadem parochiali in *Codramb*, in qua non sunt aliqui agri praediales solum emethonales, cuius emethones nihil aliud solvunt pro eadem parochiali solum columbationem, prout in aliis villis superius descriptis; decimam manipularē in *Rzywiczze*.

*Szmothryschow*¹⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Dmynyn*²⁾, in qua decima manipularis post omnes et singulos duntaxat emethonales agros, etiam si qui coluntur pro curia, proveniens spectat ad parochialem ecclesiam in *Codramb* et eius pro tempore plebanum, et conducitur per emethones in horreum per plebanum locandum cum solutione canapalium de quolibet manso per duos grossos, de agris vero praedialibus pro ecclesia parochiali in *Chrzasthow*.

Chrzanowicze, villa sub parochiali ecclesia in *Camyensko*, in qua sunt modo duae curiae habentes agros praediales, de quibus decima datur in *Camyensko*, ex agris vero emethonalibus omnibus et singulis decima manipularis proveniens spectat ex antiquo ad parochialem ecclesiam in *Codramb* et eius pro tempore plebanum, et conducunt eam emethones curribus eorum cum solutione canapalium.

Gorzadow, villa sub parochiali ecclesia in *Camyensko*, in qua de agris emethonalibus, dempto campo, dicto *Psthreconye*³⁾, iacente versus *Gorzkovycze* in eadem haereditate, decima manipularis ex integro proveniens spectat ad parochialem ecclesiam in *Codramb* et plebanum eiusdem, et conducitur curribus emethonum ad horreum locationis decimae cum solutione canapalium; de dicto vero agro *Psthreconye* decima manipularis datur pro certo canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, de agris autem praedialibus datur pro parochiali praedicta in *Camyensko*.

Item plebanus pro tempore existens ultra officia ordinaria ratione curae pastoralis sibi incumbentia cum ipsius vicario et ministro seu clericis obligatur ratione agrorum et piscinae *Bryk*, posterius eidem ecclesiae parochiali, pro incremento proventuum per patronos haeredes de dicta *Codramb* donatorum obligatur

¹⁾ *Smotryszów*. ²⁾ *Dmenin*. ³⁾ *Pstre Konie*.

singulis secundis feriis, quando non impedit aliquod festum solemne missam pro defunctis benefactoribus et feria quinta de *Corpore Christi*, aut de *Spiritu sancto* in eadem ecclesia per se vel per vicarium legere.

Taxata est eadem ecclesia ad quinque marcas argenti pro denario sancti Petri ad duos scotos usuales.

71. DMININ.*)

Villa, in eadem ecclesia parochialis, tituli *beatorum Simonis et Judae* apostolorum, de iurepatronatus laicorum haeredum in eadem *Dminin*, quam modo obtinet honorabilis *Joannes de Radomskye*¹⁾, ex praesentatione modernorum haeredum in eadem *Dminin*. Ad quam iure parochiali villae infrascriptae, videlicet praefata *Dminin*, *Chuchary*²⁾, *Goslavycze*³⁾, *Lagyewnykyj*⁴⁾, *Smothryschow*⁵⁾ et *Dzyepulczya*⁶⁾ spectant et pertinent. Cuius plebanus propter proventuum paucitatem circa ipsam ecclesiam pro sui subsidio non potest servare vicarium solum ministrum, quem salariat ex proventibus mensae suae plebanalis. Habetque dicta ecclesia et ipsius pro tempore plebanus pro dote et fundo, imprimis aream pro curia circa ecclesiam cum hortis eidem adiacentibus pro allodio et aliis commoditatibus sufficientem; item et aliam aream pro ministro seu schola ab altera parte ecclesiae cimiterio contiguam; item unum alium hortum ex opposito dotis plebanalis in medio villae circa cimiterium iacentem; item habet in quolibet campo eiusdem haereditatis *Dminin* per unum mansum agri, iacentem alicubi penes agros praediales domini haeredis, et alicubi penes agros emethonales, ita longum et latum, prout mansi et agri emethonales in eadem haereditate habent protensionem; item et tria prata, unum quod iacet versus *Cuchary*, inter prata ab una parte praediale et ab altera emethonalia; item in haereditate *Cuchary* aliud pratum satis magnum, iacens per se circa limites villae *Lagyewnykyj* et in fine agrorum desertorum villae praedictae *Cuchary*, attamen plebanus parvam commoditatem ex eodem tollit propter pecorum emethonaliu destructionem illius seu devastationem; item in haereditate *Lagyewnykyj* tertium pratum, quod iacet circa limites villae *Goslavycze*, circa paludes eiusdem villae; item habet decimam manipularem post omnes et singulos agros

*) *Dmenin*, wieś szlachecka, od niepamiętnych czasów własność familii *Kobielskich* h. *Poraj* (*Niesiecki* I. c. II, 544. 545), miała kościół parafialny już w pierwszej połowie wieku XV, jak świadczą wzmianki o nim w aktach różnych konsystorza *gnieźnieńskiego*, lecz nie wiadomo przez kogo założony. Dzisiejszy kościół murowany wystawił w miejsce dawnego drewnianego, *Franciszek z Dmenina Kobielski*, kanonik najprzód *gnieźnieński*, proboszcz *krakowski*, suffragan *kujawski*, potem biskup *chełmski*, następnie *kamieniecki* a nareszcie *łucki*, w roku 1746.

We wsi *Lagiewnikach* istnieje od dawna kaplica publiczna pod wezwaniem *s. Leonarda* z obrazem powszechnie za cudowny mianym (*Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1879 f. 112*).

¹⁾ *Jan z Radomska*, pleban. ²⁾ *Kuchary*. ³⁾ *Goslavice*. ⁴⁾ *Lagiewniki*. ⁵⁾ *Smotryszew*. ⁶⁾ *Dziepułc*. Przybyły później osady: *Amelin*, *Antoniew*, *Brylisko*, *Brzeziński*, *Bugaj*, *Feliksów*, *Fryszarka*, *Giertrudów*, *Gozdny*, *Józefka*, *Kuźnica*, *Łowicz*, *Posadówka*, *Róża*, *Teodorów*, *Władysławów*, *Zabłocie*, *Zalesie*, *Zapusta Stara*.

praediales et scultetiae duntaxat, quas conducit plebanus de agris praedialibus curru proprio et de scultetiae scultetus in horreum plebani; ex agris vero emethonalibus omnibus et singulis provenit spectatque pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem modo obtinet quidam dominus *Stanislaus Myrowskj*¹⁾; et pro plebano eiusdem ecclesiae emethones nihil aliud solvunt solum de qualibet area seu domo loco columbationis per unum eorum siliginis pro tempore quadragesimae.

Cuchary, *Goslavycze*, villae suprascriptae sub eadem parochiali *Dminin*; in quibus sunt speciales agri praediales curiarum, de quibus omnibus et singulis agris praedialibus decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum, et conducit eam plebanus curru proprio seu impensis suis; de agris vero emethonalibus dantur pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*; quem modo obtinet dominus *Clemens Bussyjskj*; pro plebano vero eiusdem ecclesiae nihil aliud solvunt emethones solum eorum quilibet pro columbatione per unum eorum siliginis.

Lagyewnykyj, *Smothryschow*, *Dzyepulczya*, villae suprascriptae sub parochiali praefata *Dminin*, in quibus emethones pro eadem ecclesia parochiali nihil aliud solvunt solum loco colendae eorum quilibet per unum eorum siliginis et de eorum agris emethonalibus decimas manipulares in *Lagyewnykyj* pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem modo obtinet dominus *Stanislaus Myrowskj*, in *Smothryschow* pro parochiali in *Codramb*, in *Dzyepulczya* etiam pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem modo obtinet dominus *Sigismundus de Camyenyecz*; de praedialibus autem agris praedictarum villarum, in *Lagyewnykyj* pro parochiali in *Coslow*, in *Smotryschow* vero, in *Chrzasthow* etiam (pro) parochiali ecclesia; in *Dzyepulczya* autem pro parochiali in *Brzycow*.

Vosnykyj, villa sub parochiali ecclesia in *Lgotha*, in qua villa decima manipularis ex agris praedialibus omnibus et singulis proveniens spectat ad parochialem ecclesiam et plebanum in *Dminin*, ex agris vero emethonalibus, ut supra.

Taxata est eadem ecclesia ad unam marcam argenti et pro denario sancti Petri ad tres scotos.

72. COBYELYE.*)

Villa, in eadem ecclesia parochialis, tituli *sancti Martini et Joannis Evangelistae*, de iurepatronatus laicorum haeredum in eadem *Cobyelye*, quam modo obtinet

¹⁾ *Mirovski Stanislaw*, kanonik *gnieźnieński* od roku 1504 (*Ks. Korytkowskiego, Żywoty Arcyb. i Kanon. gnieźn. Ms*).

*) *Kobiele*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Kobielskich* h. *Poraj*, którzy się potem z *Dmenina* pisali. *Długosz* i *Niesiecki* wspominają *Małdzyka z Kobiela Kobielskiego*, który się wysługiwał księżciu *litewskiemu Witoldowi* i przez niego zubożony wrócił do Polski (*Niesiecki* II, 544). Być może że ten *Kobielski* protoplasta kościoła w początku wieku XV fundował i uposażył, o którym jako o parafialnym akta konsystorskie w drugiej połowie tegoż wieku wspominają. Od niepamiętnych czasów zapewne od pierwiastkowego usamowładnienia kapituły *gnieźnieńskiej* uposażony został kanonik *fundi Kobiele* na dziesięcinach z tej wsi i innych okolicznych (*Acta Capit. Gnesn.*). W miejsce dawnego *

honorabilis *Joannis Rayskj*¹⁾ ex praesentatione protunc haeredum in utraque *Cobyelye*; ad quam iure parochiali villae infrascriptae, videlicet praefata *Cobyelye duplex*²⁾, *Bawczow*³⁾, *Czyeschaczycze*⁴⁾, *Czadow* spectat, eiusdemque ecclesiae plebanus pro sui sustentatione prout ex antiquo circa eandem ecclesiam servat unum capellanum in vicarium et ministrum, quos salariat ex proventibus mensae suae plebanalis, habetque pro dote et fundo, imprimis in eadem villa *Cobyelye* et eius haereditate, videlicet pro curia plebanali unam aream specialem cum hortis eidem adjacentibus pro allodio, pomerio et aliis commoditatibus; item speciales agros pro praedio ad instar duorum laneorum in quolibet campo iacentes in longitudine et latitudine se protendentes, prout lanei emethonales iacent et se protendunt; item et pratum unum inter prata emethonalia iacentem (sic) in eadem haereditate *Cobyelye*, versus villam *Bawczow* situm; item alias areas speciales pro vicario et ministro cimiterio contiguas ex alia parte ecclesiae; insuper alias duas areas areae dotis plebanalis contiguas pro tabernis, et modo in una earum tabernam possessionatam, in qua residet quidam *Paulus Fabny*, aliam vero desertam cum hortis eidem adjacentibus, necnon agris penes agros praediales plebani sitis ex eisdem ut dicitur emensuratis; item unam aliam tabernam in fine villae eiusdem versus minus *Cobyelye* cum horto eidem annexo iacentem, etiam cum agris specialibus in duobus campis duntaxat inter agros emethonales iacentem, de quibus tabernis, dum et quando sunt possessionatae de earum qualibet pro censu datur media marca, et nullos labores faciunt earum possessores, duntaxat per unam diem tenentur frumenta seu segetes evellere seu purgare, unam diem frumenta hiemalia et aliam aestivalia et quartam falcastrare; item habet et duas areas emethonales et in eisdem emethones, necnon hortos et agros unius mansi seu lanei ad dictas areas ex antiquo spectantes et inter agros emethonales dictae villae insimul iacentes; et solvunt emethones plebano pro tempore existenti pro censu annuo singulis annis per decem octo grossos laboratque eorum quilibet singulis hebdomadis per unam diem pedites, et ultra praemissa, dum et quando contributio instituitur, iuvant plebanum supra contributionem solvendam per sex grossos; et non habent aliqua prata dicti emethones neque tabernatores praeter eorum unum, qui residet in fine villae, qui habet unum pratum in quadam merca eiusdem haereditatis versus molendinum *Jassyenskij*; item habet decimam manipularem ex omnibus et singulis agris praedialibus duarum curiarum, necnon duobus mansis scultetialibus in quibus nunc resident emethones, in eorum uno *Joannes Zoczek*, in alio *Stanislaus Smola*, item de manso necnon tabernarum trium plebanalium suprascriptarum; et conducit eam plebanus ex agris praedialibus curru proprio, ex agris vero scultetiae, emethonali et tabernarum emethones et tabernatores eorum curribus propriis in

kościola drewnianego starością zniszczonego, pleban miejscowy *ks. Andrzej Zawodźński*, wystawił nowy mурowany, wsparty ofiarami wiernych, mających wielkie nabożeństwo do obrazu *ś. Antoniego Padewskiego* w miejscu od dawnych czasów cudami słynącego (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1879 f. 112).

¹⁾ Jan Rayski, pleban. ²⁾ Kobielskie Włocławskie i Male. ³⁾ Babczów. ⁴⁾ Cieszątki. ⁵⁾ Cadów. Później przybyły miejscowości: Bukienka, Cadówek, Drewniana Huta, Gorgoń, Hwojsko, Jasień, Karsy, Łazie, Nadrożno, Ojrzeń, Podświeżek, Przyborów, Przybyszów, Rozpęd, Rzębiec, Tomaszów, Ujazdówek, Wymysłów, Olszynki, Zrębiec, Przysieki, Joachimowice, Pałki, Jagodnik, Świerczyny, Dudki, Nadrożno, Piła.

horreum et dotem plebanalem. Consuevit tamen plebanus ex praedictis mansis scultetialibus decimam manipularem dare ministro pro salario. Emethones autem villae nihil aliud pro eadem ecclesia solvunt solum missalia de quolibet manso per duos coros siliginis et duos avenae, et tabernatores loco colendae per unum grossum; et decimam manipularem solvunt pro canonicatu *Gnesnensi*, quem modo tenet dominus *Stanislaus Myrowskj*.

Cobyelye minus, in eadem villa est curia habens agros praediales, de quibus decima manipularis proveniens in toto spectat ad parochialem praedictam et eius plebanum in *Cobyelye*, de agris vero emethonibus datur pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, prout in maiori *Cobyelye*; et pro parochiali praedicta in *Cobyelye* columbatio per unum grossum.

Bawczow, villa sub eadem parochiali in *Cobyelye*, in qua decima manipularis tam ex agris praedialibus nobilium quam emethonibus proveniens in toto spectat ad eandem parochialem, ad plebanum in *Cobyelye*, et conducunt eam nobiles quam emethones in locum decimalem absque solutione canapalium, cuius decimae partem plebanus consuevit dare vicario pro salario; et nihilominus emethones ultra decimam manipularem praedictam eidem ecclesiae et plebano solvunt columbationem per unum grossum.

Czyeschaczycze, *Czadow*, villae sub eadem parochiali in *Cobyelye*, in quibus incolae pro praedicta parochiali ecclesia in *Cobyelye* nihil aliud solvunt solum in praefata *Czyeschaczycze* de quolibet manso per unum grossum solvunt, decimas vero manipulares pro certis canonicatibus et praebendis *Gnesnensibus*; in *Czyeschaczycze*, quem modo obtinet dominus *Martinus Rabyeslej* et in *Czadow*, quem obtinet quidam *Grodzyczkij*.

Taxata est ad tres marcas argenti et pro denario sancti Petri ad tres scotos.

73. ZYTHNA*), OPPIDUM.

In eodem ecclesia parochialis, tituli *sancti Laurentii*, de iurepatronatus laicorum haeredum in eodem *Zythna* oppido, quam pronunc obtinet honorabilis *Jaco-*

*) *Zythno*, niegdyś miasto dziś osada, trzy mile od miasta *Radomska* odległa, od dwóch przeszło wieków własność rodziny *Siemieńskich*, miała kościół parafialny już w pierwszej połowie wieku XV. W roku bowiem 1445 dnia 26 lutego *Filip*, mistrz dekretów, kustosz *kurzelowski*, deklaruje przed konsystorzem *gnieźnieńskim*, że winien jest *Piotrowi z Bużenina*, plebanowi w *Zythnie* dziesięć dukatów, za który to dług ustępuje mu jednoroczną dziesięcinę na gruntach tegoż miasta jemu przypadającą (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 297^b). Gdy starożytny kościół drewniany przed 18 laty upadł, ziem groziła począł, dziedziczka i patronka, *Franciszka z Dembińskich hr. Siemieńska* wdowa po *Janie Nepomucenie Siemieńskim*, pułkowniku b. wojsk polskich, rozpoczęła w roku 1860 przy pomocy synów swoich budowę pięknego i obszernego kościoła mурowanego na innym zupełnie wolnym miejscu, w stylu romańskim w formie krzyża z dwiema wyniosłymi wieżami i dokonała jej szczęśliwie w przeciągu lat pięciu (Tygodn. illustr. warszaw. t. III, str. 88. cfr. Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1878 f. 149. 150). Na cmentarzu parafialnym do chowania ciał zmarłych jest mурowana kaplica publiczna przez dziedziców miejscowych wystawiona.

bus de Rzeky ¹⁾ ex praesentatione modernorum haeredum. Ad quam iure parochiali praedictum oppidum *Zytlne*, necnon *Silnycza* ²⁾, *Rogaczewek* ³⁾, *Sobyekursko* ⁴⁾, *Czyanyathnyky* ⁵⁾, *Zytlne minor* ⁶⁾ et *Radzyny* ⁷⁾, villae spectant ex antiquo; cuius ecclesiae plebanus pro tempore existens pro sui sustentatione et pastoralis curae administratione servat et servare consuevit capellanum in vicarium et ministrum, quos ex proventibus mensae suae salariat; et habet pro dote et fundo, imprimis in eodem oppido haereditatis eiusdem unam aream pro curia plebanali et in ea curiam cum allodio et horto cimiterio contiguas; item et alias duas areas pro vicario et ministro scholae in altera parte eiusdem ecclesiae similiter cimiterio contiguas; item unam aliam aream iacentem penes aream dotis plebanalis pro taberna cum horto eidem adiacenti; item et agros, et primo in uno campo unum mansum iacentem penes agros praediales dominorum haeredum, cuius latitudo extenditur alicubi ad viginti quatuor sulcos, ad longitudinem vero protenditur citra vel ultra sedecim stadia; in cuius fine habet duo prata et in horum medio piscinam, iacentia versus oppidum et sepiuntur propter damna; item habet et aliud iuger agri in eodem campo cum piscina, et in eius summitate pratum, qui ager in longitudine protenditur citra vel ultra ad duodecim stadia, in latitudine vero inaequaliter, quia alicubi latius et alicubi strictius iacet; item in campo dicto *Copanyny* versus *Rogaczewek* habet etiam certum iuger agri, in longitudine citra vel ultra sex stadia, in latitudine vero citra vel ultra ad sedecim sulcos se protendentem (sic), et iacet inter agros oppidanorum; item habet certam partem borrae iacentem versus villam praedictam *Rogaczewek* et inter vias, quae ducuntur ad maiorem *Borzykowa* ab una parte et ab alia *Borzykowka*, in cuius latere habet etiam aliam partem borrae, ex advocatia eiusdem oppidi eidem ecclesiae donatae et asscriptae et incorporatae, et protenditur in latitudine usque ad viam, quae ducit in *Czyanyathnyky*, in longitudine vero protenditur ab alveo seu torrente, qui vadit inter prata oppidanorum, dicta *Zalawy* usque ad limites haereditatum *Pagow* ⁸⁾ et *Sobyekursko*, et sub eadem borra habet piscinam et pratum pro tabernatore in summitate eiusdem piscinae iacentem; in latere vero pro curia plebani aliud pratum, item et mellificia habet in eadem borra; item decimam manipulearem habet ex omnibus et singulis agris praedialibus, necnon tabernarum et campo *Copanyny*, et conducit eam plebanus curru proprio ex agris praedialibus, de agris vero aliis conducunt eorum possessores in horreum plebani, ex agris vero oppidanorum, ex antiquo extirpatis et factis decima manipularis proveniens ad custodiam ecclesiae collegiatae in *Curzelyew*; et plebano eiusdem parochialis ecclesiae huiusmodi agros habentes nihil aliud solvunt solum ex domibus columbationem per unum grossum et inquilini per medium.

Radzyny, villa praedicta sub parochiali ecclesia in *Zytlne*, in qua decima manipularis post omnes et singulos ipsius villae agros in toto spectat ad eandem parochialem et eius plebanum, et conducunt eam eiusdem villae incolae in horreum a plebano locandum cum solutione canapalium de quolibet manso per duos grossos, et nihilominus solvunt colendam de quolibet domo per unum grossum.

¹⁾ *Jakób z Rzek*, pleban. ²⁾ *Sielnica*. ³⁾ *Rogaczówek*. ⁴⁾ *Sekursko*. ⁵⁾ Nieodgadniono. ⁶⁾ *Zytno*, dziś jedno tylko. ⁷⁾ *Rędziny*. Przybyły później osady: *Bugaj*, *Czechy*, *Ewina kol.*, *Frysarnia*, *Sielnicka*, *Gorgoń*, *Gruby*, *Jackow*, *Kępa Sielnicka*, *Koziepole*, *Magdalenki*, *Maławieś*, *Piła Bystrzyca*, *Pławidla*, *Wymysłów*, *Zalawy (Zalawie)*. ⁸⁾ *Pagów*, wieś w parafii borzykowskiej.

Sobyekursko, villa sub eadem parochiali in *Zytlne*, in qua sunt modo quatuor curiae nobilium agros speciales habentes, de quibus duntaxat decima manipularis proveniens spectat ad plebanum in *Zytlne*, et conducit eam plebanus curru proprio; ex agris vero emethonalibus decima manipularis datur pro ecclesia in *Curzelyew*; et pro parochiali incolae eiusdem villae solvunt columbationem duntaxat de qualibet domo per unum grossum.

Silnycza, villa sub eadem parochiali in *Zytlne*, in qua sunt certae curiae nobilium habentes agros praediales, de quibus decima manipularis pronunc spectat ad parochialem ecclesiam in *Stanovyska* ¹⁾, de qua decima plebanus de *Stanovyska* ex quadam certa ordinatione et concordia super eadem decima manipulari ecclesiae praedictae in *Zytlne* et eius pro tempore plebano solvit et solvere tenetur mediani sexagenam, emethones autem pro eadem ecclesia in *Zytlne* nihil aliud solvunt solum columbationem per unum grossum, decimam vero manipulearem pro certo canonicatu *Gnesnensi*.

Rogaczewek, *Czyanyathnyky*, *Zytlne minus*, villae sub eadem parochiali in *Zytlne*, in quibus incolae pro eadem ecclesia nihil aliud solvunt solum columbationem de qualibet domo per unum grossum et decimas manipulares pro ecclesia collegiata in *Curzelyew* eiusdem ecclesiae vicariis.

Taxata est eadem ecclesia ad duas marcas cum media argenti et pro decario sancti Petri ad sex scotos.

74. BORZYCOWA.*)

Villa, in qua ecclesia parochialis tituli *sancti Petri apostoli*, de iure patronatus laicorum haeredum in eadem *Borzycowa*, quam pronunc obtinet honorabilis *Petrus de Byala* ²⁾, ex praesentatione haeredum pro tempore illius vacationis; ad quam iure parochiali eadem *Borzycowa*, necnon *Borzykowka* ³⁾, *Pagow* ⁴⁾, *Polykthow* ⁵⁾, *Pukarzow* ⁶⁾, *Grodzysko* ⁷⁾, *minera Grodzyska* ⁸⁾, *Okalowycze* ⁹⁾, *Stanislavycze* ¹⁰⁾, *Lyssyny* ¹¹⁾, spectant et pertinent. Cuius ecclesiae rector pro tempore existens pro sui sustentatione et onerum ecclesiae et curae pastoralis administratione circa eandem ecclesiam prout ex antiquo servat capellanum seu vicarium et ministrum, quos ex proventibus mensae suae salariat; habetque pro dote et fundo ex antiquo, imprimis in eadem villa et eius haereditate, videlicet primo et principaliter pro

¹⁾ *Stanovyska*.

*) *Borzykowa*, wieś szlachecka, gniazdo starożytnej rodziny *Borzykowskich* h. *Abdank* (Niesiecki I. c. I, 157), która niezawodnie kościół tam fundowała, lecz nie wiadomo kiedy. Z powyższego opisu przecież wnioskować można, że istniał już przynajmniej na początku wieku XV. Kosztem parafian stanął w miejsce dawnego drewnianego dzisiejszy kościół murywany, dotąd nie konsekrowany, w roku 1844 (Rubryc. cit. z r. 1878 f. 146).

²⁾ *Piotr z Białej*, pleban. ³⁾ *Borzykówka*. ⁴⁾ *Pagów*. ⁵⁾ *Polichno*. ⁶⁾ *Pukarzew*. ⁷⁾ *Grodzisko*. ⁸⁾ Dziś nie istnieje. ⁹⁾ *Okolowice*. ¹⁰⁾ *Stanisławice*. ¹¹⁾ *Lysiny*. Przybyły później osady: *Czechowice*, *Jatno*, *Ignaców*, *Eabędź*, *Niebyla*, *Pierzanki*, *Sady*, *Tuźnia*.

curia plebanali unam aream cimiterio contiguam cum hortis pro allodio et aliis commoditatibus eidem areae adiacentibus, et in eius parte domunculas pro vicario et ministro, et in alia parte eiusdem areae hortulaniam ex area dotis plebanalis emensuratam, qui hortulanus pro tempore existens nihil solvit plebano solum aliqua servitia exhibet; item habet specialem campum sive arvum ab agris emethonalibus et praedialibus distinctum cum pratis et silva nemoribusque eidem agro et pratis sibi hincinde adiacentibus, versus villam *Pagow* iacentibus; item et specialem partem borrae cum silva eidem borrae adiacente, versus villam et haereditatem *Pukarzew* iacentibus et dicitur *Plyebany konth*¹⁾ et in eadem borra habet mellificia; insuper et unum hortum extra villam penes viam quae vadit in *Pagow* iacentem; item et decimam manipulearem post omnes et singulos eiusdem villae praediales et emethonales agros, quam conducunt emethones ex eorum agris eorum curribus cum solutione canapalium de quolibet manso per quatuor gerugas seu ligaturas canapum, necnon et columbationem de qualibet domo per unum grossum; ex agris vero praedialibus decimam manipulearem conducit plebanus curru proprio.

Borzycowka, Stanislavycze, villae sub eadem parochiali in *Borzycowa*, in quibus sunt curiae agros praediales habentes, quorum agrorum certam partem in *Borzycowka* emethones colunt, videlicet *Cubalya Simon*, hortulanus, et *Mathias Caderna*, de quibus omnibus et singulis agris praedictis decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Borzycowa*, ex agris vero emethonalibus in *Borzycowka* datur ad ecclesiam collegiatam in *Curzelyow* pro canonicatu et praebenda, quam modo obtinet quidam *Stanyczyk*; in *Stanislavycze* pro certis canonicatibus et praebendis *Gnesnensibus*, prout in *Wscheborzycze*²⁾.

Pukarzew, villa sub eadem parochiali in *Borzycowa*, post cuius villae omnes et singulos agros emethonales etiam praediales iacentes versus *Borzycowa* decima manipularis spectat ad eandem parochialem et plebanum in eadem *Borzycowa*, et conducitur per emethones cum solutione canapalium de quolibet manso per unum grossum et per alium grossum solvunt emethones de qualibet domo pro columbatione; ex aliis vero agris praedialibus ex altera parte villae iacentibus datur decima manipularis ad ecclesiam parochialem in *Malyszyno*³⁾.

Pangow, villa sub eadem parochiali in *Borzycowa*, in cuius haereditate de quodam arvo seu iugere agri iacente per se inter silvas decima manipularis proveniens datur pro parochiali praedicta in *Borzycow*, ex agris vero emethonalibus pro certo canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem modo tenet dominus *Naropyenski Felix*; de praedialibus autem pro parochiali ecclesia in *Lyppa*.

*Polyktho, Ruda*⁴⁾, *Lissyzy*, villae eiusdem parochiae, in quibus emethones et incolae pro eadem ecclesia in *Borzycowa* nihil aliud solvunt solum columbationem de qualibet domo per unum grossum praeter *Ruda*, ubi solum per medium grossum; decimas vero manipulares solvunt certis canonicatui et praebendae, prout in *Wscheborzycze*.

Grodzysko, Okalovycze, villae praedictae, in quibus emethones pro parochiali ipsorum in *Borzycowa* solvunt solum de qualibet domo pro columbatione per unum

¹⁾ Plebani Kąt. ²⁾ Soborzycze. ³⁾ Maluszyn. ⁴⁾ Ruda, dziś w parafii nie znana.

corum siliginis; decimas manipulares in *Grodzysko* illi, cui datur in *Wscheborovycze* et in *Okalovycze* pro parochiali in *Chrzasthow*.

Taxata est eadem ecclesia ad duas marcas argenti et pro denario sancti Petri ad sex scotos.

75. WSCHBORZYCZE.*)

Villa, in eadem ecclesia parochialis, tituli *Undecim millia Virginum*, de iurepatronatus laicorum haeredum in eadem *Wscheborzycze*, quam pronunc obtinet honorabilis *Nicolaus de Radomskye*, ex praesentatione abbatis *Adrzeviensis*¹⁾, pro tempore existentis; ad quam iure parochiali eadem villa *Wscheborzycze*, necnon curia villae duntaxat spectant et pertinent. Cuius plebanus propter defectum et paucitatem proventuum et parochianorum circa eandem ecclesiam non potest pro sui sustentatione servare vicarium neque ministrum; habet enim pro dote et fundo duntaxat proventus infrascriptos, videlicet primo in eadem villa aream pro curia plebanali cum horto in postico eiusdem se protendentem usque ad paludem, prout aliorum villanorum areae cum hortis se protendunt, cum prato in eodem palude se protendente ab horto plebani per paludem usque ad limites villae *Malachice*²⁾, et in eadem area dotis plebanalis aliquando locabatur in eius parte hortulanus; item alias duas areas, unam pro taberna et in eadem tabernam in qua nunc residet *Nicolaus Mysl*, ad quam tabernae pertinent speciales agri ex antiquo et horti in postico eiusdem, cuius tabernae incola solvit et solvere consuevit plebano pro censu singulis annis per unam marcam cum media et nihil aliud ad laborandum obligatur; item et agros speciales pro praedio plebanali sufficientes hincinde in eadem haereditate in octo locis iacentes, quorum agrorum aliqua iugera nemoribus excreverunt, videlicet in *Suthkow*³⁾ et sub *Borowcze*⁴⁾, in quibus locis ligna pro necessitate domus excidi possunt; item certam partem borrae pro mellificiis sub villa et haereditate *Borowcze*; item et pratum aliud speciale satis bonum versus villam *Borzycowka* circa prata praedictae villae *Borzycowka*, de quo prato ad minus de foeno solet colligi unus acervus et aliquando cum medio; item decimam manipulearem post omnes et singulos agros praediales, nedum in eadem villa *Wscheborzycze*, sed in *Okalovycze*, etiam quotiescunque per aliquot emethones praesertim in *Wscheborzycze* per partes coluntur; de agris etiam propriis pro praedio et ad praedium plebanale spectantibus nemini decimat; emethones autem eiusdem villae ex agris emethonalibus decimam manipulearem solvunt pro scholastico *Gnesnensi* prout in

*) *Soborzycze*, wieś szlachecka mająca kościół parafialny już w pierwszej połowie wieku XV, jak dowodzą wzmianki w aktach konsystorskich (Acta Consist. Gnesu.). Dzisiejszy kościół drewniany stanął w roku 1738 kosztem *Kazimierza Węglińskiego*, opata *Jędrzejowskiego*, któremu nad nim przysługiwało prawo patronatu. Dla zbyt szczupłych dochodów kościół ten afiliowany został do parafii w *Cielętnicach* zapewne w końcu zeszłego wieku (cfr. Rubryc. f. 146).

¹⁾ Opat klasztoru *Cystersów w Jędrzejowie*. ²⁾ *Maluszycze*, wieś w parafii *Dąbrowa*. ³⁾ *Suthkow*, dziś nie znany. ⁴⁾ *Borowcze*, wieś w parafii *Dąbrowa*.

Grodzysko, Rudnyky, Stanislavice, Lyssyny et Dambrowno, sub dioecesi *Cracoviensi*; pro plebano vero emethones eiusdem villae *Wscheborzyce* solvunt missalia de quolibet manso per unum eorum siliginis et alium avenae, necnon et columbationem per unum grossum et similiter tabernatores.

Taxata est ad unam marcam argenti et pro denario sancti Petri ad duos scotos.

76. DAMBROWA.*)

Villa, in eadem ecclesia parochialis, tituli *Jacobi apostoli et Stanislai*, de iurepatronatus laicorum haeredum in eadem *Dambrowa*, quam pronunc obtinet honorabilis *Joannes de Pylcza*¹⁾, ex praesentatione moderni haeredis domini *Joannis*. Ad quam iure parochiali ex antiquo praedicta *Dambrowa*, necnon *Rackowice*²⁾, *Maluschyze*³⁾, *Borowce*⁴⁾, *Chalymyze deserta*⁵⁾, *Rogaczow*⁶⁾, *Vlyessye*⁷⁾, *Olbrachyzyce*⁸⁾, *Knyeya*⁹⁾, *Babye*¹⁰⁾ et minera *Dambek*¹¹⁾, villae spectant et pertinent. Cuius ecclesiae plebanus pro tempore existens pro sui subsidio et curae pastoralis administratione, prout ex antiquo, servat capellanum unum pro vicario et ministrum, quos ex proventibus mensae suae plebanalis salariat. Et habet pro dote et fundo proventus infrascriptos; et primo in eadem *Dambrowa* et eius haereditate circa ecclesiam aream pro curia plebanali specialem cum horto pro allodio et aliis commoditatibus; necnon et alias areas duas, unam pro vicario et ministro cimiterio contiguas; item agros speciales in tribus locis seu campis eiusdem haereditatis, videlicet unum iuger in campo, dicto *Szyedlyska*¹²⁾ seu *Dabowykyerz*¹³⁾, in latitudine et longitudine se protendente aequaliter ad duo stadia citra vel ultra et iacet circa agrum, quem modo obtinet emetho, dictus *Klamp*; item in loco dicto *Vysthap*¹⁴⁾ etiam aliud iuger agri in latitudine citra vel ultra duodecim sulcorum, ad longitudinem vero se protendens ad duo stadia citra vel ultra, in cuius fine habet vinarium seu piscinulam; item tertium iuger in campo, dicto *Vyssylyecz*¹⁵⁾, versus villam *Rogaczow*, continentem in se unum stadium, citra vel ultra viginti

*) *Dambrowa*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Dąbrowskich* h. *Poraj*, której protoplaście *Spytygniewowi*, wojewodzie *łęczykiemu* *Konrad*, książę *kujawski, łęczycki i dobrzyński* nadał z innymi dobrami w *Sieradzkim* wieś *Dąbrowę*, od której sam i potomkowie jego pisali się *Dąbrowskimi*. *Paprocki* przytacza przywilej księcia *Kazimierza* syna *Konrada*, który w r. 1248 to nadanie ojcowskie potwierdził (*Paprocki*, *Herby* str. 464. 465. cfr. *Niesiecki*, *Korona* II, 8). Prawdopodobnie *Spytygniew* wystawił w dziedzictwie swoim pierwszy kościół parafialny i takowy uposażył, a jeżeli nie on, to synowie jego, gdyż akta konsystorza *gnieźnieńskiego* wspominają o tymże kościele jako o dawnym już na początku wieku XV (Excerpta ex actis Consist. *Gnesn.* f. 11. 21). Kiedy starożytny kościół drewniany od starości podupadł, dziedzic miejscowy, *Stanisław Poraj Dąbrowski*, archidyakon *gnieźnieński* i *kurzelowski*, kanonik *krakowski* i *kujawski* i proboszcz *wolborski*, mąż wielkiej zacności, zasług i względem kościoła i Rzeczypospolitej († 1575), wystawił w miejsce jego dzisiejszy murywany w stylu gotyckim r. 1554, który zapewne ks. *Stanisław Falęcki*, sufragan *gnieźnieński*, około r. 1570 konsekrował (*Acta Capit. Gnesn.* cfr. *Rubryc.* dyec. kuj.-kal. z r. 1878 f. 146. 147. *Niesiecki* I. c. II, 8).

¹⁾ *Jan z Pilicy*, pleban. ²⁾ *Rackowice*. ³⁾ *Maluszyce*. ⁴⁾ *Borowce*. ⁵⁾ Osada dziś nie znana. ⁶⁾ *Rogaczów*. ⁷⁾ *Zalas*. ⁸⁾ *Olbrachyze*. ⁹⁾ *Knieja*. ¹⁰⁾ *Babis*. ¹¹⁾ *Dąbek*. ¹²⁾ *Siedlińska*. ¹³⁾ *Dąbowykieryz*. ¹⁴⁾ *Występ*. ¹⁵⁾ *Wisielec*.

sulcos in se continentem, et quartum in eodem campo penes viam, quae vadit in *Chalymyze*, continentem in se in latitudine citra vel ultra triginta sulcos et in longitudine duo stadia; item circa *Lyssya myedza* etiam duo iugera agri et continet in se quodlibet duo stadia ad longitudinem; item habet et pratum unum iacens post piscinulam domini haeredis, de quo colligi solet unus acervus de foeno et aliud in silva seu circa silvam, dictam *Lasz*, in quo iam nemora excreverunt propter negligentiam; item decimam manipulem post omnes et singulos agros praediales curiae inibidem, etiam quorum partem per certa iugera solvunt emethones *Martinus Woyth*, *Mathias Radosch*, *Szwyethlynyk* et *Albertus Czok*, quam conducit plebanus curru proprio ex agris, qui coluntur pro curia, qui vero per emethones, conducunt eam emethones eorum curribus; de agris vero ex antiquo emethonalibus datur pro canonicatu *Curzeloviensi*, quem modo obtinet dominus *Gorra*¹⁾; et pro plebano emethones nihil aliud solvunt solum columbationem per unum grossum.

Borowce, Chalymyze, Knyeya, Babye, villae sub eadem parochiali, in quibus decimae manipulares de omnibus et singulis ipsarum villarum agris spectant in toto ad eandem parochialem et eius plebanum et conducuntur per incolas eorum curribus, et nihilominus solvunt columbationem emethones per unum grossum.

Vlyessye, Olbrachyzyce, villae sub eadem parochiali in *Dambrowa*, in quibus villis decima manipularis de certis agris villarum praedictarum pro medietate citra vel ultra omnium et singulorum agrorum proveniens spectat ad eandem ecclesiam in *Dambrowa* et de altera medietate pro certo canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, et nihil aliud solvunt, quia nobiles in eisdem villis resident.

Rackowyce, villa sub eadem parochiali, in qua decima manipularis ex agris praedialibus in toto spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Dambrowa* et de emethonalibus pro vicariis ecclesiae *Curzeloviensis*; cuius villae emethones pro eadem ecclesia nihil aliud solvunt solum columbationem per unum grossum.

Maluschyze, Rogaczow, villae sub parochiali praedicta in *Dambrowa*, in quibus incolae pro eadem parochiali ecclesia nihil aliud solvunt solum columbationem et decimas manipulares hincinde; de *Maluschyze* ad ecclesiam *Curzeloviensem* pro domino doctore *Gorra*; in *Rogaczow* vero datur pars pro ecclesia *Gnesnensi* certo canonicatu, altera plebano in *Brzykow* et altera pro domino doctore *Gorra*, archidiacono *Curzeloviensi*; *Dambek* vero solvit manipulem ecclesiae in *Dambrowa*.

Zdrowa, villa sub parochiali ecclesia in *Borowno*, in qua decima manipularis ex omnibus et singulis agris emethonalibus totius villae spectat ad parochialem ecclesiam in *Dambrowa* et conducunt eam emethones ipsorum curribus absque solutione canapalium; de agris vero praedialibus pro ecclesia parochiali in *Borowno*.

Taxata est eadem ecclesia ad tres marcas argenti et pro denario sancti Petri ad tres scotos.

¹⁾ *Gorra Andrzej z Mikolajewic*, kanonik *krakowski*, archidyakon *kurzelowski* † 1520 (*Łętownski*, *Katalog* t. II, str. 265).

77. GIDLE.*)

Villa, in eadem ecclesia parochialis, tituli *sanctae Mariae Magdalenae*, de iurepatronatus laicorum haeredum in eadem *Gidle*, quam pronunc obtinet honorabilis *Stanislaus de Nowopolye*¹⁾, ex praesentatione moderni haeredis *Gydzyselskj*²⁾. Ad quam iure parochiali praedicta villa *Gidle*, necnon *Plawno*³⁾, *Gowarzewo*⁴⁾,

*) *Gidle*, wieś niegdyś szlachecka, dziś rządowa, dwie mile od *Radomska*, gniazdo rodziny *Gidelskich* albo *Gidzielskich* h. *Poraj*, miejsce sławne na całą Polskę cudowną figurą kamienną *N. Maryi P.* (Niesiecki l. c. II, 204), ma jeden z najstarszych kościołów drewnianych (z modrzewia) w całej Polsce, albowiem według napisu wyrzniętego na belce u stropu, konsekrowany był w roku 1059. Wytrzymał przeto ośm wieków z górą i stanowi rzadką osobliwość pod względem swej starożytności. Za prawdziwością wspomnianej daty przemawiają nie tylko budowa sama kościoła złożonego z grubego modrzewia siekiera tylko ociosanego, ale i ważne ślady na miejscu, dowodzące, że w *Gidlach* parafia istniała już w roku 1045 (Tygodn. illustr. warszaw. t. VIII ser. II, str. 13. Kłosy, czasop. illustr. warszaw. t. II, str. 412. cfr. Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1878 f. 147). W roku 1515 w pierwszych dniach maja kmiotok miejscowy, *Jan Cencok*, wyorał małą kamienną figurę *N. Maryi P.* z dzieciątkiem Jezus w koronach, przy której liczne dzieła się poczęły cuda i znaki. W skutek tego przeniesiono ją z domu kmiotka do wyżej wspomnianego kościoła parafialnego, lecz tego samego dnia znaleziono ową figurę otoczoną światłością, na tem miejscu na którym znalezioną została. Umieszczono ją tymczasem w słupie drewnianym wydrążonym, a w krótko potem dziedzic miejscowy, *Marcin Gidzielski*, zbudował tam małą kaplicę drewnianą, do której figurę uroczystie przeniesiono. Gdy się lud wierny coraz tłumniej garnał do niej począł i licznych na tem miejscu doznawał pociech i znaków, w sto lat po objawieniu się figury, dziedziczka miejscowa *Anna z Rusocie Dąbrowska*, kasztelanowa *wieluńska* wystawiła wspaniały murywany kościół wraz z klasztorem, do którego sprowadziła *OO. Dominikanów* w roku 1615 i w kaplicy tego kościoła umieścić kazała cudowną statuę *N. Maryi P.* Odtąd aż do naszych czasów *Gidle* zasłynęły na całą Polskę odpustami w uroczystości *Matki Boskiej*, na które nieprzeliczono zbierały się i dotąd zgromadzają tłumy wiernych z dalekich nawet części kraju (*Ulanecki ks. Stanisław*, *Maryja* w słynących cudami obrazach, Warszawa 1869 str. 54. Niesiecki l. c. II, 204. Rubryc. cit. z r. 1874 f. 113). Do dziś dnia figura w mowie będąca znajduje się pod strażą kilkunastu *Dominikanów*. Oprócz tych dwóch kościołów w *Gidlach* znajduje się tam jeszcze trzeci na końcu wsi w miejscu ustronnem, cichem i przyjemnem położony z ruinami murów poklasztornych, należący niegdyś do *Kartuzów* sprowadzonych z pod *Gdańska* przez *Zuzannę z Przerębskich Oleską*, podkomorzyną koronną, która pognewawszy się podobno na miejscowych *OO. Dominikanów*, cofnęła poczynione im znaczne zapisy i obróciła je na założenie pustelni dla *Kartuzów*. W roku 1640 wystawiła im wspaniały klasztor i kościół drewniany hojnie uposażywszy. Z czasem wieś *Gidle* przeszła w ich posiadanie oraz inno okoliczne włości, które na rzecz skarbu potem zabrane zostały. Mając dość znaczne dechody i wsparci hojnemi panów polskich ofiarami, wystawili w miejsce drewnianego dzisiejszy piękny i obszerny kościół murywany z takimże klasztorem w roku 1768. Po zniszczeniu klasztoru w roku 1819 pozostało przy tym kościele dla obsługi dwóch zakonników. W tym czasie, około roku 1830 kosztem funduszu supresyjnego cały został starannie zrestaurowany. Po śmierci ostatniego *Kartuza* w roku 1832 za zezwoleniem władz przeniesiono do tego kościoła nabożeństwo parafialne, czyli zamieniono go na parafialny. Starożytny zaś kościółek modrzewiowy stoi dotąd i przy staranności długie jeszcze przetrwać może lata (Tygodn. illustr. cit. str. 13. 14).

¹⁾ *Jan z Nowogopola*, pleban. ²⁾ *Gidzielski*. ³⁾ *Plawno*, dziś wieś z osobnym kościołem parafialnym w roku 1820 nowo z drzewa przez dziedzica miejscowego *Buczynskiego* odbudowanym, do którego oprócz *Plawna* wcielono wsi i osady: *Bobry*, *Borki*, *Gowarzewo*, *Kępa*, *Kuźnica*, *Ludwików*, *Nieszkodna*, *Stanisławice*, *Strzała*, *Szyszków*, *Wesoła*, *Zagórze*, *Zielonka*. ⁴⁾ *Gowarzewo*, dziś w parafii *Plawno*.

*Wlyncze*¹⁾, *Cothphayn*²⁾, *Czyeschkovicze*³⁾, *Wojnowicze*⁴⁾ et *Gorka*⁵⁾ spectant et pertinent. Cuius ecclesiae plebanus aliquando pro sui sustentatione et pastoralis curae administratione circa ipsam ecclesiam servare consuevit vicarium et ministrum, quos pro posse salariat ex proventibus mensae suae; et habet pro dote et fundo, et primo in eadem villa pro curia plebanali specialem arcam cum horto pro allodio et aliis commoditatibus sibi ipsis hincinde adjacentibus; item et alios duos hortos, unum penes hortum domini haeredis et alium circa hortum molendinatoris iacentem; item et alias areas speciales pro vicario et ministro cimiterio contiguas; insuper et aliam unam arcam pro taberna iacentem ex opposito ecclesiae penes tabernam domini haeredis, in qua nunc residet *Joannes Czecko*, de qua, dum erat possessionata et habitabilis, solvebatur pro censu ex eadem pro plebano singulis annis per mediam marcam; item solum duo iugera agri, unum maius ex opposito dotis plebanalis et protenditur in latitudine citra vel ultra ad viginti octo sulcos, ad longitudinem vero a villa usque ad borram, prout ex antiquo emethonales protendebantur; item aliud iacet in eadem haereditate inter vias, quae vadunt in *Gorka* et *Wlyenyce*, cuius iugeris solum duo stadia valent ad colendum et residuum memoribus excrevit; item partem borrae pro mellificiis et aliis utilitatibus penes limites *Plawno* iacentem, et circa eandem borram habet pratum, quod pro maiori parte memoribus excrevit et aliud in littore fluvii *Wartha*, in quadam insula, in qua nullus alter aliquid habet solum plebanus et partem tabernator tabernae, in qua nunc residet *Laurentius Rzathko*, et tertium in haereditate *Gorka*, dictum *Porodi* iacens circa quandam silvam; item habet piscinam, quae iacet circa conversum limum villarum *Gidle*, *Gorka* et *Wlynyce*; item decimam manipularum post omnes et singulos agros praediales curiae in eadem villa, etiam inter tabernas, in quibus pronunc resident *Paulus Zank*, *Mathias Bonamanek*, *Laurentius Rzathko*, *Periga*, *Lapycza*, *Thurek*, *Czaczek*, *Grzegorzyc* et *Pyskorczyk*, ex agris praedialibus hincinde per stadium aut duo distributas et conducit eam plebanus curru proprio ex agris qui coluntur pro curia; qui autem coluntur per tabernatores et hortulanos conducunt eam curribus propriis tabernatores et hortulani; et emethones nihil aliud solvunt pro ecclesia eadem et plebano solum columbationem per unum grossum de qualibet domo et decimam manipularem ex agris emethonalibus duntaxat pro ecclesia *Gnesnensi*, pro canonicatu et praebenda, quos pronunc obtinet dominus *Martinus Rabyesky*.

Gowarzewo, villa sub eadem parochiali, post cuius villae omnes et singulos agros decima manipularis spectat ad eandem parochialem et plebanum, quam pro salario dat vicario, et conducunt eam emethones curribus eorum absque solutione canapalium solum cum solutione colendae de qualibet domo per unum grossum.

Wlyncze, *Czyeschkovicze*, *Gorka*, villae in quibus sunt curiae nobilium habentes agros speciales praediales, de quibus decima manipularis proveniens spectat ad eandem ecclesiam in *Gidle* et eius pro tempore plebanum et conducit eam plebanus curru proprio; ex agris vero emethonalibus decimae manipulares provenientes

¹⁾ *Wlyncze*. ²⁾ *Kotfn*. ³⁾ *Ciężkowice*. ⁴⁾ *Wojnowice*. ⁵⁾ *Górka*. Prócz tych należą jeszcze do parafii miejscowości: *Borowa*, *Chróstowa*, *Fryszlerka*, *Karólew*, *Michalpole*, *Mlynek*, *Niesulów*, *Ojrzeń*, *Przeszkoda*, *Skrzypiec*, *Spalastry*, *Stęszów*, *Zabrodzie*. ⁶⁾ *Rambiewski Marcin*, o którym było wyżej.

spectant in praedicta *Wlyncze*, *Czyeschkovicze*, *Gorka*, necnon *Woynowycze* pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem modo obtinet doctor *Grodzyczsky*¹⁾.

Plawno, *Cothphyn*, villae praedictae sub parochiali praedicta in *Gidle*, in quibus emethones nihil aliud solvunt pro eadem parochiali solum columbationem de qualibet domo per unum grossum et decimas manipulares in *Plawno* pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem obtinet modo dominus *Martinus Rabyesky*; in *Cothphyn* vero similiter pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem modo obtinet praedictus dominus doctor *Grodzyczsky*.

*Thwardoslavice*²⁾, villa sub parochiali in *Pyotrkow*³⁾, in qua est curia habens agros praediales, de quibus decima manipularis ex antiquo spectat ad parochialem ecclesiam et plebanum in *Gidle*; ex agris vero emethonalibus pro monasterio in *Vythow*⁴⁾.

Taxata est eadem ecclesia ad viginti scotos argenti et pro denario sancti Petri ad tres scotos.

78. CLOMICE.*)

Villa, in eadem ecclesia parochialis, tituli *sancti Martini*, de iurepatronatus laicorum haeredum in eadem *Clomice*, quae pronunc vacat ex controversia patronorum. Ad quam iure parochiali praedicta *Clomice*, necnon *Barthkovicze*⁵⁾, *Lypycze*⁶⁾, *Zawada*⁷⁾, *Konary*⁸⁾, *Garnek*⁹⁾, *Karczewycze*¹⁰⁾, *Paczyerzow*¹¹⁾, *Rzeky duplew*¹²⁾, *Scherzaczyce*¹³⁾ necnon *Nyeczmycze*¹⁴⁾ quoad curias duntaxat et emethones in *Borowno*, villae spectant et pertinent. Cuius ecclesiae rector pro tempore existens pro sui subsidio et pastoralis curae administratione consuevit prout ex antiquo circa eandem ecclesiam servare duos capellanos in vicarios et ministrum, quos salariat ex proventibus mensae suae plebanalis; et habet pro dote et fundo

¹⁾ *Grodzicki Andrzej z Poznania*, doktor medycyny, kanonik *gnieźniński i poznański* † 1550 (Ks. Korytkowski, Żywoty Arcyb. i Kanon. gnieźn. Ms.). ²⁾ *Twardosławice*. ³⁾ *Piotrków*. ⁴⁾ *Witów*.

* *Kłomnice*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Kłomnickich* h. *Oksza* (Paprocki l. c. 565. *Niesiecki* l. c. II, 534), której zawdzięcza wybudowanie kościoła najmużej w wieku XIV, albowiem na dniu 13 września roku 1415 *Slawnik*, pleban tamtejszy zapozwany przez kanonika *gnieźnińskiego*, *Mikołaja Górke* przed sąd konsystorza *gnieźnińskiego* o zabraną mu nieprawnie dziesięć z dwóch włók we wsi *Konarach*, odwołuje się na jakieś dawniejsze do niej prawo. Sprawa dla tego zawieszoną została *ad decisionem nobilium cum ecclesia* (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 17^b). W wieku zeszytym *Kłomnice* przeszły na własność *Zaluskich*, z których *Andrzej* wraz z siostrą swoją *Hilarją de Riviere*, kasztelanową *liwską*, starościna *grojecką* w roku 1750 wystawili w miejsce upadającego z starości drewnianego nowy mурowany kościół, który dotąd nie jest konsekrowany. We wsi *Garnek* do parafii należącej jest także kaplica publiczna drewniana pod tyt. *Niepokalanego Poczęcia N. Maryi P.* nie wiadomo kiedy i przez kogo postawiona (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1878 f. 147).

⁵⁾ *Bartkovicze*. ⁶⁾ *Lipicze*. ⁷⁾ *Zawada*. ⁸⁾ *Konary*. ⁹⁾ *Garnek*. ¹⁰⁾ *Karczewice*. ¹¹⁾ *Pacierzów*. ¹²⁾ *Rzeki*. ¹³⁾ *Rzeźęczyce*. ¹⁴⁾ *Nieznawice*. Prócz tych należą dziś do parafii osady: *Antonów*, *Brugidka*, *Bugaj*, *Dębnik*, *Gonera*, *Grabie pust.*, *Guby*, *Józefów*, *Kajetanów*, *Karolinów*, *Kuźnica*, *Michałów*, *Mostki*, *Piaski*, *Przybyłów*, *Rosolowy*, *Sliwaków*, *Tomaszew*, *Trząska*, *Wodzienica*, *Wymysłów*, *Zbereżka* (Skorowidz Król. Pol.).

proventus infrascriptos, quorum modo eadem ipsa ecclesia extat in pacifica possessione; et primo in eadem villa et haereditate *Clomice* habet pro curia plebanali unam aream satis latam et pro curia sufficientem cum horto eiusdem latitudinis pro allodio et allis commoditatibus et in postico eiusdem unum agrum eiusdem latitudinis sicut area habet extensionem et protenditur usque ad limites; item alias areas speciales pro domunculis vicariorum et ministri et iacent duae insimul scholae et pro vicario in una parte ecclesiae versus occidentem, et aliam aream ex opposito horti domini haeredis versus partem australem ecclesiae iacentem, cimiterio contiguas cum hortulis parvis adiacentibus domunculis; item unam specialem aream cum hortulo pro tempore in fine villae et in latere eiusdem, in quo est situs dotis plebanalis penes aream emethonalem domini haeredis, dictam *Conyeczskowskj*¹⁾ ab una parte, et ab alia penes iuger agri alias *nywy* curiae; item habet in quolibet campo praeter praedictum iuger agri in postico dotis plebanalis iacentem per unum mansum seu laneum se protendentem in longitudine et latitudine prout mansi emethonales protenduntur, et iacet unus ante villam versus occidentem, inter agros emethonales ab una parte *Schymkowskj*²⁾ et ab altera dictum *Korekwiany*³⁾ in alio campo dicto *Kathy*⁴⁾ penes laneum *Thopolny*⁵⁾, tertius in campo dicto *Modrzewye*⁶⁾, iacens penes mansum *Szewczykowskj*⁷⁾ pronunc; item et prata in eadem haereditate *Clomice*, unum quod iacet infra piscinam, dictam *Podesdrowa*, aliud pratum in loco dicto *Kathy*, tertium sub haereditate *Barthkovicze*, iacens inter prata emethonalia; insuper unam sortem seu haereditatem desertam, dictam *Mychalow* cum agris, prato et merica satis magna, quae iacet inter haereditatem *Barthkovicze* et *Scherzaczyce*⁸⁾ et protenditur ad torrentem, qui vadit ad piscinam domini haeredis de *Clomice* per prata haereditatis *Clomice* et *Scherzaczyce*; item habet alveum seu locum pro piscina penes mericam domini haeredis de *Clomice*, ubi aliquando fuit piscina et sunt vestigia aggeris; item habet decimam manipulearem post omnes et singulos agros praediales et emethonales in eadem *Clomice* et conducunt eam emethones eorum agris curribus propriis in horreum plebani absque solutione canapalium; de agris vero praedialibus conducit eam plebanus curru proprio, solvunt tamen emethones columbationem de quolibet manso per unum grossum et hortulani per medium.

Lypycze, *Garnek*, *Barthkovicze*, villae sub eadem parochiali, in quibus decimae manipulares ex earum omnibus et singulis agris tam praedialibus quam emethonalibus provenientes in toto spectant ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Clomice*, et conducuntur ex agris praedialibus opera seu impensa plebani; ex agris vero emethonalibus emethones absque solutione canapalium, attamen solvunt columbationem emethones prout in aliis villis.

Nyeczmycze, cuius pars quoad curias extat sub parochiali in *Clomice* et altera quoad emethones sub parochia in *Borowno*, decima tamen manipularis ex omnibus et singulis totius villae agris spectat pro parochiali ecclesia in *Clomice* et eius plebano, et conducunt eam emethones eorum curribus propriis absque solutione

¹⁾ *Konieczkowski*. ²⁾ *Szymkowski*. ³⁾ *Karekwiany*. ⁴⁾ *Kęty*. ⁵⁾ *Topolny*. ⁶⁾ *Modrzewie*. ⁷⁾ *Szewczykowski*. ⁸⁾ *Rzeźęczyce*.

canapalium in horreum locationis decimae; de agris vero praedialibus conducitur more aliarum per plebanum.

Carczewycze, villa praedicta sub parochiali in *Clomice*, in qua decima manipularis de campo iacente versus villam *Paczyrzow*, (post) agros praediales cum certis emethonalibus praedialibus adiacentibus spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Clomice* in toto, quam tollit minister in eadem *Clomice* pro salario; de alio vero campo eiusdem villae iacente versus villam *Rzeky* continens in se agros duntaxat emethonales decima manipularis spectat pro certo canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quos duos campos totius villae distinguit via, quae vadit de eadem *Carczewycze* in *Clomice*.

Scherzaczyce, villa praedicta sub parochiali in *Clomice*, de cuius villae omnibus et singulis agris emethonalibus demptis scultetialibus decima manipularis proveniens dividitur aequaliter inter ecclesiae parochialis praedictae in *Clomice* plebanum, seu eius pro tempore vicarios, et inter certum canonicum cuiusdam praebendae *Gnesnensis*, ita videlicet: semel et simul de uno curru ad duos acervos frumenta decimata deponuntur et in acervis conservantur et post decimationem ex quadam ordinatione antiqua habet plebanus seu eius vicarius in acervis optionem electionis et conducitur per incolas eorum curribus absque solutione canapalium; de agris autem scultetiae decima ipsa manipularis spectat duntaxat ad plebanum in *Clomice*; nihilominus emethones solvunt columbationem pro eadem parochiali et percipiunt decimam manipularem praedictam pro ecclesia in *Clomice* spectantem in vicarios ibidem pro salario.

Rzeky duplex, villae sub parochiali eadem in *Clomice*, in quarum una maiori est curia habens agros praediales et in minori scultetia habens agros speciales, de quibus agris tam praedialibus in maiori quam scultetiae in minori decimae manipulares provenientes in toto spectant ad eandem parochialem et plebanum in *Clomice*; ex agris vero utriusque villae emethonalibus similiter decimae manipulares provenientes in toto spectant ad certos canonicatum et praebendam *Gnesnensem*, et pro parochiali praedicta emethones nihil aliud solvunt solum columbationem more aliarum villarum.

Zawada, Conary, Paczyrzow, villae praedictae sub parochiali in *Clomice*, in quibus incolae nihil aliud pro eadem parochiali ecclesia in *Clomice* solvunt solum columbationem et decimas manipulares pro certis canonicatu et praebenda *Gnesnensi*.

*Vythkovyce*¹⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Borowno*, in qua est specialis arvus agri iacens penes viam, quae vadit de *Clomice* in *Rudnyky*²⁾, in campo eiusdem villae *Vythkovicze* iacente versus occidentem et penes agros villae *Nyeznanycze*, dicto *Naplathky*, de quo arvo necnon de campo parvo dicto *Smarschow* eiusdem villae *Vythkovicze* decima manipularis proveniens ad ecclesiam parochialem in *Clomice* et eius plebanum spectat, et conducit eam curru proprio; et de aliis omnibus et singulis agris pertinet in *Borowno*.

¹⁾ *Witkowiec*. ²⁾ *Rudniki*.

79. BOROWNO.*)

Villa, in eadem ecclesia parochialis, tituli *sancti Laurentii*, de iure patronatus laicorum haeredum in eadem *Borowno*, quam pronunc obtinet honorabilis *Stanislaus Czeschaczskij*¹⁾, ex praesentatione modernorum haeredum in eadem villa *Borowno*. Ad quam iure parochiali villae infrascriptae ex antiquo videlicet *Borowno*, necnon *Zdrowa*²⁾, *Nyeznanycze*³⁾, *Vythkovicze*⁴⁾, *Chorzemycze*⁵⁾, *Coszczyelycz*⁶⁾, *Lubojna duplex*⁷⁾, maior et minor, *Radosthkw*⁸⁾, *Kankawa*⁹⁾, *Grabowa*¹⁰⁾, *Boguslawicze*¹¹⁾ et *Jaczkw*¹²⁾ spectant et pertinent. Cuius plebanus pro tempore existens circa eandem ecclesiam prout ex antiquo consuevit pro sui subsidio et curae pastoralis administratione servare unum capellanum in vicarium et ministrum; et habet pro dote et fundo fructus et proventus infrascriptos, videlicet imprimis in eadem villa *Borowno* et eius haereditate unam aream pro curia plebanali cum horto solum pro allodio eidem areae adiacentem, necnon et alium hortum parvum pro aliis commoditatibus inter domunculas vicariales et ministri situm, et habet etiam alias areas duas, unam pro vicario, alteram pro ministro, cimiterio contiguas; item habet certas partes, iugera agri, unum, qui iacet post curiam haeredis, dicti nobilis domini *Joannis Thaurczyn*, in longitudine se protendentem citra vel ultra ad quinque stadia, in latitudine vero inaequalem mensuram habet, quia a villa protenditur citra vel ultra ad novem sulcos; in altero vero fine prout in medio ad decem octo citra vel ultra sulcos, cuius pars spinis negligentia provisionis culturae excrevit, in cuius fine versus villam habet pro commoditatibus curiae hortum; item in campo sub haereditate *Zdrowa* habet alium iuger agri latitudinis citra vel ultra undecim sulcorum in longitudine quinque stadiorum, alias protenditur a via, quae vadit de *Borowno* in *Zdrowa*; tertium vero iuger agri in campo sub villa *Baby*, in longitudine se protendentem citra vel ultra ad duo stadia, ad latitudinem citra vel ultra ad viginti sulcos, et quartum in campo dicto *Popowa gora* similiter duo stadia ad latitudinem se protendentem ad viginti sulcos et nullum pratum habet in eadem haereditate praeter pratum, quod habet in haereditate *Grabowa* in loco, qui dicitur *Cadkup*²⁾, de quo colligi solet de foeno pronunc unus currus, praeter loca nemoribus occupata; item decimam manipularem post omnes et singulos agros praediales et emethonales totius villae *Borowno*, et conducit eam plebanus ex agris praedialibus dominorum haeredum curru proprio, ex agris vero praedialibus conducunt eam emethones eorum curribus in horreum plebani absque solutione canapalium, cum solutione tamen columbationis de qualibet domo per medium grossum.

*) *Borowno*, wieś szlachecka, zapowne gniazdo jednej linii *Borowskich*, z kościołem parafialnym, o którym akta konsystorza *gnieźnieńskiego* pod rokiem 1464 pierwszą czynią wzmiankę (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 511). Dzisiejszy kościół mурowany stanął w miejsce dawnego drewnianego kosztem parafian w roku 1846 i dotąd nie jest konsekrowany.

¹⁾ Zapowne *Cieszacki*. ²⁾ *Zdrowa*. ³⁾ *Nieznanice*. ⁴⁾ *Witkowiec*. ⁵⁾ *Chorzewice*. ⁶⁾ *Kościelce*. ⁷⁾ *Lubojna* i *Lubojenka*. ⁸⁾ *Radostków*. ⁹⁾ *Kakawa*. ¹⁰⁾ *Grabowa*. ¹¹⁾ *Bogusławice*. ¹²⁾ *Jaczów*. Przybyły później osady: *Janne* i *Lochynia*.

Zbrowa, villa eiusdem parochialis in *Borowno*, in qua est curia habens agros praediales, ex quibus agris praedialibus decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Borowno*; de agris vero duntaxat emethonalibus ad parochialem in *Dambrowa*; et pro praedicta parochiali in *Borowno* emethones nihil aliud solvunt solum columbationem de quolibet manso per unum grossum.

Cosczyelycz, villa sub eadem parochiali in *Borowno*, in qua non sunt aliqui agri ex antiquo praediales solum emethonales. Cuius incolae ex eorum agris solvunt decimam pecuniariam de quolibet manso per sex grossos eidem ecclesiae parochiali in *Borowno* et plebano, et pro columbatione per unum grossum.

Luboyna duplex, *Radoszkow*, *Cacawa*, *Boguslawicze* et *Jaczkow*, villae sub praedicta parochiali, in quibus incolae tam ex agris praedialibus quam emethonalibus decimas manipulares in toto solvunt ad eandem parochialem pro plebano, et conducunt eas emethones ex eorum agris in horrea a plebano locanda absque solutione canapalium cum solutione tamen columbationis, de agris vero praedialibus conducit eas plebanus curru proprio, quarum unam, videlicet in *Jaczkow*, plebanus consignat vicario pro salario.

Vythcovicze, villa etiam sub parochiali praedicta in *Borowno*, in cuius villae certis agris emethonalibus decima manipularis spectat ad eandem parochialem ecclesiam in *Borowno*; de aliis autem agris, prout superius descriptum est, sub parochiali in *Clonice*, pertinet ad ecclesiam parochialem in *Clonice*; percipit eandem, quae spectat ad parochialem in *Borowno*, minister eiusdem pro salario, et nihil aliud eiusdem villae solvunt incolae, quia nobiles sunt.

Nyemanycze et *Chorzemycze*, villae sub eadem parochiali *Borowno*, quarum incolae pro ecclesia earum praedicta parochiali nihil aliud solvunt solum columbationem de qualibet domo per unum grossum; et decimas manipulares in *Nyemanycze* pro parochiali ecclesia in *Clonice*; in *Chorzemycze* vero pro certis canonicatu et praebenda *Gnesnensibus* ex omnibus et singulis agris eiusdem villae praeter agros scultetiales, de quibus decima manipularis proveniens ad eandem ecclesiam et plebanum spectat et pertinet.

Taxata est eadem ecclesia ad septem marcas argenti et pro denario sancti Petri ad septem scotos.

80. CRUSCHINA.*)

Villa, in eadem ecclesia parochialis, tituli *sancti Mathiae apostoli*, de iure patronatus laicorum haeredum in eadem villa *Cruschyn*, quam pronunc obtinet.

*) *Kruszyna*, wieś szlachecka, 2 mile od *Częstochowy* odległa, od wieku XVII własność rodziny *Denhofów*, z których *Kasper Denhof*, najprzód wojewoda *derpski* a następnie *sieradzki*, porzuciwszy błędy heretyckie z kościołem katolickim się pojednał (*Niesiecki* l. c. II, 66), w miejsce dawnego kościoła drewnianego wystawił około roku 1640 (a nie 1695 jak podano w *Rubrycelli* dyecezyi kujawsko-kaliskiej z roku 1878 str. 146, gdyż wojewoda umarł w roku 1645) dzisiejszy piękny kościół mурowany.

honorabilis *Martinus Vyeczskowskj* ¹⁾, ex praesentatione modernorum haeredum de *Lwow* et dicta *Cruschina*. Ad quam iure parochiali praedicta *Cruschyna*, necnon *Lang* ²⁾, *Vyclow* ³⁾, *Lgotha* ⁴⁾, *Vydzow* ⁵⁾, *Baby* ⁶⁾ et *Chudzyn* ⁷⁾, villae spectant et pertinent. Cuius ecclesiae rector seu plebanus pro tempore existens, prout et modernus propter insufficientiam proventuum non consuevit servare vicarium solum ministrum, quem salariat ex proventibus mensae suae plebanalis; et habet pro dote et fundo proventus infrascriptos, quorum modo eadem ipsa ecclesia et plebanus extat in possessione; et primo in eadem villa et haereditate *Cruschyna* habet specialem aream pro curia plebanali cum horto eidem adiacenti pro allodio et aliis commoditatibus satis latam et ex opposito eiusdem aliam aream pro ministro in latere cimiterii versus curiam haereditariam, et ex alia parte ecclesiae versus occidentem habet aliam aream pro taberna et modo in eadem tabernam cum horto eidem annexo, in qua nunc residet *Albertus Vassyk*, et solvit plebano pro censu singulis annis per mediam marcam et ad nullos labores plebano obligatur, quia non habet aliquos agros ad tabernam spectantes; item habet in quolibet campo eiusdem villae et haereditatis per unum mansum agri etiam cum accrescentiis seu additamentis alias *przymyarky*, prout alii emethones eiusdem villae et haereditatis, ita in longitudine et latitudine se protendentem, prout mansi emethonales cum suis additamentis protenduntur, et iacet inter agros emethonales; item habet certam partem borrae quibusdam silvis, dictis *Brzosthova* et *Chudzyn*, circumdatam versus moleninum, dictum *Chudzyn* iacentem, in qua borra pro arbitrio suo plebanus pro tempore existens potest facere et parare mellificia, prout et modernus habet; item habet et piscinam iam dudum desertam, in loco qui dicitur *doly* iacentem, et nulla prata habet; item habet decimam manipulearem post omnes et singulos eiusdem villae *Cruschina* praediales et emethonales agros, et conducunt eam emethones eorum curribus in dotem plebanalem absque solutione canapalium; de agris vero praedialibus conducit eam plebanus curru proprio, et nihil aliud solvunt emethones pro ecclesia parochiali et eius plebano solum columbationem.

Vyclow et *Lgotha*, villae sub eadem parochiali, in quibus villis ex omnibus et singulis earum agris decima manipularis proveniens in toto spectat ad eandem parochialem ecclesiam et eius plebanum in *Cruschina*, et conducunt eam emethones eorum curribus absque solutione canapalium, solvunt columbationem de quolibet manso per unum grossum.

Lang, *Vydzow*, *Baby* et *Chodzyn*, villae etiam sub praedicta parochiali ecclesia in *Cruschyna*, quarum incolae nihil aliud pro eadem ipsorum parochiali et plebano solvunt solum columbationem similiter per unum grossum de quolibet manso, et decimas manipulares dant pro certo canonicatu et praebenda *Gnesnensi*.

Taxata est eadem ecclesia ad duas marcas argenti et pro denario sancti Petri ad tres scotos cum medio.

We wsi *Widzów* istnieje publiczna kaplica drewniana (*Rubryc.* cit. f. 146). Tenże *Kasper Denhof* wystawił w *Kruszynie* wspaniały pałac czyli zamek rezydencyonalny. W kościele znajduje się kilka pomników familijnych (*Baliński* l. c. I, 232).

¹⁾ *Marcin Wigokowski*, pleban. ²⁾ *Łęg*. ³⁾ *Wikłów*. ⁴⁾ *Lgota*. ⁵⁾ *Widzów*. ⁶⁾ *Baby*. ⁷⁾ *Chudzyn*, miejscowość dziś nie znana w parafii i okolicy. Przybyły później osady: *Adamów*, *Cegielnia*, *Kijów*, *Klekoty*, *Maryanka*, *Nowawieś*, *Rusinów*, *Sadzawki*, *Siejanów*, *Teklinów*, *Widzówek*.

81. MYKANOW.*)

Villa, in eadem ecclesia parochialis, tituli *Mariae Magdalenae et sancti Leonardi*, de iurepatronatus sanctimonialium conventus ad *sanctum Andream* in *Cracovia*, quam pronunc obtinet honorabilis *Marschelyjowskiej*¹⁾. Ad quam iure parochiali ex antiquo praedicta villa *Mykanow*, necnon *Czykarzow*²⁾, *Choczym*³⁾, *Rybna*⁴⁾, villae spectant et pertinent. Cuius ecclesiae plebanus pro tempore existens propter exiles proventus eiusdem ecclesiae non potest servare prout ex antiquo pro subsidio vicarium solum ministrum, quem salariat pro posse; habetque pro dote et fundo proventus infrascriptos, quorum modo extat in possessione eadem ecclesia et plebanus; et primo in eadem villa et haereditate *Mykanow* habet in latere eiusdem villae versus *Borowno*, aream pro curia plebanali cum horto satis magno pro allodio, horreo et aliis commoditatibus sufficientem, necnon et aliam circa ecclesiam pro ministro; item habet per mansum agri in quolibet campo trium camporum inter agros emethonales iacentem, et aequalem mensuram in latitudine et longitudine cum emethonibus habentem; item et unum duntaxat pratum circa agrum ipsius seu mansum in campo versus *Borowno* iacentem; item decimam manipulearem ex agris duntaxat praedialibus duorum laneorum seu mansorum, necnon tertio emethonali, in quo nunc residet quidam *Stanislaus Pawlyczek* pro eadem ecclesia habet, et conducit eam plebanus in curiam suam curru proprio ex agris praedialibus praedictis, et de dicto manso emethonali emetho in eodem residens absque solutione canapalium; ex agris vero omnibus et singulis emethonalibus decima manipularis spectat ad ecclesiam in *Moskorzow* et eius plebanum; pro praedicta vero parochiali *Mykanow* nihil aliud solvunt solum de quolibet manso possessionato per tres coros siliginis et per tres avenae, et ex tabernis tabernatores columbationem per unum grossum solvunt.

*) *Mykanów*, wieś należąca niegdyś do klasztoru *Klarysek* u *ś. Andrzeja* w *Krakowie*, fundowanego przez *bł. Salomeę*, księżniczkę *halicką* (*Pruszcz*, Klejnoty m. *Krakowa* wyd. *Turowskiego* str. 117) z kościołem parafialnym niezawodnie przez tę zakonnicę fundowanym. W roku 1725 stanął tam nowy kościół drewniany w miejsce dawnego od starości upadającego nakładem *Szymona Przykowicza* mieszczanina i malarza *częstochowskiego*. Kościół ten pobenedykował najprzód na dniu 9 grudnia tego roku *ks. Andrzej Józef Karsznicki*, kanonik *gnieźnieński*, proboszcz-inkulcat *łaski* i oficyał *radomski*, a następnie konsekrował go *Ignacy Augustyn Kozierowski*, biskup *adratoński*, kanonik *gnieźnieński* i proboszcz *mstowski*. Po stu latach parafianie przy pomocy rządowego fiskusa wystawili w miejsce tego upadkiem grożącego kościoła nowy murowany, który w roku 1836 *ks. Andrzej Musolf*, sędzia surrogat konsystorza *piotrkowskiego* pobenedykował. We wsi *Cykarzewie* istniał niegdyś kościół drewniany, jako filia kościoła parafialnego w *Mykanowie* z osobnym prebendarzem, fundowany r. 1574 przez *Postękałską*, dzierzawczynią dóbr *mykanowskich*, a dokończony przez *Piotra Pieniżka*. Gdy kościół ten na dniu 22 grudnia roku 1768 zgorzał, panny *Klaryski* wystawiły w miejsce jego kaplicę drewnianą roku 1775, którą na dniu 11 listopada roku 1777 wspomniany wyżej biskup *adratoński* poświęcił (*Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1879 f. 71. 72*).

¹⁾ *Jan Marszalewski*, ploban. ²⁾ *Cykarzew*. ³⁾ *Kocin*. ⁴⁾ *Rybna*. Przybyły później osady: *Broniszew* i *Klekoty*.

Czykarzow, villa sub eadem parochiali in praefata *Mykanow*, cuius villae incolae nihil aliud solvunt pro eadem parochiali solum missalia prout in *Mykanow* de quolibet manso per tres coros siliginis et tres avenae, et decimam manipulearem pro scholastria ecclesiae parochialis in praedicta *Moskorzow* dioecesis *Cracoviensis*; tabernatores vero loco missalium columbationem per unum grossum.

Choczym, villa etiam sub praefata parochiali in *Mykanow*, in qua emethones omnes et singuli etiam sculteti ex agris ex antiquo emethonalibus et scultetiae loco decimae manipularis solvunt pecuniariam de quolibet manso per sex grossos et septimum loco columbationis; in cuius haereditate est unus specialis arvus seu campus ad molendinum spectans scultetiale posterius exstirpatum, de quo decima manipularis ad eandem ecclesiam ex antiquo datur et solvitur, alias a tempore exstirpationis; et similiter ex agris molendini in *Czykarzow* datur decima manipularis pro eadem ecclesia; item praefata *Choczym* locata est tempore capitaneatus cuiusdam capitanei, dicti *Hyncza*, tenutarii in *Crzepyca*, qui instituerat decimam huiusmodi sex grossorum, dum et quando pauci agri exstirpati erant, sed postea usque ad praesens sunt in triplo dilatati per exstirpationem et nulla auctoritate ecclesiastica sunt a decima absoluti.

Rybna, villa sub eadem parochiali, cuius maior pars est desertata, solum extant modo trium arearum incolae; de cuius villae omnibus et singulis agris emethonalibus et scultetiae decima manipularis proveniens spectabat et spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Mykanow*, et conducitur curribus incolarum in horreum a plebano ponendum cum solutione columbationis duntaxat unius grossi.

Taxata est eadem ecclesia ad unam marcam argenti et pro denario sancti Petri ad duos scotos.

82. DWORZYSCHOWICZE.*)

Villa, in qua ecclesia parochialis, tituli *sancti Michaelis archangeli et Decem millia militum*, de iurepatronatus regiae maiestatis, quam pronunc obtinet honora-

*) *Dworszowice* (*Dworszowice*), wieś niegdyś królewska, dziś prywatna z kościołem parafialnym zapewne przez którego z monarchów polskich fundowanym, o którym akta konsystorza *gnieźnieńskiego* wspominają od roku 1448 (*Excerpta ex actis Consist. Gnesn.*). Dzisiejszy kościół murowany pod tyt. *ś. Michała Archanioła* wystawił w roku 1835 *Stefan Sławianowski*, dziedzic miejscowy (*Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1878 f. 147*). Dziesięciny wytyczne z *Dworszowic* należały niegdyś do kollegiaty *ś. Floriana* w *Krakowie*. „*Dworszowicze villa*“ pisze *Długosz* (*Liber Benef. t. I, 103*) „*habens in se ecclesiam parochialem, cuius proprietatem ad serenissimum regem Poloniae pertinet, in qua sunt quatuordecim lanei emethonales, de quibus omnibus solvitur decima manipularis magistris beneficiatis ecclesiae s. Floriani, et ducent eam emethones curribus propriis in horreum a magistris locandum et valor aestimatur eius ad sex aliquando decem, aliquando duodecim marcas; item decima canapalis solvitur per ligaturas; item praedium non est. Item emethones missalia solvunt plebano in Dworszowicze, item taberna, item hortulaniae duae, item scollitia est ibi, habens sex laneos, de quibus solvitur decima manipularis ecclesiae ibidem in Dworszowicze.*“

bilis dominus *Mathias de Podolyn*¹⁾, ex praesentatione regiae maiestatis, videlicet serenissimi domini *Sigismundi*, ad quam nulla alia villa iure parochiali attinet. Sicque plebanus pro tempore existens propter parochianorum et proventuum paucitatem non servat neque servare potest vicarium neque ministrum; et habet pro dote et fundo in eadem villa et haereditate, imprimis aream pro curia plebanali cimiterio contiguam non nimis magnam pro eodem tamen iuxta conditionem sufficientem cum horto pro allodio et aliis commoditatibus; item et alium hortum inter areas emethonales iacentem, ab una parte aream *Janyecz* et ab alia *Cubynsky* desertam; item et agros speciales in quolibet campo trium camporum, prout et alii emethones habent, in longitudine et latitudine se protendentes, in quorum finibus, videlicet in duobus locis, videlicet in *Zagorze* et ante villam versus *Glupycze*²⁾, habet prata; item et tertium pratum circa fluvium *Vartha*, iacentem inter prata emethonum *Wythan* et *Chuschek Jacobum*, in quo prato iam silva excrevit; item habet decimam manipulearem duntaxat ex omnibus et singulis agris scultetiae in eadem *Dworzyschowycze* et nihil aliud sculteti solvunt; emethones vero ex eorum agris possessionatis emethonalibus pro eadem ecclesia et eius plebano solvunt missalia de quolibet manso per tres coros siliginis et tres avenae mensurae *Brzeschnicensis*³⁾ et decimam manipulearem pro doctoribus universitatis *Cracoviensis*.

*Gajeczyce*⁴⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Makoviska*⁵⁾, in qua sunt agri praediales regales, de quibus omnibus et singulis agris praedialibus, necnon duarum tabernarum habentium agros, videlicet in quibus nunc resident *Stanislaus Wraczyzskij* et *Laurentius Bogusch*, decima manipularis proveniens spectat ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Dworzyschowycze*, et conducit eam idem plebanus ex agris praedialibus curru proprio seu eius opera, ex agris vero tabernarum, tabernatores; emethones vero ex eorum agris decimas manipulares solvunt doctoribus universitatis *Cracoviensis*.

Taxata est eadem ecclesia ad octo scotos et pro denario sancti Petri ad unum scotum.

83. MACOVYSKA.*)

Villa, in eadem ecclesia parochialis, tituli *sancti Bartholomaei*, de provisione archiepiscopi *Gnesnensis*, quam pronunc obtinet honorabilis dominus *Petrus de Po-*

¹⁾ *Maciej z Podolina*, pleban. ²⁾ *Glupice*. Parafia stanowią dziś miejscowości: *Dworzyszewice*, kolonia *Konstantynów*, *Stoczki pust*, *Plaszczyna*, *Lazek*, *Orczuchy*, *Placzki*, *Żychy*. ³⁾ *Miara Brzesznicka*. ⁴⁾ *Gajecice*. ⁵⁾ *Makowiska*.

*) *Makowiska*, wieś niegdyś arcybiskupów *gnieźnieńskich* z kościołem zapewne przez nich w XIII lub XIV wieku założonym, gdyż akta konsystorza *gnieźnieńskiego* z r. 1451 mienia go być starym (ab antiquo existens), (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. ab a. 1451). Obecny kościół murowany pod tyt. dawnym *s. Bartłomieja* stanął kosztem parafian w roku 1842 (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1878 f. 148). O kościele *makowiskim* wspomina *Długosz* (Liber Benef. I, 503).

*dolyn*¹⁾, ex provisione *Sbignei* archiepiscopi²⁾. Ad quam iure parochiali pertinent villae infrascriptae, videlicet praefata *Makovyska*, necnon *Gajaczyce*³⁾, *Marzaczycze*⁴⁾. Cuius ecclesiae rector pro tempore existens propter parochianorum et proventuum paucitatem non consuevit prout ex antiquo pro sui subsidio vicarium solum ministrum servare, quem salariat iuxta posse; et habet pro dote et fundo bona et proventus infrascriptos, quorum modo ipsa ecclesia et eius plebanus extat in pacifica possessione; et primo in eadem villa et haereditate in *Macoviska* habet aream pro curia plebanali cum horto pro allodio et aliis commoditatibus eidem areae annexis, necnon et aliam aream pro ministro et in eadem domunculam; item et aliam aream pro taberna et in ea modo tabernam, in qua residet modo quidam *Paschek* laicus cum horto eidem areae annexo, necnon certum agrum eandem tabernam ex antiquo concernentem, etiam cum pratis ad eandem spectantibus; et solvit tabernator plebano pro annuo censu singulis annis per unam marcam absque quibusvis laboribus et decimam manipulearem ex eiusdem tabernae agris; item habet in tribus campis ad instar emethonum eiusdem villae agros, videlicet in duobus campis in latitudine sex bissulcorum et in tertio trium bissulcorum in longitudine vero ad mensuram agrorum emethonaliū se protendentes cum pratis eisdem agris plebanalibus, solum in uno campo, dicto *Radocha*, adiacentibus; item habet locum pro vinario seu piscinula circa silvam *Ladzyny* iacentem cum nemoribus circa eandem piscinulam sitis; item habet decimam manipulearem duntaxat ex agris praedialibus curiae archiepiscopalis, necnon tabernae suprascriptae plebanalis provenientem, quam conducit curru proprio plebanus ex agris praedialibus in dotem suam; emethones vero ex eorum agris emethonalibus nihil aliud solvunt pro eadem parochiali ecclesia et eius plebano solum missalia de quolibet manso per unum corum cum medio siliginis et per unum cum medio avenae; item et mensalia per quatuor denarios pro festo Paschae; decimam autem manipulearem pro mensa archiepiscopali.

*Gajaczyce*⁵⁾, *Marzaczycze*, villae sub eadem parochiali ecclesia in *Macoviska*, in quarum una praefata *Gajaczyce* sunt tres mansi scultetiales, et in altera sunt agri praediales, de quibus agris scultetialibus et in praedicta *Marzaczycze* praedialibus decima manipularis proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Makoviska*, et conducit eam plebanus curru proprio; ex agris vero emethonalibus in *Gajaczyce* pro dominis doctoribus universitatis studii *Cracoviensis*; et in *Marzaczycze* pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem modo obtinet dominus doctor *Joannes de Leschnyca*, decima manipularis per incolas datur et solvitur; et pro plebano in *Makovyska* nihil aliud nisi columbatio de qualibet domo per unum grossum.

¹⁾ *Piotr z Podolina*, pleban. ²⁾ *Zbigniew Oleśnicki* † 1493. ³⁾ *Gajecice*. ⁴⁾ *Marzeczice*. Przybyły później osady: *Ladzim*, *Patrzyków*, *Trzebice*, *Garbacze*, *Majdy*, *Niepoń*, *Czerkiesy*, *Pustkowie*, *Wójcystwo*, *Grobelne*, *Cegielnia*. ⁵⁾ *Długosz* (Lib. Benef. I, 103): „*Gajaczyce* villa sub parochia ecclesiae in *Makowiska* sita, cuius proprietates ad serenissimum dominum Poloniae regem pertinet, in qua sunt triginta duo lanei emethonales, item est ibi scultetus habens duos laneos scultetiales; una taberna habens agros, de quibus omnibus datur decima manipularis pro cancellaria *Syradiensi* et pro magistris beneficiatis *S. Floriani*, et inducunt eam emethones propriis curribus in horreum a magistris locandum, et valor aestimatur eius ad decem et octo marcas; item decimam canapi solvunt per tres ligaturas. Item tabernae duae habentes agros, una solvit decimam manipulearem pro cancellaria et magistris, alia pro ecclesia in *Gajaczyce* (sic) ma być *Makowiska*.”

Dylow, villa sub parochiali *Payaczno*, cuius villae ex omnibus et singulis agris decima manipularis proveniens spectat in toto ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Macoviska*, et conducunt eam emethones curribus propriis ad locum et horreum per plebanum de *Macoviska* locandum absque solutione canapalium; non est in eadem aliqua curia neque agri praediales solum emethonales et scultetiales; omnes tamen decimam solvunt in *gonythpham*.

Taxata est ecclesia ad viginti scotos argenti et pro denario sancti Petri ad tres scotos.

84. VANSOSCHE.*)

Villa, in eadem ecclesia parochialis tituli *sancti Andreae apostoli*, de iurepatronatus regiae maiestatis, quam pronunc obtinet honorabilis *Stanislaus Reglowski*¹⁾, ex praesentatione regiae maiestatis, videlicet serenissimi domini *Alexandri*, protunc regis Poloniae. Ad quam iure parochiali praefata villa *Vansosche*, necnon *Vyaczky*²⁾ et *Popow*³⁾ spectant et pertinent, prout ex antiquo. Cuius plebanus pro tempore existens propter paucitatem proventuum non servat vicarium duntaxat ministrum; et habet pro dote et fundo, imprimis aream pro curia plebanali cum horto et aliis commoditatibus; item alias duas areas, unam pro taberna inter areas scultetiae pro taberna et hortulania seu horto pro braxatorio et aliis utilitatibus domesticis; item et aliam pro hortulania iacentem inter areas emethonales, videlicet ab una parte pronunc sedet *Thomas Smoczek* et ab alia *Mathias Smarza*, et solvit tabernator pro tempore existens pro censu singulis annis absque quibusvis laboribus per unam marcam sine duobus grossis et hortulanus unum fertonem; et habent praedictus tabernator plebanalis et similiter hortulanus unum alium hortum, necnon per unum iuger agri in eadem haereditate penes hortum plebani extra villam, ubi villani habent etiam suos hortos; item habet plebanus unum agrum seu iuger, alias *nywa* post hortos villanorum solum in uno campo; item et duo prata post fluvium *Wartha*, unum in haereditate *Gajaczycze*⁴⁾ inter alia prata eiusdem villae iacentem, cuius pars nemoribus silvanis occupata est, tamen pro hac vice de extirpata colligi possunt quatuor currus de foeno; item aliud in haereditate *Vansosche*, quod iacet circa molendinum *Smolka* in silva, dicta *Nove lanky*⁵⁾, cuius prati maior pars nemoribus extat occupata et de parte residua purgata colligi solent duo currus de foeno; item habet in eadem villa et haereditate *Vansosche* ultra praemissa ex agris scultetiae decimam manipularem, et de emethonalibus emethones

*) *Wąsosz*, wieś niegdyś królewska, miała kościół parafialny już przynajmniej na początku wieku XIV, albowiem akta konsystorza *gnieźnieńskiego* wspominają o nim od roku 1460 jako o *starym* (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. ab a. 1460). Po spaleniu się dawnego kościoła drewnianego parafianie wystawili w roku 1848 nowy kościół murowany dotąd nie konsekrowany (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1878 f. 141).

¹⁾ *Stanisław Reglowski*, pleban. ²⁾ *Więcki*. ³⁾ *Popów*. ⁴⁾ *Gajęcice*, wieś w parafii *Makowiska*. ⁵⁾ *Nowe Łąki*.

solvunt missalia de quolibet manso per tres coros siliginis et per tres avenae et similiter tabernatores, et pro festo Paschae per quatuor denarios mensalia de quolibet hospitio hospes, et pro decima manipulari emethones solvunt praeposito *Vyehunensi* per sex grossos.

Vyaczky, villa sub eadem parochiali, in qua sunt modo curiae nobilium duae habentes agros praediales, de quibus decima manipularis proveniens spectat pro eadem ecclesia parochiali et eius plebano, et conducit eam plebanus curru proprio; ex agris vero emethonalibus datur decima pecuniaria pro mensa archiepiscopali per sex grossos de quolibet manso et per unam mensuram avenae alias *czwyerthnya*, et pro plebano solum columbationem emethones per unum grossum de quolibet manso.

Popow, villa sub eadem parochiali, in qua incolae seu emethones pro eadem parochiali in *Vansosche* nihil aliud solvunt solum columbationem per unum grossum; decima vero manipularis datur pro mensa archiepiscopali.

Taxata est eadem ecclesia ad unam marcam argenti et pro denario sancti Petri ad unum scotum.

85. PAYACZNO*), OPPIDUM.

In eodem ecclesia parochialis, tituli *sancti Leonardi*, de iurepatronatus et praesentandi doctorum et magistrorum universitatis studii *Cracoviensis*. Quam pronunc obtinet venerabilis magister *Martinus de Wolborz*¹⁾, ex praesentatione eiusdem universitatis *Cracoviensis* dominorum doctorum et magistrorum. Ad quam iure parochiali praefatum oppidum *Payaczno*²⁾, necnon *Byala*³⁾, *Wrzaczycza*⁴⁾, *Szyedlyecz*⁵⁾, *Dworzysheviche*⁶⁾ *Wysnka*⁷⁾, *Jajcowska Wola*⁸⁾, *Jajky*⁹⁾ et *Dylow*¹⁰⁾ spectant et pertinent iure parochiali. Cuius plebanus pro tempore existens circa eandem ecclesiam pro sui subsidio et curae pastoralis administratione consuevit servare, prout ex antiquo, unum capellanum in vicarium et ministrum, quos sa-

*) *Pajeczno*, osada, dawniej miasto w ziemi *wieluńskiej*, jako takie wspomiane już w wieku XII w dokumentach historycznych, musiało już naówczas mieć kościół fundowany niezawodnie przez książąt polskich i przez nich uposażony. *Kromer* w kronice swojej ks. II utrzymuje, że fundatorem pierwotnego kościoła miał być *Piotr Dunin* około roku 1140, lecz wiadomą jest rzeczą, że kościoły *Duninowe* stawiane były z ciosanego kamienia, kościół *pajęcki* zaś był drewniany aż do roku 1753, w którym pleban miejscowy, *Franciszek Dziurkiewicz*, oficyał *wieluński* wystawił własnym nakładem piękny kościół murowany (Baliński l. c. I, 233) (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1878 f. 148. 149). Prawo prezentowania na beneficjum w *Pajecznie* przysługiwało, jak świadczy opis powyższy, kolegium profesorów akademii *krakowskiej*; później *O. O. Paulinom Czestochowskim*, którym miasto to wraz z starostwem *brzeźnickiem* uchwała konstytucji w roku 1717 było nadane.

¹⁾ *Marcin z Wolborza*, akademik *krakowski*, w roku 1498 mistrz w naukach wyzwolonych i filozofii, następnie professor, w roku zaś 1509 dziekan wydziału filozoficznego w akademii *krakowskiej* (*Muczkowski*, Statuta nec non Liber Promotionum in universitate Jagellonica f. 124. 148). ²⁾ *Pajeczno*. ³⁾ *Biała*, gdzie jest kaplica publiczna. ⁴⁾ *Wrzeczycza*. ⁵⁾ *Siedlec*. ⁶⁾ *Dworzyszewice* z kaplicą publiczną. ⁷⁾ *Wistka*. ⁸⁾ *Wola Jajkowska*. ⁹⁾ *Jajki* z kaplicą publiczną. ¹⁰⁾ *Dylów Szlachecki*. Prócz tych należą dziś do parafii osady: *Barany*, *Dylów Rządowy*, *Kurzna*, *Lipina*, *Mitek młyn*, *Pakuszowe*, *Pęciaki*, *Piekło*, *Siemkówki*.

lariat ex proventibus mensae suae plebanalis; et habet pro dote et fundo bona et proventus infrascriptos, quorum modo eadem ipsa ecclesia et eius plebanus extat in pacifica possessione, videlicet primo et principaliter in eodem et eius haereditate aream pro curia plebanali cimiterio contiguam cum hortis eidem areae adiacentibus pro allodio et aliis commoditatibus, pomeriis etiam satis latam et spatiosam, necnon et alias areas speciales et in eis domunculas pro vicario et ministro; item unum alium hortum in latere torrentis decurrentis circa oppidum ex opposito praedii regalis; item et piscinam prope ecclesiam supra piscinas advocatae iacentem, de qua defluit aqua in piscinas advocatorum; item habet agros speciales pro ipsius allodio seu praedio duntaxat in duobus locis eiusdem haereditatis; et primo penes agros praediales regiae maiestatis unum iuger satis latum, in longitudine tamen solum ad spatium unius stadii se protendentem, penes viam quae vadit in *Pyothrcow*¹⁾, iacentem, alium vero agrum dimidii lanei inter agros oppidanorum ab una parte pronunc *Petri Myodek* et ab altera *Stanislai Cossydoy* iacentem, protendentemque se in longitudine, prout agri oppidanorum protenduntur; item habet unam specialem borram satis magnam et in eadem borra habet tres piscinas sibi ipsis vicinas et progressive iacentes, ita videlicet aqua de una in alteram ex torrente per easdem piscinas decurrente defluit, et prata pauca circa easdem piscinas iacentia; item habet decimam manipulari ex omnibus et singulis agris praedialibus regalibus necnon scultetialibus eiusdem oppidi et haereditatis *Payaczno*, et conducit eam plebanus curru proprio in suum allodium; oppidani vero ex eorum agris omnibus et singulis pro eadem ecclesia et eius plebano nihil aliud solvunt, solum loco decimae maldratas de quolibet manso seu laneo sex coros tritici, alios sex siliginis et alios sex avenae, et nihil aliud solvunt excepta columbatione aliqui per unum grossum et aliqui per medium.

Byala, villa sub eadem parochiali, in qua decima manipularis tam ex agris cmethonalibus quam praedialibus proveniens spectat ad eandem parochialem in *Payaczno*, et conducunt eam cmethones de eorum agris curru proprio; ex agris vero praedialibus plebanus absque quavis alia solutione.

Szyedlyecz, *Dworzyshevycze*, *Vysnka*, villae sub eadem parochiali in *Payaczno*, in quibus villis, videlicet *Szyedlyecz* et *Dworzyshevycze* sunt agri speciales scultetiarum et in *Vysnka* nunc praediales ex scultetialibus, de quibus duntaxat decimae manipulares provenientes spectant ad eandem parochialem et eius plebanum; ex agris vero cmethonalibus in *Szyedlyecz*²⁾ et *Vysnka*³⁾ pro dominis doctoribus studii *Cracoviensis*; in *Dworzyshevycze* vero pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem modo tenet dominus doctor *Joannes Groth*, decimae dantur et solvuntur; pro eadem vero ecclesia cmethones solvunt columbationem.

Jayky et *Jaycowska Wola*, villae sub eadem parochiali, quarum incolae pro eadem parochiali et plebano in *Payaczno* loco decimae manipularis ex omnibus et singulis agris tam praedialibus quam cmethonalibus ipsorum solvunt in pecuniis, in *Jayky* septem fertones pro festo *sancti Michaelis*, in *Jaycowska* vero *Wola* de quolibet manso per septem grossos.

¹⁾ *Piotrków*. ²⁾ Cfr. *Długosz*, Lib. Benefic. I, 503. 504. ³⁾ *Długosz* (t. I, 501) nazywa wieś tą *Wysznka*.

Wrzaczycza et *Dylow*, villae sub praedicta similiter parochiali *Payaczno*, in quibus incolae pro eadem parochiali et plebano in *Payaczno* solum columbationem, et decimas ex antiquo in *Wrzaczycza* pro mensa archiepiscopali, in *Dylow* vero pro parochiali in *Makovyska*¹⁾.

Gawlow, villa sub parochiali ecclesia in *Rzaszna*, in qua solum ex agris omnibus et singulis cmethonalibus decima manipularis proveniens spectat ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Payaczno*, et conducunt eam cmethones ipsorum curribus in locum decimalem absque solutione canapalium; ex agris vero praedialibus et tabernarum decima manipularis spectat ad ecclesiam parochialem in *Brzycow*²⁾.

Taxata est eadem ecclesia ad tres marcas argenti et pro denario sancti Petri ad quatuor scotos.

86. TRABACZOW.*)

Villa, in eadem ecclesia parochialis tituli *sancti Nicolai*, de iurepatronatus laicorum haeredum, quam pronunc obtinet honorabilis *Martinus de Szrem*¹⁾, ex praesentatione moderni haeredis domini *Martini Trabaczowskj*²⁾. Ad quam iure parochiali solum praedicta *Trabaczow* et *Nyvyska*³⁾ spectat et pertinet. Cuius ecclesiae plebanus pro tempore existens ex fructibus eiusdem ecclesiae vix contentari potest, solum enim habet pro dote et fundo in eadem villa et haereditate, primo aream pro curia plebanali cum horto eidem areae annexo et ab alia parte ipsius areae pratum; item et aliam aream pro ministro cimiterio contigunt; item unum iuger agri protendentis se ab area dotis plebanalis usque ad limites eiusdem haereditatis et villae *Nyvyska* in eadem latitudine prout areae latitudo cum hortis se extendit; item duo prata, unum in loco dicto *Lassy minus*, de quo de foeno colligi solet unus currus parvus, aliud vero pratum maius post molendinum domini haeredis inter prata domini haeredis ab una parte et pratum pronunc cmethonis, dicti *Wropl*, de quo colligi solent de foeno sex currus; item decimam manipulari post omnes agros praediales curiae in eadem *Trabaczow* habet, qui agri aliquando fuerunt scultetiae, sed coempti per quendam dominum *Hyncza*, capitaneum *Vielunensem* et *Crzepiczensem* et pro curia conversi, et conducit eam plebanus curru proprio; cmethones vero solvunt eidem ecclesiae et plebano missalia

¹⁾ *Makowiska*. ²⁾ *Brzyków*.

*) *Trabaczow*, wieś szlachecka, gniazdo familii *Trabaczewskich*, jak świadczy opis powyższy, ówierć mili od *Działoszyna* odległa, miała niegdyś kościół starożytny mурowany, od początku założenia swego parafialny, który zapewne w początku wieku przeszłego affilowany został do kościoła w *Działoszynie*. Wizyta z roku 1765 opisuje go jako będący w dość dobrym stanie, mający 3 ołtarze, posadzkę w presbiterium z białego kamienia, w nawie głównej zaś z desek, dach pokryty szkudkami. Dziś nie ma śladów tej świątyni, ani nie wiadomo kiedy została zniszczona (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1878 f. 64). *Długosz* (Liber Benefic. I, 503) powiada, że dziedzicem *Trabaczewa* i patronem tamtejszego kościoła za jego czasów był *Hincza z Rogowa*, kasztelan *sandomierski* „de familia *Działoscha*.“ Być może, że kościół ten jemu zawdzięczał swoje istnienie i uposażenie.

³⁾ *Marcin ze Śremu*, pleban. ⁴⁾ *Marcin Trabaczewski*. ⁵⁾ *Nivyska*.

de quolibet manso per quinque coros alias *vyerthelye* siliginis et per quinque avenae; item ex dictis agris scultetiae emensurati sunt certi agri et in eis locati quinque cmethones, videlicet *Martinus Bobrek*, *Petrus Pyotrowskj*, *Michaël Clymardo*, *Joannes Pykarth* et quintum desertum, in quo aliquando sedebat *Joannes Marschyn*; item duo molendina habentia etiam agros, quorum unus (sic) vocatur *Zlobyzna* in eadem haereditate et aliud in haereditate *Nywyska Szmolka*, de quorum agrorum omnibus et singulis decima manipularis etiam spectat ad eandem ecclesiam et plebanum, et conducunt dicti molendinatores ad placitum plebani; de agris vero ex antiquo cmethonalibus datur pro dominis doctoribus et magistris universitatis *Cracoviensis* decima manipularis.

Nywyska, villa sub eadem parochiali, in qua incolae pro eadem ecclesia et plebano nihil aliud solvunt solum mensalia per unum grossum pecuniae; de agris vero scultetiae, in quibus nunc sedet, seu eorum parte et solvit missalia tres coros siliginis (sic); ex agris vero cmethonalibus cmethones pro dominis doctoribus frumenta de quolibet manso per tres coros siliginis.

Taxata est eadem ecclesia ad viginti scotos argenti et pro denario sancti Petri ad tres scotos.

87. DZIALOSCHYN*), OPPIDUM.

In eodem ecclesia parochialis tituli *beatae Mariae Magdalenae*, de iurepatronatus laicorum haeredum in eodem, quam modo obtinet honorabilis *Stanislaus de*

*) *Działoszyn*, starożytna osada, dawniej miasto, będące, jak opis powyższy świadczy, w wieku XV i XVI własnością rodziny *Kobylińskich*, w wieku zaś XVII i XVIII *Męcińskich z Kurozwęk* (*Niesiecki* I. c. III, 235) a następnie *Myszkowskich* (*Baliński* I. c. I, 249). Kto i kiedy założył tamże kościół parafialny, znikąd wysledzić nie można. Akta konsystorza *gnieźnieńskiego* wspominają o nim dopiero w drugiej połowie wieku XV (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. ab a. 1466). Wizyta z roku 1729 opisuje tenże kościół jako od dawna istniejący, murowany, po pożarze zewnątrz i wewnątrz zrestaurowany. Następna wizyta z roku 1765 wystawia go w stanie zdezolowanym, potrzebującego gwałtownie reparacji, ponieważ mury chylące się ku upadkowi podpory drewniane tylko trzymają. Nareszcie dziedziczka miejscowa *Anna z Głogowskich*, wdowa po *Wojciechu z Kurozwęk Męcińskim*, kasztelanio *sądeckim*, zabrała się w roku 1787 do budowy nowego murowanego kościoła i w krótkim czasie szczęśliwie jej dokonała. Atoli nowa piękna świątynia już po 13 latach przy powszechnym pożarze miasta dnia 2 października roku 1802 stała się pastwą płomieni. Podźwignęli ją niebawem z ruiny *Stanisław z Kurozwęk* i *Rozalia z Kurduwanowskich* małżonkowie *Męcińscy*, starostwo *wieluńskie*, wewnątrz gustownie przyozdobili i w potrzebne sprzęty zaopatrzyli. Za staraniem obecnego rządcy swego kościoła ten wewnątrz całkowicie odnowiony i upiękaszony został w roku 1864. W r. 1729 dnia 7 lipca *Szymon Judziński*, pleban miejscowy fundował przy tym kościele altaryz, czyli prebendę *Różańca s.*, której uposażenie *Feliya z Rudzkiej Męcińska*, podstolina *wieluńska* wraz z rządczą kościoła *Pawłem Przybieleckim* powiększyła. Oprócz kościoła parafialnego istniała w *Działoszynie* od dawna publiczna kaplica murowana pod wezwaniem *s. Jana Ewangelisty*, w której codziennie odprawiał nabożeństwo osobny kapelan zamkowy. Zapewno przy wyżej wspomnianym pożarze miasta i ta kaplica stała się pastwą płomieni, gdyż dziś żadnego po niej nie widać śladu. Nadto istnieje tam jeszcze druga chyląca się od starości kaplica publiczna pod tyt. *Przemienienia Pańskiego* (*Rubryc. dyec. kuj.-kal.* z r. 1878 f. 62-64). W wieku zeszylny affilowany został do *Działoszyna* drugi kościół parafialny dziś już nie istniejący (o którym będzie niżej) we wsi *Szczyty*.

*Chothel*¹⁾, ex praesentatione generosi domini *Jacobi Cobylenckj*, subcamerarii terrae *Vielunensis*²⁾, haeredis eiusdem oppidi. Ad quam iure parochiali praedictum oppidum, necnon *Raczyschyn*³⁾, *Lyssovycze*⁴⁾ et *Bobrownykj*⁵⁾, villae spectant et pertinent. Circa quam plebanus pro tempore existens prout et modo propter proventuum paucitatem non servat pro sui subsidio vicarium solum ministrum, quem pro posse ex proventibus suis plebanus salariat; et habet pro dote et fundo in eodem oppido, primo proventus et bona, quorum modo extat in pacifica possessione; videlicet in oppido unam aream ecclesiae vicinam pro curia plebanali cum horto parvo et allodio, spatium in postico eiusdem et aliam aream pro ministro cimiterio contiguam; item tres hortos, unum sub *gayo* seu silva quercina, eundo in villam *Bobrowniky*, penes viam in parte sinistra et ex *Bobrowniky* in parte sinistra circa hortus (sic) aliorum oppidanorum; item alios duos hortos post torrentem iacentes inter magnum fluvium *Wartha* et torrentem decurrentem sub oppido, et iacent extra hortus oppidanorum, unus penes torrentem praedictum immediate et alius ultra hortus oppidanos; item tres mansos agri, duos insimul in campo versus *Schczythy* inter mansos et agros oppidanorum, et se protendentes in latitudine et longitudine prout oppidanorum se protendunt et tertium versus villam *Trabaczow* penes viam, quae vadit in *Trabaczow*; item habet tria prata, unum dictum *Cawthy*⁶⁾ cum stagno penes pratum iacente, aliud in proximo solum uno prato oppidani mediante et tertium sub molendino *Trabaczskj*⁷⁾; item habet decimam pecuniariam de sex mansis advocatae in ibidem, de quolibet manso per sex grossos; oppidani vero ex eorum agris solvunt missalia eidem ecclesiae et plebano in *Dzialoschyn*, de quolibet manso per duos coros alias *vyerthelye* siliginis et duos avenae, mensurae *Vielunensis* et decimam pecuniariam solvunt pro mensa archiepiscopali; et ultra praemissa incolae eiusdem oppidi dictae ecclesiae in *Dzialoschyn* ministro solvunt pro singulis quatuor temporibus annuis per tres denarios.

Raczyschyn, villa sub eadem parochiali, in qua sunt agri speciales pro praedio et certa pars agri seu mansi cmethonalis duntaxat in uno campo, de quibus agris praedialibus decima manipularis proveniens, necnon de praedicta parte mansi media pecuniaria spectat ad praedictam parochialem et plebanum in *Dzialoschyn*, et solvit cmetho, dum et quando contingit ex eodem frumenta colligere plebano pro eius parte tres grossos; et pro canonico *Vielunensi*, ad quem spectat decima pecuniaria ex omnibus aliis agris cmethonalibus alios tres grossos; et eiusdem villae cmethones et incolae dictae ipsorum parochiali ecclesiae et plebano solvunt solummodo columbationem de qualibet domo per unum grossum et similiter ex villis suprascriptis, videlicet *Lissovycze* et *Bobrowniky* pro parochiali eadem columbationem.

Taxata est eadem ecclesia ad mediam marcam argenti et pro denario sancti Petri ad duos scotos.

¹⁾ *Stanisław z Chotla*, pleban. ²⁾ *Jakób Kobyliński h. Eodzia*, podkomorzy *wieluński* (*Niesiecki* I. c. II, 547). ³⁾ *Raciszyn*. ⁴⁾ *Lisowice*. ⁵⁾ *Bobrowniki*. Dziś należą prócz tych następujące jeszcze osady do parafii: *Błaszkwizna*, *Draby*, *Głigi*, *Jarkowizna*, *Kiedosy*, *Kurnet*, *Kuźnica*, *Las*, *Łasie*, *Młynki*, *Niwiska Dolne*, *Niwiska Górne*, *Podolin*, *Potoki*, *Sadowiec*, *Sesów* albo *Sensy*, *Szczepany*, *Szczyty*, *Tussarz*, *Trębaczew*, *Węże*, *Zalesianki*. ⁶⁾ *Katy*. ⁷⁾ *Trębacki Młyn*.

88. SCZYTHY. *)

Villa, in eadem ecclesia tituli *Omnium Sanctorum*, de collatione laicorum haeredum in ibidem, quae ad praesens vacat, et nulla alia villa ad eam iure parochiali spectat praeter eandem villam *Sczythy*. Cuius ecclesiae rector, qui pro tempore erat aut quum esse contingat, propter paucitatem parochianorum et proventuum non servat nec servare valet vicarium aut ministrum, habuitque et habet eadem ecclesia et eius pro tempore rector pro dote et fundo bona et proventus infrascriptos, videlicet primo in eadem villa circa ecclesiam habet aream pro curia plebanali cum horto pro allodio et aliis commoditatibus pro conditione sufficientem et alium hortum maiorem pro prato ultra dictam aream et hortum sibi tamen ipsis contiguum; item in omnibus campis eiusdem villae et inter agros villanorum novem mansos agrorum in latitudine et longitudine se protendentes, prout agri et mansi emethonales se protendunt, quorum mansorum duo propter negligentiam culturae et defectum plebani manent nemoribus occupati; item habet et unum pratum in haereditate *Trabaczow*, ultra molendinum iacentem; item habet in eadem villa et haereditate ex omnibus et singulis agris scultetiae et tabernae, in qua residet modo *Joannes Vyduch* tabernator, decimam manipularem, quam tenentur conducere curribus eorum in dotem plebanalem; ex agris vero emethonalibus emethones solvunt missalia de quolibet manso per quinque coros alias *vyertele* siliginis et per quinque avenae.

89. SZAMICOWICZE. **)

Villa, in eadem ecclesia parochialis, tituli *sancti Martini*, de iurepatronatus laicorum haeredum in eadem et in *Ratoschovicze*, quam pronunc obtinet honora-

*) *Sczythy*, wieś szlachecka, zapewne gniazdo rodziny *Sczytyskich*, z których się odznaczył *Jan Sczytyski* h. *Doliwa* w wojnie z Szlązakami chlubnie wspominany u *Kromera* (ks. 17) i *Paprockiego* (str. 238). O początkach kościoła parafialnego tamże żadnej nie mamy wiadomości. Prawdopodobną jest rzeczą, że fundatorem jego pierwotnym był *Hinoza z Rogowa*, kasztelan *sandomierski*, który według świadectwa *Długosza* był za jego czasów dziedzicem *Sczytów* i w kilku innych miejscach rozlicznych posiadłości swoich kościoły parafialne wystawił i uposażył (Liber. Benef. I, 204). Akta konsystorza *gnieźnieńskiego* mają o nim wzmianki dopiero w drugiej połowie wieku XV (Arch. Consist. Gnesn. akta luźne). Wizyta z roku 1765 opisuje kościół jako drewniany na polu od starości spruchniały i do upadku się chylący. Wkrótce potem został zupełnie zniszczony, a parafia wcielona do kościoła w *Działoszynie*, od którego zaledwo ćwierć mili odległą była, jedną tylko wieś (*Sczytły*) obejmująca. Z materiału rozebranego kościoła wystawiono na jego miejscu kaplicę pod tyt. *WW. Świętych*, która dotąd istnieje (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z roku 1878 f. 63. 64).

**) *Siemkowiec*, wieś szlachecka bardzo starożytna, jak wnosić należy z omentarzyska pogańskiego licznie grobami odkrytego, świeżo w roku 1875 odkrytego od wieku XI do XVII własność i gniazdo rodziny *Wierszowiców* h. *Oksza*, której protoplasta *Jan* czyli *Gesko Wierszowiec*, zabiwszy w roku 1103 *Świętopelkę* księżniczkę *czeskiego*, umknął do Polski do króla *Bolesława Krzywoustego*, który mu dał na

bilis *Joannes de Payaczo* ¹⁾, ex praesentatione haeredum de eadem *Szamicovicze* et *Ratoschovicze* ²⁾, videlicet dominorum *Stanisłai Szamkovicze* ³⁾ tamquam principalis et *Martini Ratoschowskiej* ⁴⁾. Ad quam iure parochiali praefata *Szamicovicze* necnon *Lypnyk* ⁵⁾, *Chorzew* ⁶⁾, *Oschogow* ⁷⁾ et *Radoschovicze* duntaxat quoad curiam, villae spectant et pertinent ex antiquo, et eiusdem ecclesiae pro hac vice rector prout ex antiquo circa eandem ecclesiam pro sui subsidio propter proventuum paucitatem non sufficit servare vicarium solum ministrum; habetque pro dote et fundo, primo in eadem villa et haereditate aream specialem pro curia plebanali cum horto pro allodio et pomerio necnon et alio horto pro aliis domesticis commoditatibus ex opposito agri plebanalis extra villam situm; habet et aliam aream pro ministro cimiterio contiguam; item habet et agros in eadem haereditate in sex locis hincinde per partes distinctos et inter agros emethonales iacentes pro allodio seu praedio plebanali; item et decimam manipularem post omnes et singulos praediales et emethonales totius villae agros habet, et conducunt eam emethones eorum curribus in dotem plebanalem absque solutione canapalium; de agris vero praedialibus conducit eam plebanus; item emethones eiusdem villae ultra decimam eidem ecclesiae et plebano loco columbationis solvunt missalia de quolibet manso per unum eorum siliginis; incolae vero, qui agros non habent, solvunt columbationem de qualibet domo per unum grossum. Habet etiam eadem ipsa ecclesia et eius pro tempore plebanus in quatuor locis eiusdem haereditatis prata et duo vinaria seu piscinulas extra villam; item aliam piscinam in loco, qui dicitur *Vaszyny*, quae modo iacet deserta et circa eandem partem satis magnam horrae pro mellificiis et aliis commoditatibus.

Lypnyk, *Oschogow*, villae praedictae sub parochiali in *Szamicovicze*, in quarum una est curia habens ex antiquo agros praediales, de quibus agris praedialibus decima manipularis provenit, in praefata vero *Lypnyk*, licet sit curia pronunc agros tamen habet emethonales, de quibus necnon omnibus aliis et singulis utrius-

własność dobra w ziemi *sieradzkiej*: *Siemkowiec*, *Radoszewice* i t. d. Z czasem potomkowie *Jana*, podzieliwszy się dobrami, przezwali się od pojedynczych posiadłości *Siemkowskimi*, *Radoszewskimi* i t. d. (Okolski, Orbis Pol. t. II, 338. Niesiecki, Korona III, 427. cfr. Długosz, Liber Benef. I, 504). Ta to familia była niewątpliwie założycielką kościoła parafialnego w XII lub XIII wieku wsi rzeczony. Wizyta z roku 1765 podają, że jedna część jego jest starożytna, druga zaś nowsza wystawiona nakładem mieszkańców wsi *Lipnik*. W roku 1548 zaprowadzone zostało przy tym kościele bractwo *Bożego Ciała*. Arcybiskup *Baranowski*, erygował przy nim kanonicznie dnia 27 czerwca roku 1603 altaryę *ś. Maryi Magdaleny* uposażoną przez dziedziców *Siemkowskich*. Ponieważ altarystą zwykle bywał pleban miejscowy, dla tego z czasem fundusze altaryi zwały się z plebańskimi i fundacya już w wieku zeszłym upadła. W wieku XVI dziedzice miejscowi odpadli od wiary ojców nie jedną kościołowi i probostwu wyrządźli krzywdę. Zda się przecieć, że w końcu tego wieku napowrót na łono kościoła katolickiego powrócili (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1878 f. 92. 94).

¹⁾ *Jan z Pajeczna*, pleban. ²⁾ *Radoszewice*, dekretem konsystorza *radomskiego* z dnia 13 marca 1630 wcielone zostały do parafii *ossyakowskiej*, później powróciły jednakże do parafii *siemkowskiej* (tamże f. 44). ³⁾ *Stanisław Siemkowski*. ⁴⁾ *Marcin Radoszewski*. ⁵⁾ *Lipnik*. ⁶⁾ *Chorzów*. ⁷⁾ *Ozégów*. Dziś należą prócz tego do parafii: *Bielany*, *Bugaj*, *Delfina*, *Dolina*, *Gawłowizna*, *Ignacow*, *Jarząb*, *Józefina*, *Kij*, *Kleszczowiec*, *Laski*, *Łuwiana*, *Łukomierz*, *Marchewki*, *Mazanice*, *Miedno*, *Miętne*, *Mokre*, *Papierek*, *Podrwinów*, *Smolarnia*, *Smolarze*, *Mokre pustk.*, *Stachwrowizna* albo *Staruchowizna*, *Tuchań*, *Tuszyn*.

que villae emethonalibus datur et solvitur decima pecuniaria pro eadem ecclesia et plebano in *Szymkovicze* de quolibet manso per sex grossos et nihil aliud solvunt.

Chorzew, villa praedicta in *Szamkovicze*, in qua decima manipularis duntaxat ex agris praedialibus curiae in ibidem, necnon hortulaniae, quam nunc inhabitat quidam *Mathias Lyssek*, proveniens spectat ad eandem ecclesiam et eius plebanum; item et ex agris molendinatorum in eadem, cuius molendinator pro tempore existens ratione decimae manipularis solvit singulis annis per sex grossos praedictae ecclesiae et plebano; ex agris vero emethonalibus decima manipularis datur pro dominis doctoribus universitatis *Cracoviensis*; et pro eadem ecclesia eiusque plebano solvunt emethones columbationem per unum grossum.

Radoschevicze, quoad curiam sub eadem parochiali in *Szamkovicze*, post cuius curiae omnes et singulos agros praediales decima manipularis similiter spectat ad eandem parochialem ecclesiam in *Szymkovicze*, et conducit eam plebanus curru ipsius pro placito.

*Bogumilovicze*¹⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Szulymyrzycze*²⁾, in qua ex agris omnibus et singulis praedialibus curiae in ibidem, necnon tribus tabernis habentibus agros, medietas decimae proveniens spectat ex quadam ordinatione diu facta ad ecclesiam parochialem in *Szamkovicze* et eius plebanum, et altera medietas pro ecclesia et plebano in *Szulymyrzycze*, quam decimam insimul locant et vendunt valoremque inter se dividunt.

Molendinum circa haereditatem *Dylow* ad *Szamykovicze* et eius haereditatem spectans habet agros, de quibus molendinator pro tempore existens solvit loco decimae singulis annis plebano in *Szamkovicze* per sex grossos.

Taxata est ecclesia ad unam marcam argenti et pro denario sancti Petri ad unum scotum.

Altare seu praebenda in eadem parochiali ecclesia, tituli *beatae Mariae Magdalenae*, de iurepatronatus laicorum de eadem *Szymkovicze* et *Radoschevicze*, quam pronunc obtinet quidam *Albertus de Radomskye*³⁾, qui pro dote et fundo, imprimis in eadem villa habet aream specialem pro domo cum horto ex opposito ecclesiae parochialis et a latere ecclesiae posito, in cuius postico horti habent situm piscinulae plebanales; item habet in eiusdem villae haereditate tres mansos agri, in uno campo duos, in alio unum, in tertio solum excrescentias unius stadii, de quibus agris nemini decimat; item habet et hortum in confinibus mansi proprii et circa idem (sic) hortum habet pratum unum et aliud circa mansum ad eandem praebendam spectantem et inter agros emethonales iacentem in altero campo, qui campus dicitur *Skarschewa*.

Camyk, villa sub parochiali ecclesia in *Vydawa*, in qua non sunt aliqui agri praediales solum emethonales, de quibus decima manipularis proveniens spectat ad eandem praebendam seu altare in *Szymkovicze*, quam conducunt eorum curribus in locum locationis decimae.

Gluchov, villa sub parochiali ecclesia in *Dobrzycow*, post cuius omnes et singulos agros praediales et emethonales decima manipularis proveniens spectat ex certa ordinatione inter praebendarium et plebanum in *Dobrzycowa* facta alternatis

¹⁾ Bogumilowice. ²⁾ Sulmierzyce. ³⁾ Wojciech z Radomska.

vicibus, videlicet per duos continue annos ad praedictum altare seu praebendam, tituli *sanctae Mariae Magdalenae* et eius altaristam, et de tertio anno et in tertium annum continue ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Dobrzycowa*, et conducunt eam emethones curribus propriis in horreum eorum absque solutione canapallium. Taxatum est istud altare ad mediam marcam argenti.

90. RZASSNYA.*)

Villa archiepiscopalis, et in eadem ecclesia parochialis, tituli *sancti Mathiae et Matthaei apostolorum*, de provisione archiepiscopi *Gnesnensis* pro tempore existentis, quam pronunc obtinet honorabilis *Laurentius de Ryczywol*¹⁾, *Posnaniensis* dioecesis, ex provisione olim reverendissimi domini *Frederici*, presbyteri cardinalis et archiepiscopi *Gnesnensis*, ad quam iure parochiali praefata *Rzassnya* necnon *Kyelczyglow*²⁾, *Banthow*³⁾, *Broschaczyn*⁴⁾, *Chabyelcze*⁵⁾, *Ossyny*⁶⁾, *Zelaczyn*⁷⁾, *Rekle*⁸⁾, *Sucha Wola*⁹⁾ et *Gawlow*¹⁰⁾, villae spectant et pertinent. Cuius

*) *Rzassnya*, wieś niegdyś arcybiskupów *gnieźnieńskich* z kościołem parafialnym przez nich fundowanym, o którym wspominają akta kapituły *gnieźnieńskiej* już na początku wieku XV (Acta deer. Capit. Liber privileg. saec. XV). Dzisiejszy kościół murywany stanął kosztem plebana *Macieja Płaczkowski* i parafian w roku 1867 i dotąd nie jest konsekrowany (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1878 f. 149).

¹⁾ *Wawrzyniec z Ryczywołu*, pleban. ²⁾ *Kielczyglów* i *Kielczyglówek*. ³⁾ *Bętkow*. ⁴⁾ *Borzecin*. ⁵⁾ *Chabielice*, dziś wieś z kościołem parafialnym, którego historia następująca: We wsi *Puszcz* *Osińska*, dziś *Puszcz* zwanej, istniała od roku 1459 kaplica publiczna czyli kościół filialny do parafii w *Rzassni* należąca, wystawiony z drzewa przez dziedzica miejscowego *Andrzeja Osińskiego*, który dla rozległości parafii *rzassnińskiej* arcybiskup *Easki* dekretem z dnia 24 sierpnia 1529 roku zamienił na kościół parafialny, wcielając do nowo erygowanej parafii wsie: *Puszcz*, *Osiny* i *Chabielice*. W ostatniej wsi *Andrzej, Ludwik* i *Maciej Chabielscy*, dziedzice, wystawili drewniany kościół w roku 1597, który aż do r. 1649 affilowany był do parafialnego kościoła w *Puszczy*. W tym roku na prośbę dziedzica *Chabielskiego* arcybiskup *Maciej Lubieński*, kościół *chabielski* przez rzeczzonego dziedzica dostatecznie udotowany, wyniósł do godności kościoła parafialnego. W miejsce pierwotnego kościoła od starości upadającego, *Konstanoya z Jordanów Walewska*, kasztelanowa *spicimierska*, dziedziczka *Chabielic*, wystawiła nowy kościół drewniany roku 1776 pod tyt. *ś. Michała*, który dnia 25 września konsekrował *Michał Kościeszka Kosmowski*, biskup *martyropolitański* i opat *trzemeszyński*. Gdy tymczasem kościół w *Puszczy* zupełnie podupadł i nie było nikogo, kto by go odbudował, wskutek czego na początku teraźniejszego wieku rozbranym być musiał, parafia doń należąca wcielona została na zawsze do kościoła *chabielskiego*. Do tego kościoła należy filia w *Stroży* w roku 1690 przez *Jana Franciszka* i *Elżbietę z Koniecpolskich Korysińskich*, dziedziców miejscowych fundowana i do kościoła parafialnego w *Sulmierzycach* przyłączona. W roku 1715 *Aleksander Kazimierz Walewski* starosta *wartki* w miejsce pierwotnego drewnianego wystawił nowy również drewniany kościół w *Stroży*, który dnia 29 lipca roku 1731 przez *Franciszka Kraszkowskiego* suffragana *gnieźnieńskiego* został konsekrowany. Arcybiskup *Radziejowski* odłączył w roku 1690 kościół rzeczony od kościoła parafialnego w *Sulmierzycach* i wyniósł go do godności kościoła parafialnego, wcielając doń wsie: *Stroża* i *Grabek*. W wieku ubiegłym atoli parafia ta zniesioną została i wraz z kościołem napowrót wcielona do *Chabielic* (Rubryc. dyec. kuj.-kal. z r. 1878 f. 113. 114).

⁶⁾ *Osiny (Osiņa)*. ⁷⁾ *Zielecin*. ⁸⁾ *Rekle*. ⁹⁾ *Sucha Wola*. ¹⁰⁾ *Gawłów*. Oprócz tych należą dziś do parafii osady: *Beresie Wielkie* i *Małe*, *Borowizna*, *Borwin*, *Brutus*, *Buk*, *Chróścińskie*, *Dąbrowa*, *Dryganek*, *Głina*, *Grabowiec*, *Gumnisko*, *Huta Kielczyglowska*, *Kodrań*, *Kopy*, *Krysiaki*, *Kule*, *Kurzynoga*, *Leśna*, *Obrów*, *Otok*, *Pierzyny*, *Posada*, *Psia Górka*, *Rychłowice*, *Skoczylasy*, *Stużenica*, *Sucha*, *Trzci-*

ecclesiae rector pro sui subsidio et curae pastoralis administratione ex antiquo consuevit servare circa eandem ecclesiam vicarium et ministrum, quos de mensa sua plebanali pro posse salariat; et habet pro dote et fundo bona et proventus infra-scriptos, et primo in eadem villa et haereditate aream pro curia plebanali satis latam et sufficientem cum horto eidem annexo pro allodio et aliis commoditatibus; item et alias areas cimiterio contiguas in altera parte ecclesiae iacentes pro vicario et ministro; item habet in quolibet campo per duos mansos agri in latitudine et longitudine se protendentes prout mansi emethonales se extendunt, quorum agrorum pars propter non culturam nemoribus excrevit; item et prata quatuor, unum circa villam et in eius principio plebanus consuevit facere hortum pro pascuis specialibus alias *pastewnyk*, aliud pratum in confinibus unius mansi, in campo versus *Banthkow*, tertium pratum in postico hortus plebanalis, iacentis pronunc inter hortos emethonum *Joannis Wrobl* et *Petri Capustha*, quartum pratum cum piscinulis tribus in campo versus molendinum *Smygoviska*, in confinibus eiusdem villae iacente; item habet aream specialem ultra praemissa pro taberna, in fine villae versus *Gawlow*, cum spatio terrae ad instar duorum stadiorum pro horto; de qua taberna, dum erat possessionata, tabernator pro censu solvebat singulis annis per mediam marcam et non obligabatur ad aliquos labores; item habet usum borrae pro faciendis mellificiis in certo spatio circa limites villae *Banthkow*; item habet decimam manipularem ex omnibus et singulis agris eiusdem villae *Rzassnya*, quae conducitur in horreum plebani absque solutione canapalium. Solvunt etiam emethones eiusdem villae plebano columbationem de qualibet domo per unum grossum.

Kyelczyglow, Reclé, villae praedictae sub eadem parochiali in *Rzassnya*, in quibus decimae manipulares tam ex agris praedialibus nobilium quam emethonalibus provenientes in toto spectant ad eandem parochialem et eius plebanum, et conducunt eas emethones curribus eorum ex agris emethonalibus et ex praedialibus opera plebani; solvunt etiam emethones in eisdem columbationem eiusdem ecclesiae plebano.

Chabyelycze, Sucha Wola, villae sub eadem parochiali, in quibus sunt curiae nobilium habentes speciales agros praediales, de quibus decima manipularis proveniens datur pro eadem ecclesia parochiali et plebano *Rzassnya*; de agris vero emethonalibus in praefata *Chabyelycze* pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem obtinet dominus *Clemens Bussynsky*¹⁾; in *Sucha Wola* vero similiter pro canonicatu et praebenda *Gnesnensi*, quem modo obtinet dominus *Joannes Groth* doctor.

Banthcow, Broschaczyn, Ossyny, Zaleczyn, Gawlow, villae sub parochiali praedicta in *Rzassnya*, in quibus incolae pro eadem parochiali ecclesia et plebano nihil aliud solvunt solum columbationem de qualibet domo per unum grossum et decimas hincinde in *Banthkow* pecuniarias de quolibet manso per quinque grossos pro mensa archiepiscopali; in *Broschaczyn* et *Zalyeczyn* vero pro canonicatu et praebenda

nice, Wyręba, Żary. Do parafii zaś *chabielickiej* należą dziś osady: *Chabielice, Grabek, Janówka, Kamięń, Kieruzęło, Leśniaki, Leśnik, Młynki, Osiny, Parchliny, Podwinek, Pustka, Ściegna, Sławów, Stani-sławów Dolny i Górny, Stróża, Tatar, Zabrzezie*.

¹⁾ *Klemens Buszyński*.

benda similiter *Gnesnensi*, quem modo obtinet praedictus dominus doctor *Joannes Groth*¹⁾; in *Ossyny* autem similiter pro canonicatu *Gnesnensi* suprascripto, quem obtinet dominus *Clemens Bussynsky*; in *Gawlow* praefata de agris emethonalibus tollit decimam manipularem plebanus in *Pajaczo*²⁾; et de agris praedialibus tabernarum et molendinorum plebanus pro tempore existens in *Brzykow*.

Taxata est eadem ecclesia ad duas marcas argenti cum media et pro denario sancti Petri ad tres scotos.

¹⁾ *Jan Groth*, o którym mówilo się wyżej. ²⁾ *Pajaczo*.

ARCHIDIACONATUS KURZELOVIENSIS.

ARCHIDYAKONAT KURZELOWSKI.

ARCHIDYAKONAT KURZELOWSKI

jeden z pięciu archidyakonatów, na które archidiecezja *gnieźnieńska* pierwotnie podzieloną była, obejmował 72 kościoły parafialne, położone w dawnym województwie *sandomirskim*, które w skutek rozbioru Polski, a następnie rozgraniczenia i zreorganizowania dyecezyi, odpadły ad archidiecezji i wcielone zostały do dwóch nowo powstałych dyecezyi w królestwie kongresowem: *krakowsko-kieleckiej* i *sandomirskiej*. Do pierwszej należy dziś 19 kościołów parafialnych w trzech dekanatach i tyluż powiatach położonych w gubernii *kieleckiej*, i wprawdzie w dekanacie *włoszczowskim*: *Bebelno, Chrzastów, Czarnca, Januszowice, Konieczno, Krasocin, Kuczów, Kurzelów, Secemin, Włoszczowa*; w dekanacie *andrzejowskim*: *Chotów, Cierno, Kozłów, Małogoszcz, Rambieszycy, Węgleszyn, Złotniki*; w dekanacie *kieleckim*: *Chęciny* i *Lopuszno*. Do dyecezyi *sandomirskiej* przypadło 53 kościołów, rozdzielonych na trzy dekanaty i powiaty należące do dzisiejszej gubernii *radomskiej*: *radomski, opoczyński* i *koński*. Do pierwszego należą kościoły parafialne: w *Błotnicy, Bukowni, Goryniu, Jankowicach, Jasionnie, Kaszowie, Lisowie, Potworowie, Przytyku, Radzanowie, Stromcu, Wieniawie, Wrzeszczowie, Wrzosie*; do drugiego: w *Bedlni, Białaczowie, Białobrzegach, Bielinach, Błogich, Brudzewicach, Damniewiczach, Dąbrowie, Drzewicy, Gielniowie, Klwowie, Kraśnicy, Kunicach, Libiszowie, Nieznamirówicach, Odrzywole, Opocznie, Petrykozach, Skórkowicach, Sławnie, Smogorzewie, Skrzynnie, Szczyńsku, Wójcinie, Żarnowie*; do trzeciego: w *Czermnie, Falkowie, Gawarczowie, Końskich, Lipie, Mlinie, Odrowążu, Pilczycy, Przedborzu, Radoszycach, Żeleźnicy*. Nadto należą do dyecezyi *sandomirskiej* dwa kościoły parafialne położone w powiecie *kieleckim*: w *Chelmcach* i *Piekoszowie*.

Archidyakonat *kurzelowski* odznaczał się przed wszystkimi innymi archidyakonatami, na które archidiecezja *gnieźnieńska* pierwotnie podzieloną została przez to, że najwięcej miał kościołów murowanych, co głównie ztąd pochodziło, że miał w obrębie swoim znaczną liczbę zamożnych starożytnych rodzin do kościoła i wiary szczerze przywiązanych jako to: *Odrowążów, Duninów, Szafranów, Jaksów* i t. d., które mając środki po temu, trwale stawiały świątynie, uwieczniając przez nie pamięć swoją w narodzie. Nadto dość liczne zamki królewskie zniewalały monarchów polskich do fundacyi kościołów parafialnych dla wygody załóg i cisnących się dla większego bezpieczeństwa swego około tychże zamków mieszkańców. Na początku

wieku XVI, czyli podczas sporządzenia niżej zamieszczonego opisu archidyakonatu znajdowały się w nim 23 kościoły murowane, i wprawdzie: w *Bedlnie*, *Białaczowie*, *Chęcinach*, *Chęcinach*, *Chrzastowie*, *Drzewicy*, *Falkowie*, *Gowarczowie*, *Końskich*, *Kurzelowie*, *Odrawążu*, *Odrzywole*, *Opocznie*, *Piekoszowie*, *Przedborzu*, *Radoszycach*, *Seceminie*, *Skrzynnie*, *Skrzyńsku*, *Węgleszynie*, *Wieniawie*, *Wrzosie*, i *Żarnowie*. Z tych niektóre najodleglejszej sięgają starożytności, jako to: w *Skrzynnie*, *Skrzyńsku*, *Końskich*, *Białaczowie* i t. d. Reszta kościołów, w liczbie 49 była z drzewa. Obecnie zaś są tylko 22 kościoły drewniane, a 50 murowanych. W początku XVI wieku 20 kościołów parafialnych przypadało na miasta: *Białaczów*, *Chęciny*, *Drzewica*, *Falków*, *Gielniów*, *Gowarczów*, *Kłwów*, *Kurzelów*, *Małogoszcz*, *Nieznamirowice*, *Odrzywół*, *Opoczno*, *Potworów*, *Przedbórz*, *Przytyk*, *Radoszyce*, *Secemin*, *Skrzyn*, *Włoszczowa*, *Żarnów*, a 52 na wsie; dziś natomiast tylko 11 na miasta: *Chęciny*, *Drzewica*, *Gielniów*, *Gowarczów*, *Kłwów*, *Kurzelów*, *Opoczno*, *Przedbórz*, *Radoszyce*, *Włoszczowa*, *Żarnów*, 9 na tak zwane osady, a reszta na wsie.

Archidyakoniat *kurzelowski* miał stosunkowo najwięcej kościołów parafialnych patronatu prywatnego, czyli szlacheckiego, bo z ogólnej liczby 72, 56, reszta w liczbie 17 rozdzieloną była pod względem patronatu, jak następuje: do króla należały kościoły: w *Chęcinach*, *Damniewicach*, *Małogoszczu*, *Przedborzu*, *Radoszycach*, *Żarnowie* i *Żeleźnicy*; do arcybiskupa *gnieźnieńskiego*: w *Kurzelowie*; do księcia *małowieckiego*: w *Stromcu*; do opata *jędrzejowskiego*: w *Cierniu*; do opata *sulejowskiego*: w *Błogiem*, *Dąbrowie*, *Skrzynnie* i *Wojcinie*, w *Błogiem* jednakże i w *Skrzynnie* na przemian z świeckimi dziedzicami; do proboszcza *sandomierskiego*: w *Opocznie*; do kustosza *kurzelowskiego*: w *Koniecznem*.

Oprócz starożytnej kolegiaty w *Kurzelowie* były w archidyakonacie za czasów arcybiskupa *Łaskiego* prepozytury z kolegiatami mansyonarzów: w *Chrzastowie*, *Drzewicy* i *Seceminie*; prebendy osobne przy kościołach parafialnych: w *Chęcinach*, *Falkowie*, *Końskich* i *Białaczowie*; altarye: w *Chęcinach*, *Przedborzu* i *Wrzosie*; szpitale z kościołami i prebendami: w *Chęcinach*, *Opocznie* i *Skrzynnie*; bez kościoła i prebendy: w *Wrzeszczowie*. Nadto było w archidyakonacie w początku wieku XVI 8 kościołów filialnych i publicznych kaplic; dziś jest ich przeszło 30. Od czasu uskutecznienia niżej podanego opisu archidyakonatu aż dotąd powstały w nim nowe parafie z kościołami: w *Boleminie*, *Konieczpolu*, *Kluczewsku*, *Miedzierzy*, *Mniowie*, *Przysuchej*, *Strawczynie*. Natomiast z dawniejszych kościołów parafialnych zniesiono lub na filialne zamieniono: w *Chotowie*, *Januszowicach* i *Damniewicach*. Aż do początku XVI wieku nie było w archidyakonacie żadnego klasztoru; odtąd zaś powstały następujące: OO. *Bernardynów* w *Wojcinie* czyli *Paradyżu* fundowany r. 1689 przez dziedzica miejscowego, *Kazimierza Skórkowskiego*, OO. *Franciszkanów* i *Klarysek* w *Chęcinach*, OO. *Minorytów* w *Kazanowie*, ks.ks. *Filipinów* w *Stuziannie* w parafii *brudzewickiej*, oraz missya OO. *Jezuitów* w *Konieczpolu*, która atoli krótki tylko czas istniała. Z wymienionych klasztorów utrzymały się dotąd tylko: OO. *Bernardynów* w *Wojcinie* czyli *Paradyżu* i pp. *Klarysek* w *Chęcinach*; resztę zniesiono.

1. ECCLESIA COLLEGIATA CURZELOVIENSIS. *)

Tituli *beatissimae Mariae Virginis, Gnesnensis* diocesis, ut ex quibusdam litteris olim *Bodzanthae*, archiepiscopi *Gnesnensis* apparet, per olim *Jaroslauum* archiepiscopum *Gnesnensem* erecta, quae ex institutione prima habuit quatuor dignitates sive praelaturas, videlicet praeposituram, decanatum, archidiaconatum et custodiam, necnon sex canonicatus et praebendas. Qui canonicatus et praebendae propter eorum tenuitatem per *Jaroslauum* archiepiscopum praedictum sunt reducti et coniuncti in tres, prout ex litteris liquide adhuc apparet eiusdem de consensu; in capitulo *Gnesnensi* non inveniuntur tamen litterae fundamentalis erectionis eiusdem ecclesiae. Quae quidem ecclesia, ut apparet, est murata per praefatum *Jaroslauum* de latere cocto et tota testitudinata, cuius ecclesiae una pars versus meridiem tegulis laterum, alia vero versus aquilonem scilindriis tecta.

Item dicta ecclesia collegiata *beatae Mariae Curzeloviensis* habet sibi parochiam annexam et curam animarum, videlicet oppidum *Curzelow*, et villas decem, videlicet *Czyenyathnyky* ¹⁾, *Pylczyca* ²⁾, *Chuczowsko* ³⁾, *Comparzow* ⁴⁾, *Brzescze* ⁵⁾,

*) *Kurzelow*, starodawna posiadłość arcybiskupów *gnieźnieńskich* z starożytną kolegiatą według tradycji miejscowej i śladów w dokumentach na początku XIII wieku przez księcia polskich i arcybiskupów fundowaną, która, jak opis powyższy świadczy, pierwotkowo składała się z czterech praelatur i sześciu kanonikatów, lecz gdy z czasem fundusze jej zmniejszyły się, arcybiskup *Jaroslau Skotnicki* zreorganizował ją, ustanawiając cztery praelatury i trzy tylko kanonikaty. Tenże arcybiskup wystawił w miejsce dawnego drewnianego nowy wspaniały dotąd istniejący kościół murowany. Twierdzeniu przeto *Długosza*, *Damalawicza* i innych, jakoby arcybiskup *Skotnicki* był założycielem kolegiaty *kurzelowskiej*, sprzeciwia się opis powyższy, przedstawiający go tylko jako reorganizatora oraz fundatora nowego kościoła, a odnoszący właściwą obojga fundacją do dawniejszych wieków. *Jakób Swinka*, arcybiskup *gnieźnieński*, sprzedał w roku 1285 za dwie grzywny złota *Mikołajowi* klerykowi i bratu jego *Piotrowi* wolność założenia miasta *Kurzelowa*, które arcybiskupi wielkimi nadali swobodami, wskutek czego w krótkim czasie znacznie się zaludniło. Tu urodził się w roku 1581 sławny matematyk i astronom *Jan Brożek* (*Brosciusz*), doktor filozofii i medycyny, kanonik krakowski (*Baliński*, *Starożytna Polska* t. I, 227, 228). Przy uregulowaniu stosunków kościoła w Polsce po ostatnim rozbiórce kolegiaty *kurzelowska* z wielu innymi w roku 1819 zniesioną została, a starożytna świątynia jest dziś kościołem parafialnym.

¹⁾ *Ciemiełniki*. ²⁾ *Pilczyca*, dziś w parafii *Kluczewsko*, która ustanowioną została zapewne w wieku XVII z wsi do parafii *kurzelowskiej* należących: *Kluczewsko*, *Brzeście* i *Pilczyca*, do których później przybyły osady: *Januszowice*, *Kłudzie*, *Komorniki*, *Rzewuszyce*, *Siatki*, *Rudka* i *Zalesie*. Dzisiejszy kościół w *Kluczewsku* wystawił z cegły palonej w roku 1796 dziedzic miejscowy, *Ksawery Turcki*. ³⁾ *Kluczewsko*. ⁴⁾ *Komparzów*. ⁵⁾ *Brzeście*, w parafii *Kluczewsko*.

*Myedzylesse*¹⁾, *Dankow*²⁾, *Jezevicze*³⁾ et *Rudnyky*⁴⁾, necnon *Modrzewye*⁵⁾; curam tamen animarum solus vicedecanus eiusdem ecclesiae habet et ad praedi-
candum est obligatus.

Item circa ipsam ecclesiam collegiatam est alia parva ecclesia lignea et tegulis sive scilindriis tecta, tituli *sancti Adalberti*, habens speciale sibi cimiterium contiguum, quae dicitur fuisse matrix ipsius collegiatae versus oppidum sita, in qua raro divina officia peraguntur, nisi qui habent ad illam devotionem.

Praepositura in ipsa ecclesia est prima dignitas, quam nunc obtinet doctor *Stanislaus Zelig*⁶⁾, canonicus *Cracoviensis*, ex provisione sedis apostolicae, qui non facit circa ipsam ecclesiam residentiam personalem, sed nec ipsam ecclesiam in persona a tempore illius assecutionis aliquando dicitur visitasse. Habet ipsa praepositura circa ipsam ecclesiam ex opposito capellae sive ecclesiae *sancti Adalberti* et campanilis aream pro curia satis amplam et longam usque ad balneum civile protendentem, in qua nulla aedificia sunt constructa, exceptis duabus domunculis pro hortulanis constructis in ipsa area, de quibus domunculis quilibet incola solvit per fertonem pro annuo censu.

*Gezovicze*⁷⁾, villa, fundus ipsius praepositurae sub eadem parochia *Curzeloviensi*, in qua villa praepositus habet praedium et speciales pro praedio agros sufficientes, prata, borras, et in eis mellificia, de quibus mellificiis aliquando fiunt duae tunnae mellis, aliquando minus vel magis, in qua villa modo duntaxat sunt tres emethones possessionati et quatuor lanei ad minus deserti. Tenentur emethones de laneo laborare praeposito unam diem in septimana quoscumque labores, tamen modo non laborant, quia praedium iacet desertum, et curia negligentia moderni praepositi in eadem villa in toto corrui et manet destructa et desertata; item emethones de laneo praeposito pro censu annuo solvunt per tres fertones, gallos et ova; item in eadem praepositurae villa seu bonis haereditatis sunt bonae duae piscinae et molendinum, de quo molendino pro censu annuo molendinator solvit per tres fertones; item dicta villa praepositurae confinat cum bonis villarum *Lachow*⁸⁾, *Zelystawycze*⁹⁾, *Rudnyky*¹⁰⁾ abbatis de *Andrzejow* et oppidi *Curzelow*, multas tamen iniurias negligentia praepositi dicta haereditas patitur ex vicinatu et praesertim ex *Rudnyky* abbatis, qui magnam partem sibi iam honorum ipsius villae vindicavit et nobilium aliquorum; item ultra dictas piscinas, quas habet praepositus in dictis bonis villae *Gezovicze*, posset construere alias duas piscinas ita bonas, sicut et aliae duae, quia situs sunt competentes.

*Radkow*¹¹⁾ in dioecesi *Cracoviensi*, sub parochia *Dzyerzkow*¹²⁾, praepositurae *Cracoviensis* villa. Decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales spectat et pertinet ad praeposituram *Curzeloviensem*, et conducunt illam in horreum a praeposito seu eius factore deputandum, cuius valor aestimatur aliquando ad novem aut decem marcas, aliquando tamen magis vel minus, et solvunt decimam canapi de laneo per sex gerugas in canapis; item in eadem villa est curia nobilis, dicti

¹⁾ Miedzylesie. ²⁾ Danków. ³⁾ Jeżowice. ⁴⁾ Rudniki. ⁵⁾ Modrzewie, osada dziś nie znana. Później przybyły osady: Aleksandrów, Gościmiec, Oblasy, Pękowice, Silpia, Wymysłów. ⁶⁾ Zelig Stanisław, kanonik krakowski i officjał od r. 1507 (Łętowski, Katalog IV, 311). ⁷⁾ Jeżowice. ⁸⁾ Łachów, wieś w parafii Czarnca. ⁹⁾ Tak samo Żelystawice. ¹⁰⁾ Rudniki, o których było wyżej. ¹¹⁾ Radków. ¹²⁾ Dzierzów, dziś w diecezji krakowsko-kieleckiej w powiecie włoszczowskim.

Zyra, habens speciales agros praediales, de quibus percipit plebanus in *Dzyerzkow* decimam manipularem, et de aliquibus agris emethonalibus negligentia et incurabilitate moderni praepositi etiam decimam manipularem percipit.

*Wzlecza*¹⁾, villa sub parochia *Seczemyn*²⁾; decimam manipularem post omnes et singulos ipsius villae agros percipit praepositura *Curzeloviensis*, quae aestimatur ad duas citra vel ultra marcas; et solvunt emethones decimam canapi de laneo per duos grossos, et conducere tenentur; non est ibi curia neque agri curiales seu praediales, dicitur tamen quidam *Sigismundus de Cuchary*³⁾, plebanus in *Seczemyn* existens, de certo agro ipsius villae decimam manipularem occupasse.

*Czarneza*⁴⁾, villa, ibidem est (ecclesia) parochialis, in qua villa sunt quidam agri speciales, de quibus praepositus *Curzeloviensis* decimam manipularem percipit, cuius valor communiter aestimatur ad dimidiam marcam, aliquando magis.

Gezovicze, villa praedicta, fundus praepositurae; decimam manipularem post praedium seu agros praediales percipit praepositus, seu nemini dat, post villam vero percipit archidiaconus; item praepositus *Curzeloviensis* pro tempore existens habet conferre vacatione occurrente vicepraeposituram et de magistro scholae providerē.

VICEPRAEPOSITUS habuit pro fundo quandam decimam manipularem in quadam villa *Zagorzany*⁵⁾ prope fortalitium *Ogrodzenyecz*⁶⁾, pro qua solebat habere unum ducatum, modo tamen nihil percipit propter illius, ut dicitur, desertationem et negligentiam provisionis; item participat cum aliis vicariis de communibus preventibus vicariorum; item habet pro fundo specialem aream et domum in eadem constructam; item debet habere unam marcam a praeposito ratione officiorum pro ipso explendorum propter absentiam praepositi, prout litterae olim *Jaroslai*⁷⁾ disponunt.

MAGISTER SCHOLAE pro fundo habet et percipit decimam manipularem in villa *Zakrzew*⁸⁾ post omnes et singulos agros emethonales, quae aestimatur aliquando ad tres, aliquando ad quatuor marcas; post praediales vero agros plebanus de *Wangleschow*⁹⁾; item participat cum vicariis de offertoriis et aliis obventionibus altaris et vigiliis et aliis; item percipit pulsales et processionis funerum pretium.

DECANATUS, secunda dignitas in ipsa ecclesia, quam obtinet pronunc *Nicolaus Czepel*¹⁰⁾ de *Posnania*, decretorum doctor, praepositus *Vratislaviensis* etc., non faciens residentiam personalem. Habet ipse decanatus pro dote aream post paludem ad partem meridionalem curiae archiepiscopalis protensam versus borram satis latam et longam penes hortum seu aream custodis ipsius ecclesiae ex una parte, et ex alia versus partem meridionalem civitatis hortum, in qua nullum est aedificium solum hortus, quo utitur vicedecanus pro tempore existens; item decanus seu ipsa dignitas habet infrascriptas decimas:

Camparzew sub parochia *Curzelow*, villa archiepiscopalis; decima manipularis post omnes agros villae eiusdem spectat ad decanatum *Curzeloviensem*, et conducitur per emethones in horreum locationis, cuius valor communiter aestimatur aliquando

¹⁾ Zwlecza. ²⁾ Secemin. ³⁾ Zygmunt z Kuchar, pleban secemiński. ⁴⁾ Czarnca. ⁵⁾ Zagorzany, wieś należąca do parafii Ostrowce w powiecie stopnickim w diecezji krakowsko-kieleckiej. ⁶⁾ Ogrodzieniec, dawniej miasto z obronnym zamkiem, dziś osada w powiecie olkuskim. ⁷⁾ Jarosław Skotnicki, arcybiskup gnieźnieński. ⁸⁾ Zakrzew, wieś w parafii Czarnca, diecezji krak.-kieleckiej. ⁹⁾ Węgleszów. ¹⁰⁾ Czepel albo Czepiel Mikołaj, o którym było wyżej.

ad duas marcas, aliquando septem fertones, quia solum tres modo sunt emethones et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Chuczewsko, villa sub eadem parochia *Curzeloviensi*; post certos agros dictos *Costonoskye* decima manipularis spectat et pertinet ad decanatum, cuius valor aestimatur aliquando ad sexagenam vel marcam; solvit decimam canapi per duos grossos, qui colit illos agros.

*Comornnyky*¹⁾, villa sub parochia *Janushevycze*²⁾; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens pertinet ad decanatum praedictum *Curzeloviensem* et conducitur per emethones, et valor eius aestimatur aliquando ad quatuor, aliquando ad tres marcas, et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos; post praedium vero in eadem villa decimam percipit praebendarius de *Mokrssko*.

*Rzerzuschicze*³⁾, villa sub parochia *Janushevycze*; post omnes et singulos agros emethonales decima manipularis spectat ad decanatum *Curzeloviensem*, et conducitur per emethones; valor eius communiter aestimatur aliquando ad sexagenam aliquando ad marcam, et solvunt decimam canapi per unum grossum de laneo.

*Ostrow*⁴⁾, villa sub parochia *Craschoczin*⁵⁾; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales ipsius villae proveniens pertinet ad decanatum praedictum *Curzeloviensem*, quae conducitur per emethones, et valor communiter aestimatur aliquando ad unam cum media marcam, aliquando magis vel minus; post praedium vero haeredis percipit decimam plebanus de praefata *Craschoczin*, et solvunt emethones decimam canapi per duos grossos de quolibet laneo decano.

*Sulkow*⁶⁾ sub eadem parochia *Craschoczin*; decimam manipulearem post omnes et singulos agros emethonales convenientem percipit decanus *Curzeloviensis*, ad quem spectat, et conducunt eam emethones, cuius valor aestimatur communiter ad tres cum dimidia marcas, aliquando ad quatuor, et solvunt decimam canapi per duos grossos de laneo. Non est in eadem villa aliquod praedium.

*Ludynya*⁷⁾, villa sub parochia *Coslow*⁸⁾; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales convenientem spectat et pertinet ad decanatum *Curzeloviensem*, et conducitur per emethones, et valor eius communiter aestimatur aliquando ad quinque marcas, aliquando minus, et solvunt emethones pro decima canapi per unum grossum cum dimidio; post agros vero curiae necnon tabernae et hortulanorum decimam manipulearem percipit plebanus de *Coslow*.

*Rzeschow*⁹⁾, villa sub parochia *Conyeczno*¹⁰⁾; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales et nobilis ibidem haeredis proveniens spectat ad decanatum *Curzeloviensem*, et conducitur per emethones, cuius valor communiter aestimatur ad duas marcas, aliquando et cum dimidia, et solvunt pro decima canapi per unum grossum, tabernator vero non solvit.

¹⁾ Komorniki, ²⁾ Januszowice, wieś należąca dziś do parafii w *Kluczewsku*. ³⁾ Rzerzeszyce, wieś dziś w parafii *Kłomnice*. ⁴⁾ Ostrow. ⁵⁾ Krasocin, wieś z kościołem parafialnym w diecezji *krak.-kieleckiej* w dekanacie i powiecie *włoszczowskim*. ⁶⁾ Sulków, wieś do tejże parafii należąca. ⁷⁾ Ludynia. ⁸⁾ Kosłów, wieś z kościołem parafialnym w powiecie i dekanacie *jędrzejowskim*, diecezji *krak.-kieleckiej*. ⁹⁾ Rzeszów. ¹⁰⁾ Konieczno, wieś z kościołem parafialnym w dekanacie i powiecie *włoszczowskim* tejże diecezji.

*Dambye*¹⁾, villa sub eadem parochia; decima manipularis post agros omnes et singulos emethonales proveniens spectat ad decanatum *Curzeloviensem*, et ducitur per emethones, et valor eius communiter aestimatur ad tres marcas, aliquando magis vel minus, et solvunt decimam canapi per unum grossum, post agros vero curiae decimam percipit plebanus de *Conyeczno*.

Item idem decanatus habet certos agros in quinque locis inter agros civiles seu oppidi, qui agri locantur per partes, et solent provenire viginti et quatuor grossi; item pratum penes fluvium *Pyleza*²⁾ fuit aliquando bonum et iacet inter prata *Goszcenssky* ex una parte, et ex alia mineratoris dicti *Syelp*, modo tamen incurabilitate in eodem excreverunt rubeta seu indagine.

Item habet locum pro piscina bene valentem, ubi aliquando fuit optima et utilis piscina, modo iacet deserta, iacens inter piscinas custodis et archidiaconi; item habet unam borram satis bonam et valentem pro mellificiis, quae tamen fere per medium excisa est, et pauca vixque aliquot mellificia, videlicet sex iam manserunt alvearia, et iacet inter bona villae *Comparzow* ex una parte montis et agri dicti *Malepole* archidiaconi, et nemo illam providet, sicque qui vult illam excidit.

Item decanus pro tempore existens vicarios vacatione occurrente instituit habet de consuetudine ad praesentationem praebendarii et canonicorum; item decanus pro tempore existens habet conferre vicedecanum, quem et instituit; correctionem vero vicariorum non habet, solum archiepiscopus.

VICEDECANUS habet pro fundo aream et domum in ea penes aream praepositi versus oppidum; item habet decimam manipulearem post omnes et singulos agros advocatae *Curzeloviensis*, et aliam post agros decani in eodem oppido, cuius valor aestimatur ad tres fertones; item habet colendam post oppidum et villas parochiae totius, ratione cuius habet curam animarum sibi iniunctam, valor eius aestimatur ad tres marcas cum dimidia; item idem solvit denarium sancti Petri et exigit de parochianis et contribuit sedecim scotos et unum grossum pro quittance, tamen non exigit tantum solum viginti et quinque grossos; item idem vicedecanus habet officium praedicationis et omnia sacramenta parochianis ministrare; item vicedecanus inter alios vicarios de omnibus proventibus, quos vicariorum universitas in communi habet, participat.

ARCHIDIACONATUS tertium locum inter alias dignitates in ipsa ecclesia *Curzeloviensi* obtinet, quae pro fundo circa ipsam ecclesiam habet aream et curiam versus aquilonem ipsius ecclesiae et domus duas, albam et nigram, stubas bene aedificatas, et quam nunc obtinet doctor *Andreas* dictus *Gorra*³⁾, canonicus *Cracoviensis*, raro tamen circa ipsam ecclesiam facit residentiam personalem; item habet partem oppidi *Curzelow*, videlicet parvum circulum, in quo sunt septem areae seu domus, octavam vero idem doctor *Gorra* archidiaconus, ut dicitur, dedit pro campanatore, qui campanator ratione huiusmodi donationis pro anniversario ipsius archidiaconi deberet pulsare singulis sextis feriis infra cantum responsorii: *tenebrae factae*, post elevationem Corporis Christi, in vicariorum missa; et solvit quilibet incola domus fertonem et aliqui magis ratione agri; item in haereditate ipsius oppidi habet piscinam cum molendino in eadem piscina, quae piscina et molendinum iacet inferius piscinae et molendini archiepiscopalis, et solvit molendinator unam marcam pro censu pro festo *sancti Martini*; item habet piscinulam sive mis-

¹⁾ Dąbie, wieś w tejże parafii położona. ²⁾ Pilica. ³⁾ Andrzej Górza, o którym było wyżej.

sile ex opposito domus et curiae ipsius post viam, quae mediat inter domum et hortum cum dicta piscinula; item habet certum campum parvum, dictum *male pole*, qui campus iacet pence borram decani *Curzeloviensis*, et decimam manipularem post ipsum campum, et valor eius aestimatur ad unam sexagenam.

Czyerzathnyky, villa sub parochia ecclesiae *Curzeloviensis*, archidiaconi *Curzeloviensis*, in qua archidiaconus habet agros praediales et aream pro curia, in quibus agris curiae emethones tenentur laborare et agrum disponere in toto et frumenta colligere; item in eadem villa habet archidiaconus prata, quae emethones tenentur disponere et colligere; item in eadem villa duntaxat sunt quinque emethones et quilibet solvit pro censu per quatuor scotos pro festo *sancti Martini*; item habet unum macellum carnificum in dicto oppido, de quo solvit possessor, seu qui illud tenet, ad annum per duos lapides sepi; item habet in eadem villa unum hortulanum noviter locatum, nondum tamen aliquis institutus est ad solvendum; item dicta villa confinatur cum bonis villarum *Bobrownisky* ex una parte et ex alia *Pylczyca*, quarum villarum haeredes nobiles ex eo, quod non habent inter se granities, et signanter *Spotk*, haeres villae *Pylczyca*, angariant emethones archidiaconi ad labores inconsuetos; item in eadem villa ipse archidiaconus post omnes et singulos agros emethonales et suos praediales decimam manipularem percipit, cuius valor aestimatur communiter ad quatuor marcas, aliquando ad tres; non solvunt decimam canapi; item agri praediales locantur aliquando pro una sexagena aliquando minus; item in fluminibus et usu illarum archidiaconus patitur a praefatis nobilibus earum granitierum impedimenta.

*Iam dislimitata circumquaque et praesertim a Pylczyca et Praczkie opera Reverendi Stanislai Dambrowsky archidiaconi de anno 1562 et limites inscripti in actis terrestribus Chaczynensibus*¹⁾.

Item habet decimas in infrascriptis villis:

Gezowice, villa sub parochia *Curzeloviensi* et praepositi ecclesiae eiusdem; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales spectat et pertinet ad archidiaconatum *Curzeloviensem*, et conducunt illam emethones in horreum, ubi decima locatur, et valor ipsius aestimatur ad duas sexagenas, aliquando ad undecim fertones, et solvunt decimam canapi per duos grossos de laneo; de praedio vero praepositi percipit praepositus.

Lachow, villa sub parochia *Czarncza*; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat et pertinet ad archidiaconum *Curzeloviensem*, et conducitur per emethones, cuius valor aestimatur aliquando ad septem, aliquando ad sex marcas, et solvunt emethones decimam canapi per duos grossos de laneo, post agros vero curiae sive praedii haeredis in ibidem decimam percipit plebanus seu ipsius ecclesiae minister in *Czarncza*.

*Cobylepole*²⁾ fuit aliquando villa, modo tamen est deserta, agri tamen locantur per partes sub parochia *Bambelno*³⁾; decima manipularis post omnes ipsius

¹⁾ Dodatek późniejszą ręką (r. 1562) dopisany. Rozgraniczenie zapisano w aktach ziemskich *chęcińskich*; dokonał go *Stanisław Dąbrowski*, archidyakon *gnieźnieński*, *krakowski* i *kurzelowski*, kanonik *kujawski* † 1575 (Ks. Korytkowski, *Zywoty Areyb. i Kanon. gnieźn. Ms.*). ²⁾ *Kobylepole*, dziś w parafii *Bebelno* i okolicy nie znana. ³⁾ *Bebelno*, wieś z kościołem parafialnym w dekanacie i powiecie *włoszowski*, dyoc. *krak.-kieleckiej*.

haereditatis agros spectat et pertinet ad archidiaconatum *Curzeloviensem*, cuius valor aestimatur ad dimidium marcae; non fuit in ibidem aliquod praedium; solvebant emethones decimam canapi de laneo per duos grossos.

*Szozdrow*¹⁾, villa deserta, sunt tamen aliqui agri ad colendum apti et coluntur, de quibus decimam percipit archidiaconus, et de aliquibus aliis plebanus de *Bambelno* percipiebat, sub cuius parochia dicta olim villa fuit, et valor ipsius decimae ad archidiaconatum pertinentis aestimatur ad unum fertonem.

*Zalesye*²⁾ alias *Bambelno minor*, ibidem ecclesia parochialis, villa, post cuius villae emethones et agros eorum certos emethonales decima manipularis spectat ad archidiaconatum *Curzeloviensem*, et conducitur per emethones, cuius valor iuxta communem aestimationem aestimatur pronunc ad unam sexagenam, quae tamen ante valebat faciebatque duas marcas, et solvunt emethones decimam canapi per duos grossos de laneo, tamen dicitur, quod modo solum unus est emetho, et ante fuerunt quatuor emethones, videlicet quidam *Gregorius*, alter *Bogdal*, tertius *Czech* et quartus *Gregorius Gorczyca*, et ultra dictos emethones haeres dictae villae nobilis *Spythek* colebat duos mansos seu laneos, de quibus dabat decimam archidiacono, et de aliis praedialibus plebanus percipiebat decimam, et solvunt decimam canapi per duos grossos de laneo.

Bambelno maior, olim *Długoschy*³⁾, villa sub parochia *Bambelno*, in qua villa post duos laneos, in quibus sedebant *Słun* et tabernator *Jacobus Pykosch*, decimam manipularem percipit plebanus de *Bambelno*, de aliis vero omnibus agris emethonalibus decima manipularis spectat et pertinebat ad archidiaconatum *Curzeloviensem*; et decimam canapi solvunt de laneo per duos grossos; valor eius aestimatur ad tres marcas aliquando minus.

Item archidiaconus habet conferre vicearchidiaconum vicarium suum perpetuum, qui vicarius habet pro fundo aream et in ea domunculam inter domos vicariorum ex una parte vicecustodis, et ex alia canonicalis praebendae et canonicatus, quos obtinet quidam *Gallus*, decanus *Radomiensis* in ecclesia *Kyloczensi*⁴⁾.

Item habet decimam manipularem in villa *Denkow*, sub parochia *Curzeloviensi*, post praedium archiepiscopale in eadem *Denkow*, cuius valor aestimatur ad dimidiam marcaem; item habet portionem de omnibus proventibus, quos habent vicarii omnes in communi inter alios aequalem.

Item archidiaconus habet visitationem ipsius archidiaconatus, in quo sunt duo officialatus, unus in *Curzelow*, alter in *Langonycze*⁵⁾, unus tamen decanatus ruralis videlicet *Zarnoviensis*⁶⁾.

¹⁾ *Szozdrow*, osada dziś nie znana. ²⁾ *Zalesie* albo *Bebelno*. ³⁾ *Bebelno*, dziś tylko jedno, o którym było wyżej, dawne dziedzictwo rodziny *Długoszków*, z której pochodził *Jan* historyk. ⁴⁾ Zapewne *Bernardyn Gallus* (nie *Bernard* jak ma *Lelowski* l. c. II, 238), dworzaniu niegdyś królewicza *Fryderyka Jagiellończyka*, arcyb. *gnieźnieńskiego* i biskupa *krakowskiego*, kustosz i wikaryusz jeneralny *krakowski*, kanonik *gnieźnieński* od r. 1499 (Ks. Korytkowski, l. c. Ms.). ⁵⁾ *Legonice*, wieś z kościołem parafialnym, dawniej miasto, w powiecie i dekanacie *opoczyńskim*, dyecezyi *sandomierskiej*. ⁶⁾ Dekanat *zarnowiecki*, dziś *olkuski*, w dyecezyi *krak.-kieleckiej*.

CUSTODIA ¹⁾, quarta dignitas in eadem ecclesia *Curzeloviensi*, quam obtinet dominus *Joannes Zamboczky* ²⁾, poenitentiarius ordinarius minor domini nostri papae seu romani Pontificis pro lingua sclavonica; et habet suum fundum in *Conyeczno* ³⁾ et certos agros in ibidem et unam tabernam, de qua percipiebat dimidiam marcam, modo tamen deserta propter bellum proxime praeteritum, quod fuit in *Moldaviam*, iacet; habet et agrum taberna praedicta; item ecclesiam parochialem in eadem *Conyeczno* vacatione occurrente conferre solet; item in haereditate *Curzelow* habet piscinam inter piscinas seu lacum decani et vicariorum; item decimae pro custode spectantes sequuntur:

Conyeczno, villa praedicta, in qua sunt speciales agri advocati, de quibus advocatae agris advocatus pro tempore existens solvit dimidiam marcam loco decimae manipularis custodi; item in agris et prato custodis locatus est cmetho, qui expleta libertate sex annorum ratione census et decimae ac laboris solvere debet custodi unam marcam et sex grossos necnon duos capones.

Ogarka ⁴⁾, villa sub parochia *Conyeczno*; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat ad custodiam *Curzeloviensem*, et conducunt eam cmethones et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos; valor decimae eiusdem aestimatur ad tres marcas aliquando minus.

Blogoschow ⁵⁾, villa sub parochia eadem *Conyeczno*; decima manipularis post agros omnes et singulos cmethonales pertinet ad custodiam *Curzeloviensem*; et valor eius aestimatur ad tres marcas, et solvunt decimam canapi per duos grossos de laneo.

Powanzow ⁶⁾, sub eadem parochia villa, post cuius agros cmethonales decimam manipulare percipit custos *Curzeloviensis*, quae aestimatur ad tres marcas aliquando magis, et solvunt cmethones decimam canapi per duos grossos de laneo, nobiles tamen de eadem villa dant decimam plebano de *Pyerkowicze* ⁷⁾, dioecesis *Cracoviensis*.

Tworow ⁸⁾, villa sub parochia in *Conyeczno*, in qua villa sunt nobiles, qui loco decimae manipularis solvunt unam sexagenam pecuniarum minus uno grosso custodi *Curzeloviensi*.

Zytlno ⁹⁾, oppidum in terra *Siradiensi*, de cuius certis campis sive agris percipit decimam manipulare custos *Curzeloviensis*, et eius valor aestimatur ad septem aliquando ad octo marcas et aliquando magis, de aliis vero certis agris nobilium et tabernalibus versus *Sydnycza maior* ¹⁰⁾ decimam manipulare percipit plebanus in ibidem; non solvunt decimam canapi, conducunt tamen oppidani decimam propriis curribus.

Zytlno ¹¹⁾, villa; decima manipularis post omnes et singulos agros cmethonales pertinet ad custodem *Curzeloviensem*, et aestimatur eius valor ad sex marcas, aliquando magis vel minus; non solvunt decimam canapi, sed conducunt cmethones

¹⁾ W oryginalnym powyższego opisu jest obok na marginesie następujący spótozesny dopisek: *Taxata simul cum parochiali in Conyeczno ad undecim marcas argenti et ex hoc plebanus nihil contribuit.* Podobne dopiski tacy umieszczone są przy każdym pojedynczym kościele archidjako-natu kurzelowskiego, które zamiast na marginesie umieściliśmy bezpośrednio po nazwisku każdej wsi parafialnej. ²⁾ *Zembocki Jan z Zembocina.* ³⁾ *Konieczno*, wieś z kościołem parafialnym w dekanacie i powiecie włoszczowskim w dyoc. krak.-kieleckiej. ⁴⁾ *Ogarka.* ⁵⁾ *Blogosów.* ⁶⁾ *Powązów.* ⁷⁾ *Pierkowice.* ⁸⁾ Osada dziś w parafii i okolicy nieznaną. ⁹⁾ *Zytlno.* ¹⁰⁾ *Siednica.* ¹¹⁾ *Zytlno* wieś.

propriis curribus, in qua villa sunt aliqui agri, de quibus percipit plebanus decimam manipulare, qui agri fuerunt praediales et pauci.

Item custos vacatione occurrente vicecustodiae illam confert seu praesentat ad illam, qui vicecustos providet de campanatore.

VICECUSTOS habet pro fundo aream, in qua situata est domuncula, quae propter absentiam vicecustodis ipsa domus in toto est destructa et corrui et est situata inter semitam et domum archidiaconi; item habet unum cmethonem in villa *Dankow*, qui cmetho solvit pro censu unam marcam.

Carsnycze ¹⁾, villa sub parochia *Rambyeszycze* ²⁾, post cuius villae omnes et singulos agros cmethonales decima manipularis pertinet ad vicecustodem, quae aestimatur aliquando ad duas, aliquando ad unam cum dimidia marcas.

Item vicecustos tenetur providere vinum ecclesiae *Curzeloviensi*; item habet aequalem portionem omnium et singulorum proventuum communium inter vicarios.

Item campanator habet pro salario dimidiam marcam ex praetorio, et praetorium ratione huius dimidiae marcae habet hortum penes aream decani post paludem; item campanator habet quaestum ex aspersorio diebus dominicis de oppido; item dicitur, quod ubi constructum est praetorium, fuit macellum carnificum custodis, ratione cuius campanator recipit dimidiam marcam; hortus autem post paludem dicitur esse area custodis.

CANONICATUS et PRAEBENDA, quam quondam habuit *Paulus de Gezow* ³⁾ et modo dominus doctor *Andreas Gorra*, archidiaconus, qui pro fundo habet ex donatione olim reverendissimi domini *Joannis Sprowsky*, archiepiscopi, domum, eundo in curiam archiepiscopalem de oppido in parte sinistra alias versus paludem ex opposito montis advocatae, in qua area modernus dominus doctor *Gorra* construxit duas domus, et caldar emit et posuit ad braxandam cervisiam, quae domus duae de caldari et domibus pro censu annuo solvunt unam sexagenam; item habet decimas manipulares infrascriptas.

Gluczewsko, villa sub parochia *Curzeloviensi*; decima manipularis post omnes et singulos agros cmethonales proveniens spectat ad dictos canonicatum et praebendam, cuius valor aestimatur aliquando ad sex, aliquando septem marcas, et conducitur per cmethones et solvunt decimam canapi per duos grossos de laneo.

Pylczyca domini *Spoth*, villa sub parochia *Curzeloviensi*; decima manipularis post omnes agros cmethonales proveniens pertinet ad praefatos canonicatum et praebendam, et aestimatur aliquando ad tres, aliquando magis vel minus marcas; et solvunt de laneo decimam canapi per duos grossos, et conducitur per incolas.

Borzykowka ⁴⁾ in terra *Siradiensi*, villa sub parochia *Borzykowa* ⁵⁾; decima manipularis proveniens post certos agros cmethonales pertinet ad eodem canonicatum et praebendam, quae aestimatur ad unam sexagenam, aliquando unam marcam vel minus. Non solvunt canapi decimam.

Maluschycze ⁶⁾ in terra *Siradiensi* sub parochia *Dambrowa* ⁷⁾; decima manipularis post agros cmethonales proveniens pertinet ad dictam praebendam et cano-

¹⁾ *Karśnica.* ²⁾ *Rembieszycze*, w dekanacie dziś włoszczowskim dyocjezy krak.-kieleckiej. ³⁾ *Paweł z Jezowa.* ⁴⁾ *Borzykówka.* ⁵⁾ *Borzykowa.* ⁶⁾ *Maluszyce.* ⁷⁾ *Dąbrowa.*

nicatum, et aestimatur aliquando ad tres marcas, aliquando quatuor, et conducitur propriis curribus. Non solvunt decimam canapi. Et est certus alius campus in eadem haereditate, de quo altari debetur decima.

*Rogaczow*¹⁾, villa sub eadem parochiali in terra praedicta; decima manipularis post certos agros emethonales proveniens pertinet ad dictos canonicatum et praebendam, et aestimatur eius valor aliquando ad unam marcam, aliquando magis vel minus.

Dambrowa, villa et in eadem parochialis ecclesia; decima manipularis post certos agros emethonales proveniens pertinet ad eosdem canonicatum et praebendam; de aliis vero praedialibus plebano in ibidem, et aestimatur eius valor aliquando ad tres, aliquando ad duas marcas, magis vel minus; et conducitur per emethones. Non solvunt decimam canapi.

*Walkunow*²⁾, villa sub parochia *Czarncza*³⁾; decima manipularis post certos agros provenit pro canonicatu et praebenda, quae aestimatur aliquando ad dimidiam marcam; de aliis vero agris plebanus de *Czarncza* percipit, quia in eadem villa non sunt aliqui emethones, sed nobiles.

Item dictorum canonicatus et praebendae canonicus habet vicarium perpetuum, quem occurrente vacatione praesentat; qui pro fundo habet aream specialem et in eadem domum penes scholam; item habet specialem decimam manipularem in villa *Brzeszcze*⁴⁾ post omnes et singulos agros emethonales, et non est in eadem villa aliquod praedium. Valor eiusdem decimae aestimatur ad unam sexagenam, aliquando marcam cum dimidia; et solvunt emethones decimam canapi per duos grossos de laneo; item idem vicarius participat cum aliis vicariis de communibus proventibus vicariorum.

CANONICATUS⁵⁾ et PRAEBENDA, quos nunc obtinet dominus *Felix Naropyensky*⁶⁾. Habet pro dote aream seu hortum post paludem, quem nunc tenet ipsius vicarius, in quo horto aliquando fuit domuncula, et in ea manebat vicarius, antequam construxerat sibi domunculam circa ecclesiam. Habent autem dicti canonicatus et praebenda decimas manipulares in villis infrascriptis.

*Cremyenyevicze*⁷⁾, villa sub parochia *Gorzkowicze*⁸⁾; post omnes et singulos agros emethonales percipit decimam manipularem canonicatus dictae praebendae *Curzeloviensis*, et conducitur propriis curribus. Non solvunt canapi decimam. Valor ipsius aestimatur communiter ad quatuor marcas.

*Pluczyce*⁹⁾ sub eadem parochia; decima manipularis post omnes agros emethonales, exceptis tamen duobus laneis, de quibus plebanus simul et post curiam percipit, spectat ad dictos canonicatum et praebendam. Non solvunt emethones decimam canapi, sed conducunt, et valor eius aestimatur ad duas marcas.

*Szczukoczycze*¹⁰⁾, villa sub eadem parochiali, in qua sunt speciales duo lanei, quos nunc colit seu tenet nobilis dominus *Nyemyerza*¹¹⁾, de quibus decima manipularis spectat ad dictos canonicatum et praebendam *Curzeloviensem*, et valor eius aestimatur ad unam marcam.

1) Rogaczów. 2) Walkunowy. 3) Czarnca. 4) Brzesście w parafii Kluczewsko. 5) Dopisek spółczesny na marginesie: *Tawata dicta praebenda ad 5 marcas argenti.* 6) *Feliks Naropiński* patrz „Zadziw.” 7) *Krzemieniewice.* 8) *Gorzkowice.* 9) *Plucice.* 10) *Szczukowice.* 11) *Niemierza.*

Gorzkowicze, in ibidem est parochialis ecclesia, decima tamen manipularis proveniens post omnes et singulos agros emethonales spectat et pertinet ad eosdem canonicatum et praebendam. Non solvunt emethones decimam canapi, sed conducunt propriis curribus. Cuius decimae valor aestimatur aliquando ad tres marcas, aliquando magis, videlicet ad quatuor.

*Bonycze maior*¹⁾, sub eadem parochiali, decima tamen post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat ad dictos canonicatum et praebendam. Non solvunt emethones decimam canapi, sed conducunt propriis curribus; et valor eius communiter aestimatur ad sex marcas, aliquando magis vel minus.

*Bonycze minor*²⁾ sub eadem parochia; decima manipularis post omnes agros emethonales, excepto uno laneo, de quo percipit plebanus, provenit ad dictos canonicatum et praebendam. Non est ibi decima canapi, sed ducitur decima per emethones, et valor eius communis una sexagena aut marca.

*Ruschinycze*³⁾, villa sub parochia *Skorkowicze*⁴⁾, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat et pertinet ad eosdem canonicatum et praebendam, et valor eius communiter aestimatur ad sex marcas, aliquando minus. Decimam etiam canapi solvunt emethones de laneo per duos grossos; et fiunt aliquando viginti grossi, nihilominus decimam conducunt.

Habet etiam canonicus proprium vicarium, quem vacatione occurrente confert seu praesentat; item vicarius perpetuus ipsius praebendae habet pro fundo speciali unam decimam manipularem, quam percipit, videlicet:

*Skornycze*⁵⁾ sub parochia *Falkow*, decima tamen manipularis post certos agros seu campos proveniens spectat ad vicarium *Curzeloviensem*, cuius valor facit aliquando tres, magis vel minus marcas; de aliis vero agris percipit alter; item vicarius eiusdem praebendae participat cum vicariis de omnibus proventibus, quos habent in communi.

CANONICATUS et PRAEBENDA⁶⁾, quos obtinet dominus *Gallus*⁷⁾, pronunc *Wladarius*⁸⁾ episcopi *Cracoviensis* in civitate *Cracoviensi*; non habet aliquem fundum in possessionibus, solum decimas infrascriptas.

*Borkowa wola*⁹⁾, villa sub parochia *Stanowyska*¹⁰⁾, decima tamen manipularis proveniens post omnes et singulos agros emethonum pertinet ad dictum canonicatum et praebendam; cuius valor aestimatur aliquando ad unam sexagenam vel minus, et solvunt etiam decimam canapi de laneo per duos grossos; de praedio tamen percipit plebanus in *Stanowyska*.

*Baczky*¹¹⁾ sub parochia *Policzsko*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens pertinet ad dictos canonicatum et praebendam *Curzelovienses*, et valor eius aestimatur communiter ad tres marcas vel minus aliquando. Solvunt etiam decimam canapi de laneo per duos grossos; nihilominus emethones conducunt decimam; post praedium vero percipit vicarius de *Policzsko*.

1) *Bujnice.* 2) *Bujniczki.* 3) *Ruszenice.* 4) *Skorkowice.* 5) *Skórnica.* 6) Dopisek na marginesie: *Tawata est ista praebenda sicut alii canonicatus ad 5 marcas argenti.* 7) *Gallus Bernardyn*, o którym było wyżej. 8) Pełnomocnik albo rządcza klucza *krakowskiego* dóbr biskupich (Łętowski I. c. II, 238). 9) *Borkowska Wola.* 10) *Stanowiska*, parafia w dekanacie *rawskim* w diecezji *sandomierskiej.* 11) *Rączki i Policzko*, wsie należące dziś do parafii w *Przedborzu.*

Policzsko, villa, in eadem ecclesia parochialis, mater ecclesiae parochialis in *Przedborz*¹⁾; decima tamen manipularis post omnes agros emethonales, exceptis aliquibus tabernalibus, spectat ad eodum canonicatum et praebendam, cuius valor aestimatur ad duas sexagenas, aliquando magis vel minus, et solvunt decimam canapi et conducunt.

Przedborz oppidum; post omnes et singulos agros ipsius oppidi decima manipularis proveniens pertinet ad dictos canonicatum et praebendam, cuius valor aestimatur aliquando ad octo, aliquando septem, aliquando novem marcas. Non solvunt decimam canapi oppidani, sed conducunt.

*Ochodnyk*²⁾ in terra *Siradiensi* sub parochia *Chelm*³⁾, decima tamen manipularis post omnes agros emethonales spectat ad dictos canonicatum et praebendam, cuius valor aestimatur ad tres marcas. Non solvunt decimam canapi, sed conducunt emethones.

*Strzelce*⁴⁾, villa sub eadem parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros ipsius villae spectat ad eodum canonicatum et praebendam, et valor eius aliquando aestimatur ad quatuor magis vel minus marcas. Non solvunt decimam canapi, sed conducunt.

*Masłowice*⁵⁾, villa sub eadem parochia, decima tamen proveniens post omnes et singulos agros emethonales pertinet ad eodum canonicatum et praebendam, et valor eius aestimatur aliquando ad quinque marcas, aliquando magis.

*Suche Góry*⁶⁾, villa sub parochia *Policzsko*; decima manipularis proveniens post agros emethonales spectat ad eodum canonicatum et praebendam, quae aestimatur ad unam sexagenam. Solvunt etiam decimam canapi et conducunt.

*Mokre Góry*⁷⁾, villa sub eadem parochia, decima tamen manipularis post omnes agros emethonales proveniens pertinet ad eandem praebendam ad canonicatum, cuius valor aestimatur ad duas sexagenas. Solvunt etiam decimam canapi de laneo per duos grossos et conducunt. Item canonicus dictorum canonicatus et praebendae habet collationem unius vicariae. Qui vicarius non habet aliquem fundum, duntaxat unam marcam recipit a canonico pro fundo et participat cum aliis vicariis de proventibus, quos habent vicarii in communi.

Item est una area inter aream praepositi et aream archidiaconi, quae ab hominibus ignoratur, ad quam dignitatem aut canonicatum pertineat; nec memoria hominum extat, ad quem pertineat; dicitur tamen, quod pertineat ad ecclesiam *Curzeloviensem*, sed ignoratur, ad quam dignitatem et canonicatum.

UNIVERSITAS VICARIORUM habet in communi infrascriptas decimas et proventus, de quibus omnes praesentes aequaliter participant, praeter magistrum scholae, qui solum, ut supra, participat de quaestibus ecclesiae, videlicet offertorio et aliis quaestibus accidentalibus; et primo

*Trzebce*⁸⁾, villa sub parochia *Wielgy mlyn*⁹⁾ in terra *Siradiensi*; decima manipularis post omnes agros totius villae spectat et pertinet ad universitatem vicariorum, et valor eius aestimatur communiter ad decem marcas, aliquando minus. Non solvunt decimam canapi, sed conducunt emethones propriis curribus.

¹⁾ Dziś *Przedbórz* ma kościół parafialny, a *Policzko* do niego zostało wcielone. ²⁾ *Ochotnik*. ³⁾ *Chelm*. ⁴⁾ *Strzelce Małe*. ⁵⁾ *Masłowice*. ⁶⁾ *Suche Góry*. ⁷⁾ *Mokre Góry*. ⁸⁾ *Trzebce*. ⁹⁾ *Wielgomłyn*.

*Kruschyna*¹⁾, villa sub eadem parochia, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens pertinet ad universitatem vicariorum ecclesiae *Curzeloviensis*, cuius valor aestimatur ad tres marcas. Non solvunt decimam canapi, sed conducunt illam emethones propriis curribus.

*Rogaczówek*²⁾, villa sub parochia *Zytkne*³⁾, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales ad universitatem vicariorum praedictorum spectat, et valor eius communiter aestimatur ad duas marcas, aliquando novem fertones. Non est ibi decima canapi, sed conducitur decima per emethones.

*Czyelanthnyky*⁴⁾, villa domini *Pukarzewsky*, sub eadem parochia; decima manipularis post agros totius villae, etiam praediales, spectat ad universitatem vicariorum *Curzeloviensis* ecclesiae, et valor eius aestimatur communiter ad quinque marcas, aliquando magis vel minus. Non solvunt decimam canapi, sed conducunt.

*Raczkowice*⁵⁾, villa sub parochia *Dambrowa*⁶⁾, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros totius villae spectat et pertinet ad universitatem praedictam vicariorum, et valor eius aestimatur ad unam marcam una cum praediali. Non est ibi decima canapi.

*Kalynky*⁷⁾, villa sub parochia *Bankowa Góra*⁸⁾; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens, necnon post agros curiae in ibidem alias certum unum campum spectat ad dictam universitatem vicariorum, et valor eius aestimatur aliquando ad duas sexagenas, aliquando ad tres marcas. Non solvunt decimam canapi, sed conducunt emethones.

Kluczewsko, villa sub parochia *Curzeloviensi*; decimam manipulem post agros curiae sive praedii provenientem universitas vicariorum cum plebano de *Coslow* percipit alternative, ita videlicet, quod universitas uno anno et plebanus alio; et valor eius aestimatur aliquando ad sex fertones, aliquando minus.

Pylczyca sub eadem parochia *Curzeloviensi*; decima manipularis post certos agros praediales sive in ibidem curiae proveniens, alias post agros iacentes versus *Danowiska*, spectat ad universitatem vicariorum, et valor eius aestimatur ad unum fertorem, aliquando minus.

Item dicta universitas percipit et percipere habet ex privilegio decima septimana theloneum in *Chanczyny*⁹⁾, *Malogoszcz*¹⁰⁾ et *Curzelow*, nesciunt valorem, quia contingit, quod nihil percipit; item habet dicta universitas advocatiam in *Curzelow* per modernum archidiaconum *Curzeloviensem* emptam pro sexaginta marcis et vicariis donatam, ex qua imprimis de censibus proveniunt duae marcae; item duo macella, quae iacent anno praesenti deserta; quando tamen laborant in eis, extunc de quolibet proveniret dimidia marca; item tertius denarius poenarum; item habet ipsa universitas agros speciales advocatae, de quibus ex locatione ipsorum universitas duas percipit marcas; item habet eadem universitas piscinam bonam et piscinulam seu missile in bonis advocatae; item ipsa universitas habet decem marcas *Cracovienses* donatas per dominum archidiaconum modernum *Gorra*, quas dicitur comparasse in certis bonis pro pecuniis cuiusdam *Coracz*¹¹⁾, plebani in *Brudzewicze*,

¹⁾ *Kruszyna*. ²⁾ *Rogaczówek*. ³⁾ *Zytkno*. ⁴⁾ *Cieletniki*, wieś z kościołem parafialnym w dekanacie radomskim. ⁵⁾ *Raczkowice*. ⁶⁾ *Dąbrowa*. ⁷⁾ *Kalinka*. ⁸⁾ *Bankowa Góra*. ⁹⁾ *Chęciny*. ¹⁰⁾ *Malogoszcz*. ¹¹⁾ *Koracz*.

tempore regiminis archiepiscopatus *Cardinalis* ¹⁾, ultimo defuncti intestati, per ipsum archidiaconum, ut dicitur, in magna summa perceptis et pro trecentis florenis, ut asseritur, comparatis, nondum tamen ipsi vicarii sunt certi, in quo loco dictus census comparatus sit.

INVENTARIUM PAROCHIALIUM

ECCLESIAE IN OFFICIALATU ET ARCHIDIACONATU CURZELOVIENSI, ET ALIORUM BENEFICIORUM SUB EISDEM CONSISTENTIUM, VIDELICET PROVENTUUM. ET PRIMO.

2. CHRZANSTHOW.*)

Taxata ad 3 marcas argenti.

Villa, et in eadem ecclesia parochialis de collatione laicorum, murata, habens titulum praepositum, qui habet curam animarum, et pronunc duos vicarios, qui omni die canunt cursum de *Domina* una cum ministro scholae, et vocantur dicti vicarii mansionarii manuales, et per praepositum amovibiles, qui ante fiebant (sic), ut asseritur, quatuor et postea tres, quibus praepositus annuatim solvere debet per quatuor marcas et ministro scholae tres marcas.

Item praepositus circa ipsam ecclesiam habet satis amplam seu latam et longam aream versus fluvium protendens situm suum, in qua area notabiles domus sunt aedificatae, necnon ad latus areae seu curiae schola et una domuncula pro mansionario, alia autem pronunc per haereditem et patronum dominum *Stanislaum Przedbor* est occupata, ubi ante fuit balneum et braxatorium praepositi a multis annis; item pro dote habet certos agros, videlicet in *Gumyńnicze* ³⁾ spatium iugeris agri ad longitudinem et latitudinem protendentis octo stadiorum alias *nywas*; item laneum agri inter agros *Mathiae Coza* ex una et *Andreae Smyecz* parte ex altera, ad longitudinem trium stadiorum, ad latitudinem vero sedecim sulcorum alias *zagonow*; item dimidius laneus inter aliorum emethonum de eadem *Chrzansthov*

¹⁾ *Fryderyk Jagiellończyk.*

* *Chrzęstów* czyli *Stary Koniecpol*, wieś (dziś w powiecie *włoszczowskim* dyecyzy *krak.-kieleckiej*) o ćwierć mili od *Koniecpola* odległa, z starożytnym niegdys zamkiem obronnym, gniazdo rodziny *Koniecpolskich* (*Baliński*, *Starożytna Polska* t. I, str. 229), którzy tam kościół parafialny zapewne już w wieku XIII fundowali, jak się to pokazuje z sprawy o dziesięcinę, którą wytoczył przed sąd konsystorza *gnieźnieńskiego Dominik*, pleban tamtejszy, naprzeciw *Maciejowi*, proboszczowi w *Mstowie*, *Stanisławowi Mszczujowi* i matce ich *Malgorzacie*, dziedzicom *Rędzin*, odwołując się na dawne prawa kościoła swego, dnia 23 października roku 1415 (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 18. 19). Z fundacyi zapewne *Koniecpolskich* ustanowiono przy tymże kościele wyniesionym do godności prepozytury collegium czterech mansyonarzów, które się później zredukowało na trzech, a na początku wieku XVI na dwóch, wreszcie w końcu tegoż wieku całkiem dla braku odpowiednich dochodów upadło. W miejsce dawnego kościoła mruwanego *Michał Czapski*, dziedzic miejscowy, wystawił w roku 1770 nowy z cegły palonej (*Rubryc. dyec. krak.-kieleckiej* z r. 1877 str. 27).

³⁾ *Gumyńnicze*, wieś w parafii *Pierzchnica* w dekanacie i powiecie *stopnickim*.

dimidios laneos emensuratus ad longitudinem quatuor stadiorum, ad latitudinem vero octo sulcorum; item laneus inter *Martinum Coza* et *Andream Smyecz*, prout aliorum emethonum latitudo et longitudo se protendit; item alius inter *Joannem Blasskovicz* et *Jacobum Blasskovicz* similiter in latitudine et longitudine habens mensuram; item laneus inter *Mathiam Coza* et *Andream Smyecz* in longitudine quinque stadiorum, et in latitudine ad mensuram aliorum emethonum; item inter *Jacobum Blasskovicz* et *Joannem Blasskovicz* duo stadia agri in longitudine et pratum ex opposito agri in latitudine mensuram habens; item spatium agri in longitudine quinque stadiorum iuxta mensuram videlicet *Mathiae Coza* et *Petri Smyecz*; item in *Canthy* ¹⁾ inter *Joannem Blasskovicz* et *Petrum Smyecz* quatuor stadia agri, sicut aliorum emethonum in latitudine; item inter *Petrum Smyecz* et *Martinum Coza* duo stadia circa *Glynyanky* ²⁾; item in eadem haereditate *Chrzansthov* habet prata infrascripta, videlicet primo sub *Radoszewnycza* ³⁾ pratum unum, quod vocatur *Cythlowa* ⁴⁾, ubi est magnum pratum, sed modo excreverunt in eodem nemora, ita, quod vix modo potest colligi in eodem unus currus foeni; item aliud pratum, quod vocatur ab aliquibus *Gorna lanka* ⁵⁾, ab aliquibus vero *Brzowalanka* ⁶⁾, in quo etiam aliquando fiebant quatuor boni currus foeni, modo vero vix unus propter nemora, quae in eodem excreverunt; item tertium pratum dictum *Trzystysta* (sic), in quo, quamvis nemus excrevit, potest colligi unus currus foeni; item quartum pratum magnum dictum *Zagroblna*, de quo possunt colligi ad minus duo acervi de foeno, quamvis nemus etiam infecit illud; item habet in haereditate *Nowepole* oppidi inter alios agros oppidanorum unum laneum agri ad instar aliorum oppidanorum; item in *Konyeczpole* ⁷⁾ haereditate habet unum campum agri ad quantitatem in latitudine emethonum trium laneorum instar habens, in longitudine tamen etiam agros curiae sive praediales mensuram longitudinis excedit (sic); item habet pro dote duas piscinas; una est reformata, alia iacet deserta; item piscinulam alias *sadzawka* cum *pasthewnyk*, circumcirca tamen modo iacet deserta, habet praepositus retro hortum plebani et *zagrodam* domini haeredis; item habet in eadem villa et haereditate *Chrzansthov* unam aliam aream pro taberna penes aream praepositi et *Petrum Smyecz*, quae quondam fuit praebendarii, ubi modo stat stuba iam constructa; item habet hortos retro curiam praepositi protendentes se usque ad hortulum scholae penes hortum curiae haeredis, et alium hortum penes *Swyder* tabernatorem, iacentem in ripa fluvii ad longitudinem unius stadii; item colendam per totam parochiam percipit solus praepositus, in absentia tamen modernus solet vicariis onera ecclesiae, quae aestimatur ad tres marcas communiter, incluso denario sancti Petri, et solvit ecclesia sex scotos et unum grossum pro quittance; item habet proventus infrascriptos videlicet census et decimas.

Luborcza, villa sub parochia ecclesiae praedictae in *Chrzansthov*, de qua, dum et quando omnes agri emethonales erant possessionati, solvebantur decem marcae per emethones de censibus; modo proveniunt sex marcae et octo grossi, sed dominus haeres *Stanislaus Przedbor de Konyeczpole* ⁸⁾ retinet a tribus annis.

¹⁾ *Katy*. ²⁾ *Glinianki*. ³⁾ *Radoszownica*, wieś w parafii *koniecpolskiej*. ⁴⁾ *Kilawa*. ⁵⁾ *Górna Łąka*. ⁶⁾ *Brzowa Łąka*. ⁷⁾ *Koniecpol*. ⁸⁾ *Stanisław Przedbor Koniecpolski*, kasztelan *sieradzki* (*Niesiecki* l. c. II, 582).

*Zaraw*¹⁾, villa, ibidem parochia, domini castellani *Siradiensis de Przeramb*²⁾ et quondam *Zaramba*, proveniunt et solvuntur de censibus sex marcae pro festo *sancti Martini*.

*Lelow*³⁾, oppidum; de macellis carnifices solvunt duas sexagenas cum uno lapide sepi pro festo *sancti Martini*.

Molendinum *Nowepole*; dominus illius solvere tenetur tres marcas pro festo *sancti Martini*, tamen modernus dominus *Stanislaus Przedbor* retinet a quinque marcis (sic).

*Cassovicze*⁴⁾; dominus seu tenentarius illius tenetur solvere tunnam mellis pro festo *sancti Martini*, attamen a quinque annis dominus *Stanislaus Przedbor* retinet, et praepositus non curat praemissa repetere.

*Nowopole*⁵⁾, oppidum sub eadem parochia *Chrzansthov*; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens pertinet et spectat ad praepositum, et valor eius aestimatur aliquando ad duodecim marcas, aliquando magis. Non solvunt decimam canapi, sed conducitur per oppidanos.

Chrzansthov; decima manipularis de omnibus et singulis agris proveniens, etiam curiae, pertinet et spectat ad praepositum, et valor eius aestimatur communiter ad octo marcas, aliquando magis vel minus. Solvunt decimam canapi de laneo per sex gerugas canapi, et conducunt in horreum plebani.

*Conyeczpole*⁶⁾, villa sub eadem parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros curiae et tabernarum proveniens spectat ad praeposituram, et valor eius aestimatur communiter ad tres marcas, et conducit eam praepositus propriis curribus; post emethones vero decima spectat et pertinet ad canonicatum et praebendam *Gnesnensem*, quos obtinet dominus *Cosmynsky*⁷⁾; et valor eius aliquando aestimatur ad decem vel minus marcas.

*Stanislavicze*⁸⁾, villa sub parochia *Borzykovicze*⁹⁾; decima manipularis post agros emethonum spectat ad ecclesiam in *Chrzansthov*, et valor eius aliquando aestimatur ad unam marcam cum dimidia vel minus.

*Okalevicze*¹⁰⁾, villa sub eadem parochiali *Borzykovicze*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales et hortulanorum proveniens spectat ad ecclesiam in *Chrzansthov* et eius praepositum, et valor eius aestimatur ad septem marcas communiter, aliquando magis vel minus. Solvunt etiam emethones decimam canapi, in canapis de laneo per sex gerugas sive ligaturas, et conducunt.

*Radoschenicza*¹¹⁾, villa sub parochia *Chrzansthov*; decima manipularis post omnes et singulos agros tam emethonales quam curiae proveniens (spectat) ad eandem parochialem et eius praepositum, et valor eius communiter aestimatur ad quatuor marcas, aliquando minus; et solvunt decimam canapi emethones in canapis de laneo per sex ligaturas, et nihilominus conducunt.

1) *Zaraw*, wieś z kościołem parafialnym w powiecie i dekanacie *częstochowskim*. 2) *Jan Przerębski* h. *Nowina*, kasztelan *sieradzki* (*Niesiecki* l. c. III, 761). 3) *Lelów*. 4) *Kaszewice*, wieś z kościołem parafialnym w dekanacie i powiecie *piotrkowskim*. 5) *Nowe Pole*, dziś w parafii nie znane. 6) *Konieczpól*, wieś, później miasto, dziś osada z kościołem parafialnym w powiecie i dekanacie *radomskim*. 7) *Barłomiej Koźmiński z Koźmina*, kanonik, później kustosz *gnieźnieński i poznański* † 1517 (*Ks. Korytkowski* l. c. Ms.). 8) *Stanisławice*. 9) *Borzykowa*. 10) *Okolowice*. 11) *Radoszewnica*, dziś należy do parafii *Konieczpól*.

*Byala*¹⁾, villa sub parochia *Lelow*; decima manipularis proveniens post agros curiae seu praedii in eadem villa spectat ad ecclesiam in *Chrzastow* et eius praepositum, et valor eius aestimatur aliquando ad viginti grossos, aliquando magis vel minus.

*Dessnya*²⁾, villa sub parochia *Creczyaczycze*³⁾ alias prope *Włodzysław*⁴⁾; decima manipularis post agros praediales sive curiae eiusdem villae proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem in *Chrzansthov*, cuius valor aestimatur communiter ad unam marcam, aliquando magis.

*Randzyny*⁵⁾, villa sub parochia alias circa *Msthov*, decima tamen manipularis post omnes agros curiae sive praediales eiusdem villae proveniens spectat ad praedictam ecclesiam in *Chrzansthov* et eius praepositum, et valor eius aestimatur ad unam sexagenam communiter et aliquando magis vel minus.

*Smotristhov*⁶⁾, villa sub parochia *Cobyete*⁷⁾, decima tamen manipularis post omnes agros curiae sive praedii in ibidem proveniens spectat ad eandem ecclesiam in *Chrzansthov*, et valor eius aestimatur ad unum fertonem.

*Zambrzez*⁸⁾, villa sub parochia in *Conyeczno*, decima tamen manipularis post omnes agros tam emethonales quam curiae spectat ad ipsam ecclesiam in *Chrzansthov*; quae villa fere tota est deserta; aestimatur tamen pronunc ad unam marcam cum dimidia. Decimam etiam dabant canapi emethones, quando fuerunt, sed modo solum ex aliis villis in haereditate eadem coluntur agri.

*Luschina*⁹⁾, villa sub parochia circa civitatem *Cracoviensem*, decimam tamen manipulem provenientem et ad ecclesiam parochialem in *Chrzansthov* spectantem percipit praepositus *Chrzansthoviensis*, cuius valor aestimatur ad . . .

*Janushevicz*¹⁰⁾, villa sub parochia *Zelonki*¹¹⁾, decima tamen manipularis spectat ad ecclesiam parochialem in *Chrzansthov*, cuius valor aestimatur ad . . .

*Panchovicze*¹²⁾ sub parochia . . . decima manipularis post certos agros duorum emethonum proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem in *Chrzansthov*, et valor eius aestimatur aliquando . . .

*Czysohov*¹³⁾, villa sub parochia *Curozwanky*¹⁴⁾; decimam manipulem ad ecclesiam in *Chrzastow* spectantem praepositus sua negligentia aliis admittit seu tolerat cum damno ecclesiae percipere, quam ante alii praepositi, ut dicitur, continue percipiebant.

Lelow. Balneum civile arendatum seu locatum est pro anno currente solum pro quinque marcis cum dimidia, aliquando tamen solet arendari pro maiori summa, sed fecit aliquam impensam balneator reformando illud; quod balneum est emptum pro ecclesia in *Chrzansthov* et habet illud in possessione.

1) *Biała*. 2) *Deszno*. 3) *Krzecięcice*, wieś z kościołem parafialnym w powiecie i dekanacie *jedrzejowskim*. 4) *Włodzysław*. 5) *Rędziny*, wieś należąca do parafii *Dzierzgow* w powiecie i dekanacie *włoszczowskim*. 6) *Smotryszów*, dziś w parafii *Kobiele Wielkie* w powiecie i dekanacie *radomskim*. 7) *Kobiele Wielkie*. 8) *Rząbiec*. 9) *Nieodgadnione*. 10) *Januszewice*, trzy wsie tego nazwiska w parafiach *diecezyi krak.-kieleckiej*: *Kłuczewsko*, *Grojno*, *Prandocin*. W parafii zaś *Zielonice*, dekanacie i powiecie *miechowskim* leży wieś *Janikowice*. 11) *Zielonice*. 12) *Pęchowiec*, wieś w parafii *Goźlice* w powiecie i dekanacie *sandomierskim*. 13) *Czyżów*, dziś w parafii *stopnickiej*. 14) *Kurozwęki*, wieś z kościołem parafialnym w dekanacie i powiecie *stopnickim*.

Item habet quatuor villas ad eam iure parochiae ex antiquo pertinentes, videlicet *Chrzasthow*, in qua est ecclesia, *Conyeczpole*¹⁾, *Lubarcza*²⁾, *Radoschynicza*³⁾ et oppidum *Nowepole*⁴⁾, in quo est constructa lignea ecclesia in titulum *sanctae Trinitatis* et cimiterium, et fit servitium missarum omni septimana per vicarium de *Chrzasthow* et servatur ibi seu tenetur viaticum sacramentum continue in sacratio, in una pyxide, et in alia in *Chrzasthow*.

3. CUCZKOW.*)

Taxata ad dimidiam marcam argenti.

In eadem villa *Cuczok* est ecclesia parochialis pauper lignea noviter constructa et bene tegulis ligneis tecta et cimiterium septum, de iurepatronatus laicorum in eadem *Cuczok* haeredum, quam nunc obtinet *Nicolaus de Mroczychow*⁵⁾, actu presbyter, et circa ipsam residens, per officialem *Curzeloviensem* ad illam ex commissione speciali olim reverendissimi domini *Andreae*⁶⁾, archiepiscopi *Gnesnensis* et primatis de anno domini millesimo quingentesimo decimo institutus, paucos infrascriptos habet redditus, ita quod non potest secum tenere vicarium neque ministrum. Habet ipsa ecclesia et eius rector circa ipsam ecclesiam aream pro curia,

¹⁾ *Konieczpol*, pierwotnie wieś, dziś miasteczko w powiecie *nowo-radomskim* w diecezji *kujawsko-kaliskiej*, półtory mili od miasta *Lelowa* położone, założenie swoje i nazwisko winno znakomitej niegdyś a wygasłej już rodzinie *Konieczpolskich* z *Chrzastowa*. Jeden z nich, *Stanisław Konieczpolski*, kasztelan *krakowski*, stawny hetman w. koronny za *Zygmunta III* w nieszczęśliwej bitwie pod *Cecorą* r. 1620 po cudach waleczności wzięty został do niewoli tureckiej. Zaprowadzony do *Stambułu* zostawał tam przez cztery lata i uczynił ślub, że jeżeli go Bóg z niewoli wyswobodzi, wystawi w dobrach swoich kościół. Jakoż skoro za wdaniem się króla powrócił do kraju, rozpoczął budowę pięknego kościoła w *Konieczpolu*, lecz zajęty ciągle wojną, nie mógł go dokończyć. Dopiero po śmierci jego, syn *Aleksander Konieczpolski*, wojewoda *sandomierski*, gmach przez ojca rozpoczęty wspaniale uzupełnił i dokończył roku 1646. Okazała ta świątynia jest w stylu włoskim, w kształcie krzyża, wystawiona częścią z cegły, częścią z kamienia. Zdobi ją wyniosła drewniana wieża. Na prośby tegoż wojewody arcybiskup *Maciej Lubieński* wyniósł kościół ton do rzędu kościołów parafialnych, przyłączwszy do niego od parafii *chrzastowskiej* wsie: *Luborzę*, *Konieczpól Stary* i *Nowy* i *Radoszownicę*, do których później przybyły osady: *Kalenice*, *Koniawy*, *Ludwinów*, *Magdysz*, *Piła*, *Przysieka*, *Stefanów* i *Wąsosz* (*Baliński* l. c. I, 228. 229. *Niesiecki* l. c. II, 583—588. *Tygodn. illustr. warsz.* t. XIII, str. 144). *Jan Konieczpolski*, ostatni tego rodu potomek fundował w *Konieczpolu* missyą *OO. Jezuitów*, która atoli nie długo się utrzymała (*Baliński* l. c. I, 229). Na cmentarzu parafialnym jest kaplica murowana pod wezwaniem *ś. Mikołaja* (*Rubryc. dyec. kuj.-kal.* z r. 1878 str. 148). ²⁾ *Luborzca*. ³⁾ *Radoszownica*. ⁴⁾ *Nowepole*, jedyna wieś tego nazwiska w parafii *lipskiej* w powiecie *iłżeckim*; miasto tego miana dziś nie istnieje.

* *Kuczok*, wieś w dzisiejszym powiecie i dekanacie *włoszczowskim* w diecezji *krak.-kieleckiej*, gniazdo rodziny *Kuczokowskich* h. *Wąż*, od których przeszło w ręce *Konieczpolskich*, z kościołem parafialnym, według powyższego opisu przynajmniej na początku wieku XIV fundowanym, w wieku XVI przez *Konieczpolskich* z drzewa, a w końcu tego wieku z cegły palonej odbudowanym. Mylnie przeto podano w *Rubryce* diecezji *krak.-kieleckiej* z r. 1877 str. 23, jakoby obecny kościół wystawiony został w roku 1313, albowiem opis powyższy wyraźnie powiada, że w początku wieku XVI stanął nowy kościół drewniany. Rok 1313 będzie niezawodnie rokiem pierwotnej kościoła *kuczokowskiego* erekcyi.

⁵⁾ Zapewne *Mikołaj z Mroczkowa*. ⁶⁾ *Andrzej Róża Boryszewski*.

prout modo est limitata, ad longitudinem se protendentem ad spatium duorum stadiorum, ad latitudinem vero minus, in qua area sunt domus duae pro conditione pauperis competentes; item in area habet domum seu arcam pro taberna, in qua nunc sedet *Jacobus de Bzow*, per ipsum *Nicolaurum*, modernum plebanum, noviter locatus, qui solet solvere pro censu plebano ad annum dimidiam marcam; item habet in alia haereditate, videlicet in *Wola Cuzkowska*³⁾ pro fundo specialem campum agrorum pro praedio sufficientem, tamen propter defectum plebanus raro solus colit eundem campum agrorum dictorum *Grodek*, sed aliquando, quando conveniunt agri emethonum illius villae cum dicto plebuali agro, emethones solent conducere eosdem agros et tum provenire potest ad minus ex eisdem agris una marca; item habet circa eundem campum specialem borram, et in eadem borra pratum, ex quo possunt colligi sex currus de foeno; item in eadem borra habet mellificia, de quibus anno praesenti solum habuit de melle unum quartale, quod aestimatur ad unum fertonem; nemini solvit decimam de eisdem suis agris; item habet decimam manipularem post omnes et singulos agros praediales in eadem *Cuczok*, tamen de illa vivit plebanus, quia non habet plures; item habet solum tres villas ad eam iure parochiali ex antiquo pertinentes, videlicet dictam *Cuczok*, *Wola Cuzkowska* et *Wolicza*²⁾, in qua sunt solum advocatus et emetho. De quibus tribus villis non habet plebanus aliquos proventus, solum de laneo solvunt emethones colendam per unum grossum et proveniunt duntaxat duodecim grossi; item contribuit seu solvit pro denario sancti Petri quatuor grossos et quintum pro quittantia, et cogitur de propriis apponere, quia non proveniunt quinque grossi, quos cogitur solvere.

4. SECZEMYN*), OPPIDUM.

Taxata ad quinque marcas cum dimidia argenti.

Parochialis ibidem, tituli *sanctorum Catharinae et Joannis Evangelistae*, quam nunc obtinet honorabilis *Stanislaus de Chanczynny*, de collatione laicorum haere-

¹⁾ *Wola Kuczokowska*. ²⁾ *Wolica*. Przybyły później osady: *Dąbie* i *Kuznica*.

*) *Secemin* (*Sycymin*, *Secymin*) wieś pierwotnie, później miasto królewskie, (dziś w dekanacie *włoszczowskim* dyec. *krak.-kieleckiej*), które w roku 1401 król *Władysław Jagiello* nadał prawem dziedzictwa *Piotrowi Szafrancowi z Pieskowej Skały*, staroście *kamienieckiemu*, hetmanowi w. koronnemu, w nagrodę za jego waleczność naprzeciw Krzyżakom (*Paprocki, Herby* str. 107. 108, przytacza dosłownie odnośny przywilej. *Baliński, Starożytna Polska* t. III, 393). Kościół parafialny istniał tam już dawniej, przynajmniej od początku wieku XIV, albowiem pleban tamtejszy przed sądem konsystorza *gnieźnieńskiego* dnia 23 października 1415 roku odwołuje się na dawne kościoła swego prawa do pewnych dziesięcin (*Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 18. 19*). Dzisiejszy starożytny kościół murowany stanął zapewne nakładem wspomnianego *Piotra Szafranca*, lub najbliższych jego następców, i zawiera kilka tejez rodzin dawnych pomników. W wieku XVI dziełce rzeźbi, wyparłszy się wiary ojców swoich, oddał kościół innowiercom z wszystkimi jego dochodami i otworzył przy nim szkołę. W krótko potem miasto stało się siedliskiem głównym *Aryanów* czyli *Socynianów* w województwie *sandomirskim*. Kiedy kościół przywrócony został katolikom, nie wiadomo. *Secemin* jest miejscem

dum eiusdem oppidi *Seczemyn*, actu presbyter et residentiam faciens circa ipsam, licet occupatus servitiis magnifici domini *Stanislai Schafranyecz*, capitanei *Sandomiriensis* et *Chanczynensis*¹⁾. Cuius ecclesiae plebanus pronunc solet pro servitio ipsius ecclesiae et oneribus ecclesiae administrandis tenere et servare duos vicarios manuales, quibus solet dare pro suo interesse pro salario per duas marcas annuatim, et ratione cantaturae missae de *beata Virgine* sabbativis diebus habent proventus pontalium, de quibus pontalibus solent aliquando habere quatuor aut minus marcas; item ministro scholae solvit ipse etiam plebanus annuatim per duas sexagenas; item eadem ecclesia habuit ante, superioribus annis, titulum praepositurae et quatuor mansionarios sive capellanos specialiter dotatos per patronos eiusdem ecclesiae, qui villam *Zawodow*²⁾ in terra *Siradiensi* et districtu *Pyotrzkoviensi* pro dote et fundo habuerunt cum omnibus censibus, proventibus et singulis obventionibus, quam, ut dicitur, quidam praedecessores moderni domini patroni, domini *Schafranyecz* in certa summa obligarunt et dictam ecclesiam possessione ipsius villae *Zawodow* spoliaverunt, sicque ab eodem tempore cessarunt mansionarii esse in ipsa ecclesia parochiali in *Seczemyn*, et mansionariam seu horas, cursus de *Domina* cantare cessaverunt, ut desuper litterae originales foundationis, dotationis, et erectionis mansionariorum in ipsa ecclesia habentur; item eadem ecclesia habet quatuor villas ad ipsam ex antiquo iure parochiali spectantes et pertinentes, videlicet *Bychnow*³⁾, *Rapoczyce*⁴⁾, *Zakrzow*⁵⁾, *Wzlecz*⁶⁾ et oppidum *Seczemyn*. Quae ecclesia taxata est ad quinque marcas argenti et solvit pro denario sancti Petri omni anno sex scotos et unum grossum pro quittance; item molendinum dictum *Brzozowy* spectat iure parochiali ad *Seczemyn* et solvit pro colenda unum grossum et non plus; similiter *Borowy* molendinum modo desertum pertinet et solvit; item eadem ecclesia et ipsius plebanus habet circa ipsam ecclesiam aream et in ea curiam satis latam, et pro conditione spatiosam, cum horto. Habent et vicarii, necnon schola speciales areas et in eis domunculas cum hortis; schola tamen non habet hortum. Item habet duos laneos agri in haereditate ipsius oppidi *Seczemyn* inter agros oppidanorum ita latos et in longitudine protensos, prout aliorum oppidanorum, et ultra dictos laneos habet alios speciales agros vulgariter *przymyarki* seu *nywki* in tribus locis, in uno loco sub borra dicta *Wandrzyn*, in alio loco versus villam *Wzlecz* penes borram plebani et ex alia agrorum (sic) domini haereditis, in tertio loco eundo ad molendinum *Brzozowy*; item habet specialem borram et in ea mellificia; item habet specialia prata pro sua necessitate sufficientia in diversis locis consi-

urodzienia dwóch uczonych i świętobliwych mężów: *Wojciecha z Secemina* h. *Dąbrowa*, biskupa *teodorzyjskiego*, sufragana *gnieźnieńskiego* z zakonu *kaznodziejskiego*, konsekrowanego roku 1493 i *Dominika z Secemina*, kanclerza *gnieźnieńskiego*, doktora obojga prawa i teologii, zapewne brata poprzedzającego, najzaufanego doradcy prymasa *Łaskiego* i czulego przyjaciela *bl. Rudolfa*, prowincyała *Dominikanów* w Polsce, z którym razem w jednym pochowany został grobie w kościele dominikańskim w Krakowie (Ks. Korytkowski, *Żywoty Arcyb., Prał. i Kanon. gniezn. Ms.*). W wieku XVI byli ustanowieni w *Seceminie* mansyonarze.

¹⁾ *Stanisław Szafraniec*, starosta *sandomirski* i *chęciński*, następnie *podkomorzy krakowski* (Paprocki I. c. 110). ²⁾ *Zawodów*, w parafii *Grocholice*. ³⁾ *Bichniów*. ⁴⁾ *Ropocice*. ⁵⁾ *Zakrzów*, dziś w parafii *secemińskiej* nie znany. Są w okolicy cztery wsie tego nazwiska w parafiach: *Węglaszyn*, *Wodzisław*, *Młodzawy* i *Skalbmierz*. Do której z nich nasz *Zakrzów* przyłączono, nie wiadomo. ⁶⁾ *Zulecz*. Przybyły później osady: *Aleksandrów*, *Borowy Młyn*, *Brzozowa*, *Gabryelów*, *Malenice*, *Murchocice*, *Maryanów*, *Michałów*, *Teodorów*, *Zaróg*.

stentia, et praesertim penes agros ipsius plebani et alicubi ex opposito agrorum; item habet quatuor piscinas ad ipsam ecclesiam ex antiquo ratione plebanatus et praebendarum spectantes, unam prope civitatem, dictam *Pankowsky*, et tres in borra dicta *Szynny* remotius iacentes, quae modo iacent desertae; item in eodem oppido habet tres hortulanas et domunculas in eis, duae tantum pronunc sunt possessionatae et una deserta retro scholam versus dotem plebani; quilibet eorum tenetur laborare unam diem in hebdomada, et nihil solvit, quando vero non laborabant extunc solvebant pretium, prout potuerunt componere cum plebano seu conducere; in eodem enim loco, in quo locati sunt, fuit pomerium plebani; item est et alia domus retro scholam, ubi ante fuit schola, quae pronunc non est locata.

Seczemyn, oppidum; decima manipularis post omnes et singulos agros tam curiae quam oppidi totalis spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem in eadem *Seczemyn* et eius plebanum, et valor eius aestimatur communiter ad octo, aliquando magis vel minus marcas. Non solvunt incolae decimam canapi, sed conducunt.

*Starzynny*¹⁾, villa sub parochia *Naklo*²⁾ dioecesis *Cracoviensis*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam et eius plebanum in *Seczemyn*, et valor eius aestimatur communiter ad quatuor marcas, aliquando magis; post praediales vero agros de eadem villa *Starzynny* decima spectat ad parochialem in *Naklo*. Emethones nihilominus loco decimae canapalis solvunt de laneo per duos grossos et conducunt propriis curribus.

Bychnow, villa sub eadem parochia *Seczemyn*; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat ad eandem ecclesiam et eius plebanum in *Seczemyn*, et valor eius aestimatur aliquando ad quatuor, aliquando ad quinque marcas, et conducitur per emethones; solvunt etiam decimam canapi; post curiales vero agros plebanus propriis curribus, prout et in *Seczemyn*, colligit frumenta decimalia.

Zakrzow, villa sub eadem parochia; decima manipularis post omnes agros proveniens spectat ad eandem ecclesiam et plebanum, et valor eius aestimatur ad dimidium marcam, quam propriis curribus emethones conducunt ad *Seczemyn* ad horreum plebani, sed non solvunt decimam canapi. Item oppidani eiusdem oppidi *Seczemyn*, sed neque villani spectantes ad eandem parochiam, ratione administrationis sacramentorum, prout in aliis partibus, solvunt missalia, sed loco missalium hospites oppidi et domorum solvunt de domo per grossum, inquilini vero per dimidium grossum; de villis vero, de *Wzlecz* per grossum emethones, hortulani per dimidium, et similiter de *Rapoczyce*; de aliis vero, de *Bychow* et *Zakrzow* per dimidium grossum, similiter de *suburbio Seczemyn* colendam solvunt, et proveniunt communiter citra vel ultra omni anno in toto duae sexagenae; de qua colenda percipit plebanus medium, et medium vicarii cum ministro.

¹⁾ *Starzynny*, wieś dziś należąca do parafii *Przyłęk Szlachecki* w dekanacie *włoszczowskim* dyecezyi *krakowsko-kieleckiej*. ²⁾ *Naklo*, parafia w tym samym dekanacie i tejże dyecezyi.

5. CZARNCZA, VILLA.*)

Taxata est ad tres marcas argenti.

In eadem villa ecclesia parochialis tituli *sancti Floriani*, vetus lignea, de collatione laicorum haeredum in eadem *Czarncza* et *Lachow*, quam nunc obtinet honorabilis *Petrus de Brychow*, nobilis de terra *Siradiensi*, actu presbyter, circa ipsam ecclesiam faciens residentiam personalem continuam, et unum vicarium manualemente servans, cui pro salario solvit duas sexagenas, et expensam dat omni die, necnon ministrum, cui pro salario dat decimam manipulare loco sexagenae in *Lachow*¹⁾ post agros praediales; item eadem ecclesia et eius plebanus pro dote habet in possessione arcem circa ipsam ecclesiam penes cimiterium, in qua est curia plebanalis, satis pro conditione latam et spatiosam cum horto pro allodio, pomerio et aliis hortorum victualibus; item habet circa ipsam ecclesiam ad partem aliam ecclesiae speciales areas pro domunculis vicarii et ministri cum parvulis hortis; item habet in eadem villa specialem aream pro taberna cum horto, et pronunc tabernatorem, in qua nunc sedet *Albertus* sutor, qui pro censu annuo solvit per sedecim scotos et duos dies in aestate frumenta metere (sic); quae quidem taberna, seu area cum horto, iacet inter duas tabernas haeredum, videlicet ex una parte, in qua sedet *Paulus Kyczka*²⁾, et ex alia *Stanislaus Pyeyk*; item habet pro dote specialem campum in eadem haereditate, dictum *Poswyathne*³⁾, de quo campo quidam nobilis *Stanislaus*, quondam haeres et patronus de eadem *Czarncza*, dum vivebat, piscina, quam fecit, partem dotis agri plebanalis aqua inundavit et occupavit, debuitque tantum, quantum inundavit, in alio loco de agro ita bono ecclesiae et plebano dare, attamen, antequam dedit, mortuus est, et pueri eiusdem sunt minores; plebanus tamen nondum aliquid curat, sed tolerat modernus; ad aestimationem ager plebani inundatus protensionem habet duorum stadiorum. Item habet specialem piscinam retro agrorum dicti campi plebanalis cum paucis pratis, de quibus colligi possunt tres currus foeni; item habet et aliud pratium sub haereditate *Lochow*, de quo possunt colligi pronunc solum sex currus foeni, quia nemora excreverunt in eodem, et indigent extirpatione, cum ante colligebatur unus acervus ex eodem; item habet et specialem borram dictam *kanth*⁴⁾ plebani cum mellificiis; item habet et decimas manipulares infrascriptas, videlicet

Czarncza, eadem villa, in qua parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam dictam parochialem et eius plebanum; et valor aestimatur et aestimari posset, quia conduci-

*) *Czarncza*, wieś położona w powiecie włoszczowskim w diecezyi krak.-kieleckiej, gniazdo rodziny Czarnieckich h. Łódzia (Niesiecki l. c. I, 339) z kościołem parafialnym przez tęż rodzinę zapewne już w wieku XIV fundowanym, jak z opisu powyższego wnosić należy, który kościół w ówczes istniejący drewniany *vetus* nazywa. Dzisiejszy kościół mурowany stanął w roku 1659 nakładem sławnego wojownika polskiego, *Stefana Czarnieckiego*, dziedzica miejscowego (Rubryc. dyec. krak.-kieleckiej z r. 1877 str. 27).

¹⁾ *Lachów*. ²⁾ *Kiczka (Kicki)*. ³⁾ *Poświętne*. ⁴⁾ *Kąt*.

tur in horreum plebani, ad duas marcas; post agros vero praediales sive curiarum duarum et hortulanorum pertinet ad praebendarium in ibidem, et aestimatur valor eius ad unam marcā cum dimidia. Et solvunt decimam canapi emethones de laneo per duos grossos et conducunt.

*Zelislavicz duplex*¹⁾, sub eadem parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros tam nobilium quam emethonum proveniens spectat et pertinet ad dictam ecclesiam in *Czarncza* et eius plebanum, et valor eius aestimatur ad quinque marcas et solvunt emethones decimam canapi de laneo per duos grossos et conducunt.

*Rapaczyce*²⁾, sub parochia emethones *Seczemyn*, curia vero sub eadem *Czarncza*; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales et curiae proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam et plebanum in eadem *Czarncza*, et valor eius communiter aestimatur ad duas marcas, et solvunt emethones decimam canapi et conducunt, per duos grossos de laneo.

*Walkunow duplex*³⁾, villae sub eadem parochia *Czarncza*; omnes nobiles sunt ibi, et non sunt in eisdem emethones; decima manipularis post omnes singulosque agros eorum spectat et pertinet ad eandem ecclesiam et eius plebanum in *Czarncza*, et valor eius aestimatur aliquando ad unam marcā cum dimidia, aliquando magis vel minus.

*Janykovicze*⁴⁾, *Kawieczyn*⁵⁾ necnon *Campystha*⁶⁾ villae sub parochia *Dambrowa*, decimae tamen, quae quondam fuerunt, ut dicitur, manipulares, tamen, ut asseritur, fuerunt in pecuniales commutatae per quendam plebanum antecessorem in eadem *Czarncza* penultimum, qui fuit de eadem *Janykow*, quae tres villae modo moderno et ipsius immediate antecessori plebano loco decimae manipularis solvunt et solvebant per quinque marcas pecuniarum.

Item eadem ecclesia habet septem villas ad eam iure parochiali ex antiquo spectantes et pertinentes, videlicet dictam *Czarncza*, *Lachow*¹⁾, *Canthy*⁸⁾ *duplex*, *Zelislavicz duplex*, *Walkunow*⁹⁾, in quibus villis pauci emethones et plures nobiles; de quibus villis plebanus non percipit missalia, solum a emethonibus loco colendae per unum grossum, et solent provenire ad minus viginti grossi. Qui loco denarii sancti Petri contribuit singulis annis per duos scotos et unum grossum pro quittantia, tamen dicit quod, non exigit tantum, cogitur de propriis ex aliunde apponere. Item duo molendina, videlicet molendinum dictum *Campyniecz*, et aliud *Lachowsky*.

PRAEBENDA¹⁰⁾ in eadem ecclesia, ut dicitur, perpetua, tituli *beatissimae Mariae virginis Assumptionis* et *sancti Adalberti*, de collatione, ut asseritur, haeredum in eadem *Czarncza* et plebani pro tempore existentis, quae, ut dicitur, est fundata et erecta de proventibus eiusdem parochialis, quam nunc obtinet honorabilis *Valentinus de Galanzow*¹¹⁾, *Cracoviensis* dioecesis, actu presbyter et residens et tres missas omni septimana legens, videlicet unam de *beata Virgine Assumptionis*, unam de *sancto Adalberto*, et tertiam pro defunctis; item eadem praebenda seu capellania et eius possessor pro dote et fundo sui que sustentatione aream cum horto penes

¹⁾ *Zalislavice, Zalislaviczki*. ²⁾ *Ropocice*. ³⁾ *Walkunow Dolne, Walkunow Górne*. ⁴⁾ *Janykovicze*. ⁵⁾ *Kawieczyn*. ⁶⁾ *Osada nieodgadniona*. ⁷⁾ *Lachow*. ⁸⁾ *Kąty*. ⁹⁾ *Walkunow*. Przybyły później osady: *Bugaj, Kalina, Klekot, Krapówka, Lipiny, Mościska, Myny, Nadolnik, Piła Lachowska, Wincentów, Wymysłów*. ¹⁰⁾ Na boku społeczny dopisek: *Taxata ad unum fertonem argenti*. ¹¹⁾ *Galęzew*.

cimiterium eiusdem ecclesiae satis latam et spatiosam habet et partem agri retro cimiterium et domunculas vicarii et scholae, ad longitudinem trium stadiorum, ad latitudinem vero viginti sulcorum se protendentem; item habet unum alium hortum penes hortum domini *Hieronymi*, haeredis in *Czarnca*, et pratum parvum, de quo potest colligi unus currus foeni, penes prata dominorum haeredum; item decimas habet.

Kantky, villa sub parochia eadem *Czarnca*; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales eiusdem villae proveniens spectat et pertinet ad dictam praebendam et eius praebendarium, et eius valor aestimatur ad unam marcam cum dimidia, aliquando minus. Decimam canapi etiam solvunt emethones per unum grossum, et conducunt, quando locatur in haereditate.

Czarnca, villa in qua parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales seu curiarum nec non tabernarum proveniens, ut supra, spectat et pertinet ad praebendarium, et valor eius aestimatur ad unam marcam cum dimidia et conducit eam proprio curru praebendarius; item habet unam piscinulam alias *sadzawka* prope campum plebani dictum *smjethanka* ¹⁾.

6. WŁOSZCZOWA.*)

Tavata ad 5 marcas argenti.

In eadem *Włoszczowa* ecclesia parochialis, tituli *S. Jacobi apostoli*, quam nunc obtinet honorabilis *Jacobus Comornyczky* ²⁾ nobilis, ab uno anno, ex institutione ordinaria ad praesentationem nobilium *Petri Andraeae*, et alterius eorum fratris *Olsztynszczy* ³⁾, haeredum de *Włoszczowa*, et dictae ecclesiae patronorum. Ecclesia lignea vetus, quae ultra plebanum aliquando solet habere vicarium, quem salariat plebanus, prout poterit, et similiter ministrum, qui pro salario a plebano recipit

¹⁾ *Śmietanka*.

* *Włoszczowa*, wies pierwotnie, a od wieku XVI miasto, dziś powiatowe w gubernii *kieleckiej* w dycezyi *krak.-kieleckiej*, w początku tegoż wieku własność *Olsztynskich*, jak opis powyższy świadczy, a wkrótce potem dziedzictwo możnej rodziny *Szafranców z Pieskowej Skaly*, która je w roku 1539 za przywilejem króla *Zygmunta I* zamieniła na miasto (Baliński l. c. II, 394). Kościół parafialny był tam już przynajmniej w połowie wieku XIV, albowiem pleban tamtejszy *Jakób*, rozprawiając się w r. 1447 przed sądem konsystorza *gnieźnieńskiego* z plebanem z *Goleniów* o dziesięciny w *Woli*, na mocy dawnych kościoła swego przywilejów przy niej się utrzymał (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 342). W drugiej połowie wieku XVI wspomnieni dziedzice (*Szafrance*), porzuciwszy wiarę ojców, zabrali kościół *włoszczowski* z wszystkimi jego dochodami i oddali innowiercom, w których ręku zostawał lat kilkadziesiąt (Baliński l. c. II, 394). Przywrócony nareszcie katolikom w pierwszej połowie XVII wieku, tak był zdezolowany, że go w roku 1647 parafianie sami nowym mурowanym zastąpić musieli, gdyż dziedzice innowiercy do budowy przyczynić się nie chcieli. W roku 1872 kościół ten za staraniem rządu swego ze składek parafian zrestaurowany i wewnątrz przyozdobiony został. Na cmentarzu parafialnym znajduje się kaplica publiczna. W kościele parafialnym przechowuje się od niepamiętnych czasów obraz *N. Maryi P.* powszechnie za cudowny uważany.

²⁾ *Jakób Komornicki h. Gryf* (cfr. *Niesiecki* l. c. II, 564). ³⁾ *Olsztynszczy*. Dziś należą do parafii następujące miejscowości: *Bełna*, *Biedaszek*, *Ewina*, *Feliksówka*, *Kuczki*, *Marcinek*, *Podlipie*, *Poraj*, *Świszka*, *Wiszniowa*, *Włoszczowa*, *Włoszczówka*, *Wola*.

decimam canapi de eadem *Włoszczowa* et *Wola*; item habet eadem ecclesia solum duas villas ad eam ex antiquo iure parochiali pertinentes et spectantes, videlicet dictas *Włoszczowa* et *Wola*. Habet insuper in eadem villa circa ipsam ecclesiam pro fundo aream ex opposito ipsius ecclesiae et in ea curiam plebanus, satis latam et spatiosam, ad latitudinem et longitudinem cum hortis et allodio, necnon tres piscinulas in hortis circa domum, simul in eadem area, in qua deducta sua necessitate posset plebanus locare in aliqua parte hortulanium; item habet circa ipsam ecclesiam penes cimiterium duas areas pro domunculis vicarii et ministri ex opposito curiae plebanalis; item habet in eadem villa ex alia parte eiusdem ecclesiae versus villam unam specialem tabernam cum area competenti; item habet in eiusdem villae haereditate specialem piscinam ex opposito curiae et post eandem piscinam pratum, de quo prato ad minus potest omni anno colligi acervus foeni; item habet in eadem haereditate specialem campum dictum *Sanłkoczyn*, incipiendo a cimiterio ecclesiae eiusdem, se ad longitudinem ad viam, quae vadit de *Wola* ad molendinum *Włoszczowsky*, simul inclusa borra cum mellificiis, cum satis magna latitudine situm suum protendens (sic). Habet etiam infrascriptas decimas.

Włoszczowa, villa, in qua ecclesia parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae, videlicet emethonales et curiae, proveniens, spectat et pertinet ad ipsam ecclesiam parochialem in *Włoszczowa*, cuius valor aliquando aestimatur ad sex, aliquando octo marcas, citra vel ultra; et solvunt decimam canapi ministro, et conducunt decimam propriis curribus emethones in horreum plebani.

Wola, sub eadem parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae tam emethonales quam praediales spectat et pertinet ad eandem parochialem in *Włoszczowa*, et valor eius aestimatur aliquando ad decem, aliquando ad duodecim marcas, aliquando minus vel magis. Solvunt etiam decimam canapi de laneo per duos grossos ministro, et conducunt; item non solvunt emethones missalia, sed loco missalium solvunt colendam de laneo per unum grossum cum dimidio, et de dimidio laneo per unum grossum, quam percipit minister simul cum decima canapalium.

7. BAMBELNO.*)

Tavata ad unam marcam argenti.

In eadem *Bambelno* ecclesia parochialis sub titulo *sanctae Mariae Nativitatis* et *S. Nicolai*, de collatione haeredum in *maiori Bambelno*, ex alternatis

* *Bebelno* (*Bąbelno*), wies szlachecka, położona w dzisiejszym powiecie *włoszczowskim*, dycezyi *krakowsko-kieleckiej*, miała kościół parafialny już w wieku XV, jak dowodzi opis powyższy i archiwum konsystorza *gnieźnieńskiego*, zawierające wzmianki o nim w tymże wieku. W końcu tego wieku lub na początku następnego spalił się kościół drewniany i nabożeństwo parafialne odprawiano się w tymczasowej kaplicy. W miejsce spalonego wystawiono kościół nowy drewniany, a gdy ten od starości podupadł, zastąpiony został w roku 1725 innym, również drewnianym, wystawionym nakładem dziedziców miejscowych, *Antoniego* i *Karóla Bystrzanowskich* (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 19).

cimiterium eiusdem ecclesiae satis latam et spatiosam habet et partem agri retro cimiterium et domunculas vicarii et scholae, ad longitudinem trium stadiorum, ad latitudinem vero viginti sulcorum se protendentem; item habet unum alium hortum penes hortum domini *Hieronymi*, haeredis in *Czarnca*, et pratum parvum, de quo potest colligi unus currus foeni, penes prata dominorum haeredum; item decimas habet.

Kanthy, villa sub parochia eadem *Czarnca*; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales eiusdem villae proveniens spectat et pertinet ad dictam praebendam et eius praebendarium, et eius valor aestimatur ad unam marcā cum dimidia, aliquando minus. Decimam canapi etiam solvunt emethones per unum grossum, et conducunt, quando locatur in haereditate.

Czarnca, villa in qua parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales seu curiarum nec non tabernarum proveniens, ut supra, spectat et pertinet ad praebendarium, et valor eius aestimatur ad unam marcā cum dimidia et conduit eam proprio curru praebendarius; item habet unam piscinulam alias *sadzawka* prope campum plebani dictum *smjethanka*¹⁾.

6. WŁOSZCZOWA.*)

Taxata ad 5 marcas argenti.

In eadem *Włoszczowa* ecclesia parochialis, tituli *S. Jacobi apostoli*, quam nunc obtinet honorabilis *Jacobus Comornyczkij*²⁾ nobilis, ab uno anno, ex institutione ordinaria ad praesentationem nobilium *Petri Andraeae*, et alterius eorum fratris *Olsztynszczy*³⁾, haeredum de *Włoszczowa*, et dictae ecclesiae patronorum. Ecclesia lignea vetus, quae ultra plebanum aliquando solet habere vicarium, quem salariat plebanus, prout poterit, et similiter ministrum, qui pro salario a plebano recipit

¹⁾ *Śmietanka*.

^{*)} *Włoszczowa*, wieś pierwotnie, a od wieku XVI miasto, dziś powiatowe w gubernii *kieleckiej* w dycezyi *krak.-kieleckiej*, w początku tegoż wieku własność *Olsztynskich*, jak opis powyższy świadczy, a wkrótce potem dziedzictwo możnej rodziny *Szafranców z Pieskowej Skaly*, która je w roku 1539 za przywilejem króla *Zygmunta I* zamieniła na miasto (Baliński l. c. II, 394). Kościół parafialny był tam już przynajmniej w połowie wieku XIV, albowiem pleban tamtejszy *Jakób*, rozprawiając się w r. 1447 przed sądem konsystorza *gnieźnieńskiego* z plebanem z *Goleniów* o dziesięciny w *Woli*, na mocy dawnych kościoła swego przywilejów przy niej się utrzymał (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 342). W drugiej połowie wieku XVI wspomnieni dziedzice (*Szafrance*), porzuciwszy wiarę ojców, zabrali kościół *włoszczowski* z wszystkimi jego dochodami i oddali innowiercom, w których ręku został lat kilkadziesiąt (Baliński l. c. II, 394). Przywrócony nareszcie katolikom w pierwszej połowie XVII wieku, tak był zdezolowany, że go w roku 1647 parafianie sami nowym muirowanym zastąpić musieli, gdyż dziedzice innowiercy do budowy przyczynić się nie chcieli. W roku 1872 kościół ten za staraniem rządu swego ze składek parafian zrestaurowany i wewnątrz przyozdobiony został. Na cmentarzu parafialnym znajduje się kaplica publiczna. W kościele parafialnym przechowuje się od niepamiętnych czasów obraz *N. Maryi P.* powszechnie za cudowny uważany.

²⁾ *Jakób Komornicki h. Gryf* (cfr. *Niesiecki* l. c. II, 564). ³⁾ *Olsztynscy*. Dziś należą do parafii następujące miejscowości: *Belina*, *Biedaszek*, *Ewina*, *Feliksówka*, *Kuczki*, *Marcinek*, *Podlipie*, *Poraj*, *Świszku*, *Wiszniowa*, *Włoszczowa*, *Włoszczówka*, *Wola*.

decimam canapi de eadem *Włoszczowa* et *Wola*; item habet eadem ecclesia solum duas villas ad eam ex antiquo iure parochiali pertinentes et spectantes, videlicet dictas *Włoszczowa* et *Wola*. Habet insuper in eadem villa circa ipsam ecclesiam pro fundo aream ex opposito ipsius ecclesiae et in ea curiam plebanus, satis latam et spatiosam, ad latitudinem et longitudinem cum hortis et allodio, necnon tres piscinulas in hortis circa domum, simul in eadem area, in qua deducta sua necessitate posset plebanus locare in aliqua parte hortulanium; item habet circa ipsam ecclesiam penes cimiterium duas areas pro domunculis vicarii et ministri ex opposito curiae plebanalis; item habet in eadem villa ex alia parte eiusdem ecclesiae versus villam unam specialem tabernam cum area competenti; item habet in eiusdem villae haereditate specialem piscinam ex opposito curiae et post eandem piscinam pratum, de quo prato ad minus potest omni anno colligi acervus foeni; item habet in eadem haereditate specialem campum dictum *Sankoczyn*, incipiendo a cimiterio ecclesiae eiusdem, se ad longitudinem ad viam, quae vadit de *Wola* ad molendinum *Włoszczowsky*, simul inclusa borra cum mellificiis, cum satis magna latitudine situm suum protendens (sic). Habet etiam infrascriptas decimas.

Włoszczowa, villa, in qua ecclesia parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae, videlicet emethonales et curiae, proveniens, spectat et pertinet ad ipsam ecclesiam parochialem in *Włoszczowa*, cuius valor aliquando aestimatur ad sex, aliquando octo marcas, citra vel ultra; et solvunt decimam canapi ministro, et conducunt decimam propriis curribus emethones in horreum plebani.

Wola, sub eadem parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae tam emethonales quam praediales spectat et pertinet ad eandem parochialem in *Włoszczowa*, et valor eius aestimatur aliquando ad decem, aliquando ad duodecim marcas, aliquando minus vel magis. Solvunt etiam decimam canapi de laneo per duos grossos ministro, et conducunt; item non solvunt emethones missalia, sed loco missalium solvunt colendam de laneo per unum grossum cum dimidio, et de dimidio laneo per unum grossum, quam percipit minister simul cum decima canapalium.

7. BAMBELNO.*)

Taxata ad unam marcā argenti.

In eadem *Bambelno* ecclesia parochialis sub titulo *sanctae Mariae Nativitatis* et *S. Nicolai*, de collatione haeredum in *maiori Bambelno*, ex alternatis

^{*)} *Bebelno* (*Babelno*), wieś szlachecka, położona w dzisiejszym powiecie *włoszczowskim*, dycezyi *krakowsko-kieleckiej*, miała kościół parafialny już w wieku XV, jak dowodzi opis powyższy i archiwum konsystorza *gnieźnieńskiego*, zawierające wzmianki o nim w tymże wieku. W końcu tego wieku lub na początku następnego spalił się kościół drewniany i nabożeństwo parafialne odprawiano się w tymczasowej kaplicy. W miejsce spalonego wystawiono kościół nowy drewniany, a gdy ten od starości podupadł, zastąpiony został w roku 1725 innym, również drewnianym, wystawionym nakładem dziedziców miejscowych, *Antoniego* i *Karóla Bystrzanowskich* (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 19).

vicibus, pro una vice, ex *Rogynycze*¹⁾ pro altera vice, quam nunc obtinet modernus plebanus, *Stanislaus de Kyelcze*²⁾, ex praesentatione haereditis in *Bambelno*. Ecclesia pronunc exusta, quae fuit lignea, et modo oraculum ligneum non consecratum, seu cella, quae aliquando solebat habere vicarium et ministrum ultra plebanum, modo solum plebanus residet, actu presbyter, et eam obtinens citra vel ultra a quindecim annis; item eadem ecclesia habet pronunc solum sex villulas ad eam iure parochiali ex antiquo pertinentes, videlicet *Bambelno maiorem et minorem*³⁾, *Crassow maiorem et minorem*⁴⁾, *Sulkow*⁵⁾ et *Crzepyn*⁶⁾, et septimam desertam, dictam *Cobylepole*⁷⁾, in qua nullus est homo, et octavam *Szczodrow*⁸⁾; item habet ipsa ecclesia in eadem *Bambelno* pro fundo dotem seu aream satis competentem, contiguam cimiterio cum horto et allodio, satis latam et spatiosam ita, quod sufficit deducta necessitate plebani etiam pro area hortulani; item habet alias speciales areas ex opposito curiae pronunc domini *Zakrzewsky Petri*⁹⁾ penes cimiterium pro vicario et ministro cum viridariis; item habet ipsa ecclesia et eius plebanus post ipsius aream seu hortum curiae plebanalis pratum, de quo possunt colligi omni anno ad minus quatuor currus foeni, in quo prato habet etiam piscinulam seu missile; iacet autem dictum pratum ex una parte penes pratum tabernae maioris *Bambelno*, et ex altera parte *Stanislai Pyenkosz de minori Bambelno*, emethonis; item habet in eadem haereditate specialem arvom seu *nyva*, in latitudine trium laneorum, in longitudine ab uno fine quatuor stadiorum, in medio trium, in fine vero unius, potest tamen coaequari primae mensurae, quia nullae sunt in plebanali terra seu arvo excrescentiae; item in alia villa, videlicet in *Crzepyn* habet unum laneum ad modum emethonum, et inter emethonales situatum, de quo etiam plebanus percipit decimam, et de aliis decima pertinet ad mensam archiepiscopalem, per dimidium villae. Habet et decimas infrascriptas videlicet.

Bambelno minor, in eadem est ecclesia; decima manipularis post tres laneos, videlicet in quibus nunc sedent curiae, videlicet curia *Zakrzewsky Petri*, et de duobus laneis, qui iacent penes granities maioris *Bambelno*, et laneus dictus *Stokowy* (sic). Et valor eius aestimatur aliquando dimidia marcae (sic) vel minus. De aliis laneis decima pertinet ad archidiaconatum *Curzeloviensem*. Non solvunt decimam canapi plebano, nec conducunt nobiles agros huiusmodi possidentes.

Maior Bambelno, villa sub eadem parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales seu curiae, necnon duos laneos dictos *Zdunowsky* et *Karczmarsky* inter alios emethonales iacentes, necnon cuiusdam arvi alias *nywka* ad laneum *Zdunowsky* pertinentis, proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem in *Bambelno* praedictam, et valor eius aestimatur aliquando ad unam marcam cum dimidia, aliquando magis vel minus. De vero agris (sic) emethonalibus percipit decimam manipulare archidiaconus *Curzeloviensis*.

Crassow maior, sub eadem ecclesia; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae proveniens, necnon (de) quibusdam dimidiis laneis,

¹⁾ Rogynice, wieś w parafii Konieczno leżąca. ²⁾ Stanisław z Kielec, pleban. ³⁾ Bebelno, dziś tylko jedno. ⁴⁾ Krassów i Krassówek ⁵⁾ Sulików. ⁶⁾ Krzepin. ⁷⁾ Dziś Kobyle Wieś. Później przybyły osady: Ludwinów, Podlzie, Skociszowy i Wilka. ⁸⁾ Szczodrow, osada dziś nie znana. ⁹⁾ Zakrzewski Piotr. Widać ztąd, że Bebelno na początku wieku XVI było własnością Zakrzewskich.

unius dicti *Myczak*, et alterius *Janus*, et *przymyarki* dictorum *Gorzyczynske* et trium *Bardezynsky*, iacentibus penes agros praediales dictos *syedlyska*, item de duobus arvis alias *nowyny Bardezynsky* et *Januszowsky*, spectat et pertinet ad eandem ecclesiam in *Bambelno*, cuius valor aestimatur ad unam marcam cum dimidia, aliquando minus vel magis. De aliis agris percipit praepositus *Cracoviensis*. Non solvunt plebano decimam canapi.

Crzepyn, villa sub eadem parochia; decima manipularis post dimidiam villam, incipiendo a emethone dicto *Wnuk*, versus *Seczemyn* transeundo, et duos arvos, (unus dictus *Glynky*, et alter ex utraque parte viae ducentis de *Bambelno* in *Seczemyn*), ac post omnes et singulos alios agros emethonales in eadem medietate villae consistentes, spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem praedictam in *Bambelno*, cuius valor aestimatur communiter ad unam marcam, aliquando minus. Decimam etiam canapi post duos laneos, de laneo per duos grossos percipit plebanus. De aliis pro mensa archiepiscopali alterius dimidiae villae simul cum decima. Habet etiam plebanus in eadem haereditate piscinam ad ipsius ecclesiam in *Bambelno*, quam donaverat ecclesiae olim dominus *Joannes Dlugosz*¹⁾.

Rogynycze, villa sub parochia *Conieczno*; decima manipularis post agros omnes et singulos praediales et agros in campo dicto *Crzekow*, dictos *Glynky* et dimidium laneum tabernatoris, iacentem penes agros dictos *Glynky*, necnon duos laneos, quos pronunc tenet nobilis *Petrus Costhka*, iacentes inter agros emethonales eiusdem villae, necnon et de alio campo iacente sub borra, dicto *Ugruschek*, spectat et pertinet ad eandem ecclesiam in *Bambelno*, cuius valor aestimatur ad duas marcas. Non habet ibi decimam canapi. De aliis agris percipit mensa archiepiscopalis.

Szczodrow, villa deserta modo sub eadem parochia; decima manipularis post duos laneos iacentes penes viam, quae vadit de *Bambelno* in *Conieczno* in parte dextra, item de aliis duobus in alia parte versus *Rogynycze*, et cum arvo eisdem duobus laneis adiacente, qui lanei modo iacent deserti et nemoribus occupati, proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam in *Bambelno*, de quibus ex eo, quia iacent dicti lanei deserti, ipse plebanus a sex annis nihil percipit; de laneis vero intermediis quatuor decimam percipit archidiaconus *Curzeloviensis*. Campus iacens post campum *Borowno* in haereditate *Craschow*, sub parochia *Bambelno*, qui modo occupatus nemoribus; decima spectat ad ecclesiam praedictam in *Bambelno*.

8. CONIECZNO.*)

Non est taxata, quia vicarius custodis et solvit custos.

In eadem *Conieczno*, villa mensae archiepiscopalis, ecclesia parochialis sub titulo *Visitationis gloriosae virginis Mariae*, necnon *S. Hedwigis* noviter constructa,

¹⁾ Jan Dlugosz, niewątpliwie ojciec historyka cfr. uwagi pod *Brzeźnicą*. Według *Długosza Liber Beneficior.* (I, 19) Jan Dlugosz, dziedzic wsi *Kossowa Wielkiego*, mieszkał w parafii *Bebelno*. On to niezawodnie darował wspomnianą wyżej sadzawkę.

*) *Konieczno*, wieś niegdyś arcybiskupów *gnieźnieńskich*, wymieniona już w bulli *Innocentego II* z roku 1136 zatwierdzający wszystkie ówczesne kościoła *gnieźnieńskiego* posiadłości (Archiv. Capit. Gnesn. *).

et nondum totaliter completa, pauper, de collatione custodis pro tempore existentis ecclesiae collegiatae *Curzeloviensis*, quam pronunc obtinet ex praesentatione domini *Joannis Zamboczski*¹⁾, custodis, et institutione archiepiscopi *Gnesnensis* et primatis, *Stanislaus de Zwolen*²⁾, actu presbyter et circa ipsam residens; non tenet vicarium propter defectum, solum ministrum; ex qua, ut dicitur, fundata est praedicta custodia, et ratione huiusmodi foundationis habet collationem tanquam vicariae perpetuae. Ad quam ecclesiam ex antiquo iure parochiali spectant et pertinent quatuordecim villae, in parte possessionatae et duae desertae, videlicet *Conyeczno*, *Dolowathka*³⁾, *Przybradow*⁴⁾, *Lypno*⁵⁾, *Zalesse*⁶⁾, *Ogarlca*⁷⁾, *Blogoschow*⁸⁾, *Powanzow*⁹⁾, *Tworow*¹⁰⁾, *Rzeschow*¹¹⁾, *Dambye*¹²⁾, *Boczkwicze maior*, *Boczkwicze minor*¹³⁾, *Bogynycze*¹⁴⁾, desertae vero *Nyemanowicze*¹⁵⁾ et *Zambrzez*¹⁶⁾; item habet circa ecclesiam praedictam in eadem villa solum aream pro dote plebanali cum parvo satis horto, necnon alias parvas areas pro vicario et ministro ad aliam partem ecclesiae versus praedium archiepiscopale; item habet unum lanceum agri inter laneos emethonales, in latitudine maiorem quam emethonales, ad instar custodis, ad longitudinem vero se protendentem sicut emethonum in eadem *Conyeczno*; item habet unum pratum penes prata curiae ab una parte et emethonum ab altera parte; habet et decimas infrascriptas, videlicet.

Boczkwicze maior, sub eadem parochia; decima manipularis post omnes agros eiusdem villae spectat et pertinet ad eandem ecclesiam in *Conyeczno*, et valor aestimatur ad duas marcas. Non sunt ibi emethones, sed tantum duo modo nobiles, et duo hortulani, non habentes agros, solum hortulanas et per parum de agro ex curialibus agris.

Boczkwicze minor, sub eadem parochia *Conyeczno*; decima manipularis post omnes et singulos agros ipsius villae tam praediales quam emethonales spectat et pertinet ad parochialem et eius plebanum in *Conyeczno*, et valor eius aestimatur ad unam marcā cum media. Non est in eadem villa decima canapi.

Nyemanowicze, sub eadem parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat ad ecclesiam et eius plebanum in *Conyeczno*, et valor eius aestimatur pronunc, quia deserti, ad dimidiam marcā; post praedia vero pars una in *Goleniowoy*¹⁷⁾ et altera in *Chrasthow*¹⁸⁾ post nobilem *Zamboczski*¹⁹⁾.

Przybradow, villa sub eadem parochia; decima manipularis de speciali campo dicto *Wyssycze*²⁰⁾ spectat et pertinet ad dictam ecclesiam in *Conyeczno*, cuius valor

No. 1. Kod. dypl. wielkop. I, 10 sqq.), położona w dzisiejszym dekanacie i powiecie *włoszczowski* diecezji *krakowsko kieleckiej*, miała kościół parafialny już przynajmniej w wieku XIV, jak to wskazują ślady w dokumentach i aktach kapituły *gnieźnieńskiej*. Podczas dokonania powyższego opisu stanął w miejsce dawnego drewnianego kościoła, który wraz z dochodami swymi wcielony został przez arcybiskupa *Jaroslawa Skotnickiego* do kustodyi *kurzelowskiej*, nowy kościół drewniany zapewne nakładem ówczesnego kustosa, *Jana Zembockiego*, penitencyarza mniejszego papieskiego. W miejsce tego kościoła zębem czasu zniszczonego wystawił arcybiskup *Antoni Ostrowski* w roku 1786 dzisiejszy kościół murywany (Rubryc. cit. z r. 1877 str. 22).

1) *Jan Zembowski* cfr. uwagi przy kustodyi *kurzelowskiej*. 2) *Stanisław ze Zwolenia*, pleban. 3) *Dolowatka*. 4) *Przygródów*. 5) *Lipno*. 6) *Zalesie*. 7) *Ogarlca*. 8) *Blogoszwów*. 9) *Powęzów*. 10) *Tworów*, dziś nie znany. 11) *Rzeszów*. 12) *Dąbie*. 13) *Boczkwice*, dziś tylko jedna. 14) *Rogienice*. 15) *Nyemanowice*. 16) *Rzabice*. 17) *Goleniowoy*, wieś z kościołem parafialnym w tym samym co *Konieczno* dekanacie i powiecie. 18) *Chrząstów*, tak samo. 19) *Zembocki*. 20) *Wyżycze*.

aestimatur, quando in eodem campo seminatur, ad fertonem, aliquando quatuor grossos aut sex.

Dolowathka, villa sub eadem etiam parochia; decima manipularis proveniens de arvo alias *nywka*, (aliquando ad praedium et pro praedio in eadem villa spectans), quae iacet ante eandem villam, quando in eodem arvo seminatur, spectat ad ecclesiam et eius plebanum in *Conyeczno*, et valor eius aestimatur ad aliquot grossos. Item plebanus de suis praedictis proventibus ministrum ecclesiae salariat, cui pro salario solvit annuatim unam marcā. Item de tota parochia alias villis ad ipsam ecclesiam spectantibus iure parochiali plebanus nulla praesertim etiam de emethonibus mensalia percipit, solum emethones de laneo possessionato singularum villarum solvunt ratione administrationis sacramentorum per unum grossum, de dimidio vero laneo per dimidium grossum; et similiter hortulani per dimidium grossum, et hoc incluso denario sancti Petri. Nobiles vero, quamvis plures sunt sub eadem parochia, nihil solvunt, et dant hincinde post eorum agros decimas, aliqui ad diocesim *Cracoviensem*, aliqui ad alias parochiales ecclesias; et aestimatur valor huiusmodi grossorum in toto ad unam marcā cum dimidia; de qua marca una cum dimidia solvunt contributionem denarii sancti Petri collectori in *Curzelow* tres fertones et unum grossum ratione quittance.

9. WANGLESCHIN.*)

Taxata ad duas marcas cum dimidia argenti.

In eadem *Wangleschin*, villa domini *Felicis de Pynezow*¹⁾, ecclesia parochialis murata in toto et cum sacristia, tituli *S. Andreae apostoli*, quam nunc obtinet honorabilis *Mathias de Curzelow*²⁾, actu presbyter, non tamen continue circa ipsam residens, de collatione laicorum, videlicet haeredum de eadem *Wangleschin* et *Zakrzew*, vicibusque alternatis solent ad illam loci ordinario *Gnesnensi* vacatione occurrente praesentare, videlicet pro una vice haeredes in *Wangleschin*, et pro altera haeredes de *Zakrzew*, pronunc tamen ipse *Mathias* plebanus illam obtinet ex praesentatione haeredum in *Wangleschin* praefata. Quae quidem ecclesia ex antiquo habet ad eam iure parochiali spectantes et pertinentes quinque villas, videlicet *Wangleschin*, *Rambiechowa*³⁾, *Canyoze*⁴⁾, *Zakrzew*⁵⁾ et *Tyniecz*⁶⁾. Item habet pro

*) *Węgleszyn*, wieś szlachecka dziś w dekanacie i powiecie *jędrzejowski* w diecezji *krakowsko-kieleckiej* położona, w wieku XIV własność starożytnej rodziny *Mokrskich* h. *Jelita*, z których *Floryan Mokrski*, biskup *krakowski* (1366—1380) wystawił tam w miejsce dawnego drewnianego nowy dotąd istniejący kościół murywany, uwieczniwszy przez to imię swoje w dawnym dziedzictwie rodzinnem (Długosz, Hist. Pol. lib. X, 48. Paprocki, Herby str. 257. Niesiecki, Korona III, 291). Kościół ten starożytny w przeciągu pięciu wieków wielokrotnie zmieniany, dochował mimo to cechy budowli wieku XIV. W ostatnim czasie za staraniem rządzców swoich gruntownie zrestaurowany i wewnątrz przyozdobiony został.

1) *Feliks* albo *Szczęśny Oleśnicki*, który równie jak przodkowie jego pisał się z *Pińczowa*, który do jego rodziny należał. Był synem *Jana z Pińczowa Oleśnickiego* h. *Dembno*, podsędka *sandomierskiego* (Paprocki l. c. 287). 2) *Maciej z Kurzelowa*, pleban. 3) *Rambiechowa*. 4) *Kanice*. 5) *Zakrzów*. 6) *Tyniec*. Później przybyły osady: *Burycz*, *Bugań*, *Dembina*, *Felkówek*, *Wrona*.

dote et fundo eadem ecclesia et eius plebanus circa ipsam ecclesiam satis latam et spatiosam aream pro curia, et modo curiam in eadem, necnon allodium, pomerium, et pascuum alias *pastewnyk* ¹⁾ insimul sibi invicem contigua; item habet specialem hortum extra dictam aream et curiam plebanalem, satis latum et longum; item habet aliam specialem aream pro taberna cum horto, pronunc tamen in eadem moratur seu tenet hortulanus *Andreas*, etiam vicinam areae et dotis plebanalis; item habet ad aliam partem ecclesiae eiusdem speciales alias areas pro vicario et ministro, et in eis pronunc sunt domunculae cum parvis hortis seu viridariis, contiguas cimiterio; item habet speciales agros, et primo in eadem haereditate *Wangleschin* inter lancos emethonales duos lancos, ita longos et latos, prout et aliorum emethonum; unus iacet penes viam, quae vadit ad villam *Tynyecz* ad partem sinistram, alter vero laneus versus villam *Zakrzew*, penes laneum emethonis dicti quondam *Stephan*, secundus a via, quae vadit ad praedictam *Zakrzew*; item habet specialem alium agrum satis magnum et spatiosum post ecclesiam, incipiendo ab ecclesiae cimiterio usque ad viam villae eiusdem, qua pelluntur pecora in campos, et ad latitudinem protendentem usque ad borram; item habet et alium arvom alias *nywa*, retro aream ipsius ecclesiae et plebani praedicti tabernam, in latitudine et longitudine citra vel ultra duorum stadiorum versimiliter mensuram habens (sic); item habet partem borrae eundo in *Malogosc* in parte dextra, ad longitudine vero alicubi duorum stadiorum et alicubi trium stadiorum in mensuram se protendentem; item habet duo prata in haereditate dictae villae *Wangleschin* in silva circa fluvium *Lypnycza* ²⁾, de quo aliquando possunt colligi quatuor currus foeni, vel minus, et aliud circa fluvium *Nyda* ³⁾, de quo potest colligi ad minus unus currus foeni. Habet et decimas infrascriptas.

Wangleschin praedicta villa, in qua ecclesia parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros tam emethonales quam curiae, alias totius villae, spectat et pertinet ad ecclesiam praefatam in *Wangleschin* et eius plebanum, quae aestimatur ad quatuor marcas, aliquando magis vel minus. Et solvunt emethones decimam canapi per duos grossos de laneo, et conducunt decimam ad horreum plebani.

Zalassy ⁴⁾, villa sub parochia ecclesiae in *Conyeczno*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros eiusdem villae proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem in *Wangleschin* et eius plebanum, et valor eius communiter aestimatur ad tres marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos et conducunt etiam decimam.

Zakrzew, villa sub eadem parochia in *Wangleschin*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praediales proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam parochialem in *Wangleschin*, cuius valor aestimatur communiter ad unam marcam, quam plebanus conducit propriis curribus in domum suam in *Wangleschin*, post emethones vero percipit magister scholae in *Curzelow*.

Tynyecz, sub praefata ecclesia in *Wangleschin*, decima tamen manipularis post agros omnes et singulos curiae sive praediales in ipsa villa proveniens spectat et pertinet ad praefatam ecclesiam in *Wangleschin*, et valor eius communiter aesti-

¹⁾ pastewnik. ²⁾ Lipnica. ³⁾ Nida. ⁴⁾ Zalesie.

matur ad unum fertonem, quia nobiles dimittunt agros curiales et colunt emethonales, de quibus decima provenit ecclesiae in *Czyrno*.

Rambiechow, villa etiam sub eadem parochia in *Wangleschin*; decima tamen manipularis post certos emethonales, etiam pro curia coli solitos, proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam in *Wangleschin*, videlicet (ex) agris ultimo exstirpatis; de aliis vero antiquioribus agris decimam percipit praebendarius de *Mokrsko*. Valor decimae, quae per plebanum percipitur, aliquando ad unum fertonem, aliquando magis vel minus aestimatur.

Item non solvunt emethones de praedictis villis ad praefatam ecclesiam iure parochiali pertinentibus aliquid aliud ecclesiae aut eius ministris ratione administrationis sacramentorum et servitiorum, duntaxat de qualibet domo seu area loco colendae per dimidium grossum et pro denario sancti Petri a persona per unum denarium. Contribuit collectori denarii sancti Petri omni anno per sex scotos et unum grossum ratione quittantiae; item ex praemissis pro hac vice, ex eo, quod ipse plebanus non agit continuam residentiam circa ipsam suam parochialem ecclesiam, sed in *Curzelow*, vicario moderno pro salario ad annum solvit per duas sexagenas, et ante, quando residebat plebanus, solvebat semper per duas marcas; item ministro seu scholae rectori pro annuo salario ex antiquo, prout solvebatur, solvit et ipse modernus per unam sexagenam.

10. CZYERNO*), VILLA.

Taxata est ad septem marcas argenti.

In eadem *Czyrno*, villa abbatis et conventus monasterii de *Andrzejow*, est ecclesia parochialis sub titulo *S. Jacobi apostoli et S. Martini confessoris gloriosi*, quam pronunc a multis annis obtinet *Joannes de Stronyevicze* ¹⁾, diocesis *Gnesnensis*, actu presbyter, et circa ipsam ecclesiam continue residens, quae quidem ecclesia occurrente vacatione est aliquando de collatione abbatis et conventus de *Andrzejow* et aliquando cedit in provisionem Sedis apostolicae, prout ipse *Joannes* ipsam ecclesiam obtinet ex provisione Sedis apostolicae; item dicitur communiter et esse communem fanam, quod ipsa parochialis ecclesia a principio suae institutionis fuit constructa in quadam villa, dicta *Zdanovicze* et adhuc est in eodem loco, in quo aliquando dicitur fuisse ecclesia, specialis locus ad modum cimiterii, et spatium utique

*) *Ciermia* albo *Ciernio*, wieś niegdyś opatów klasztoru *Cystersów* w *Jedrzejowie*, dziś do dekanatu i powiatu *jędrzejowskiego* w diecezji *krakowsko-kieleckiej* należąca, miała kościół parafialny przez tychże opatów fundowany przynajmniej już w wieku XIV. W roku 1428 występuje w konsystorzu *gnieźnieńskim* pleban tamtejszy, *Mikołaj*, jako świadek w sprawie spornej o dziesięcinę w *Skorzęcinie*, pomiędzy opatem *łódzkim*, *Zygfrydem* a *Marcinem*, plebanem w *Pakości* (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 78^b). Kiedy powstał dzisiejszy kościół drewniany, znikąd dojsć nie można. Pierwotnie istniał kościół parafialny we wsi *Zdanowice*, gdzie na początku wieku XVI stał jeszcze krzyż na miejscu tegoż kościoła, przeniesionego przez opatów *jędrzejowskich* do *Cierni*, jak to świadczy opis powyższy.

¹⁾ Jan ze Stroniewic, pleban.

latum et spatiosum, et in medio est ad memoriam positum signum Passionis Salvatoris, et postmodum dicitur fuisse ecclesia in *Czyrno* translata. Item ad eam ipsam ecclesiam parochialem in *Czyrno* iure parochiali quinque villae, videlicet dicta *Czyrno*, *Czacow*¹⁾, *Maslin*²⁾, *Bryncza*³⁾, *Popowicze*⁴⁾ et *Zdanowicze*⁵⁾ ex antiquo spectant et pertinent; item plebanus pro tempore existens pro sui et ecclesiae necessitate et onerum supportatione solet ex antiquo tenere et servare circa eandem ecclesiam vicarium manuum et ministrum; vicario solet dare pro salario annuali duas sexagenas, et ministro ecclesiae sive scholae unam marcam. Item eadem ecclesia pro dote et fundo imprimis habet unam satis latam et spatiosam aream pro curia plebanali, in qua modo est curia et hortus cum pomerio, necnon spatium pro allodio retro curiam penes cimiterium ipsius ecclesiae; item habet speciales arcas retro ecclesiam et chorum eiusdem ecclesiae pro domunculis vicarii et ministri, in quibus modo sunt domunculae; item habet specialem aream pro taberna in eadem villa, penes aream plebani, prout et modo est in eadem area domus constructa, et residet in eadem quidam *Mygdal* carpentarius cum certo agro non nimis longo, ad spatium trium stadiorum, in mensura vero in latitudine dimidii lanei, cum parvo hortulo; item habet speciales agros in tribus campis retro curiam plebanalem, unum laneum protendentes se usque ad borram, in latitudine vero ad modum curiae plebanalis; in aliis vero campis per unum laneum in quolibet campo, in longitudine et latitudine ad instar emethonalium; dicuntur autem et appellantur dicti laei, lanei plebanales; item habet et prata, unum pratum ante villam *Czyrno*, inter emethonalia prata, in quo colligi possunt tres currus foeni, et sunt signa posita, discernentia latitudinem et longitudinem; item aliud pratum in haereditate *Czacow* penes pratum curiae dominis haereditis de *Wangleschin* circa fluvium *Nyda*, de quo colligitur unus cumulus alias *stozek* de foeno; item habet et specialem piscinam in borra, eundo in *Popowycze*, modo desertam, situm tamen satis optimum pro piscina, et borram specialem, iacentem inter vias, eundo in *Popowycze* et *Czacow*, et in eo aliquot mellificia; item decimas infrascriptas.

Czyrno, villa in qua ecclesia parochialis praedicta; decima manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praedii, (antequam fuit curia, fuerunt scultuales, et pro curialibus conversi), necnon post araturas *Stanisłai Fabri*, tabernatoris, proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem praefatam in *Czyrno*; post emethones vero eiusdem villae, citra vel ultra a quatuor annis coepit percipere abbas de *Andrzejow*, quam ante nemini dabant; quae conducitur per plebanum in horreum plebanale, et valor eius aestimatur ad unam marcam cum dimidia, aliquando minus, quoad plebanum.

*Bolmyn*⁶⁾, villa sub parochia *Malogocz*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales, etiam quos colunt pro hac vice aliqui nobiles in ibidem, spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem in *Czyrno*, et eius valor communiter aestimatur ad duas marcas, aliquando magis vel minus et solvunt decimam canapi emethones per unum grossum de laneo.

¹⁾ *Caców*. ²⁾ Osada dziś w całej okolicy nie znana. ³⁾ *Brynica Mokra* i *Brynica Sucha*. ⁴⁾ *Popowice*, dziś należą do parafii *Oksa (Owa)*. ⁵⁾ *Zdanowice*. Przybyła później osada *Warzyn*. ⁶⁾ *Bolmin*, jedyna wieś tej nazwy w dekanacie i powiecie *kieleckim* z kościołem parafialnym.

*Galanzyce*¹⁾, villa sub parochia *Pyakoszew*²⁾; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem praedictam in *Czyrno*, cuius valor aestimatur aliquando ad duas sexagenas, aliquando minus; et solvunt decimam canapi per unum grossum de laneo. Non sunt ibi agri curiales.

*Rykoschyn*³⁾, villa sub eadem parochia *Pyakoszew*, decima tamen manipularis post omnes agros totius villae proveniens spectat ad pertinet ad eandem ecclesiam in *Czyrno*, et eius valor aestimatur ad tres marcas; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos. Non sunt ibi aliqui agri curiae.

*Pyakoszew*⁴⁾, villa, in eadem ecclesia parochialis, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales ad eandem ecclesiam in *Czyrno* parochialem spectat et pertinet, et eius valor aestimatur ad sex marcas, aliquando minus vel magis; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos et conducunt; post praedium vero decima provenit in ibi ecclesiae et eius plebano.

*Myaczygosd*⁵⁾, villa sub eadem parochia in *Pyakoszew*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales alias totius villae, quia non est in eadem villa curia, proveniens spectat et pertinet ad dictam parochialem in *Czyrno*, et aestimatur eius valor communiter ad duas sexagenas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi per duos grossos de laneo et conducunt.

Tyniecz, villa sub parochia in *Wangleschin*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales etiam tabernae proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam praedictam parochialem in *Czyrno*, et eius valor aestimatur communiter ad duas marcas vel minus; et solvunt decimam canapi per unum grossum et conducunt.

Popowicze, villa sub eadem ecclesia parochiali in *Czyrno*; decima manipularis de uno campo, qui iacet versus villam *Tyniecz*, proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem in *Czyrno*, et solet conduci in *Czyrno* in horreum plebani, quia parum provenit, fuerunt enim aliquando sex ad maximum cassulae de frumento.

Emethones autem de omnibus et singulis villis ad ipsam ecclesiam in *Czyrno* iure parochiali pertinentibus nihil aliud solvunt, solum per unum grossum ratione colendae et denarium a persona qualibet pro denario sancti Petri, et percipiunt partem plebanus, partem vicarius et partem minister; de colenda videlicet vicarius percipit de *Waslin*, et minister de *Popowicze* percipit et residuum plebanus. Et contribuit plebanus collectori denarii sancti Petri singulis annis per sex scotos et grossum unum pro quitantia. Abbas vero cum conventu percipit decimas in *Waslin*, *Bryncza*, *Czacow* et *Zdanowicze* ex antiquo; in *Czyrno* vero noviter a quatuor annis coepit percipere.

¹⁾ *Galanzyca*. ²⁾ *Piękoszew*, wieś z kościołem parafialnym w dyecezyi *sandomierskiej*. ³⁾ *Rykoszyn*. ⁴⁾ *Piękoszew*. ⁵⁾ Zapewno *Międzygórz*, dziś w parafii *Malice*.

11. ZLOTHNYKY*), VILLA.

Tuata ad tres marcas argenti.

Villa, in eadem *Zlothnyky* est ecclesia parochialis tituli *Omnium Sanctorum*, de collatione haeredum de eadem *Zlothnyky*, quam nunc obtinet *Petrus de Boguslawicze*¹⁾, actu presbyter, *Gnesnensis* dioecesis, et circa ipsam suam ecclesiam residentiam faciens personalem, et nihilominus servans pro tempore vicarium manuale et ministrum. Habet autem dicta ecclesia parochialis in *Zlothnyky* ex antiquo quatuor villas, videlicet dictam *Zlothnyky*, in qua est ecclesia, *Lypnycza*²⁾, *Vignanow*³⁾, *Zarczyce*⁴⁾, ad eam iure parochiali spectantes, quae modo sunt fere in maiori parte desertae; item habet pro dote et fundo circa ipsam ecclesiam aream pro curia plebanali et modo in ea curiam, satis latam et spatiosam pro curia, pomerio, allodio et horto, ad latitudinem unius lancei; item habet duas areas pro tabernis cum hortis et pro una duntaxat etiam specialem agrum, prout et aliae tabernae domini haeredis in eadem *Zlothnyky* habent; alia vero minorem agrum ad latitudinem decem et octo sulcorum, ad longitudinem vero unum stadium. In una pro hac vice sedet *Joannes Madey*, qui pro censu solvit unam marcam et laborat per annum diversos labores octo dies, in alia pronunc nullus certus tabernator habetur, de qua etiam alia taberna, quando est possessionata, tot dies, sicut prima, laborat et minorem censum solvere consuevit, tamen ante solvebantur de eadem pro censu solum tres fertones, modo prout poterit locari. Habent et tabernae praedictae etiam specialia prata. Item habet alias duas parvas areas pro vicario et ministro cum parvulis hortis circa ipsam ecclesiam, retro chorum ipsius ecclesiae, in quibus sunt et nunc domunculae constructae pro vicario et ministro; item habet ipsa ecclesia et eius plebanus in eadem haereditate *Zlothnyky* specialem campum satis magnum ad aestimationem duorum laneorum magnorum et plus, versus *Lypnycza*; item habet sex prata, unum post fluvium, in latitudine unius lancei, in longitudine vero unius magni stadii, secundum post eundem fluvium *Zarczyczka*, in latitudine dimidii lancei, in longitudine vero prioris mensuram aequalem fere habens; tertium post villam *Lypnycza*, in quo fuerunt de foeno sex cassulae; et tria alia prata sunt post molen-

*) *Złotniki*, wieś szlachecka położona dziś w dekanacie i powiecie *Jędrzejowskim* dyocjezy *krakowsko-kieleckiej*, w wieku XII własność możnej i starożytnej rodziny *Jaksów* h. *Gryf*, z których *Jan* albo *Janik* biskup *wrocławski*, a następnie arcybiskup *gnieźnieński* w drugiej połowie tegoż wieku z braćmi swoimi nadał dziesięciny po za rolami kmieciemi w *Złotnikach* i wielu innych wsiach swoich dziedzicznych klasztorowi *Cystersów* w *Jędrzejowie* (*Paprocki*, *Herby* str. 117). Był tam prawdopodobnie już naówczas kościół parafialny przez tęż rodzinę fundowany, skoro rzeczony biskup owemu klasztorowi nie przekazał dziesięcin z ról dworskich, które zapewne już wtenczas należały do miejscowego plebana. Obecny kościół murowany stanął w miejsce upadającego od starości drewnianego kosztem *Aleksandra Denhoffa*, opata *Jędrzejowskiego* w roku 1866 (*Rubryc.* cit. z r. 1877 f. 29). W roku 1442 *Stanisław*, pleban *złotnicki*, pozwany został przed sąd konsystorza *gnieźnieńskiego* od *Jana*, plebana w *Chęcinach* za to, że sobie przywłaszczył meszne na polu zwanem *Schetropi* (?) w obwodzie parafii *chęcinińskiej* (*Excerpta ex actis Consist. Gnesn.* f. 244b).

¹⁾ *Piotr z Bogusławic*, pleban. ²⁾ *Lipnica*. ³⁾ *Wygnanów*. ⁴⁾ *Zarczyce Większe* i *Zarczyce Mniejsze*. Później przybyła osada *Mniszek*.

dinum eiusdem villae, de quibus ad minus potest colligi de foeno unus acervus cum dimidio, quando sunt bona gramina.

Zlothnyky, in qua dicta ecclesia parochialis, decima tamen manipularis post agros omnes et singulos praediales sive curiae spectat et pertinet ad eandem ecclesiam in *Zlothnyky*; post emethonales vero et tabernarum agros decimam percipit monasterium *Andrzejoviense*.

Lypnycza, villa sub eadem parochia *Zlothnyky*; decima manipularis post unum campum, qui iacet versus *Zlothnyky*, proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem in *Zlothnyky*; de alio vero campo percipit ecclesia parochialis in *Pyakoschew*¹⁾.

*Rambyesczyce*²⁾, villa, in qua etiam est ecclesia parochialis, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam praedictam in *Zlothnyky*.

*Wola*³⁾, villa sub eadem parochia *Rambyesczyce*, decima tamen manipularis de duobus campis emethonalibus spectat et pertinet ad eandem ecclesiam in *Zlothnyky*, et de alio campo ad *Cracoviam* pertinet.

*Syetrope*⁴⁾, quondam villa, nunc vero solum campus sub parochia oppidi *Chanczyny*, qui campus confinit cum agris eiusdem oppidi, de quo campo decima manipularis totalis spectat et pertinet ad praefatam ecclesiam parochialem in *Zlothnyky*.

Vignanow, villa sub parochia *Zlothnyky*; decima manipularis quondam post totam villam spectabat ad eandem ecclesiam in *Zlothnyky*, tamen, ut dicitur, abbas et monasterium de *Andrzejow*, habita cointelligentia cum haeredibus de eadem *Vignanow*, ecclesiam ipsam parochialem in *Zlothnyky* possessione spoliavit et propterea dictis haeredibus monasterium admisit sepulturam in ecclesia ipsorum monasterii ratione perceptionis decimae.

Item plebanus propter defectum et decrescentiam proventuum ipsius ecclesiae non potest servare et salariare vicarium et ministrum; ministrum tamen vult servare, dummodo posset talem habere, qui vellet stare in salario dimidiae sexagenae, prout ex antiquo dabant plebani. Qui minister superioribus annis stabat in decima de *Wola*, quae villa modo manet deserta. Item emethones de villis praedictae parochiae non solvant aliquid plebano, solum colendam de laneo per grossum, et de dimidio dimidium grossum, et tabernae etiam per dimidium grossum; item denarium sancti Petri per unum denarium a persona emethones solvunt, ratione cuius plebanus contribuit collectori duos grossos, et unum grossum pro quittance.

Piscatura. Habet etiam plebanus pro tempore existens libertatem piscandi duobus *wyanczerze* in piscina domini haeredis in eadem *Zlothnyky*, et duo obstacula ponendi pro piscatura in summitate, alias *wierzchowisko* eiusdem piscinae, in qua est molendinum, et liberam in eisdem obstaculis piscaturam piscium pro sua necessitate, ex eo, quod plebanus condescendit haeredi ponere piscinam praedictam cum molendino, et suum molendinum, quod habuit plebanus in eodem fluvio et alveo fluvii, destruxit; item habet partem fluvii *Nyda*, quam locat piscatoribus ipse plebanus pro tribus grossis ad annum.

¹⁾ *Piękoszew*. ²⁾ *Rembieszyc*. ³⁾ *Wola Tassarowa*. ⁴⁾ Miejscowość dziś nie znana.

12. RAMBYESCZYCZE.*)

Taxata ad dimidiam marcam argenti.

In eadem *Rambyesczyce* est ecclesia parochialis, ex parochiali ecclesia in *Złotnyky*, ut communiter dicitur, erecta et fundata, tituli *S. Pauli*, collationis haeredum de eadem *Rambyesczyce*, *Carsnycze*¹⁾ et *Myronyche*²⁾, lignea defectuosa, in tecto stillicidia ex defectu reformationis, per totum etiam super parietes et in campanili patiens, quam pronunc obtinet quidam *Joannes*, ad eam per olim *Sbigneum*, archiepiscopum institutus. Non habet, in quo vicarium plebanus tenere posset, quia decreverunt proventus eiusdem ecclesiae, sed nec ministrum, et plebanus solus circa ipsam ecclesiam facit residentiam personalem, homo senex, et ex senio defectuosus. Item ad eandem ecclesiam parochialem in *Rambyesczyce* iure parochiali pertinent quatuor villae ex antiquo, videlicet dicta *Rambyesczyce*, *Wolasythla*³⁾, *Myronyche* et *Carsnycze*; item habet eadem ecclesia pro dote plebanali in ipsa villa circa ecclesiam satis latam et spatiosam aream pro curia, (in qua modo est curia), allodium, pomerium et hortum, et aliam aream pro ministro insimul; item habet agrum penes dictam ipsius aream, in latitudine unius lanei, et longitudine quatuor stadiorum se protendentem, et similiter alium agrum in longitudine et latitudine post piscinulam et pratun penes eundem agrum prope villam, de quo possunt aliquando colligi sex currus foeni, et alia prata duo post fluvium *Nyda* in silva, inter prata villarum *Złotnyky* et *Lypnycza*, de quibus potest colligi ad minus unus acervus foeni, sed modo ipsa prata occupata nemoribus; item habet aream specialem pro taberna penes piscinulam plebani, quae piscinula iacet inter agros plebanales; item habet speciales agros sive arvos alias *nywy* octo inter agros curiae sive praedii in haereditate *Złotnyky*.

Rambyesczyce, in qua dicta parochialis ecclesia; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiales proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem praedictam in *Rambyesczyce*, post emethones vero provenit ecclesiae in *Złotnyky*.

Myronyche, sub eadem parochia villa; decima manipularis post agros praediales sive curiae pertinet ad ecclesiam in *Rambyesczyce*. Post emethones vero agros in *Cracoviam* cedit.

Carsnycze, villa sub praefata parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae proveniens spectat ad praefatam ecclesiam in *Rambyesczyce*, post emethones vero decima cedit in *Curzelow*, in manus vicecusto-

*) *Rembieszce*, wieś szlachecka dziś należąca do dekanatu i powiatu *Jędrzejowski* w diecezji *krak.-kieleckiej*, gniazdo rodziny *Rembiewskich* h. *Jastrzębiec* z przydomkiem *Kruszyna* (Niesiecki l. c. III, 854), która tam niezawodnie kościół parafialny założyła i uposażyła w roku 1438. Aż dotąd *Rembieszce* należały do parafii *Złotniki*. Dzisiejszy piękny kościół mурowany w miejsce dawnego drewnianego wystawiła prawdopodobnie taż rodzina w końcu wieku XVI. Kościół ten po zgorzeniu w roku 1799 zrestaurował i przyozdobił *Franciszek Wołski*, dziedzic wsi *Wola Tassarowa* (Rubryc. cit. z r. 1877 f. 33).

¹⁾ *Kraśnica*. ²⁾ *Mieronice*. ³⁾ *Wola Tassarowa*.

dis pro vino ecclesiae; item emethones nihil aliud solvunt, solum dant colendam per sex denarios, et denarium a qualibet persona pro denario sancti Petri, de quo contribuit collectori duos grossos et tertium pro quittance.

13. MALOGOSZCZ*), OPPIDUM.

Taxata ad quatuor marcas argenti.

In eodem oppido *Malogoszcz* regiae maiestatis ecclesia parochialis, tituli *sanctae Margarethae* et *Nicolai*, lignea, de collatione regiae maiestatis, quam pronunc obtinet honorabilis *Joannes de Wasnow*¹⁾, a longo tempore per olim *Sbigneum*²⁾ archiepiscopum ad illam institutus, actu presbyter, et circa ipsam continue residens, qui pro sui sustentatione et ecclesiae ipsius oneribus adimplendis semper et continue ex antiquo, prout et alii sui praedecessores plebani faciebant, tenet, servat

*) *Malogoszcz*, niegdyś miasto królewskie i kasztelania z starożytnym zamkiem, w dokumentach z wieku XIII wspomnianym, dziś osada w powiecie i dekanacie *Jędrzejowskim*, diecezji *krak.-kieleckiej*, według podań miejscowych wznosiło się pierwotnie na przyległej górze *Bochymiu*. *Kazimierz W.* otoczył je murem i fundował w niem kościół parafialny w roku 1342, hojnie go uposażywszy. W krótkim czasie miasto wzmogło się tak dalece, że liczyło kilka tysięcy ludności, lecz skutkiem wojen i zarazy morowej zniszczało do tego stopnia, iż pozostali w małej liczbie mieszkańcy przenieśli je na miejsce, na którym obecnie istnieje. Za przywilejem króla *Władysława Jagielly* przeniesione zostało w r. 1408 z prawa polskiego na niemieckie (Baliński, *Starożytna Polska* II, 389—391. Tygodn. illustr. warsz. t. IV, str. 116). W roku 1442 występuje w konsystorzu *gnieźnieńskim* pleban miejscowy, *Maciej*, jako świadek przy załatwieniu sprawy spornej o dziesięciny w *Czernicach* pomiędzy *Pawłem Giżyckim*, biskupem *płockim*, a *Mikołajem Natęczem*, plebanem z *Pałuk* w diecezji *płockiej* (Excerpta ex actis Consist. Gnesu. f. 224b). Po przeniesieniu miasta mieszczanie wystawili sobie kościół drewniany, który wytrwał aż do końca wieku XVI. W roku bowiem 1595 proboszcz miejscowy, *Jakób Chrostkowski*, tak własnym nakładem jako i z składek parafian dźwignął w jego miejsce dzisiejszy piękny kościół gotycki częścią z kamienia ciosowego, częścią z cegły palonej w formie krzyża z wyniosłą na przodzie wieżą. Nad drzwiami głównymi umieszczona jest tablica kamieniana, na której wykuty jest orzeł biały a pod nim następujący napis: *Me D. Casimirus rex 1342 fundavit, R. Jacobus Chrostkovius 1595 erexit*. Napis ten wprowadził wielu w błąd, jakoby rzeczony kościół wystawiony został przez *Kazimierza W.*, a tylko zrestaurowany w roku 1595 przez proboszcza swego *Chrostkowskiego*, chociaż wyraźnie tam powiedziano *erexit*. W ten sam błąd popadł autor opisu kościoła w *warszawskim* Tygodniku ilustrowanym (t. IV, str. 116). Najlepszym dowodem, że nie *Kazimierz W.* ale *Chrostkowski* w roku 1595 dzisiejszy kościół wystawił, jest opis powyższy, który wyraźnie podaje, że jeszcze w początku wieku XVI kościół w *Malogoszczu* był drewniany (*lignea*). Napis przeto rzeczony tak rozumieć należy, że *Kazimierz W.* pierwotny kościół fundował i uposażył, a dzisiejszy dźwignął z fundamentów (*erexit*) *ks. Chrostkowski*. Tak też rzecz pojmuje rubrycella diecezji *krak.-kieleckiej* z r. 1877 str. 31. Kościół ten konsekrował w roku 1595 *Piotr Tylicki*, podówczas biskup *chełmiński*. Za staraniem obecnego rządcy swego utrzymany jest czysto i starannie. Niegdyś wznosił się w mieście na placu targowym drugi kościół drewniany pod wezwaniem *ś. Rozalii*. Kiedy zniesiony został, dojsć nie można. Na górze zaś zwanej *Babinek*, tuż za miastem, gdzie urządzony jest cmentarz grzebalny, utrzymał się dotąd kościółek obecnie bardzo zniszczony, który *ks. Chrostkowski* w roku 1595 równocześnie z parafialnym wystawił (Tygodn. illustr. t. IV, 116). W kościele parafialnym przechowała się od niepamiętnych czasów figura ukrzyżowanego Zbawiciela powszechnie za cudowną uważana.

¹⁾ *Jan z Wasniowa*, pleban. ²⁾ *Zbigniew Oleśnicki* † 1493.

duos presbyteros in vicarios, quibus pro ipsorum salario dat habetque decimas praediales in villis, *Lassocho*¹⁾ praedialem, in valore sex marcarum, in *Bolmyn*²⁾ etiam praedialem, in valore trium marcarum, in *Gniezdzyńska*³⁾ post scultetos in valore unius marcae cum dimidia. Necnon post omnes villas parochiae una cum ministro percipiunt colendam; necnon et ministrum scholae ac ecclesiae, cui pro salario dat decimam manipulearem post alios agros nobilium in praefata *Bolmyn*, in valore unius marcae; necnon colendam post totum oppidum *Malogoszcz*, in valore novem fertonum; item minister habet quoddam pratum in bonis *Malogoszcz* pro eo, quod mittit clericos ad infirmos cum viatico cum vexillis et candelis, de quo percipit unum fertonem, et quinque panes omni feria sexta; item habet ipsa ecclesia et eius plebanus imprimis pro dote et fundo specialem aream cimiterio contiguam, spatiosam et satis latam, protendentem se incipiendo etiam a circulo oppidi eiusdem et inter duas vias, videlicet unam, quae vadit versus *Costow*⁴⁾, et aliam, quae vadit versus *Lassocho*, usque ad fluvium dictum *Pyrzchnyca*⁵⁾; in qua area et dote ultra curiam plebanalem hortum, allodium, pomeria et situm sunt et duae hortulaniae necnon campus magnus, in quo campo est mons dictus *Babynek*⁶⁾, necnon silva dicta *Sobyanow*, ac borra cum mellificiis, se protendens inter dictas vias ad longitudinem usque ad ripam praefati fluvii *Pyrzchnyca*; item habet et pratum penes fluvium dictum *Lassosyna*, inter prata oppidanorum eiusdem oppidi, dictum et appellatum pratum plebanale, de quo omni anno possunt colligi duo acervi boni de foeno; item habet eadem ecclesia ex antiquo dictum oppidum *Malogoszcz*, necnon villas sex, videlicet *Czessle*⁷⁾, *Leschnicza*⁸⁾, *Gnyezdzyska*⁹⁾, *Ruda*¹⁰⁾, *Zajaczkow*¹¹⁾, *Bolmyn*¹²⁾ iure parochiali pertinentes et spectantes.

Habet et villam *Popowicze*¹³⁾ sub parochia *Czyrno*¹⁴⁾ pro fundo, cum omnibus et singulis ipsius villae censibus, redditibus, pratis, borris, mellificiis, necnon et molendino aquatico manuali in fluvio dicto *Nyda*, ac universis ipsius villae obventionibus, in qua villa habet et speciale praedium, in quo emethones laborant et excolunt, necnon seminant, metunt, et in horreum inducunt, necnon prata disponunt, colligunt, et in horreum inducunt, et censum de laneo per tres fertones solvunt, et duos capones cum triginta ovis; in qua villa sunt undecim lanei emethonales, et una taberna habens agros, quae pro censu solvebat unam marcam, modo tamen est deserta, et novem lanei pronunc solum sunt possessionati, alii veri deserti duo. De molendino molendinator pro censu solvit unam sexagenam ad annum.

Popowicze, villa praefata plebanalis sub parochia *Czyrno*, decima manipularis post omnes et singulas araturas totius villae, praeter unicum parvum campum sub villa *Tyniec*¹⁵⁾, proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam parochialem in *Malogoszcz*, et eius valor aestimatur ad tres marcas, aliquando magis vel minus. Item habet et alia prata post fluvium *Nyda*, dicta *Coczeyowki*¹⁶⁾, ad eandem villam

¹⁾ *Lasocho*, wieś należąca do parafii *Kozłów*. ²⁾ *Bolmin*. ³⁾ *Gniezdzyńska*. ⁴⁾ *Kozłów*. ⁵⁾ *Pierzchnica*. ⁶⁾ *Babinek*, o którym było wyżej. ⁷⁾ *Cieśle*. ⁸⁾ *Lesnica*. ⁹⁾ *Gniezdzyńska*. ¹⁰⁾ *Ruda*. ¹¹⁾ *Zajaczków*. ¹²⁾ *Bolmin*, dziś wieś z kościołem parafialnym w końcu wieku XVI przez wspomnianego wyżej plebana *malogostskiego*, *Jakóba Chrostkowskiego* z cegły palonej wystawionym, głośnym na całą okolicę obrazem cudownym *N. Maryi P.*, do którego wcielone zostały wsie: *Bolmin*, *Jedlnica*, *Milechowy* i *Wymysłów* (*Rubryc. dyec. krak.-kieleckiej* z r. 1877 str. 16). ¹³⁾ *Popowice*. ¹⁴⁾ *Czerno*. ¹⁵⁾ *Tyniec*. ¹⁶⁾ *Kociejówki*.

Popowicze spectantia et pertinentia, confinantia cum bonis villarum *Nogłowicze*, *Tyniec* et *Tworow*; item habet et decimas infrascriptas.

Malogoszcz, oppidum praefatum; decima manipularis post omnes et singulos agros ipsius oppidi proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam parochialem in *Malogoszcz*, et aestimatur eius valor ad octo marcas, aliquando magis, et conducitur per oppidanos in horreum plebani propriis curribus; non solvunt decimam canapi.

Czyessle, villa sub eadem parochia in *Malogoszcz*; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat et pertinet ad ipsam ecclesiam et eius plebanum in *Malogoszcz*, et eius valor aestimatur ad tres marcas, et solvunt decimam canapi emethones de laneo per sex gerugas seu ligaturas pro festo *S. Martini*, nihilominus conducunt; de praedialibus vero agris percipit ecclesia parochialis et eius plebanus in *Radoszyce*¹⁾ deciman.

Leschnicza, villa sub eadem parochia; decima manipularis post omnes agros totius villae, etiam sculteti, spectat et pertinet ad eandem ecclesiam et eius plebanum in *Malogoszcz*, et eius valor aestimatur ad tres marcas, et ducunt ipsam decimam propriis curribus in horreum plebani ad *Malogoszcz*, ratione cuius ducturae plebanus tenetur eis dare singulis annis unum vas seu octuale cervisiae pro festo *S. Martini*, aut ante, seu post; et solvunt nihilominus de laneo ratione decimae canapi per sex ligaturas canaporum pro *Martini* (sic).

Habet et theloncum, nonam septimanam, quod exigitur recipiturque in dicta *Malogoszcz*, *Chanczyny*²⁾ et *Curzelow*, quod aestimatur omni anno citra vel ultra ad decem marcas, quod tamen ante tempora, dum boves ex Russia ducebantur, faciebat aliquando viginti marcas. Recipitur autem a bobus, a quolibet bove per quatuor denarios, a singulo curru cum sale per dimidium grossum, a vacuo curru per quatuor denarios, a curru vero, in quo ducuntur pisces aut alecia, per unum grossum, ab humuli curru per duos grossos, ab omnibus mercantiis per duos grossos, a lino etiam per duos grossos, a *Cyzsz* etiam per duos grossos.

Bolmyn, villa sub eadem parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales spectat et pertinet ad eandem ecclesiam in *Malogoszcz*, et eam percipiunt vicarii et minister in illidem in valore superius descripto; post vero emethonales agros percipit ecclesia parochialis et eius plebanus in *Czyrno*.

Gnyezdzyska, villa sub eadem parochia; decima manipularis post araturas et agros scultetiae proveniens spectat ad praefatam parochialem in *Malogoszcz*, et percipiunt eam vicarii, ut supra; post emethones vero pertinet in *Curzelow*.

*Lassocho*³⁾, villa, curia ipsius sub parochia eadem in *Malogoszcz*; decima manipularis praedialis spectat ad eandem ecclesiam in *Malogoszcz*, et percipiunt eam vicarii in valore, ut supra.

Item emethones de villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt eidem ecclesiae ratione servitorum et administrationis sacramentorum, praeter colendam, quam percipiunt vicarii, et a quolibet persona per denarium unum sancti Petri, et contribuit plebanus collectori denarii sancti Petri de eadem parochia omni anno sedecim scotos et unum grossum pro quitantia.

¹⁾ *Radoszyce*, wieś z kościołem parafialnym w dyecezyi *sandomierskiej* w dekanacie *końskim*. ²⁾ *Chęciny*. ³⁾ *Lasocho*, dziś w parafii *kozłowiekiej*.

14. CHANCZYNY*), OPPIDUM.

In eodem oppido *Chanczyzny* ecclesia parochialis, tituli *S. Bartholomaei*, cui est unita alia ecclesia parochialis in antiqua *Chanczyzny*, tituli *S. Stanislai*, quae dicitur fuisse ante matrix ipsius ecclesiae in oppido, per olim reverendissimum dominum *Fridericum cardinalem*, archiepiscopum et primum *Gnesnensem* et episcopum *Cracoviensem*, ut dicitur, de consensu bonae memoriae *Elisabeth*, reginae *Poloniae*, et tunc patronae utriusque, quae tamen est mere de collatione et iure patronatus regis *Poloniae*, quam pronunc obtinet honorabilis *Joannes de Punczelicze*¹⁾, actu presbyter, et circa ipsam ecclesiam in oppido faciens residentiam personalem. Qui plebanus pro tempore existens, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam in oppido duos vicarios et ministrum, necnon circa praedictam in antiqua *Chanczyzny* unitam, unum vicarium, manuales, pro sui sustentatione et oneribus ipsarum ecclesiarum adimplendis solet tenere, servare, salariare, tenetque et servat ac salariat de praesenti. Qui quidem vicarii in oppido *Chanczyzny* pro salario habent quaestum ecclesiae alias obventiones ecclesiae, de offertorio vero plebanus tollit medietatem, et medietatem vicarii cum ministro; de aliis vero, videlicet funeralibus obventionibus et exequiarum quarumcunque plebanus percipit aequalem sortem inter ceteros vicarios, ministrum et alios presbyteros circa ecclesiam residentes, et ceremoniis interessentes. Vicarius tamen in antiquo *Chanczyzny* salariatur per plebanum, ut commodius poterit; pro anno tamen praesenti ordinatus est de duabus marcis; item

*) *Chęciny*, starożytne miasto królewskie nad rzeczką *Jasionką*, głośnie niegdyś z kopalni srebra i lamów marmuru, dziś należące do dycezyi *krakowsko-kieleckiej*, miało od niepamiętnych czasów zamok obronny, w którym król *Władysław Łokietek* dnia 14 czerwca roku 1331 odprawił zjazd dla naradzenia się względem wojny z *Krzyżakami* i niektóre nowe ustanowił prawa (Długosz, Hist. Pol. lib. IX, 1008 sqq. Paprocki, Herby str. 42. Baliński l. c. II, 374 sqq.). Za czasów króla *Kazimierza W.* miasto przeniesione zostało na miejsce, na którym dziś stoi, i tu tenże monarcha około roku 1350 wystawił dzisiejszy kościół dość wspaniały z cegły palonej, który mimo częstej przez pięć wieków zmiany utrzymał cechy budowy XIV wieku i prawdziwą stanowi miasta ozdobę. Pierwotny kościół w *Starych Chęcinach* przez poprzedników *Kazimierza* fundowany zapewne już w wieku XIII, stanowił od czasu przeniesienia miasta osobny kościół parafialny obok nowego kościoła *Kazimierzowego*. Dopiero kardynał *Fryderyk Jagiellończyk*, arcybiskup *gnieźnieński* (1493—1503) wcielił za konsensem matki swej królowej *Elżbiety*, pierwszy do drugiego i jednę ustanowił tylko parafię w *Chęcinach*, jak to opis powyższy wyraźnie świadczy. Początkowo utrzymywał się przy kościele *staro-chęcińskim* wikaryusz, dziś on jest tylko kaplicą publiczną, w której się raz poraz nabożeństwo odprawia. Oprócz tych dwóch kościołów istnieją w parafii kaplice publiczne: w więzieniu miejskim i w wsi *Polichno*. Nadto jest tam kościół murywany z klasztorem dotąd istniejącym panien *Franciszkanek*, przy którym aż do roku 1864 istniał także klasztor *OO. Franciszkanów* czyli *Minorytów*, który w tymże roku wraz z innymi został zniesiony. Ostatni na dniu 1 kwietnia roku 1657 przez *Kozaków* i *Węgrów* był złupiony, którzy przy tej sposobności trzech zakonników okrutnie zamordowali. W roku 1391 osadzony został w zamku *chęcinińskim* *Andrzej Olgerdowicz*, przyrodni brat *Władysława Jagielly*, za kunszachty z *Krzyżakami*, i całe trzy lata w strasznom trzymany był w więzieniu. Drugim znakomitym więźniem był *Michał Kuchmeister*, wódz krzyżacki, pojmany w bitwie pod *Tannenbergiem* r. 1410. W czasie morowej zarazy w roku 1425 przebywał tu z polecenia *Jagielly* syn jego *Władysław* rok nie spełnia mający (Baliński l. c. II, 375).

¹⁾ Miejsce nieodgadniono.

minister ecclesiae ultra sortem, quam percipit inter vicarios, habet unam sexagenam a consulibus de praetorio loco mensalium omni anno, necnon ratione processionis, quam per scholares de schola facit ante sacramentum Eucharistiae, quando deportatur ad infirmos, habet tres hortos, quos habent in potestate consules, et solvunt de eisdem omni anno per dimidiam marcam; item plebanus pro tempore existens ordinat vicarios ad ecclesias praedictas, ministrum vero plebanus una cum consularu confert (sic), et similiter campanatorem et vitricos constituunt insimul. Vicarii, licet manuales, tamen utique domunculas suas suis sumptibus reformant, scholam vero, ut dicitur, consulatus. Habet eadem ipsa ecclesia oppidana et eius plebanus pro dote et fundo imprimis aream circa ipsam ecclesiam cimiterio contiguam et in ea domus pro residentia ipsius necessarias, satis strictam, quia sub monte versus castrum sitam cum parvo alodio; item habet hortum extra domum et in eodem piscinulam inter hortos *Martini Badowski* ex una et *Joannis Borowycz* parte ex altera iacentem; item habet ipsa ecclesia speciales areas pro vicariis et schola, in eis domunculas cimiterio adiacentes. Habet etiam agros speciales ipsa ecclesia et eius plebanus pro fundo in quatuor locis haereditatis oppidi *Chanczyzny*, qui quidem agri iuxta aestimationem hominum habent in latitudine et longitudine extensionem unius cum dimidio lanei; et circa eosdem agros habet quatuor prata, ex quibus potest colligere quatuor currus de foeno; item habet et decimas infrascriptas.

*Gory*¹⁾, villa sub eodem oppido *Chanczyzny*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales, alias qui colebantur ex antiquo pro curiis nobilium, spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem in *Chanczyzny* oppidum (sic), et valor eius aestimatur aliquando ad unam marcam, aliquando minus vel magis.

Chanczyzny, oppidum; decimam manipularem per certos et paucos agros civiles vix ad tertiae partis aestimationem se extendentes percipiebat ecclesia oppidana, villana vero in *Chanczyzny* percipiebat de maiori parte civilium agrorum, sicque pronunc ratione unionis et incorporationis plebanus percipit decimam manipularem post omnes et singulos agros ipsius oppidi, demptis campis dictis *hysvanyecz*, de quo percipit canonicus de *Kyelcze*, et campo dicto *syetropye*²⁾, de quo plebanus de *Złotnyki* percipit decimam, et valor decimae pronunc ad plebanum in *Chanczyzny* pertinentis aestimatur citra vel ultra ad sedecim marcas, et conducit eam plebanus propriis curribus; tamen super huiusmodi decimae conductione per oppidanos fienda pendet causa et lis indecisa per dominum *Martinum de Staro*, quondam in oppido *Chanczyzny* plebanum, coram loci ordinario civibus mota et intentata. Item habuit eadem ecclesia oppidana villas ultra oppidum ad eam iure parochiali pertinentes octo, videlicet *Polykno*³⁾, *Myedzancka*⁴⁾, *Zawada*⁵⁾, *Scheffcze*⁶⁾, *Gory*⁷⁾, *Bolechowicze*⁸⁾, *Wola*⁹⁾, *Radkowicze*¹⁰⁾, de quibus villis et oppido plebanus nihil aliud percipit, solum colendam in oppido de qualibet domo de hospite per unum grossum, de inquilinis per dimidium grossum, de *Wola* vero et *Polikno* per unum grossum; necnon denarium sancti Petri a qualibet persona per unum denarium, de quo

¹⁾ *Zgórsko*. ²⁾ W roku 1442 toczyła się sprawa o te dziesięciny na polu zwanem *Schetropie* przed sądem konsystorza *gnieźnieńskiego* pomiędzy *Janem*, plebanem z *Chęciny*, a *Stanisławem*, plebanem z *Złotnik*, które ostatniemu zostały przyznane (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 244). ³⁾ *Polichno*. ⁴⁾ *Miedzianka*. ⁵⁾ *Zawada*. ⁶⁾ *Szewce*. ⁷⁾ *Zgórsko*. ⁸⁾ *Bolechowice*. ⁹⁾ *Wola Murwana*. ¹⁰⁾ *Radkowice*.

contribuit una cum antiqua *Chanczyny* collectori sedecim scotos una cum quittance.

*Antiqua Chanczyny*¹⁾, ecclesia quondam parochialis, quae de anno domini millesimo quingentesimo est unita ecclesiae oppidi *Chanczyny*; et eius rector, prout extunc plebanus de oppido *Chanczyny*, ratione dictae unionis habet pro dote et fundo in eadem villa *Chanczyny* circa ecclesiam in ibidem sitam aream pro curia plebanali cum horto, allodio, et pomerio, alias pro vicario et ministro scholae; necnon aream cum horto pro hortulano; item habet agros in campis eiusdem villae hinc inde divisos ad aestimationem unius lanei; item tria prata, de quibus posset colligi de foeno unus acervus cum dimidio; item piscinulam. Item ad eandem ex antiquo tres villae, videlicet dicta *antiqua Chanczyny*, *Korzeczek*²⁾ et *Skyby*³⁾, necnon castrum *Chanczinense*⁴⁾ iure parochiali spectabant et pertinebant. Item decimae infrascriptae.

Praedium castri Chanczinensis; decima manipularis post omnes et singulos agros eiusdem praedii spectabat et pertinebat ad eandem ecclesiam, et valor eius aestimatur ad unam sexagenam, aliquando magis vel minus, et eam conducit plebanus proprio curru.

Korzeczek, villa sub parochia eadem *Chanczyny*; decimam manipularem post agros totius villae alternatis vicibus percipit plebanus de *Chanczyny* et *Przedborz*; et valor eius aestimatur ad quatuor marcas; et solvunt decimam canapi in canapis, et ducturam faciunt.

Antiqua Chanczyny; decima manipularis post omnes et singulos agros ipsius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam, et valor eius aestimatur ad quinque marcas, aliquando magis; et solvunt ultra ducturam decimam canapi in canapis.

Skyby, sub eadem parochia in *Chanczyny*; decima manipularis post omnes agros ipsius villae proveniens spectat ad eam ipsam ecclesiam in *Chanczyny*, et valor eius aestimatur ad unam marcā cum dimidia. Non solvunt decimam canapi, neque conducunt, quia nobiles. Cmethones etiam de eisdem villis tribus nihil aliud solvunt, solum colendam et denarium sancti Petri; colendam per dimidium grossum et per denarium a qualibet persona ratione denarii sancti Petri.

PRAEBENDA seu ALTARE⁵⁾ in eadem parochiali oppidana ecclesia, tituli *S. Stanislai*. Eadem praebenda seu capellania perpetua sub titulo *S. Stanislai* in eadem parochiali ecclesia oppidi *Chanczyny*, collationis consulum eiusdem oppidi *Chanczyny*, quam nunc obtinet *Simon de Rawa*, actu presbyter, et circa ipsam ecclesiam residentiam faciens personalem, quae pro fundo habet et dote aream prope ecclesiam, in eadem domunculam cum pomerio, et solet legere tres missas ex institutione, videlicet sabbato de *beata Virgine*, die dominico de *S. Trinitate*, et feria secunda pro defunctis. Item habet octo hortos circa civitatem, quos locat, videlicet unum penes piscinam eiusdem praebendae, inter hortos civitatis et plebani

1) *Stare Chęciny*. 2) *Korzeczek*. 3) *Skiby*. 4) *Zamek Chęciński*. Wsie te wraz z zamkiem wcielone zostały w roku 1500 do parafii w mieście *Chęcinach*, do której przybyły później jeszcze następujące osady: *Chareżów*, *Dobrzęzka*, *Mosta*, *Podpolichno*, *Podzamcze*, *Sitkówka*, *Zalesie*, *Zażalejowa*. 5) Na boku dopisano społecznie: *Tawatur ad unam marcā argentii*.

et alium etiam penes aliam piscinulam praepositi hospitalis, et ibidem humularium sive lupularium alias *chmelnyk*, necnon et pomerium, et aestimatur proventus omni anno ad unam marcā; item habet pascuarium et penes hoc pascuarium sex alios hortos. De pascuario omni anno provenit una sexagena, de hortis vero, prout potest pro tempore locare, ad minus pro una sexagena, aliquando minus; item habet unam piscinulam. Non solvit alicui aliquid de praedictis hortis; item habet et nonum hortum cum pomerio penes hortum *Blasii* ex una parte, et ex alia *Helena* viduae, de quo percipit unum fertonem; non solvit aliquid civitati etiam de eodem horto; item habet unum dimidium laneum agrorum ad aestimationem, quia in diversis locis iacent agri per aliquot stadia, alias duo *pranthy*, quos locat hominibus, et provenit ad minus una marca, deductis oneribus, hoc est censu castri; item habet alium agrum specialem penes metas *Skyby*, et penes viam, quae vadit in *Myedzanka*, de quo agro nemini aliquid solvit; quem agrum locat aliquando pro sex grossis, aliquando pro decem grossis.

PRAEBENDA CASTRI *Chanczyny*¹⁾. In castro *Chanczynensi* est praebenda seu altare tituli sanctorum *decem millium militum*, quam pronunc obtinet *Antonius de Wnyenye*²⁾, dioecesis *Gnesnensis*, institutus auctoritate olim reverendissimi domini *Andree*³⁾ archiepiscopi, ad praesentationem olim regionalis celsitudinis, est enim de collatione regiae maiestatis; quae pro fundo habet, et imprimis onera (sic); item capitaneus castri pro tempore existens ex antiqua consuetudine pro capella et necessitate altaris videlicet ceram et vinum tenebatur providere, fuitque aliquando desuper privilegium, quod negligentia praebendariorum deperditum est; et similiter habet et specialem habitationem et reservaculum in castro penes capellam; item habet aliquando ex privilegio et constitutione fundationis de duobus in duos annos continue pelliceum vulpineum et pannum *Ostrodomiensem*. Decima manipularis in *Skorkow*, sub parochia in *Malogoszcz*, post omnes et singulos agros totius villae spectat et pertinet ad eandem praebendam et capellaniam et eius praebendarium et capellanum, et valor eius aestimatur pro hac vice ad quinque marcas, aliquando minus vel magis. Item altarista sive praebendarius ex antiqua consuetudine tenetur legere ad altare praedictum duas missas omni septimana, videlicet de *decem millibus martyrum*, et pro defunctis.

PRAEPOSITURA HOSPITALIS in *Chanczyny*⁴⁾. In eodem oppido *Chanczyny* hospitale cum capella, in area hospitalis situm, sub titulo *Assumptionis beatae Mariae*, et ex opposito capellae hospitale pauperum sive domus; item in area eiusdem hospitalis est alia domus pro praeposito, necnon balneum et curia satis lata et spatiosa extra muros oppidi *Chanczyny*, et retro domum praepositi est pomerium noviter plantatum, sive hortus; habet hospitale cum praeposito agros diversos per partes hinc inde inter agros civiles divisos ad aestimationem duorum laneorum minus una quarta, computato et incluso agro, qui est in villa *Potileno* civili, in quo sedebat cmetho quidam, et solvebat pro censu unam sexagenam, modo tamen manet

1) Na marginesie znajduje się społeczny dopisek: *Non fuit taxata, sed ista contributionem solvit sex grossos alias ab uno fertone*. Kaplica ta czyli praebenda powstała niewątpliwie razem z zamkiem, uposażona przez monarchów polskich dla wygody mieszkańców. 2) *Antoni z Unienia*, praebendarz. 3) *Andrzej Boryszewski*. Na marginesie dopisek społeczny: *Non est taxata neque contribuit*.

desertus, qui vero agri sunt in campo civili locantur pronunc et proveniunt una marca cum dimidia, solvit tamen praepositus de eisdem agris omnibus, quia non sunt exempti a censibus regalibus, undecim scotos; item habet unum hortum inter hortos civiles, de quo habet utilitates praepositus cum hospitali pro victualibus, cum piscimula in eodem horto; item *Withek* civis eiusdem oppidi solvit censum unum fertonem de censu terrario ex horto, qui iacet ad fontes civiles, dictos *pywne*, penes viam, quae vadit in *Pyakoschow*¹⁾; item habet duas piscinas, unam ex antiquo in villa *Polikno*, et aliam in haereditate oppidi *Chanczyny*, iacentem penes stratam, quae vadit ad *S. Crucem*, et penes agrum *syerwathka*, noviter a duobus annis per olim *Gyza*, civem hospitali donatum, de quibus tam de hortis quam piscinis nemini aliquid contribuit. Item praepositus pauperes in hospitali viventes et manentes omnibus victualibus providet, et eleemosynas pro eisdem pauperibus convertit ac dispensat, et solus etiam cum eis participat, et duas missas per septimanam pro sacerdotibus et benefactoribus legit.

15. PYAKOSCHOW.*)

Taxata ad duas marcas argenti.

In eadem *Pyakoschow* villa ecclesia parochialis, tituli *S. Jacobi apostoli*, de collatione haereditis in eadem, alias domini *Odrowasch*²⁾, quam obtinet pronunc *Mathias de Labischin*³⁾, actu presbyter, et residentiam personalem circa ipsam faciens et illius est possessor a triginta annis et ultra. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus circa ecclesiam pro dote et fundo habet aream satis latam pro curia et allodio; habet et hortum ante curiam domini haereditis sufficientem; item habet et alias areas pro vicario et ministro, videlicet penes aream plebanalem versus villam; item habet ipsa ecclesia et eius plebanus in eadem haereditate et villa duas tabernas, seu areas, cum hortis pro tabernis, ex quibus una modo est deserta, quae solum habet aream cum horto, et parum de agro retro hortum, ad aestimationem citra vel ultra duorum stadiorum, alia vero possessionata, in qua moratur *Stanislaus Cusz*⁴⁾, donata ecclesiae per olim magnificam *Catharinam*, relictam olim magnifici domini *Petri Odrowasch*⁵⁾, de consensu olim magnifici domini *Joannis*⁶⁾ palatini *Russiae*, filii dicti olim *Petri* palatini occisi in *Valachia*⁷⁾.

¹⁾ *Piękoszew*.

* *Piękoszew (Piękoszów)*, wieś szlachecka dziś należąca do dyecezyi sandomirskiej, powiatu kieleckiego, od niepamiętnych czasów własność możnej rodziny *Odrowązów*, którzy tu w roku 1366 kościół parafialny dotąd istniejący z cegły palonej wystawili i uposażyli. Ta starożytna świątynia rozmaite przechodząc koleje i zmiany przechowała mimo to cechy budowy wieku XIV (Rubryc. dysc. sandom. z. r. 1877 str. 47).

²⁾ *Odrowąz*. ³⁾ *Maciej z Labiszyna*, pleban. ⁴⁾ *Kusz*. ⁵⁾ *Piotr Odrowąz*, najprzód wojewoda podolski a potem ruski † 1450. ⁶⁾ *Jan Odrowąz*, najprzód wojewoda podolski, następnie ruski. ⁷⁾ *Piotr*, wyżej wspomniany wysłany był przez króla *Kazimierza Jagiellończyka* do *Wołoch*, ażeby przywrócić na gospodarstwo tamtejsze wyzutego z niego księcia *Aleksandra* i tam roku 1450 poległ śmiercią walecznych (Niesiecki l. c. III, 408. 409. Paprocki l. c. str. 503—505).

Quae taberna habet aream cum horto, necnon agros et pratum, et solvit plebano pro censu unam marcam cum dimidia, et laborat sex diebus per annum; item habet et hortulaniam per dictam olim dominam *Catharinam Odrowaszowam* cum taberna et piscina donatam, quae hortulania habet etiam agros speciales ad aestimationem dimidii lanei, et solvere pro censu ex antiquo tenetur annuatim per unum fertonem, et omni septimana laborare unam diem per se, alias *pieschy*; item habet ex antiquo speciales agros, sive campum unum in haereditate eiusdem villae, qui ager sive campus iacet inter agros curiae, sive praediales, et viam, quae ducit in *Szrukovicze*¹⁾, et borram eidem agro confinantem protendentemque se usque ad piscinam domini haereditis dictam *okraglicze*. Possunt in eadem borra melificia fieri, et sunt aliquot; item habet et praedictam piscinam per olim magnificam dominam *Catharinam Odrowaszowa* donatam in haereditate *Szrukovicze*, ante eandem villam iacentem penes viam, quae ducit de *Szrukovicze* in *Chanczyny*; habet et decimas infrascriptas.

Pyakoschow, villa praedicta, in qua parochialis ecclesia; decima manipularis post omnes et singulos agros curiae, etiam qui coluntur per aliquos villae colonos, proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et eius plebanum, et valor eius aestimatur ad tres marcas, aliquando minus; post emethonales vero percipit ecclesia in *Czyrno*.

Szrukovicze, villa sub eadem parochiali in *Pyakoschow*; decima manipularis post omnes agros totius villae spectat et pertinet ad eandem ecclesiam in *Pyakoschow* et eius plebanum, et eius valor aestimatur ad quinque marcas cum dimidia; decimam etiam canapi solvunt emethones per duos grossos de laneo, et nihilominus conducunt emethones decimam.

*Oblyagor*²⁾ maior, sub parochia ecclesia in *Chelmce*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem in *Pyakoschow*, et valor eius aestimatur aliquando ad quinque marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos, et conducunt; post praediales vero agros decimam percipit plebanus et ecclesia in *Chelmce*.

*Lyppnycza*³⁾, villa sub parochiali in *Złotnyky*, decima tamen manipularis de uno campo, qui iacet versus meridiem eiusdem villae, et eius omnibus agris proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam parochialem in *Pyakoschow*, et eius valor aestimatur aliquando ad dimidiam marcam, aliquando magis vel minus.

Molendinum dictum *Zappala*⁴⁾ sub parochia *Pyakoschow*; decima manipularis post omnes agros eiusdem molendini seu molendinatoris proveniens spectat ad eam ipsam ecclesiam et eius plebanum, et aestimatur eius valor annuus ad unum fertonem.

Molendinum dictum *Wyeza*⁵⁾ sub eadem parochia; decima manipularis de agris omnibus, quos colit molendinator eiusdem molendini, proveniens spectat etiam ad eandem ecclesiam et eius plebanum in *Pyakoschow*, et valor eius aestimatur ad quinque grossos.

¹⁾ *Szrukowice*, wieś należąca do parafii piękoszewskiej. ²⁾ *Obligor*, wieś w parafii *Chelmce* w dyecezyi krakowsko-kieleckiej. ³⁾ *Lipnica*. ⁴⁾ Młyn dziś nie znany. ⁵⁾ Tak samo.

*Rykoschyn*¹⁾, villa sub eadem parochiali, decima manipularis post omnes et singulos agros praediales seu curiales in eadem villa, et quos pronunc colunt emethones de eadem villa, dicti *Szyerkowye* et *Faber*, spectat ad eam ipsam ecclesiam et eius plebanum in *Pyakoschow*, et valor eius aestimatur ad unum fertonem. Item ad eandem ecclesiam in *Pyakoschow* iure parochiali ex antiquo sex villae spectant et pertinent, videlicet dicta *Pyakoschow*²⁾, *Galaneczyce*³⁾, *Rykoschyn*⁴⁾, *Loschen*⁵⁾, *Myaczygosth*⁶⁾ et *Szukooczyce*⁷⁾, et tria molendina videlicet molendinum *Charanza*⁸⁾, *Zapala*, et *Wyeza*. Item plebanus a emethonibus ex ipsius parochia nihil aliud percipit, solum ratione colendae per unum grossum, et a qualibet persona per unum denarium pro denario sancti Petri, et contribuit collectori per quinque scotos et unum grossum pro quittance.

Item vicario, quem tenet, ex antiquo solvit per duas marcas annuatim pro salario; et ministro dimidiam marcam,

16. CHELMCZE*), VILLA.

Taxata ad duas marcas argenti.

In eadem *Chelmcze*, alias extra villam in monte, et eidem villae proxime adiacente, ecclesia parochialis ex quadro lapide murata, tituli *S. Nicolai* et *S. Mariae Magdalенаe*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Chelmcze*, alias dominorum de *Olessko*⁹⁾, et cohaeredit alterius de eadem *Chelmcze*, videlicet *Raphaëlis*, quam pronunc obtinet honorabilis et nobilis *Joannes de Chwalybogowo*¹⁰⁾, dioecesis dioecesis (sic), actu presbyter, et circa ipsam ecclesiam actu residens et nullum aliud beneficium habens. Qui quidem plebanus et eius antecessores ex antiquo circa ipsam ecclesiam residentes pro sui sustentatione et onerum ecclesiae adimplentione, prout ex antiquo, servat vicarium et ministrum. Vicario pro salario dat decimam in *Branycza* et ministro per unam marcam, necnon colendam post villam *Strawczyn podlessny*¹¹⁾ pro salario solvit. Item eadem ecclesia iure parochiali ex antiquo habet tredecim villas ad eam pertinentes, videlicet praefatam *Chelmcze*, *Pradnyk*¹²⁾,

1) *Rykoszyn*. 2) *Piękoszew*. 3) *Gałęzice*. 4) *Rykoszyn*. 5) *Łosień*. 6) *Micigozd*. 7) *Szczukowice*. 8) Nazwa dziś nie znana.

*) *Chelmcze*, wieś szlachecka, dziś należąca do dyecezyi *sandomirskiej*, dekanatu *końskiego*, powiatu *kieleckiego*, miała kościół parafialny już przynajmniej w końcu wieku XIV, albowiem akta konysytorza *gnieźnieńskiego* wspominają o nim na początku wieku XV, jako o dawno istniejącym (Archiv. Consist. Gnesn. akta luźne). Już podczas opisu powyższego kościół *chelmiecki* był starożytny z ciosanego kamienia zbudowany, który w połowie wieku XVII ogniem zniszczony, wkrótce potem zrestaurowany i w roku 1661 pod tyt. *śś. Maryi Magdaleny* i *Mikołaja* konsekrowany został (Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 f. 47).

9) *Olesno*, wieś z kościołem parafialnym w dekanacie *włoszczowskim*, dyecezyi *krak.-kieleckiej*. 10) *Jan z Chwalybogowa*, pleban. 11) *Strawczyn*, wieś dziś z osobnym kościołem parafialnym wystawionym r. 1679 z cegły palonej, a konsekrowanym r. 1685. 12) *Pradnyk*, dziś w parafii nie znany. Z trzech wsi tego miana: *Pradnyk Czajowski*, *Pradnyk Konkiewski* i *Pradnyk Ojcowski*, należą dwie pierwsze do parafii *Smardzowice*, trzecia do parafii *Biały Kościół* w dyecezyi *krak.-kieleckiej* (Skorowidz Król. Pol. II, 81).

Strachczyn nagorny, *Strachczyn podlessny*¹⁾, *Wola*²⁾, *Skokcy*³⁾, *Obyagor maior*, *Obyagor minor*⁴⁾, *Mnyow*⁵⁾, *Pampycze*⁶⁾, *Bobrza*⁷⁾, *Brynycza*⁸⁾ et *Rogowicze*⁹⁾, necnon molendinum *Tepper*¹⁰⁾, et molendinum, in quo pronunc residet *Zapala*, super fluvium, utrumque molendinum dictum *Bobrza*¹¹⁾. Habet pro dote et fundo circa ipsam ecclesiam eadem ecclesia et eius plebanus specialem aream pro curia, horto, allodio et pomerio satis pro conditione competentem; item habet speciales etiam areas pro domunculis vicarii et ministri, et aliam pro taberna seu hortulania, quae iacet penes viam, quae ducit in *Chelmcze*, villam; item habet speciales agros circa ipsam ecclesiam in latitudine centum sulcorum, in longitudine vero, alicubi duorum, alicubi trium stadiorum, situm suum protendentes, et ex opposito dictorum agrorum habet duo prata inter nemora, ex quibus potest colligi de foeno dimidius acervus.

Chelmcze eadem villa, in qua parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae tam emethonales quam curiales spectat et pertinet ad ecclesiam praefatam parochialem et eius plebanum in *Chelmcze*, et valor eius aestimatur pronunc ad unam marcam, quia bona sunt desertata; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Obyagor minor, sub eadem parochia; decima manipularis post omnes agros eiusdem villae tam curiae quam emethonales proveniens spectat ad eam ipsam ecclesiam in *Chelmcze*, et valor eius aliquando aestimatur ad quatuor marcas aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos et conducunt.

Obyagor maior, sub eadem parochia; decima manipularis post agros omnes et singulos praediales sive curiae provenit eidem ecclesiae in *Chelmcze*, et aestimatur eius valor ad dimidiam marcam.

Mnyow, sub eadem parochia villa, in qua non est aliquis emetho, sed omnes nobiles, qui loco decimae manipularis per antecessores plebanos ex compositione, ut dicitur, facta, omnes nobiles de tota villa omni anno solvunt plebano in *Chelmcze* unam sexagenam pro festo *S. Martini*.

Pampioze, villa sub eadem etiam parochia; nobiles in eadem villa residentes ex ordinatione moderni plebani, antecessoris olim *Clementis de Posnania*, cum nobilibus eiusdem villae facta, loco decimae manipularis singulis annis solvunt pro festo *S. Martini* plebano eiusdem ecclesiae in *Chelmcze* unam marcam.

Rogowicze, villa sub eadem parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros eiusdem villae proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam in *Chelmcze* et eius plebanum, et eius valor aestimatur aliquando ad quadraginta grossos, aliquando minus; et solvunt decimam canapi per duos grossos de laneo.

Brynycza, sub eadem parochia villa; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat ad ecclesiam parochialem in eadem

1) *Strawczyn*, dziś jeden tylko, jak wyżej. 2) *Wola*. 3) *Skoki*, dziś w parafii nie znane. Wieś tego nazwiska leży w parafii *Grzymalków* w dyecezyi *krakowsko-kieleckiej*. 4) *Obligór* i *Obligórek*. 5) *Mniów*, wieś dziś z osobnym kościołem parafialnym murowanym, wystawionym roku 1596, a konsekrowanym roku 1798. 6) *Pempice*. 7) *Bobrza*, jedyna wieś tego nazwiska w parafii *Ćmińsk* w dyecezyi *krak.-kieleckiej*. 8) *Brynica*. 9) *Rogowice*, dziś w parafii *mniowskiej*. 10) *Nieodgadnione*. 11) *Mlyn* dziś nie znany.

Chelmeze et eius plebanum. Plebanus tamen solum percipit decimam manipularem post agros praediales, post emethonales vero agros vicarius in eadem *Chelmeze* decimam manipularem percipit, et eius valor aestimatur ad tres marcas; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Strachczyn podlessny, villa sub eadem ecclesia, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praediales proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam praefatam et eius plebanum in *Chelmeze*, et valor eius aestimatur ad unam marcam, aliquando minus; post emethonales vero agros provenit mensae archiepiscopali.

Alia *Strachczyn nagorny*, villa etiam sub eadem parochia; decima manipularis post agros praediales sive curiales provenit eidem ecclesiae in *Chelmeze* et eius plebano, cuius valor, quia deserti agri iacent, aestimatur ad aliquot grossos; post emethonales vero agros spectat ad mensam archiepiscopalem.

Item emethones sub eadem parochia et villis consistentibus nihil aliud solvunt, solum colendam plebano et de aliquibus vicario et ministro, de laneo per grossum, et a qualibet persona per denarium sancti Petri; et contribuit collectori denarii sancti Petri singulis annis per quinque scotos et unum grossum pro quittance.

17. LOPUSSNO*), VILLA.

Tavata ad duas marcas argenti.

In eadem *Lopussno* ecclesia parochialis lignea, noviter constructa, nondum consumata, tituli *S. Crucis*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Lopussno*, necnon de *Czatoschowy*, *Jassyen*, *Wola*, *Wylebnow*, quam obtinet pronunc *Hieronimus* nobilis de *Mnyow*¹⁾, ex institutione ordinaria citra a sedecim annis, actu presbyter et circa ipsam ecclesiam residentiam faciens personalem. Circa quam ecclesiam ipsam *Hieronimi* plebani praedecessores pro sui et ecclesiae sustentatione et onerum supportatione semper et continue vicarium et ministrum tenuerunt et servaverunt, ipse tamen *Hieronimus* modernus plebanus solum ministrum servat et tenet propter ipsius ecclesiae proventuum decrescentiam. Vicarius salariatur per plebanum duabus marcis annuatim, et minister una marca. Item eadem ecclesia iure parochiali ex antiquo habet novem villas ad eam pertinentes et spectantes, videlicet dictam *Lopussno*, *Jassyen*²⁾, *Wylebnow*³⁾, *Dobreschow*⁴⁾, *Snechovicze*⁵⁾,

*) *Lopussno*, wieś szlachecka, należąca dziś do diecezji *krakowsko-kieleckiej*, miała kościół parafialny już na początku wieku XV, jak dowodzi wzmianka w aktach konsystorza *gnieźnieńskiego* z r. 1418 (Excerpta f. 43). W miejsce dawnego kościoła drewnianego od starości upadającego stanął nowy, również drewniany, około roku 1520, jak świadczy opis powyższy. Ten gdy w połowie wieku zeszłego groził upadkiem, *Hieronim Łęcki*, dziedzic miejscowy, zastąpił go murywanym, który w roku 1766 został konsekrowany (Rubryc. dyec. *krak.-kieleckiej* z r. 1877 str. 17).

1) *Hieronim z Mniowa*, pleban. 2) *Jasień*. 3) *Wielebnów*. 4) *Dobreszów*. 5) *Snochowice*.

*Korczyn*¹⁾, *Falisławicze*²⁾, *Wola*³⁾, *Czatoschowy*⁴⁾ et tabernae in *Barycz*. Habet ipsa ecclesia et eius plebanus in eadem haereditate pro dote et fundo imprimis aream pro curia plebanali ex opposito ecclesiae, satis latam et spatiosam, et in eadem area curiam, necnon areas alias pro vicario et ministro, necnon pro hortulano et pomerio ac allodio; item habet pro dote et fundo specialem campum agrorum iacentem penes aream plebanalem et protendentem se simul cum merica alias *dambrowa* usque ad alveum dictum *glamboka smuga*, et in eadem merica habet aliquid de pratis. Est tamen differentia iuter plebanum et haeredem super merica praedicta. Habet insuper et piscinam in villa et haereditate *Jassyen*, donatam per nobiles *Stogwyew* et *Jacobum*, germanos, de eadem *Jassyen* eidem ecclesiae et plebanis pro tempore existentibus, et in recompensam huiusmodi donationis plebanus modernus se et suos successores obligavit ad legendum per unam missam in mense, pro una vice et mense pro peccatis et alia vice in alio mense pro defunctis benefactoribus, alias alternatis vicibus in perpetuum.

Lopussno, villa, in qua eadem ecclesia; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam in *Lopussno* et eius plebanum, et valor eius aestimatur ad duas marcas, quam tamen non vendit, sed conducit in domum pro victu plebanus. Decimam canapi simul cum colenda solvunt emethones per duos grossos et conducunt.

Jassyen, villa sub eadem parochia; decima manipularis post omnes agros emethonales et curiarum alias totius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam et eius plebanum, et valor eius aestimatur aliquando ad quinque marcas cum dimidia, aliquando minus. Solvunt decimam canapi cum colenda de laneo per duos grossos emethones.

Wylebnow, villa sub eadem ecclesia et parochia; decima manipularis post omnes agros ipsius villae provenit eidem ecclesiae et plebano in *Lopussno*, et aestimatur eius valor ad quatuor marcas cum dimidia, aliquando magis vel minus; et solvunt emethones decimam canapi simul cum colenda de laneo per duos grossos.

Czatoschowy, villa sub eadem parochia; decima manipularis de omnibus agris ipsius villae proveniens spectat et pertinet ad eam ipsam ecclesiam in *Lopussno*, et aestimatur valor eius aliquando ad unam cum dimidia marcam; et solvunt decimam canapi simul cum colenda duntaxat per unum grossum de laneo.

Wola, sub eadem parochia; decima manipularis post agros certos antiquos alias versus *Lopussno*, penes viam, quae ducit de *Barycz* et *Lopussno*, proveniens spectat et pertinet ad eam ipsam ecclesiam et plebanum in *Lopussno*, et aestimatur valor eius aliquando ad dimidiam marcam, aliquando minus; et solvunt decimam canapi simul cum colenda de laneo per unum grossum cum dimidio; de aliis vero campis seu agris provenit mensae archiepiscopali pro dimidio, alias de agris novis; et partem etiam decimae canapi solvunt emethones.

1) *Korczyn*. 2) *Falisławice*. 3) *Wola*. 4) *Czartoschowy*. Przybyły później osady: *Antonielów*, *Barycz*, *Czałoczyn*, *Dąbrowa*, *Eustachów*, *Falisławiczki*, *Grabowica*, *Gruszka*, *Hulanka*, *Janów*, *Jedle*, *Józefina*, *Karolinów*, *Korczyn*, *Ludwików*, *Maryanów*, *Olszówka*, *Oraczów*, *Piotrowice*, *Podlisyów*, *Przegrody*, *Stachów*, *Starzyki*, *Zarębinie*, *Zasłańce*.

*Plawowicze*¹⁾, villa dominorum pronunc *Sobyensczy*²⁾, sub parochia *Brzesko*³⁾ dioecesis *Cracoviensis*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam praefatam in *Lopuszno*, et valor eius aestimatur ad unam marcam.

*Skappe*⁴⁾, villa sub parochia ecclesiae in *Pylczyca*⁵⁾; decima manipularis post agros praediales sive curiae in dicta *Skappe* proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam praefatam in *Lopuszno*, et valor eius aestimatur ad decem octo grossos.

Item emethones de villis ad eandem ecclesiam iure parochiali spectantibus nihil aliud solvunt, solum colendam et denarium sancti Petri a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori omni anno per tres scotos et unum grossum pro quittance. Borram habet insuper plebanus de eadem *Lopuszno* et eius ecclesia pro dote et fundo, iacentem inter bona villarum *Crassoczyn* et *Jassyen* ad aestimationem in latitudine et longitudine dimidii miliarii se protendentem, dictam et appellatam borra plebanalis, et mellificia in eadem.

18. MYNYN*), VILLA.

Taxata ad unam marcam argenti.

In eadem *Mynyn* ecclesia parochialis tituli *Omnium Sanctorum*, de collatione haereditum de eadem *Mynyn* et *Wola Bagnowa*, quam nunc obtinet *Felixa* nobilis, haeres de eadem *Mynyn*, actu praesbyter, et circa eandem residens, qui plebanus, prout et sui praedecessores, pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae adimplendis servabat vicarium et ministrum circa ipsam ecclesiam; vicario dabantur annuatim pro salario duae marcae, et ministro una marca; modo tamen modernus plebanus propter decrecentiam eiusdem suae ecclesiae proventuum vicarium non potest servare. Quae quidem ecclesia est lignea, iam vetus, et pro dote ac fundo imprimis habet circa ipsam ecclesiam aream specialem pro curia plebanali, necnon allodio, horto, satis latissimam, in qua ultra curiam plebani, plebani semper habuerunt pro taberna et hortulania speciales areas competentes indivisas a dicta area plebani, insuper et pro domuncula vicarii; item habet specialem aliam aream pro ministro ecclesiae, ex opposito domunculae vicarialis sitam; item habet piscinam in eadem haereditate, dictam *zawodowo mlynczyssko*, necnon agrum, pratum, et silvam sita

¹⁾ *Pawłowice*. ²⁾ *Sobieńscy*. ³⁾ *Brzesko Stare*, wieś z kościołem parafialnym należąca dziś do diecezji *krakowsko-kieleckiej*, dekanatu i powiatu *miechowskiego*. ⁴⁾ *Skappe*, wieś i osada leśna. ⁵⁾ *Pylczyca*, wieś z kościołem parafialnym należąca dziś do diecezji *sandomirskiej*, dekanatu i powiatu *końskiego*.

*) *Mnin*, wieś szlachecka należąca dziś do diecezji *sandomirskiej*, dekanatu *końskiego*, z kościołem parafialnym założonym przynajmniej w wieku XIV, jak wnosić należy z powyższego opisu nazywanego ówczesny kościół drewniany starożytnym (*ecclesia lignea iam vetus*). Dzisiejszy kościół murowany stanął w miejsce owego drewnianego w roku 1814 kosztem patrona zapewne i parafian i w tym samym roku pod tyt. *ś. Tekli* został konsekrowany (Rubryc. dyec. *sandomirskiej* cit. str. 45).

post domum plebani in latitudine a fluvio usque ad viam, quae ducit in *Sarbiecze*, in longitudine vero usque ad agros emethonum, dictos *przymyarky*, ac aliud pratum, in silva dicta *Mokre*¹⁾, dictum *roszcossana*; item habet in alia parte villae agrum et mericam cum silva pro mellificiis vulgariter *kanth*, habens limitationem ex una parte cum *Sarbiecze*; item in haereditate eadem *Mynyn* habet agrum inter piscinam plebani et haereditum praediales agros iacentem, alias inter viam magnam versus *Barycz* et dictam piscinam plebani; item in haereditate *Wola* habet agrum et partem mericae pro mellificiis, necnon et prata iacentia circa limites *Slup*, *Wola* et *Mynyn*; habet insuper quatuor villas ad ipsam ecclesiam in *Mynyn* ex antiquo iure parochiali pertinentes, videlicet dictam *Mynyn*²⁾, *Lasoczyn*³⁾, *Wola*⁴⁾ et *Sarbiecze*⁵⁾; habet insuper et decimas manipulares infrascriptas videlicet:

Mynyn, in qua ecclesia praedicta parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros de parte villae eiusdem, in qua parte est ecclesia situata, necnon post omnes et singulos agros praediales utriusque partis curiarum, iusuper de laneo uno, in cuius dimidia parte pronunc sedet *Stanislaus Woyewoda* emetho, et alio dimidio pronunc deserto, in quo sedebat *Latocha*, praefatae alterius partis villae, in qua non est situs ecclesiae, totalis spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem praedictam et eius plebanum in *Mynyn*, et eius valor aestimatur aliquando ad unam marcam cum dimidia, aliquando minus; et solvunt emethones decimam canapi de laneo per duos grossos, insuper et conducunt in horreum plebani; de aliis autem emethonalibus agris provenit decima manipularis praebendario *S. Georgii* in castro *Cracoviensi*, videlicet de alia parte praefatae villae.

Wola Bagnowa, villa sub eadem parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae emethonales et praediales proveniens spectat et pertinet ad praefatam ecclesiam et eius plebanum in *Mynyn*, et valor eius aestimatur ad unam marcam cum dimidia, etiam inclusa decima canapi, aliquando magis vel minus, et conducunt emethones.

Pylczyca, villa in qua est ecclesia parochialis; decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam parochialem et plebanum in *Mynyn*, et valor eius aestimatur etiam anno praesenti inclusa decima canapi ad unam marcam cum dimidia; item de taberna praedicta et similiter de hortulania nihil pro hac vice percipit, quia desertatae.

Item emethones de villis parochiae praedictae plebano nihil aliud solvunt, solum colendam per unum grossum et denarium sancti Petri a persona per denarium; et contribuit collectori duos grossos et tertium pro quittance.

19. RADOSCHICZE*), OPPIDUM.

Taxatum ad unam marcam argenti.

In eodem *Radoschicze* oppido est ecclesia parochialis murata, tituli *SS. Pauli apostoli et Stanislai gloriosi martyris et pontificis*, collationis regiae maiestatis,

¹⁾ *Mokre*. ²⁾ *Mnin*. ³⁾ *Lasocin*. ⁴⁾ *Wola*. ⁵⁾ *Sarbiecze*.

*) *Radoszyce*, starożytne miasto królewskie nad rzeczką *Lęczną*, dziś do diecezji *sandomirskiej* dekanatu i powiatu *końskiego* należąca, ma kościół murowany, który należy do najdawniejszych w Polsce,

quam pronunc obtinet *Stanislaus de Matow*, actu presbyter et residens, qui pro sui et ecclesiae suae praedictae sustentatione et onerum adimplentione solet semper vicarium tenere et ministrum, et vicario solet dare pro salario unam sexagenam, et ministro unam marcam aut decimam post mineram; item ad eam ipsam ecclesiam parochialem ex antiquo iure parochiali spectant et pertinent sex villae et oppidum praedictum *Radoschicze*, videlicet villa *Radoschicze*¹⁾, *Wilczkovicze*²⁾, *Grodzysko*³⁾, *Zaborovicze*⁴⁾, *Mydzeza*⁵⁾, *Cloczko*⁶⁾ et minera dicta *Lanczen*⁷⁾; item eadem ecclesia et ipsius plebanus pro dote et fundo habet circa ipsam ecclesiam cimiterio contiguam aream pro curia, allodio et pomerio, satis competentem in latitudine et longitudine, hortum vero habet extra oppidum penes hortum *cupyecz*, alias in principio hortorum oppidanorum; item habet speciales areas pro domunculis vicarii et ministri; vicarii cum horto retro domum, et scholae cum parvo postico; item habet sufficientes agros in eadem haereditate oppidi *Radoschicze*, et primo specialem campum retro aream curiae et dotis plebanalis; item habet alium aryum agri inter agros *Piszczowskye*, *Smolarzewskye*, necnon *Luchnowskye* cum duobus pratis, in quo agro nemora excreverunt, prata tamen adhuc falcastrantur; item habet piscinam cum situ pro molendino penes viam publicam, quae vadit in *Chanczyny*, et aliam in superiori parte alias *wyierzchowiska* eiusdem piscinae, quae modo iacet deserta; item habet unam tabernam pro dote plebanali, quae pro censu solvit annuatim dimidiam sexagenam; item habet silvam cum mellificiis, quae incipit a via publica, quae ducit in *Chanczyny* usque ad viam, quae ducit de *Wilczkovicze* ad montem lapideum, sive ad montem, in quo exciduntur lapides molares, et a via eadem usque ad fluvium *Ostrow*, in qua silva habet et habuerunt sui praedecessores mellificia et venationes suas ferarum; habet et decimas.

Radoschicze, oppidum; decima manipularis post omnes et singulos agros ipsius oppidi etiam novalium proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem et eius plebanum in *Radoschicze*, et valor eius aestimatur ad tres marcas; non solvunt decimam canapi, sed conducunt.

Grodzysko, villa sub eadem parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praediales proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam et plebanum in *Radoschicze*, et aestimatur eius valor ad tres fertones.

albowiem napis nad drzwiami świadczy, że w roku 1004 wystawionym został (Baliński, *Starożytna Polska* II, 405). W rubrycellii dyecezyi rzeczonej z roku 1877 str. 46, położono rok 1604 jako rok założenia kościoła, zapewne skutkiem błędu drukarskiego, lub też miano na myśli rok odnowienia starożytnej świątyni. *Długosz* w swoim *Liber Beneficiorum* (t. I, 368) mówi o kościele w *Radoszycach* murowanym. W powyższym opisie podano także wyraźnie, że kościół był naówczas murowanym. Król *Władysław Jagiełło* często w *Radoszycach* przebywał i zapewne nie mało o kościele tamtejszym pamiętał. Podczas wojny z Krzyżakami zjechał się tu w roku 1411 z królową *Anną* i święto 3 Królów przepędził. W roku 1428 przeniósł je z prawa polskiego na niemieckie (Baliński l. c. II, 399—405).

1) *Radoszyce*, wieś i miasto. 2) *Wilczkowie*. 3) *Grodzisko*. 4) *Zaborowie*, dziś w parafii *Miedziera*. 5) *Miedziera*, wieś z osobnym kościołem parafialnym w roku 1621 z drzewa wystawionym, a w roku 1685 pod tyt. *ś. Stanisława* biskupa konsekrowanym, do którego przyłączono należące dotąd do parafii *radoszycyckiej* wsie: *Miedziera* i *Zaborowie*. 6) *Kłocko*, dziś w parafii i okolicy nie znane. 7) Zapewne *Łączeń*, dziś nie znany, jest tylko staw tego nazwiska, i młyn niegdyś na nim stojący tak nazywano. Dawniej w okolicy miasta kwitły liczne fabryki i lejarnie żelaza (Baliński, l. c. II, 402).

*Czyessle*¹⁾, villa sub parochia in *Malogoszcz*; decima manipularis post omnes agros curiales sive praediales provenit et spectat ad ecclesiam praefatam et plebanum in *Radoschicze*, cuius valor aestimatur ad tres fertones, aliquando magis.

*Curasskow*²⁾, villa sub parochia *Potrykozy*³⁾, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros tam emethonales quam curiae sive praedii demptis duobus arvis seu *nywy* in uno campo de agris curiae proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem in *Radoschicze*, et valor eius aestimatur ad quatuor, aliquando quinque marcas; et solvunt decimam canapi emethones de laneo per duos grossos, et conducunt; de dictis vero duobus arvis provenit ecclesiae in *Potrykozy*.

Minera *Lanczen*⁴⁾, sub eadem parochia in *Radoschicze*; decima manipularis post omnes et singulos agros eiusdem villae *mineras* proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem in *Radoschicze* et eius plebanum, et valor eius aestimatur ad unum fertonem.

Item emethones et oppidani nihil aliud solvunt plebano, solum colendam per unum grossum et denarium sancti Petri a qualibet persona per denarium unum, et contribuit collectori tres scotos et unum grossum pro quittantia.

20. LYPPA^{*)}, VILLA.

Taxata ad unam marcam argenti.

In eadem villa *Lyppa* ecclesia parochialis, tituli *S. Laurentii* et *S. Catharinae*, lignea, vetus de collatione laicorum haeredum de eadem *Lyppa*, de *magna Wola*⁵⁾, de *Sokolow*⁶⁾, de *Stawowicze*⁷⁾, de *Bobrowniky*⁸⁾ et *Pangow*⁹⁾, quam nunc obtinet dominus *Joannes Blizynsky*¹⁰⁾ nobilis citra vel ultra a duobus annis, qui pro sui sustentatione et ecclesiae oneribus adimplendis solet ex antiquo tenere vicarium et ministrum, prout et nunc tenet, et solet salariare vicarium decima manipulari in villa *Jakymowicze*, ministrum vero duabus marcis; item ad eam ipsam ecclesiam parochialem ex antiquo iure parochiali spectant et pertinent septem villae,

1) *Ciesle*. 2) *Kurassków*. 3) *Petrykozy*. 4) Kopalnia rudy żelaznej i lejarnia czyli fryszerka dziś nie istnieje.

*) *Lipa*, wieś szlachecka, należąca obecnie do dyecezyi *sandomirskiej* powiatu i dekanatu *końskiego*, według rubrycellii tejże dyecezyi (z roku 1877 str. 45) miała kościół parafialny drewniany już w roku 1129, który przez 6 przeszło wieków przetrwał, aż nareszcie chyłac się z starości ku upadkowi w roku 1761 nowym również drewnianym zastąpiony być musiał, który dotąd nie konsekrowany, nosi tytuł dawnego pod wezwaniem *ś. Wawrzyńca*. W roku 1416 na dniu 8 listopada występuje w konsystorzu *gnieźnieńskim* pleban tamtejszy, *Stanisław* jako świadek w sprawie dziesięcin z *Daleszewic* należących do *Zbigniewa*, kantora *sandomirskiego* (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 34b). Następca jego, *Piotr*, rozprawia się r. 1418 przed tymże konsystorzem o dziesięciny w *Lipie* z *Wachną*, starościną, dziedziczką tej włości (tamże f. 35b). We wsi *Ruda Maleniecka* do parafii należącej znajduje się od dawna kaplica publiczna (Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 45).

5) *Wola Wielka*. 6) *Sokolów*, wieś w parafii *żarnowskiej*. 7) *Stawowice*, w tejże parafii. 8) *Bobrowniki*, w parafii *Stanowiska*. 9) *Pągów*, w parafii *Borzykowo*. 10) *Jan Blizynski*, pleban.

videlicet dicta *Lyppa*, in qua ecclesia, *Jakymowicze*¹⁾, *Szkluczyn*²⁾, *Młodkowicze*³⁾, *Wola*⁴⁾, *Wyssynka*⁵⁾ et alia *Wyssynka*⁶⁾; item eadem ipsa ecclesia imprimis habet in eadem villa et haereditate aream specialem pro curia, allodio et pomerio plebani, hortum vero in campo eiusdem; item habet speciales alias areas ex alia parte ecclesiae eiusdem pro vicario et ministro, in quibus modo sunt domunculae seu aedificia sine hortis; item habet aliam specialem aream pro taberna penes aream plebani ex opposito scholae, et nulla alia fiebat taberna, solum plebanalis in eadem haereditate, quae modo est deserta, et haeres instituit aliam tabernam, ubi ante non erat; item habet ipsa ecclesia et eius plebanus specialem campum satis spatiosum in longitudine et latitudine, et silvam retro eiusdem plebanalis campi cum duobus pratis, unum pratum, quod iacet inter agros plebani et silvam plebani, aliud vero pratum iacet in eadem haereditate sub villa *Szkluczyn*; item habet duas piscinas sub eadem villa *Szkluczyn*, non bene reformatas propter absentiam plebani. Habet et decimas infrascriptas.

Lyppa, villa, in qua ecclesia parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros curiales sive praediales necnon (ex) agris novalibus emethonum proveniens pertinet ad eandem ecclesiam, et eius plebanum in *Lyppa*, et valor eius aestimatur ad duas sexagenas; de aliis vero agris antiquis emethonum decima provenit cuidam praebendae *Sandomiriensi*.

Jakymowicze, villa sub eadem parochia *Lyppa*; decima manipularis post omnes et singulas araturas sex pronunc nobilium eorumque agros praediales proveniens spectat et pertinet ad eam ipsam ecclesiam in *Lyppa*, et percipit eam vicarius; et valor eius aestimatur aliquando ad duas sexagenas, aliquando ad tres marcas; canonicus vero *Sandomiriensis* in eadem villa percipit decimam manipulearem de duobus laneis emethonalibus duntaxat

Pagow, villa sub parochia⁷⁾ decima tamen manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praediales proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem in *Lyppa*, et valor eius aestimatur aliquando ad unam sexagenam, aliquando magis vel minus.

Bobrownylci, villa sub parochiali *Stanovyska*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros ipsius totius villae proveniens pertinet et spectat ad dictam parochialem ecclesiam et eius plebanum in *Lyppa*, et eius valor aestimatur ad tres marcas cum dimidia; et solvunt emethones decimam canapi.

Wola, villa sub eadem parochiali in *Lyppa*; decima manipularis post omnes et singulos agros ipsius villae, quia non est ibi aliqua curia aut agri, proveniens spectat et pertinet ad dictam parochialem et plebanum in *Lyppa*, et aestimatur eius valor ad duas marcas; non solvunt decimam canapi.

*Wyssynka Mnowsky*⁸⁾, villa sub eadem parochiali; decima manipularis post omnes et singulos agros eiusdem totius villae proveniens spectat et pertinet ad praefatam parochialem et eius plebanum in *Lyppa*, et valor eius aestimatur ad unam marcā.

¹⁾ *Jakimowice*. ²⁾ *Szkucin*. ³⁾ *Młodkowice*. ⁴⁾ *Wola*. ⁵⁾ *Wyszyna Machorska* i *Wyszyna Rudzka*. ⁶⁾ *Wyszyna Falkowska*. Przybyły później osady: *Biały Eug*, *Budy*, *Cis*, *Grzeszczyn*, *Hucisko*, *Nadzieja*, *Ruda Maleniecka*, *Słomiana*. ⁷⁾ *Brzyków*. ⁸⁾ *Wyszyna Machorska (Mniowskiego)*.

Młodkowicze, villa sub eadem parochiali; decima manipularis post agros curiales sive praediales in ipsa villa proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Lyppa*, et valor eius aestimatur ad dimidiam marcā.

*Wola Przedslai*¹⁾, sub parochiali *Zarnow*; decima manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praediales et duarum hortulaniarum proveniens spectat ad saepedictam parochialem in *Lyppa* et eius plebanum, et aestimatur valor eius ad quatuor marcas.

*Daleschewicze*²⁾, villa sub eadem parochiali in *Zarnow*; decima manipularis post agros praediales sive curiae duntaxat proveniens spectat et pertinet ad parochialem praedictam et plebanum in *Lyppa*, et aestimatur valor eius ad unam marcā.

*Sokolow*³⁾, villa sub eadem parochiali in *Zarnow*, decima tamen manipularis post omnes agros curiales sive praedii et post hortulaniam proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam et plebanum in *Lyppa*, et aestimatur valor eius ad tres fertones.

*Stawowicze minor*⁴⁾, sub eadem parochia *Zarnow*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros curiarum duarum sive praediorum et post trium hortulaniarum proveniens spectat et pertinet ad praefatam ecclesiam et plebanum in *Lyppa*, et aestimatur valor eius ad unam marcā cum dimidia.

*Stawowicze maior*⁵⁾, sub eadem parochia, decima tamen manipularis post omnes certos agros emethonales, alias dimidiae villae, proveniens spectat ad dictam ecclesiam et plebanum in *Lyppa*, et aestimatur valor eius ad tres marcas.

Emethones de villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt, solum colendam per unum grossum, et a qualibet persona denarium sancti Petri per unum denarium; et contribuit collectori tres scotos et unum grossum pro quittance.

21. FFALKOW*), OPPIDUM.

Taxatur ad quinque marcas argenti.

In eodem *Ffalkow* ecclesia parochialis murata, tituli *S. Trinitatis*, necnon *S. Matthaei* et *Mathiae evangelistae* et *apostolorum*, de collatione haereditis in ea-

¹⁾ *Wola Przeclawska*, dziś w parafii *żarnowskiej* nie znana. ²⁾ *Daleszowice*. ³⁾ *Sokolów*.

⁴⁾ *Stawowice*, ⁵⁾ *Stawowiczki*, wieś w parafii *żarnowskiej*.

*) *Falków*, wieś szlachecka, położona w dekanacie i powiecie *końskim* dyecezyi *sandomirskiej*, gniazdo rodziny *Falkowskich* h. *Doliwa*, do której należał *Piotr z Falkowa*, zwany *Szyrzyk* albo *Jerzyk*, biskup *krakowski*, zmarły w *Awinionie* roku 1348 po uzyskanej od papieża *Klemensa VI* prekonizacyi na biskupstwo (Monum. Polon. histor. III, 368. 369. Paprocki, Herby str. 237. Niesiecki l. c. II, 143. Łętowski, Katalog I, 260. 261). Być może, że tenże biskup fundował tam kościół parafialny, o którym jako dawnym wspominają akta konsystorza *gnieźnieńskiego* w początku wieku XV (Excerpta ex actis Consist. Gnesn.). Dzisiejszy kościół mурowany stanął nakładem któregoś z *Falkowskich* w r. 1420. Według *Niesieckiego* żył w tym właśnie czasie *Piotr z Falkowa*, najprzód podsedek, a potem sędzia ziemski *sandomirski* (Korona II, 143). Być może, że on był fundatorem starożytnej, dotąd dobrze utrzymanej świątyni pańskiej (cfr. Rubryc. sandom. z r. 1877 str. 45). *Długosz* wspomina w *Liber Beneficiorum* (t. I, 324) o kościele mурowanym i o dziedzicu *Falkowa*, *Janie Giżyckim* h. *Gozdawa*. Na cmentarzu grzebalnym w miejscu jest kaplica publiczna pod wezwaniem *s. Zofii*, druga takż w wsi *Zbójno* (tamże).

dem *Ffalkow*, quam pronunc obtinet *Michaël de Jasskow* ¹⁾ nobilis, actu presbyter dioecesis *Plocensis* et residens, qui pro sui sustentatione, prout ex antiquo, et oneribus ipsius ecclesiae adimplendis solet tenere servareque vicarium et ministrum; cui vicario pro salario annuo solet dare duas marcas, aut decimam manipulem post villam *Bedlno* ²⁾, ministro vero similiter decimam manipulem post villam plebani in *Bedlno*, dictam *Malikow* ³⁾. Item ex eadem parochiali ecclesia in *Ffalkow*, fructibusque ipsius alia parochialis ecclesia in *Czyrmino* est fundata, dotata et erecta, in signum cuius adhuc eadem ecclesia in *Ffalkow* et eius plebanus post villas eiusdem parochialis ecclesiae in *Czyrmino* ⁴⁾ denarium sancti Petri a personis, ut moris et iuris est, per unum denarium percipit, et de utraque collectori camerae apostolicae contribuit; item ultra praedictam parochialem ecclesiam in *Czyrmino*, est etiam similiter pro parte ex fructibus et proventibus eiusdem parochialis ecclesiae in *Ffalkow* fundata, dotata et erecta certa capellania seu praebenda perpetua in eadem ecclesia parochiali in *Ffalkow* per haereditatem ipsius oppidi *Ffalkow*. Ad quam quidem ecclesiam parochialem in *Ffalkow* ex antiquo iure parochiali ac pronunc spectant et pertinent, dictum oppidum *Ffalkow*, necnon villae, videlicet *Skornycze* ⁵⁾, *Planskovicze* ⁶⁾ cum minera *Turovicze* ⁷⁾, *Starzechovicze* ⁸⁾, *Lank* ⁹⁾ alias *Nievola* ¹⁰⁾ minera, *Wola* ¹¹⁾ praebendarii, *Studzyniecz* ¹²⁾ et *Olschamovicze* ¹³⁾. Item eadem ecclesia et eius plebanus imprimis pro dote et fundo in eadem haereditate et circa ecclesiam satis latam et spatiosam habet aream, in qua area est curia plebanalis, allodium, stabula, hortus, pomeria, piscinula et pratum, de quo prato ad minus de foeno colligi potest dimidius acervus, necnon et aliam piscinulam post castrum domini haereditis; item habet alias speciales areas pro domunculis vicarii et ministri, et in eis sunt pronunc constructae domunculae cum viridariis. Item habet villam *Studzyniecz* sub eadem parochia *Ffalkow*, in qua non sunt agri in laneos distincti seu divisi, sed sunt modo quatuor emethones possessionati, habentes agros, et quilibet eorum pro censu solvit per quatuordecim grossos, et unusquisque laborat unam diem in septimana aratro, curru aut quodcumque onus laboris; non dant ova aut aliquos gallos, solum censum praedictum et laborant unam diem, et habet solum unum hortulanum, et debet laborare diem *pyessye*; item habet in eadem villa praedium plebanus, seu agros praediales, in quibus agris dicti emethones et plebanus proprio aratro laborant, tamen non in eadem villa, sed ad ecclesiam solet conducere frumenta. . . . Non habet tantum prata, solum desertas hortulanas duas pro pratis communiter, nec habet in eadem villa aliquam tabernam, seu aream pro taberna; item habet in eadem villa et haereditate tres piscinas non nimis magnas et piscinulam, et habuit aliquando circa unam piscinam molendinum, quod a multis annis manet desertum; item habet et silvas, borras, et nemora sufficientia et mellificia in borra; item eadem villa, ab adiacentibus villis in parte limitata, et in parte a bonis haereditis sunt destructi limites, sunt tantum signa; item habet et decimas.

¹⁾ *Michał z Jasskowa*, pleban. ²⁾ *Bedlno*, w powiecie *opoczyńskim* dyecezyi *sandomirskiej*.
³⁾ *Malków*. ⁴⁾ *Czyrmino*, w powiecie *końskim* dyecezyi *sandomirskiej*. ⁵⁾ *Skórnica*. ⁶⁾ *Płaskowice*.
⁷⁾ *Turowice*. ⁸⁾ *Starzechowice*. ⁹⁾, ¹⁰⁾ ani jedna ani druga osada dziś w parafii i okolicy nie znana.
¹¹⁾ *Wola Szkuca*. ¹²⁾ *Studzieniec*. ¹³⁾ *Olszchamowice*. Przybyły później osady: *Franciszków*, *Giergiewskoje*, *Julianów*, *Podzamcze*, *Rudka*, *Rudzisko*, *Sep*, *Szpinek*, *Turowicz*, *Zbójno*.

Ffalkow, oppidum praefatum; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae domini haereditis, etiam quos colunt aliqui oppidani de agris praefatae curiae emensuratos, necnon advocatae eiusdem oppidi proveniens spectat pertinetque ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Ffalkow*, et valor eius aestimatur aliquando ad unam sexagenam, aliquando magis vel minus, et hoc ex eo, quia coluntur agri deserti oppidanorum, de quibus provenit decima cantori *Sandomiriensi* pro curia.

Olschamovicze, villa sub eadem parochiali in *Ffalkow*; decima manipularis de omnibus et singulis agris praedialibus sive curialibus, etiam quos colunt aliqui emethones, provenit alternatis vicibus ecclesiae praefatae et plebano in *Ffalkow*, et vicibus alternatis percipiunt eam mansionarii in *Banthkow*, et valor eius aestimatur ad dimidiam sexagenam.

Starzechovicze, etiam sub eadem parochia *Ffalkow*; decima manipularis post omnes et singulos agros tam emethonales quam praediales proveniens spectat et pertinet ad praefatam ecclesiam et eius plebanum in *Ffalkow*, et valor eius aestimatur aliquando ad duas marcas, aliquando magis vel minus. Non est ibidem decima canapalis.

Krassoczyn ¹⁾, villa, et in ea ecclesia parochialis, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales spectat et pertinet ad praefatam ecclesiam parochialem in *Ffalkow* et eius plebanum, et aestimatur valor eius ad duas saxagenas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Item oppidani et de villis emethones nihil aliud solvunt, solum colendam et a persona denarium sancti Petri per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae omni anno octo scotos et unum grossum pro quittance, simul cum ecclesia in *Czyrmino*.

PRAEBENDA in eadem *Ffalkow*; in eadem ecclesia parochiali praebenda seu capellania perpetua, non habens titulum aliquod (sic) alicuius altaris; de collatione haereditum in eadem *Ffalkow*, quam pronunc obtinet quidam *Franciscus de Leopoli*, actu presbyter, qui pro oneribus omni septimana obligatur in eadem ecclesia parochiali ad legendum duas missas pro defunctis benefactoribus et *de beata Maria virgine „salve sancta parens“* per se vel per alium. Qui quidem praebendarius habet pro curia specialem aream et hortum retro domum et allodium; item habet inter oppidanorum agros duos laneos agri in longitudine et latitudine cum oppidanorum agris mensuram habentes in duplo maiorem; item habet piscinam, circa quam piscinam seu in eadem piscina molendinum de iure seu ex privilegio sibi construere potest; necnon piscinulam inter hortos civiles ante aream plebani.

Item habet villam, dictam *Wola Skuczka*, sub eadem parochia, cum omnibus proventibus, censibus, in qua non sunt aliqui agri praediales, sed coluntur pronunc agri deserti pro praebendario, et conducuntur frumenta in *Ffalkow* ad allodium

¹⁾ *Krasocin*, wieś z kościołem parafialnym w dekanacie *włoszczowskim* dyecezyi *krak.-kieleckiej*.

praebendarii; in qua villa modo sunt sex emethones possessionati, et solvunt tres emethones pro censu annuo per decem et octo grossos, et tres per fertonem, et quilibet laborat unam diem in septimana, et dant omni anno per duos capones, et triginta ova, necnon et per duos coros avenae; item habet in eadem villa praebendarius certa prata, de quibus potest colligere unum acervum de foeno, et alium de pratis, quae habet in silva *Gransczyn*; habet etiam borras pro mellificiis et de silvas sufficientes; item est in eadem villa area specialis pro taberna, et fuit aliquando et alia pro hortulano; item in haereditate *Ffalkow* ultra praemissa habet hortulanium retro dotem, seu in parte dotis praebendae, penes rivulum, et solvit (hortulanus) pro censu sex grossos omni anno et laborat omni septimana diem *pyessy*. Qui quidem hortulanus habet speciale pratum et hortum, et de agris praebendarius suis pro suo velle et arbitrio impertitur eidem. Item habet certum pratum ipse praebendarius, quod iacet iuxta viam, quae ducit in villam *Starzechowice*, de quo potest colligere omni anno per quatuor currus de foeno. Habet et decimas infrascriptas.

*Sitow*¹⁾, villa sub parochiali in *Oppoczno*²⁾, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros totius ipsius villae emethonalibus (sic) et hortulanorum proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem et eius praebendarium in *Ffalkow*; et valor eius aestimatur aliquando ad sex marcas minus uno fertone, aliquando minus; et solvunt decimam canapi per grossum.

*Swychow*³⁾, villa sub parochia *Conyemlothy*⁴⁾ dioecesis *Cracoviensis*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiales proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem et praebendarium in *Ffalkow*, et valor eius aliquando aestimatur ad viginti grossos, aliquando magis.

Turovicze, villa sub parochiali in praefata *Ffalkow*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales seu curiales proveniens spectat et pertinet ad praebendarium in *Ffalkow*, et valor eius aestimatur ad unum fertonem, aliquando magis.

Skuczyn, villa sub eadem parochiali in *Ffalkow*; decima manipularis de certis agris praedialibus proveniens spectat et pertinet ad praebendam seu praebendarium in eadem *Ffalkow*, et valor eius, quando coluntur agri, de quibus decima provenit praebendario, aestimatur ad aliquot grossos.

22. CZYRMNO*), VILLA.

Taxata ad unum fertonem argenti.

In eadem *Czyrmno* ecclesia parochialis lignea, ex parochiali in *Ffalkow* erecta, et in parte dotata, tituli *Visitationis gloriosae virginis Mariae et S. Nicolai*, de

¹⁾ *Silbu*. ²⁾ *Opoczno*, w dekanacie i powiecie *opoczyńskim*, dyecezy *sandomirskiej*. ³⁾ *Swiechów*, jedyna wieś tego nazwiska w parafii *oporowskiej* w dekanacie *kutnowskim* (Skorowidz Król. Pol. t. II, 196). ⁴⁾ *Koniemłoty*, w dekanacie *stopnickim* dyecezy *krakowsko-kieleckiej*.

*) *Czyrmno*, wieś szlachecka, dziś w dyecezy *sandomirskiej*, dekanacie i powiecie *końskim* położona, gniazdo niezawodnie jednej z familii *Czermińskich*, należąca niegdyś do kościoła parafialnego w *Falkowie*. Za staraniem dziedziców, którzy tam kościół drewniany wystawili i uposażyli, tenże

collatione laicorum haeredum in eadem *Czyrmno*, quam pronunc obtinet *Nicolaus de Raczo*¹⁾, actu presbyter et circa ipsa residens; non habet vicarium, solum ministrum, cui pro salario dat colendam post villam praedictam *Czyrmno*; et nulla alia villa iure parochiali pertinet ad eandem ecclesiam parochialem, solum ipsa villa *Czyrmno*; item eadem ipsa ecclesia parochialis et eius plebanus imprimis pro dote et fundo habet circa ipsam ecclesiam pro curia plebanali aream satis pro suo statu latam et spatiosam, ad spatium trium lancorum in latitudine se protendentem, et in eadem area est curia plebanalis et scholae domuncula; item habet agrum areae et ecclesiae praedictae contiguum, in latitudine trium lancorum, in longitudine vero octo stadiorum mensuram tenens (sic); item penes viam, quae ducit in *Przedborz*, habet partem agri, in quo potest seminare tres coros siliginis et piscinam, quam ipse plebanus modernus noviter construxit seu fecit in nova radice; item habet et aliam piscinam antiquam inferius dictae novae piscinae et versus villam *Czyrmno* iacentem; item habet alium specialem agrum penes viam, quae ducit in *Ffalkow*, iacentem penes agros tabernae, quae est retro ecclesiam, in quo agro possunt seminari duodecim cori siliginis, in longitudine duorum stadiorum, in latitudine vero sexaginta sulcorum; item habet et specialem borram cum mellificiis et silvam in medio eiusdem borrae iacentem, sub villa *Raczkow*²⁾, quae quidem borra et silva plebanalis iacet inter publicas vias, ab una parte viae, quae vadit de *Czyrmno* ad *Wolborz*, et ex alia parte viae, quae vadit de eadem *Czyrmno* per villam *Raczkow* in *Pyotrkow*; incipit autem ipsa borra a campis ipsius haereditatis *Czyrmno*, et terminatur via, quae vadit de villa *Skornycze*³⁾ in *Przedborz* et ad molendinum villae *Raczkow* dictum *Oyrzenya*⁴⁾; item habet hortum in medio villae ipsius *Czyrmno* ante domum et aream plebanalem, de quo solet habere de foeno quinque currus foeni; item habet tres hortulanas et in eis hortulanos habentes speciales areas, hortos retro domus eorum habentes, et alios ante domus eorum in medio villae, de quibus unusquisque de proprio potest colligere et habere omni anno unum currum de foeno; iacent autem dictae hortulanae penes aream plebanalem, una penes aliam indivisae; item habent dicti hortulani et hortulanae unum lancum de agris inter ipsos ad aequales partes divisum, iacentem inter agros et lancos emethonales. Qui quidem hortulani non solvunt ipsi plebano aliquem censum, sed neque alicui alteri, exceptis contributionibus regalibus, quas solvunt cum emethonibus, sed solum omni septimana unam diem laborant ipsi plebano quoscunque labores pedester. Habet insuper decimam unam.

Czyrmno praefata; decima manipularis post omnes et singulos agros curiales sive praediales, etiam de agris iacentibus sub villa *Raczkow*, alias sub borra plebanali praedicta, proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam et eius plebanum in *Czyrmno*, et valor eius aestimatur ad duas sexagenas; post agros vero emethonales decimam percipit plebanus de *Konskye*; item emethones de eadem

w wieku XIV przez arcybiskupa *gnieźnińskiego* parafii *falkowskiej*, erygowany został kanonicznie jako parafialny, jak opis powyższy świadczy. Dzisiejszy kościół drewniany w miejsce pierwotnego w roku 1521 przez dziedziców miejscowych wystawiony, dotąd nie jest konsekrowany (Rubryc. sandom. z roku 1877 str. 44).

¹⁾ *Mikołaj z Raczna*, pleban. ²⁾ *Raczki*, w parafii *przedborskiej*. ³⁾ *Skornica*, wieś w parafii *Falkow*. ⁴⁾ *Ojrzeń*, młyn dziś nie znany.

Czyrmino de quolibet lanco possessionato plebano eidem et ecclesiae in *Czyrmino* solvunt missalia per unum corum siliginis et per duos coros avenae pro festo *sancti Martini* aut *Natalis Christi*; hortulani vero per quartam alias *czwycerz* solvunt duntaxat siliginis; solvunt nihilominus ipsi emethones colendam per unum grossum, etiam hortulani, quam recipit minister, et denarium *sancti Petri* a qualibet persona recipit plebanus de *Ffalkow*.

23. PYLCZYCZA*), VILLA.

Taxata ad dimidiam marcam.

In eadem *Pylczyca* ecclesia parochialis lignea pauper et defectuosa, tituli *S. Michaelis*, de collatione laicorum de eadem *Pylczyca* et *Głubczow*¹⁾ haeredum, quam pronunc obtinet *Helias de Smogorzew*²⁾, actu presbyter, citra vel ultra a quatuor annis, et residens actu circa ipsam ecclesiam, qui propter paucitatem proventuum non potest tenere vicarium, solum ministrum, qui pro salario solet habere dimidiam sexagenam a plebano. Ad quam quidem ecclesiam ex antiquo iure parochiali pertinent quatuor villae, videlicet dicta *Pylczyca*, *Stupp*³⁾, *Wola*⁴⁾, *Skamppe*⁵⁾ et *Ruda*⁶⁾. Item eadem ecclesia et eius plebanus in *Pylczyca* imprimis pro dote et fundo habet circa ipsam ecclesiam et cimiterio contiguam aream, satis latam, ad mensuram unius lanci in latitudine, cum allodio, pomerio et curia, et ex opposito hortum cum domuncula pro ministro, et retro dictum hortum habet agrum in latitudine unius lanci mensuram, in longitudine vero quatuor stadia, usque ad silvam similiter mensuram habens (sic); item retro dictam aream plebanalem habet alium agrum in latitudine quadraginta sulcorum, in longitudine vero duorum stadiorum; item habet et pratum retro prioris dicti ipsius agri sub silva, de quo prato potest colligi de foeno unus acervus; item habet et alium agrum, dimidium laneum, iacentem inter agros emethonales dictae villae in medio campi, mensuram aliorum agrorum emethonalium tenens (sic), et hortum penes publicam viam, quae vadit per *Czyrmino*, et similiter dictus dimidius laneus agri donatus ecclesiae per olim dominum *Joannem* haeredem in *Pylczyca*. Qui quidem dominus olim *Joannes* ultra dictum laneum dimidium dedit ecclesiae eidem in *Pylczyca* obstaculum in piscina sua, in qua est minera in superioritate piscinae alias *na wyerzchowysku*, et habet plebanus eadem donata in possessione; item habet

*) *Pylczyca*, wieś szlachecka, należąca dziś do dyecezyi *sandomirskiej* dekanatu i powiatu *końskiego*, gniazdo rodziny *Pylczyckich* h. *Topór* w województwie *sieradzkim* rozrodzonej, która się z *Maslomiat* pisała i zapewne tam już przynajmniej w pierwszej połowie wieku XV kościół parafialny założyła i uposażyła (Niesiecki l. c. III, 600), o którym, jako od dawna istniejącym opis powyższy i akta konsystorskie z końca wieku tegoż świadczą. W miejsce starożytnego kościoła drewnianego upadkiem grożącego stanął w roku 1859 kosztem patrona i parafian nowy murowany, który dotąd nie został konsekrowany (Rubryc. sandom. cit. f. 46).

¹⁾ *Głubczow*, wieś w parafii *Racławice* w dyecezyi *krak.-kielockiej*, dekanacie *miechowskim*.

²⁾ *Eliasz z Smogorzewa*, pleban. ³⁾ *Stupia*. ⁴⁾ *Wola*. ⁵⁾ *Skampe*, wieś i osada leśna. ⁶⁾ *Ruda Pylczycka*.

et partem borrae inter limites haereditatum *Pylczyca* et *Czyrmino*, post mineram *Pylczyczska* cum mellificiis; item habet aliud pratum inter limites villae *Stupp*, et villae *Wola*, de quo posset esse de foeno unus acervus, sed negligentia non reformationis nemora excreverunt in eodem prato pronunc. Habet et decimas.

Stupp, villa sub eadem parochia *Pylczyca*; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat ad dictam parochialem in *Pylczyca* et eius plebanum, et valor eius aestimatur aliquando ad duas marcas, aliquando minus; et solvunt decimam canapi de lanco per duos grossos.

Pylczyca villa, in qua parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praediales proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et eius plebanum in *Pylczyca*, et valor eius aestimatur aliquando ad dimidiam marcam, magis vel minus; post emethonales vero agros percipit plebanus decimam in *Mynyn*.

Głubczow, villa sub parochia *Racławicze*, dioecesis *Cracoviensis*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praediales proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam praedictam parochialem et plebanum in *Pylczyca*, et aestimatur valor eius ad duas marcas, quia eam occupat dominus haeres *Potoczsky*¹⁾.

Ruda Pylczyczska; decima manipularis de omnibus agris eiusdem minerae proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam in *Pylczyca* et eius plebanum, et valor eius aestimatur, quando seminatur, ad unum fertonem.

Emethones de parochia eiusdem ecclesiae nihil aliud solvunt plebanis, solum colendam per unum grossum et denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae duos scotos et unum grossum pro quittantia.

24. CRASSOCZYN*), VILLA.

Taxata ad dimidiam marcam argenti.

In eadem *Crassoczyn* ecclesia parochialis lignea, tituli *S. Dorotheae*, defectuosa in apparamentis et aliis, de collatione laicorum haeredum de eadem *Crassoczyn*,

¹⁾ *Potocki*.

*) *Krasocin*, wieś pierwotnie królewska, położona dziś w dyecezyi *krakowsko-kielockiej*, w dekanacie i powiecie *włoszozowskim*, którą z miastem *Wodzisławiem* albo *Włodzisławiem* i innymi okolicznymi włościami *Kazimierz W.* nadał *Przedborzowi* i *Pakosławowi* h. *Zadora*. Ci odtąd *Włodzisławskimi* pisać się poczęli i jak opis powyższy świadczy, potomkowie ich jeszcze w początku wieku XVI byli dziedzicami *Krasocina* (Paprocki, Herby Król. Pol. str. 635). Tej to rodzinie niezawodnie zawdzięcza na zamku w *Krakowie* podaje, że z części ról wsi *Gruszczyna* dziesięcina wytyczna od dawna należała do kościoła parafialnego w *Krasocinie* (Liber Beneficior. t. I, f. 594, 595). Dzisiejszy kościół murowany stanął w roku 1856 w miejsce dawnego drewnianego, od starości do upadku się chylącego, nakładem dziedzica miejscowego, *Ignacego Stojowskiego*. Kościół ten dotąd nie jest konsekrowany (Rubryc. dyec. *krak.-kielockiej* z r. 1877 f. 22).

dine vero quatuor stadorum; item habet et pratum in borra plebanali, de quo possunt colligi quatuor currus de foeno. Habet insuper et borram cum mellificiis iacentem inter viam, quae vadit in *Lyppno*, et inter aliam viam, quae ducit in *Curzelow*, incipit autem ab agris plebani et terminatur via, quae vadit de *Vysnycze* in *Curzelow*; item, ut famatur, habuit et duas tabernas in eadem villa *Coslow*, inter tabernas domini haeredis, quarum una iacebat penes tabernam, in qua moratur *Stanislaas Churzel*, et ex opposito eius alia; quae amissa sunt negligentia moderni plebani praedecessorum, per amissionem litterarum foundationis. Habet et decimas infrascriptas.

Coslow, in qua parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praediales proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam parochialem in *Coslow*, et valor eius aestimatur aliquando ad unam marcam, aliquando magis vel minus; post emethonales agros decima provenit in *Cracoviam*.

Ludynya, villa sub eadem parochiali in *Coslow*; decima manipularis post omnes agros curiae sive praediales proveniens spectat pertinetque ad parochialem et eius plebanum in *Coslow*, et aestimatur eius valor ad unam marcam; post emethonales vero agros percipit eam decanus *Curzeloviensis*.

Czesthkow, villa sub eadem ecclesia parochiali; decima manipularis post omnes et singulos agros ipsius villae totalis proveniens spectat ad eandem ecclesiam in *Coslow* et ipsius plebanum, et aestimatur eius valor ad duas marcas, quia solum modo sunt in eadem tres emethones, et solvunt decimam canapi in canapis de lanceo per quatuor ligaturas.

Lyppno, villa sub ecclesia parochiali in *Conyeczno*¹⁾, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros duarum curiarum ipsius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam parochialem et eius plebanum in *Coslow*, quam ante dabat plebanus vicario pro salario, et valor eius aestimatur pronunc aliquando ad unam sexagenam, aliquando magis vel minus.

*Dolowathka*²⁾, villa sub eadem ecclesia parochiali in *Conyeczno*, decima tamen manipularis post unum campum praedialem sive curiae quondam, qui campus iacet versus villam seu haereditatem *Conyeczno*, provenit spectatque, dum et quando colitur, ad praefatam ecclesiam parochialem et eius plebanum in *Coslow*, et valor eius aestimatur ad aliquot grossos.

*Przybyradow*³⁾, villa sub eadem ecclesia parochiali in *Conyeczno*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praediales proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam in *Coslow*, et valor eius aestimatur aliquando ad unum fertonem, aliquando magis vel minus.

Kluczewsko, villa sub ecclesia parochiali in *Curzelow*; decima tamen manipularis post omnes et singulos agros curiales sive praedii proveniens alternatis vicibus spectat ad eandem ecclesiam parochialem et plebanum in *Coslow*, et alternatis vicibus ad vicarios ecclesiae *Curzeloviensis*; et valor eius aestimatur ad unam marcam.

*Lagyewnyky*⁴⁾, villa sub parochia *Dimryn*⁵⁾; decima tamen manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praediales proveniens spectat et pertinet ad

1) Lipno, dziś w parafii *Koslow*. 2) Dolowathka. 3) Przygródów. 4) Łagiewniki. 5) Dmenin.

eandem ecclesiam parochialem in *Coslow*, et solvit haeres loco decimae omni anno per dimidiam sexagenam ex antiquo contractu, ut credit modernus plebanus, per suum antecessorem facto. Mandatur, ut illam provideat, et contractum forsitan in damnum ecclesiae factum rescinderet.

Emethones ex villis parochiae nihil aliud solvunt, solum de lanceo loco colendae per unum grossum et per denarium a qualibet persona pro denario sancti Petri; et contribuit collectori camerae apostolicae quinque grossos et sextum pro quittance.

26. CHOTHOW^{*)}, VILLA.

Taxata ad quatuor marcas argenti.

In eadem *Chotow* ecclesia parochialis lignea, vetustate consumpta, sed parietes hinc inde lignis ab extra et ab intra ligati, et fere in reparatione defectuosa, tituli *sancti Stanislai et Bartholomaei*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Chotow*, alternatis tamen vicibus, quia duo haeredes in eadem villa, videlicet, filius olim domini *Petri Schaffranycz*¹⁾ et filii olim *Pauli Chotowsky*²⁾, quam pronunc obtinet honorabilis *Nicolaus* haeres de eadem *Chotow*³⁾, frater dicti olim *Pauli*, ex praesentatione olim antecessoris domini *Schaffranycz*, qui quidem plebanus, prout ex antiquo, pro sui sustentatione et ecclesiae oneribus adimplendis servat vicarium et ministrum circa ipsam ecclesiam, cui quidem vicario pro salario solvit annuatim per duas marcas, et ministro dimidiam sexagenam; item ad eam ipsam ecclesiam iure parochiali ex antiquo quinque villas, videlicet dicta *Chotow*, *Olesno*⁴⁾, *Wola Oleschenska*⁵⁾, *Swydno*⁶⁾ et *Motyczno*⁷⁾ spectant et pertinent, et in ea percipiunt ecclesiastica sacramenta; item eadem ipsa ecclesia et ipsius plebanus circa ipsam ecclesiam in haereditate *Chotow* habet ex antiquo pro dote et fundo ex una parte versus orientem satis latam et spatiosam pro conditione plebani, pro curia, allodio, et stabulis aream cimiterio contiguam; ex alia vero parte ecclesiae versus occi-

*) *Chotów*, wieś szlachecka w dyecezyi *krakowsko-kieleckiej* dekanacie *włoszowski*, gniazdo rodziny *Chotowskich*, jak świadczy opis powyższy, od których połowę dziedzictwa nabyli *Szafraniec*, miała kościół parafialny przynajmniej już na początku wieku XIV, albowiem w roku 1415 dnia 3 marca *Sulko*, pleban tamtejszy, rozprawia się przed sądem konsystorza *gnieźnieńskiego* z *Marcinem* i *Adamem* dziedzicami *Pniew* (w parafii *Krośniewice* w dekanacie *kutnowskim*) o dziesięcinę tamże, opierając się na dawnych kościoła swego prawach (Excerpta ex actis Consist. Gnesu. f. 13). W początku wieku XVI kościół starożytny drewniany tak był od starości podupadły, że się restaurować nie dał. Po jego zupełnym upadku nie został, zdaje się, odbudowany, gdyż od niepamiętnych czasów parafia doń należąca wcieloną została do *Oleszna*, a kościoła *chotowskiego* dziś nie ma śladu. Z parafii zatem *chotowskiej* powstała *oleszńska*, gdyż *Oleszno* i wsi niżej wymienione należały jeszcze około roku 1521 do pierwszej. Kościół w *Olesznie* wymurował około roku 1630 *Marcin Szyszkowski*, biskup *krakowski* (Rubryc. dyec. *krak.-kiel.* z r. 1875 f. 22).

1) *Piotr Szafraniec*, kasztelan *wiślicki* r. 1505, starosta *malborski*, *radomski* i *sochaczewski* (Paprocki l. c. 110. Nissiecki l. c. IV, 197). 2) *Paweł Chotowski*. 3) *Mikołaj Chotowski*, pleban. 4) *Oleszno*. 5) dziś *Wola Świdnicka*. 6) *Świdno*. 7) *Motyczno*. Oprócz tych stanowią dziś parafią w *Olesznie* osady: *Dąbrówki*, *Kuźnica*, *Porąbki*, *Ostrogórka*, *Zabrody*, *Żelaznica*.

dentem alias duas pro vicario et ministro areas, et in eisdem domunculas cum viridariis, protenditur autem latitudo dictarum arearum simul cum ecclesia citra vel ultra, quam unus laneus cum dimidio; habet insuper unum laneum agri ex opposito dictarum arearum ministri, vicarii et cimiterii inceptionem suam habens (sic), et terminationem protensione usque ad borram, in latitudine citra vel ultra quadraginta sulcorum mensuram habens (sic); habet etiam pratum in alia haereditate, villa videlicet *Swydno*, iacens penes villam versus occidentem, de quo possunt colligi de foeno aliquando decem currus, aliquando undecim, interdum etiam novem currus, iuxta tempus et graminum exigentiam. Quem quidem laneum agri et pratum olim *Joannes Boguczky*¹⁾ plebanus pro alio speciali agro et prato quod habuit ecclesia et plebanus a fundatione penes stagnum, quod iacet penes viam, quae ducit in *Crassoczyn*²⁾, a nobili olim *Nicolao Mnyskowsky*³⁾, haerede in eadem *Chothow*, ex causa permutationis recepit; item habet et hortum in eadem villa, in fine villae, iacentem inter piscinam haeredis et cmethonem *Petrum Prossyathko*⁴⁾, in latitudine et longitudine excedentem dimidium stadii, ac tamen pronunc ex elevatione aggeris piscinae haeredis praedicti dimidiam partem dicti hortus (sic) inundatione aquarum destruxit. Habet et decimas infrascriptas.

Chothow, villa eadem, in qua parochialis ecclesia; decima manipularis post omnes et singulos agros ipsius villae totius proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam et plebanum in *Chothow*, et valor eius aestimatur aliquando ad tres marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Olesno, villa sub eadem parochiali; decima manipularis post omnes et singulos ipsius villae agros etiam praediales provenit spectatque ad ecclesiam parochialem et plebanum praedictum in *Chothow*, et valor eius aestimatur aliquando ad novem marcas, aliquando magis vel minus. Solvunt etiam decimam canapi de laneo per duos grossos.

Wola Oleschenska, villa sub eadem parochiali in *Chothow*; decima manipularis post omnes et singulos agros eiusdem villae proveniens spectat etiam ad eandem ecclesiam parochialem et plebanum in *Chothow*, valorque eius aestimatur aliquando ad unam sexagenam, aliquando magis vel minus; et solvunt etiam decimam canapi, prout in *Olesno*.

Swydno, villa sub eadem parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros ipsius villae totius proveniens spectat ad eandem ecclesiam in *Olesno* (?) et plebanum, et aestimatur eius valor aliquando ad tres marcas, aliquando minus; et solvunt etiam decimam canapi de laneo per duos grossos.

Motyczno, villa sub parochiali eadem; decima manipularis similiter post omnes et singulos agros eiusdem proveniens spectat ad eandem ecclesiam et plebanum in *Chothow*, et aestimatur valor eius aliquando ad duas sexagenas, aliquando magis; et solvunt decimam canapi per duos grossos de laneo.

*Sulikow*⁵⁾, villa sub ecclesia parochiali in *Bambelno*⁶⁾, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros eiusdem villae proveniens pertinet spectatque ad parochialem ecclesiam et plebanum in *Chothow*, et aestimatur eius valor aliquando

*) *Jan Bogucki*. 2) *Krasocin*. 3) *Mniszkowski*. 4) *Prosiatko*. 5) *Sulikow*. 6) *Bebelno*.

ad unam sexagenam, aliquando unam marcam; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

*Lassoczyn*¹⁾, villa sub ecclesia parochiali in *Mynyn*²⁾, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros ipsius villae totius proveniens spectat et pertinet ad praefatam ecclesiam parochialem et eius plebanum in *Chothow*, et valor eius aestimatur aliquando ad quatuor marcas et aliquando minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Cmethones de eisdem parochiae villis nihil aliud solvunt, solum colendam per unum grossum, et similiter tabernatores, et pro denario sancti Petri a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerac apostolicae omni anno quinque scotos et unum grossum pro quittantia.

27. JANUSCHEVICZE*), VILLA.

Taxata ad duas marcas argenti.

In eadem *Januschevicze* ecclesia parochialis lignea, vetus, tituli *S. Laurentii*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Januschevicze* et *Comornyky*³⁾, quam nunc obtinet *Paulus Rolka de Ffalkow*⁴⁾, actu presbyter et residentiam faciens personalem. Qui quidem plebanus propter fructuum ipsius ecclesiae et obventionum paucitatem non potest servare vicarium, solum ministrum, cui pro salario solvit dimidiam marcam; item ad eandem ecclesiam iure parochiali ex antiquo tres villae, videlicet dicta *Januschevicze*⁵⁾, *Comornyky*⁶⁾ et *Rzewuschicze*⁷⁾ spectant et pertinent. Item eadem ipsa ecclesia et eius plebanus circa ipsam ecclesiam imprimis habet pro dote et fuudo cimiterio contiguam aream pro curia et allodio, satis latam et spatiosam, in qua etiam est area pro schola, et ex opposito eiusdem areae et curiae plebanalis, in alia parte seu latere villae habet hortum, et penes hortum aliam aream pro taberna, et pronunc in eadem area tabernam cum horto, et unum laneum agri ex agris plebanalibus cum pratis, necnon et alium desertum laneum agri; item habet retro dictam aream dotis plebanalis duos laneos agrorum, in longitudine se protendentem usque ad borram, in latitudine vero quilibet eorum alicubi quartordecim, alicubi quindecim sulcorum; necnon tertium laneum penes viam, quae

1) *Lasocin*. 2) *Mnin*.

*) *Januszowice*, wieś szlachecka w dekanacie *włoszczowskim* diecezji *krakowsko-kieleckiej*, gniazdo rodziny *Januszowskich* h. *Rola* (Niesiecki l. c. II, 400), z których *Paprocki* (Herby str. 258) przytacza *Jana Borkona z Januszowie* już dawno przed rokiem 1415 miała kościół parafialny, gdyż w tym roku na dniu 12 lipca występuje w konsystorzu *gnieźnieńskim* *Jan*, pleban tamtejszy, jako świadek przy układzie pomiędzy *Janem*, plebanem z *Brudzewa* a *Mrokotą*, dziedzicem z *Woli* i *Bogdalewa* o meszne z tamtąd (Excerpta ex actis Consist. f. 16^b). Podczas sporządzenia powyższego opisu kościół *januszowicki* był drewniany starożytny (*vetus*) i zapewne w wieku następnym, gdy zupełnie podupadł, parafia *januszowicka* wcielona została na zawsze do kościoła parafialnego w *Kluczewsku*. Dziś w miejscu dawnego kościoła znajduje się w *Januszowicach* kaplica publiczna.

3) *Komorniki*. 4) *Jan Rólka z Ffalkowa*, pleban. 5) *Januszowice*. 6) *Komorniki*. 7) *Rzewuszyce*, należą dziś do parafii w *Kluczewsku*.

vadit de ipsa *Januschevicze* in villam *Gory*¹⁾, necnon duos alios laneos in haereditate quondam villae dictae *Syathky*²⁾, quae a multis annis est deserta, qui agri modo etiam aliqui propter nemorum excrescentiam manent deserti in maiori parte; habet et prata, unum retro hortum, dictum plebaualem, in longitudine unius stadii, et aliud pratum post fossatum, inter prata emethonum, inter pratum *Chudyteh* et desertum, quod tenet pronunc *Zybra*, et tertium penes aggerem piscinae domini haeredis, et quartum penes fluvium dictum *Zimny dol* et quintum penes eundem fluvium, quod solet tabernator disponere pro plebano, et iacet penes pratum ipsius tabernatoris; et habet etiam ipse tabernator secundum pratum penes granities villae *Pylczyca*³⁾; item tabernator solvit plebano pro censu dimidiam marcam et braxare tenetur plebano cervisiam, ac brasea praeparare, et duos dies frumenta metere cum duobus falcibus, necnon et pratum, prout supra, disponere; item habet et borram cum mellificiis iacentem penes viam, eundo de *Januschevicze*, ad *Stanowyska*⁴⁾ ad manum sinistram, et incipit ab agris dictae olim haereditatis *Sathky* et terminatur granities villae *Pylczyca*. Habet et decimas.

Januschevicze praefata, in qua ecclesia; decima manipularis post omnes et singulos agros villae eiusdem totius proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam et plebanum in *Januschevicze* et aestimatur eius valor aliquando ad quatuor marcas; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Comornyky, villa sub eadem parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praediales proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam et plebanum in *Januschevicze*, et valor eius aestimatur aliquando ad dimidiam sexagenam, aliquando magis vel minus.

Rzewuschicze, villa sub eadem ecclesia parochiali in *Januschevicze*; decima manipularis post omnes agros curiae sive praediales proveniens spectat et pertinet ad praefatam ecclesiam parochialem in *Januschevicze*, aestimaturque ad unum fertorem, aliquando magis vel minus.

Emethones non solvunt aliquid aliud, solum colendam de laneo per unum grossum et de dimidio laneo per dimidium grossum, et denarium sancti Petri a qualibet persona per unum obolum; et contribuit collectori camerae apostolicae quinque scotos et unum grossum pro quittantia; et vix dimidiam partem colligit, cogitur de propriis apponere et supplere, quia desertatae sunt villae.

28. ZELASNENOGY*), INTER NEMORA.

Taxata ad dimidiam marcam argenti.

Ecclesia parochialis in nemore, dicto *Zelazne Nogy*, ad ripam fluvii dicti *Czarna* sita, ubi nullus alius habitat, solum plebanus, et pronunc minera construitur, tituli

¹⁾ *Góry Miechowskie*, w parafii *Raolanwice*. ²⁾ *Siatki*. ³⁾ *Pilczyca*. ⁴⁾ *Stanowiska*.

*) *Żeleznica*, dawniej *Żelazne Nogi*, pustkowie wśród lasów nad brzegiem rzeczki *Czarna*, później wieś królewska, w diecezji dziś *sandomirskiej*, dekanacie i powiecie *końskim* leżąca, z kościołem parafialnym

S. Nicolai, de collatione regiae maiestatis, quam pronunc obtinet *Stanislaus de Zarnow*, actu presbyter et residentiam circa ipsam ecclesiam agens personalem. Non habet, in quo servet vicarium aut ministrum. Ad quam ecclesiam ex antiquo iure parochiali duae villae, videlicet, *Wola*¹⁾, in qua modo duntaxat sunt duo emethones, et *Stara wyesz*²⁾, in qua sunt solum quinque emethones, spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia pro dote et fundo imprimis habet circa ipsam ecclesiam ex opposito sufficienter latam et protensam versus silvam arcam et pratum penes fluvium a ponte incipiendo, et protendentem se ad unum stadium et ultra, et aliud pratum penes piscinam plebanalem, quae quidem piscina iacet penes viam, quae vadit versus *Januschevicze*; item habet alia tria prata in *Wola* retro agrorum plebanalium, qui sunt in eadem haereditate *Wola*. Habet enim agros per portiones in septem locis eiusdem haereditatis *Wola*, imprimis duae portiones ad rivulum quatuor stadia in longitudine, ad *Lassek*³⁾ duo stadia, post villam tria stadia, et in *Campi*⁴⁾ lanens quinque stadiorum, in haereditate quadam *Syedlec*⁵⁾ unus arvus magnus cum prato; item habet et borram in eadem haereditate *Syedlec*, quae incipit a dicto arvo plebanali et terminatur usque ad ecclesiam *Zelazne Nogy*, in longitudine dimidii milliaris, in latitudine citra vel ultra octo stadiorum, et iacet penes viam, quae vadit ex *Przedborz* in *Zelazne Nogy*; item habet et pontalia circa ipsam ecclesiam in fluvio praefato *Czarna* alias *Lugowa*, de medio pontis a curru per duos denarios, et ad *Olesno* recipitur per tres denarios, et reformat plebanus pontem, dimidiam partem; et aestimatur valor ad tres fertones. Habet et decimas.

Wola, sub eadem ecclesia parochiali in *Zelazne Nogy*; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam in *Zelazne Nogy*, et valor eius aestimatur ad unam marcam; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Stara wyesz, sub eadem parochia *Zelazne Nogy*; decima manipularis post omnes et singulos agros ipsius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Zelazne Nogy*, et valor eius aestimatur ad duas marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Emethones non solvunt aliquid aliud, solum colendam per unum grossum de domo qualibet, et a qualibet persona denarium sancti Petri per obolum; et contribuit collectori camerae apostolicae unum scotum, et unum grossum pro quittantia,

fialnym zapewne przez królów polskich fundowanym przynajmniej na początku wieku XIV, jak się to z opisu powyższego pokazuje. Prawdopodobnie fundatorem pierwotnego kościoła był *Kazimierz W.*, który tu często w okolicy polował i w bliskości tegoż kościoła na dniu 9 września 1370 podczas łowów poniósł szwank przez spadnięcie z konia, w skutek czego w dwa miesiące potem życie zakończył. Podanie niesie, że na tem miejscu postawiono później kaplicę drewnianą. Lustracya z r. 1789 starostwa *przedborskiego*, do którego *Żeleznica* należała, tak mówi o stósunkach jej kościelnych: „Kościół jest dosyć dobry, przy którym był pleban, ten jak umarł, innego nie masz, podzielono parafią. Zaskarżała się gromada, że księdza przy kościele nie masz, prowenta plebańskie nie wiedzieć gdzie się obracają, a gromada błąka się jak owce błędne bez pasterza“ (*Baliński*, *Starożytna Polska* II, 366. 367). Dziśniejszy kościół drewniany dość starożytny, nie wiadomo, kiedy i przez kogo został wystawiony (*Rubryc. dyec. sandom.* z r. 1877 f. 47).

¹⁾ *Wola*. ²⁾ *Starawieś*. ³⁾ *Lasek (Laski)*. ⁴⁾ *Kępy*. ⁵⁾ *Siedlec*.

et cogitur supplere de propriis, quia non potest colligere tantum ex parochia huiusmodi tres grossos, quos contribuit.

29. STANOVYSKA*), VILLA.

Taxata ad duas marcas argenti.

In eadem *Stanovyska* ecclesia parochialis murata ex lapide, tituli *S. Jacobi apostoli*, de collatione laicorum, haeredum de eadem *Stanovyska* et *Syedlnyca*¹⁾ *maiori*, quam pronunc obtinet honorabilis *Stanislaus* haeres de eadem, actu presbyter et agens residentiam personalem, qui, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam servat pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae adimplendis vicarium et ministrum, et solvit vicario pro salario duas marcas, et ministro unam sexagenam. Ad quam quidem ecclesiam ex antiquo iure parochiali spectant et pertinent septem villae, videlicet dicta *Stanovyska*, *Wola Bobrownyczka*²⁾, *Bobrowniky*³⁾, *Mrovyna*⁴⁾, *Dobromyrz*⁵⁾ et alia *Dobromyrz*, ac *Wola Lappczyna*⁶⁾. Quae quidem ecclesia et eius plebanus imprimis pro dote et fundo in eadem villa et hereditate circa ipsam ecclesiam habet aream pro curia, allodio et horto, satis latam et spatiosam pro conditione; et in eadem area domuncula vicarii et alia ministri, et retro ipsius plebanalis areae necnon vicarii et ministri specialis campus, et post campum borra cum mellificiis, et pratum; quae quidem area, campus, pratum, borra, et in borra piscina cum molendino incipit ab ecclesia et villa, iacetque inter viam ex una parte, quae vadit de *Stanovyska* in *Przeilborz*, et ex alia parte viac, quae ducit de eadem villa *Stanovyska* in *Gory*, protendunturque sine quavis interruptione usque ad granities villae *Dobromyrz*; insuper habet unum lanceum agri in campo versus villam *Janushevicz*, iacentem inter agros praediales dominorum haeredum eiusdem villae, in tres partes divisum, in una parte habet mensuram latitudinis decem et octo sulcos (sic), longitudinis vero sex stadiorum, in alia parte decem septem latitudinis, et longitudinis citra vel ultra quinque; in tertia parte similem mensuram latitudinis et longitudinis habens, prout in secunda; item habet alia duo prata, unum in villa *Bobrowniky*, de quo possunt colligi septem aut sex currus foeni, et iacet inter prata domini haeredis in eadem villa, sub villa *Wola Lappczyna*, et aliud pratum habet in villa *Dobromyrz* viciniori, et iacet de prope villam praedictam versus *Stanovyska*, de quo possunt colligi duo currus foeni; item habet in eadem villa ex opposito ecclesiae tabernam cum horto retro aream, quae area habet protensionem in latitudine unius stadii et similiter in longitudine; non habet pratum, neque agrum,

*) *Stanowiska*, wieś szlachecka, należąca dziś do dyecyzy *sandomirskiej*, dokanatu *końskiego*, miała kościół parafialny, jak z powyższego opisu wnosić należy (*qui prout ex antiquo*), przynajmniej na początku wieku XV. Kto i kiedy obecny drewniany kościół wystawił, znikąd dojść nie można (Rubr. dyec. sandom. z r. 1877 str. 46).

¹⁾ *Sielnica* (*Siedlnicy* w całej okolicy nie ma), wieś w parafii *zytnickiej*. ²⁾ *Wola Bobrownicka*. ³⁾ *Bobrowniki*. ⁴⁾ *Mrovina*. ⁵⁾ *Dobromierz*, dziś jeden tylko. ⁶⁾ *Lapczyna Wola*. Przybyły później miejscowości: *Dąbrówka*, *Młyny*, *Piaski*, *Stoczyska*.

et solvit pro censu dimidiam marcam, et laborat ultra hoc sex dies falcastrando, aut aliquem alium laborem *pyesscho*, et brasea praeparat, ac cervisiam plebano braxare ultra praemissa tenetur. Habet et decimas.

Stanovyska, villa, in qua ecclesia; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Stanovyska*, et valor eius aestimatur ad tres marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt emethones decimam canapi de laneo per duos grossos et tabernae per dimidium grossum.

Wola Bobrownyczka, villa sub eadem parochiali in *Stanovyska*; decima manipularis de omnibus et singulis agris totius villae proveniens spectat ad eandem ecclesiam in *Stanovyska* et plebanum, et valor eius aestimatur aliquando ad tres marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Bobrowniky, villa sub eadem ecclesia parochiali in *Stanovyska*; decima manipularis post omnes et singulos agros duarum curiarum, videlicet domini *Prandotha* et *Joannis Cosmider*¹⁾, necnon tabernae proveniens spectat et pertinet ad praefatam ecclesiam et plebanum in *Stanovyska*, et valor eius aestimatur aliquando ad duas sexagenas et aliquando minus.

Syedlnyca maior, villa sub parochia *Zytkno*²⁾, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros curiarum sive praediorum duarum curiarum, necnon trium tabernarum et certorum emethonum proveniens spectat et pertinet ad parochialem ecclesiam et plebanum in *Stanovyska* et aestimatur eius valor ad quatuor marcas.

Mrovyna, villa quondam sub eadem parochiali ecclesia in *Stanovyska*; decima manipularis de omnibus et singulis agris eiusdem hereditatis proveniens spectat ad praefatam ecclesiam parochialem et plebanum in *Stanovyska* et aestimatur eius valor aliquando ad unam sexagenam, aliquando minus.

Dobromyrz nobilem, sub eadem parochiali in *Stanovyska*; decima manipularis de omnibus singulisque agris eiusdem totius villae proveniens spectat ad eandem ecclesiam et plebanum in *Stanovyska*, et aestimatur eius valor aliquando ad duas sexagenas, aliquando magis.

Lappka alias *Wola Lappczyna*³⁾, villa sub eadem parochiali *Stanovyska*; decima manipularis post agros praediales sive curiae proveniens spectat ad eandem ecclesiam et plebanum in *Stanovyska*, et aestimatur eius valor ad unam sexagenam.

*Pylezyca*⁴⁾, villa sub parochiali in *Curzelow*; decima manipularis de duobus campis, dictis *Syathka*⁵⁾ et *Coprusscha*⁶⁾ in eadem hereditate, dum et quando coluntur, provenit spectatque ad saepefatam ecclesiam et plebanum in *Stanovyska*, et aestimatur valor eius ad fertonem.

Item emethones de villis parochiae eiusdem nihil aliud solvunt, solum de laneo possessionato colendam per unum grossum, et tabernatores per dimidium grossum, et denarium sancti Petri a persona qualibet per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae tres scotos et unum grossum pro quittantia.

¹⁾ *Prandota* i *Jan Kośmidrowie*, którzy się pisali z *Żerkowa* (*Niesiecki* l. c. II, 647). ²⁾ *Zytkno*. ³⁾ *Lapczyna Wola*. ⁴⁾ *Siatka*. ⁵⁾ *Koprusza*.

30. PRZEDBORZ*), OPPIDUM CUM POLICZKO.

In eadem (sic) *Przedborz*, oppido, ecclesia parochialis murata, dotata ex parochiali quondam in *Policzko*, tituli *S. Alexii*, de collatione regiae maiestatis, quam pronunc obtinet *Nicolaus de Schenyawy*¹⁾, actu presbyter et agens circa ipsam ecclesiam residentiam personalem. Qui pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae adimplendis circa ipsam ecclesiam in *Przedborz* servat vicarium et ministrum, necnon alium vicarium circa quondam parochialem in *Polyczko*²⁾, quos ipse salariat, et primo vicario dat unam marcam et quaestus ecclesiae, minister vero solum quaestum percipit et mensales a consulatu eiusdem oppidi, vicarius vero in *Polyczko* percipit decimas in *Ranczky* post agros praediales et unius tabernae; item in *Suchegory* post agros curiales et unius emethonis, in *Mokregory* post agros praediales et unius tabernae, necnon colendam post quatuor villas, quas sacramentis procurat, videlicet *Policzko*³⁾, *Ranczky*⁴⁾, *Suchegory*⁵⁾ et *Mokregory*⁶⁾. Item ad eam ipsam ecclesiam parochialem in *Przedborz*, necnon *Polyczko* iure parochiali ex antiquo septem villae et oppidum, videlicet *Nossalevicze*⁷⁾, *Zuzowy*⁸⁾, *Lanczkowicze*⁹⁾, *Polyczko*, *Ranczky*, *Suchegory* et *Mokregory* spectant et pertinent. Item eadem ipsa ecclesia in *Przedborz* et eius plebanus circa ipsam ecclesiam cimiterio contiguam pro dote et fundo habet pro curia aream satis competentem, necnon alias areas speciales pro domunculis vicarii et ministri; in parte alia ecclesiae iacet domuncula et area vicarialis penes aream et domum praebendarii seu altaristae tituli *S. Crucis*. Habet insuper et hortum inter hortus (sic) oppidanorum, qui iacet inter hortum oppidani *Felicis*, sutoris, ex una parte, et ex alia parte *Joannis Lasska*; item habet etiam certos agros in quatuor locis, in uno tamen campo iacentes hinc inde, et primo una pars alias *poldzyalek* iacet inter agros advocati et *Mathiae Chmiel*, item secundus *poldzyalek* iacet inter *Francova* et agros advocati, tertia pars alias *poldzyalek* inter *Laurentii Dzanyczka* et *Alberti Czychosz*, quarta vero pars seu *poldzyalek* inter *Nicolai Byalik* et advocati, in longitudine similem mensuram cum

*) *Przedbórz*, miasto niegdyś królewskie nad rzeką *Pilicą*, dziś należące do diecezji *sandomirskiej*, dekanatu *końskiego*, ulubione miejsce pobytu króla *Kazimierza W.*, który w zamku tamtejszym często przebywał, zjeżdżając na łowy w nieprzebranych lasach miasto naokół otaczających. Z tego powodu miasto to za jego czasów wzmogło się znacznie, a że dotąd było należało do parafii w pobliskiej wsi *Policzko*, przeto dla wygody mieszkańców jego wystawił tam istniejący dotąd piękny kościół murywany w stylu gotyckim, który ówczesny arcybiskup wyniósł do godności parafialnego i do niego przyłączył całą dotąd do *Policzka* należącą parafię (*Baliński*, *Starożytna Polska* II, 396—399). Kościół ten *Kazimierzowy*, prawdziwa ozdoba miasta, w przeciągu pięciu wieków po kilkakrotnie restaurowany, głównie zaś po spaleniu go wraz z miastem i zamkiem przez Szwedów za *Jana Kazimierza*, utracił przeważnie cechy odległej starożytności. Obecnie w dobrym znajduje się stanie. We wsi parafialnej *Rączki* znajduje się kaplica publiczna pod wezwaniem *ś. Leonarda* (*Rubryc. dyec. sandom.* z r. 1877 str. 46).

¹⁾ *Mikołaj z Sieniaw*, pleban. ²⁾ Kościół w *Policzku* już od dawna nie istnieje. ³⁾ *Policzko*. ⁴⁾ *Rączki*. ⁵⁾ *Góry Suche*. ⁶⁾ *Góry Mokre*. ⁷⁾ *Nosolowice*. ⁸⁾ *Zuzowy*. ⁹⁾ *Łęczkowice*, dziś w parafii nie znane. Przybyły później osady: *Borowa*, *Chalupki*, *Grobla*, *Taras*, *Trupień*, *Wierzchlas*, *Wymysłów*.

praedictis omnibus habens, in latitudine inaequalem, quia minorem; item habet et alium hortum in alia parte eiusdem oppidi, iacentem inter *Leonardum Parzywunsa* et *Nicolaum Friarca*, sutorem; habet insuper et piscinam in borra iuxta fluvium *Pylcza*¹⁾ in eadem haereditate *Przedborz*; item habet et prata, et primo, inter prata advocati haereditarii in *Przedborz* post hortos civiles, unum pratum de quo fiunt colligique possunt de foeno tres currus, item secundum habet in alia parte fluvii in terra *Siradiensi*, inter prata regalia haereditatis quondam *Wola*, de quo fiunt colligique possunt duo currus foeni; tertium vero habet dictum et appellatum *Zatoka*²⁾, iacens inter prata advocatae *Przedborz* et villae *Policzko*, cuius maiorem partem dominus modernus tenentarius, dominus *Andreas Choczimowsky*³⁾ piscina inundavit, de quo fiebant colligebanturque ante inundationem ad minus undecim currus de foeno. Habet et decimas.

Przedborz; decima manipularis post omnes et singulos agros advocatae in eodem *Przedborz* proveniens spectat et pertinet ad parochialem praedictam ecclesiam et eius plebanum in *Przedborz*, et aestimatur eius valor ad dimidiam marcam.

Nossalevicze, villa sub eadem parochiali ecclesia in *Przedborz*; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae eiusdem proveniens spectat ad praefatam ecclesiam et plebanum in *Przedborz*, et valor eius aestimatur aliquando ad tres marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Zuzowy, villa sub eadem parochiali; decima pecuniaria, et solvunt emethones de laneo pro decima per sex grossos, et proveniunt novem fertones.

*Korzeczek*⁴⁾, villa sub parochiali ecclesia in antiqua *Chanczyni*⁵⁾, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens alternatis vicibus percipit eam (sic) ecclesia parochialis in *Przedborz* pro una vice, et pro alia vice ecclesia parochialis et plebanus de antiqua *Chanczyni*, et aestimatur eius valor aliquando ad duas marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi in canapis de laneo per duas ligaturas.

Item oppidani de eadem *Przedborz* necnon emethones de villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt ecclesiae et plebano, solum colendam per unum grossum, inquilini vero per dimidium grossum, necnon denarium sancti Petri a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae ex utraque sex scotos et pro quittance duos grossos; decimas vero percipit vicarius in *Policzko*.

Ranczky, villa sub parochia *Policzko* sive *Przedborz*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae et unius tabernae, quae est versus *Przedborz*, proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem in *Policzko* sive *Przedborz*, et percipit eam vicarius in *Policzko*, et valor eius aestimatur ad unam marcam cum dimidia.

Gory suche, sub eadem parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praediales et unius emethonis, dicti *Swyecz*, proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem in *Przedborz* et eius plebanum, quam tamen pro hac vice percipit vicarius in *Policzko*, et eius valor aestimatur ad tres fertones.

¹⁾ *Pilica*. ²⁾ *Zatoka*. ³⁾ *Choczimowski* h. *Oksza* (*Niesiecki* I. c. I, 267). ⁴⁾ *Korzeczek*. ⁵⁾ *Chęciny*.

Gory molere, villa sub eadem parochia; decima manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praediales necnon unius tabernae proveniens spectat et pertinet ad parochialem ecclesiam in *Przedborz* sive *Policzko* et eius plebanum, et aestimatur eius valor ad tres fertones.

ALTARE tituli sanctae Trinitatis et sanctae Crucis. In eadem parochiali ecclesia in *Przedborz* altare tituli *S. Trinitatis* et *S. Crucis* de collatione quondam quorundam oppidanorum in eadem *Przedborz*, fundatorum, nunc vero eorundem propinquorum successorum, videlicet quorundam *Joannis Fussek* de *Maslavice* et *Simonis* de *Strzelcze* dicti *Buda*, habentis cognomen fundatoris quondam *Nicolai Buda* de *Przedborz*; consulatus etiam oppidi *Przedborz* sunt consentientes in praesentatum; quod nunc obtinet honorabilis *Jacobus de Tomczyce*¹⁾, actu presbyter et residentiam agens personalem, et nullum aliud beneficium habens, prout hoc ipsum altare requirit, quia monoculare. Qui quidem altaris obligatur omni septimana ad complendas tres missas in eodem altari, videlicet feria secunda pro defunctis, pro peccatis feria quarta, et sabbato de *beata Virgine*. Quod quidem altare sive capellania imprimis habet pro dote et fundo specialem aream, et in ea pronunc duas domunculas; iacet autem dicta area inter areas hospitalis et aream vicarialem circa cimiterium; habet autem dictum altare duos cum dimidio laneos agri inter agros oppidanorum eiusdem oppidi *Przedborz*, duos insimul laneos, iacentes inter laneum olim *Gmyrz* et inter quondam *Mathiae* sutoris, et dimidium iacentem quondam inter agros olim *Petri Plowy* et *Venceslai de Gora*, una cum praedio dicti olim *Nicolai Buda* fundatoris, modo tamen nullum praedium est, sed ager septus per modernum altaristam; habet et hortum cum prato iacentem inter olim *Alberti Nagorny* et *Sledzowsky* hortos, qui hortus cum prato incipit a via, quae vadit in *Nossalovice*, et protenduntur (sic) usque ad piscinam regalem. Quos quidem agros ipse altaris locat annuatim solum pro sedecim scotis; non solvit aliquid neque regiae maiestati, sed sunt liberi dicti agri a qualibet saeculari contributione. Item habet duos alios laneos agrorum sub haereditate *Policzko*, qui agri in parte sunt nemoribus occupati, et circa illos laneos agrorum partem borrae, et in borra eadem certa mellificia; iacent autem dicti agri sive lanei insimul ab una parte penes borram, et in alia parte penes agros alterius praebendae seu altaris *sanctorum Petri et Pauli*, dictos *Qwasschwodzinski*²⁾, quos agros non locat, sed pronunc extirpat; item habet et duo prata inferius molendino dicto *Passkowsky*, sive novum molendinum ad littus fluvii *Pyleza* iacentia, quae prata locare solet, unum pratum maius pro decem grossis, et aliud minus pro sex grossis; item habet et hortum parvum iacentem penes *Grzanda* ex una parte, et ex alia parte *Copydlec*³⁾ *Jacobi*, quod locare solet pro septem grossis; item alium hortum penes hortum *Franek*, et in alia parte *Liganza*, in quo plantat pomerium.

ALTARE sive praebenda tituli *sanctorum Petri et Pauli apostolorum*. In eadem etiam ecclesia parochiali altare sive capellania perpetua, dictum et appellatum praebenda tituli *sanctorum Petri et Pauli apostolorum*, fundata pro vicario perpetuo ecclesiae praefatae parochialis in *Przedborz*, de collatione plebani pro tempore existentis in *Przedborz*, qui quidem praebendarius sive altaris debet esse vicarius plebani circa ipsam ecclesiam, et nullum aliud beneficium habet, praeter

1) *Jakob z Tomczyc.* 2) *Kwasiwodzińskie.* 3) *Kopydlec.*

hoc ipsum altare. Qui quidem altaris obligatur omni septimana ad explendas duas missas, videlicet feria secunda pro defunctis et feria quarta pro peccatis. Quod altare pronunc obtinet honorabilis *Stanislaus*, plebanus in *Gorzkowice*, actu presbyter, tamen nunquam residet. Quae quidem praebenda seu ipsius possessor altaris imprimis pro dote et fundo circa ipsam ecclesiam parochialem habet specialem pro domo arcam, et in ea pronunc domum pro altaris satis competentem, iacentem penes semitam tendentem ab ecclesia in oppidum ex una parte, et ex alia penes scholam eiusdem ecclesiae; item habet certas quantitates agrorum in eadem haereditate oppidi *Przedborz*, inter agros oppidanorum, dictas *Poldzialky*, in novem locis iacentes, quos agros altaris seu eius factor locare solet diversis personis iuxta exigentiam et quantitatem et situm agrorum, et primo, *poldzyalek* sive arvom iacentem penes agrum *Sythko* ex una parte, et ex alia *Petri Rzeczny*, quem locat pro decem grossis; item arvom sive *poldzyalek*, iacentem inter agros *Cliczynsky* et inter agrum alterius altaris *S. Crucis*, quem locat pronunc plebano similiter pro decem grossis annuatim; item tertium arvom alias *poldzyalek*, qui iacet penes agros *Olek* et *Zemelka*, quem etiam locat pro decem grossis annuatim; item quartum arvom iacentem inter agros *Zemelka* et *Liganza*, quem locat similiter pro decem grossis; item quintum arvom alias *przydzyalek* (sic) iacentem inter agros *Petri Rzeczny* et *Stanysz*, qui locatur pro decem grossis; item sextum arvom alias *przydzyalek* (sic) iacentem inter agros *Glasz* et *Chmelyk*, qui locatur annuatim pro sex grossis; item septimum iacentem inter agros *Joannis Tylny* et borram, qui locatur pro sex grossis; item octavum et nonum arvos seu *poldzyalki* iacentes inter agros alterius altaris et *Stanysz*, qui locantur solum pro quinque grossis; ex quibus agris aliqui sunt ex antiquo, a tempore foundationis eidem altari ascripti et incorporati et aliqui postea, de quibus nihil civitati contribuit. Item habet et hortos duos, unum iacentem penes hortum *Lasska* ex una parte, et ex alia *Pulklodek*, alter vero hortus iacet inter hortos *Skorka* et viam, quae vadit in molendinum, ex quibus unus arendatur seu locatur pro quindecim grossis, et alter pro tribus grossis; item habet et prata iacentia penes fluvium *Pyleza*, et inter pascua civitatis *Przedborz*, inter borram alterius praefati praebendarii, necnon penes haereditatem *Ranczky* insimul, quae per partes hominibus locantur pronunc, et proveniunt una sexagena cum dimidia omni anno; habet insuper et alia duo prata in superiori parte molendini, dicti *Nowy*, alias *Paskowski*, et locantur unum pro quatuor grossis et aliud pro quinque; iacent tamen non simul; item habet et dimidiam partem fluvii sive ripam *Pyleza*, iacentem (inter) prata praedicta in longitudine, quantum protenduntur prata; et similiter dimidiam partem stagni iacentem penes praedicta prata; quae ripa et stagnum annuatim locantur pro uno fertone; item habet et piscinam iacentem inter piscinam desertam, pronunc haeredum de *Corythno*¹⁾ et domini *Craschowsky*²⁾, in qua piscina aliquando fuit molendinum, sed negligentia praebendarii per haeredem de *Craschovice*³⁾ destructum est; iacet tamen huiusmodi piscina praebendarii deserta; item habet et specialem borram iacentem inter borram *Braczsky* et borram haereditatis villae *Ranczky*, in longitudine vero incipiendo a pratis praedictis eiusdem altaris usque ad viam, quae vadit ex oppido *Przedborz* in *Zelazne nogy*, et in borra mellificia.

1) *Korytno*, wieś w parafii *Chelmo*. 2) *Kraszewski*. 3) *Kraszewice*, wieś w parafii *Chelmo*.

31. SKORKOVICZE.*)

Taxata ad duas marcas argenti.

In eadem *Skorkovicze*, villa, ecclesia parochialis tituli *sancti Lucae Evangelistae*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Skorkovicze*, *Straschow*¹⁾ et *Zyromyn*²⁾, quam pronunc obtinet honorabilis *Mathias de Murkow*³⁾, actu presbyter et residentiam agens personalem, qui, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae tolerandis continue servat duos vicarios manuales, necnon et ministrum scholae, quibus certas decimas de mensa sua plebanali dat, videlicet infrascriptas. Quae quidem ecclesia ex antiquo habet duodecim villas ad eam iure parochiali pertinentes, videlicet *Skorkovicze*, *Russenicze*⁴⁾, *Chlew*⁵⁾, *Sulborovicze*⁶⁾, *Raczkow*⁷⁾, *Wola Skothnyczka*⁸⁾, *Stara*⁹⁾, *Wolicza skorkowska*¹⁰⁾, *Dambrowka Sarbska*¹¹⁾, *Cyechomyn*¹²⁾, *Syenczycze*¹³⁾ et *Zawathka*¹⁴⁾. Item eadem ipsa ecclesia et eius plebanus pro tempore existens circa ipsam ecclesiam habet specialem aream pro curia, allodio et horto, necnon pro domunculis vicariorum et ministri, satis latam, spatiosam, indivisam, cimiterio contiguum, necnon retro curiam et aream plebanalem, specialia prata, et campum specialem, ab agris dominorum haeredum in *Skorkovicze* distinctum, videlicet ab una parte in latitudinis via (sic), quae ducit de eadem *Skorkovicze* in *Wolicza skorkowska*, ab alia vero parte torrens seu gurgis, qui incipit a villa *Skorkovicze* praefata et vadit per dimidiam partem pratorum, dividens prata plebani a pratis dominorum haeredum *Joannis et Nicolai*, prope molendinum eiusdem villae *Skorkovicze*, in silvam *boczyniec*; terminantur in longitudine via publica antiqua, quae vadit ex *Wolicza* versus *Sulborovicze* usque ad truncum terebinthi alias *modrzewowy*, et ab eodem trunco ad torrentem seu gurgitem, alias *struga*, qui torrens mediat haereditatem *Skorkovicze*, *Chlew*. Habet et silvas necnon et borras iacentes inter agros plebanales; item habet et duas piscinas iacentes in finibus agrorum plebani et silvarum; item habet et septem hortulanas in eadem villa et haereditate, ex quibus modo duntaxat quinque sunt possessionatae et duae iam dudum desertatae, de (sic) quibus tribus plebanus ex propriis agris aliquando emensurabat tres dimidios laneos et cum pratis, modo tamen modernus ademit et colit pro se; sed solum habent

*) *Skorkowice*, wieś szlachecka, dziś należąca do diecezji *sandomirskiej*, dekanatu i powiatu *opoczyńskiego*, gniazdo zapewne rodziny *Skorkowskich* h. *Jelita* (*Niesiecki* l. c. IV, 115), posiadała kościół parafialny co najpóźniej już w początkach wieku XIV, jak to z opisu powyższego wnosić należy. W miejsce starożytnego drewnianego kościoła od starości upadającego wystawiony został w roku 1521 nowy również drewniany dotąd nie konsekrowany i w dość dobrym stanie utrzymany, o którego fundatorze żadnego nie ma śladu (*Rubryc. dyec. sandom.* z r. 1877 str. 38). W *Dąbrówce*, wsi do parafii należącej jest kaplica publiczna z cegły palonej na cześć *ś. Rozalii* w zeszłym wieku zapewne wystawiona (tamże f. 38).

1) *Straszów*, wieś w parafii *Grzymalków*. 2) *Zeromin*, wieś w parafii *srockiej*. 3) *Maciej z Murkowa*, pleban 4) *Rusienice*. 5) *Klew*. 6) *Sulborowice*. 7) *Raczków*, dziś w parafii i okolicy nie znany. 8) *Wola Skotnicka*, dziś nie znana. 9) *Stara*. 10) *Wolica Skorkowska*. 11) *Dąbrówka Sarbska*. 12) *Ciechomin*. 13) *Sincise*, dwa młyny wodne. 14) *Zawadka*, dziś nie znana.

hortos et per parum de pratis. Qui quidem hortulani et eorum quilibet omni septimana laborant unam diem personalem sive pedestrem, qui ante solvebant ultra diem laboris omni anno pro censu per sex grossos, quando vero tenebant agros de dimidio lanceo, quilibet laborabat unam similiter diem in hebdomada cum pecoribus, et pro censu solvebat per decem et octo grossos; item unus hortulanus ex dictis hortulaniis ex antiquo tenebat tabernam, et braxabat cervisiam aut ex aliunde ducebat. Habet et decimas infrascriptas.

Skorkovicze, villa eadem, in qua parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros totius ipsius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Skorkovicze*, et valor eius aestimatur ad quinque marcas aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Wolicza Skorkowska, villa eiusdem parochiae; decima manipularis totalis proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Skorkovicze* et aestimatur eius valor aliquando ad duas sexagenas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Zawathka, villa sub eadem parochiali in *Skorkovicze*; decima manipularis post omnes et singulos agros eiusdem villae totius proveniens spectat ad dictam parochialem et plebanum in *Skorkovicze*, et valor eius aestimatur ad dimidiam sexagenam, aliquando magis; solvunt etiam decimam canapi de laneo per duos grossos.

Syenczycze, villae eiusdem parochialis in *Skorkovicze*; decima manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praediales proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Skorkovicze*, et valor eius aestimatur ad unam marcam.

Russenicze, villa sub eadem parochiali; decima manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praediales domini *Gryzyczky*, item quos colunt tabernator et hortulani, proveniens spectat et pertinet ad parochialem in *Skorkovicze* et eius plebanum, et valor eius aestimatur ad tres marcas, aliquando magis vel minus.

Chlew, villa sub eadem parochiali in *Skorkovicze*; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem in *Skorkovicze* et eius plebanum, quam tamen dat vicario; cuius valor aestimatur ad quatuor marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Russenicze, villa praefata sub parochiali in *Skorkovicze*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales curiae domini *Russensky*¹⁾ proveniens spectat et pertinet ad praefatam ecclesiam parochialem in *Skorkovicze* et plebanum, quam dat deputatque vicario in eadem *Skorkovicze*; et valor eius aestimatur aliquando ad unam sexagenam, aliquando minus.

Stara, villa sub eadem parochiali in *Skorkovicze*; decima manipularis de certis arvis agrisque curiae, videlicet de uno versus *Scothnyky*, de alio arvo dicto *Poplawy* et tertio post curiam haeredis, proveniens spectat et pertinet ad praefatam parochialem et plebanum in *Skorkovicze*, quam tamen percipit vicarius; cuius valor aestimatur ad dimidiam sexagenam.

1) *Rusieński*.

Sarbska (Dąbrówka), villa sub eadem parochiali in *Skorkowicze*; decima manipularis de certis agris praedialibus proveniens spectat etiam ad eandem ecclesiam et plebanum in *Skorkowicze*, percipit eam tamen vicarius in ibidem; cuius valor aestimatur ad unum fertonem.

Sulborovicze, villa sub eadem parochiali; decima manipularis post omnes et singulos agros curiae sive praediales etiam hortulanis (sic) proveniens spectat et pertinet ad dictam parochialem ecclesiam et plebanum in *Skorkowicze*, tollit tamen eam minister eiusdem ecclesiae; cuius valor aestimatur ad duas saxagenas.

Emethones tamen nihil aliud solvunt plebano aut ecclesiae, solum colendam per unum grossum et similiter hortulani et a qualibet persona pro denario sancti Petri per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae octo scotos et unum grossum pro quittance.

32. ZARNOW^{*)}, OPPIDUM.

Taxata (sic) ad quatuor marcas argenti.

In eodem oppido *Zarnow* ecclesia parochialis murata, tituli *S. Nicolai*, de colatione cantoris ecclesiae collegiatae *beatae Mariae Sandomiriensis*, quam pronunc obtinet honorabilis et nobilis *Stanislaus Przelanczsky*¹⁾, actu presbyter, et residentiam agens. Qui pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae supportandis, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam tenet et salariat tres vicarios manuales et ministrum, sive scholae rectorem. Ad quam quidem ecclesiam iure parochiali ex antiquo dictum oppidum *Zarnow* et viginti duae villae spectant et pertinent, videlicet *Troyanovicze*²⁾, *Topolice*³⁾, *Solecz*⁴⁾, *Daleschovicze*⁵⁾ *Socolow duplex*⁶⁾, *Stawovicze*⁷⁾, *Buthkow*⁸⁾, *Dluznicze*⁹⁾, *Przelang*¹⁰⁾, *Zdzyszchovicze*¹¹⁾, *Myslborz*¹²⁾, *duplez Pilchovicze*¹³⁾, *Sydedecz*¹⁴⁾, *Chelsthy*¹⁵⁾, *Passkovicze*¹⁶⁾, *Bronow*¹⁷⁾,

*) *Zarnów*, pierwotnie zamek królewski, następnie miasto i kasztelania, należące dziś do diecezji *sandomirskiej*, dekanatu i powiatu *opoczyńskiego*, miejsce sięgające bardzo odległej starożytności, jak dowodzi uposażenie klasztoru *Benedyktynów* w *Mogilnie* przez *Bolesława Śmiałego* około roku 1065, który mu pomiędzy innymi przeznaczył półtrzeciej grzywny rocznego dochodu z zamku swego *zarnowskiego* (Archiv. rząd. poznań. Mogilno N. 1. Kod. dyplom. wielkop. I, 3 sqq.). Kościół parafialny istniał tam już przed rokiem 1121. *Kazimierz*, książę *sandomirski* bowiem fundując w tym roku kolegiatę w *Sandomierzu*, przeznaczył na jej uposażenie część dochodów kościoła parafialnego w *Zarnowie* (*Długosz*, Liber Beneficior. I, 301). Obecny kościół starożytny, z ciosanego kamienia wystawiony przez *Piotra Dunina* w wieku XII, jak utrzymuje *Długosz* (tamże I, 322), przez kilkakrotne zmiany utracił cechy swego pierwotnego stylu czysto gotyckiego. W końcu XIV lub na początku XV wieku wcielony został wraz z dochodami swymi do kantoryi *sandomirskiej*. W roku 1485 *Jan Stankon*, doktor medycyny i kantor *sandomirski*, lekarz królewski, wyjednał u *Kazimierza Jagiellończyka* przywilej zaprowadzenia w *Zarnowie* cechu prasolów (*Baliński* l. c. II, 414. 415).

1) *Stanisław Przelęski*, pleban. 2) *Troyanowice*. 3) *Topolice*. 4) *Solec*. 5) *Daleszowice*. 6) *Sokolów*, dziś tylko jeden. 7) *Stawowice*. 8) *Budków*. 9) *Dłużniewice* (za czasów *Długosza* dziedzictwo *Andrzeja Boryszewskiego*, późniejszego prymasa. Liber Beneficior. I, 325). 10) *Przyłęk*. 11) *Zdyszowice*. 12) *Mysłibórz*. 13) *Pilchowice*, dziś tylko jedna. 14) *Sielec*. 15) *Chelsthy*. 16) *Passkowie*. 17) *Bronów*.

*Nyemoyevicze*¹⁾, *Nadole*²⁾, *Przedmyeszcze*³⁾ et *Mjerzonia*⁴⁾. Quae quidem ecclesia et eius plebanus pro tempore existens imprimis ex antiquo pro dote et fundo circa ipsam ecclesiam in eodem oppido et extra habet aream cimiterio contiguam pro curia, allodio, horto et pomerio, satis latam et spatiosam, pro conditione plebanali competentem, et retro eam specialem agri campum cum prato, in longitudine se usque ad gurgitem sive torrentem *Sczepe* protendentem, et in eodem torrente duas piscinulas; in latitudine dictus campus se protendit a via, quae vadit ex eodem oppido in *Zdzary* ab una parte, et ab alia parte ab horto oppidani *Cholewa*; insuper in eodem campo sunt ex antiquo per plebanos quatuor hortulaniae, duae pronunc possessionatae, et duae desertae, non habentes agros aliquos, solum hortos, qui non solvunt aliquem plebano censum, solum laborant in omni septimana diem pedestrem; item habet in alia parte cimiterii eiusdem ecclesiae versus oppidum quatuor speciales alias areas cum hortulis pro vicariis et campanatore, necnon et quintam pro schola, et cum hortulo; item in eadem haereditate habet unum alium laneum alias *dzyal* agri, iacentem penes viam, quae ducit ex eodem oppido in *Pylchovicze*, et limitat haereditates, oppidum *Zarnow* et *Troyanovicze*, incipit autem ab horto oppidani *Pyenyek* et terminatur limitibus villae *Pylchovicze*; insuper habet et unam piscinam iacentem sub oppido inter piscinas domini cantoris tanquam haereditis, et advocati *Zarnoviensis*; item duo prata dicta *Cossowskye*⁵⁾, iacentia inter prata *Grzanczyna* in eadem haereditate oppidi *Zarnow*, sub silva dicta *Sulechczyn*⁶⁾, post villam *Bronow*. Item *Bronow*, villam, habet sub eodem oppido et parochia *Zarnow* cum omnibus et singulis proventibus, censibus ac decima manipulari totius villae, et in eadem speciales agros praediales et speciales emethonales, videlicet duo lanei seu mansi pro curialibus seu praedialibus, et quatuor pro emethonalibus agris, in quibus quatuor laneis emethonalibus sunt locati sex emethones, et nunc sunt possessionati, et solvunt de integro agro per undecim scotos, de medio agro per undecim grossos, et laborat quilibet de integro agro per annum sex dies labores, ad quoscunque fuerint deputati; et aestimatur valor decimae ad duas marcas, aliquando magis vel minus; non solvunt decimam canapi, nec aliquid aliud dant, praeter colendam per dimidium grossum; in qua villa et haereditate habet sex piscinas et prata, de quibus colligi potest unus acervus foeni, necnon silvas sufficientes; habet et decimas.

Zarnow, oppidum praefatum; decima manipularis post omnes et singulos agros totius oppidi praeter agros advocatiales et plebanales, de quibus decimam dat plebanus vicariis in valore aliquando trium marcarum, aliquando minus, proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem et plebanum in praefata *Zarnow*, et aestimatur eius valor aliquando ad sedecim marcas, aliquando magis vel minus, non solvunt decimam canapi, sed conducunt decimam in domum plebani.

*Myedzwne*⁷⁾ *minor*, villa sub parochiali ecclesia in *Byalaczow*⁸⁾, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros totius villae, quia non est ibi aliqua curia, sed neque agri curiales, proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem in *Zarnow*, et valor aestimatur eius ad octo marcas, aliquando magis vel minus; solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos et conducunt.

1) *Niemojewice*. 2) *Nadole*. 3) *Przedmieście*. 4) *Mierzona*. Przybyły później osady: *Czersko*, *Dąbrówka*, *Jasion*, *Joannów*. 5) *Kossowskie*. 6) *Sulechcin*. 7) *Miedzna Drewniana* i *Miedzna Murowana*. 8) *Białaczów*.

Topolicze, villa sub eadem parochiali in *Zarnow*; decima manipularis de duobus campis totius villae, iacentibus in partem septentrionalem et orientalem, proveniens spectat et pertinet ad praefatam ecclesiam parochialem et plebanum in *Zarnow*, et valor eius, quando cedunt frumenta hiemalia et aestivalia, simul aestimatur ad octo marcas, aliquando magis vel minus; quando vero solum hiemalia, aestimatur ad sex marcas, dum vero aestivalia, ad duas marcas; de tertio vero campo iacente versus oppidum *Zarnow* eiusdem villae decima cedit cantori *Sandomiriensi*; et solvunt decimam canapi de laneo per unum grossum plebano in *Zarnow* singulis annis de omnibus agris, exceptis duobus cum dimidio laneis, de quibus similiter datur decima canapi cantori similiter omni anno.

Przedmyesze, villa ante oppidum *Zarnow*; decima manipularis post omnes et singulos agros ipsius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Zarnow*, et aestimatur eius valor ad duas marcas, aliquando magis vel minus; non solvunt decimam canapi, et conducunt duntaxat, dum locatur in haereditate.

Troianovicze, villa sub eadem parochia *Zarnow*, decima manipularis post omnes et singulos agros praediales duarum curiarum proveniens spectat et pertinet ad praefatam parochialem et plebanum in *Zarnow*, et valor eius aestimatur ad duas sexagenas, aliquando magis vel minus.

Pilchovicze utraque, villae sub eadem parochiali in *Zarnow*; decima manipularis post omnes et singulos agros utriusque villae proveniens spectat et pertinet ad praefatam parochialem in *Zarnow*, et percipiunt eam vicarii, et valor aestimatur utriusque ad quinque marcas; non solvunt decimam canapi, quia nobiles in illis villis.

Dluznovicze, villa sub eadem parochiali ecclesia in *Zarnow*; decima manipularis post praediales agros duarum curiarum, etiam quos colunt emethones, qui fuerunt quondam *Byelsky*, proveniens spectat ad praefatam parochialem in *Zarnow*, et percipiunt eam vicarii eiusdem parochialis in *Zarnow*; cuius valor aestimatur ad tres marcas, aliquando magis.

Przelang, villa sub eadem parochiali; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales duarum curiarum proveniens spectat ad eandem parochialem in *Zarnow*, et percipiunt eam vicarii; et valor eius aestimatur ad duas marcas, aliquando minus.

Nyemoyevicze, villa sub eadem parochiali; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales curiae in ibidem proveniens spectat et pertinet ad praefatam ecclesiam parochialem in *Zarnow*, et percipiunt eam vicarii in eadem *Zarnow*, et aestimatur eius valor ad dimidiam marcam, aliquando minus.

Passkovicze, villa sub eadem parochiali in *Zarnow*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae proveniens spectat et pertinet ad praefatam parochialem in *Zarnow*, et percipiunt eam vicarii; et valor eius aestimatur ad dimidiam marcam.

Mysliborz, villa sub eadem parochiali in *Zarnow*; decima manipularis post certos agros praediales proveniens in eadem villa spectat et pertinet ad eandem parochialem in *Zarnow*, et percipiunt eam vicarii; et valor eius aestimatur ad sex grossos.

Nadole, villa sub eadem parochiali in *Zarnow*; decima manipularis post omnes et singulos agros eiusdem totius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem

parochialem in *Zarnow*, et percipit eam minister eiusdem ecclesiae, et aestimatur eius valor ad unam sexagenam, aliquando minus vel magis.

Chelsthy, villa sub eadem parochia *Zarnow*; decima manipularis post dimidium villae iaceus versus meridiem et orientem de omnibus et singulis agris proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam in *Zarnow*, et percipit eam minister, cuius valor aestimatur ad unam sexagenam.

Syodlec, villa sub eadem parochiali *Zarnoviensi*; decima manipularis de uno lanceo, quem colit curia, proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam in *Zarnow*, et percipit eam minister, et eius valor aestimatur ad octo grossos.

Item omnes et singuli oppidani de domibus et emethones de omnibus villis praedictis eiusdem parochiae de integris laneis nihil aliud solvunt, solum colendam per unum grossum; inquilini vero et emethones de dimidiis laneis per dimidium grossum solvunt, et denarium sancti Petri a qualibet persona per denarium unum; et contribuit camerae apostolicae collectori denarii sancti Petri quatuordecim scotos et unum grossum pro quittance.

33. WOYCZYN^{*)}, VILLA.

Tavata ad unam marcam argenti.

In eadem *Woyczyn* ecclesia parochialis lignea, vetus, chorus tamen de novo constructus, corpus adhuc vetustum et per partes compositum non bene propter defectum tectum, tituli *S. Andreae apostoli*, de collatione abbatis et conventus monasterii *Suleoviensis*, quam obtinet pronunc honorabilis et nobilis *Adam de Mroczkovicze*¹⁾, actu presbyter et residens, qui pronunc servat vicarium, licet ante non servabatur propter defectum fructuum eiusdem ecclesiae, et ministrum, clericum, quos salariat certis decimulis infrascriptis. Ad quam quidem ecclesiam iure parochiali ex antiquo quatuor villae, videlicet dicta *Woyczyn*²⁾, *Wola Daleschowska*³⁾, *Miculovicze*⁴⁾ et *Stok*⁵⁾ spectant et pertinent. Item eadem ipsa ecclesia et eius ple-

*) *Wojcin*, wieś należąca niegdys do klasztoru *Cystersów w Sulejowie* od początku jego założenia, położona w diecezji *sandomirskiej*, dekanacie *opoczyńskim*, w której, jak świadczy opis powyższy, na początku wieku XVI znajdował się starożytny kościół parafialny drewniany przez rzeczony klasztor niewątpliwie fundowany. W miejsce tego kościoła stał zapewne w tym samym wieku inny drewniany, a gdy i ten w początku wieku teraźniejszego od starości chylić się począł ku upadkowi, zastąpiony został kosztem parafian nowym murywanym w roku 1825. We wsi do parafii należącej *Wielka Wola* albo *Paradyż* znajduje się klasztor *O. O. Franciszkanów de observantia* fundowany w roku 1689 wraz z kościołem pod tyt. *Przemienienia Pańskiego* przez *Kazimierza Skórkowskiego*, dziedzica tamtejszego. W miejsce pierwotnego kościoła drewnianego *Augustyn Ohrepalski*, minister prowincji tegoż zakonu, wystawił w roku 1747 z ofiar wiernych nowy kościół murywany, który w roku 1764 *ks. Ignacy Kozierowski*, biskup *adrateński* i. p. i., kanonik *gnieźnieński* i proboszcz kanoników *laterańskich* w *Mstowie* konsekrował. Obecnie mieści się w klasztorze *paradyjskim* dwóch tylko zakonników (*Rubryc. dyec. sandomir. z r. 1877 f. 39*).

¹⁾ *Adam z Mroczkowic*, pleban. ²⁾ *Wojcin*. ³⁾ *Wola Daleszewska*, dziś nie znana. ⁴⁾ *Mikulowice*. ⁵⁾ *Stok*. Przybyły później osady: *Feliksów*, *Hieronimów*, *Irenów*, *Kazimierzów*, *Pieńki*, *Więtkówka*, *Władysławów*.

banus pro tempore existens in eadem villa et haereditate circa ipsam ecclesiam imprimis pro dote et fundo habet aream pro curia plebanali, allodio et pomerio, cimiterio contiguam, pro conditione competentem, et alias duas areas retro chorum ecclesiae pro vicario et ministro, cimiterio vicinas, et in eis domunculas; item habet hortum ante eandem villam *Woyczyn*, penes agrum sive arvom agri plebanalis dictum *Clanczka*¹⁾, in latitudine citra vel ultra viginti sulcorum, in longitudine vero unius stadii, dictum vero agrum *Clanczka* penes huiusmodi hortum iacentem extra villam, in latitudine citra vel ultra octuaginta sulcorum, in latitudine vero sex stadiorum, eadem ecclesia habet et plebanus; item habet alium arvom agri, iacentem penes agros advocatae, in campo dicto *Nywky*²⁾, in latitudine citra vel ultra sedecim sulcorum, in longitudine vero similem mensuram ut advocatae et emethonales agri habens.

Item in *kanthy* campo habet tertium arvom agri citra vel ultra duodecim sulcorum, iacentem penes agros advocatae, in longitudine se agris advocatorum conformantem, et ibidem de propinquo habet pratum inter prata emethonum *Grzybek* et *Galacz*; item in campo dicto *Zagrodzynye*³⁾, eundo in *Wola*, habet quartum arvom agri penes agros advocati *Rabusz*, in latitudine citra vel ultra viginti sulcorum, in longitudine vero instar habens (sic) agrorum advocatae; item quintum arvom agri habet in campo *Swydwowycze*⁴⁾, qui arvus in maiori parte nemoribus iam occupatus, et solum manserunt citra vel ultra tria stadia agri; item habet sextum arvom agri extra villam eandem *Woyczyn*, eundo versus *Wola*, prope signum passionis Christi extra villam expositum, in longitudine mensuram habens cum emethonibus, in latitudine vero citra vel ultra decem sulcorum, et in eius fine versus villam et signum Crucis pratum; item septimum arvom habet in campo *Lomczyny*⁵⁾, in longitudine duorum stadiorum, in latitudine vero citra vel ultra viginti sulcorum; item habet et piscinam sub borra, eundo in molendinum *Borowy*, et penes eandem arvom agri et pratum, quem arvom agri et pratum plebanus divisit inter duos suos plebanales hortulanos; habet enim in eadem villa speciales duas areas, et in eis duos hortulanos, sibi invicem contiguas, cum hortis, quibus hortulanis plebanus ultra praedictos agros penes piscinam iacentes de agris suis praedictis plebanus (sic) hinc inde per partes agri dedit et inter eos dividit per sex sulcos. Qui quidem hortulani nihil aliud plebano solvunt, solum omni septimana diem pedester laborant; tabernam vero, ut plebanus asserit, ex advocatia plebano donatam monasterium *Suleviense* occupavit, dictam *Pyathka*⁶⁾.

Woyczyn, eadem villa, in qua ecclesia; emethones de omni laneo solvunt eidem ecclesiae et plebano in *Woyczyn* missalia per unum cum dimidio coro siliginis, et per unum et dimidium corum avenae pro festo *S. Martini*; de agris vero omnibus et singulis advocatae decima manipularis provenit et spectat ad eundem plebanum et ecclesiam parochialem in *Woyczyn*; hortulani vero nihil solvunt, solum colendam, prout et de dimidio laneo emethones, et aestimatur eius valor ad unam sexagenam, aliquando magis vel minus.

Stok, villa sub eadem parochiali in *Woyczyn*; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam

¹⁾ Klaczka. ²⁾ Niwy. ³⁾ Zagrodzenie. ⁴⁾ Swidwowiec. ⁵⁾ Lomczyny. ⁶⁾ Piątko.

parochialem et plebanum in *Woyczyn*, et valor eius aestimatur ad tres marcas, aliquando magis vel minus; non solvunt decimam canapi.

Mikulovicze, villa sub eadem parochiali in *Woyczyn*; decima manipularis post omnes et singulos agros ipsius totius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam parochialem in *Woyczyn* et plebanum, tamen illam dat pro salario vicario et ministro, et valor eius aestimatur aliquando ad duas sexagenas, aliquando magis vel minus; plebanus tamen de eadem villa percipit decimam post unam curiam et duos hortulos, qui pertinent ad dominum de *Stok*, quam conducit in *Stok*, et alterius nobilis *Latoszek*; item emethones de villis eiusdem parochiae, praeter villam *Woyczyn*, nihil aliud solvunt, praeter colendam per unum grossum et hortulani per dimidium grossum, etiam de *Woyczyn*, et denarium sancti Petri a persona qualibet per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae duos scotos, et unum grossum pro quittance.

34. BLOGYE*), VILLA.

Taxata ad tres marcas argenti.

In eadem *Blogye* ecclesia parochialis lignea, tituli *Nativitatis gloriosae virginis Mariae et sancti Nicolai*, de collatione ex vicibus alternatis, abbatis et conventus monasterii *Suleviensis* pro una vice, et haereditis de eadem *Blogye*, domini *Dunyn*¹⁾ pro alia vice, quam pronunc obtinet honorabilis *Mathias de Dambrowa*²⁾, actu presbyter, ex praesentatione abbatis et conventus praefati *Suleviensis*, qui pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae adimplendis circa ipsam ecclesiam, prout ex antiquo, servat duos vicarios et ministrum, quibus pro salariis dat certas infra-scriptas decimas. Ad quam quidem ecclesiam iure parochiali ex antiquo septem villae, videlicet dicta *Blogye*³⁾, *Prochensko*⁴⁾, *Zarzeczyn*⁵⁾, *Stoky*⁶⁾, *Swyeczchow*⁷⁾, *Konskye*⁸⁾ et *Trzebyatow*⁹⁾ spectant et pertinent; item eadem ipsa ecclesia parochialis in *Blogye* imprimis in eadem villa et haereditate, ac eiusdem plebanus, pro dote et fundo circa ipsam ecclesiam retro chorum ipsius ecclesiae versus orientem habet specialem aream pro curia plebanali et domunculis vicariorum et ministri sibi ipsis vicinas et contiguas, necnon pro allodio, pomerio et horto, retro domum et aream plebanalem; item habet specialem campum agrorum iacentem versus

*) *Blogie*, wieś pierwotnie szlachecka, od roku zaś 1470 należąca do klasztoru *Cystersów* w *Sulejowie* (położona w diecezji *sandomirskiej*, dekanacie *opoczyńskim*). Król *Kazimierz Jagiellończyk* pozwolił ją nabyć temuż klasztorowi na własność w miejsce sprzedanych dla zbytnej odległości wsi *Okaliny* i *Gojczowa*, darowanych mu niegdyś przez *Wincentego Kadlubka*, proboszcza *sandomirskiego*, późniejszego biskupa *krakowskiego*. Natenczas istniał już w *Blogiem* kościół parafialny drewniany, niewiadomo, kiedy i przez kogo fundowany (*Długosz*, *Liber Beneficior.* I, 505). Dzisiejszy kościół murywany powstał w miejsce drewnianego w roku 1809 nakładem opata rzeczzonego klasztoru i dotąd nie jest konsekrowany (*Rubryc. dyec. sandom.* z r. 1877 str. 36).

¹⁾ *Dunin*. ²⁾ *Maciej z Dąbrowy*, pleban. ³⁾ *Blogie*. ⁴⁾ *Prucheńsko*. ⁵⁾ *Zarzeczyn*. ⁶⁾ *Stoczki*. ⁷⁾ *Śmieciechów*. ⁸⁾ Osada dziś nie znana. ⁹⁾ *Trzebiatów*.

villam *Grabowa* ¹⁾ et inter agros emethonales eiusdem villae, post gurgitem seu alveum, qui dividit prata emethonalia et plebani, quem agrum plebanus dividit in tres partes pro seminatione frumentorum hiemalium et aestivalium, ac pro paratione agrorum seminandorum. Qui quidem campus in longitudine protenditur ad tria stadia citra vel ultra, in latitudine vero protensionem habet citra vel ultra sex stadiorum et circa eundem gurgitem et campum habet pratum, de quo aliquando colligi possunt tres currus et aliquando quinque currus de foeno; item habet in villa *Swyeczecow* sub eadem parochia duos laneos emethonales possessionatos cum areis, hortis et pratis ad eosdem laneos ex antiquo spectantibus et pertinentibus; et habet specialem campum in eadem haereditate, ab aliis agris nobilium eiusdem villae haeredum distinctum; et solvunt pro censu et laboribus quilibet eorum emethonum annuatim per unam sexagenam pro festo sancti *Martini*, et per triginta ova, ac per duos capones.

Blogye eadem villa, in qua ecclesia; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales duarum curiarum, videlicet monasterii *Suleoviensis* et haeredis, necnon campum iacentem inter viam, quae vadit ex eadem similiter *Blogye* in *Strzelcze*, proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam et plebanum in *Blogye*, et valor eius aestimatur aliquando ad tres marcas, aliquando magis vel minus; de aliis vero campis emethonalibus eiusdem villae decima manipularis provenit doctoribus studii *Cracoviensis*.

Prochensko, villa sub eadem ecclesia parochiali in *Blogye*; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat et pertinet ad praefatam ecclesiam parochialem et plebanum in *Blogye*, et aestimatur valor eius ad undecim marcas, aliquando minus; non solvunt decimam canapi, sed conducunt.

Stokcy, villa sub eadem parochiali ecclesia in *Blogye*; decima manipularis post unum campum iacentem versus villam *Dambrowa* proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Blogye*, et valor eius aestimatur, quando cedunt hiemalia, ad unam marcā, aliquando magis; dum vero aestivalia cedunt frumenta, ad unum fertonem, aliquando magis; de aliis vero campis percipiunt doctores.

Swyeczecow, villa sub eadem parochiali in *Blogye*; decima manipularis post certos agros tam nobilium quam emethonaliū (sic) proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Blogye*, de qua decima manipulari in eadem *Swyeczecow* plebanus de *Blogye* ministro ecclesiae suae praedictae pro salario dat decem et octo cassulas siliginis, et ubi esset defectus in siligine, supplet aestivalibus frumentis; et valor eius aestimatur ad unam marcā cum dimidia quoad ministrum, quo vero ad plebanum, ad duas marcas, aliquando minus; de aliis agris decimam manipulare percipit ecclesia parochialis et plebanus in *Dambrowa*.

Radunya ²⁾, villa; curia duntaxat eiusdem villae sub eadem parochiali in *Blogye*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae eiusdem proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Blogye*, tamen illam percipiunt vicarii eiusdem ecclesiae et plebani, et valor eius aestimatur aliquando ad tres fertones, aliquando minus.

¹⁾ *Grabowa*, wieś w powiecie opoczyńskim, jedna w parafii *Slawno*, druga w parafii *Nierzanie-rowice*. ²⁾ *Radonice*.

Trzebyatow, villa sub eadem etiam parochiali; decima manipularis de uno campo iacente versus orientem et *Zajaczkow* ¹⁾ proveniens spectat ad praefatam parochialem et plebanum in *Blogye*, et valor eius, dum cedunt hiemalia, aestimatur ad duas marcas, aliquando magis, dum cedunt aestivalia, aestimatur ad dimidiam sexagenam; de aliis tamen campis cedit dominis doctoribus in *Cracovia*; emethones de villis omnibus eiusdem parochiae nihil aliud solvunt, solum colendam de laneo per unum grossum, de dimidio laneo per dimidium grossum, et a qualibet persona per unum denarium denarii sancti Petri; et contribuit collectori camerae apostolicae quatuor scotos, et unum grossum a quittance.

35. DAMBROWA.*)

Tawata ad dimidiam marcā.

In eadem *Dambrowa* ecclesia parochialis lignea *tituli sancti Petri apostoli*, de collatione abbatis et conventus monasterii *Suleoviensis*, quam pronunc obtinet honorabilis *Joanas de Byelska wola* ²⁾, actu presbyter, senex, qui pro sui sustentatione et ecclesiae oneribus adimplendis, prout ex antiquo, servat circa ipsam ecclesiam vicarium manualementem et ministrum, quos salariat, ut potest commodius pronunc, quia solus defectuosus dimidium proventuum suorum dat vicario, ministro vero dimidiam sexagenam. Ad quam quidem ecclesiam ex antiquo iure parochiali septem villae, videlicet dicta *Dambrowa*, *Octuschow* ³⁾, *Janycovicze* ⁴⁾, *Nyevyerschyn* ⁵⁾, *Cawyczyn* ⁶⁾, *Dambrowa gora* ⁷⁾ et *Jawonek* ⁸⁾ spectant et pertinent; quae quidem ecclesia et eius plebanus circa ipsam ecclesiam et in eadem villa et haereditate imprimis habet pro dote et fundo arcem pro curia plebanali et in ea curiam, alodium, hortum et piscinulam penes aream plebanalem; item alias speciales areas pro vicario et ministro, areae plebanali contiguas, alias in una area plebanali; item habet speciales areas pro taberna, in qua nunc sedet *Albertus Czermnyensky*, ⁹⁾ qui nihil aliud facit, solum pro censu solvit dimidiam marcā; hortulanus vero omni septimana diem laborat pedester; item habet speciales tres arvos agri, alias *dzyaly*, in tribus campis, inter agros emethonales, iacentes inter agros *Pywowaniek* ex una parte, et ex alia *Rossyeya*, tabernatore, in uno videlicet campo

¹⁾ *Zajaczków*, wieś w parafii *Slawno* w powiecie opoczyńskim.

* *Dambrowa*, wieś niegdyś należąca do opata i klasztoru *Cystersów w Sulejowie*, położona w dyecyji *sandomirskiej*, dekanacie i powiecie *opoczyńskim*, ma kościół parafialny niezawodnie przez opatów tegoż klasztoru założony i uposażony przynajmniej już w początku wieku XV, jak to z opisu powyższego, mówiącego o starodawnych zwyczajach przez plebanów tamtejszych zachowanych, wnosić można. W aktach konsystorza *gnieźnieńskiego* zachodzą o nim jako o dawno istniejącym wzmianki od roku 1415 (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 11 sqq.). *Długosz* przy opisie dochodów scholasterii *sandomirskiej* wspomina o kościele w *Dambrowie* jako dawno istniejącym (Lib. Benc. I, 335). Kiedy stanął dzisiejszy kościół drewniany dość starożytny, znikąd dość nie można (Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 f. 36).

²⁾ *Jan z Bielskiej Woli*, pleban. ³⁾ *Kotusów*. ⁴⁾ *Janikowice*. ⁵⁾ *Niewierzyn*. ⁶⁾ *Kawęczyn*. ⁷⁾ *Dębowa Góra*. ⁸⁾ *Jaksonek*. ⁹⁾ *Czerminski*.

in latitudine citra vel ultra viginti sulcorum, in longitudine vero citra vel ultra sex stadiorum; in alio campo iacente *Pythka Nicolaum* (sic) ex una, et *Joanne Cowal* parte ex altera, in latitudine citra vel ultra sedecim sulcorum, in longitudine citra vel ultra quatuor stadiorum, in tertio vero campo iacente penes viam, quae vadit de *Dambrowa* in *Blogye* ex una parte, et ex alia parte penes agros praediales in latitudine citra vel ultra decem et septem sulcorum, in longitudine vero similem mensuram habens (sic), prout praediales agri; item habet et pratum in parte domini *Dambrowsky* post fluvium *Czarua*, in silva dicta *wchodka*, de quo pronunc solum colligi possunt aliquando tres, aliquando vero quatuor currus foeni; habet et decimas.

Catuschow, villa sub eadem parochiali in *Dambrowa*; decima manipularis post omnes agros curiae, de uno duntaxat campo incende versus villam *Dambrowa*, proveniens spectat et pertinet ad parochialem ecclesiam et plebanum in *Dambrowa*, et conduit eam in domum plebani.

Dambrowa gora, sub eadem parochia in *Dambrowa*; decima manipularis de certis agris praedialibus sive curialibus proveniens spectat et pertinet ad eandem ecclesiam parochialem et plebanum in *Dambrowa*, et conduit eam in domum.

Nyevyerschyn, villa sub eadem parochia; decima manipularis post agros praediales curiae et post unum emethonem, alias tabernam, dictum *Czwyk*, provenit et spectat ad parochialem in *Dambrowa*, et percipit eam pronunc vicarius, et valor eius aestimatur aliquando ad duas marcas, aliquando ad minus.

Swyeczchow, villa sub parochiali in *Blogye*; decima manipularis de certis agris nobilium et emethonum proveniens spectat et pertinet ad praefatam parochialem in *Dambrowa* et plebanum, et tollit eandem in domum; de aliis vero agris pro maiori parte percipit plebanus in *Blogye*. Emethones de villis parochiae praedictae non aliud solvunt, solum colendam per unum grossum, de *Catuschow* per dimidium grossum, et denarium sancti Petri a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae tres scotos et unum grossum pro quittance.

36. BYALEBRZEGY*), VILLA.

Taxata ad unam marcam argenti.

In eadem *Byalebrzegy* ecclesia parochialis lignea tituli *sancti Martini*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Byalebrzegy*, necnon *Syedllkovicze* ¹⁾, *Gro-*

*) *Bialobrzegi*, wieś szlachecka, należąca dziś do dyecezyi *sandomirskiej*, dekanatu i powiatu *opoczyńskiego*, gniazdo rodziny *Bialobrzeskich* h. *Abdank*, z której pochodzili: *Marcin Bialobrzeski*, biskup *kamieniecki*, sławny czasu swego kaznodzieja i pisarz kościelny, brat jego *Andrzej*, opat *Jędrzejowski* i wielu innych ludzi zacnych i zasłużonych (*Niesiecki* l. c. I, 80. 81. *Paprocki* l. c. 223), miała kościół parafialny z fundacyi tejże rodziny przynajmniej już w początku wieku XV, jako wnosić można z opisu powyższego nadmienającego o wsiach doń *ex antiquo iure* należących. Dzisiejszy kościół drewniany według świadectwa rubrycelli dyecezyi wspomnianej (z r. 1877 str. 35) wystawiony został około roku 1500 i dotąd w dość dobrym budowlanym znajduje się stanie.

¹⁾ *Siodlkowice*, dziś w parafii *Sławno* nie znane.

dzyna ¹⁾, *Zawada* ²⁾, *Nyebrow* ³⁾ cum *Lazyssko* ⁴⁾, *Kyelczowa wola* ⁵⁾ et *Zakrzow* ⁶⁾, quam pronunc obtinet honorabilis *Jacobus de Lybyschow* ⁷⁾, actu presbyter et residens, qui propter defectum suum pronunc servat vicarium, qui ante non continue propter defectum proventuum servabatur, et ministrum pro sui sustentatione et onerum ecclesiae eiusdem supportatione; ad quam quidem ecclesiam ex antiquo iure parochiali quinque villae, videlicet eadem *Byalebrzegy*, *Czyeblovicze* ⁸⁾, *Sluboczycze* ⁹⁾, *Wnyewyel* ¹⁰⁾ et *Brzostowa* ¹¹⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia in eadem villa et haereditate imprimis habet aream cum allodio et duobus hortis sibi contiguus, satis pro curia plebanali competentem et spatiosam, necnon aliam specialem aream pro ministro, cimiterio contiguam, et tertiam aream pro taberna, in qua nunc tenet vicarium, quia non est alia specialis, solum pro taberna, et antea sedebat in ea tabernator et solvebat, prout locabatur; item habet pascuum, alias *pastevnyk*, post hortum et aream plebanalem et tabernalem, et protenditur ad latitudinem, quantum area plebanalis cum taberna, ad longitudinem vero usque ad borram; insuper habet solum unicum arvom agri, alias *dzyal*, in eadem haereditate, inter agros nobilium haeredum eiusdem villae, in longitudine quindecim citra vel ultra stadiorum; incipit enim a villa et protenditur usque ad haereditatem *Czyeblovicze*, in latitudine vero, quamvis debet aequalem mensuram habere, tamen a villa citra vel ultra ad duo stadia tenet decem et octo sulcos, et postea, quanto ulterius, tanto strictius, ita quod in alio fine manent solum sedecim sulci, ex eo, quod nobiles occupaverunt omni anno aliquid magis subarando, et plebanus est senex, non potest se tueri; item habet et pratum inter haereditates *Byalebrzegy* et *Czyeblovicze* iacens, et inter campum villae *Czyeblovicze* et ripam fluvii *Pylcza*, de quo potest colligi omni anno, quando non est inundatio, magis quam unus acervus de foeno; insuper in fine eiusdem prati versus haereditatem *Byalebrzegy* habet unum parvum arvom agri alias *nyffka*; habet et specialem borram, quae incipit a via, quae vadit de *Byalebrzegy* in *Staragacz* ¹²⁾ et protenditur in longitudine usque ad pratum praedictum plebani, iacentem in haereditate *Czyeblovicze*, in latitudine vero protenditur a ripa fluvii *Pylcza* ¹³⁾ usque ad torrentem, dictum *Przegon*, qui torrens dividit borram plebani a borra nobilis *Martini Bialobrzesski*, in qua borra est specialis locus, qui vocatur *sosnowa lanka* ¹⁴⁾, valens pro mellificiis et pro pratis, tamen et ipse locus est plebani, licet nobiles vellent adimere illum pro pratis; item habet et piscinam penes praedictum pratum, tamen modo iacet deserta, et incipit a silva etiam plebani dicta *Szadykyerz* ¹⁵⁾; item ipse plebanus suo et dictae ecclesiae nominibus tenet quendam arvom agri in eadem haereditate ex adverso seu ad latus agri plebanalis iacentem in longitudine quatuor stadiorum, in latitudine vero decem sulcorum per olim nobilem *Joannem Jaxon* et *Hedwigim*, ipsius consortem, haeredem de eadem *Byalebrzegy* in octo marcis legatum, cum conditione, quod postquam aliquis consanguineus vellet habere eundem agrum seu arvom, quatenus prius solveret ecclesiae octo marcas, et non alias, et iam lapsi sunt citra vel ultra

¹⁾ *Grązowice*, w parafii *Sławno*. ²⁾ *Zawada*, wieś w parafii *chorzęcińskiej*. ³⁾ *Nieborów*. ⁴⁾ *Lazisko*. ⁵⁾ *Kielczowka*, wieś w parafii *wolworskiej*. ⁶⁾ *Zakrzów*. ⁷⁾ *Jakób z Libiszowa*, pleban. ⁸⁾ *Cieblowice*, wieś i wapielnia. ⁹⁾ *Slugocice*. ¹⁰⁾ *Unelew*. ¹¹⁾ *Brzustów*. Przybyły później osady: *Borki*, *Podoba Księża*, *Podoba Prywatna*, *Turmo*, *Utrata*, wieś i młyn, *Wąwał*. ¹²⁾ *Stara Gać*. ¹³⁾ *Płlica*. ¹⁴⁾ *Sosnowa Łąka*. ¹⁵⁾ *Sadykierz*.

decem anni, sicut plebanus et ecclesia ex legatione huiusmodi est in possessione; item decimas.

Byalebrzegy, villa praefata, in qua ecclesia; decima manipularis post omnes et singulos agros totius eiusdem villae proveniens spectat ad ipsam ecclesiam et plebanum in *Byalebrzegy*, et valor eius aestimatur ad duas marcas; non solvunt decimam canapi, quia omnes nobiles, praeter duos hortulanos.

Ostranszna ¹⁾, villa sub parochiali in *Slawno*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae proveniens spectat ad parochialem praefatam et plebanum in *Byalebrzegy*, et aestimatur eius valor ad unum fertonem.

Grodzyna, villa sub etiam parochiali in *Slawno*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiales proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Byalebrzegy*, et valor eius aestimatur ad novem grossos.

Syedlkowicze, villa sub parochiali in *Slawno*; decima tamen manipularis pro maiori parte de agris praedialibus sive curiae proveniens, et praesertim iacentibus versus *Byalebrzegy*, spectat ad parochialem praefatam et plebanum in *Byalebrzegy*, et valor eius aestimatur ad unam marcam cum dimidia; cedit etiam de certis agris praedialibus eiusdem curiae in *Slawno et Ounycze* decima.

Nyebrow, villa sub parochiali in *Chorzanczyn*, decima tamen manipularis de omnibus et singulis agris quondam praedialibus sive curiae, in quibus nunc sedent tres cmethones, *Czyeczetka Stanislaus, Vitus et Joannes Pyesser*, proveniens spectat ad praefatam parochialem in *Byalebrzegy*, et valor eius aestimatur ad unum fertonem, et aliquando magis.

Lazyssko, villa sub praefata parochiali in *Chorzanczyn*; decima manipularis post araturas quondam praediales sive curiae, in quibus nunc sedet cmetho *Stanislaus Rolek*, proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Byalebrzegy*, et valor eius aestimatur ad dimidiam marcam.

Lagyewnyky, villa sub parochiali praefata in *Chorzanczyn*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales seu quondam curiae, in quibus nunc sedent duo cmethones, videlicet *Martinnus Farbula*, et alter *Martinnus Malyk*, proveniens spectat et pertinet ad parochialem praefatam et plebanum in *Byalebrzegy*, quam pronunc pro salario dat vicario, cuius valor aestimatur ad dimidiam marcam.

Zarwada, villa sub praefata parochiali in *Chorzanczyn*, decima tamen manipularis post agros et araturas tabernarum, seu de campo, quem colunt tabernatores, proveniens spectat et pertinet ad praefatam parochialem ecclesiam et plebanum in *Byalebrzegy*, et dat eam pro salario ministro, et valor eius aestimatur ad dimidiam marcam.

Zakrzow, villa sub parochia oppidi *Wolborz*, decima tamen manipularis post certas araturas nobilium *Laurentii et Petri* in ibidem haeredum proveniens spectat et pertinet ad saepfatam ecclesiam et plebanum in *Byalebrzegy*, et eius valor aestimatur ad dimidiam marcam, et aliquando ad maximum ad dimidiam sexagenam.

Wyelczowawola, villa sub eadem parochiali in *Wolborz*; decima tamen manipularis de certis agris, ut dicitur, quondam praedialibus seu curiae et tabernae, in

¹⁾ *Ostrężna*.

quibus sedent cmethones *Nicolaus Swecz* et *Martinnus* tabernator, proveniens spectat et pertinet ad parochialem praefatam et plebanum in *Byalebrzegy*, et eius valor aestimatur ad unam marcam cum sex grossis.

Baby, villa sub parochiali ecclesia in *Wolborz*, decima tamen manipularis post agros duarum tabernarum domini *Zakrzewsky* in eadem *Baby* proveniens spectat ad eandem ecclesiam et plebanum in *Byalebrzegy*, et valor eius aestimatur ad viginti grossos.

Czyeblovicze et Sluboczycze, villae eiusdem parochiae in *Byalebrzegy*; cmethones nihil aliud solvunt plebano et ecclesiae in eadem *Byalebrzegy* pro colenda, solum de laneo per unum eorum siliginis mensurae *Inowlodzensis* ¹⁾ pro festo Paschae, de medio vero laneo per dimidium cori; de aliis vero villis colendam per dimidium grossum de domo, et a qualibet persona pro denario sancti Petri per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae duos scotos et unum grossum pro quittance et alium pro portitore.

37. SLAWNO*), VILLA.

Tawata est ad quinque cum dimidia marcas argenti.

In eadem *Slawno*, villa, ecclesia parochialis lignea tituli *sancti Geronii* ²⁾ *martyris* et *pontificis* necnon *Assumptionis gloriosae virginis Mariae*, de collatione laicorum haeredum in eadem *Slawno* et *Vygnanow* ³⁾, quam pronunc obtinet honorabilis *Bernardus*, haeres de eadem *Slawno*, actu presbyter et residentiam agens personalem, qui, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae adimplendis tolerandisque tenet continue duos vicarios manuales et ministrum, quibus pro eorum salariis certae inferius descriptae decimae manipulares sunt designatae et deputatae. Ad quam quidem ecclesiam inre parochiali ex antiquo decem octo villae, videlicet dicta *Slawno, Vygnanow, Yawor* ⁴⁾, *Radunya* ⁵⁾, *Mnyskowo* ⁶⁾, *Grabowo* ⁷⁾, *Hostraszna* ⁸⁾, *Syedlkowicze* ⁹⁾, *Premuschowia wola* ¹⁰⁾,

¹⁾ *Miary inowlodzkiej*.

²⁾ *Slawno*, wieś szlachecka, dziś w dyecezyi *sandomirskiej*, dekanacie i powiecie *opoczyńskim* położona, w drugiej połowie XV wieku własność *Drzewickich* (Długosz Lib. Benef. I, 381), z kościołem paraftalnym już w wieku XIV istniejącym, jak dowodzi rozprawa w sądzie konsystorskim w *Gnieźnie* dnia 5 lutego roku 1409 pomiędzy plebanem tamtejszym, *Tomaszem*, a kmieciami o dziesięcinę tamże, które według dowodów przez tegoż plebana podanych poprzednicy jego spokojnie pobierali (Excerpta ex actis Consist. f. 3). Przed tymże sądem załatwiają w roku 1458 dawny spór względem prawa patronatu nad kościołem rzeczonym *Mikołaj* i *Piotr*, dziedzice *Slawna* z dziedzicami *Mnyszkowa* w ten sposób, że toż prawo służyć ma głównie dziedzicom *Slawna*, a dziedzice *Mnyszkowa* zawiadomieni przez tamtych o wakansie probostwa i prezentowaniu plebana, zgodzić się powinni pod karą 200 dukatów na prezentowanego przez nich kapłana i na dokumencie prezenty położyć także swoje pieczęcie (tamże f. 418. 419). Dzisiejszy kościół mурowany stanął w roku 1852 w miejsce starożytnego drewnianego nakładem dziedzica i parafian i dotąd nie został konsekrowany. We wsi *Zacharzewie* jest kaplica publiczna (Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 38).

³⁾ Ma być *Geronis*, episc. et martyr. et socior. Patr. Regni Pol. ⁴⁾ *Wygnanów*. ⁵⁾ *Jawór*. ⁶⁾ *Radonia*. ⁷⁾ *Mnyszków*. ⁸⁾ *Grabowa*. ⁹⁾ *Ostrężna*. ¹⁰⁾ *Nieodgadzione*. ¹⁰⁾ *Przymusowa Wola*.

*Zachorzow*¹⁾, *Jankow*²⁾, *Poplawy*³⁾, *Kozynyn*⁴⁾, *Hovadow*⁵⁾, *Zajaczkow*⁶⁾, *Olschowycyz*⁷⁾, *Pothok*⁸⁾, *Grodzyn*⁹⁾, *Grozowicze*¹⁰⁾ et *Sepne*¹¹⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius plebanus pro tempore existens, imprimis circa ipsam ecclesiam et in eadem haereditate pro dote et fundo habet cimiterio contiguam aream satis latam et spatiosam pro curia plebanali, necnon allodio et domunculis duorum vicariorum et ministri, necnon retro curiam plebanalem hortum seu pratium aut pascuum alias *pastewnyk*; item habet specialem campum seu aruum magnum cum pratis et piscina insinul, iacentem inter limites villae *Cunycze*¹²⁾ ab una parte, ubi dividit quidam gurgis sive torrens cum prato *Chroszczelewska*, ultra dictum gurgitem seu alveum iacentem (sic), et ab alia parte villae *Slawno*, necnon a tertia parte villae *Vygnanow*, ubi ultra praedictum pratium *Chroszczelewska*, circa dictum campum plebani dictum *Popowe pole* sunt tria prata, necnon pars silvae sive nemorum in agris quondam excrescentium, iacens penes silvam dictam *Mogylny lasz*¹³⁾; item habet ultra praedictum campum in haereditate *Slawno* alium parvum aruum agri, iacentem inter viam, quae vadit de *Slawno* in *Cunycze* et viam, quae ducit in silvam *Dolazow* et agros haeredum de eadem *Slawno* et pratium penes montem *Mogilna* iacens; item habet de quatuor tabernis dominorum haeredum in *Slawno*, de qualibet sex grossos census perpetui, iacente primo una, in qua sedet *Gregorius*, inter emethones *Dyba* et *Kyek*, secunda dicta *Swyerczen-ska*, iacente inter emethones *Closz* et *fabrum*, tertia in medio villae *Slawno*, in qua nunc sedet *Nicolaus Rychtha*, quarta iacet deserta penes curiam quondam *Nicolaus* haeredis in *Slawno*; item habet et decimas.

Slawno, villa eadem, in qua parochialis ecclesia; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiales, etiam in quibus locati sunt aliqui emethones, videlicet *Joannes Kyek*, *Gregorius* tabernator, *Dyba*, *Stanislaus Zabul*, *Felix Mazanek*, et duo hortulani, videlicet *Snyoszek* et *Berlasz*, et alii per partes, proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Slawno*, et valor eius aestimatur ad duas marcas, aliquando magis; non solvunt decimam canapi; de aliis vero agris, quos colunt emethones *Klosz Joannes*, *Joannes Pezyk*, *Mathias Vierbusz*, *Joannes Skunek*, *Stanislaus Tripula* et laneus *Bykowsky*, necnon taberna *Rychczynska*, decima manipularis cedit in dioecesim *Cracoviensem*.

*Brudzewicze*¹⁴⁾, villa, in qua etiam est parochialis ecclesia, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros totius villae, demptis agris ecclesiae in eadem *Brudzewicze*, totalis proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Slawno*, et valor eius aestimatur aliquando ad sedecim marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per unum grossum cum dimidio.

*Malischicze*¹⁵⁾, villa sub eadem parochiali ecclesia in *Brudzewicze*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat et pertinet ad praefatam ecclesiam parochialem et plebanum in *Slawno*, et valor eius

¹⁾ Zacharzów. ²⁾ Janków. ³⁾ Poplawy. ⁴⁾ Kozinin. ⁵⁾ Owadów. ⁶⁾ Zajaczków. ⁷⁾ Olszowiec. ⁸⁾ Potok. ⁹⁾ Grodzin. ¹⁰⁾ Grażowice. ¹¹⁾ Nisodgadniona. Przybyły osady: Bukowiec, Holendry Grabowski, Józefów, Łudwinów, Sienna, Syski, Wieraków, Zachmiel. ¹²⁾ Kunice, w tym samym co *Slawno* dekanacie. ¹³⁾ Mogilny Las. ¹⁴⁾ Brudzewice, w dekanacie opoczyńskim. ¹⁵⁾ Małoszyce, w parafii Studzianna.

aestimatur ad septem marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per unum grossum cum dimidio.

Studzyane, villa sub eadem parochiali in *Brudzewicze*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat et pertinet ad parochialem praefatam et plebanum in *Slawno*, et eius valor aestimatur ad quindecim marcas, aliquando minus; et solvunt similiter decimam canapi per unum grossum cum dimidio de laneo; et in eadem haereditate molendinum *Voyczyk*, de cuius agris similiter decimam percipit idem plebanus in *Slawno* in valore aliquando octo vel decem grossos (sic).

Grozowicze sub parochiali ecclesia eadem in *Slawno*; decima manipularis post agros omnes et singulos praediales sive curiae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Slawno*, et aestimatur eius valor ad duas marcas citra vel ultra, quia conducit eam in dotem plebanalem.

Zachorzow, villa sub parochiali ecclesia praefata in *Slawno*; decima manipularis post agros certos praediales sive curiae proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam praefatam et plebanum in *Slawno*, et aestimatur eius valor aliquando ad aliquot grossos.

Poplawy sub parochiali eadem in *Slawno*; decimam manipulare post omnes et singulos agros partis, ut dicitur, quondam *Stokowsky*, proveniens percipit plebanus, et eius valor aestimatur ad tres fertones, quia aliquando cedunt duodecim cassulae frumentorum, aliquando magis vel minus; de parte autem *Ymbram*¹⁾, ex donatione plebanorum decimam manipulare percipiunt vicarii eiusdem parochialis in *Slawno*, et eius valor aestimatur ad duas marcas; quia praedium totale quondam fuit divisum in duas partes et inter duos fratres, *Ymbram* et *Stokowsky*.

Cunicze minor, villa sub parochiali in *Cunicze*; decima manipularis de quodam campo, iacente penes agros eiusdem villae et piscinam domini *Spoth*, haeredis in ibidem, proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Slawno*, qui campus non continue sed interdum colitur.

Zajaczkow, villa sub parochiali eadem in *Slawno*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales, etiam quos colunt aliqui emethones, proveniens spectat ad parochialem praedictam in *Slawno* et eius plebanum, et valor eius aestimatur aliquando ad unam marcam, aliquando magis vel minus.

Stok, villa sub parochiali in *Woyczyn*, et quondam, ut dicitur, in *Slawno*; decima etiam manipularis post omnes et singulos ipsius villae agros quondam, ut dicitur, spectabat ad eandem parochialem in *Slawno*, cuius in perceptione est ecclesia praefata in *Woyczyn*, tamen, ut dicit plebanus in *Slawno*, adhuc lis super proprietate occasione ipsius decimae inter eum et plebanum in *Woyczyn* pendet coram loci ordinario indecisa.

Jankow, villa sub eadem parochiali in *Slawno*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiales proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem in *Slawno*, et percipit eam vicarius, cuius valor aestimatur ad quatuor marcas, aliquando magis vel minus.

¹⁾ Imbram Abraham.

Kozynyn, villa eiusdem parochiae in *Slawno*; decima manipularis de agris praedialibus utriusque curiae proveniens spectat ad parochialem eandem ecclesiam in *Slawno*, et percipit eam vicarius, et valor eius aestimatur ad tres marcas, aliquando minus.

*Rozannek*¹⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Dambrowa*, curia vero sub parochiali eadem in *Slawno*; decima manipularis de agris eiusdem curiae omnibus et singulis proveniens spectat ad praefatam parochialem ecclesiam in *Slawno*, et percipit eam vicarius valorque aestimatur ad unam marcā, aliquando magis vel minus.

*Dambrowka*²⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Skorcowicze*, decima tamen manipularis de agris praedialibus proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem praefatam in *Slawno* et eius plebanum, et valor eius aestimatur ad dimidiam marcā.

Olschovyecz, villa eiusdem parochiae in *Slawno*; decima manipularis de agris praedialibus proveniens spectat ad eandem parochialem in *Slawno*, et percipit eam vicarius, cuius valor aestimatur ad unum fertonem, aliquando magis.

Pothok, villa sub eadem parochiali ecclesia in *Slawno*; decima manipularis de agris praedialibus proveniens spectat pertinetque ad parochialem praefatam in *Slawno*, et percipit eam vicarius, valorque eius aestimatur ad sedecim grossos.

Mnyskowo, villa sub parochiali praefata in *Slawno*; decima manipularis de agris praedialibus curiarum omnium et singularum, etiam quos colunt aliqui hortulani, proveniens spectat ad parochialem ecclesiam praefatam in *Slawno*, et percipit eam minister, cuius valor aestimatur ad sex marcas.

Emethones de omnibus et singulis totius parochiae villis nihil aliud solvunt, solum colendam per dimidium grossum et pro denario sancti Petri per unum denarium a persona; et contribuit collectori camerae apostolicae per duodecim scotos et unum grossum pro quittance.

38. CONYCZE, VILLA.*)

Taxata ad unam marcā argenti.

In eadem *Conycze*, villa, ecclesia parochialis lignea, tituli *sancti Laurentii*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Conycze*, *Gawronow*³⁾ et *Brzostowek*⁴⁾, quam pronunc obtinet honorabilis *Clemens de Stok*, actu presbyter et residens, qui,

¹⁾ *Rożenek*. ²⁾ *Dąbrówka*.

*) *Kunice Wielkie*, wieś szlachecka, dziś położona w diecezji *sandomirskiej*, dokanacie i powiecie *opoczyńskim*, gniazdo rodziny *Kunickich* h. *Bończa*, z których pochodził *Michał Kunicki*, piszący się *a Magna Kunice*, biskup *arsyoneński*, suffragan *krakowski*, dziekan *gnieźnieński* i opat *mogilski*, siostrzeniec prymasa *Teodora Potockiego* † 1751 (*Nisiecki* l. c. II, 743. *Łętowski*, Katalog, III, 218. *Długosz*, Liber Beneficior. I, 507, podaje dziedziców ówczesnych, *Piotra*, proboszcza *sądeckiego* i kilku innych z rodu *Bończów*). Tejto zapewne rodzinie zawdzięczają *Kunice* kościół swój parafialny, sięgający początkiem swym według powyższego opisu przynajmniej wieku XIV. Kto dzisiejszy kościół drewniany wystawił, ani wizyty ani akta miejscowe nie wykazują (*Rubryc. dyec. sandom.* z r. 1877 str. 37).

³⁾ *Gawrony*, wieś do parafii należąca. ⁴⁾ *Brzostówek*, dziś w parafii i okolicy nie znany.

prout ex antiquo, propter proventuum eiusdem ecclesiae paucitatem non potest tenere pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae tolerandis vicarium, solum ministrum, cui pro salario assignat decimam manipulearem post araturas curiarum in eadem *Brzostowek*; ad quam quidem ecclesiam iure parochiali ex antiquo quinque villae, videlicet dicta *Conycze maior* et alia *minor Conycze*¹⁾, *Gawrony*, *Brzostowek* et *Camyen*²⁾ spectant. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus imprimis pro dote et fundo habet circa ipsam ecclesiam in eadem villa pro curia plebanali aream satis latam et spatiosam, nec non allodio, piscinula et domuncula ministri et vicariali, ubi ante non fuit, sed in area plebanali sitam, ante seu in vultu eiusdem curiae versus villam hortum et penes hortum pratum, de quo colligi possunt aliquando sex currus de foeno, et aliud pratum retro allodium plebanale, de quo colligi possunt magis quam unus acervus de foeno, et tertium pratum, quod iacet post curiam et aream nobilis *Pauli*, haeredis in *Conycze* cum arvo agri in longitudine sex stadiorum, in latitudine vero citra vel ultra viginti sulcorum; item secundum arvum agri, alias *nywa*, iacentem retro pratum, in postico areae plebanalis situm, iacentem inter agros haeredum de eadem *Conycze*, videlicet *Nicolai Zolnyerz* ex una parte, et ex alia parte nobilis *Nicolai Byernathek*³⁾, certis signis circum circa distinctum; item tertium arvum agri habet ex opposito horti et prati, in longitudine duorum stadiorum, quod arvum superseminatur sex coris siliginis; item quartum arvum agri, in quo pronunc etiam fecit hortum, in longitudine unius stadii, et retro hortum quatuor stadia agri, sicque incluso horto, de agro sunt quinque stadia in vicinatu praecedentis agri; item quintum arvum agri iacentem penes *Gagium*⁴⁾, seu nemus domini *Pauli*, haeredis in *Conycze* situm inter vias, ex una parte viam, quae vadit in *Lubischow*⁵⁾, et ex alia parte viam, quae vadit in *Brzostowek*, quod superseminatur duodecim coris siliginis, in longitudine quinque stadiorum; item sextum arvum agri habet ante villam *Conycze*, versus villam *Brzostowek* et *Modrzewie*⁶⁾, iacentem inter agros domini *Stanislai Milakowsky* et domini *Nicolai Wawrzynczowicz de Conycze*⁷⁾ in modum triclinae; item habet penes aream praedictam plebanalem aliam specialem aream pro hortulano, et in ea domunculam, in qua nunc moratur mulier pauper, quae nihil dat, nisi in aestate laborat sex dies; item habet in eadem haereditate *Conycze* et finibus eius versus villam seu sub villa *Brzostowek* specialem mericam seu nemus, quam mericam excidunt haeres et emethones de *Brzostowek* eadem, negligentia provisionis plebani et potentia haeredis de eadem *Brzostowek*; item decimas.

Conycze, villa, in qua parochialis praedicta ecclesia; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales, sive pronunc octo curiarum nobilium, videlicet *Nicolai Wawrzynczowicz*, *Stanislai Mylakowsky*, *Alberti Golyan*, *Nicolai Golyan*, *Pauli Gorny*, *Nicolai Byernathek*, *Pauli Brzessky* et *Joannis Chroszczel*⁸⁾, necnon duorum lancorum, in quibus pronunc sedent emethones, videlicet *Joannes Caverna*,

¹⁾ *Kunice Wielkie* i *Kunice Małe*, dziś *Kunice* i *Kunieczki*. ²⁾ *Kamień*. Przybyły później osady: *Benignów*, *Nieborów*, *Skórkówka*, *Szatkowicz*, *Tomaszów*, *Trojan*, *Wincentów*. ³⁾ *Wacław Kunicki*, kanonik *łowicki*, proboszcz *opoczyński*, wydał *Wizerunek szlachecka polskiego*, najprzód w języku polskim w r. 1615, następnie w łacińskim r. 1645, gdzie przodków domu swego wyprowadza aż do roku 1360. *Kunicy* według niego tak się byli w *Kunicach Wielkich* rozrodzili, że ośm dworów w tej wsi rachowano i dla odróżnienia jednych *Kunickich* od drugich różne dawano im przydomki, jak to w opisie powyższym się pokazuje (*Nisiecki* l. c. II, 743). ⁴⁾ *Gaj* ⁵⁾ *Lubiszów*. ⁶⁾ *Modrzewie*. ⁷⁾ Przydomki *Kunickich*. ⁸⁾ Same przydomki *Kunickich*, z których większą część przytacza *Nisiecki* l. c. II, 743.

Paulus Gradec, Gregorius Lyssycz et Laurentius Lyssycz, proveniens spectat et pertinet ad praefatam parochialem ecclesiam et plebanum in *Conyche*, et eam conducit plebanus in domum, et aestimatur ad aliquot marcas, tres aut quatuor; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos; de aliis autem agris decima cedit in *Cracoviam* dominis doctoribus.

Gawrony, villa sub eadem parochiali in *Conyche*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales, ubi aliquando fuerunt tres curiae, et pronunc una, proveniens spectat pertinetque ad praefatam parochialem ecclesiam et plebanum in *Conyche*, et eius valor aestimatur aliquando ad duas marcas, aliquando magis vel minus.

Brzostówek, villa sub eadem parochiali ecclesia in *Conyche*; decima manipularis post agros omnes et singulos praediales, trium pronunc curiarum, proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Conyche*, quam anno praesenti in valore decem et octo cassularum dedit pro salario ministro ecclesiae suae, eius tamen valor aestimatur ad unam marcā.

Conyche minor, sub eadem parochiali in *maiori Conyche*; decima manipularis de omnibus et singulis agris eiusdem haereditatis et villae, dempto uno laneo, de quo decima provenit dominis doctoribus in *Cracovia*, proveniens spectat pertinetque ecclesiae (sic) parochiali praefatae et plebano in *Conyche*, et conducit eam in domum, in valore aliquot decem grossorum.

Emethones de villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt, solum de laneo per unum grossum, de dimidio vero laneo per dimidium grossum, et pro denario sancti Petri a qualibet persona per denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae unum scotum et unum grossum pro quittantia.

39. OPOCZNO*), OPPIDUM.

Tavata (sic) ad duas marcas argenti.

In eodem *Opoczno* ecclesia parochialis, quondam extra oppidum *Opoczno*, lignea sub titulo sanctae *Mariae Magdalene*, nunc vero in oppido murata sub titulo

*) *Opoczno*, miasto niegdyś królewskie przy ujściu rzeki *Węglanki* do *Drzewicy*, dziś w diecezji *sandomirskiej*, dekanacie *opoczyńskim* położone, zawdzięcza wzrost swój królowi *Kazimierzowi W.*, który często tu przebywając dla głośnej w dziejach polskich *Esterki*, rodzinnemu jej miejscu wiele czynił dobrodziejstw, a przedewszystkiem starożytny zamek obronniejszy uczynił, kościół wymurował i miasto murami opasał (*Baliński, Starożytna Polska II, 405 sqq.*). Zanim rzezony monarcha zajął się podniesieniem miasta, istniał w niem od dawna kościół parafialny drewniany pod tyt. *ś. Maryi Magdaleny* przez poprzedników jego fundowany, który po przeniesieniu miasta bliżej ku zamkowi i otoczeniu go murami, pozostał po za miastem, a nabożeństwo parafialne przeniesione zostało do kościoła murowanego przez *Kazimierza* wystawionego w mieście samem. Potwierdza to opis powyższy jaknajwyraźniej. Kościół pierwotny *ś. Maryi Magdaleny*, po kilkakrotnie z drzewa odbudowany, dotąd jako filia kościoła *ś. Bartłomieja* istnieje. Od czasów założenia kolegiaty w *Sandomierzu* przez *Kazimierza*, księcia *sandomirskiego* w roku 1121 (*Długosz, Lib. Benef. I, 301*), probostwo *opoczyńskie* wcielone zostało do jej prepozytury i pozostało przy niej aż do zreorganizowania kościoła polskiego w r. 1819.

sancti Bartholomaei apostoli, de collatione praepositi pro tempore existentis ecclesiae collegiatae *Sandomiriensis*, ex eo, quod ipsa praepositura *Sandomiriensis* ex proventibus eiusdem parochialis in *Opoczno* extat dotata, quam pronunc obtinet honorabilis *Nicolaus de Zawichost*¹⁾, qui pro sui sustentatione et ecclesiae oneribus adimplendis circa ipsam ecclesiam, prout ex antiquo, servat duos vicarios manuales et ministrum scholae, necnon campanatorem seu sacristianum, qui habent salaria sua, videlicet vicarius decimas manipulares post praediales agros in *Byeleyowicze*, in *Poplawky* et in *Ogonowicze* post agros scultetiales, necnon tertiam partem offertorii, et similiter magister scholae tertiam partem aliam (sic), quia plebanus tollit dimidiam partem; sacristianus vero percipit decimum denarium ex offertorio et decimam manipularem de uno campo molendini dicti *Ruda*. Ad quam quidem ecclesiam parochialem ex antiquo iure parochiali praefatam oppidum *Opoczno* cum suis anteurbiis et novem villis, videlicet *Januschewicze*²⁾, *Bukowycze*³⁾, *Sythowa*⁴⁾, *Ogonowicze*⁵⁾, *Byeleyowicze*⁶⁾, *Wola civitatis*⁷⁾, *Poplawky*⁸⁾, *Gorzakow*⁹⁾, *Mroczkow*¹⁰⁾ et *Dzielna*¹¹⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius plebanus pro tempore existens, pronunc circa ipsas ecclesias extra muros et in oppido, imprimis pro dote et fundo habet in oppido aream satis strictam, muro civitatis contiguam, et in angulo eiusdem oppidi retro chorum eiusdem ecclesiae, et in eadem area curiam et aedificia etiam aliqua, supra murum civitatis constructa; item alias speciales areas in cimiterio eiusdem ecclesiae pro vicariis et schola; item extra oppidum circa ecclesiam sive capellam *sanctae Mariae Magdalene*, quondam matricem, habet praedium, ubi ante fuit curia plebanalis, seu aream satis competentem, et in eius postico pratum; item in villa *Wola civitatis Opoczno* habet unam aliam specialem aream in principio eiusdem villae versus oppidum pro hortulania, dicta *Robakowska*, ubi aliquando plebanus habuit hortulanum, nunc vero conversa est in pratum, de quo colligi possunt duo currus foeni, et ad eandem hortulanium specialem agrum in latitudine sedecim sulcorum, in longitudine vero similem mensuram habens (sic), prout agri civiles protenduntur; item habet et alias duas hortulanas in suburbio eiusdem oppidi penes cimiterium capellae *sanctae Mariae Magdalene* versus orientem, habentem etiam hortum et aream, et aliam hortulanium penes aream et pomerium plebani, circa eandem capellam sitam, similiter habentem hortulum ante aream et in eisdem hortulanos, qui nihil aliud solvunt, solum omni septimana laborant per unum diem; item habet specialem campum agrorum ad latus eiusdem suae praedictae areae plebanalis extra oppidum iacentem, in quo aliquando fiunt, dum bene seminantur ipsi agri, de frumentis communibus ducentae et quin-

Wspomniony kościół *ś. Bartłomieja* po kilkakrotnie restaurowany dla uchronienia go od upadku, utracił wiele ze starożytnego stylu swego, wszelako mury zewnętrzne, a mianowicie okrągła wieża z hoku noszą cechę budowli wieku XIV (*Kłosy, pismo illustr. warsz. t. XVIII, str. 265*). Zamek starożytny *Kazimierza W.* zniszczony w roku 1655 przez *Szwedów* długo leżał w ruinach, dopiero w najnowszym czasie zrestaurowany kosztem rządu mieści w sobie władze powiatowe (tamże). W roku 1443 *Mikołaj*, dziedzic *Borysławic* i *Stanisław Ostroróg*, opiekun jego, pozywają *Stanisława*, plebana z *Opoczna* o nieprawne przywłaszczenie sobie altary w *Borysławicach*, od której go konsystorz odsądził (*Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 261 b sqq.*).

¹⁾ *Mikołaj z Zawichostu*, pleban. ²⁾ *Januszewice*. ³⁾ *Bukowiec*. ⁴⁾ *Sitowa*. ⁵⁾ *Ogonowice*. ⁶⁾ *Bielowice*. ⁷⁾ *Wola Miejska*, dziś nie znana. ⁸⁾ *Poplawki*, tak samo. ⁹⁾ *Gorzaków*, dziś w parafii nie istnieje. ¹⁰⁾ *Mroczków*. ¹¹⁾ *Dzielna*.

quaginta cassulae, demptis agris, qui pro hiemalibus praeparantur; item habet alios agros dictos *Gladerczynskye*, emptos quondam per quendam plebanum, in latitudine decem virgarum, iacentes penes agros alios plebanales ab una parte, et ab alia parte penes agros oppidani *Pyerzchala*, protendentes se in mensura longitudinis, prout alii agri civiles, ad quos agros spectat certum pratum, etiam decem virgarum in latitudine, iacens penes molendinum regale, inter alia molendina duo iacentia (sic), de quo prato colligi solent tres currus boni de foeno, ratione cuius plebani obligati sunt ad explenda duo aniversaria per annum perpetuis temporibus, unum circa festum *sancti Jacobi*, et aliud in *Adventu*, hoc est vigiliis cum defunctorum missa; item habet alium agrum, iacentem inter agros antiquae civitatis, in latitudine duodecim sulcorum, in longitudine vero protensionem habens (sic), prout ceteri agri vicinorum; item pratum iacens in fine pratorum advocatae *Opoczniensis* dictum *Chlopowska*, de quo colliguntur aliquando sex, aliquando quinque currus de foeno; item habet et decimas.

Wola Opoczniensis, villa sub eadem parochia *Opoczniensi*; decima manipularis post omnes et singulos agros eiusdem villae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Opoczno* et eius valor aestimatur aliquando ad sex marcas et aliquando magis vel minus; solvunt decimam canapi in canapis cum semine et conducunt.

Antiqua civitas Opoczno, sive *Staromyesze*¹⁾, sub eadem parochia; decima manipularis de dimidia parte villae, alias post agros septem colonorum in eadem *Staromyesze*, provenit ceditque dictae parochiali et plebano in *Opoczno*, et altera dimidia pars praepositurae *Sandomiriensi*, et valor eius aestimatur aliquando ad unam sexagenam, aliquando minus aut magis.

Opoczno oppidum; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiarum, regalis et advocatae, proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Opoczno*, et eius valor aestimatur ad duas marcas.

Byeleyovicze, villa sub eadem parochiali *Opoczniensi*; decima manipularis de omnibus et singulis agris praedialibus, etiam in quibus locati sunt decem hortulani, proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam in *Opoczno* et percipiunt eam vicarii, et eius valor aestimatur ad duas marcas, aliquando magis vel minus.

Ogonovicze, villa sub eadem parochiali; decima manipularis de agris advocatae omnibus et singulis proveniens spectat ad praefatam parochialem in *Opoczno*, et percipiunt eam vicarii, valorque eius aestimatur ad dimidiam marcem, aliquando magis.

*Carvicze*²⁾, villa sub parochiali *Opoczniensi*; decima manipularis de omnibus agris praedialibus sive curialibus proveniens spectat ad eandem parochialem in *Opoczno*, et percipiunt eam vicarii, valorque aestimatur ad tres fertones.

Poplawky, villa sub eadem parochiali in *Opoczno*; decima manipularis post agros omnes et singulos praediales proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem in *Opoczno*, et aestimatur eius valor ad decem grossos, quia deserta haereditas sive villa.

¹⁾ *Staromieście*. ²⁾ *Karwice*.

*Molendinum Rudnyky*¹⁾ sub eadem etiam parochiali; decima manipularis de uno campo eiusdem molendini proveniens pertinet ad praefatam parochialem in *Opoczno*, et aestimatur eius valor ad unum fertonem; oppidani et emethones omnium et singularum villarum ad ipsam ecclesiam spectantium nihil aliud solvunt, solum in oppido hospites per unum grossum, inquilini vero per dimidium grossum, et similiter emethones in villis, et ultra hoc denarium sancti Petri a qualibet persona per unum denarium; et contribuit camerae apostolicae collectori novem scotos et unum grossum pro quittance.

HOSPITALE ante oppidum, tituli *sancti Spiritus*. Item extra oppidum *Opoczense* constructum est diu hospitale pauperum et ecclesia sub titulo *sancti Spiritus* et *sancti Leonardi*, et praepositura sive capellania perpetua circa illud hospitale et ecclesiam, de collatione consulatus eiusdem oppidi *Opoczno*, quam pronunc obtinet *Stanislaus de Codrab*²⁾, actu presbyter, senex, qui habet curam animarum eiusdem hospitalis et administrat sacramenta pauperibus in hospitali iacentibus et de vitricis hospitalis debet providere ex privilegio, et tenetur tres missas singulis septimanis legere, primam pro sacerdote, aliam feria quinta de *Corpore Christi* et tertiam sabbato de *sancta Virgine*. Qui quidem praepositus et sua ecclesia imprimis pro dote et fundo habet sibi altare a prima fundatione in parochiali *sancti Bartholomaei* fundatum quondam ex bonis cuiusdam *Hankonis* advocati *Opoczniensis*, incorporatum, quod habuit imprimis villam *Dzyelna* cum omni iure et proprietate et unum macellum carnificum in oppido *Opoczno*. Quae villa et macellum per olim dominum *Drzyewiczky*³⁾, avum moderni domini episcopi *Przemisliensis* et regni *Poloniae* cancellarii⁴⁾ sunt sub nomine tutorio occupata et usque in praesens manent occupata et possidentur, et habet litteras desuper; habet tamen in possessione pronunc imprimis domunculam in cimiterio parochialis in oppido, item aream et in ea domum cum pomerio retro hospitale satis competentem, item in suburbio versus meridiem octo hortulanos, sibi ipsis vicinos, et solvit eorum quilibet pro annuo censu per sedecim grossos pro lignis ad hospitale pauperum; item in alia parte oppidi versus occidentem habet alios tres hortulanos sibi ipsis vicinos, qui solvunt pro censu annuo pro lignis ad hospitale pauperum similiter per sedecim grossos; item habet alium hortum et in eo domunculam versus fluvium *Drzewicza* ex opposito ecclesiae parochialis *sancti Bartholomaei* extra tamen muros pro utilitate praepositi; item habet pratum circa villam *Gorzakow* penes pratum *Walkowska*, in latitudine sex virgularum, in longitudine vero protenditur usque ad granities *Bukowycz*, et arendari solet pro uno fertone, et fiunt de eo tres magni currus foeni.

*Dambarzczka*⁵⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Crasnycza*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens ex donatione olim reverendissimi *Jacobi de Sienno*, archiepiscopi et primatis *Gnesnensis*, de consensu sui capituli, spectat et pertinet ad praefatam hospitalis ecclesiam et eius praepositum, et aestimatur eius valor ad quatuor marcas, aliquando magis⁶⁾.

¹⁾ *Rudniki*. ²⁾ *Kodrab*. ³⁾ *Drzewicki*. ⁴⁾ *Maciej Drzewicki*, późniejszy prymas. ⁵⁾ *Dęborzczka*. ⁶⁾ Kościół szpitalny *ś. Ducha* od dawna nie istnieje, fundował go arcybiskup *Jakób Sienieński* w r. 1479 (Liber privileg. Capit. Gnesn. II, ab a. 1459 f. 17—21).

40. DAMNYEVICZE.*)

Taxata ad unum fertonem argenti.

In eadem *Damnyevicze*, seu in quartali citra vel ultra miliaris distantia ab arce *Damnyevicze* in campo ecclesia parochialis lignea, tituli *sanctae Barbarae*, ubi nullus alter locum illum inhabitat circa ecclesiam, solum plebanus, vicarius et minister, de collatione haeredum de eadem arce *Damnyevicze*, quam obtinet pronunc honorabilis *Gotardus de Smogorzew*, actu presbyter, qui pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae adimplendis, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam servat vicarium et ministrum, quibus pro salariis certas decimas assignat; ad quam quidem ecclesiam ex antiquo iure parochiali duntaxat unica villa videlicet *Vignanow*¹⁾ et arx spectat et pertinet. Quae quidem ecclesia et eius plebanus imprimis circa, alias prope ipsam ecclesiam habet pro dote et fundo circuncirca ipsam ecclesiam ac dotem plebanalem specialem campum agrorum, et in eodem dotem areasque curiae plebanalis, vicarii et ministri, necnon hortos, allodium, prata iacentia penes fines seu granities haereditatis *Byeleyovicze*, necnon et piscinam iacentem versus praefatam villam *Byeleyovicze*²⁾, ac nemus seu *gayum*. Qui quidem agri habent aestimationem in magnitudine quatuor lancorum, et iacent agri cum pratis contigue absque quavis interruptione ad instar alicuius haereditatis; item habet libertatem piscandi in fluvio *Drzevicza*³⁾ per totum fluvium, quantum se extendit haereditas dictae arcis *Damnyevicze*; retro tamen curiam plebanalem iacent prata emethonum ex villa *Vignanow* praefatae arcis subditorum; iacet autem dictus campus seu haereditas plebanalis inter gurgites seu torrentem, mediantem ab una parte versus *Byeleyovicze* unum gurgitem, et ex alia alium gurgitem, dividentem haereditatem arcis seu castri *Damnyevicze* ab haereditate plebani, protenditur autem in longitudine versus orientem in tantum, quantum haereditas in *Damnyevicze*, et prata iacent circum circa agros praedictos; habet et decimas.

Damnyevicze, castrum sub parochiali praedicta; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales eiusdem castri proveniens spectat et pertinet ad eandem

*) *Damniewice*, zamek niegdyś królewski w pobliżu *Opatowa* leżący, dziś zupełnie nieznan, zapewne w wieku XVII przez Szwedów zniszczony, a obok niego dla wygody załogi i mieszkańców wsi *Wygnanowa*, kościół parafialny tego co zamek nazwiska, osobno na pustkowiu stojący, którego dziś nie ma śladu, niezawodnie przez Szwedów spalony, nie został więcej odbudowany, a jedyna wieś *Wygnanów* stanowiąca wraz z zamkiem wspomnianym jego parafią, wcieloną została jak się zdaje, do kościoła parafialnego w *Stawnie*, gdyż tam istnieje po dziś dzień wieś tego nazwiska, jeżeli w opisie powyższym wzmiankowany *Wygnanów* równie jak kościół nie znikł bez śladu. Kościół *damniewicki* fundował w roku 1445 *Mszczuguj*, dziedzic ze *Skrzynna (Dunin)*, starosta *opatowski*. Na jego prośby arcybiskup *Wincenty Kot z Dembna* darował temuż kościołowi dziesięcinę z miasta *Gielniowa* i ze wsi *Damniewska* albo *Krzconowa Wola*, jak opiewa erekcja przez tegoż arcybiskupa z dnia 14 lipca 1445 (*Archiv. Capit. Gnesn. Liber privileg. II, ab a. 1459 f. 300*). *Długosz* przy opisie kollegiaty *sandomirskiej* wspomina o kościele parafialnym w *Damniewicach* (alias *Wygnanow*) i do niego należącej wsi *Wygnanowie*, której dziedzicem za jego czasów był *Jan Damniewski (Damyowski)* (*Liber Benef. I, 335. 358*).

¹⁾ *Wygnanow*. ²⁾ *Bielowice*, wieś w parafii *Opatowa*. ³⁾ *Drzewica*.

parochialem ecclesiam et plebanum eiusdem *Damnyevicze*, et valor eius aestimatur ad duas marcas, aliquando magis vel minus.

*Gyelnyow*¹⁾, oppidum et in eodem parochialis ecclesia; decima manipularis de certis agris totius oppidi proveniens spectat et pertinet ad parochialem ecclesiam praefatam et plebanum in *Damnyevicze*, et valor eius aestimatur ad duas marcas, aliquando magis vel minus; non solvunt decimam canapi, sed conducunt; de aliis autem agris percipit decimam ecclesia et plebanus in ibidem.

*Wola Krzconowska*²⁾, villa sub parochia in *Drzevicza*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Damnyevicze*, cuius partem, videlicet post duas araturas emethonum, dat plebanus vicario pro salario, et residuum pro se, et aestimatur eius valor sortis plebanalis ad duas marcas; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos et conducunt.

Item habet libertatem in molendino castri eiusdem in *Damnyevicze* absque mensura frumenta quaecunque molere.

Item emethones de *Vignanow* nihil aliud solvunt, solum colendam per dimidium grossum de dimidio laneo, et similiter hortulani, et a qualibet persona per unum denarium ratione denarii *sancti Petri*; et contribuit duos grossos in *Drzevicza* plebano, quia est filia ecclesiae in *Drzevicza*, et nihil collectori camerae apostolicae contribuit.

40. LIBISCHOW*), VILLA.

Taxata ad unam marcem argenti.

In eadem *Libischow* ecclesia parochialis lignea, tituli *sanctorum Nicolai, Margarethae et Catharinae*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Libischow*, quam pronunc obtinet discretus *Stanislaus de Lancicia*³⁾, actu presbyter et residens,

¹⁾ *Gielniów*. ²⁾ Osada dziś w parafii *drzewickiej* nie znana.

*) *Libiszów*, wieś szlachecka w pobliżu *Opatowa*, gniazdo rodziny *Libiszowskich* h. *Wieniawa*, do których należał *Prandota Libiszowski*, podskarbi *pruski*, starosta *malborski*, którego czyny rycerskie w obec *Krzyżaków* sławią dziejopisarze pod rokiem 1460 (*Posselius, Historia Polono-Pruthenica, Bielski i Kromer. cf. Długosz Lib. Benef. I, 507*), a który według nich miał założyć wieś rzeczona. Tymczasem z akt konsystorza *gnieźnieńskiego* pokazuje się, że ona istniała już dawno przed rokiem 1460, albowiem po śmierci plebana kościoła tamtejszego, niejakiemu *Wawrzyńca* w roku 1442, powstał spór o prawo prezentowania następcy jego pomiędzy *Jaśkiem (Jaśkonem)*, dziedzicem *Libiszowa*, a *Elżbietą* i synami jej, dziedzicami wsi do parafii należącej *Sobowin*. Obie strony prezentowały konsystorzowi plebanów, który zawezwawszy je przed siebie i sprawę dobrze rozpoznawszy, przyznał prawo rzeczzone samemu tylko dziedzicowi *Libiszowa* i jego następcom na mocy obserwancji i erekcji kościoła (*Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 375. 376. 2° loco*). Według *Niesieckiego* (*Korona t. III, 102. 103*) rodzina *Libiszowskich* utrzymała się przy dziedzictwie swoim aż pod wiek XVIII. W roku 1692 byli dziedzicami *Andrzej* i *Kazimierz* bracia *Libiszowscy*. Ona też niezawodnie w roku 1521, jak świadczy, rubrycella dyecezyi *sandomirskiej* z roku 1877, wystawiła dzisiejszy kościół drewniany, dotąd dobrze utrzymany, w miejsce dawnego również drewnianego, którego początki według powyższego dowodu z akt konsystorzowskich do wieku XIV odnieść należy.

³⁾ *Stanisław z Łęczycy*, pleban.

qui pro sui sustentatione et ecclesiae oneribus tolerandis pronunc servat vicarium, qui ante raro servabatur, et ministrum, quos salariat specialibus decimis manipularibus. Ad quam ecclesiam iure parochiali ex antiquo septem villae, videlicet dicta *Libischow*, *Crosyewyecz*¹⁾, *Buczek*²⁾ cum *Podlessye*³⁾, *Brzozy*⁴⁾, *Ydzykovicze*⁵⁾, *Myedzyborze*⁶⁾ et *Sobyowyny*⁷⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius plebanus in eadem villa et haereditate pro dote et fundo habet, et imprimis circa ipsam ecclesiam aream satis latam et spatiosam pro curia plebanali, domunculis vicarii et ministri, allodio et pomerio, et retro eiusdem areae et allodii certum agrum eiusdem latitudinis mensuram habens (sic), prout se protendit praefata area cum domunculis vicarii et ministri, in longitudine vero quatuor stadiorum, et in eodem agro habet hortum, et post huiusmodi agrum habet nemus ad longitudinem unius stadii, post dictum vero nemus alium arvom agri inter vias duas, de domo plebani et de eadem villa versus *Opoczno* tendentes iacentem; insuper habet alium arvom agri satis latum iacentem inter agros emethonales, videlicet pronunc *Mathiae Gosska* ab una parte et ab alia parte *Nowak*, et incipit ab agri praefati latere, ab area plebanali procedentem (sic) et terminatur memore haeredis, in latitudine alicubi per sexaginta sulcos, alicubi magis vel minus, inaequaliter; item habet et nemorum partes ad littora eiusdem agri iacentes, alias *myedze* seu *gaya*; item habet et alium arvom agri cum pratis duobus, dictum *Bagyelcze*, iacentem penes granities villae *Myedzyborze* et agros emethonales villae *Libischow* et nemora ibidem praedicti agri et pratorum, et incipit a gurgite alias *smug* et terminatur via, quae vadit de *Myedzyborze*; item habet et piscinulam iacentem penes borram, quae iacet modo deserta; habet et decimas infrascriptas.

Libischow, villa, in qua parochialis praedicta; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiarum, necnon duorum emethonum, in quibus pronunc sedent *Gregorius Samp* et *Gregorius* tabernator, proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Libischow*, et valor eius aestimatur ad unam sexagenam vel minus; de emethonalibus vero agris percipiunt doctores decimam.

Sobowyny, villa sub eadem parochiali in *Libischow*; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat ad parochialem praefatam et plebanum in *Libischow*, et valor eius aestimatur ad duas marcas, aliquando magis vel minus, et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Buczek, villa sub eadem parochiali in *Libischow*; decima manipularis de agris omnibus et singulis praedialibus proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Libischow*, et valor eius aestimatur ad duas marcas, aliquando magis vel minus; non solvunt decimam canapi.

Brzozy, villa sub eadem parochiali in *Libischow*; decima manipularis de agris omnibus et singulis praedialibus proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Libischow*, et aestimatur valor ad dimidiam marcam.

Ydzykovicze, villa eiusdem parochiae in *Libischow*; decima manipularis de agris praedialibus proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Libischow*, et valor eius aestimatur ad dimidiam marcam, aliquando minus.

1) *Kruszewiec*. 2) *Buczek*. 3) *Podlesie*. 4) *Brzozy*. 5) *Idzikowice*. 6) *Międzybórz*. 7) *Sobowiny*.

Myedzyborze, sub eadem parochiali in *Libischow*; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem in *Libischow*, et percipit eam vicarius, et aestimatur eius valor ad duas marcas, aliquando minus vel magis; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Podlessye, villa sub eadem parochiali ecclesia in *Libischow*; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem in *Libischow*, et percipit eam minister, et aestimatur eius valor ad unam marcam.

Crosyewyecz, villa sub eadem parochiali ecclesia in *Libischow*; decima manipularis de agris praedialibus omnibus et singulis proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Libischow*, et aestimatur eius valor ad unum fertonem, aliquando magis.

Emethones de villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt, solum colendam de laneo per unum grossum, de dimidio laneo per dimidium grossum, et similiter hortulani, et a qualibet persona per unum denarium pro denario *sancti Petri*; et coutribuit collectori camerae apostolicae per duos scotos, et unum grossum pro quittance.

42. CRASNYCZA*), VILLA.

Taxata ad sedecim grossos argenti.

In eadem *Crasnycza* ecclesia parochialis lignea, extra villam in distantia aliquot stadiorum in campo solitarie sita, tituli *sancti Adalberti* et *sancti Andreae* apostoli, de collatione laicorum haeredum in eadem *Crasnycza*, quam pronunc obtinet discretus *Gregorius de Opoczno*, actu presbyter et residentiam agens personalem, qui propter defectum seu paucitatem proventuum loco vicarii et ministri pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae ferendis, circa ipsam ecclesiam servat capellanum, quia non sufficiunt proventus, nec aliquando servabatur vicarius, solum minister, cui de proventibus suis salarium dat; ad quam quidem ecclesiam ex antiquo iure parochiali quatuor villae, videlicet dicta *Crasnycza*, *Modrzewye*¹⁾, *Damborzeczka*²⁾ et *Damba*³⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus in eadem villa et haereditate circa ipsam ecclesiam pro dote et fundo habet imprimis aream satis latam et spatiosam in fine villae versus ecclesiam et in eadem area curiam plebanalem, necnon domunculam vicarialem, seu

*) *Kraśnica*, wieś szlachecka w diecezji sandomirskiej, dekanacie opoczyńskim, gniazdo rodziny *Kraśnickich* h. *Rawicz*, która tam zapewne kościół parafialny fundowała, a o którym jako dawno istniejącym opis powyższy świadczy, tak że jego założenie przynajmniej do wieku XIV odnieść należy. *Długosz* w *Liber Beneficiorum* (I, 508) wspomina o kościele *kraśnickim* jako o dawno istniejącym. Kto w miejsce pierwotnego drewnianego kościoła w roku 1521 wystawił nowy również drewniany, dotąd dobrze utrzymany, jak nam podaje rubrycella rzeczony diecezji z r. 1877 (str. 37) nie wiadomo.

1) *Modrzewek*. 2) *Demborzeczka*. 3) *Dęba*.

ministri et allodium, hortos et pomerium ac ecclesiam, necnon et campum agrorum satis latum et spatiosum, cuius latitudo protenditur ubique aequaliter ab area seu situ curiae plebanalis usque ad ecclesiam praedictam parochialem, inclusis dicta area curiae et ecclesia, et protenditur eadem latitudine, ad longitudinem sine aliqua interruptione usque ad borram, et in fine dictorum agrorum habet et borram eiusdem latitudinis, in logitudine vero protendit se usque ad stratam publicam, quae vadit ex *Inowlodz* in *Opoczno*, et in eadem borra mellificia habet; non habet aliqua prata aut piscinam; item decimas.

Crasnycza, villa praedicta, in qua parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros eiusdem totius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Crasnycza*, et aestimatur eius valor ad duas marcas, aliquando magis vel minus.

Modrzejve, villa sub eadem parochiali; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales seu curiales proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Crasnycza*, et eius valor aestimatur ad unum fertonem, aliquando magis vel minus.

Cmethones vero de villis praedictis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt, solum de villis *Crasnycza*, *Damborzeiczka* et *Modrzejve* de qualibet domo per unum grossum, de *Damba* vero de lanceo per grossum et de dimidio per dimidium grossum, et a qualibet persona denarium unum pro denario *sancti Petri*; et contribuit collectori camerae apostolicae per duos scotos singulis annis et unum grossum pro quintantia.

43. BRUDZEVICZE*), VILLA.

Taxata ad unam cum dimidia marcam argenti.

In eadem *Brudzevicze*, villa, ecclesia parochialis lignea, iam in secundo loco in eadem villa per olim *Koracz* plebanum extra locum prioris foundationis post

*) *Brudzevice*, wieś niegdyś królewska, należąca dziś do diecezji *sandomirskiej*, dekanatu i powiatu *opoczyńskiego*, z starożytnym kościołem parafialnym niezawodnie już w wieku XIII lub XIV przez książąt polskich fundowanym, jak z opisu powyższego wnosić można, który na prośby *Macieja Drzewickiego*, naówczas biskupa *przemyskiego* i podkanclerzego koronnego, pragnącego uświetnić miejsce pochodzenia swego, król *Aleksander Jagiellończyk* pozwolił wcielić jako filię do kościoła parafialnego w *Drzewicy* na utrzymanie zaprowadzonego tamże przez tegoż biskupa, a przez arcybiskupa *gnieźnieńskiego*, *Andrzeja Boryszewskiego*, kanonicznie erygowanego kolegium mansjonarzów. Gdy w końcu wieku XV pierwotny kościół drewniany zgorzał, pleban miejscowy, *Koracz*, wystawił na innym dogodniejszym miejscu nowy również drewniany pod tyt. *ś. Mikołaja*. Kościół ten przed kilku laty stał się pastwą płomieni i dotąd nie został odbudowany. Nabożeństwo parafialne odprawia się odtąd w kościele poklasztornym *ks. ks. Filipinów* w *Studzianinie*, wslawionym od dwóch przeszło wieków na całą Polskę obrazem cudownym *Przenajświętszej Rodziny: Jezusa, Maryi i Józefa*. Dwa są podania o początku tego obrazu, czyli raczej cudów przy nim zdarzonych, z których następujące jako prawdopodobniejsze podają spółcześni pisarze. Według niego cesarz *Ferdynand II*, wyprawiając swą córkę *Cecylią Renatę*, zaślubioną królowi *Władysławowi IV*, do Polski w roku 1637, posłał mu w darze ten obraz, który następnie dostał się do rodziny *Starołęskich*, z kąd go w roku 1655 zabrali przy napadzie

incinerationem constructa, in peiori loco, quam prius fuit, prioremque locum in pratum convertit, mutavitque et titulum, quia prior erat tituli *sancti Stanislai*, ubi modo nihil est, solum pratum. Secunda, quae modo est tituli *sancti Nicolai*, quae quondam fuit de collatione regis Poloniae sed ab aliquot annis, ut dicitur, ex donatione regis *Alexandri* ad intercessionem reverendissimi patris domini *Mathiae de Drzewicza*, episcopi *Przemisliensis* et tunc regni *Poloniae* vicecancellarii¹⁾, incorporata ecclesiae parochiali in *Drzewicza*²⁾ pro fundatione quatuor mansionariorum, et, ut dicitur, exinde titulus extinctus, manet tamen parochia et ecclesia orbata suo pastore, circa quam pro hac vice pro oneribus ecclesiae taliter qualiter ferendis dicti mansionarii tenent duos vicarios manuales et ministrum; ad quam quidem ecclesiam iure parochiali, ex antiquo novem villae, videlicet dicta *Brudzevicze*³⁾, *Domaszno*⁴⁾, *Ossye*⁵⁾, *Malischicze*⁶⁾, *Studzione*⁷⁾, *Wolya Cozyelkowa*⁸⁾, *Wolya Myszyakowa*⁹⁾, *Wolya Kuligowa*¹⁰⁾, *Wolya Krupczyna*¹¹⁾ et *Gapyenyn*¹²⁾, necnon molendinum *Woyczyk* et molendinum plebani de *Brudzevicze* ac molendinum minerae *Lochnya* spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius quondam pro tempore plebanus circa ipsam ecclesiam in eadem haereditate et villa ha-

swoim na Polskę Szwedzi. Gdy ich poskromiono pod *Kamieńskiem*, znalezione go na pobojowisku. Otrzymałszy go napowrót *Starołęska*, kasztelanowa *żarnowska*, umieściła go we dworze, gdzie od r. 1660 zaczął sływać cudami. Prymas *Mikołaj Prażmowski* wyznaczył komisją duchowną do ich sprawdzenia, po czem zjechałszy sam do *Studzianiny* w roku 1671 uroczyste obraz za cudowny ogłosił. Ówczesny dziedzic *Studzianiny*, *Jan Stanisław Zbąski*, archidyacon *gnieźnieński*, późniejszy biskup *przemyski*, a nareszcie *warmiński*, zbudowałszy kościół drewniany z takimż klasztorem na górze za wsią *dziewięcą* zwanej, przeniósł tamże obraz, oddając go pod straż sprowadzonym przez siebie z *Gostynia* ks. *Filipinom*, dla których odpowiednie opatrzył uposażenie. Na sejmie w roku 1673 za króla *Michała Władysława* zapadła następująca uchwała: „Iż pod te czasy, gdy nas zewsząd *hostiles acies circumdant*, nie tak obradzie obrony publicznej *et humanis consiliis* dufać się godzi, iako samey tylko ręce y protekcyi Boskiej zaszczytowi. A widząc oraz codziennie dobrodziejstwa Boskie, które na państwa Nasze przy cudownym obrazie *Studzianiskim pleno alveo* płyną, dobra nasze król. wioskę *Maleszyce* blisko tegoż kościoła leżącą do fundacyi wielcb. *X. Zbąskiego*, Archid. *gnieźn. perpetuis temporibus* daliśmy, inkorporujemy, y onę od wszelkich hibern, exakcyi, przechodów, stanowisk, noclegów, pokarmów y ciężarów tak żołnierskich, iako też i od spów lubo Nam lubo komukolwiek należących uwalniamy“ (*Baliński*, *Staroż. Polska II*, 416. 417). Od chwili przeniesienia obrazu cudownego do kościoła nieprzeliczone tłumy wiernych garnęły się do niego z całej Polski, doznając przy nim rozlicznych łask i znaków. Żyjący w drugiej połowie wieku XVII poeta nasz *Wespazyan Kochowski* pomiędzy pierwsze cudowne obrazy go zalicza, gdy pisze:

„Widząc cudownych miejsc w Polsce gromadę
Z takiej przyczyny wrzód Studziannę kładę
Zawsześmy znali Jej affekt laskawy,
Lecz ottomańskie gdy na Polskę wrzawy
Walał się, by nam serce naprawiła,
Tu się zjawiała.“

W miejsce pierwotnego kościoła drewnianego *ks. ks. Filipini* wystawili w roku 1776 z ofiar wiernych dzisiejszy piękny i obszerny kościół mурowany z takimż klasztorem. Piewszy konsekrowany był w tymże roku, a po zniesieniu klasztoru wcielony został do kościoła w *Brudzevicach*, jako filialny. Oprócz tego kościoła znajdują się w *Studzianinie* dwa inne kościoły mурowane: jeden na cześć *ś. Józefa*, *Oblubieńca N. Maryi P.*, a drugi na cześć *ś. Anny* (*Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 f. 36*).

1) Późniejszy arcybiskup *gnieźnieński* i prymas. 2) *Drzewicza*. 3) *Brudzevice*. 4) *Domaszno*. 5) *Osie*, dziś nie znane. 6) *Maloszyce*. 7) *Studzianina*. 8) *Wola Kozielkowa*, nie znana. 9) *Myslakowice*. 10) *Wola Kuligowa*, nie znana. 11) *Wola Krupczyna*, tak samo. 12) *Gapinin*. 13) *Młyn* dziś nie znany.

bet et habuit, imprimis cimiterio ultimo constructae ecclesiae aream pro curia plebanali et allodio cum domuncula vicariali insimul contiguam, in qua area curiae plebanalis mansionarii de novo, ex eo, quod nullus eorum ab eo tempore, quo incorporata extat ipsa parochialis parochiali in *Drzewicza*, residet, locaverunt emethonem; item habet penes eandem aream plebanalem alias quatuor areas sibi ipsis contiguas, tres ab area plebanali pronunc emethonum ipsius ecclesiae, et quarta hortulaniae, qui quidem emethones habent suos agros ex agris praedialibus plebaniae eiusdem inter eos per dimidium laneum unicuique emensuratum, duos videlicet inter agros aliorum emethonum regalium, et tres ex aliis specialibus agris praedii plebanalis eidem assignatos, et quintus de novo, nondum tamen possessionatus, similiter ex agris praedialibus plebani, ac parte areae plebanalis antiquae locatus, ex quibus duo iam dudum fuerunt locati per plebanos; qui pro censu solvebant omni anno per quatuordecim grossos, et unam diem omni septimana laborabant, modo tamen de novo per mansionarios sunt locati, qui nihil aliud omnes seu eorum quilibet tenetur laborare, solum omnes unum pratum, ubi ante fuit area plebanalis et ecclesia cum cimiterio, ex opposito suprascriptae areae, in altera parte villae eiusdem, falcastrare, disponere et colligere tenentur, et pro censu eorum quilibet per dimidiam sexagenam omni anno solvere; item habet et aliam hortulaniam in fine villae, in alia parte seu ordine villae, versus *Malischicze*, qui hortulanus una cum alio superius scripto habent etiam per partem agri, qui hortulani nihil laborant, sed unusquisque solvit pro censu omni anno per quatuordecim grossos; non habent tamen aliqua prata, solum emethones habent prata per partem; manserunt autem adhuc aliqui agri nondum aliquibus emethonibus locati; habuit enim plebanus et ecclesia praedicta in *Brudzevicze* retro dictam suam antiquam aream et ecclesiam versus meridiem satis magnum et spatiosum pro praedio suo campum cum pratis sibi adiacentibus, in longitudine citra vel ultra sex stadia se protendentem, in latitudine vero satis spatiosum, qui campus inter tres emethones divisus est et adhuc mansit pars; alii vero duo emethones praedicti habent unum laneum agri in ordine alio villae post ecclesiam ultimo constructam et inter agros emethonales iacentem; habet et piscinam cum molendino aquatico inter haereditates *Studzzone* et *Malischicze* iacentem, quae pro censu solvit omni anno unam marcam cum dimidia, et mensuras nullas dat, quia non semper solet habere aquam, nec habet agros aliquos, neque prata; habet et decimas infrascriptas.

Brudzevicze praefata, in qua parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales plebanales et dictorum duorum emethonum proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Brudzevicze*, et aestimatur eius valor ad duas marcas.

Ossye, villa sub eadem parochiali in *Brudzevicze*; decima manipularis post omnes et singulos agros ipsius villae totius proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Brudzevicze*, et valor eius aestimatur aliquando ad octo marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi per unum grossum de laneo, et conducunt.

Damassno, villa eiusdem parochiae; decima manipularis post omnes et singulos agros eiusdem villae totius proveniens spectat ad praefatam parochialem et plebanum in *Brudzevicze*, et eius valor aestimatur aliquando ad octo marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi per unum grossum de laneo, et conducunt.

*Brzostovjecz*¹⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Drzewicza*, decima tamen manipularis de omnibus et singulis agris villae eiusdem proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Brudzevicze*, et valor eius aestimatur aliquando ad octo marcas, aliquando magis; et solvunt decimam canapi de laneo per unum grossum.

*Radzycze*²⁾, villa sub praefata parochiali in *Drzewicza*, decima tamen manipularis de omnibus et singulis agris praedialibus sive curiae ipsius villae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Brudzevicze*, et aestimatur valor eius ad dimidiam sexagenam, magis vel minus.

*Klona*³⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Odrzywol*, decima tamen pecuniaria de laneo per sex grossos proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Brudzevicze*, et fiunt pronunc tres fertones.

*Januschovicze*⁴⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Opoczno*, decima tamen manipularis post praedia duarum curiarum, videlicet nobilium *Joannis Reffka* et *Nicolai Januschewsky* proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem in *Brudzevicze*, et percipiunt eam vicarii in eadem *Brudzevicze*, cuius valor aestimatur aliquando ad duas sexagenas, aliquando magis vel minus.

Gapyenyn, villa sub praefata parochiali ecclesia in *Brudzevicze*; decima manipularis post omnes et singulos ipsius villae agros proveniens spectat ad praefatam parochialem ecclesiam in *Brudzevicze*, et percipiunt eam vicarii, cuius valor aestimatur ad duas marcas, aliquando magis vel minus; solvunt decimam canapi per dimidium grossum.

*Vyrowka*⁵⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Inowlodz*; decima tamen manipularis post omnes et singulos eiusdem villae totius agros proveniens spectat ad ecclesiam praefatam in *Brudzevicze*, et percipit eam minister eiusdem ecclesiae; et valor eius aestimatur ad duas marcas; et solvunt decimam canapi de laneo per unum grossum; emethones de omnibus et singulis eiusdem parochiae villis nihil aliud solvunt, solum de laneo colendam per unum grossum, de dimidio laneo per dimidium grossum, et similiter hortulani, et denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae tres scotos et unum grossum pro quittance.

44. DRZEWICZA*), OPPIDUM.

Tawata (sic) ad quinque marcas argenti.

In eodem *Drzewicza* ecclesia parochialis murata tituli *S. Lucae evangelistae* de collatione laicorum haereditur de eadem *Drzewicza*, quam pronunc obtinet vene-

¹⁾ Osada dziś nie znana ani w parafii *Drzewica*, ani w okolicy całej. ²⁾ *Radzice*. ³⁾ *Klonna*. ⁴⁾ *Januszowice*. ⁵⁾ *Wyrowka*, dziś w parafii *Brudzewice* resp. *Studzianna*.

*) *Drzewica*, miasto szlacheckie, dziś do diecezji *sandomirskiej*, dekanatu i powiatu *opoczyńskiego* należąca, gniazdo rodziny *Drzewickich* h. *Ciołek*, z której pochodził prymas *Maciej Drzewicki*, z kościołem parafialnym według świadectwa wizyt i dokumentów miejscowych przez tęż familią w r. 1315

rabilis dominus *Petrus Sennowsky*¹⁾, canonicus *Przemisliensis*, nondum presbyter, nec agens residentiam propter obsequia regiae maiestatis. Qui rector eiusdem parochialis ecclesiae ante incorporationem parochialis ecclesiae in *Brudzewicze*, ut dicitur, factam, circa ipsam ecclesiam ex antiquo pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae ferendis seu tolerandis solitus erat tenere et servare duos vicarios manuales et ministrum, pronunc vero servat quatuor etiam manuales et ministrum, qui omni die canunt in ipsa ecclesia parochiali cursum de *beata Virgine* et missam et alia onera eiusdem ecclesiae antiqua implent. Ad quam quidem ecclesiam ex antiquo iure parochiali oppidum dictum *Drzewicza* et tredecim villae, videlicet *Zychorzyn*²⁾, *Grabowa*³⁾, *Brzostowe*⁴⁾, *Jedlna*⁵⁾, *Crczonow*⁶⁾, *Wola Crczonowska*⁷⁾, *Trzebyna*⁸⁾, *Swyerczynka*⁹⁾, *Strzesskovicze*¹⁰⁾, *Radzyce*¹¹⁾, *Strzezow*¹²⁾, *Dambrowka*¹³⁾, *Zarthky*¹⁴⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus seu rector circa ipsam ecclesiam et cimiterio contiguam ac in eodem oppido et haereditate habet imprimis aream satis competentem pro curia plebanali et allodio, pomerio, nec non duabus domunculis vicarii et ministri, sibi ipsis contiguas, et post allodium statim arvom agri in latitudine citra vel ultra viginti sulcorum, in longitudine vero se protendentem, prout agri aliorum emethonum, inter quos huiusmodi arvom agri iacet; item alium arvom agri sive laneum habet inter agros *Szczepanek* ex una parte, et ex alia parte *Byenyek* emethonum iacentem, eiusdem latitudinis et longitudinis, prout alter superius descriptus extat, in eodem tamen campo sicut prior; item tertium arvom agri habet in alio campo versus villam *Dambrowka*, inter vias, ab una parte viam, quae vadit ex *Drzewicza*

wspianiale z cegły palonej zbudowanym zapewne na miejscu dawnego drewnianego, w roku 1460 konsekrowanym i dotąd istniejącym (Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 f. 36). Aż do czasów króla *Władysława Jagielly*, *Drzewicza* była wsią, za jego zaś przywilejem udzielonym zasłużonemu *Mikołajowi z Drzewicy*, kustoszowi *sandomirskiemu* (Niesiecki I. c. II, 101) i braciom jego *Janowi*, *Piotrowi*, *Jakobowi* i *Klemensowi* zamienioną została na miasto, które się w krótkim czasie znacznie podniosło. *Maciej Drzewicki*, biskup *przemyski* i podkanclerzy koronny, a późniejszy prymas, ustanowił przy kościele w miejscu swoim rodzinnem kolegium mansjonarzów, do którego na jego prośby za zezwoleniem króla *Aleksandra Jagiellończyka* arcybiskup *Andrzej Boryszewski* wcielił kościół parafialny w *Brudzewicach* z wszelkimi dochodami, z obowiązkiem utrzymywania tamże dwóch wikaryuszów (cfr. opis tegoż kościoła). *Maciej Drzewicki*, zostawszy arcybiskupem, złożył w kościele *drzewickim* otrzymaną z *Rzymu* głowę *s. Jana Złotoustego*, w taką srebrną pozłocistą bogato oprawną w osobnym na cześć jego wystawionym ołtarzu, jak to napis na obrazie ołtarzowym tego Świętego umieszczony dotąd świadczy: „W tym kościele głowa moja złożona w roku 1534 dnia 27 stycznia od *Macieja Drzewickiego*, arcybiskupa *gniźnieńskiego*“ (Baliński, *Starożytna Polska* II, 419. 420). Podczas wojny szwedzkiej za *Jana Kazimierza* ta drogocenna relikwia zaginęła, albowiem chciwi na srebro łupieżcy, wpadłszy do kościoła i relikwiarz znalazłszy, łamiąc go, aby się podzielić, pokruszyli na proch głowę świętego patriarchy *konstantynopolańskiego* (Niesiecki I. c. II, 101). Kościół *drzewicki* wyniosła wieża przyozdobiona herbem *Ciołek* na całą okolicę panujący przez półszosata wieku przetrzymał burze i napady łupieżców, którzy zabrali wiele kosztowności tak przez arcybiskupa *Drzewickiego* jako też przodków i potomków jego ofiarowanych. Znajduje się tam kilka marmurowych pomników, pomiędzy nimi *Jakoba Drzewickiego*, rycerza niepospolitej dzielności i męstwa † 1564 i *Adama Drzewickiego* † 1604 (Baliński I. c. II, 420).

1) Zapewne *Piotr Siennowski* h. *Korczak*, kanonik *przemyski*, gdyż *Sennowski*ch heraldycy nasi nie znają. 2) *Zychorzyn*. 3) *Grabowa*, dziś w parafii *Nieznamierowice*. 4) *Brzostówek*, dziś nie znany w parafii i okolicy. 5) *Jedlna*, tak samo. 6) i 7) tak samo. 8) *Trzebyna*, dziś w parafii *Solek* w dekanacie *opoczyńskim*. 9) *Swyerczynka*. 10) *Strzesskovicze*, w parafii *Solek*. 11) *Radzyce*. 12) *Strzyżów*. 13) *Dąbrówka*. 14) *Zarthki*.

in vilam *Strzezow*, et ex alia viam, quae similiter ducit de eadem *Drzewicza* in villam *Dambrowka*, et hoc in latitudine, in longitudine vero iacentem inter agros domini haeredis ab uno fine et ab alio oppidanorum, in mensura citra vel ultra sex stadorum; item habet et quartum dimidium lanei agrorum in campo versus *Zarthky*, iacentem inter agros emethonum *Byenyek* ex una et *Solthysz* ex alia partibus, in latitudine citra vel ultra decem sulcorum, in longitudine vero habens protensionem, prout ceteri agri vicinorum emethonum; item quintum arvom agri in campo versus villam *Strzezow*, simul cum prato, iacentem ad ripam fluvii *Drzewicza*¹⁾, et inter agros ab una parte domini haeredis praediales et ab altera oppidanorum, dictos *Borek*, certam in longitudine et latitudine mensuram habentem (sic), de quo prato de foeno aliquando tres et aliquando minus acervi colligi possunt singulis annis; item habet et hortos post molendinum in altera parte fluvii; item habet et specialem borram cum mellificiis, iacentem infra molendinum inter prata, ab una parte emethonum et paludem, dictum *Schadykyerz*²⁾, ab altera partibus; item decimae.

Drzewicza, villa et oppidum, in quo dicta parochialis ecclesia; decima manipularis post omnes et singulos agros totius oppidi, villae et curiae proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam et rectorem, et eius valor aestimatur ad octo marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt villani decimam canapi de laneo per duos grossos et conducunt praeter praedialem.

Dambrowka, villa eiusdem parochiae; decima manipularis de omnibus et singulis agris eiusdem villae totius proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Drzewicza*, et valor eius aestimatur ad septem marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi per duos grossos de laneo, et conducunt.

*Russynow*³⁾, villa sub parochiali in *Smogorzow*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros tam emethonales quam praediales, exceptis aliquibus tamen praedialibus, proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Drzewicza*, et valor eius aestimatur ad decem marcas et aliquando duodecim marcas; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

*Wola Rzesothkowa*⁴⁾, villa sub parochiali in *Klvow*; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat ad parochialem ecclesiam et plebanum praedictum in *Drzewicza*, et aestimatur eius valor ad quinque marcas et aliquando magis; et solvunt decimam canapi per duos grossos de laneo.

*Głuschno*⁵⁾, villa sub eadem parochiali in *Klvow*, decima tamen manipularis de omnibus et singulis agris emethonalibus proveniens spectat ad praefatam parochialem in *Drzewicza*, et aestimatur eius valor ad tres marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

*Kłodno*⁶⁾, villa eiusdem parochiae in *Klvow*, decima tamen manipularis de omnibus et singulis agris emethonalibus eiusdem villae proveniens spectat ad praefatam parochialem et plebanum in *Drzewicza*, valorque eius aestimatur ad duas marcas; et solvunt similiter decimam canapi per duo grossos de laneo.

1) *Drzewicza*, rzeczka, nad którą leży miasto tego imienia. 2) *Sadykierz*. 3) *Rusinów*, dziś w parafii *Nieznamierowice*. 4) *Wólka*. 5) *Głusznina*. 6) *Kłodno*.

Crezonow, villa sub parochiali ecclesia in *Drzevicza* praedicta; decima manipularis post omnes agros praediales sive curiales proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Drzevicza*, et aestimatur eius valor ad quatuor marcas, aliquando quinque.

Brzostowek, villa eiusdem parochialis in *Drzevicza*; decima manipularis post omnes et singulos agros curiales sive praediales proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Drzevicza*, et aestimatur eius valor ad tres fertones.

Grabowa, villa eiusdem parochiae in *Drzevicza*; decima manipularis de omnibus et singulis agris praedialibus sive curialibus proveniens spectat ad dictam parochialem et plebanum in *Drzevicza*, et aestimatur valor eius aliquando ad tres fertones, aliquando magis, et aliquando parum aut nihil, quia praedium locatum est in partes in agris emethonalibus, et solum habet duos arvos praediales.

*Nyesnamirovicze*¹⁾, oppidum, et in eodem parochialis, quod aliquando spectabat, ut dicitur, ad parochialem ecclesiam in *Drzevicza* simul cum decima, ratione cuius decimae ex certa concordia plebanus de eadem *Nyesnamirovicze* solvit singulis annis ecclesiae praefatae in *Drzevicza* et eius plebano duas marcas, et ratione denarii *sancti Petri* quatuor grossos.

*Crzeslawicze*²⁾, villa sub parochiali in *Smogorzow*; decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat ad parochialem ecclesiam in *Drzevicza*, et percipiunt eam vicarii seu mansionarii cum ministro, et aestimatur eius valor aliquando ad octo marcas, aliquando novem; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Zarthley, villa sub parochiali praefata in *Drzevicza*; decima manipularis de agris praedialibus sive curialibus proveniens spectat ad eandem parochialem in *Drzevicza*, et percipiunt eam vicarii cum ministro, et aestimatur eius valor ad unam sexagenam, aliquando sex fertones.

Strzezow, villa eiusdem parochiae; decima manipularis post praediales agros proveniens spectat ad eandem parochialem in *Drzevicza*, et percipiunt eam similiter vicarii cum ministro, et aestimatur valor eius ad duas marcas, et aliquando minus.

Strzesskovicze, villa sub eadem parochiali in *Drzevicza*; decima manipularis de omnibus agris praedialibus sive curiae proveniens spectat ad eandem parochialem in *Drzevicza*, et percipiunt eam vicarii cum ministro, et aestimatur eius valor ad unam sexagenam.

Trzebyna, villa sub eadem parochia in *Drzevicza*; decima manipularis post omnes et singulos praediales, necnon quinque emethonum araturas, proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam in *Drzevicza*, et percipiunt eam similiter vicarii cum ministro eiusdem ecclesiae, et valor eius aestimatur ad tres marcas et aliquando magis; et solvunt emethones decimam canapi per unum grossum.

Yedlna, villa eiusdem parochiae; decima manipularis de agris praedialibus sive curiae proveniens etiam spectat ad praefatam parochialem in *Drzevicza*, et percipiunt eam mansionarii, et aestimatur eius valor ad unam marcam.

¹⁾ *Nieznamierowice*. ²⁾ *Krzeslawice*.

Item oppidani eiusdem oppidi, necnon de omnibus et singulis villis eiusdem parochiae, nihil aliud solvunt, praeterquam ipsi oppidani de domo qualibet per unum grossum et emethones de laneo per unum grossum, de medio laneo per dimidium grossum, et similiter hortulani, necnon denarium sancti Petri a qualibet persona per unum grossum; et contribuit collectori camerae apostolicae simul et cum parochialibus *Nyesnamirovicze* et *Damnyevice* duodecim scotos et unum grossum pro quittance, pro cuius subsidio dictae parochiales ex eo, quod sunt filiae, contribuunt dicta *Nyesnamirovicze* quatuor grossos et *Damnyevice* duos grossos.

45. NYESNAMIROVICZE*), OPPIDUM.

Taxata (sic) ad unam marcam argenti.

In eodem *Nyesnamirovicze* ecclesia parochialis lignea, de villa *Galiky* alias *Andrzejew* translata, ubi ante fuit parochialis, sed post erectionem et locationem oppidi eiusdem *Nyesnamirovicze* eadem parochia translata, nihilominus in prioris loco oraculum manet exstructum absque fonte et sacrario, utraque tamen ecclesia obtinet unum et idem (sic) titulum et patronum, videlicet *S. Andream, apostolum*; de collatione haeredum de eadem *Nyesnamirovicze*, quam pronunc obtinet honorabilis *Nicolaus Cassowsky*¹⁾ de *Odrzywoł*, actu presbyter, qui, prout ex antiquo circa ipsam ecclesiam servat unum vicarium et ministrum, cui ministro pro salario dabantur decem et octo cassulae frumentorum, vicario vero decimam manipulearem (sic) praedialem in eadem *Nyesnamirovicze*. Ad quam iure parochiali ex antiquo praefatum oppidum *Nyesnamirovicze* et tres villae duntaxat, videlicet *Bankow*²⁾, *Galiky*³⁾ et *Wola Galeczka*⁴⁾, necnon tres aliquando curiae in *Przestalowicze*⁵⁾, nunc vero una, spectant et pertinent; quae quidem ecclesia et eius plebanus in eadem haereditate extra oppidum *Nyesnamirovicze* circa dictam parochialem circa cimiterium habet specialem aream pro dote et fundo, et in eadem curiam plebanalem, necnon allodium, pomerium et domunculas vicarii et scholae, et post huiusmodi aream et cimiterium versus borram habet unum arvom agri ad longitudinem unius stadii, ad latitudinem vero citra vel ultra octoginta sulcorum; insuper habet et alium arvom agri versus etiam borram iacentem inter agros domini haeredis ab una parte dictae (sic) *Lassky*⁶⁾ et ab alia parte prata (sic) etiam domini haeredis, quod

*) *Nieznamierowice*, wieś szlachecka pod *Drzewicą* w powiecie i dekanacie *opoczyńskim*, dycezyi *sandomirskiej*, a w wieku XV miasto, w którym dziedzice miejscowi w tymże wieku wystawili kościół drewniany na ich prośby do godności paraafialnego wyniesiony, a dotychczasowy starożytny kościół paraafialny w pobliskiej wsi *Galiki* albo *Andrzejów*, do którego dotąd *Nieznamierowice* należały, wcielony został do niego jako filialny. Ostatni zniesiony został zapewne jeszcze w końcu wieku XVI, gdyż odtąd w aktach konsystorskich żadnej o nim nie ma wzmianki, a dziś ani śladu po nim. Wspomniane miasteczko nie mogło się podnieść i spadło w wieku zeszłym do rządu wsi. Pierwotny kościół chyłący się od starości zastąpiony został w roku 1782 nowym drewnianym dotąd istniejącym, nie konsekrowanym (cfr. opis powyższy i *Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 37*).

¹⁾ *Mikołaj Kaszowski z Odrzywołu*, pleban. ²⁾ *Bąków*. ³⁾ *Galiki*. ⁴⁾ *Wola Galecka*. ⁵⁾ *Przestalowice Małe*. ⁶⁾ *Laski*.

arvum protenditur se in longitudine citra vel ultra ad tria stadia, et in fine eiusdem arvi habet pratium protendens se a dicto agro usque ad fluvii dicti *Drzevicza* ripam, de quo colligi solet omni anno unus acervus foeni, aliquando minus; item circa dictum arvum agri et in eiusdem arvi altero fine versus oppidum habet hortum in longitudine unius stadii, in latitudine vero citra vel ultra decem sulcorum; item habet et duas piscinulas ex opposito praedicti agri prioris circa ecclesiam et ripam praefati fluvii sub monte iacentes, per praefatum *Nicolaurum* plebanum factas; item habet in haereditate *Galky* et circa fines seu granities villae *Przystalovicze* unum dimidium lanceum agri ab una parte, et agros dictae villae *Galky* ab altera parte, iacentem in latitudine citra vel ultra quatuordecim sulcorum, in longitudine vero se protendit a silva dicta *Nydzvydze*¹⁾ domini *Sulgostowsky*²⁾ usque ad silvam *Russynowsky*³⁾.

Galky, villa, in qua matrix ecclesiae praefatae in *Nyesnamirovicze* fuit, et in eadem villa habet praefata et eadem ecclesia in *Nyesnamirovicze* et *Galky* quatuor emethones possessionatos, in dote et fundo dictae olim ecclesiae in *Galky*, ac in eisdem agris et pratis, ac area inter eos hinc inde divisa locati; qui quidem emethones et eorum quilibet plebano in *Nyesnamirovicze* omni septimana unam diem quemlibet laborem, necnon pro censu per quindecim grossos singulis annisolvere pro festo *Nativitatis Christi* tenentur; item decimam manipularem de dictis agris proveniente, quae aestimatur aliquando ad unam marcam, quam conducit in *Nyesnamirovicze* in dotem plebanalem.

Nyesnamirovicze, oppidum praefatum; decima manipularis post omnes et singulos agros totius oppidi et curiae proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Nyesnamirovicze*, et aestimatur eius valor ad sex marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi oppidani de laneo per duos grossos, et conducunt; et ultra hoc post praedium domini *Wylkoczsky* in eadem *Nyesnamirovicze* haereditis decimam manipularem plebanus dat vicario suo pro salario; et aestimatur ad sex fertones, aliquando magis vel minus; ministro vero decem et octo cassulas; de dicta vero decima, quam pro se percipit, deductis praefatis vicario et ministro, solvit ipse plebanus pro tempore existens ecclesiae et plebano in *Drzevicza* omni anno per duas marcas et quatuor grossos.

Rzuchow, villa sub parochiali ecclesia in *Klvow*, decima manipularis vero post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Nyesnamirovicze*, et aestimatur eius valor ad octo marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Sady, villa sub eadem parochiali ecclesia in *Klvow*, decima tamen manipularis de omnibus et singulis agris emethonalibus proveniens spectat ad parochialem ecclesiam et plebanum in *Nyesnamirovicze*, et aestimatur eius valor ad octo marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Przystalovicze, villa sub parochiali quoad emethones in *Klvow*, quo vero ad curias sub parochiali *Nyesnamirovicze*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiales proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem

¹⁾ *Niedzwiedzie*. ²⁾ *Dunin Suligostowski* h. *Labędz*. ³⁾ *Rusinowski*.

in *Nyesnamirovicze* et eius plebanum, et eius aestimatur valor ad duas marcas, aliquando magis vel minus.

Item oppidani eiusdem oppidi, necnon omnes et singuli emethones de villis eiusdem parochiae, nihil aliud solvunt, solum colendam de qualibet domo per unum grossum et a qualibet persona denarium *sancti Petri* per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis per duos scotos et unum grossum pro quittance, necnon alios quatuor grossos ex oppido *Nyesnamirovicze* ecclesiae et plebano in *Drzevicza*, prout supra.

ODRZYWOL^{*)}, OPPIDUM.

Taxata (sic) ad dimidiam marcam argenti.

In eodem oppido ecclesia parochialis lignea, tituli *beatae Mariae virginis Visitationis*, necnon *sanctorum Sigismundi regis et Hedwigis*, de collatione laicorum haereditum de eadem *Odrzywol*, quam pronunc obtinet honorabilis *Leonardus de Wylcze*¹⁾, actu presbyter, qui, prout ex antiquo circa ipsam ecclesiam pro sui sustentatione et ecclesiae eiusdem oneribus adimplendis servat vicarium et ministrum et salariis providet, tenet et servat (sic); ad quam quidem ecclesiam iure parochiali ex antiquo praefatum oppidum et quinque villae, videlicet *Vyssokynyn*²⁾, *Zdzary*³⁾, *Gyelonek*⁴⁾, *Clona*⁵⁾ et *Wola*⁶⁾ spectant et pertinent; item eadem ipsa ecclesia et ipsius pro tempore plebanus pronunc pro dote et fundo tam in ipso oppido et haereditate quam alibi habet imprinis circa ipsam ecclesiam pro curia plebanali aream satis latam et competentem etiam cum allodio et horto, et circa ipsam aream ac cimiterium alias duas areas speciales pro vicario et ministro; item habet in eadem haereditate duas piscinas, unam sub curia seu area plebanali et aliam sub silva *Gosdek* in bonis seu haereditate villae *Clona* quondam advocatiale, et molendinum quondam in eadem piscina situm, nunc vero desertum, etiam cum area pro molendino et horto; item habet libertatem in molendinis dictae haereditatis absque mensuris quorumcunque frumentorum molere, prout et modo gaudet eadem libertate et est in possessione; item habet in eadem haereditate oppidi unum mansum in duas partes ac in campis duobus divisum, iacentem inter agros aliorum oppi-

^{*)} *Odrzywól*, niegdys miasto, dziś osada, położona w diecezji *sandomirskiej*, dekanacie i powiecie *opoczyńskim*, gniazdo rodziny *Odrzywolskich* h. *Nalęcz*, jak to świadczą pamiątki i pamiątki w tamtejszym kościele parafialnym przez nich fundowanym i uposażonym przynajmniej już w początku wieku XIV dotąd przechowane. W roku 1409 polecił *Władysław Jagiello Dobrogostowi Czarnemu z Odrzywólu*, wystawić most łyżwowy na Wiśle pod *Kozienicami*, od którego cło służyć miało jemu i jego następcom. Do drewnianego kościoła przez przodków swoich wystawionego *Abraham Mikołaj Odrzywolski*, mąż rycerski, przybudował około roku 1640 murywaną kaplicę (*Baliński*, *Staroz. Polska* II, 417. *Niesiecki*, *Korona* III, 413. 414). W miejsce tego kościoła od starości upadającego stanął w roku 1840 kosztem patrona i parafian nowy murywany, który dotąd nie jest konsekrowany. Na cmentarzu parafialnym do chowania ciał zmarłych jest kaplica publiczna, a druga w wsi parafialnej *Ossa* (*Rubryc. dyec. sandom.* z r. 1877 str. 37).

¹⁾ *Leonard z Wilezy*, pleban. ²⁾ *Wysokin*. ³⁾ *Zdzurki*. ⁴⁾ *Jelonek*. ⁵⁾ *Klonna*. ⁶⁾ *Wola Kamienna*. Przybyły później osady: *Emilianów*, *Lipowe*, *Rozanna*, *Stanisławów*, *Teodorów*, *Wandalinów*.

danorum, cum borris et rubetis, mensuram oppidanorum in latitudine excedentem et protendentem se, prout agri oppidanorum; item alios duos mansos in haereditate *Clona* scultetiales, necnon quartam in *Osse* ¹⁾, etiam villa, cum areis, hortis, pratis ad eosdem spectantibus, necnon borris, silvis, rubetis eosdem laneos concernentibus, in qua *Clona* dictos mansos locat plebanus, et prata falcastrat, et fiunt duo acervi de foeno; in *Osse* vero locavit emethonem, et solvit pro censu quadraginta grossos et tres capoues et avenae tres coros mensurae *Opoczensis*, et ova triginta cum tribus caseis, et laborat tres dies, hoc est falcastrare et iuvare alios labores, quoties requiritur; item habet pratum sub aggere suae praedictae piscinae, protendens se usque ad lacum necnon et ripam utramque fluvii *Drzewicza* penes dictum pratum circumferentialiter se protendentis, in quo fluvio habet libertatem sua obstacula et nullus alter ponendi; item habet de minera a magistro minerae decem iuga pro aratris ferramentariis aut valorem, videlicet dimidiam sexagenam in eadem haereditate *Odrzywol* iacente; item habet ex villis *Studzyone* ²⁾ et *Vysokynyn* ex censibus haeredum de quolibet manso per quatuor grossos, ex *Osse* vero villa similiter ex censibus haeredum habet de laneo quolibet per duos grossos.

Odrzywol, praedictum oppidum, in quo parochialis; decima manipularis ex concessione laicorum haeredum, prout in quibusdam litteris apparet eorum, de certis duobus arvis, uno arvo dicto *Powalczyzna Nywa*, quod iacet sub piscina oppidi eiusdem, dicta *Corzecznik*, item de alio arvo, quod iacet sub piscina, dicta *Rudny staw*, item de aliis agris certis iacentibus post mineram versus oppidum *Klwow*, et eius valor aestimatur ad unam marcā vel minus.

Vysokynyn, villa sub eadem parochiali in *Odrzywol*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Odrzywol*, et aestimatur eius valor ad tres marcas, aliquando magis vel minus.

Wola Camyen, villa sub eadem parochiali in *Odrzywol*, decima manipularis de omnibus agris et singulis praedialibus sive curialibus proveniens spectat ad eandem parochialem in *Odrzywol*, et aestimatur eius valor ad unum fertonem.

Oppidani eiusdem oppidi, necnon emethones de villis praedictis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt, solum de qualibet domo per unum grossum, et a qualibet persona per unum denarium *sancti Petri*; et contribuit camerae apostolicae singulis annis per tres scotos et unum grossum pro quittance.

47. KLWOW*), OPPIDUM ET VILLA.

Taxata ad duas marcas argenti.

In eodem *Klwow* ecclesia parochialis, noviter ab aliquot annis per infrascriptum plebanum propriis impensis murata, tituli *sanctorum Mathiae apostoli et Mar-*

¹⁾ *Ossa*. ²⁾ *Studzianna*.

*) *Klwów*, miasto starożytne, dawne dziedzictwo familii *Świdzińskich* (Baliński l. c. II, 430), dziś należące do diecezji *sandomirskiej*, dekanatu i powiatu *opoczyńskiego*, miało kościół parafialny już

garethae, de collatione laicorum haeredum in eadem *Klwow*, quam pronunc obtinet honorabilis *Stanislaus Bogadka* nobilis de *Bogadky* ¹⁾, qui prout ex antiquo circa ipsam ecclesiam pro sui sustentatione ecclesiaeque oneribus tolerandis servat duos vicarios et ministrum, quos salariat. Item decimas manipulares (sic). Ad quam quidem ex antiquo iure parochiali praefatum oppidum, necnon quindecim villae, videlicet *Rszuchow* ²⁾, *Sady* ³⁾, *Przystalowice* ⁴⁾, *Kadz* ⁵⁾, *Przystalowice* ⁶⁾, absque curiis, *Drzaszno* ⁷⁾, *Sulgostow* ⁸⁾, *Uczyna* ⁹⁾, *Wola Klwowska* ¹⁰⁾, *Brzessky* ¹¹⁾, *Costrzyn* ¹²⁾, *Wlow* ¹³⁾, *Clodno* ¹⁴⁾, *Głuschna* ¹⁵⁾ et *Wola Sigmunthowa* ¹⁶⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia parochialis et eius plebanus pro tempore existens circa ipsam ecclesiam et in eadem haereditate et extra imprimis habet pro dote et fundo aream satis in latitudine et longitudine spatiosam, in longitudine a cimiterio usque ad torrentem gurgitemque a retro fluentem se protendentem, et in eadem area curiam plebanalem, allodium, pomerium, hortum, necnon domunculas vicariales et pro emethone, ubi ante fuit schola, areas etiam cum hortis speciales; item habet specialem campum agrorum iacentem post agros oppidanorum penes viam, quae ducit de *Klwow* in *Skrzyn*, versus villas *Kadz* et *Sigmunthowa Wola*, cum quibus villis confinant a duabus partibus, et specialia signa granitierum habet, ab aliis autem partibus cum civilibus sive oppidanorum agrorum, et in medio eiusdem campi pratum, de quo potest colligi unus acervus foeni; item habet et decimas infrascriptas.

Klwow, oppidum et villa, in quo ecclesia parochialis; decima manipularis de omnibus et singulis agris dicti oppidi et villae proveniens spectat et pertinet ad dictam parochialem ecclesiam et plebanum, et eius valor aestimatur ad septem marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi duntaxat de villa *Klwow*, de oppido vero non, sed conducitur tam per oppidanos quam villanos.

Wola Sigmunthowa, villa eiusdem parochiae *Klwow*; decima manipularis de omnibus et singulis agris praedialibus sive curialibus proveniens pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Klwow*, et aestimatur eius valor ad unam marcā.

Głuschna, villa sub eadem parochiali *Klwow*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales pronunc duarum curiarum proveniens spectat ad praefatam parochialem et plebanum in *Klwow*, et aestimatur eius valor ad unam marcā.

Crayow ¹⁷⁾, villa sub parochiali antiqua *Skrzyn* ¹⁸⁾, decima tamen manipularis de omnibus et singulis agris praedialibus sive curiae proveniens spectat et pertinet

przynajmniej na początku wieku XIV, jak wnosić należy z powyższego opisu i z zapisów w aktach konsystorza *gnieźnieńskiego*, według których pleban tamtejszy *Jan*, kanonik *łowicki*, w roku 1459 rozprawiał się przed sądem tegoż konsystorza z *Mikołajem*, plebanem z *Drzewicy* o dziesięciny w *Grabowie* odwołując się na dawne prawa kościoła swego (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 435). Według miejscowych akt i dokumentów dzisiejszy starożytny kościół drewniany wystawiony został w roku 1491, a konsekrowany roku 1651 (Rubryc. dyec. sandom. f. 37). Potwierdza to opis powyższy, wymieniając fundatora jego, którym był *Stanisław z Bogatek Bogatka* albo *Bogacki*, pleban miejscowy. Kościół ten dotąd istnieje i jeszcze w dość dobrym znajduje się stanie. Oprócz tego kościoła są w parafii trzy kaplice publiczne: w *Klwowie* na cmentarzu grzebalnym, w *Borowinie* i w *Rzduchowie* (tamże f. 37).

¹⁾ *Stanisław z Bogatek (Bogacki)*, pleban. ²⁾ *Rzduchów*. ³⁾ *Sady*, dziś w parafii *Skrzynisko*. ⁴⁾ *Przystalowice*, dwór. ⁵⁾ *Kadz*. ⁶⁾ *Przystalowice*, wieś. ⁷⁾ *Drążno*. ⁸⁾ *Sulgostów*. ⁹⁾ Osada dziś nie znana. ¹⁰⁾ *Klwowska Wola*. ¹¹⁾ *Brzyski*. ¹²⁾ *Kostrzyn*. ¹³⁾ *Ułów*. ¹⁴⁾ *Kłodno*. ¹⁵⁾ *Głuschna*. ¹⁶⁾ *Wólka*. Przybyły osady: *Borowina*, *Borowa Wola*, *Kozłów*, *Pabjanki*, *Podczasza Wola*, *Walińska*, *Łapole*, *Zielonka Kostrzyńska*. ¹⁷⁾ *Krajów*. ¹⁸⁾ *Skrzynisko*.

ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Klwow*, et aestimatur eius valor ad duas sexagenas.

Vistka ¹⁾, villa sub parochiali in *magna Skrzyn* ²⁾, decima tamen manipularis de omnibus et singulis agris praedialibus proveniens spectat ad ecclesiam parochialem in *Klwow*, et aestimatur eius valor ad tres fertones.

Besnyk ³⁾, villa eiusdem parochiae in *magna Skrzyn*, decima tamen manipularis post agros omnes et singulos praediales sive curiae proveniens spectat ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Klwow*, et aestimatur eius valor ad viginti grossos, aliquando minus.

Sulgostow, villa sub parochiali in *Klwow*; decima manipularis post praediales agros omnes et singulos proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Klwow*, et aestimatur eius valor ad unam sexagenam.

Rszuchow, villa sub eadem parochiali in *Klwow*; decima manipularis de omnibus et singulis agris praedialibus proveniens spectat ad eandem parochialem in *Klwow*, et percipiunt eam vicarii, et aestimatur eius valor ad tres marcas.

Sady, villa eiusdem parochiae; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae proveniens spectat ad eandem parochialem in *Klwow*, et percipiunt eam vicarii, et aestimatur eius valor ad unam sexagenam.

Costrzyn et *Wlow*, villae sub praefata parochiali in *Klwow*; decimae manipulares post omnes et singulos agros praediales sive curiales provenientes spectant et pertinent ad eandem parochialem ecclesiam in *Klwow*, et percipit eam minister scholae, et aestimatur eius valor ad tres marcas.

Oppidani eiusdem oppidi, necnon omnes et singuli cmethones omnium et singularum villarum eiusdem parochiae exceptis hortulanis nihil aliud solvunt, solum colendam de qualibet domo per unum grossum, hortulani vero per dimidium grossum, necnon denarium sancti Petri a qualibet persona per unum denarium; et ante contribuebat semper ex antiquo quinque scotos et unum grossum pro quittantia, sed modernus vicecollector oneravit eum de novo super duobus grossis.

48. POTHVOROW*) ALIAS OXA, OPPIDUM.

Tavata (sic) ad dimidiam marcam argenti.

In eadem *Pothvorow*, villa (sic), ecclesia parochialis lignea, vetus, tituli *S. Dorotheae*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Pothvorow*, quam pronunc obtinet discretus *Petrus de Schamborza*, presbyter *Posnaniensis* dioecesis, qui propter pro-

¹⁾ *Wistka*. ²⁾ *Skrzynsko*. ³⁾ *Beznik*.

*) *Potworów*, wieś, niegdyś miasto szlacheckie, dziś należąca do dycezyi *sandomirskiej*, powiatu i dekanatu *radomskiego*, gniazdo rodziny *Potworowskich* h. *Dembno* (*Niesiecki* III, 712), z kościołem parafialnym niezawodnie przez tę rodzinę przynajmniej w końcu XIII lub na początku XIV wieku fundowanym. Za czasów *Długosza* byli dziedzicami wsi *Potworowa* od dawna kościół parafialny posiadającej: *Paweł Potworowski* i *Jakób z Rzeszotowej Woli* h. *Łabędź* (*Liber Benef.* I, 390). Dzisiejszy kościół mурowany stanął w miejsce dawnego drewnianego kosztem patrona i parafian w roku 1781 (*Rubryc. dyec. sandom.* z r. 1877 f. 42).

ventuum paucitatem solum ministrum circa ipsam ecclesiam ex antiquo consuevit tenere et servare. Ad quam quidem ecclesiam parochialem ex antiquo iure parochiali sex villae, videlicet dicta *Pothvorow* ¹⁾, *Rzow* ²⁾, *Mokrszka Wola* ³⁾, *Dlugye* ⁴⁾, *Dluszka wola* ⁵⁾ et *Kozyakalen* ⁶⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius plebanus pro tempore existens circa ipsam ecclesiam ac in haereditate eiusdem villae et extra eam pro dote et fundo habet, imprimis aream satis latam et spatiosam cimiterio contiguam, et in eadem curiam, allodium, pomerium, hortum et pratum, necnon aliam pro ministro cum viridario, et in eadem domuncula sive schola; item habet tres mansos cum dimidio agrorum, unum videlicet cum medio situm circa agros *Alberti Szandza*, qui extendit se usque ad limites haereditatis villae dictae *Dlugye*; item secundum mansum situm circa agros *Nicolai* cmethonis, dictum *Goray*, qui protendit se ad limites villae *Rzow*; tertium vero mansum situm ultra silvam dictam *Oblyak*, cuius mansi situatio tendit ad limites haereditatis *Dlugye*; item habet et silvam ultra pontes cum agris et pratis usque ad metas et granities villae sive haereditatis *Grabova*; item habet unam tabernam cum horto et alios hortos per plebanum de novo locandos, qui hortus extendit se usque ad viam, quae tendit ad silvam dictam *Wyrzbowka* ⁷⁾; item habet tres alias areas iacentes inter *Paulum Butha* et *Mathiam Myczko* cmethones, et in una cmethonem *Nicolaum Lorzecz*, cui plebanus de agris suis agros partitus est et locavit, et solvit pro censu sex grossos et laborat labores certos; in secunda hortulanum *Stanislarum*, fabrum, qui nihil solvit, solum laborat diem in septimana; et alia tertia manet adhuc deserta; item alias areas habet in alio ordine villae ex opposito fabri praedicti, necnon in principio mansi versus ecclesiam iacentis possent locari hortulani.

Pothvorow, in eadem villa parochialis; decima manipularis de omnibus et singulis agris praedialibus, etiam quos colunt aliqui cmethones ex agris praedialibus emensuratis proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Pothvorow*, et aestimatur eius valor ad unam marcam cum media.

Dlugye, villa sub eadem parochiali; decima manipularis de omnibus et singulis agris praedialibus duarum pronunc curiarum, etiam, ut dicitur, quas colunt aliqui cmethones, proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum, et aestimatur valor eius ad tres marcas.

Dluszka wola, villa eiusdem parochiae; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Pothvorow*, et aestimatur eius valor ad unam sexagenam.

Item villani villarum omnium et singularum praedictarum eiusdem parochiae nihil aliud solvunt, solum de qualibet domo colendam per unum grossum, et a qualibet persona denarium *sancti Petri* per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae duos scotos et unum grossum pro quittantia.

Habet plebanus litteras foundationis, ut apparet, minus sufficientes, quia per suffraganeum archiepiscopi *Nicolai* ⁸⁾, *Naturiensem episcopum* ⁹⁾ approbatae.

¹⁾ *Potworów*. ²⁾ *Rzów*. ³⁾ *Mokrszka Wola*. ⁴⁾ *Długie*. ⁵⁾ *Dłuska Wola*. ⁶⁾ *Nieodgadnione*.

⁷⁾ *Wierzbówka*. ⁸⁾ Albo *Mikołaj Trąba* albo *Mikołaj Kurowski*, arcybiskupi *gnieźnińscy*, gdyż tylko tych dwóch *Mikołajów* od początku wieku XV aż do roku 1520 zasiadało na stolicy arcybiskupiej.

⁹⁾ *Gnieźnińscy* suffragani wybierani z zakonników aż do czasów arcybiskupa *Łaskiego* nosili tytuł biskupów *naturyńskich* (*Ks. Korytkowski, Żywyoty Arcyb. i Kanon. gnieźn. Ms.*).

49. WRZESZCZOW*).

Taxata ad unam marcarn argenti.

In eadem *Wrzeszczow* ecclesia parochialis lignea, tituli *S. Mariae Magdalenae*, de collatione haeredum de eadem *Wrzeszczow*, quam pronunc obtinet honorabilis et nobilis *Paulus Rzessothko de Potworow* ¹⁾, qui, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae adimplendis servat duos vicarios et ministrum, quos salariat certis decimis ad eum et ecclesiam pertinentibus. Ad quam quidem ecclesiam iure parochiali ex antiquo decem villae, videlicet dicta *Wrzeszczow* ²⁾, *Glynicze* ³⁾, *Studzienicze* ⁴⁾, *Slovikow* ⁵⁾, *Zyerdz* ⁶⁾, *Damba* ⁷⁾, *Mokrzecz* ⁸⁾, *Grabowska Wola* ¹⁰⁾ et *Spotowa Wola* ¹¹⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius plebanus pro tempore existens in eadem villa et haereditate circa ipsam ecclesiam et extra pro dote et fundo imprimis habet circa ecclesiam et cimiterium versus plagam meridionalem et occidentalem aream satis latam et spatiosam et in eadem curiam plebanalem cum allodio, pomerio, horto, necnon tres alias emethonales cum hortis et allodiis, ac alias areas pro domunculis vicariorum et ministri, sibi ipsis vicinas et contiguas. Quibus quidem emethonibus plebanus ex agris suis praedialibus agros in certa quantitate aequaliter partitus est, et similiter prata, et solvit unusquisque pro censu per unum fertonem, duos capones seu gallos, triginta ova, et laborant unam diem in septimana; item habet plebanus seu ecclesia unum specialem arvum satis magnum agri in campo iacentem versus villam *Bukowno* ¹²⁾, qui arvus divisus est in tres partes, videlicet una pars pro hiemalibus frumentis, secunda pro aestivalibus et tertia praeparatur iterum pro hiemalibus, et de eisdem agris partitus est agros emethonibus ultra sortem suam. Qui arvus agri incipit a piscina tam domini haeredis quam plebani et protenditur ad longitudinem ad haereditatem *Bukowno*, etiam cum nemoribus eisdem agris adiacentibus, circa limites villae *Bukowno*; circa vero piscinam habet prata, eisdem agris adiacentia; necnon piscinae partem superiorem alias *Wyerzchovissko*; item habet et pratum post prata emethonum eiusdem villae circa fines seu granities villae *Vignanow*, iuxta silvam villae *Spotowa Wola*, de quo prato fit unus acervus de foeno; habet et decimas.

*) *Wrzeszczow*, wieś szlachecka, należąca dziś do dycezyi *sandomirskiej*, dekanatu i powiatu *radomskiego*, sądząc z powyższego opisu, musiała mieć kościół parafialny już przynajmniej w początku wieku XIV, skoro wyliczonych dziesięć miejscowości *ex antiquo* do niego należały. Pierwotny kościół był drewniany, który gdy na początku wieku XVIII od starości podupadł, dziedzie miejscowy zastąpił go nowym mурowanym dotąd istniejącym w roku 1706, który dotąd nie jest konsekrowany. Na cmentarzu grzebalnym znajduje się publiczna kaplica pod wezwaniem *s. Katarzyny*, a we wsi szpital (*Rubryc. dyec. sandom. f. 43*).

¹⁾ *Pawał Rzessothko z Potworowa*, pleban. ²⁾ *Wrzeszczow*. ³⁾ *Glinice*. ⁴⁾ *Studzienice*, dziś w parafii *Przytyk*. ⁵⁾ *Slovikow*, tak samo. ⁶⁾ *Zerdz*, dziś w parafii *Wrzos*. ⁷⁾ *Dęba*. ⁸⁾ *Mokrzecz*. ⁹⁾ *Grabowa*, dziś w parafii *Potworów*. ¹⁰⁾ *Grabowska Wola*. ¹¹⁾ *Wola Wrzeszczowa*. ¹²⁾ *Bukowno*, wieś z kościołem parafialnym w sąsiedztwie.

Wrzeszczow, villa, in qua praedicta parochialis; decima manipularis de omnibus et singulis agris praedialibus sive curiae proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum, et eius valor aestimatur ad quatuor marcas, aliquando magis vel minus.

Spotowa Wola, sub eadem parochiali in *Wrzeszczow*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales proveniens spectat et pertinet ad praefatam parochialem et plebanum in *Wrzeszczow*, et aestimatur eius valor ad duas marcas.

Glynicze, villa eiusdem parochiae; decima manipularis de omnibus et singulis agris totius villae eiusdem proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Wrzeszczow*, et aestimatur eius valor ad septem marcas cum dimidia, aliquando magis vel minus.

Rathoschin ¹⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Radzanow*; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Wrzeszczow*, et eius valor aestimatur ad quatuordecim marcas, aliquando minus.

Domanjew ²⁾, villa sub parochiali in *Wrzosz* ³⁾, decima tamen manipularis de omnibus et singulis agris totius villae proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Wrzeszczow*, et aestimatur eius valor ad octo marcas, aliquando magis vel minus.

Item emethones de omnibus et singulis villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt, solum de qualibet domo per unum grossum, necnon denarium *sancti Petri* a qualibet persona per denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis per sex scotos, et unum grossum pro quitantia.

50. BUKOVNO*).

Taxata ad unam marcarn argenti.

In eadem *Bukovno* ecclesia parochialis lignea, tituli *Visitationis gloriosae virginis Mariae et S. Andreae*, de collatione haeredum in eadem *Bukovno*, quam pronunc obtinet honorabilis *Stanislaus de Langonicze*, dictus *Conoppka* ¹⁾, qui, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam pro sui sustentatione et ecclesiae oneribus adimplendis servat vicarium et ministrum et salariat, prout poterit; ad quam ex anti-

¹⁾ *Ratoszyn*. ²⁾ *Domaniew*. ³⁾ *Wrzos*.

*) *Bukowno*, wieś szlachecka położona w dycezyi *sandomirskiej*, powiecie i dekanacie *radomskim*, w wieku XIII własność *Wisława* albo *Wisłimira z Kościelca*, biskupa *krakowskiego*, który godząc spór toczony przez trzech poprzedników swoich z szlachtą z *Bukowna* o wieś *Kunów*, kościoła *krakowskiego* kupił od niej toż *Bukowno* około roku 1230 za sześćdziesiąt grzywien srebra, sześć wołów i jednego konia (*Paprocki, Herby str. 557*). Zapewne tenże biskup fundował tam kościół parafialny, który pierwotnie wystawiony z drzewa, w roku 1403 zastąpiony został dzisiejszym kościołem drewnianym, jak podaje *rubrycel* wspomnianej dycezyi z roku 1877 str. 40, nadmienając, że w roku 1861 gustownie zrestaurowany został. Na cmentarzu do chowania ciał zmarłych znajduje się kaplica publiczna.

¹⁾ *Stanisław Konopka z Łęgonic*, pleban.

quo iure parochiali septem villae, videlicet dicta *Bukovno*, *Młodynie*¹⁾, *Czarnoczyn*²⁾, *Oczyesz*³⁾, *Zydowa Wola*⁴⁾, *Grodkowa Wola*⁵⁾ et *Falisławowa Wola*⁶⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius plebanus pro tempore existens circa ipsam ecclesiam in eadem villa et haereditate et extra pro dote et fundo habet imprimis circa ipsam ecclesiam, circa cimiterium fere in medio villae, ubi fundata est ecclesia, aream satis competentem, et in ea curiam plebanalem, necnon allodium, pomerium et hortum, necnon domunculas pro vicario et ministro, et aliam domunculam per haereditatem in eadem area seu solo plebanali pro capellano curiae constructam, inter vicarialem et curiam plebanalem iacentem; item habet in fine villae eiusdem versus *Radzanow* pratum septum et ibidem hortulanum ac domunculam hortulani, prout et modo est hortulanus, qui habet partem pro horto eiusdem prati, qui omni septimana unam diem laborat pedestrem, et nihil solvit, et residuum colligit plebanus pro se, et fiunt de foeno tres currus; item habet tres arvos agri, videlicet in quolibet campo unum arvom, videlicet unum sub villa *Młodynie* penes granities, alium sub *Czarnoczyn* etiam penes limites, et tertium versus *Ratoschyn* penes agrum *Prandotha* emethonis, et circa eosdem agros prata habet per parum; item habet unum pratum in haereditate oppidi *Wysemierzycze*⁷⁾ ad littus fluvii *Nyda*⁸⁾, quod saepe inundatur ex fluvio eodem.

Bukovno, in qua parochialis; decima manipularis de omnibus et singulis agris praedialibus, etiam quos colunt hortulani, proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Bukovno*, et aestimatur eius valor ad duas marcas.

Młodynie, villa eiusdem parochiae; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiales, etiam inter hortulanos divisos, proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Bukovno*, et aestimatur eius valor ad unam marcā cum media.

Czarnoczyn, sub eadem parochiali; decima manipularis de omnibus agris praedialibus, etiam inter hortulanos ex praedialibus partitis, proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Bukovno*, et aestimatur ad duas marcas.

Oczyesz et *Zydowa Wola*, villae sub eadem parochiali in *Bukovno*; decimae manipulares post omnes et singulas araturas praediales sive curiarum in eisdem villis provenientes spectant ad eandem parochialem ecclesiam in *Bukovno*; et percipit eas vicarius, quarum valor aestimatur ad quatuor marcas.

Falisławowa et *Grodkowa Wola*, villae eiusdem parochiae; decimae manipulares de omnibus et singulis agris praedialibus sive curialibus in eisdem villis provenientes spectant et pertinent ad eandem parochialem et plebanum in *Bukovno*, quarum valor aestimatur ad duas marcas.

Emethones de villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt, solum colendam de qualibet domo per unum grossum; et a qualibet persona denarium *sancti Petri* per unum denarium; et contribuit camerae apostolicae collectori omni anno scotum unum cum medio et unum grossum pro quitantia.

¹⁾ Młodynie. ²⁾ Czarnocin. ³⁾ Ocieś. ⁴⁾ Żydy. ⁵⁾ Grotki. ⁶⁾ Osada dziś nie znana.
⁷⁾ Wyśmierzyce. ⁸⁾ Nida.

51. RADZANOW*).

Taxata ad unam marcā argenti.

In eadem *Radzanow*, villa, ecclesia parochialis lignea, vetus, tituli *S. Martini, gloriosi pontificis*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Radzanow*, necnon *Bleszno*, *Rogolyn* et *Smarczow*, quam pronunc obtinet honorabilis et nobilis *Joannes de Woyzechowicze*¹⁾, actu presbyter, qui, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae adimplendis servat vicarium manualement et ministrum, quos et salariat salariis, prout fieri poterit; ad quam ex antiquo iure parochiali sex villae, videlicet praefata *Radzanow*, necnon *Smarczow*²⁾, *Zacharzow*³⁾, *Rathoschin*⁴⁾, *Rogolyn*⁵⁾ et *Crucowa Wola*⁶⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus in eadem villa et haereditate et extra pro dote et fundo, imprimis circa ipsam ecclesiam et cimiterium habet aream satis latam et spatiosam et in eadem curiam plebanalem, allodium, hortos, domunculas vicarialem et ministri, ac alias vacuas areas, in qua una plebanus pronunc construxit domum pro emethone, post viam, quae ducit in *Wysemierzycze* in parte dextra, quae quidem area in latitudine protendit se a via, quae ducit de *Radzanow* praefata in villam *Rathoschin*, usque in alveum alias *smug*, seu terrenum ex campis in villam eandem decurrentem, infra quam latitudinem dictae areae pro curia plebanali, vicarii et ministri ac emethonis contigue consistunt; habet insuper specialem unum campum agrorum in eadem haereditate praefatae villae, qui incipit post dictas areas et protendit se ab eisdem areis intra dictam viam ab una parte, et ab alia alveum seu torrentem, penes nemora et dictum campum situm, simul inclusis et pratis in eodem campo et circa consistentibus, alias ad metas seu limites villae *Bukovno*, et ab alia parte seu fine in eadem villa *Radzanow*, ultra viam, quae ducit in *Wysemierzycze* usque ad areas haeredum; super praefatis vero nemoribus habetur differentia super proprietate inter plebanum et haeredes, quae plebanus praetendit esse occupata per haeredes per retentionem litterarum erectionis et foundationis, quae et usque in praesens dicuntur silvae seu nemora plebanalia communi vocabulo et cognomine; item intra dictam aream plebanalem habet et duas piscinulas, unam circa domum in horto et aliam extra, penes viam, quae vadit in *Rathoschyn*; item decimas.

Radzanow, villa praefata, in qua parochialis ecclesia; decima manipularis de omnibus et singulis agris praedialibus duarum curiarum, necnon de uno campo

*) *Radzanów*, wieś szlachecka dziś w diecezji sandomirskiej, w powiecie i dekanacie radomskim leżąca, gniazdo rodziny *Radzanowskich* h. *Abdank* (Niesiecki l. c. III, 803), posiadała już około roku 1520 starożytny kościół drewniany, jak powyższy opis świadczy i rząd początek jego do XIV wieku odnieść należy. Dzisiejszy kościół mury, dotąd nie konsekrowany, wystawiony został w roku 1817 (Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 42). We wsi parafialnej *Smardzew* istnieje od dawna kaplica publiczna.

¹⁾ Jan z *Wojciechowic*, pleban. ²⁾ *Smardzew*. ³⁾ *Zacharzew*. ⁴⁾ *Ratoszyn*. ⁵⁾ *Rogolin*.
⁶⁾ *Wola Krukowska*, dziś nie znana.

duorum emethonum, *Nicolai Przepjorka* et *Bartholomaei Cozyczsky*, iacente versus *Rogolyn* inter agros praediales haeredum, proveniens spectat et pertinet ad praefatam parochialem et plebanum in *Radzanow*, et aestimatur eius valor ad duas marcas.

Smarczow, villa eiusdem parochiae; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales, etiam quos colunt certi emethones, ex agris praedialibus emensuratos, proveniens spectat pertinetque ad praefatam parochialem et plebanum in *Radzanow*, et aestimatur eius valor aliquando ad quinque marcas, aliquando magis vel minus.

Rogolyn, villa sub eadem parochiali; decima manipularis post omnes et singulas araturas praediales necnon duorum emethonum, qui etiam habent agros ex agris curialibus emensuratos, proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam, et tollit eam vicarius; cuius valor aestimatur aliquando ad quatuor marcas, aliquando magis vel minus.

Zacharzow, villa sub eadem parochiali; decima manipularis de omnibus et singulis agris praedialibus et duorum hortulanorum proveniens spectat ad praefatam parochialem et plebanum in *Radzanow*, et aestimatur eius valor ad unam sexagenam, aliquando magis vel minus.

*Blessno*¹⁾, villa sub parochiali in *Wyssemyerzycze* quoad emethones, quo vero ad curiam ad praefatam parochialem in *Radzanow*; decima manipularis post omnes et singulas araturas praediales sive curiae, necnon quatuor hortulanorum proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Radzanow*, et aestimatur eius valor ad tres marcas, aliquando magis.

Item emethones de villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt, solum de qualibet domo per grossum colendae, et a qualibet persona denarium *sancti Petri* per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis tres scotos et unum grossum pro quittantia.

52. WYSSEMYERZYCZE*), OPPIDUM.

Taxata (sie) ad unam marcam argenti.

In eadem *Wyssemyerzycze* ecclesia parochialis lignea, tituli *S. Catharinae virginis et martyris*, de collatione abbatis et conventus monasterii *S. Adalberti* de castro *Plocensi*, ordinis *S. Benedicti*, ad quam tamen solent praesentare loci ordinario *Gnesnensi* fratrem eiusdem ordinis ex dicto monasterio, prout et modo obti-

¹⁾ *Blessno*, dziś w parafii *Radzanów*.

*) *Wyssemyerzycze*, miasteczko w diecezji *sandomirskiej*, w powiecie i dekanacie *radomskim*, należące niegdyś do opactwa *Benedyktynów* w *Plocku*, miało kościół parafialny już przynajmniej w początku wieku XV, jak sędzić można z powyższego opisu odwołującego się na starodawną praktykę plebanów tamtejszych co do utrzymywania wikaryuszów. Na miejscu chylącego się od starości kościoła drewnianego stanął w roku 1856 kosztem parafian nowy kościół murowany, dotąd nie konsekrowany (*Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 43*).

net illam religiosus frater *Joannes de Ossnycza*¹⁾, qui, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam pro administratione curae animarum et aliis oneribus ipsius ecclesiae adimplendis servat in vicarium saecularem presbyterum, cui pro salario annuo solvere solet duas marcas annuatim, et ministrum, cui similiter pro salario solvit unam marcam; ad quam quidem ecclesiam ex antiquo iure parochiali praefatum oppidum et septem villae, videlicet *Radlin*²⁾, *Cozuchow*³⁾, *Blessno*⁴⁾, *Paprotzna*⁵⁾, *Olschowe*⁶⁾, *Grzymacza*⁷⁾ et *Lasz*⁸⁾, necnon et molendinum dominorum de *Nowe miastko*⁹⁾ spectant et pertinent. Item eadem ipsa ecclesia et eius pro tempore plebanus circa ipsam ecclesiam in eodem oppido ac haereditate et extra pro dote et fundo habet imprimis circa ipsam ecclesiam aream satis latam et spatiosam versus aquilonem, protendentem se a cimiterio ad latitudinem ad instar duorum laneorum, et in eadem area curia plebanalis, necnon allodium, hortus, silva retro allodium et pratum usque littora fluvii *Pilca*¹⁰⁾ se protendens, necnon et alias areas pro vicario et schola, in quo fluvio ante habuit obstacula, sed modo alveus fluvii repletus est terra et aqua per alios alveos mutavit transitum suum; item habet tres alias areas in alia parte ecclesiae versus fluvium, in quibus locati sunt ipsius plebani seu praepositi oppidani seu emethones, videlicet *Joannes Glen*, qui locatus est in pecuniis et de agris praepositi unum mansum alias *dzyal* tenet et solvit per viginti grossos; item *Lowczowa* vidua, quae non tenet agrum, solvit de domo pro censu unum grossum cum dimidio; item *Joannes Solsky* in tertia area, et tenet duos mansos alias *dzyaly* et solvit unum fertonem de censu; item in alia parte oppidi in platea versus meridiem et *Blessno* habet alias quinque areas speciales et in eis locati sunt *Joannes Grysz* in hortulania, item *Joannes Vysskythka*; moderni immediatus antecessor aliquibus oppidanis vendidit certos mansos, ut dicitur, in perpetuum sine laboribus et paucis valde censibus et ad utilitatem suam pecunias convertit, et solvit pro censu unum grossum cum medio et laborat omni septimana diem pedester; item *Martinus Nakonyeczny* tenet unum mansum, de quo solvit sex grossos ratione agri, et laborat unam diem in septimana quemlibet laborem, et de domo solvit nihilominus unum grossum cum dimidio; item in tertia area sedet *Petrus Latha* et tenet mansum agri alias *dzyal*, de quo solvit ratione census decem grossos plebano sive praeposito, et decimam in *gonytwam* cum aliis oppidanis et unum grossum cum dimidio; item in quarta area *Mathias Strzyesz*, qui non tenet aliquem agrum, solum de domo solvit grossum unum cum dimidio; item praefatus *Petrus Latha* quintam aream, de qua solvit unum grossum cum dimidio, prout et aliae domus solvunt etiam superius descriptae; item habet in uno campo versus meridiem quatuor mansos alias *dzyalow* agrorum, et cuiuslibet mansi latitudo habet in se viginti sulcos, iacentes inter agros advocatiales et oppidanorum et protendentes se in longitudinem ab oppido *Wyssemyerzycze* usque ad granities villae *Blessno*; item in alio loco inter silvas iuxta limites seu granities villae *Grzymacza* habet alios duos mansos alias *dzyal* agrorum, et tertium mansum iacentem penes borram et agros oppidanorum, et protenduntur in longitudine prout

¹⁾ *Jan z Osnicy* (wsi położonej w diecezji *plockiej* w parafii *Imielnica*), pleban. ²⁾ *Redlin*. ³⁾ *Kozuchow*, dziś w parafii *Jasionna*. ⁴⁾ *Blessno*. ⁵⁾ *Paprotzia*. ⁶⁾ *Olszowa*. ⁷⁾ *Grzymacza*. ⁸⁾ Osada nieogadniona. ⁹⁾ *Nowemiasto*, osady tego nazwiska są w gubernii *piotrkowskiej*, powiecie *laskim* i w tejże gubernii w powiecie *rawskim*, nadto w gubernii *plockiej* w powiecie *płockim*. ¹⁰⁾ *Pilica*.

ceteri agri aliorum oppidanorum etiam cum pratis iacentibus in finibus dictorum mansorum, quos mansos tenent praedicti oppidani cum pratis eisdem mansis adiacentibus; item habet et alia specialia prata circa limites praedictae villae *Grzymacza* inter silvas, in loco dicto *Syedlisska* ¹⁾, in quo loco nullus aliquis habet aliquid, solum ipse plebanus et eius ecclesia, quae prata solet vendere per partes, et protenduntur dicta prata plebani seu praepositi hinc inde inter gurgites seu torrentem usque ad alveum fluvii maioris *Pyleza*, de quibus pratis etiam emethoni uni partitus est unam sortem; in quibus gurgitibus habet obstacula, necnon et libertatem piscandi in fluminibus; item habet libertatem ligna scindendi in silvis iacentibus circa haereditatem villae praedictae *Grzymacza*, tantum, quantum opus habet. Habet et decimas.

Wyssyemyerzycze, oppidum, in quo parochialis; decima manipularis de omnibus et singulis agris advocatae, necnon plebanalibus sex mansis, alias *dzyalow*, proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum sive praepositum in *Wyssyemyerzycze*, et eius valor aestimatur ad duas marcas, aliquando magis vel minus.

Darnowo ²⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Przybyschow* ³⁾ *Posnaniensis* dioecesis, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat ad ecclesiam parochialem et praepositum sive plebanum in *Wyssyemyerzycze*, et aestimatur eius valor aliquando ad octo marcas, aliquando magis.

Borowe ⁴⁾ et *Przybyschewice* ⁵⁾, villae sub parochiali praefata in *Przybyschow* *Posnaniensis* dioecesis; decimae tamen manipulares post agros praediales domini abbatis *sancti Adalberti* in castro *Plocensi* in eisdem villis consistentes provenientes spectant pertinentque ad ecclesiam parochialem et praepositum seu plebanum in *Wyssyemyerzycze*, et aestimatur ad unam marcarn, aliquando magis vel minus.

Molendinum in *Wyssyemyerzycze*; plebano seu praeposito ex eodem solvitur omni septimana per unum corum siliginis; item oppidani eiusdem oppidi *Wyssyemyerzycze*, necnon emethones de villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt, solum colendam de qualibet domo per unum grossum et a qualibet persona denarium *sancti Petri* per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis ad unum scotum et pro quitantia grossum unum.

53. JASSYONA.*)

Taxata ad unam marcarn argenti.

In eadem *Jassyona* ecclesia parochialis lignea, tituli *Annuntiationis gloriosae virginis Mariae et Ascensionis Christi*, de collatione laicorum haeredum vicibus

¹⁾ *Siedliska*. ²⁾ *Darnowo*, dziś nie znane. ³⁾ *Przybyszew*, wieś w archidiecezyi dziś *warszawskiej*, w dekanacie *grojeckim*. ⁴⁾ *Borowe*, ⁵⁾ *Przybyszewice*, wsie należące do parafii *Przybyszew*, w tejże archidiecezyi.

*) *Jasionna*, wieś należąca dziś do dyecezyi *sandomirskiej*, dekanatu i powiatu *radomskiego*, dziedzictwo zapewne której z familii *Jasińskich*, miała kościół parafialny już w pierwszej połowie

alternatis pro una parte et vice de *Corzen* ¹⁾, *Jassyona*, *Syeklukki* ²⁾, *Bobrek* ³⁾, *Cozuchow* ⁴⁾, *Szczythy* ⁵⁾, *Chroszczehow* ⁶⁾ et *Okraglicza* ⁷⁾, pro alia vero parte et vice *Branycza* ⁸⁾, *Pyrzna* ⁹⁾ et *Jacobow* ¹⁰⁾, quam pronuncie obtinet honorabilis *Joannes Brzessky* ¹¹⁾, actu presbyter, ex vicibus *Branycza*, *Pyrzna* et *Jacobow* haeredum, qui, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae supplendis servat vicarium manualem et ministrum, quos salariat certis decimis; ad quam quidem ecclesiam ex antiquo iure parochiali septem villae, videlicet praefata *Jassyona*, *Sucha* ¹²⁾, *Vola Susska* ¹³⁾, *Szczythy*, *Kamycn* ¹⁴⁾, *Pyrzna* et *Branycza*, necnon septem curiae aliarum villarum, quae ad alias parochiales spectant, videlicet *Cozuchow*, *Bobrek*, *Syeklukki*, *Okraglicza*, *Chroszczehow*, *Jacobow* et in *Wola Brzesska* ¹⁵⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius plebanus circa ipsam ecclesiam in eadem haereditate et extra pro dote et fundo habet imprimis circa ipsam ecclesiam et cimiterium aream satis competentem et spatiosam, et in eadem curiam plebanalem, necnon allodium, et ex opposito curiae hortum et in horto piscinulam, necnon circumcirca ecclesiam alias areas pro vicario et ministro ac hortulanis, sibi ipsis vicinas et contiguas, necnon certam partem haereditatis eiusdem villae *Jassyona*, prout certae litterae ducis olim *Boleslai Mazoviae* ¹⁶⁾ disponunt, videlicet agrorum, pratorum, silvarum et borrarum, incipiendo a lapide magno, qui iacet post hortum plebanalem ex opposito suae domus, et vadit directe iuxta signa vulgariter *czyosny* usque ad decursum aquae fluentis de piscinula plebanali et per eundem decursum aquae, dictum *wodomycz*, usque ad viam, quae ducit de *Jassyona* usque ad molendinum *Sykorzymlyn* ¹⁷⁾ dictum, et usque ad signa vulgariter *czyosny* dicta, quae habent cum vicino ipsorum *Pycrzyensky*, circa et eisdem signis eundo usque ad vallem dictam *Trczanka* ¹⁸⁾, per quam iterum vallem circumeundo usque ad viam, quae vadit ab ecclesia de *Jassyona* in *Cozuchow*, et terminatur in limitibus villae *Vithaschyn* ¹⁹⁾; habet etiam, ut idem litterae disponunt ducales, quoddam pratum in eadem haereditate villae *Jassyona* circa silvam *Korzenyevy lasz* ²⁰⁾ dictam, ita longe et late, prout ex antiquo fuit tentum; habet insuper plenam libertatem de dicta parte haereditatis disponere emethones, hortulanos et tabernatores pro libito suo plebanus locare, qui homines habent in eadem haereditate libertatem omnimodam seu usum communium pascuorum, lignorumque communium scissuram et pro aedificiis, necnon liberam piscaturam in fluvio communi et alias utilitates, quas habent emethones haeredum eiusdem villae *Jassyona*, immo emethones, hortulani et tabernatores, ut dictae litterae ducales disponunt, locati et

wieku XIII, jak dowodzi wzmianka o zapisie dla niego części tejże wsi *Jasionny* przez *Bolesława*, księcia *mazowieckiego*, w powyższym opisie umieszczona. Dzisiejszy kościół drewniany wystawiony został w miejsce takiegoż zębem czasu zniszczonego w roku 1400 (Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 41).

¹⁾ *Korzeń*, wieś w parafii *Jasionna*. ²⁾ *Siekluki*, osada dziś nie znana. ³⁾ *Bobrek*, ⁴⁾ *Kożuchów*, ⁵⁾ *Szczyty*, ⁶⁾ *Chruszczehów*, wsie do parafii *Jasionna* należące. ⁷⁾ *Okraglicza*, wsie tego nazwiska położone są w parafiach: *kaliskiej*, *tokarskiej* i *chojeńskiej* w gubernii *kaliskiej*, w powiatach *kaliskim*, *tureckim* i *sieradzkim*. ⁸⁾ *Branica*, wieś w parafii *Jasionna*. ⁹⁾ *Pierzchnia*, tak samo. ¹⁰⁾ *Jakubów*, wieś w parafii *Włotnickiej*, w powiecie *radomskim*. ¹¹⁾ *Jan Brzeski*. ¹²⁾ *Sucha*. ¹³⁾ *Wola Suska*. ¹⁴⁾ *Kamień*, wieś w parafii *Białobrzegi*. ¹⁵⁾ *Wola Brzeska*. ¹⁶⁾ *Bolesław*, książę *mazowiecki*, syn *Konrada*, który w roku 1237 pojął w małżeństwo *Giertrudę*, córkę *Henryka Brodatego*, księcia *szląskiego* (Długosz, Hist. Pol. lib. VI, f. 659). ¹⁷⁾ *Sikorzy Młyn*, dziś nie znany. ¹⁸⁾ *Trzcianka*. ¹⁹⁾ *Witaszyn*, wieś do parafii *Jasionna* należąca. ²⁰⁾ *Korzeniowy Las*.

locandi in praefata haereditatis sorte ecclesiae gaudere debent eisdem praerogativis, sicut emethones haeredum in *Jassyona*, nec aliquas poenas alicui solvere tenentur, solum plebano; nihilominus haeredes eosdem tueri debent et obligati sunt; item habet et decimas.

Jassyona praefata, in qua parochialis; decima manipularis de omnibus et singulis agris praedialibus proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Jassyona*, et aestimatur eius valor ad dimidiam marcā, aliquando magis vel minus, quia de uno campo provenit.

Cozuchow ¹⁾, villa sub *Wyssyemyerzyce* ²⁾, curia vero sub parochiali in *Jassyona*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales proveniens spectat ad eandem parochialem in *Jassyona* et eius plebanum, et aestimatur eius valor ad unam marcā, aliquando magis vel minus.

Radlyn ³⁾, villa sub parochiali in *Wyssyemyerzyce*; decima manipularis ex agris praedialibus proveniens spectat ad parochialem et plebanum in *Jassyona*, et aestimatur eius valor ad decem grossos, aliquando magis vel minus.

Sucha sub parochiali praefata *Jassyona*; decima manipularis post unum campum agrorum praedialium, iacentem sub *Wola Lithwynowa* ⁴⁾, proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Jassyona*, et valor eius aestimatur ad unam sexagenam, aliquando magis.

Sczythy, villa sub parochiali in *Jassyona*; decima manipularis ex agris praedialibus omnibus proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Jassyona*, et valor eius aestimatur ad unam marcā, aliquando magis vel minus.

Wola Lithwynowa, villa sub eadem parochiali *Jassyona*; decima manipularis post omnes et singulos agros totius ipsius villae proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Jassyona*, et aestimatur eius valor ad unam sexagenam, aliquando magis.

Bobrek, villa sub eadem parochiali quoad curiam, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros praediales proveniens spectat ad dictam parochialem et plebanum in *Jassyona*, et aestimatur eius valor ad dimidiam marcā aliquando magis vel minus.

Brzesska Wola, villa sub parochiali praefata in *Jassyona*; decima manipularis ex agris praedialibus sive curiae, quos pronunc colunt hortulani, proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Jassyona*, et aestimatur eius valor ad aliquot grossos, sex vel quinque.

Syekluky, villa quoad curiam sub eadem parochiali in *Jassyona*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales, etiam quos colunt aliqui hortulani, proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Jassyona*, et aestimatur eius valor ad unam sexagenam, et aliquando magis.

Okraglycza et *Chroszczehow*, villae quoad curias duntaxat sub eadem parochiali in *Jassyona*; decimae manipulares post omnes et singulas araturas praediales curiarum provenientes spectant ad eandem parochialem in *Jassyona*, et percipit eas minister in eadem *Jassyona*, et aestimatur earum valor ad duas marcas, aliquando magis vel minus.

¹⁾ Kożuchów. ²⁾ Wyśmierzyce. ³⁾ Radlin. ⁴⁾ Wola Litwinowa, dziś nie znana.

Jacobow et *Ossow* ¹⁾, villae quoad curias sub parochiali praefata in *Jassyona*; decimae manipulares ex omnibus et singulis agris praedialibus curiarum in eisdem villis provenientes spectant et pertinent ad eandem parochialem in *Jassyona*, et percipit illas pro salario vicarius, quarum valor aestimatur ad duas sexagenas, et aliquando magis vel minus.

Pyrzna, villa quoad curiam sub parochiali praefata in *Jassyona*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae, in cuius parte locati sunt emethones, et habent specialem campum cum curia, proveniens spectat pertinetque ad eandem parochialem et plebanum in *Jassyona*; et valor aestimatur ad tres marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt emethones decimam canapi de laneo per duos grossos.

Item emethones ex villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt, solum colendam, videlicet de *Jassyona* et *Corzen* de qualibet domo per unum grossum, ex aliis vero villis de qualibet domo solum per dimidium grossum, necnon denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae simul cum ecclesia filiali in *Stromyecz* quinque scotos et unum grossum pro quittance.

54. STROMYECZ.*)

Taxata ad unam marcā argenti.

In eadem *Stromyecz* ecclesia parochialis lignea, tituli *Nativitatis gloriosae virginis Mariae* et *S. Joannis Baptistae*, de collatione ducis *Mazoviae*, quam pronunc obtinet honorabilis et nobilis *Nicolaus Rzechowsky* ²⁾ actu presbyter et residentiam agens personalem, qui, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae adimplendis servat unum vicarium manualementem et ministrum et salariat; ad quam iure parochiali ex antiquo septem villae, videlicet praefata *Stromyecz*, *Stromyeczka Wola* ³⁾, *Duczka Wola* ⁴⁾, *Brzescze* ⁵⁾, *Bobrek* ⁶⁾, *Nyedabyl* ⁷⁾ et *Boze* ⁸⁾ spectant et pertinent; quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus seu rector circa ipsam ecclesiam in villa et haereditate *Stromyecz* et extra pro dote et fundo habet et possidet, imprimis circumcirca ipsam ecclesiam ex omni parte areas pro curia plebanali, necnon allodium, pomerium, hortos, necnon alias speciales areas pro vicario, ministris, tredecim pro emethonibus, hortulanis et tabernatoribus in insula seu monte circa ipsam ecclesiam post fluvium seu torrentem,

¹⁾ Ossów, dziś w parafii *Łotnickiej*.

*²⁾ *Stromiec*, wieś niegdyś książąt *mazowieckich*, położona w dzisiejszej diecezji *sandomirskiej*, w dekanacie i powiecie *radomskim* z kościołem parafialnym już w wieku XIII przez tychże książąt fundowanym, jak się to z powyższego opisu pokazuje. Obecny kościół drewniany według świadectwa rubryceli tejże diecezji wystawiony został w roku 1526 (str. 42).

³⁾ *Mikołaj Rzechowski*, pleban. ⁴⁾ *Stromiecka Wola*. ⁵⁾ *Duczka Wola*. ⁶⁾ *Brzeście*. ⁷⁾ *Bobrek*. ⁸⁾ *Nyedabyl*. ⁹⁾ *Boże*. Przybyły później osady: *Bichniew*, *Pietrusin*, *Pirog*, *Pohulanka*, *Pokrzywna*, *Poświętne*, *Stanisławów*, *Starawieś*, *Strzyżyna*, *Wincelów*, *Zachmiel*, *Zatór*.

ex molendino et piscina plebanalibus decurrentem, iacentes, etiam cum hortis et pratis ad eodem plebanum, emethones, hortulanos et tabernatores seu ipsorum areis ex antiquo spectantibus, et post dictum fluvium seu torrentem, qui dividit partem seu sortem haereditatis, ex dotatione ducum *Mazoviae* eiusdem ecclesiae fundatorum et patronorum, a villanis villae *Stromyecz* ab una parte, qui fluvius seu torrens intrat in alium torrentem villae *Nyedabył*, qui etiam torrens dividit haereditates haeredum de dicta *Nyedabył* ab haereditate seu sorte honorum eiusdem ecclesiae in *Stromyecz*; ab alia vero parte alias superioritate piscinae, alias *od wyerchovisska stawu* plebanalis seu ecclesiae praefatae et viam dictam *Syepythowa*, quae vadit in aliam viam ducentem in molendinum *Nyedabyłsky*, cuius molendini modo deserti plebanus et eius ecclesia habet dimidiam partem; sicque inter huiusmodi fluvios sive torrentes et vias superius descriptas praefata ecclesia et eius plebanus ac ipsius praefati subditi emethones, hortulani et tabernatores habent partem agrorum, qui coluntur pro plebano, prata, hortos et nemora situata et iacentia; insuper molendinum cum piscina penes curiam plebanalem, necnon alias piscinulas versus villam *Stromyecz* iacentes; insuper et duos laneos agrorum in villa praefata *Stromyecz* inter agros emethonales iacentes cum areis et pratis, prout ex antiquo sunt per duces donati et ecclesiae incorporati, in quibus locati sunt emethones quatuor et solvit unusquisque eorum de dimidio laneo per fertonem, et omnes quatuor solvunt duas urnas mellis, alias *pokowy*, ultra pecunias ex mellificiis in borris ducalibus consistentibus, quorum mellificiorum habet possessionem ex antiquo et libertatem construendi nova, et uti antiquius, et licet habuit impedimentum a nobili *Jedlensky* ex haereditate *Zawady*¹⁾, iure tamen ecclesiae victor evasit; item ultra praedictum censum unius fertonis et mellis praefati emethones quatuor in duabus septimanis laborant, quilibet eorum unam diem quoscunque labores; et per duos gallos ac ovorum per quindecim. Praefati vero hortulani seu tabernatores in monte ecclesiastico circumcirca ecclesiam consistentes nihil aliud solvunt, solum laborant unam diem in septimana pedester, praeter mechanicos, qui componunt super laboribus; molendinator vero ex emolumentis solvit duas mensuras et sibi reservat tertiam, et est manualis, ad voluntatem plebani amovibilis; item decimas.

Bobrek, villa sub eadem parochiali in *Stromyecz*; decima manipularis post omnes et singulos agros emethonales eiusdem villae totius proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Stromyecz*, cuius valor aestimatur ad septem marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos et conducunt; super vero praediali in eadem *Bobrek* inter ipsum plebanum in *Stromyecz* et *Jassyona* super proprietate pendet lis indecisa.

Pascowa Wola quondam, nunc vero *Brzesska Wola* dicta, villa sub parochiali in *Jassyona*; decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales eiusdem villae proveniens spectat ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Stromyecz*, et valor eius aestimatur ad duas marcas, et aliquando magis vel minus et solvunt decimam canapi de laneo per unum grossum.

Brzesscze, *Nyedabył* et *Boze*, villae eiusdem parochiae in *Stromyecz*; decimae manipulares ex omnibus et singulis agris praedialibus curiarum in eisdem villis con-

¹⁾ *Zawady*, wieś w parafii *Wieniawa*.

sistentium provenientes spectant ad eandem ecclesiam parochialem et plebanum in *Stromyecz*, quas tamen percipiunt vicarius et minister ipsorum pro salariis, et aestimatur earum valor ad sex marcas, aliquando magis vel minus; item emethones ex villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt solum colendam et denarium *sancti Petri* a persona qualibet per unum denarium, et solvunt collectori camerae apostolicae simul cum parochiali ecclesia in *Jassyona*, matrice, unum fertonem et pro quittance grossum praeter portituram.

55. GORYN.*)

Taxata ad unam marcam argenti.

In eadem *Goryn*, villa, ecclesia parochialis lignea, vetus, tituli *Assumptionis gloriosae virginis Mariae*, de collatione haeredum in eadem *Goryn*, quam pronunc obtinet discretus *Symon de Sbanschin*¹⁾, actu presbyter et residentiam agens personalem, qui propter defectum proventuum eiusdem ecclesiae non continue, sed raro circa ipsam ecclesiam servat vicarium, solum ministrum, quem salariat; ad quam iure parochiali ex antiquo novem villae, videlicet praefata *Goryn*, *Gorynska Wola*²⁾, *Barthodzeje*³⁾, *Brod*⁴⁾, *Plasskow*⁵⁾, *Zawady*⁶⁾, *Byerzwocz*⁷⁾, *Gozyerzno*⁸⁾, *Wyerchovynny*⁹⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus circa ipsam ecclesiam in eadem villa et haereditate et extra pro dote et fundo habet imprimis aream cum allodio, cimiterio contiguam, et in eadem curiam penes curiam domini haereditis, et ex alia parte ecclesiae versus aquilonem alias areas pro vicario et ministro; necnon duas alias areas, scholae et vicarii areis vicinas, pro taberna et hortulania, et in eis modo sunt tabernator, qui omni anno pro censu annuo solvit unum fertonem et diem unam laborat pedester omni septimana, hortulanus vero solvit pro censu sex grossos et diem similiter laborat omni septimana, quibus plebanus partitus est ex propriis agris per partem agri pro hortis et agris; habet etiam praefata ecclesia et plebanus tres laneos agri iacentes contigue penes viam, quae vadit de *Goryn* in oppidum *Głowaczow*¹⁰⁾, protendentes se a fluvio *Radomyrza*¹¹⁾ usque ad borram, et ex opposito eorundem agrorum borram, ita late, prout agri praefati trium laneorum, quae borra ad longitudinem se protendit usque ad fluvium sive torrentem dictum *Łukawa*¹²⁾, et in eadem borra

*) *Goryń*, wieś szlachecka należąca dziś do diecezji *sandomirskiej*, dekanatu i powiatu *radomskiego*, gniazdo rodziny *Goryńskich* h. *Ogończyk*, która zapewne była założycielką tamtejszego kościoła parafialnego najpóźniej w początku wieku XV, skoro podług powyższego jego opisu był już starożytnym (*vetus*) około roku 1520. W drugiej połowie wieku XV był dziedzicem *Gorynia* *Jan Zbąski* h. *Nalęcz*, i już wtenczas tam kościół od dawna istniał (*Długosz*, *Lib. Benefic.* I, 333). Przed 38 laty patron i parafianie wystawili dzisiejszy kościół mурowany, który dotąd nie został konsekrowany (*Rubryc. dyec. sandom.* z r. 1877 str. 41).

¹⁾ *Szymon ze Zbąszyny*, pleban. ²⁾ *Goryńska Wola*. ³⁾ *Bartodzieje*, dziś w parafii *Lisów*, w tymże dekanacie co *Goryń*. ⁴⁾ *Bródki*. ⁵⁾ *Płasków*, dziś w parafii *Jedlińsk*, w dekanacie *radomskim*. ⁶⁾ *Zawady*, tak samo. ⁷⁾ *Bierwce Szlacheckie* i *Bierwce Książce*. ⁸⁾ *Nieodgadnione*. ⁹⁾ *Wierchowiny*. ¹⁰⁾ *Głowaczów*. ¹¹⁾ *Radomica*. ¹²⁾ *Łukawa*.

mellificia habet pro se, aut aliis locat; item habet arvom agri, iacentem inter viam tendentem in *Glowaczow* et fluvium *Radomyrza*, retro aream plebanalem alias situm ecclesiae, et protendentem se ab area dotis plebanalis usque ad molendinum domini haeredis, in quo molendino plebanus pro tempore existens habet libertatem molendi frumenta omnis grani absque mensura ex eo, quod pars molendini situata est in agro ecclesiae, et in eodem arvo agri plebanus et sui homines praefati, videlicet tabernator et hortulanus habent hortos; item habet unum duntaxat pratam post aream plebanalem versus fluvium *Radomyrza* protendens se usque ad pontem et fluvium *Radomyrza*, de quo fiunt aliquando sex currus foeni; item habet et piscinam iacentem inter piscinas domini haeredis et penes viam, quae vadit in *Gorynska Wola*; item et decimas habet.

Goryn, villa eadem, in qua parochialis; decima manipularis ex omnibus et singulis agris praedialibus, sed inter hortulanos et tabernatores divisis seu partitis, proveniens spectat ad dictam parochialem et plebanum in *Goryn*, et valor eius aestimatur ad unum fertonem, et aliquando magis.

Wola Gorynska, villa sub eadem parochiali; decima manipularis post omnes et singulas araturas praediales necnon tabernarum, dempta unius tabernatoris, quae cedit cum emethonibus, proveniens spectat ad praefatam parochialem ecclesiam et plebanum in *Goryn*, et valor eius aestimatur ad unam marciam.

Barthodzeje, villa sub eadem parochiali in *Goryn*; decima manipularis ex omnibus agris praedialibus duarum curiarum necnon hortulanorum proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Goryn*, et aestimatur eius valor ad unam marciam.

*Pyaseczno*¹⁾, villa sub parochiali pronunc quoad emethones *Lyssowek*, quo vero ad curias sub parochiali in *Goryn*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales curiarum in eadem *Pyaseczno* necnon hortulanarum proveniens spectat pertinetque ad parochialem praedictam et plebanum in *Goryn*, et aestimatur eius valor ad unam marciam.

*Lyssowek*²⁾, villa quoad curias ad parochialem in *Goryn*, quo vero ad emethones in *Lyssowek*; decima manipularis ex agris praedialibus et hortulanarum proveniens spectat ad praefatam parochialem et plebanum in *Goryn*, et aestimatur eius valor ad unum fertonem et aliquando ad dimidiam marciam.

Zawady, villa sub eadem parochiali in *Goryn*; decima manipularis ex agris praedialibus proveniens pertinet et spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Goryn*, et aestimatur eius valor ad unam sexagenam.

Wyerzchoviny, villa parochialis in *Goryn*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales necnon hortulaniae et tabernae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Goryn*, et eius valor aestimatur ad unam marciam.

Item emethones de omnibus villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt plebano et ecclesiae in *Goryn*, solum de qualibet domo seu area colendam per unum grossum, et denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis per duos scotos et unum grossum pro quittance.

¹⁾ *Piaseczno*. ²⁾ *Lisówek*.

Byerzwce, *Lyssowek* alias *Comornyky*; super decimis et earum proprietate ex agris praedialibus provenientes in eisdem villis et quondam ad parochialem in *Goryn* tanquam matricem ecclesiam iure communi spectantibus, et ab eadem pro filia eiusdem in *Lyssowek* adeptis, inter ipsarum ecclesiarum in dicta *Goryn* et *Lyssowek* plebanos coram loci ordinario *Gnesnensi* lis et actio pendet indecisa.

56. LISSOWEK. *)

Taxata ad unam marciam argenti.

In eadem *Lissowek* ecclesia parochialis lignea, filia parochialis in *Goryn*, tituli *Assumptionis beatae Mariae virginis et S. Agnetis virginis et martyris*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Lissowek* et *Byerzwce*¹⁾, quam pronunc obtinet honorabilis *Joannes de Rokytynycza*²⁾, actu presbyter, qui propter proventuum paucitatem seu tenuitatem ex antiquo non servat vicarium, sed ministrum, quem salariat dimidia marca. Ad quam ex antiquo iure parochiali tres villae, videlicet praefata *Lissowek*, *Pyaseczno*³⁾ dempta (curia) et alia *Lissow* etiam absque curiis spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius plebanus pro tempore existens in eadem haereditate villae *Lissow* pro dote et fundo habet imprimis circa ipsam ecclesiam aream satis latam et spatiosam et in eadem curiam, allodium et hortos areae contiguos, necnon campum agrorum, dictum *Polelaszka*, cum pratis eidem campo seu agris adiacentibus, extirpatis et extirpandis, protendentem se ab area plebanali seu situ ecclesiae usque ad limites villae *Pyaseczno* ab una parte, et ab alia parte latitudinis a via, quae ducit in *Blothnicza* usque ad prata plebanalia; item habet piscinam, quae modo iacet deserta, dictam *Zalow*⁴⁾, cum campo et pratis ibidem adiacentibus cum potestate augendi et de novo extirpandi silvam necnon borram et mericam sibi ipsis contiguas et adiacentes, necnon obstaculum in summitate piscinae antiquae haeredum, longe et diffuse per totam piscinam habet potestatem per se et suos quoslibet faciendi et disponendi; item habet in eadem villa unam tabernam seu aream pro taberna, iacentem penes hortum *Myeckowsky* ex una parte, et ex alia limites *Pyaseczno*, cum horto ante eandem tabernam sito; item habet alias speciales areas quatuor vel plures penes aream plebanalem et potestatem tot, quot posset habere, locandi; item habet alias speciales areas pro vicario et ministro versus meridiem in parte cimiterii iacentes; item villam habet.

*) *Lisów* (dawniej *Lisówek* albo *Komorniki*), wieś szlachecka położona dziś w diecezji *sandomirskiej*, w dekanacie i powiecie *radomskim*, gniazdo rodziny *Lisowskich* h. *Lis* (Paprocki l. c. str. 191), należała aż do roku 1414 do parafii *Gorynin*. Wspomniana rodzina wystawiwszy tam w tym roku kościół i takowy uposażywszy, wyjednana u ówczesnego arcybiskupa *Mikołaja Trąby* kanoniczną erekcją tegoż kościoła jako filii kościoła *goryńskiego* z osobnym rządcą swoim. Za czasów *Długosza* był dzie dziecem *Lisowa*, od dawna kościół parafialny posiadającego, *Dobrogost* h. *Nalęcz* (Lib. Benefic. I, 334). Pierwotny kościół drewniany utrzymał się aż dotąd, lecz od starości chylił się ku upadkowi i nowym zastąpionym być musi (Rubryc. dyec. sandom. z 1877 str. 42). We wsi *Piasecznie* do parafii należącej jest kaplica publiczna pod tyt. *ś. Anny*.

*) *Bierwee*. ²⁾ *Jan z Rokitnicy*, pleban. ³⁾ *Piaseczna*. ⁴⁾ *Zalów*.

Jezyorno ¹⁾, villa sub parochiali in *Goryn*, in qua sunt quinque lanei duntaxat et possessionati; quae, prout ex antiquo, in suis limitibus longe lateque est distincta, cum silvis, borris, mericis, stagnis, nemoribus ad eandem spectantibus, cum omni iure, dominio et proprietate spectat pertinetque ad ecclesiam parochialem et eius pro tempore rectorem in *Lissow*, et solvunt emethones eiusdem villae plebano pro censu de laneo omni anno per quadraginta grossos, necnon ova triginta de laneo, duos gallos seu capones, et tenentur praedium plebanale in eadem *Lissow* in toto disponere, seminare frumentis plebani, segetes metere, colligere, conducere, necnon prata similiter in toto disponere, necnon solum pro festo *Nativitatis Christi* quilibet de laneo per tres currus ligna in dotem plebanalem inducere; item habent emethones de eadem villa plebanali libertatem in haereditate villae *Byerzwce* pascenti pecora et pecudes in graminibus, glandinibus, et aliarum silvestrium utilitatum usum.

Plaskow, villa sub parochiali in *Goryn*; in eadem villa eadem ecclesia et plebanus in *Lissowek* de iure habet unum laneum agri cum area et pratis ad laneum spectantibus, cuius lanei habet usum de facto domina *Barbara Jedlenska*, per olim *Nicolaum* quendam *Wosczynsky* ecclesiae in *Lissowek* donatum, et nihil solvit item decimas.

Lissowek, villa eadem, in qua parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales seu curiarum in eadem *Lissowek*, etiam quos aliquando colunt aliqui hortulani sive tabernatores, proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem in *Lissowek* et eius plebanum, et aestimatur eius valor ad unam sexagenam.

Byerzwce, villa sub parochiali in *Goryn*; decima tamen manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiarum in eadem *Byerzwce*, etiam quos colunt aliqui hortulani, proveniens spectat pertinetque ad parochialem ecclesiam et plebanum in *Lissowek*, et aestimatur valor eius ad duas marcas.

Item emethones de villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt plebano et ecclesiae, solum colendam de qualibet domo seu area possessa per unum grossum, et denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis per unum scotum et unum grossum pro quittance.

57. JANKOWICE.

Taxata ad unam marcam argenti.

In eadem *Jankovicze*, villa, ecclesia parochialis lignea, tituli *sancti Nicolai*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Jankovicze*, quam pronunc obtinet honora-

¹⁾ *Jeziorna*.

^{*)} *Jankowice*, wieś szlachecka, dziś do dycecyji *sandomirskiej*, dekanatu i powiatu *radomskiego* należąca, gniazdo rodziny *Januszów*, która od miejsca *Jankowskimi* się pisała, jak to opis powyższy świadczy, miała kościół parafialny już w pierwszej połowie wieku XV. *Długosz* wspomina o nim jako o dawno istniejącym (Lib. Benefic. I, 334. 392). Starożytny kościół drewniany od starości upadkiem grożący zastąpiony został w roku 1787 nakładem dziedziców miejscowych dzisiejszym muryowanym, który dotąd nie jest konsekrowany (Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 41).

bilis *Stanislaus de Mogylnyca* ¹⁾, actu presbyter et agens residentiam personalem, qui, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae adimplendis servat vicarium manuale, quem salariare tenetur plebanus una marca ex suis proventibus, et haeredes alias successores honorum haereditariorum nobilis olim *Joannis Baran* in eadem *Jankovicze* ²⁾ aliis duabus marcis, ratione quarum duarum marcarum vicarius pro tempore existens omni septimana obligatur ad legendas duas missas pro fundatoribus seu collatoribus, unam pro peccatis et aliam pro defunctis perpetuis temporibus ad solutionem obligantur (sic), necnon et ministrum scholae, quem plebanus salariat. Ad quam quidem parochialem ecclesiam iure parochiali ex antiquo novem villae, videlicet dicta *Jankovicze*, *Sulkow* ³⁾, *Sulkowska Wola* ⁴⁾, *Wola mala* ⁵⁾, *Wola nagorna* ⁶⁾, *Bród* ⁷⁾, *Guthow* ⁸⁾, *Wola Guthowska* ⁹⁾ et *Jedlanka* ¹⁰⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus circa ipsam ecclesiam in eadem haereditate pro dote et fundo habet imprimis in eadem villa *Jankovicze* prope ecclesiam aream specialem pro curia plebanali, et in eadem curiam versus fluvium *Radomirza* cum allodio et hortis sitam, satis latam et spatiosam, necnon pratum retro dictam aream plebanalem, protendens se a dicta area plebanali usque ad alveum seu ripam fluvii *Radomirza*, etiam per torrentem, qui vadit per dictum pratum plebanale ad molendina haeredum, de quo prato fiunt omni anno seu colligi possunt tres acervi foeni; item habet et alias duas areas circa ecclesiam pro vicario ex opposito curiae plebanalis, et pro ministro circa cimiterium cum parvis hortis; item in haereditate villae *Gorna Wola* sub eadem parochia habet tres laneos agri seu mansos cum una area inter areas emethonales in eadem villa sitos, iuxta morem ad longitudinem et latitudinem antiquae mensurationis, cum potestate in eadem area et laneis colonum aut emethonem locandi, qui colonus sive emetho locatus sive locandus habet libertatem usus haereditatis, prout et ceteri incolae eiusdem villae, in pascuis et aliis utilitatibus, videlicet in *Jankovicze* et *Gorna Wola*; qui quidem lanei seu mansi iacent in eadem haereditate villae praefatae *Gorna Wola* in quolibet campo unus laneus, videlicet in campo unus, in alio alius, et tertius in tertio campo inter agros emethonales, videlicet quondam *Mathiae Czokyth*, nunc *Petri Zuna* ex una et *Mathiae Wawak* quondam, nunc vero *Stanislai Wawak* partibus ex altera, et eadem area inter praefatorum emethonum iacet cum horto; insuper de iure habere debet unum alium arvulum agri additionalem, vulgariter *Czothczyca* ¹¹⁾, versus ripam fluvii alias circa *Lang* ¹²⁾ situm iacentemque ad aequalitatem agrorum aliorum emethonum vicinorum, pronunc tamen per haeredem villae eiusdem *Valentinum* idem arvulus occupatur; item in eadem haereditate et bonis villae eiusdem *Gorna Wola* habet prata, unum in partibus *Lanczky* ¹³⁾, circa torrentem *Popowka*, de quo colligitur unus cumulus alias *stog* foeni, aliud vero pratum iuxta laneum, qui protenditur a *Lothky* ¹⁴⁾ in longitudinem et latitudinem dicti lanei, alias prout ceteri emethones habere consueverunt, de quo colliguntur aliquando sex currus foeni; item habet libertatem circa dictum pratum *Popowka* faciendi, construendi et ponendi tria obstacula in fluvio *Radomirza*, ita tamen, quod non impendant transitum liberum aquae ad

¹⁾ *Stanisław z Mogilnicy*. ²⁾ *Jan Baran* albo *Junosza Jankowski* (cfr. *Niesiecki* II, 308). ³⁾ *Suków*. ⁴⁾ *Sulkowska Wola*. ⁵⁾ *Żabia Wola*. ⁶⁾ *Gorna Wola*. ⁷⁾ *Bród*. ⁸⁾ *Gutów*. ⁹⁾ *Gutowska Wola*. ¹⁰⁾ *Jedlanka*, dziś w parafii *Jedlińsk*. ¹¹⁾ *Kotczyca*. ¹²⁾ *Łęg*. ¹³⁾ *Łęcki*. ¹⁴⁾ *Lotki*.

ad medietatem fluvii, et intra illa nullus ipsum plebanum impedire debet aut nocu-
menta facere poterit; item habet libertatem piscandi cum reti minori alias *brodnja*
seu *klonja* in fluviis et decursibus aquarum alias *strzumyenyech*, item libera pa-
scua et scissuram lignorum, prout habent et habere possunt seu consueverunt haeredes.

Jankovicze, villa eadem, in qua parochialis ecclesia; decima manipularis post
omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat pertinetque ad eandem pa-
rochiale et plebanum in *Jankovicze*, et aestimatur eius valor ad duas marcas,
aliquando magis vel minus; non solvunt decimam canapi emethones, sed conducunt
in horreum plebani.

Guthow, villa sub eadem parochiali in *Jankovicze*; decima manipularis ex
agris praedialibus sive curiae omnibus proveniens spectat ad eandem parochialem
et plebanum in *Jankovicze*, et valor eius aestimatur ad duas marcas, aliquando
magis vel minus.

Jedlanka, villa sub eadem parochiali in *Jankovicze*; decima manipularis post
omnes et singulos agros praediales sive curiae proveniens spectat et pertinet ad
eandem parochialem et plebanum in *Jankovicze*, et aestimatur eius valor ad duas
marcas, et aliquando magis vel minus.

Item emethones villarum eiusdem parochiae nihil aliud solvunt plebano et eccle-
siae, solum colendam de laneo per unum grossum, de dimidio laneo per dimidium
grossum, et similiter hortulani, necnon denarium *sancti Petri* a qualibet persona
per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis per
duos scotos, et unum grossum pro quittantia.

58. BLOTHNYCZA. *)

Taxata ad quinque marcas argenti.

In eadem *Blothnicza* ecclesia parochialis lignea, tituli *S. Petri apostoli*, de
collatione laicorum haeredum de eadem *Blothnicza*, *Cadlub*¹⁾, *Kyelbow*²⁾, *Mokro-*

*) *Błotnica*, wieś szlachecka, dziś do diecezji *sandomirskiej* należąca, dekanatu i powiatu *radom-
skiego*, gniazdo głośniejszy niegdys w województwie *sandomirskim* rodziny *Błotnickich* h. *Doliwa* (Paprocki
I. c. str. 242. *Niesiecki* I. c. 108), posiadała z fundacyi zapewne tejsze rodziny kościół parafialny już na
końcu wieku XIV. *Jakób*, pleban tamtejszy występuje na dniu 22 kwietnia roku 1428 przed sądem
konsystorza *gnieźnieńskiego* jako świadek przy pewnej sprawie (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 80).
Nadto dokumenta z roku 1403 wspominają o kościele *błotnickim*, jako o dawno istniejącym (Tygodn.
illustr. warszaw. t. IV, ser. II, str. 73. 74). Kościół ten słynny od niepamiętnych czasów cudownym
obrazem *N. Maryi P.* i odpustami w Jej uroczystości był pierwotnie drewniany. Dzisiejszy kościół
muruwany winien, swój początek plebanowi miejscowemu, *ks. Sebastyanowi Saryuszowi Skórkowskiemu*,
który mając znaczny prywatny majątek, w roku 1754 rozpoczął, tę wspaniałą budowlę i prowadził ją
przez lat 22. Śmierć niespodziana nie pozwoliła mu takowej dokończyć a następcy jego nie posiadali
ku temu odpowiednich środków. Nareszcie *ks. Teofil Jakubowski*, objawszy w roku 1852 rządy parafii
błotnickiej, tak z własnych zasobów, jako i z zapisu 4500 rubli przez *Wincenego Lasockiego*, dziedzica
wsi *Kobylnika*, oraz z znacznych ofiar *Stanisława Kucharczyka*, cząstkowego właściciela wsi *Siekluk*,
dokończył budowlę, z wyjątkiem obudówek wieży pod dach kościoła tylko wyciągniętych. Świątynię

1) *Kadlub*. 2) *Kielbow*.

*sang*¹⁾, *Ryky*²⁾, *Gosd*³⁾, *Syedmiradz*⁴⁾, *Czyzowka*⁵⁾ et *Cobylnyk*⁶⁾, quam pronunc
obtinet honorabilis et nobilis *Felix Dzyk*⁷⁾, nondum presbyter, sed clericus, qui
pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae adimplendis circa ipsam ecclesiam, prout
ex antiquo, servat tres vicarios manuales et ministrum, quos salariat certis decimis
ultra sortem suam; ad quam ecclesiam ex antiquo iure parochiali viginti villae, vi-
delicet dicta *Blothnicza*, *Kyelbow*, *Gosd*, *Cadlubek*, *Wola Gosdska*⁸⁾, *Sdzary*⁹⁾,
Mocrosang, *Sopoth*¹⁰⁾, *Dambrowicza*¹¹⁾, *Cobylnyk*, *Czyzowka*, *Syedmiradz*, *Ossow*¹²⁾,
Cadlub, *Cadlubska Wola*¹³⁾, *Ryky*, *Jacobow*¹⁴⁾, *Chroszczachow*¹⁵⁾, *Syekluky*¹⁶⁾ et
*Okraglicza*¹⁷⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius plebanus pro
tempore existens in eadem haereditate, villa et eius bonis pro dote et fundo habet
inprimis circa seu prope ecclesiam praefatam parochialem aream satis latam et
spatiosam, et in eadem curiam plebanalem cum allodio, horto et duabus piscinulis,
necnon pro vicario et ministro speciales areas cimiterio vicinas, etiam cum horto,
ipsis vicariis pro anima olim *Panuchnyk* per sorores eiusdem *Panuchnyk* donato;
item habet unum arvom agri alias *nywa* prope piscinam dictam *Porzanowycz*¹⁸⁾,
satis latam, in longitudine citra vel ultra ad duo stadia se protendentem, et in eius
fine habet alium unum laneum agri, et proteuditur in longitudine citra vel ultra
quatuor stadia usque ad agros domini *Dzyk*; item habet et pratium iacens in prin-
cipio praefati arvi et villam *Blothnicza* versus, de quo colligi solent aliquot currus foeni.

Ossow, villa sub praefata parochiali *Blothnicza*, in qua sunt septem lanei
emethonales et una hortulania, necnon speciales agri praediales, qui coluntur per
emethones; necnon certa prata praediale; quae quidem villa cum omni iure, do-
minio et proprietate, necnon silvis, nemoribus, piscinis spectat pertinetque pleno
iure ad praefatam ecclesiam et plebanum in *Blothnicza*, quae quidem villa suis ab
omnibus partibus circumcirca est limitata; et solvunt emethones de laneo quolibet per
triginta grossos, duos gallos, et laborant omni septimana unam diem plebanum omnem
laborem et ad ducturas in molendinum ad molendum duntaxat praeter diem tenen-
tur; item ultra labores septimanales obligantur facere adiutoria alias *pomoczy*
ad metenda hiemalia duas dies, aestivalia similiter ad falcastrandum, et conducunt
frumenta die septimana; hortulanus vero non ad alia obligatur, solum ad laboran-
dum unam diem in septimana pedester, et emethones solent laborare, agros colere,
disponereque ac colligere in praefata *Blothnicza* et villa eadem *Ossow*, et non
alibi; decima etiam manipularis post omnes et singulos agros villae eiusdem pro-
veniens spectat pertinetque ad eandem parochialem et plebanum in *Blothnicza*, et
aestimatur eius valor ad sex marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt deci-
mam canapi de laneo per duos grossos, et conducunt nihilominus in haereditate
absque die, in haereditate vero *Blothnicza* seu dote plebanalem pro die.

tę, prawdziwą ozdobę okolicy, z wspaniałym wielkim ołtarzem, w którym umieszczono obraz cudowny
N. Maryi P., z sklepieniem lunetowym, posadzką kamienną i organem sprawionym przez brata miejsco-
wego rządzcy, *ks. Adama Jakubowskiego*, administratora kościoła *s. Krzyża* w *Warszawie*, konsekrował
na dniu 8 września roku 1868 w obec niezliczonego tłumu wiernych *ks. Józef Michał Juszyński*,
biskup *sandomirski* (Tygodn. illustr. warszaw. t. IV, ser. II, str. 73. 74).

1) *Mokroszk*. 2) *Ryki*. 3) *Gózdź*. 4) *Siemieradz*. 5) *Czyzowka*. 6) *Kobylnik*. 7) *Feliks
Dzik*, pleban. 8) *Wola Gosdowska*. 9) *Żdżary*. 10) *Sopot*. 11) *Dąbrowa*. 12) *Ossów*. 13) *Wólka
Kadlubska*. 14) *Jakubów*. 15) *Nieodgadnione*. 16) *Tak samo*. 17) *Okraglicza*, dziś w parafii i okolicy
nie znana. 18) *Porzanowicz*.

Blothnycza, villa, in qua parochialis praefata; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae tam praediales quam emethonales, demptis araturis *Panuchnyk* quondam, nunc vero *Braneczky*, de quibus percipiunt vicarii decimam in eadem *Blothnycza*, proveniens spectat pertinetque ad eandem parochialem et plebanum in *Blothnycza*, et aestimatur eius valor ad sex marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Ryky, villa eiusdem parochiae in *Blothnycza*; decima manipularis ex omnibus et singulis agris totius villae proveniens spectat ad praefatam parochialem et plebanum in *Blothnycza*, et aestimatur valor eius ad sex marcas, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Cadlub, villa sub eadem parochiali in *Blothnycza*; decima manipularis post omnes et singulas araturas villae eiusdem totius proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Blothnycza*, et aestimatur eius valor ad quinque marcas et aliquando magis vel minus; et solvunt etiam decimam canapi de laneo per duos grossos.

Cadlubska Wola, villa sub eadem parochiali in *Blothnycza*; decima manipularis ex omnibus et singulis agris praedialibus, etiam quorum partem colunt duo hortulani, qui quidem agri praediales sunt inaequales in campis, quia in uno maiores et in aliis minores, proveniens spectat pertinetque ad eandem parochialem et plebanum in *Blothnycza*, et aestimatur eius valor ad dimidiam marcam, et aliquando magis.

Kyebow, villa sub eadem parochiali in *Blothnycza*; decima manipularis ex omnibus et singulis agris totius villae proveniens spectat ad praefatam parochialem et plebanum in *Blothnycza*; et aestimatur eius valor ad septem marcas et aliquando magis vel minus, et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Gosd, villa sub eadem parochia in *Blothnycza*; decima manipularis post omnes et singulas araturas tam emethonales quam praediales, alias totius villae, proveniens spectat pertinetque ad praefatam parochialem ecclesiam et plebanum in *Blothnycza*, et aestimatur eius valor ad tredecim marcas, aliquando magis vel minus; et decimam canapi solvunt de laneo per duos grossos.

Gosdka Wola, sub eadem parochiali villa; decima manipularis ex omnibus agris eiusdem villae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Blothnycza*, et aestimatur eius valor ad unam marcam, aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi tres grossos.

Sopotn, villa sub eadem parochiali in *Blothnycza*; decima manipularis ex omnibus agris eiusdem totius villae proveniens spectat ad praefatam parochialem et plebanum in *Blothnycza*, et aestimatur eius valor ad quinque marcas, aliquando magis; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Cobylnyk, villa eiusdem parochiae; decima manipularis post omnes araturas tam emethonales quam curiae, alias totius villae, proveniens spectat pertinetque ad eandem parochialem et plebanum in *Blothnycza*, et aestimatur eius valor ad quinque marcas et aliquando magis; et solvunt similiter decimam canapi.

Czyzowka, villa eiusdem parochiae in *Blothnycza*; decima manipularis ex omnibus agris totius villae proveniens spectat ad praefatam parochialem in *Blothnycza*, et percipiunt eam vicarii, cuius valor aestimatur ad tres marcas, et aliquando magis; et solvunt decimam canapi quatuor grossos.

Slovkykow, villa sub parochiali in *Wrzeszczow*, decima tamen manipularis post omnes agros totius villae proveniens spectat ad parochialem ecclesiam in *Blothnycza*, et aestimatur eius valor ad tres marcas et aliquando magis; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Syedmyradz, villa sub parochiali in *Blothnycza*; decima manipularis ex omnibus et singulis agris totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem in *Blothnycza*, et percipit eam vicarius, cuius valor aestimatur ad quatuor marcas cum dimidia et aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Mokrosang, villa sub eadem parochiali in *Blothnycza*; decima manipularis ex omnibus et singulis agris praedialibus, etiam quos colunt in parte aliqui hortulani, proveniens spectat ad eandem parochialem in *Blothnycza*, et percipit eam vicarius, cuius valor aestimatur ad duas sexagenas, aliquando minus.

*Zyrdz*¹⁾, villa sub parochiali in *Wrzeszczow*, decima tamen manipularis ex omnibus et singulis agris totius villae, quae modo in maiori parte iacet deserta, proveniens spectat ad parochialem in *Blothnycza*, et percipit eam vicarius in ibidem, cuius valor aestimatur ad quatuor marcas cum dimidia, et aliquando magis; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

*Dambrovicza*²⁾, villa sub eadem parochia in *Blothnycza*, decima tamen (sic) manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem in *Blothnycza*, et percipit eam minister, et aestimatur eius valor ad tres marcas, et aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi pronunc tres grossos cum dimidio in toto.

Item emethones villarum eiusdem parochiae nihil aliud solvunt plebano aut ecclesiae praefatae in *Blothnycza*, solum colendam de laneo per unum grossum, de dimidio vero laneo per dimidium grossum, et similiter hortulani, necnon denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis octo scotos et unum grossum pro quittantia.

59. CASSOW.*)

Taxata ad unam marcam argenti.

In eadem *Cassow* ecclesia parochialis lignea, tituli *sancti Joannis Baptistae* de collatione laicorum haeredum in eadem *Cassow*, quam pronunc obtinet discretus

¹⁾ *Zyrdz*, dziś w parafii *Wrzos*. ²⁾ *Dębowica*.

*) *Kaszów*, wieś szlachecka, dziś w diecezji *sandomirskiej*, w powiecie i dekanacie *radomskim*, gniazdo rodziny *Kaszowskich* h. *Janina*, z których *Jaśko (Jaszkon) Kaszowski*, dziedzic miejscowy fundował i uposażył kościół parafialny w roku 1409, jak podaje rubrycelą tejże diecezji z roku 1877 str. 41 i *Długosz* przy opisie kolegiaty *sandomirskiej* (Lib. Benef. I, 391), za którego czasów dziedzicem *Kaszowa* był *Jan Kaszowski*, syn *Darosława (Darosława)* a wnuk wspomnianego fundatora. Czy obecny starożytny kościół drewniany jest pierwotny, lub później odbudowany, nie wiadomo.

Martinus et *Przytyk*¹⁾, actu presbyter et residentiam agens personalem, qui propter defectum proventuum paucitatemque ex antiquo interdum servat vicarium, semper tamen ministrum, quos salariat; ad quam quidem ecclesiam ex antiquo iure parochiali solum duae villae, videlicet dicta *Cassow* et *Wola Cassowska*²⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus in eadem villa et haereditate *Cassow* pro dote et fundo imprimis prope ecclesiam versus plagam occidentalem habet pro curia plebanali aream satis competentem, et in eadem area curiam, allodium et hortum, et intra curiam plebanalem circa cimiterium alias speciales duas areas pro vicario et ministro; item ultra dictas, plebanalem, vicariam et ministri areas habet alias speciales septem areas, sibi ipsis et plebanali areae contiguas pro sex emethonibus et septima pro taberna, cum hortis ad easdem areas emethonales et tabernam spectantibus, necnon in ipsis areis emethones et tabernatorem. Qui quidem emethones sex, modo tamen tres colentes agros seu possessionati, locati sunt unusquisque in dimidio lanceo agri, alias inter dictos sex emethones divisi sunt tres lancei agrorum et quartum plebanus pro sua curia colit, sic tamen, quod ipsa ecclesia et eius plebanus in eadem villa et haereditate in toto habet quatuor mansos seu lanceos agrorum, tres videlicet inter emethones divisi, et quartum indivisum plebanus pro sua utilitate colit. Qui quidem lancei in omni campo aequalem habent mensuram cum aliis emethonalibus, in uno tamen campo versus occidentem alias retro areas praedictas, plebanalem, emethonales et tabernalem, iacent insimul et sibi ipsis contigui cum continua protensione usque ad granities ab areis incipiendo; in aliis autem duobus campis iacent non continue, sed alicubi mixtim, prout et aliorum emethonum eiusdem villae, habent tamen ubique aequalitatem et quantitatem lancei cum aliis vicinis, et circa huiusmodi agros habet ipse plebanus et sui emethones prata; hortulanus tamen non plus habet de agris, solum duo stadia in uno campo versus *Wola Cassowska* iacente; item habet et piscinulam post hortum curiae suae praedictae plebanalis; insuper habet et molendinum seu situm pro molendino, et aliquando in eodem situ molendinum fuit, quod modo a multis annis iacet desertum, iacens in fluvio *Radomirza*, superius quam molendinum *Gulyn*³⁾, quod molendinum propter interruptionem et ademptionem transitus aquae suo antiquo alveo per haeredes de *Przytyk* ad ipsorum molendinum ultimo constructum ac negligentiam plebanorum manet usque modo desertum; ad quod quidem molendinum spectant tres arvi alias *nywy* agrorum, necnon hortus et pratum, quae in parte maiori nemoribus desertata seu occupata manent, quorum et modo modernus extat plebanus in possessione, arvos arando agrorum; de quo molendino, dum fuit, percipiebat plebanus mensuras emolumentorum; item emethones praefati plebanales in *Cassow* plebano pro censu de dimidio lanceo, prout locati sunt ex antiquo, solvit unusquisque per unum fertonem in pecuniis, tres coros avenae superabundantes, unum caponem, unum caseum et quindecim ova pro festo *S. Martini*, et laborat unusquisque unam diem in hebdomada quemlibet laborem; et ultra hebdomadalem laborem tenentur ire ad molendinum cum frumentis ad molendum, et praeter hoc habent ultra diem laboris unum pratum falcastrare et foenum colligere et conducere, necnon ad metendum hiemalia frumenta

¹⁾ *Marcin z Przytyku*, pleban. ²⁾ *Wola Kaszowska*. ³⁾ *Gulyn*, wieś w parafii zakrzewskiej.

duabus falcibus diem unam metere et similiter ad aestivalia obligantur; tabernator vero, qui ante solvebat a quolibet vase seu actuali cervisiae adductae seu braxatae per amphoram dictam *schanek*, nunc vero ex ordinatione moderni plebani loco dicti *schanek* pro censu annuo solvit unum fertonem, et nihilominus omni septimana laborat unam diem pedester quemlibet laborem; item habet ex antiquo plebanus libertatem, ubi et quando ligna domino per emethones domini haeredis conducuntur et scinduntur, pro curia etiam plebanali eodem tempore et insimul scinduntur et ducuntur; emethones vero plebanales ligna pro eorum necessitate habent libertatem eis (sic) recipere, scindere in nemoribus communibus, ubi ceteri emethones domini haeredis habent libertatem. Item decimas.

Cassow eadem villa, in qua parochialis ecclesia; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae, etiam de certis arvis in *Wola Czassowska* proveniens spectat pertinetque ad eandem parochialem et plebanum in eadem *Cassow*, et aestimatur eius valor ad tres marcas, et aliquando magis.

Molendinum plebanale, quondam sub parochiali in *Zakrzow, Cracoviensis* dioecesis, decima tamen manipularis, dum et quando agri eiusdem colebantur, spectabat, prout et modo spectat, ad parochialem et plebanum in *Cassow*.

Gulyn, villa sub eadem parochiali in *Zakrzow, Cracoviensis* dioecesis, decima tamen manipularis post omnes et singulas araturas praediales sive curiae proveniens spectat ad parochialem ecclesiam et plebanum in *Cassow*, et eius valor aestimatur pronunc, quia male laborant in eodem praedio sive agris, ad unum fertonem, et aliquando minus; item emethones ex villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt ecclesiae aut plebano, solum colendam de lanceo per unum grossum et de dimidio per dimidium grossum et similiter hortulani, necnon denarium *sancti Petri* a quolibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae quatuor scotos et unum grossum pro quittance.

60. PRZYTYK^{*)}, OPPIDUM.

Tavata (sic) ad unam marcam argenti.

In eadem *Przytyk* ecclesia parochialis lignea, extra oppidum sita, tituli *S. Spiritus* et *S. Crucis*, de collatione laicorum haeredum de *Przytyk* eadem, quam

*) *Przytyk*, wieś, niegdyś miasteczko, w dzisiejszej diecezji sandomirskiej, dekanacie i powiecie radomskim położona, w wieku XV własność rodziny *Podlodowskich* h. *Janina* (Paprocki l. c. 316. *Nieściecki* l. c. III, 626. 627), posiadała kościół parafialny według opisu powyższego przynajmniej już na początku tegoż wieku. W drugiej połowie wieku XVI ciż *Podlodowscy*, odstąpiwszy od wiary ojców, kościół katolikom zabrali i oddali predykantom sekty swojej. Na początku przecieży wieku następnego, nawróciwszy się, przywrócili kościół katolikom (*Nieściecki* l. c. III, 627). W miejsce sprofanowanego i upadkiem grożącego kościoła wystawiony przez nich został w roku 1646 nowy również drewniany, a gdy ten podupadł zastąpiono go w roku 1779 nowym dotąd istniejącym kościołem murawym (Rubryc, dyec. sandom. z r. 1877 str. 42).

pronunc obtinet honorabilis *Hieronymus de Leschow*¹⁾, actu presbyter et residentiam habens personalem, qui pro sui sustentatione et ecclesiae oneribus adimplendis servat continue, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam vicarium manualement et ministrum, quos salariat, vicarium duabus marcis et ministrum una marca; ad quam quidem ecclesiam iure parochiali ex antiquo nulla villa, solum oppidum praedictum *Przytyk* cum suis anteurbiis et pronunc quatuor curiis spectat et pertinet. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus circa ipsam ecclesiam pro dote et fundo in eadem haereditate et bonis *Przytyk* habet imprimis specialem aream pro curia plebanali versus oppidum sitam et in eadem curiam domus plebanalis, allodium, hortum et pratum, satis latam et spatiosam, protendentem se in longitudine ad unum cum dimidio stadia (sic) citra vel ultra; item alias speciales areas pro vicario et ministro in altera parte ecclesiae; item habet in eadem haereditate tres laneos agrorum, iacentes insimul seu contigue in campo ex opposito dotis plebanalis areae et ecclesiae, protendentes se in longitudine ab ecclesia usque ad granities seu limites villae *Studzyenyce*, in latitudine vero similem mensuram habentes, prout ceteri lanei vicini oppidanorum; insuper habet et unum alium arvom alias *nyva* agri, iacentem circa fines seu limites villae eiusdem *Studzyenyce*, et inter agros oppidanorum quondam, nunc vero haeredum pro praediis eorum conversorum circa seu ad latus laneorum praedictorum ac viam ducentem in *Studzyenyce*.

*Ostrow*²⁾, curia et praedium antiquum haeredum in eadem *Przytyk*, quae seu quod cessit ex divisione inter fratres in sortem domini *Hieronymi*, sub eadem parochiali in *Przytyk*; decima manipularis post omnes et singulos agros eiusdem praedii et antiquae curiae proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in *Przytyk*, et aestimatur eius valor ad duas marcas et aliquando magis vel minus, qui quidem agri iacent circa dictam curiam.

Sulkow, villa sub parochiali in *Jankovicze*; decima tamen manipularis de uno arvo agri certo pro curia coli ex antiquo solito proveniens spectat ad parochialem et plebanum in *Przytyk*, et similiter in *Wola Sulkowska* etiam de uno arvo speciali eidem ecclesiae provenit decima, et valor utriusque aestimatur ad unum fertonem.

Studzyenyce, villa sub parochiali ecclesia in *Wrzeszczow*; decima manipularis de certis arvulis agrorum praedialibus proveniens spectat ad parochialem ecclesiam et plebanum in *Przytyk*, et aestimatur eius valor ad unum fertonem. Item oppidani et anteoppidani nihil aliud eidem ipsorum parochiali ecclesiae et plebano solvunt, solum colendam de qualibet domo hospites per unum grossum, inquilini vero per dimidium grossum, necnon denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis per unum scotum et unum grossum pro quittance.

¹⁾ Hieronim z Leszczewa, pleban (Acta Consist. Gnesn.). ²⁾ Ostrow, dziś w parafii nie znany.

61. WRZOSZ.*)

Tavata ad unam marcem argenti.

In eadem *Wrzosz* ecclesia parochialis murata, tituli *S. Laurentii et Aegidii*, abbatis, de collatione laicorum haeredum de *Gosczysevicze*¹⁾, *Podkana*²⁾ et *Wrzosz*, quam pronunc obtinet honorabilis *Stanislaus de Lysskowo*³⁾, *Wladislaviensis* dioecesis, actu presbyter, circa quam pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae adimplendis servat duos vicarios manuales et ministrum, quos salariat certis decimis infrascriptis; ad quam iure parochiali ex antiquo novem villae, videlicet dicta *Wrzosz*, *Jablonya*⁴⁾, *Domanyew*⁵⁾, *Brudnow*⁶⁾, *Podkana*⁷⁾, *Ostrolanka*⁸⁾, *Wyr*⁹⁾, *Gosczysevicze*¹⁰⁾ et *Vygnanow*¹¹⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus in eadem haereditate villae *Wrzosz* et extra eam pro dote et fundo habet imprimis circa ipsam ecclesiam pro curia, allodio, horto et area vicariali specialem et satis latam et spatiosam aream et in eadem curiam, allodium et hortum, protendentem se usque ad fluvium retro ad eandem aream decurrentem, in quo fluvio habet plebanus libertatem pro se duo obstacula ponendi, et tertium vicarius, alias infra et supra aream praedictam plebanalem, necnon silvam ultra dictam aream iacentem; insuper habet et duos laneos seu mansos agrorum penes eandem ecclesiam iacentes et se ad finem granitierum extendentes, necnon tabernam seu hortulaniam in areis dictorum laneorum seu mansorum locatam, ubi et schola necnon vicarii domus extant locatae; habet etiam et pratum in haereditate *Gosczysevicze*, et aliud post curiam domini haeredis in *Wrzosz* et pontem iacens; item habet de domo in oppido *Radom* iacente ex opposito ecclesiae singulis annis pro ecclesia et eius necessitate dimidium lapidem cerae per possessorem eiusdem domus solvendum; item habet et decimas ex donatione *Jaroslai* archiepiscopi¹²⁾ infrascriptas.

Wrzosz, villa, in qua parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales, necnon de certis agris, quos colunt tres cmethones in uno campo

*) *Wrzos*, wieś szlachecka, własność w wieku XVI i XVII *Podlodowskich* h. *Janina* (Niesiecki I. c. III, 627), dziś w diecezji *sandomirskiej* w dekanacie i powiecie *radomskim* położona, otrzymała kościół parafialny kanonicznie erygowany przez arcybiskupa *Jaroslawa Skotnickiego* i przez niego dzieścicami z stołu arcybiskupiego uposażony, jak dowodzi opis powyższy, pomiędzy rokiem 1341 a 1372. W miejsce pierwotnego zapewne kościoła drewnianego wystawiony został przez nieznanego fundatora nowy dotąd istniejący kościół murywany w roku 1420, który w roku 1521 został konsekrowany (Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 43). Według *Niesieckiego* (Korona III, 627), kościół ten znajdował się w wieku XVI w ręku innowierców, zabrany gwałtem katolikom przez dziedzica miejscowego, który dopiero w wieku następnym przez *Podlodowskich* z kościołem katolickim pojednany został im przywrócony. Od niepamiętnych czasów część dochodów kościoła tego wcieloną została do dziekanii kolegiaty *sandomirskiej* (Długosz, Liber Beneficior. I, 312. 315).

¹⁾ *Gosczysevicze*, ²⁾ *Potkana*, wieś należąca do parafii *Wrzos*. ³⁾ *Stanisław z Liskowa*, pleban. ⁴⁾ *Jablonna*. ⁵⁾ *Domanyew*. ⁶⁾ *Brudnow*, dziś w parafii sąsiedniej *Wieniawa*. ⁷⁾ *Potkana*. ⁸⁾ *Ostrolanka*. ⁹⁾ *Wyr*. ¹⁰⁾ *Gosczysevicze*. ¹¹⁾ *Wygnanów*. ¹²⁾ *Jarostaw Skotnicki* (1341—1372).

dicto *Robrowa*, videlicet *Stanislaus Wasz*, *Paulus Bratek* et *Petrus Nyeglarz* proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Wrzozsz*, et aestimatur eius valor ad unam marcam, et aliquando magis.

Jablonya, villa sub eadem parochiali in *Wrzozsz*; decima manipularis post omnes et singulas araturas totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Wrzozsz*, et aestimatur eius valor ad septem marcas; et solvunt decimam canapi de lanco per duos grossos et conducunt.

Wyr, villa sub eadem parochiali in *Wrzozsz*; decima manipularis de omnibus et singulis agris et araturis totius villae proveniens spectat pertinetque ad praefatam parochialem et plebanum in *Wrzozsz*, et aestimatur eius valor ad quatuordecim marcas et aliquando minus; et solvunt decimam canapi de lanco per duos grossos et conducunt.

*Rczonicz*¹⁾, villa sub parochiali *Pothworow*; decima manipularis post omnes et singulas araturas et agros emethonales totius villae proveniens spectat ad parochialem ecclesiam et plebanum in *Wrzozsz*, et aestimatur eius valor ad duodecim marcas et aliquando minus; et solvunt decimam canapi de lanco per duos grossos et conducunt.

Ostrolanka, villa sub parochiali in *Wrzozsz*, decima manipularis post omnes et singulos agros eiusdem villae ex appositione alterius scripturae in privilegio donationis *Jaroslai* archiepiscopi proveniens, ut dicitur, spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Wrzozsz*, et aestimatur eius valor ad septem marcas, et aliquando minus; et solvunt decimam canapi de lanco per unum grossum.

Gosczyshewicze, villa eiusdem parochiae; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae proveniens spectat pertinetque ad eandem parochialem in *Wrzozsz*, et percipiunt eam vicarii in eadem *Wrzozsz*; et aestimatur eius valor ad septem marcas et aliquando magis.

Vygnanow, villa sub eadem parochiali in *Wrzozsz*; decima manipularis de quodam agro iacente versus villam *Wyr* proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Wrzozsz*, et aestimatur eius valor ad aliquot grossos, et non semper colitur idem ager.

Podkana, villa sub eadem parochiali in *Wrzozsz*; decima manipularis ex agris praedialibus sive curialibus, necnon unius emethonis *Marek* agris proveniens spectat ad eandem parochialem in *Wrzozsz*, et percipit eam minister ecclesiae; cuius valor aestimatur ad duas marcas, et aliquando magis.

Item emethones villarum eiusdem parochiae nihil aliud solvunt, solum colendam de lanco pro unum grossum, de dimidio lanco per dimidium grossum, et similiter hortulani necnon denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit camerae apostolicae singulis annis quinque scotos et unum grossum pro quittance.

ALTARE *S. Nicolai* in eadem parochiali; in eadem ecclesia altare tituli *S. Nicolai* de collatione laicorum haeredum de *Podkana*, *Wrzozsz* et *Gosczyshewicze*

¹⁾ *Rdzów*.

cum consensu tamen plebani, quod obtinet pro hac vice discretus *Petrus de Mszczonow*, actu presbyter, institutus, qui pro oneribus eiusdem altaris obligatur singulis hebdomadis in eodem altari per se vel per alium ad complendas et legendas tres missas, unam pro defunctis benefactoribus, secundam de *beata Virgine* et tertiam de patrono altaris, hoc est *S. Nicolao*, dummodo vinum fuerit, necnon pro singulis quatuor temporibus vigiliis novem lectionum cum laudibus, et psalterium bis in anno pro peccatis legere et explere perpetuis temporibus obligatur (sic). Quod quidem altare sive capellania et eius altaria sive capellanus pro dote et fundo habet imprimis in eadem haereditate villae *Wrzozsz* arcam, plebani arcae vicinam sive contiguam, cum horto et prato, necnon unum laneum sive mansum agri, penes agros plebanales iacentem et se protendentem a finibus villae *Podkanye* usque ad granities sive fines villae *Wrzeszczow*; item habet in villa *Zyrdz* sub parochia *Wrzeszczow* septem emethones cum eorum areis, agris, pratis, rubetis, nemoribus, mericis et silvis, et situm illorum incipiendo a fine villae praedictae a parte *Przytyk* versus medium villae usque ad septimum emethonem inclusive. Qui quidem emethones et incolae dicti altaris in praefata villa *Zyrdz* locati et locandi habent tantum et talem libertatem in eadem haereditate, prout ceteri emethones haeredis et haeredum habent et habere debent; et ultra hoc liberam scissuram lignorum nec non pro aedificiis, prout litterae dotationis latius disponunt; item pro eiusdem altaristae in eadem villa *Zyrdz* aratura habet certos agros, unum circa paludem dictum *Gdassmyecz* circa limites oppidi *Przytyk*, alium agrum circa montem dictum *Ostrosnagora*, in quibus agris quolibet anno tres modii, vulgariter *Spady*, more solito seminari consueverunt; item tertium locum in foribus villae, in quo piscina prius fuit facta; item fundator se et suos successores patronos obligavit ad tuendum et defendendum altaristam pro tempore existentem et eiusdem emethones ac bona altaris, item habet locum, arcam et situm dictum *Brzuchowye mlinisko* pro molendino construendo et locando in littore sive ripa fluvii *Radomirza* et piscinam in eodem parando cum potestate illam tenendi, prout melius poterit aqua inundare et se diffundere in latitudinem et longitudinem alias arbitro altaristae (sic), cuius inundationem idem fundator se et suos successores in locatione huiusmodi piscinae, molendini locatione et aquae diffusionem obligavit et promisit non impedire; item habet pro eodem molendino construendo certos agros cultos et incultos latitudine duorum laneorum, et in longitudine a via ducente in *Przytyk de Podkana* usque ad antiquum fluvium, *Stara Radomirza* dictum; in quo quidem molendino debent ex eodem privilegio incolae villae praefatae *Zyrdz* molere ac de omnibus et singulis bonis aliarum villarum dicti fundatoris et successorum eiusdem etiam sine quovis impedimento subditi sive emethones habent libertatem et potestatem sua frumenta molere.

*Pobrossyn*¹⁾, villa sub parochiali in *Wyssoka*, *Cracoviensis* dioecesis, decima tamen manipularis ex agris praedialibus sive curialibus ex antiquo proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem et altaristam tituli *S. Nicolai* praedictum in *Wrzozsz*, et aestimatur eius valor ad quinque grossos, quia pro hac vice non coluntur agri praediales.

¹⁾ *Pobrossyn*, wieś dziś należąca do parafii *opatowskiej*.

62. WYENYAWA. *)

Taxata ad unam marcam argenti.

In Wyenyawa eadem ecclesia parochialis in parte per modernum plebanum murata et in parte lignea, tituli gloriosae Virginis et praesertim S. Catharinae, virginis et martyris, de collatione haeredum de eadem Wyenyawa, alias Clodno¹⁾, quam obtinet honorabilis Stanislaus Młodeczsky²⁾, actu presbyter et residentiam agens personalem, qui pro sui sustentatione et ecclesiae oneribus adimplendis circa ipsam ecclesiam servat duos vicarios manuales et ministrum, quos salariat certis decimis; ad quam iure parochiali ex antiquo novem villae, videlicet dicta Wyenyawa sive Clodno³⁾, Plecz⁴⁾, Wola Brudnowska⁵⁾, Cochano⁶⁾, Jablonycza⁷⁾, Ryków⁸⁾, et Zawada⁹⁾, nec non praedium Brzozowka¹⁰⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia parochialis et eius plebanus pro tempore existens in eadem villa et haereditate pro dote et fundo imprimis circa ipsam ecclesiam habet aream satis latam et spatiosam versus plagam occidentalem et in latere posteriori eiusdem ecclesiae, et in eadem curiam plebanalem, allodium, hortum et duos laneos agri, post dictam aream plebanalem iacentes, qui agri duorum laneorum in latitudine protenduntur, et incipiunt ab arcis seu situ plebanalis curiae, ecclesiae et domuncularum vicariorum et extenduntur usque ad limites villae Sokolnyky¹¹⁾, penes limites Cochano-wskye, in quorum agrorum fine habet specialem mericam sive silvam, pro qua, postquam nemora in altum diligentia et defensione plebani moderni excreverunt, habetur inter plebanum eundem et haerodem Nicolaeum Wolsky¹²⁾, quamvis plebanus et sui praedecessores fuerunt in pacifica possessione nec aliquando aliquis

*) Wieniawa, pierwotnie Klodno, wieś szlachecka w dyecyzji sandomirskiej, dekanacie i powiecie radomskim, w drugiej połowie wieku XIV własność Mikołaja, dziekana kieleckiego, który także (w Klodnie) założył i uposażył kościół parafialny, przez arcybiskupa Jarostawa Skotnickiego na dniu 13 kwietnia roku 1369 kanonicznie erygowany i dziesięcinami z stołu arcybiskupiego opatrzone, jak to dowodzi oblatowana w aktach konsystorza gnieźnieńskiego w roku 1418 erekcja: „... Fundata ecclesia novae plantationis in Clodno, nostrae dioecesis prope Skrzyn a Nicolao, decano ecclesiae Kieleziensis, patrono ecclesiae... Pro sustentatione et victu parochi... decimas mensae nostrae in Clodno, Brudnowo et Bukowiec prope Opoczno... perpetuis temporibus damus... Praeterea cupientes ut laus divina in eadem ecclesia amplietur, villas inferius annotatas nomine parochiae ipsi ecclesiae in Clodno, videlicet ipsum Clodno, Jablonica, Ryków et Kochanowo attribuimus... Datum et actum Lovicii tredecima die mensis Aprilis sub anno Dni millesimo trecentesimo sexagesimo nono...“ (Excerpta ex actis Consist. Gnesu. f. 44. 45). W drugiej połowie wieku XV nabyła Klodno pewna linia Wieniawitów, którzy je Wieniawę przezwali i odtąd Wieniawskimi pisac się poczeli (Niesiecki l. c. IV, 513), co opis powyższy wyraźnie potwierdza. Około roku 1520 pleban miejscowy, Stanisław Młodecki, rozebrawszy połowę starożytnego kościoła drewnianego, własnym nakładem z muru ją odbudował, do której w roku 1703 przybyła druga połowa z cegły palonej w miejsce pozostałej drewnianej (cfr. Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 43). Kościół ten dotąd istniejący w dobrym znajduje się stanie.

¹⁾ Klodno, dziś Wieniawa. ²⁾ Stanisław Młodecki h. Półkozio (Niesiecki l. c. IV, 275). ³⁾ Wieniawa albo Klodno (Kłodno). ⁴⁾ Plec, dziś wieś i folwark. ⁵⁾ Brudnow i Wola Brudnowska. ⁶⁾ Kochanów. ⁷⁾ Jablonica. ⁸⁾ Ryków. ⁹⁾ Zawady, wieś i folwark. ¹⁰⁾ Brzozowica. ¹¹⁾ Sokolniki, wieś w sąsiedniej parafii Skrzynno. ¹²⁾ Wolski h. Łabędź.

etiam haeres et dicti Nicolai Wolsky pater ausus aliquando fuit aliquid incidere sine licentia plebani, pro hac vice super proprietate differentia et aliqualis contentio et lites in iure terrestri intentatae per plebanum occasione violentae excisionis aliquorum arborum; item habet et pratum, iacens penes pratum nobilium Młodeczsky¹⁾ ex una et inter pratum cmethonis de Clodno, dicti Mikosz partibus ex altera, et ex opposito eiusdem prati habet unum arvulum agri; item habet circa ipsam ecclesiam ex altera parte ecclesiae versus plagam meridionalem speciales areas et situs pro vicariis et ministro et spatium terrae, quod est iuter curiam et horreum plebanales et publicam stratam tendentem in Skryn²⁾ seu Radom; item penes aream alterius vicarii habet hortulaniam et in eadem hortulania hominem artis carpentariae morantem; item decimas.

Wyenyawa, villa, in qua ecclesia; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat pertinetque ad eandem parochialem et plebanum in Wyenyawa, et aestimatur eius communis valor ad duas marcas et aliquando magis vel minus; non solvunt decimam canapi cmethones, sed conducunt.

Clodno³⁾, villa sub eadem parochiali in Wyenyawa; decima manipularis post omnes et singulas araturas totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in Wyenyawa, et aestimatur eius valor ad quinque marcas et aliquando magis; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos et conducunt nihilominus.

Jablonycza, villa sub parochiali praefata Wyenyawa; decima manipularis post omnes et singulos agros tam praediales quam cmethonales, exceptis duobus cmethonibus in laneo sedentibus, videlicet Mykolayek et Rambek, proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in Wyenyawa, et aestimatur eius valor ad duas marcas et aliquando magis vel minus; non solvunt decimam canapi cmethones seu incolae, sed ducunt illam in horreum plebani ad Wyenyawa; ubi vero vellent solvere decimam canapi, tenetur eam locare in haereditate, quia controversia super hoc sub eo modo per concordiam cum haerede Strzambosz Joanne⁴⁾ terminata est; et hoc ex agris iacentibus in alia parte fluvii, quia ex agris iacentibus versus ecclesiam in parte alia fluvii semper tenentur ducere illam in horreum plebani; post praedictos vero duos cmethones alias uno laneo decimam percipiebat ecclesia et plebanus in Wyrzbiecza, diocesis Cracoviensis, ratione cuius modernus plebanus ex certa concordia solvit quatuordecim grossos pro festo Undecim millia Virginum.

Plecz, villa sub eadem parochiali in Wyenyawa; decima manipularis ex agris omnibus et singulis totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in Wyenyawa, et valor eius aestimatur ad quatuor marcas, et aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Bukovyecz⁵⁾, villa sub parochiali in Opoczno, decima tamen manipularis post omnes et singulas araturas totius villae proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem et plebanum in Wyenyawa, cuius valor aestimatur ad quatuor marcas, et aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Brudnow, villa sub parochiali in Wrzoz, decima tamen manipularis post omnes totius villae araturas et agros proveniens spectat ad parochialem ecclesiam

¹⁾ Młodecki, Młodecy. ²⁾ Skrzyn. ³⁾ Kludno. ⁴⁾ Strzembosz. ⁵⁾ Bukowiec.

in *Wyenyawa*, et percipiunt eam vicarii, cuius valor aestimatur ad quatuor marcas et aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Brudnowska Wola, villa sub parochiali in *Wyenyawa*; decima manipularis ex omnibus agris totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem in *Wyenyawa* et percipiunt eam vicarii, cuius valor aestimatur ad quatuor marcas et aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi, prout in *Brudnow*; de qua decima antecessores plebani et ipse modernus plebanus pro ministro et eius salario recipiebat tres cassulas tritici, tres avenae et decem siliginis, nunc vero ex aliis suis proventibus providet ministrum, et vicariis huiusmodi partem dat pro specialibus suis votivis.

Zawady, villa sub eadem parochiali; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam in *Wyenyawa*, et percipit eam pro hac vice minister loco partis praefatae decimae in *Brudnowska Wola*, cuius valor aestimatur ad duas marcas et aliquando magis vel minus; et solvunt etiam decimam canapi de laneo per duos grossos, et ibidem percipit et colendam; et conducebatur per cmethones ante in horreum ad *Wyenyawa*, prout et ministro modo tenentur facere.

Rykw, villa eiusdem parochiae; decima manipularis post omnes et singulos agros ex antiquo curiae sive praediales proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Wyenyawa*, quae, quia a multis annis percipiebatur hinc inde per quendam errorem opera haereditis etiam per episcopum *Cracoviensem*, post multas controversias restituta est ecclesiae eidem in *Wyenyawa* per modernum episcopum *Cracoviensem Joannem* videlicet de *Conary*¹⁾ ad instantiam moderni plebani et per eum pro capellano convertenda; cuius valor aestimatur ad tres fertones et aliquando magis vel minus.

Brzozowka, villa sub parochiali ecclesia in *Wyenyawa*; decima manipularis ex omnibus agris praedialibus proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Wyenyawa*; cuius valor aestimatur ad dimidiam marcam.

Item cmethones ex omnibus et singulis villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt ecclesiae et plebano, solum colendam de qualibet domo, etiam hortulanorum, per unum grossum, et a qualibet persona denarium *sancti Petri* per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis per unum cum dimidio, et unum grossum pro quittance.

Radom antiqua, oppidum dioecesis *Cracoviensis*; prata duo iacentia post montem *sancti Petri* et inter prata oppidanorum in dicta *Radom* plebanus modernus *Stanislaus* in *Wyenyawa* pro sua praefata ecclesia et capella, circa ipsam parochialem in *Wyenyawa* noviter constructa, emit pro certa pecuniarum summa in perpetuum eidemque ecclesiae et capellae donat et asscribit, quae prata venduntur aliquando pro viginti grossis et aliquando pro dimidia marca.

¹⁾ Jan Konarski.

63. SKRZYN^{*}), OPPIDUM.

Taxata (sic) ad duas marcas argenti.

In eodem *Skrzyn*, oppido, ecclesia parochialis murata, tituli *S. Stephani proto-martyris*, de collatione vicibus alternatis, pro una vice laicorum haeredum de *Zukow*¹⁾, *Sborzana*²⁾ et *Radosthow*³⁾, pro alia vero vice abbatis et conventus monasterii *Suleoviensis*, Cisterciensis ordinis, quam pronunc obtinet honorabilis et nobilis *Joannes Podkansky*⁴⁾, nondum tamen presbyter, ex vicibus abbatis et conventus *Suleoviensis*, qui pro sui sustentatione et ecclesiae oneribus adimplendis circa ipsam ecclesiam, prout ex antiquo, servat duos vicarios manuales et ministrum, quos salariat certis decimis manipularibus; ad quam ecclesiam ex antiquo iure parochiali octo villae et dictum oppidum, videlicet *Skrzyn*, *Zukow*, *Sokolnyky Mokre*⁵⁾, *Suche Sokolnyky*⁶⁾, *Camyen episcopi Cracoviensis*⁷⁾, *Camyen nobilium*⁸⁾, *Comorow*⁹⁾, *Ossyny*¹⁰⁾, *Zagorze*¹¹⁾, necnon curiae nobilium in *Sborzana*¹²⁾, *Zdunkow*¹³⁾ et *Radosthow*¹⁴⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius plebanus pro tempore existens in eodem oppido et haereditate pro dote et fundo habet partem oppidi eiusdem *Skrzyn*, in qua parte pro hac vice sunt viginti quinque areae sibi ipsis vicinae et una ab alia more civili distinctae et in eisdem areis domus oppidanorum circumcirca ecclesiam et aream plebanalem iacentes, quarum circa finem habet plebanus pro curia, allodio et horto arcam satis latam et spatiosam et in eadem curiam et domus plebanales, necnon circa ecclesiam alias speciales areas pro vicario et ministro, et in eis domunculae, una tamen pertinet ad capellam, per nobiles seu de eorum domo constructam, dictos *Comorowszczy*¹⁵⁾; item habet specialem piscinam in fluvio *Radomirza*¹⁶⁾ cum molendino aquatico, dicto *Nadolek*¹⁷⁾, necnon et prata circumcirca dictam piscinam iacentia ab una parte seu ripa fluvii, de quibus colligi solet ad minus unus acervus bonus, et aliquando plus de

^{*} *Skrzynno*, niegdyś miasto, dziś wieś położona w dyecezyi *sandomirskiej*, dekanacie i powiecie *opoczyńskim*, gniazdo familii *Duninów* h. *Łabędź*, potomków głośnego w dziejach Polski *Piotra Duńczyka*, który za znakomite usługi wojenne otrzymał od *Bolesława Krzywoustego* wielkie majątki, a między innymi *Skrzynno*, gdzie w roku 1123 miał wystawić dzisiejszy kościół murywany (Długosz, Hist. Pol. lib. IV, 421. 422. V, 453—465). Zda się, że około połowy wieku XVI *Duninowie z Skrzynna* byli innowiercami i kościół rzeczony katolikom odebrali, skoro w roku 1567 *Aryanie* i reformowani złożyli w *Skrzynnie* synod, na który się 110 pastorów z całej Polski zjechało, co się jedynie pod protekcją sprzyjającego nowościom religijnym dziedzica stać było mogło (Baliński, Starożytna Polska II, 429. 430). Kościół *Duninowy* zapewne wskutek pożaru został w roku 1638 przebudowany, a w roku 1640 konsekrowany (Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 48). Równocześnie dziedzice miejscowi *Duninowie Modliszewscy* przybudowali doń kaplicę murywaną wraz z mauzoleum familijnem (Baliński l. c. II, 430). Oprócz kościoła parafialnego znajduje się w *Skrzynnie* drugi kościół pod wezwaniem *ś. Ducha* przez wspomnianą familią fundowany.

¹⁾ *Zuków A i B*, ²⁾ *Zbożenna*, wsie do parafii należące. ³⁾ *Radostów*, wieś w parafii *Szmusko*. ⁴⁾ *Jan Podkański* h. *Brochwicz*, pleban. ⁵⁾ *Sokolniki Mokre*. ⁶⁾ *Sokolniki Suche*. ⁷⁾ *Kamień Mały*. ⁸⁾ *Kamień Duży*. ⁹⁾ *Komorów*. ¹⁰⁾ *Osiny*. ¹¹⁾ *Zagórze*. ¹²⁾ *Zborzena*. ¹³⁾ *Zdunków*, dziś w parafii *Borkowice*. ¹⁴⁾ *Radostów*. ¹⁵⁾ *Komorowszczy z Komorowa*. ¹⁶⁾ *Radomierza* czyli *Radomka*. ¹⁷⁾ *Nadołek*.

foeno; item ex opposito eiusdem molendini habet duos arvos agri inter agros oppidanorum abbatis seu monasterii *Suleoviensis* iacentes, et tertium arvom agri prope dictos alios duos arvos in eodem campo iacentem; dicitur autem et communiter appellatur dicta pars oppidi plebanalis in *Skrzyn* una cum situ ecclesiae, dotis plebanalis et agrorum simul cum piscina, molendino et pratis *Moleczo*¹⁾; et solvunt dicti oppidani plebanales pro censu de qualibet domo singulis annis per unum fertonem, videlicet sex grossos pro festo *S. Joannis Baptistae* et sex grossos pro festo *S. Martini*; de molendino vero molendinator, qui est manualis, solvit ex emolumentis universis et singulis duas mensuras et ipse tertiam percipit; item oppidani praefati plebanales praeter hoc solvunt *poddimne* de qualibet domo grossum et exactiones communes regales, alias *schossy*, prout et alii oppidani monasterii, non tamen dant *podwody*, prout ceteri, nec foralia; non habent tamen ipsi oppidani plebanales aliquos agros, solum vivunt cursu civili et practica braxationis cervisiarum et aliis; item molere tenentur ipsorum frumenta etiam brasea in molendino plebanali. Habet et decimas.

Skrzyn, oppidum praedictum; decima manipularis de uno campo agrorum civilium seu oppidanorum eiusdem oppidi *Skrzyn*, iacente inter viam, quae ducit in *Sborzana*, et agros villae *Zagorze* proveniens spectat pertinetque ad eandem parochialem et plebanum in oppido *Skrzyn*, et aestimatur eius valor ad duas marcas, et aliquando nihil cedit; non solvunt decimam canapi, sed ducturas faciunt.

Sborzana, villa quoad emethones sub parochiali in *magna Skrzyn*, quo vero ad praedium et curiam sub parochiali in oppido *Skrzyn*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in eodem oppido *Skrzyn*, cuius valor aestimatur ad quinque marcas et aliquando minus.

Zukow, villa sub eadem parochiali in oppido *Skrzyn*; decima manipularis ex omnibus et singulis agris praedialibus proveniens spectat et pertinet ad parochialem praefatam et plebanum in *Skrzyn*, et aestimatur eius valor ad duas marcas et aliquando minus.

Sokolnyky utraque, sub eadem parochiali in oppido *Skrzyn*; decimae manipulares post omnes et singulos agros praediales curiarum in eisdem villis provenientes spectant pertinentque ad eandem parochialem et plebanum in oppido *Skrzyn*; quarum valor aestimatur ad unam marcā cum dimidia et aliquando minus.

Comorow, villa sub eadem parochiali in oppido *Skrzyn*; decima manipularis ex agris praedialibus et curiarum in eadem *Comorow* proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem in oppido *Skrzyn*, et percipiunt eam vicarii in maiori parte, et partem plebanus, alias post certum campum, quem colit *Coryczsky*²⁾, et valor eius aestimatur ad duas marcas cum plebanali et aliquando minus.

Radostow, villa quoad emethones sub parochiali in *Borkowicze*, *Cracoviensis* dioecesis, quo vero ad curiam sub parochiali in oppido *Skrzyn*; decima manipularis ex agris certis proveniens spectat ad parochialem praefatam in oppido *Skrzyn*, et percipiunt eam vicarii in eadem *Skrzyn*, et partem ecclesia in *Borkowicze*, seu eius vicarii, et valor eius aestimatur quoad *Skrzyn* ad unam marcā, et aliquando magis vel minus.

¹⁾ Nieodgadniona. ²⁾ Koryoki.

Zdunkow, villa quoad curiam sub parochiali in oppido *Skrzyn*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae proveniens spectat ad eandem parochialem in oppido *Skrzyn*, et percipit eam minister eiusdem ecclesiae in *Skrzyn*, cuius valor aestimatur ad unam sexagenam, et aliquando magis vel minus. Item oppidani eiusdem oppidi nihil aliud solvunt ecclesiae et plebano, solum colendam de qualibet domo, hospites per unum grossum, inquilini vero per dimidium grossum, emethones autem de laneo per unum grossum, de dimidio laneo per dimidium grossum et similiter hortulani, necnon denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit camerae apostolicae collectori singulis annis per decem scotos et unum grossum pro quittance.

64. SKRZYN MAGNA.*)

Taxata ad sex marcas argenti.

In eadem *magna Skrzyn* ecclesia parochialis murata, tituli *sancti Adalberti, martyris et pontificis gloriosi*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Skrzyn*, *Janykow*¹⁾ et *Przysucha*²⁾, quam pronunc obtinet venerabilis dominus *Joannes Chlewiezsky*³⁾, scholasticus *Wladislaviensis*, qui pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae eiusdem adimplendis, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam servat duos vicarios manuales et ministrum, quos salariat certis decimis; ad quam iure parochiali ex antiquo decem septem villae, videlicet praefata *Skrzyn*, *Janykow*, *Glynjecz*⁴⁾, *Brogowa*⁵⁾, *Klonowa*⁶⁾, *Wola*⁷⁾, *Besnyk*⁸⁾, *Dambyny*⁹⁾, *Wystka*¹⁰⁾, *Crayow*¹¹⁾, *Iborzona*¹²⁾, *Przysucha*¹³⁾, *Grodek*¹⁴⁾, *Zapnow*¹⁵⁾, *Coslowlast*¹⁶⁾, *Lyppna*¹⁷⁾ et *Machnyn*¹⁸⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia parochialis et eius pro tempore plebanus in eadem villa et haereditate circa ipsam ecclesiam pro dote et fundo habet imprimis aream specialem et in ea curiam plebanalem cum hortis et allodio, necnon alias tres areas emethonales cum hortis et allodiis; insuper et alias speciales areas pro vicario et ministro; habet insuper agros in quolibet campo speciales pro ipsius praedio, in quorum agrorum plebanalium parte locati sunt tres emethones, quilibet eorum in dimidio laneo, et solvit unusquisque eorum pro censu annuo singulis annis per quindecim grossos et laborat unusquisque

*) *Skrzynisko (Wielkie Skrzynno)*, wieś należąca dziś do dycezyi *sandomirskiej*, dekanatu i powiatu *opoczyńskiego*, własność niegdyś wyżej wspomnianej rodziny *Duninów*, gdzie również jak w *Skrzynie* miał wystawić kościół murywany około 1123 *Piotr Duńczyk*, protoplasta tejże rodziny (*Długosz* l. c. lib. V, 464. 465). Dzisiejszy kościół przebudowany został z pierwotnego w roku 1750, a konsekrowany w roku 1816. W miejscu znajduje się szpital dla ubogich (*Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 38*).

¹⁾ *Janików*. ²⁾ *Przysucha*, wsie do parafii należąca. ³⁾ *Jan Chlewicki h. Odrowąż* (*Niesiecki* l. c. I, 261), pleban. ⁴⁾ *Gliniec*. ⁵⁾ *Brogowa*. ⁶⁾ *Klonowa*. ⁷⁾ *Wola*. ⁸⁾ *Besnyk*. ⁹⁾ *Dębiny*. ¹⁰⁾ *Wistka*. ¹¹⁾ *Krajów*. ¹²⁾ *Zbożenna*. ¹³⁾ *Przysucha*. ¹⁴⁾ *Gródek*. ¹⁵⁾ *Zapnow*. ¹⁶⁾ *Kozłowiec*. ¹⁷⁾ *Lipno*. ¹⁸⁾ *Mechlin* w parafii *gielniowskiej*. Wsie od No. 13—17 włącznie należą dziś do parafii *Przysucha*, utworzonej z parafii *Skrzynisko*, lecz nie wiadomo, w którym roku. Obecny kościół w *Przysuchy* murywany powstał w roku 1786, konsekrowany roku 1816 (*Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 38*).

unum diem in septimana quemlibet laborem et ducturas faciunt, alias *podwodas* in oppidum *Skrzyn*; item habet et prata, unum penes agros suos praediales versus *Przysucha* iacens et aliud circa oppidum *Skrzyn*, inter *Slawkow* haereditatem et dictum oppidum *Skrzyn*, de quo colligi solet unus currus foeni; item habet et dimidiam partem piscinulae, dictae *Rossochacz*, in littore fluvii, qui dividit haereditatem *Skrzyn* ab haereditate *Przysucha*, cuius piscinae habet *Manczyna*, haeres in eadem *Przysucha*...; item et decimas infrascriptas.

Skrzyn praefata, in qua parochialis ecclesia; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae, demptis agris praedialibus *Damuyowsky*, proveniens spectat pertinetque ad eandem parochialem ecclesiam in *Skrzyn* et eius plebanum, et aestimatur eius valor ad viginti marcas; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos, et nihilominus conducunt.

Janykow, villa sub eadem parochiali in *Skrzyn*; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat ad praefatam parochialem et plebanum in eadem *Skrzyn* et aestimatur eius valor ad quindecim marcas et aliquando magis; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Glymyecz, villa eiusdem parochiae; decima manipularis ex omnibus et singulis agris totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in praefata *Skrzyn*, et aestimatur eius valor ad octo marcas et aliquando magis; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Brogowa, villa sub eadem parochiali in *Skrzyn*; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Skrzyn*, cuius valor aestimatur ad decem marcas; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Glonowa, villa sub eadem parochiali in *Skrzyn*; decima manipularis post omnes et singulas araturas totius villae proveniens spectat ad eam ipsam parochialem et plebanum in *Skrzyn*, et aestimatur eius valor ad quinque marcas; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Wola Wyeczarzowa ¹⁾, villa sub eadem parochiali in *Skrzyn*; decima manipularis post omnes et singulos agros eiusdem villae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Skrzyn*, cuius valor aestimatur ad duas marcas; et solvunt etiam decimam canapi per duos grossos de laneo.

Przysucha, villa sub eadem parochiali in *Skrzyn*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Skrzyn*, cuius valor aestimatur ad tres marcas.

Coslowlast, villa eiusdem parochiae; decima manipularis de certo campo sive agro proveniens spectat etiam ad eandem parochialem et plebanum in *Skrzyn* cuius valor, quando cedit, aestimatur ad unum fertonem.

Sborzona, villa quoad emethones sub parochiali in magna *Skrzyn*; decima manipularis de duobus campis agrorum emethonalium proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem in *Skrzyn* et percipiunt eam vicarii in eadem *Skrzyn*; cuius valor aestimatur aliquando ad tres marcas, et aliquando magis vel minus; de tertio vero campo cedit mensae archiepiscopali ad tenutam *Langonicensem* ²⁾; et

¹⁾ Wola Węcierzowa. ²⁾ Łegonice.

solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos, et percipit eam illa pars, quae percipit decimam frumentorum hiemalium, hoc est, aliquando vicarii et aliquando factor decimarum.

Rudno, villa sub parochiali in *Borkovicze*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales, necnon de tertio campo agrorum praedialium sive curiae in eadem *Rudno* proveniens spectat ad parochialem ecclesiam in antiqua *Skrzyn*, et percipiunt eam vicarii in eadem *Skrzyn*, et aestimatur eius valor ad duas sexagenas, et aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per unum grossum; item emethones ex villis parochiae eiusdem nihil aliud solvunt plebano et ecclesiae, solum colendam de laneo per unum grossum, de dimidio vero laneo per dimidium grossum, et similiter hortulani, nec non denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit camerae apostolicae collectori singulis annis per decem scotos et unum grossum pro quittance.

65. SMOGORZOW*).

Taxata ad unum marcam argenti.

In eadem *Smogorzow* ecclesia parochialis, tituli *gloriosae virginis Mariae Visitationis, Annuntiationis* etc., de collatione laicorum haeredum in eadem *Smogorzow*, quam pronunc obtinet honorabilis *Hienorymus de Lublin* ¹⁾, actu presbyter, qui, prout ex antiquo, circa ipsam parochialem ecclesiam pro sui sustentatione et oneribus eiusdem ecclesiae adimplendis servat vicarium manuum et ministrum, quos salariat; ad quam ex antiquo iure parochiali sex villae, videlicet *Smogorzow*, *Zawada* ²⁾, *Gosdykow* ³⁾, *Stoczki* ⁴⁾, *Russynow* ⁵⁾ et *Crzeslawicze* ⁶⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et ipsius pro tempore plebanus in eadem villa et haereditate circa ecclesiam pro dote et fundo habet imprimis arcam satis latam et spatiosam et in ea curiam plebanalem, nec non allodium, hortum, et retro domum pratum ac penes eandem arcam dotis plebanalis scholam et penes scholam aliam arcam tabernalem, et in postico eiusdem hortum; item in alia parte eiusdem ecclesiae aliam arcam vicarialem et in eadem domunculam cum hortulo; item habet et agros, unum arvom agri *Suthy mosth* ⁷⁾, in latitudine citra vel ultra trium stadiorum, in longitudine vero citra vel ultra decem stadiorum protensionem habentem; item alium arvom dictum *Gory*, in longitudine duorum stadiorum, in latitudine vero citra vel ultra sex stadiorum se extendentem; item in tertio loco alium seu tertium arvulum agri, iacentem penes viam tendentem in *Gosdykow*, in longitudine unius stadii, in lati-

* *Smogorzew*, wieś szlachecka, gniazdo rodziny *Smogorzewskich* h. *Łodzia* (Niesiecki l. c. IV, 140), dziś w diecezji *sandomirskiej*, dekanacie i powiecie *opoczyńskim* położona, posiadała z szkodliwości zapewne tejże rodziny kościół parafialny już w początku wieku XV, jak to z powyższego opisu wnosić można. Na miejscu starożytnego kościoła drewnianego stanął w roku 1630 dzisiejszy murywany, który w roku 1710 został konsekrowany (Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 38).

¹⁾ Hieronim z Lublina, pleban. ²⁾ Zawada. ³⁾ Gozdziów. ⁴⁾ Stoczki. ⁵⁾ Rusinów, dziś w parafii *Nieznaniowice*. ⁶⁾ Krzesławice. ⁷⁾ Suty Most.

tudine vero duorum stadiorum citra vel ultra mensuram habentem; item habet pratum in capite agri praefati *Gory*; item habet in haereditate *Zawada* unum alium arvum agri, iacentem ante villam *Zawada* praefatam, versus *Smogorzow*, post viam, quae ducit in *Skrzyn*, in longitudine duorum, in latitudine vero ultra quatuor stadiorum protensionem habentem; item in eadem *Zawada* habet alias tres areas speciales, duas pro hortulanis et tertiam pro emethone, cum hortis ad easdem areas, hortulanos et emethonem spectantibus, prout et modo in eisdem areis hortulani duo, videlicet *Mathias Parzysz*, *Joannes Capul* et unus emetho *Stanislaus Schadula* sunt locati. Qui quidem emetho habet agros ad mensuram unius dimidii mansi, ex agris plebanalibus praedictis sibi emensuratos etiam cum prati parte; et similiter tabernator in praefata *Smogorzow* habet agros ex agris plebanalibus praedictis sibi, prout et emethoni, hinc inde per partem emensuratos. Qui quidem emetho de *Zawada* et tabernator de *Smogorzow* solvunt plebano singulis annis pro censu annuo per unum fertonem pecuniarum et laborat unusquisque eorum unum diem in septimana quemlibet laborem, et ultra laborem septimanalem laborat unusquisque eorum pro adiutorio, alias *pomocz*, unam diem metendo aestivalia, et aliam hiemalia frumenta; hortulani vero nihil solvunt, solum laborant unusquisque eorum unum diem in septimana pedester; item habet et piscinam iacentem post villam *Smogorzow*, versus villam *Orzeslawicze* superius quam piscina domini haeredis, quae modo facit deserta, et habet libertatem ponere aggerem in altum et inundare in latitudine et longitudine quanto magis potest; habet et decimas.

Smogorzow, villa eadem, in qua parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae, nec non hortulanarum et tabernarum ac molendini eiusdem villae, proveniens spectat pertinetque ad eandem parochialem in *Smogorzow*, et percipiunt eam, quoad praedium, plebanus, quod vero ad hortulanas, vicarius, necnon quoad tabernas et molendini agros minister, et aestimatur totius valor ad quinque marcas, et aliquando minus.

Zawada, villa sub eadem parochiali; decima manipularis post omnes et singulas totius villae eiusdem araturas proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Smogorzow*, et valor eius aestimatur ad tres marcas et aliquando magis; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Gosdzikow, villa eiusdem parochiae in *Smogorzow*; decima manipularis ex omnibus et singulis agris praedialibus et hortulanorum proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Smogorzow*, et eius valor aestimatur ad duas sexagenas et aliquando magis vel minus.

Russynow, villa sub eadem parochiali in *Smogorzow*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiales proveniens spectat ad praefatam parochialem et plebanum in *Smogorzow*, et aestimatur eius valor ad dimidiam marcam et aliquando minus, quia solent colere agros emethonales desertos, quae alibi cedit.

Orzeslawicze, villa eiusdem parochiae; decima manipularis post certos agros unius campi proveniens spectat ad eandem parochialem in *Smogorzow*, et percipit eam vicarius, cuius valor aestimatur ad aliquot grossos; item emethones ex villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt plebano et eius ecclesiae, solum colendam de laneo per unum grossum, et similiter hortulani, nec non denarium *sancti Petri*

a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis per duos scotos et unum grossum pro quitantia.

66. GOWORZYCZOW*).

Taxata ad duas marcas argenti.

In eodem *Goworzyczow*, oppido, ecclesia parochialis murata, tituli *S. Petri* et *S. Floriani*, de collatione laicorum haeredum in eadem *Goworzyczow*, quam pronunc obtinet honorabilis *Albertus Gwyazdowsky*¹⁾, clericus in minoribus, qui, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam pro sui sustentatione et ecclesiae oneribus adimplendis servat duos manuales vicarios et ministrum, quos salariat certis decimis; ad quam iure parochiali ex antiquo praefatum oppidum *Goworzyczow* et quindecim villae, videlicet *Wola Nosowa*²⁾, *Brzesnyca*³⁾, *Comasschicze*⁴⁾, *Mylakow*⁵⁾, *Gyeczow*⁶⁾, *Kupymyerz*⁷⁾, *Corytkow*⁸⁾, *Bernow*⁹⁾, *Skrzyschow*¹⁰⁾, *Gyeczow*¹¹⁾, *Sydelcz*¹²⁾, *Carvicze*¹³⁾, *Mroczkow*¹⁴⁾, *Craskow*¹⁵⁾, necnon minera *Comasska*¹⁶⁾ et *Paruchy*¹⁷⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus in haereditate oppidi eiusdem et circa oppidum ac dictam parochialem ecclesiam pro dote et fundo imprimis habet aream, satis latam et spatiosam, et in eadem curia plebanalis cum hortis tribus, pomerio, allodio, necnon aliae speciales areae vicariales et tres oppidanorum etiam cum hortis ad easdem areas spectantibus. Qui oppidani de eorum domibus, areis et hortis, duo videlicet pro censu annuo solvunt per octo grossos, tertius vero ex eo, quod habet pratum ex pratis plebanalibus, solvit pro annuo censu unum fertonem; item circa eandem aream alias in postico et inferius piscinae domini haeredis habet duas piscinulas satis competentes; item aliam specialem aream pro schola cum horto ex opposito curiae plebanalis et vicariorum, cimiterio contiguam; item habet etiam specialem arvum seu campum agrorum cum prato, eisdem agris seu arvo

* *Gowarczów*, miasto szlacheckie w dyecezyi *sandomirskiej*, w dekanacie i powiecie *końskim* własność rodziny *Gowarczowskich*, a w wieku XVI *Rozrażewskich* (*Paprocki*, *Herby* str. 238), z kościołem parafialnym zapewne przez *Gawarczowskich* fundowanym i jak z powyższego opisu wnosić można, już w początku wieku XV istniejącym, który pierwsiastkowo wystawiony z drzewa, w końcu tegoż wieku odbudowany z cegły palonej, w roku 1776 po gruntownej restauracji został konsekrowany (*Rubryc. dyec. sandom.* z r. 1877 str. 45). Oprócz kościoła parafialnego ma *Gowarczów* kaplicę publiczną pod wozwaniem *ś. Rocha*. *Długosz* w opisie przebud kollegiaty *sandomirskiej* po kilkakrotnie wspomina kościół *gowarczowski*, wyliczając dziesięciny i inne daniny z wsi do tegoż kościoła należących tymże prebendem przypadających (*Liber Beneficior.* I, 334. 335. 338. 339. 359. 365. 366. 370. 371. 376. 377).

¹⁾ *Wojciech Gniazdowski*, pleban. ²⁾ *Wola Nosowa*, dziś w parafii *Końskie*. ³⁾ *Brzeźnica*. ⁴⁾ *Komaszyce*. ⁵⁾ *Michałów*. ⁶⁾ *Jeźów*, dziś w parafii *Końskie*. ⁷⁾ *Kupimierz*. ⁸⁾ *Korytków*, wieś i kopalnia rudy żelaznej. ⁹⁾ *Bernów*. ¹⁰⁾ *Skrzyszów*. ¹¹⁾ *Gielzów*. ¹²⁾ *Solec*. ¹³⁾ *Karwice*, jedyna osada tego nazwiska w parafii *Opoczno*. ¹⁴⁾ *Mroczków* w parafii *Odróż*. ¹⁵⁾ *Kraszków*, dziś w parafii nie znany. ¹⁶⁾ *Komaszyce*. ¹⁷⁾ *Paruchy* dziś w parafii *Końskie*. Później przybyły osady: *Buk*, *Kolonia Szczerbacka*, *Kurzacze*, *Kwasieborzyn*, *Lipicze*, *Ludwinów*, *Morzynów*, *Poniatów*, *Poniatówek*, *Poprężniki*, *Przędzew*, *Praga*, *Rogowiec*, *Ruda*, *Skrzyszów*, *Stare Pole*, *Szczurek*, *Teklinów*, *Wolga Poduchowna*.

adiacentibus, necnon borram etiam eisdem prato et arvo, dicto *plebanya nywa*, adiacentem, quamvis haeredes negligentia et absentia plebani se de facto ad eandem borram plebanalem occupandam intronmittunt et sibi appropriant. Qui quidem arvus agri cum prato et borra sibi ipsis contigua, quoad arvum incipiunt a gurgite, dicto *Rzansawa*¹⁾, et a via, quae ducit in *Opczno* usque ad molendinum, dictum *Polny mlyn*²⁾, et a dicto molendino usque ad piscinam, quae dicitur *Borowy staw*, continue cum dicto prato et borra protenduntur et situantur; item in haereditate villae *Mylakow* habet etiam speciales tres arvos seu mansos agrorum in diversis locis, quamvis in uno campo iacent et habent in se, videlicet unus arvus sive mansos latitudinem citra vel ultra viginti et quatuor sulcorum, in longitudine vero tria stadia, alter vero in latitudine aequalem mensuram habet, in longitudine vero duorum stadiorum protensionem; tertius autem arvus dimidiam mensuram latitudinis respectu priorum, longitudinis vero trium stadiorum mensuram obtinet, et nullum pratum pertinet ad eosdem agros; item habet in villa et haereditate *Corythkow* unum alium specialem campum agrorum, qui campus incipit a via *Scryssowska* tendente in *Bernow* et a limitibus eiusdem villae *Corythkow*, et extenditur usque ad limites *Bernowskye*, alias *smug Bernowsky*; item in villa *Bernow* et eiusdem haereditate habet speciales duas areas emethonales cum hortis, necnon duos mansos sive laneos agrorum hinc inde per partes iacentium, etiam cum pratis ad eosdem agros et areas spectantibus, in quibus aliquando fuerunt duo emethones per plebanos locati, modo tamen sunt deserti, sed per alios emethones ex eadem villa *Bernow* arendantur sive conducuntur; item habet in eadem haereditate unam piscinam seu situm piscinae modo desertum; et solvit ille, qui locat eosdem agros, ex arenda dimidiam marcam.

Goworzyczow oppidum, in quo praefata parochialis; decima manipularis post omnes et singulos agros totius oppidi, etiam praediales sive curiae, proveniens spectat ad eandem parochialem ecclesiam et plebanum in eadem *Goworzyczow*, cuius valor aestimatur ad duodecim marcas et aliquando magis; non solvunt decimam canapi, sed conducunt.

Brzesnyca, villa sub eadem parochiali in *Goworzyczow*; decima manipularis de agris omnibus et singulis totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Goworzyczow*, et eius valor aestimatur ad tres marcas; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Comasschieze, villa sub eadem parochiali; decima manipularis post omnes et singulas eiusdem villae araturas proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Goworzyczow*, et eius valor aestimatur ad tres marcas; et solvunt etiam decimam canapi de laneo per duos grossos.

Carvicze, villa eiusdem parochiae; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae proveniens spectat ad praefatam parochialem et plebanum in *Goworzyczow*, cuius valor aestimatur ad unam sexagenam et aliquando magis vel minus.

Gyeczow et *Mylakow*, villae eiusdem parochiae in *Goworzyczow*; decimae manipulares post omnes et singulos agros dictarum villarum provenientes spectant et

pertinent ad eandem parochialem et plebanum in *Goworzyczow*, et aestimatur ipsarum valor ad duas sexagenas et aliquando magis vel minus; non solvunt decimam canapi, sed conducunt in horreum plebanalem in *Goworzyczow*.

Cupymyerz, villa sub eadem parochiali in *Goworzyczow*; decima manipularis ex agris praedialibus, in quibus locati sunt quatuor emethones, necnon molendinatoris proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Goworzyczow*, et aestimatur eius valor ad dimidiam sexagenam; et solvunt decimam canapi duos grossos, de aliis agris emethonalibus decima, nescitur quo iure, recipitur pro episcopo *Wladislaviensi* pro hac vice.

Corithkow, villa eiusdem parochiae; decima manipularis ex agris praedialibus et molendinatoris proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in eadem *Goworzyczow*, cuius valor aestimatur ad unum fertonem et aliquando magis vel minus.

Cuchary, villa sub parochiali in *Stobnyca*¹⁾, diocesis *Cracoviensis*, decima tamen manipularis post omnes et singulos (agros) praediales sive curiarum proveniens spectat ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Goworzyczow*, cuius valor aestimatur ad unam marcam, vel aliquando minus.

Gyeczow, villa eiusdem parochiae; decima manipularis de certis agris, videlicet de arvo tabernae et de manso *Czolek* ac de alio arvo, quem colit curia, penes granities *Curaskow* et arvo *Parzygel*, penes eundem arvum, quem colit curia, proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Goworzyczow*, et aestimatur eius valor ad sedecim grossos.

Nossowa Wola, villa sub eadem parochiali in *Goworzyczow*; decima manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem in *Goworzyczow* et percipiunt eam vicarii, cuius valor aestimatur ad duas marcas et aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Bernow, villa sub eadem parochiali; decima manipularis post omnes agros praediales sive curiae proveniens spectat ad eandem parochialem in *Goworzyczow*, et aestimatur eius valor ad tres fertones et aliquando magis vel minus.

Mroczkow, villa sub eadem parochiali in *Goworzyczow*; decima manipularis ex agris praedialibus, in quibus locati sunt duo emethones et duo hortulani, proveniens spectat ad eandem parochialem in *Goworzyczow*, et percipiunt eam vicarii et valor eius aestimatur ad unam marcam; et solvunt decimam canapi emethones per unum grossum et hortulani per dimidium grossum.

Syedlecz, villa eiusdem parochiae; decima manipularis post omnes araturas praediales proveniens spectat etiam ad eandem parochialem in *Goworzyczow*, et percipiunt eam vicarii, cuius valor aestimatur ad duas marcas.

Crasskow, villa sub eadem parochiali in *Goworzyczow*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales proveniens spectat ad eandem parochialem in *Goworzyczow*, et percipit eam minister, et aestimatur eius valor ad viginti grossos et aliquando magis vel minus.

Rathoschajn, villa sub parochiali in *Bukovno*; decima tamen manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae proveniens spectat ad parochialem in *Goworzyczow*, et eius valor aestimatur ad tres marcas, et percipit eam minister.

¹⁾ *Rzansawa*. ²⁾ *Polny mlyn*.

¹⁾ *Stobnica*.

Item oppidani in eodem oppido *Goworzyczow* et emethones ex villis totius eiusdem parochiae nihil aliud solvunt ecclesiae et plebano, solum colendam praefati oppidani de qualibet domo per unum grossum, inquilini vero per dimidium grossum; emethones autem de laneo per unum grossum et de dimidio laneo per dimidium grossum, et similiter hortulani; molendinatores etiam per unum grossum, nec non denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collector camerae apostolicae singulis annis per novem scotos et unum grossum a quittance.

67. ODROWANSZ. *)

Taxata ad tres marcas argenti.

In eadem *Odrowansz* ecclesia parochialis murata, tituli *S. Catharinae virginis et martyris*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Odrowansz*, quam pronunc obtinet honorabilis et nobilis *Joannes de Bosthow* ¹⁾, actu presbyter, qui pro sui sustentatione et ecclesiae oneribus adimplendis circa ipsam ecclesiam, prout ex antiquo, servat vicarium manualement et ministrum, quos salariat, vicarium certa decima et ministrum una sexagena pecuniarum; ad quam iure parochiali ex antiquo septem villae, videlicet praefata *Odrowansz* ²⁾, *Parva Odrowansz* ³⁾, *Gossan* ⁴⁾, *Nyeklan maior* ⁵⁾, *Nyeklan minor* ⁶⁾, *Wola plebanalis* ⁷⁾, et *Blyszyn* ⁸⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus in eadem villa et haereditate circa ipsam ecclesiam pro dote et fundo habet imprimis cimiterio contiguam versus plagam meridionalem aream pro curia satis latam et spatiosam, et in ea curiam cum allodio, hortis et pomeriis, etiam ultra ecclesiam in orientalem plagam se extendentem; item aream vicariam in villa penes hortum plebanalem, insuper aream scholae in alia parte ecclesiae versus aquilonem; habet insuper unam aliam aream cum horto pro taberna sive hortulania et in ea hortulanum, qui nihil

*) *Odrowąz*, wieś, dawniej miasto szlacheckie w dyecezyi *sandomirskiej*, dekanacie i powiecie *końskim*, gniazdo jednej z najdawniejszych rodzin polskich *Odrowązów*, z starożytnym kościołem parafialnym muryowanym, prawdopodobnie już w XIII wieku fundowanym. Przywilejem z dnia 20 grudnia roku 1611 *Zygmunt III*, pozwolił ówczesnej dziedzicze, *Annie z Stemberku Kosteczance*, wdowie po *Aleksandrze* książęciu *Ostrogskim*, wojewodzie *wolińskim*, zamienić wieś *Odrowąz*, od której tyłu znakomitych mężów swe nazwiska wywodzi, na miasto i obdarzył je prawem niemieckiem (*Baliński* l. c. II, 420. 421). Oprócz kościoła rzeczonyego dotąd dobrze utrzymanego znajdują się w parafii: kościół filialny w wsi *Blizyn* pod wezwaniem *ś. Zofii*, a we wsi *Mroczkowie* kaplica publiczna *ś. Rozalii*, naroszenie w samym *Odrowązu* także kaplica pod tyt. *ś. Rocha* (*Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 45. 46*).

¹⁾ *Jan z Bostowa* (wieś w powiecie *ilżeckim*), pleban. ²⁾ *Odrowąz*. ³⁾ *Odrowązek*. ⁴⁾ *Gosań*. ⁵⁾ *Nieklań Wielki*, dziś z osobnym kościołem parafialnym, w roku 1836 z cegły palonej odbudowanym i w roku 1846 pod tyt. *ś. Wawrzyńca* konsekrowanym. ⁶⁾ *Nieklań Mały*. ⁷⁾ *Wólka Plebańska*. ⁸⁾ *Blizyn* i *Blizinek*. Później przybyły osady: *Blaszków*, *Bugaj*, *Drozdów*, *Gołysa*, *Górka*, *Gostków*, *Grabowiec*, *Gustawów*, *Hucisko*, *Kamionka*, *Kapturów Bliziński*, *Kapturów Mroczkowski*, *Kopytków*, *Lelików*, *Luta*, *Mroczków*, *Mrawka*, *Nieborów*, *Nówki*, *Pardołów*, *Placzków*, *Sarbin*, *Sobczyk*, *Stapporków*, *Świerczów*, *Ubyzów*, *Włochów*, *Wójtyńców*, *Wółów*, *Wysokiń*, *Zbrojów*.

aliud facit neque laborat, solum solvit unum fertonem per annum; insuper habet et unum arvom sive laneum agri iacentem post dictam arcam et situm dotis curiae plebanalis, in latitudine ad instar totius areae praedictae versus silvam se extendentem, et in fine agrorum prata, nec non et silvam post prata praedicta ad limites; item in eis pratis piscinulam habet.

Wola, villa sub eadem parochiali, in qua sunt pronunc quatuor areae possessionatae et quinta deserta, et in eis emethones habentes agros, unusquisque ad existimationem per dimidium laneum, necnon et prata, hortos ad unamquamque aream spectantes. Quae quidem villa cum omni iure, dominio et proprietate, necnon pratis, agris, silvis, tribus piscinis, pronunc factis et faciendis, mellificiis spectat pertinetque pleno iure ad eandem parochialem et plebanum in praefata *Odrowansz*. Qui quidem emethones quatuor pro censu annuo solvunt plebano pro tempore existenti omni anno per unum fertonem, et quintus, qui parum habet de agris, solvit tres grossos pro censu annuo, et sex pullos; necnon praefati quatuor omni septimana laborant quemlibet laborem per unam diem, dictus etiam quintus laborat in septimana diem, sed pedester; item non faciunt aliquas *podwodas*, nisi pro die septimana; neque plebanus habet aliqua prata in eadem *Wola* aut agros, solum piscinas tres; decima etiam manipularis post omnes et singulos agros totius eiusdem villae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Odrowansz*, et eius valor aestimatur ad unam marcam; et solvunt decimam canapi per unum grossum, et quintus nihil solvit de decima canapi.

Odrowansz, villa, in qua parochialis praedicta; decima manipularis post omnes et singulas araturas totius villae proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem et plebanum in *Odrowansz*, cuius valor aestimatur ad tres marcas et aliquando minus; et solvunt decimam canapi de laneo per unum grossum, quia solum frumenta aestivalia seminant.

Odrowanzek, villa sub eadem parochiali in *Odrowansz*; decima etiam manipularis ex omnibus et singulis agris totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Odrowansz*, et valor eius aestimatur ad tres marcas et aliquando minus; et solvunt decimam de laneo per sex grossos, fitque unus fertonem.

Blyszyn, villa sub eadem parochiali in *Odrowansz*; decima etiam manipularis ex omnibus et singulis agris totius villae, etiam mineratoris, proveniens spectat et pertinet ad praefatam parochialem et plebanum in *Odrowansz*, et valor eius aestimatur ad duas sexagenas et aliquando minus; et solvunt decimam canapi per unum grossum et tabernator dimidium grossum.

Nyeklan minor, villa sub eadem parochiali in *Odrowansz*; decima manipularis post omnes et singulas araturas totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem in *Odrowansz*, et percipit eam vicarius in eadem *Odrowansz*, et eius valor aestimatur ad tres marcas; et solvunt decimam canapi de laneo per unum grossum.

Crayow, villa sub parochiali in *magna Skrzyn*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem in *Odrowansz*, et eius valor aestimatur ad sex marcas et aliquando minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Wystka, villa sub eadem parochiali in *magna Skrzyn*, decima tamen manipularis ex omnibus et singulis agris emethonalibus proveniens spectat pertinetque ad

parochialem ecclesiam et plebanum in *Odrawansz*, cuius valor aestimatur ad quinque marcas et aliquando quatuor; et solvunt decimam canapi de laneo.

Gosdzycow, villa sub parochiali in *Smogorzow* decima tamen manipularis post omnes et singulas araturas emethonales proveniens spectat pertinetque ad parochialem et plebanum in *Odrawansz*, cuius valor aestimatur ad quatuor marcas; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Item emethones ex villis parochialis praedictae ecclesiae praefatae et eius plebano nihil aliud solvunt, solum colendam de quolibet laneo per unum grossum, alias de qualibet domo praeter *utramque Nyeklan*, quae propter negligentiam vicarii solvit per dimidium grossum, necnon denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis duos scotos cum medio et sextum grossum pro quittance.

*Rogow*¹⁾, villa sub parochiali in *Conskeye*; decima manipularis de campo, dicto *Trzemesnyk*, proveniens spectat ad dictam parochialem et plebanum in *Odrawansz*, cuius valor aestimatur ad unum fertorem et aliquando magis; non solvunt decimam canapi.

*Bambnow*²⁾, villa sub eadem parochiali in *Conskeye*; decima tamen manipularis ex campis, dictis *dambrowky*, proveniens spectat etiam ad parochialem et plebanum in *Odrawansz*; cuius valor aestimatur aliquando ad quatuor grossos.

*Nyesvyyen*³⁾, villa sub parochiali in *Conskeye*; decima manipularis post certos arvos proveniens spectat ad eandem parochialem in *Odrawansz* et eius plebanum, eiusque valor aestimatur ad aliquot grossos, octo vel decem.

68. CONSKYE.*)

Taxata una cum scholasteria ad septem marcas argenti.

In eadem *Conskeye* ecclesia parochialis murata de quadro lapide, tituli *S. Alberti* et *Nicolai*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Conskeye*, quam obtinet

*) *Końskie*, miasto powiatowe nad *Końską Wodą* w dycezyi *sandomirskiej*, siedziba znakomitej i możnej familii *Odrawczyków*, która się już w XII wieku pisała *comites de Końskie*, ma kościół parafialny należący do najstarszych w Polsce, jeżeli wiarę dać można napisowi na kamieniu wypukłemi głoskami gockimi ponad bocznemi drzwiami umieszczonemu: *Ecclesia Sancti Nicolai de novo restaurata A. D. 1120* (Baliński, *Starożytna Polska* t. II, str. 413. 414). Według miejscowego podania i tego napisu kościół obecny miał być w roku 1120 na miejscu dawnego kościoła wzniesiony. Tymczasem sprzeciwia się temu odnowienie na prośby miejscowego proboszcza erekcyi kościoła przez arcybiskupa *Zbigniewa Oleśnickiego* w roku 1492, w której wyraźnie uczyniona jest wzmianka, że kościół wystawiony został przez *Iwonę Odrawczyka*, biskupa *krakowskiego*, co też *Długosz* podaje (*Liber Benefic. I*, 345). Ponieważ, jak wiadomo, tenże biskup zarządzał dycezyą *krakowską* od roku 1219 do 1229, przeto prawdopodobną jest rzeczą, że dzisiejszy kościół jest dziełem wieku XIII, a kamień z napisem wyżej wspomnianym z dawnego kościoła wzięty nad drzwiami jego został umieszczony. Kościół ten pod względem sztuki nie odznacza się swą powierzchownością. Wystawiony z ciosowego kamienia w kąty prosto gładko obrabianego, pokryty jest gontami, a na końcu dachu ponad główną nawę wznosi się mała sygnatura. Wewnątrz nie jest sklepienionym, tylko ma sufit drewniany, będący dziełem nowszych

pro hac vice honorabilis et nobilis *Stanislaus de Byegosschowa wola*¹⁾, actu presbyter, qui pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae eiusdem adimplendis circa ipsam ecclesiam, prout ex antiquo, servat duos vicarios manuales et salariat, ministrum vero scholasticus; ad quam iure parochiali ex antiquo tredecim villae, videlicet praefata *Conskeye*, *Sokolow*²⁾, *Dzybaltow*³⁾, *Brod*⁴⁾, *Cazanow*⁵⁾, *Syrosławicze*⁶⁾, *Pomorzany*⁷⁾, *Modliszewicze*⁸⁾, *Proczwyn*⁹⁾, *minor Bambnow*¹⁰⁾, *maior Bambnow*¹¹⁾, *Nyesvyyenye*¹²⁾, *Rogow*¹³⁾, necnon tres minerae, *Czarna*¹⁴⁾ et *Błotnycza*¹⁵⁾ duplex spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius plebanus pro tempore existens in eadem villa et haereditate ex opposito ecclesiae ad partem meridionalem pro dote et fundo ac in possessione habet imprimis pro curia plebanali, allodio, horto, necnon domunculis vicarialibus unam aream satis latam et spatiosam, necnon in duobus duntaxat campis duos laneos agri, unum videlicet in uno campo, et unum in alio, unum videlicet immediate post dictam curiam plebanalem, in latitudine citra vel ultra viginti et quatuor undique sulcorum, et protendentem se a dicta area curiae usque ad limites alterius haereditatis, alterum vero iacentem in campo versus orientem in sorte haereditatis domini *Thobiae*, iacentem inter agros emethonales, videlicet *Nicolaum Martinka* et *Nicolaum Myge*, eiusdem latitudinis, sicuti primus, in longitudine vero citra vel ultra novem stadiorum; nec non unum alium arvom agri, iacentem penes agros praediales domini *Thobiae* dictum *Skalka*, latitudinem suam extendentem citra vel ultra ad sex stadia, longitudinem vero ad duo; item habet et pratum, dictum *Lawky*¹⁶⁾, cundo de *Conskeye* in *Rogow*; item habet unam piscinam iacentem post lancum, se a curia plebanali protendentem, quae dicitur *Morthky*.

*Cornycza*¹⁷⁾, villa sub eadem parochiali in *Conskeye*, in qua sunt tres lanei agrorum in toto emethonales, duo cum dimidio duntaxat pro hac vice possessionati et dimidius desertus, quae cum omni iure, dominio et proprietate, necnon campis agris, pratis, pascuis, piscinis, fluviis, fluminibus, necnon borris, silvis ad dictam villam et eius haereditatem quomodolibet spectantibus, pleno iure spectat, pertinet

czasów. W ołtarzach znajdują się piękne obrazy, pomiędzy niemi dwa malowane przez *Szymona Czechowicza*. Pomiedzy pomnikami dwa szczególnie odznaczają się pod względem sztuki: *Hieronima Konieckiego* z roku 1564, przedstawiający rycerza w zbroi i *Jana Małachowskiego*, kanclerza w. koronnego, zmarłego w r. 1762 (*Tygodn. illustr. warsz. t. I seryi II, str. 32*). W drugiej połowie wieku XV byli dziedzicami w *Końskich*, *Krzyszlaw* i *Tobiasz Odrawczyowie* (*Długosz, Liber Beneficior. I, 345*).

We wsi *Kazanowie* do parafii należącej jest kościół filialny pod tyt. *Zwiastowania N. M. P.* aż do roku 1864 klasztor *OO. Minorytów de observantia*, a w tym roku po zniesieniu klasztoru na filialny zamieniony. Fundował go w roku 1623 dziedzic miejscowy *Hieronim Kazanowski* wraz z klasztorem z cegły palonej, a w roku 1769 konsekrował go *Ignacy Kozierowski*, biskup *adrateński*, kanonik *gnieźnieński* i proboszcz kanoników regularnych w *Mstowie*. Oprócz tych dwóch kościołów znajdują się w parafii dwie kaplice: jedna w *Końskich* na cmentarzu grzebalnym pod tyt. *ś. Anny*, druga pod wezwaniem *N. Maryi P.* we wsi *Czarna* (*Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 44*).

¹⁾ *Stanisław z Biegoszowej Woli* (miejscowość nieodgadniona), pleban. ²⁾ *Sokolów*. ³⁾ *Dzybaltów*. ⁴⁾ *Brody*. ⁵⁾ *Kazanów*. ⁶⁾ *Sierosławicze*. ⁷⁾ *Pomorzany*. ⁸⁾ *Modliszewice*. ⁹⁾ *Proczwin*. ¹⁰⁾ *Bębnow Wielki*. ¹¹⁾ *Bębnow Mały*. ¹²⁾ *Nieświn*. ¹³⁾ *Rogów*. ¹⁴⁾ *Czarna*. ¹⁵⁾ *Błotnica*. ¹⁶⁾ *Ławki*. ¹⁷⁾ *Kornica*. Przybyły później osady: *Barycz, Bawaryja, Bedlenko, Browary, Chełp, Czerwony Most, Czysta, Dorobek, Drużarnia, Duraczów, Fidór, Gołofej, Górny Młyn, Grauch, Grzybów, Janów, Jeźów, Koczwarra, Kościeliska, Kozia Wola, Mała Sielpnia, Młynek Nieświński, Młyny Dziebaltowskie, Nałęczów, Paruchy, Piła, Pomyków, Proczwin, Stara Kuźnica, Wincentów, Witków*.

ex antiquo ad eandem parochialem et plebanum in *Conskeye*; in qua non sunt aliqui alii agri praediales pro plebano, solum unum pratum, dictum *Zymna woda*, per modernum praefatum plebanum extirpatum; necnon piscina una, dicta *Czystha* et cum *Spacznicza* propter prata emethonum domini *Thobiae* non potest poni piscina; et solvunt emethones, in dimidiis laneis locati, de eadem villa omni anno plebano pro censu per unum fertonem et laborant duo in septimana unam diem quemlibet laborem; et quia dicta haereditas oppressa est per circumcirca vicinos haeredes et ademptae sunt partes aliquae eiusdem haereditatis, idcirco emethones eiusdem haereditatis plebanales coguntur et astringuntur ratione pascuorum laborare cisdem adiacentibus haeredibus; decima etiam manipularis post omnes et singulos agros eiusdem villae proveniens spectat ad eandem ecclesiam et plebanum, et aestimatur eius valor ad unam sexagenam; et solvunt decimam canapi per unum grossum.

Mydzyeza, villa sub parochiali *Radoszicze*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros totius villae eiusdem, etiam praediales seu curiarum proveniens spectat ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Conskeye*, cuius valor aestimatur ad duas marcas et aliquando minus; et solvunt decimam canapi per unum grossum.

Sokolow cum *Dzybaltow*, duae villae, sed unum praedium sub parochiali in *Conskeye*; decima manipularis post omnes et singulos agros eiusdem praedii, qui pro hac vice divisus est (sic) in duas partes, proveniens vicibus alternatis spectat pertinere ex antiquo ad praefatam parochialem et plebanum in *Conskeye* pro una vice, sive anno, et pro alia vice ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Andrzejow*¹⁾, et habet optionem ecclesiae praefatae parochialis et eius plebanus in *Conskeye* decimam omni anno percipere, et ratione decimae ecclesiae parochialis et eius plebano in *Andrzejow* pro illius vicibus unam cum dimidia marcam solvere.

Syrosławicze, villa sub parochiali in *Conskeye*; decima manipularis ex agris omnibus et singulis praedialibus etiam duobus arvis, quos colunt emethones, proveniens spectat ad praefatam parochialem et plebanum in *Conskeye*, cuius valor aestimatur ad dimidiam marcam.

Modliszvicze, villa eiusdem parochiae in *Conskeye*, decima etiam manipularis post omnes araturas curiae sive praediales proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Conskeye*, et aestimatur eius valor ad unam marcam.

Pomorzany, villa sub eadem parochiali in *Conskeye*, decima etiam manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat ad praefatam parochialem et plebanum in *Conskeye*, cuius valor aestimatur ad duas marcas, et aliquando magis.

*Czyrmino*²⁾, villa et ibidem parochialis ecclesia, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat pertinere ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Conskeye*, cuius valor aestimatur ad sex marcas; et solvunt decimam canapi de laneo per unum grossum.

Cazanow, villa sub eadem parochiali in *Conskeye*; decima etiam manipularis de certis agris praedialibus proveniens spectat ad eandem parochialem in *Conskeye*, et percipiunt eam vicarii, cuius valor aestimatur ad unum fertonem.

Proczwyn, villa sub eadem parochiali in *Conskeye*; decima etiam manipularis post omnes et singulos agros eiusdem totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem in *Conskeye*, et percipiunt eam vicarii in valore, quae aestimatur ad unam marcam et aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi per dimidium grossum.

*Trzemesna*¹⁾, villa sub parochiali in *Bedlno*, decima tamen manipularis de certis agris proveniens spectat ad ecclesiam parochialem in *Conskeye* et percipiunt eam etiam vicarii, et eius valor aestimatur ad viginti grossos; de aliis autem agris provenit mensae archiepiscopali.

*Sworzycze*²⁾, villa sub eadem parochiali in *Bedlno*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat ad ecclesiam parochialem in *Conskeye*, et percipiunt eam vicarii, et eius valor aestimatur ad unam cum dimidia marcam et aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per unum grossum.

*Soczewki*³⁾, villa sub praefata parochiali in *Bedlno*, decima tamen manipularis de agris omnibus et singulis eiusdem villae totius proveniens spectat pertinere ad ecclesiam parochialem in *Conskeye*, et percipiunt eam in ibidem vicarii, cuius valor aestimatur ad novem fertones et aliquando ad tres marcas; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Item emethones ex villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt ecclesiae et eius plebano, solum colendam de laneo per unum grossum et de dimidio per dimidium grossum, et similiter hortulani, necnon denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis per novem scotos, et unum alium grossum pro quittantia.

SCHOLASTERIA⁴⁾. In eadem parochiali habetur scholasteria, et dicitur ex proventibus eiusdem parochialis fundata et dotata, de collatione etiam haeredum in eadem *Conskeye*. Qui (sic) pro suis oneribus tenetur obligaturque singulis septimanis in eadem ecclesia tres missas, unam de *beata Virgine*, „*Salve sancta parens*,” aliam pro peccatis, et tertiam pro defunctis per se vel per alium explere, necnon de ministro providere et illum salariare, prout et salariat, prout potest. Quam pronunc obtinet honorabilis et nobilis *Andreas*, haeres de eadem *Conskeye*, actu presbyter, prout requiritur; nec non et vinum pro ministeriis et ministris eiusdem ecclesiae propriis impensis etiam tenetur et obligatur emere et singulis temporibus ordinare. Quae quidem scholasteria et eius pro tempore scholasticus in eadem villa et haereditate pro dote et fundo habet imprimis penes aream plebanalem pro curia seu domo aream cum horto et in eadem curiam et allodium, et pro schola aliam aream cimiterio contiguam; item habet unum laneum agri, penes laneum plebanalem iacentem, et alium arvom agri, dictum *Levnyn*⁵⁾, in eodem campo iacentem, nec non et pratum in parte domini *Thobiae*, in superiori parte piscinae praefati domini *Thobiae*, dicta *Dischov*, iacens; item aliud pratum in haereditate *Dzybalthow*, dictum *Poswyathna*, inter villam praefatam *Dzybalthow* et vadum iacens, de quo

¹⁾ *Strzemeszna*, ²⁾ *Sworzycze*, ³⁾ *Soczówki*, wsie należące do parafii *Bedlno*, w dekanacie i powiecie *opoczyńskim*, diecezji *sandomirskiej*. ⁴⁾ Na boku dopisek współczesny: *Tawata cum parochiali ut supra*. ⁵⁾ *Lewnin*.

¹⁾ *Andrzejów (Jędrzejów)* w diecezji *kielecko-krakowskiej*. ²⁾ *Czermino*.

colligi solet unus bonus currus feni; item partem borrae circa paludem, dictum *dobry wyerzch*, et limites domini *Thobiae*, necnon *Bambnow* iacentem cum mellificiis; item decimas.

Conskye, villa eadem, in qua parochialis; decima etiam manipularis post omnes et singulas araturas agrorum praedialium sive curiarum proveniens spectat pertinetque ad praefatam parochialem et eius scholasticum in *Conskye*, et aestimatur eius valor aliquando ad septem marcas et aliquando minus.

Nyesvye, villa sub eadem parochiali in *Conskye*; decima etiam manipularis post omnes et singulos agros totius villae, demptis aliquibus agris, de quibus decima provenit ecclesiae et plebano in *Odrowansz*, proveniens spectat pertinetque ad eandem parochialem et eius scholasticum in *Conskye*, cuius valor aestimatur ad quinque marcas et aliquando minus, et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Rogow, villa sub eadem parochiali in *Conskye*; decima etiam manipularis de certis agris eiusdem villae emethonalibus proveniens spectat ad eandem parochialem et scholasticum in *Conskye*, et aestimatur et eius valor ad quinque marcas et aliquando magis; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos; de aliis autem agris hinc inde decima manipularis cedit in *Odrowansz* et ad *Sandomiriam*.

Bambnow parva, villa eiusdem parochialis; decima etiam manipularis post agros praediales sive curiae proveniens spectat ad ecclesiam parochialem et eius scholasticum in *Conskye*, cuius valor aestimatur ad dimidiam marcam et aliquando magis.

69. BEDLNO.*)

Tavata ad unam marcam argenti.

In eadem *Bedlno*, villa, ecclesia parochialis murata, tituli *S. Annae*, de collatione laicorum haeredum in eadem *Bedlno* et *Sworzycze*¹⁾, quam nunc obtinet honorabilis *Stanislaus*, actu presbyter de *Zarnow*²⁾, qui, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam pro sui sustentatione et ecclesiae oneribus adimplendis servat vicarium manualementem et ministrum et salariat vicarium certa manipulari decima et ministrum una marca, ad quam iure parochiali ex antiquo undecim villae, videlicet praefata

*) *Bedlno*, wieś szlachecka należąca dziś do diecezji sandomirskiej, dekanatu i powiatu opoczyńskiego, gniazdo rodziny *Bedleńskich* h. *Wienicawa*, do której należał *Mikołaj Bedleński*, scholastyk krakowski i kanonik *gnieźnieński*, mąż wielkiej zacności, nauki i pobożności (Paprocki l. c. str. 535), zawdzięcza założenie i uposażenie kościoła parafialnego niezawodnie tejże rodzinie przynajmniej już w początku wieku XV, jak to z powyższego opisu i założonej przez tamtejszego plebana *Stanisława Karwath* apelacji od wyroku officjały *gnieźnieńskiego* do arcybiskupa w sprawie dziesięcin pewnych w roku 1452, w której się odwołuje na dawne kościoła swego prawa (Acta decret. Capit. Gnesn. II, 44. Cfr. Długosz, Liber Benef. I, 506). Kto i kiedy wystawił dzisiejszy murywany kościół *bedleński*, nie wiadomo. Według powyższego opisu istniał już na początku wieku XVI. Oprócz kościoła parafialnego znajduje się we wsi drugi kościół *ś. Leonarda*.

1) *Sworzycze*. 2) *Stanisław z Żarnowa*, pleban.

Bedlno, *Sworzycze*, *Soczewki*¹⁾, *Trzemesna*²⁾, *Bedlenko*³⁾, *Damba*⁴⁾, *Colischewy*⁵⁾, *Przybischewy*⁶⁾, *Grambanicze*⁷⁾, *Vyrzchovisko*⁸⁾ et *Malkow* spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus in eadem villa et haereditate pro dote et fundo habet imprimis pro plebanali curia, allodio et horto aream satis latam et spatiosam, necnon alias duas areas, cimiterio vicinas et contiguas, necnon alias duas areas cum hortis pro taberna et hortulano, sibi ipsis vicinas et contiguas, et in eis tabernam, in qua nunc sedet *Mathias Chamala*, necnon in hortulania *Nicolaus Warvasz*; item habet et duos laneos agri post dictas areas tabernae et hortulani iacentes, protendentes se usque ad borram plebanalem alterius haereditatis villae plebanalis, dictae *Malkow*, ex quibus quidem laneis duobus taberna habet partem agrorum cum hortis et solvit pro censu plebano omni anno unam sexagenam pecuniarum et tenetur molere in molendinis plebani et aggeres, quoties violentia aquarum esset, iuvare; hortulanus vero solvit pro censu annuo dimidiam marcam et laborat per annum decem dies et ad aggeres piscinarum, quoties violentia esset, iuvare (sic); item habet et pratum ex opposito hortulaniae iacens, de quo colligi solet unus parvus acervus de foeno; item habet molendinum cum piscina ante villam praefatam *Bedlno*, de quo molendino molendinator pro censu solvit unam marcam pecuniarum et siue aliqua mensura molere tenetur plebano, et circa eandem piscinam habet et piscinulam inferius molendino iacentem; qui molendinator habet duntaxat hortum et pratum sub aggere iacentes; item molendinator est manualis et non haereditarius; item habet et aliud molendinum cum piscina in haereditate *Bedlenko* cum duobus hortis et cum agro duorum stadiorum, cuius molendinator est manualis et solvit plebano in *Bedlno* omni anno pro censu dimidiam sexagenam, quod iacet autem desertum, sed locatus est modo molendinator per modernum plebanum; item idem molendinator ultra dictum censum molere plebano frumenta absque mensura (tenetur).

Malkow, villa sub eadem parochiali in *Bedlno*, in qua sunt quatuor emethones locati in uno cum dimidio laneis et aliis agris non mensuratis ex eo, quod agri sunt steriles, et solvit unusquisque pro censu per sedecim grossos et per duos gallos et triginta ova, et colunt disponuntque ipsi emethones unusquisque de aliis agris, sive in dicta haereditate *Malkow*, sive in *Bedlno* tantum, quantum tribus coris siliginis et tribus avenae plenius superabundanterque superseminari potest, et illas segetes metere, colligere, acervos praeparare et conducere; item etiam pratum unum falcastrare, foenum colligere et conducere de eodem prato, et non aliud obligantur; item finum de domo plebanali in agros educere tenentur; sunt enim ultra praedictos emethonales agros in dicta villa *Malkow* duo alii lanei agrorum pro curia plebanali in *Bedlno* coli ararique soliti, etiam cum pratis. Quae quidem villa *Malkow* cum omnibus censibus, iuribus, redditibus, proventibus, agris, pratis, campis, silvis, nemoribus, gais, rubetis, borris, mellificiis, venationibus, stagnis, piscinis factis et fiendis sive faciendis, piscaturis, aquis et earum decursibus et universis obventionibus, alias pleno iure, spectat pertinetque

1) *Soczówki*. 2) *Strzemeszna*. 3) *Bedlenko*. 4) *Dęba*. 5) *Kaliszowy*. 6) *Przybyszowy*. 7) *Grembienie*. 8) *Wierzchowisko*. Przybyły później osady: *Glupiów*, *Karólew*, *Kopaniny*, *Majdan*, *Maleniec*, *Malkow*, *Radonek*, *Szymonów*.

ad eandem ecclesiam parochialem et plebanum in *Bedlno*; item est in eadem villa una piscina, dicta *Crzetula*¹⁾, facta per olim iudicem *Sandomiriensem Nicolaum de Bedlno* cum voluntate tunc plebani, quam idem iudex et haeres in articulo mortis restituerat ecclesiae eidem et plebano, et aliam etiam fecerat, sed non compleverat propter impedimentum haeredum in *Pomorzany* et ita usque modo iacet deserta; item adhuc emethones praefatae villae tenentur plebano pro festo *Nativitatis Christi* singulis annis unusquisque per duos currus lignorum adducere et cervisiam ex *Opczno* pro festo *Dedicationis* ecclesiae, festo *sanctae Annae* et adventu visitoris.

Bedlno, villa, in qua parochialis praefata; decima etiam manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae, necnon quos colunt tabernator, hortulanus et ipse plebanus tam in ipsa haereditate *Bedlno*, quam villa sua praedicta *Malkow*, videlicet duorum et duorum (sic) lanceorum proveniens spectat pertinetque ad eandem parochialem et plebanum in *Bedlno* et aestimatur eius valor ad unam sexagenam.

Sworzycze, villa sub eadem parochiali in *Bedlno*; decima etiam manipularis ex agris omnibus et singulis praedialibus sive curiae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Bedlno*, cuius valor aestimatur ad unam marcā.

Vyrzchovissko, villa sub eadem parochiali in *Bedlno*; decima etiam manipularis post omnes et singulos agros totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Bedlno*; cuius valor aestimatur ad viginti grossos.

Colischowy, villa eiusdem parochiae in *Bedlno*; decima etiam manipularis post omnes et singulos agros praediales, alias duos laneos, qui colebantur et modo coluntur pro curia, proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Bedlno*, cuius valor aestimatur ad quatuordecim grossos.

Grambanycze, villa sub eadem parochiali in *Bedlno*; decima etiam manipularis post omnes et singulas araturas praediales sive curiae proveniens spectat ad praefatam parochialem et plebanum in *Bedlno*, et eius valor aestimatur ad viginti grossos.

*Redvanska Wola*²⁾, villa sub parochiali ecclesia in *Byalaczow*³⁾, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae proveniens spectat ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Bedlno*; cuius valor aestimatur ad duas sexagenas et aliquando magis vel minus.

Bedlenko, villa sub parochiali in *Bedlno*; decima etiam manipularis post omnes agros praediales sive curiarum pronunc trium nec non hortulanorum proveniens spectat pertinetque ad eandem parochialem in *Bedlno*, et percipit eam pronunc vicarius, cuius valor aestimatur ad duas marcas et aliquando duas sexagenas.

Item emethones ex villis parochialis eiusdem nihil aliud solvunt eidem ecclesiae et plebano, solum colendam de laneo per unum grossum et de dimidio per dimidium grossum, et similiter hortulani per dimidium grossum, nec non denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis per tres scotos et unum grossum pro quittance.

1) *Krzetula*. 2) *Radwan (Radwańska Wola)*. 3) *Bialaczów*.

70. BYALACZOW^{*)}, OPPIDUM.

Taxata ad quatuor marcas argenti.

In eadem *Byalaczow* ecclesia parochialis, per medium, hoc est, in choro murata, in corpore vero lignea, tituli *S. Joannis Baptistae et Stanislai*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Byalaczow* et *Zakrzow*¹⁾, quam obtinet honorabilis *Georgius de Opczno*²⁾, actu presbyter, qui pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae adimplendis, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam servat vicarium manuum et ministrum, quos salariat; ad quam iure parochiali ex antiquo duodecim villae et oppidum praefatum, videlicet *Byalaczow*, oppidum, nec non *Parczow*³⁾, *Zakrzow*, *Sandow*⁴⁾, *Gyczow*⁵⁾, *Sobyen*⁶⁾, *Ossa*⁷⁾, *Myedzwne*⁸⁾, *Wola*⁹⁾, *Redwan*¹⁰⁾, *Zelazowice*¹¹⁾, *Myedzwne*¹²⁾, et *Waglany*¹³⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus circa illud oppidum *Byalaczow* et ecclesiam ac in eadem haereditate pro dote et fundo habet imprimis aream satis latam et spatiosam et in ea curiam plebanalem cum horto, pomerio, allodio, et alias duas areas pro hortulanis cum hortis et in eis hortulanos duos, penes dictam aream plebanalem iacentes, nec non alias duas areas pro vicario et schola ex opposito curiae plebanalis versus oppidum iacentes; item alium hortum habet penes piscinulam scholastici iacentem; item habet specialem pro praedio aruum agrorum iacentem inter agros praediales domini haeredis in *Byalaczow* et limites villae *Waglany*, in cuius capite seu fine versus fluvium dictum *Vaglanka*¹⁴⁾ iacet ager scholastici; item habet et piscinam post castrum una cum prato supra piscinam iacente et se protendente a dicta piscina usque ad rubum magnum fruticum, alias *Vyelky kjerz*¹⁵⁾; quae quidem piscina plebanalis iacet cum dicto prato inter duas piscinas domini haeredis; item habet et aliud pratum iacens penes scabella posita in fluvio *Vaglanka*, eundo de maiori *Myedzwne* et penes pratum domini haeredis, dictum *Campa*¹⁶⁾; item habet tertium pratum in silva, dicta *Lang*¹⁷⁾, iacens inter prata oppidanorum etiam cum parte silvae, prato eidem versus borram adiacente; item habet certum campum, dictum *Cowale*¹⁸⁾, in quo aliquando fuit villa plebanalis,

*) *Bialaczów*, niegdyś miasto, dziś osada położona nad strugą, wpadającą do *Węglanki*, w powiecie i dekanacie *opoczyńskim* diecezji *sandomirskiej*, odwieczne dziedzictwo familii *Odrówążów* i miejsca urodzenia *Jan Prandoty Odrówąża* biskupa *Krakowskiego* († 1266) piszącego się z *Bialaczowa*, który tam kościół parafialny murowany fundował i uposażył (*Długosz*, *Lib. Benef.* I, 365). Jak z powyższego opisu wnosić należy, do pierwotnego szczupłego kościoła przybudowano później główną nawę z drzewa, którą w końcu wieku XVI któryś z dziedziców miejscowych, *Bialaczowski*mi zwanymi, odbudował z cegły palonej, połączwszy ją z pierwotnym kościołem w jedną całość (cfr. *Rubryc. dyec. sandom.* z r. 1877 str. 35). W roku 1456 król *Kazimierz Jagiellończyk* ponowił dla miasta *Bialaczowa* dawne przywileje przez pożar zniszczone (*Baliński* I. c. II, 409—411). Akta konsystorza *gnieźnieńskiego* wspominają o kościele tamtejszym jako dawno istniejącym od roku 1432 (*Archiv. Consist. Gnesn.*).

1) *Zakrzów*, wieś do parafii należąca. 2) *Jerzy z Opczna*, pleban. 3) *Parczów*. 4) *Sędów*. 5) *Nieodgadnione*. 6) *Sobień*. 7) *Ossa*. 8) *Miedzwna Drewniana*. 9) *Wola Straszowa*. 10) *Radwan*. 11) *Zelazowice*. 12) *Miedzwna Murowana*. 13) *Waglany*, dziś gorzelnia, browar i młyn. 14) *Węglanka*. 15) *Wielki Kierz*. 16) *Kępa*. 17) *Łęg*. 18) *Kowale*.

dicta et appellata *Covale*, quem campum circumdat quidam gurges, alias *smug*, incipiendo a piscina advocati et extenditur usque ad viam, quae vadit ad molendinum et piscinam circa *Myedzwne*, in quo campo, quem circuit dictus alveus sive gurges, habetur etiam plebanalis borra cum mellificiis, et protenditur dictus alveus nec non borra plebanalis usque ad ripam fluvii *Vaglanka*, in qua etiam borra habetur palus sive lacus paludinosus, et supra eandem paludem habet et piscinas factas et situs pro pratis eidem alveo, alias *smug*, adiacentibus, in una videlicet ripa, quae concernit agros plebanales; item habet ecclesia et plebanus unum alium ultra praedictos agros arvum, dictum *monticulus*, circa pratum ad scabella iacentem; item decimas.

Byalaczow, oppidum, in quo parochialis; decima etiam manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiae et advocatae ac *przecolky* proveniens spectat pertinetque ad eandem parochialem et plebanum in *Byalaczow*; cuius valor aestimatur ad duas marcas et aliquando magis vel minus.

Zakerzow, villa sub eadem parochiali in *Byalaczow*; decima etiam manipularis post omnes et singulas araturas praediales sive curiae, etiam quos colit quaedam taberna, proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Byalaczow*, et eius valor aestimatur ad unam marcam cum dimidia et aliquando magis vel minus.

Skronyna ¹⁾, villa sub parochiali in *Potrykozy* ²⁾, decima tamen manipularis post agros praediales sive curiales proveniens spectat ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Byalaczow*, et valor eius aestimatur ad dimidiam marcam et aliquando magis vel minus.

Vissokynyn, ³⁾, villa sub ecclesia parochiali in *Odrzywól*; decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Byalaczow*, cuius valor aestimatur ad sex marcas et aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos et nihilominus plebanus pro tempore existens in *Odrzywól* praefata, ratione certorum agrorum, ad agros emethonales pertinentium, quos colit curia, et post cuius curiae agros plebanus et ecclesia praedicta in *Odrzywól* percipit decimam, solvit omni anno ex certa concordia ecclesiae et plebano in *Byalaczow* praefata per quatuor grossos.

Sulgosthow, villa sub parochiali in *Klvow*, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros emethonales proveniens spectat et pertinet ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Byalaczow*, et eius valor aestimatur ad duas marcas et aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi emethones de laneo per duos grossos.

Sobyen, villa sub parochiali praefata in *Byalaczow*; decima manipularis post omnes et singulos agros praediales proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Byalaczow*; cuius valor aestimatur ad dimidiam marcam et aliquando magis; cuius tamen ipsa ecclesia et plebanus pro hac vice non est in possessione, sed, ut allegat, fuit eadem spoliatus per olim dominum *Bostowsky* ⁴⁾, canonicum

¹⁾ Skronina. ²⁾ Petrykozy. ³⁾ Wysokin, w parafii *Odrzywól*. ⁴⁾ Kanonik *krakowski* tego nazwiska w „Katalogu” *Łętowskiego* nie zachodzi. Widocznie nazwisko przekręcone, którego odgadnąć nie można.

Cracoviensem et *capitaneum Langonicensem* ¹⁾ et usque in hactenus non restitutus; quoad decimam emethonalem, quae non est manipularis, sed pecuniaria, pertinet pro mensa archiepiscopali.

Myedzwne maior, sub eadem parochiali in *Byalaczow*; decima etiam manipularis post omnes et singulas araturas praediales proveniens spectat ad eandem parochialem in *Byalaczow*, et percipit eam minister sive rector scholae, et eius valor aestimatur ad duas marcas et aliquando minus.

Waglany et *Zelazowice*, villae sub parochiali praefatae in *Byalaczow*; decima etiam manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiarum in eisdem villis existentium proveniens spectat et pertinet ad eandem parochialem in *Byalaczow*, et percipit eam vicarius in eadem *Byalaczow*, et valor eius aestimatur ad duas sexagenas et aliquando magis vel minus.

Item oppidani in eodem oppido *Byalaczow* et emethones ex villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt, praeterquam colendam, oppidani de qualibet domo per unum grossum, inquilini per dimidium grossum et de dimidio laneo per dimidium grossum, et similiter hortulani solvunt; item denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis per septem scotos et unum grossum pro quitantia.

SCHOLASTRIA sive *praebenda*. In eadem ecclesia habetur scholastia sive praebenda non intitulata, de collatione laicorum haeredum de eadem *Byalaczow* et *Zakerzow*, prout et parochialis ipsa, quam pronunc obtinet honorabilis *Mathias de Odrzywól*, actu presbyter, qui ratione oneris omni septimana obligatur in eadem ecclesia ad legendas explendasque duas missas per se vel per alium, videlicet de *beata virgine Maria* et pro defunctis, et ad residentiam personalem. Quae quidem scholastia sive praebenda et eius pro tempore scholasticus sive praebendarius circa ipsam ecclesiam et in eadem haereditate oppidi in *Byalaczow* pro dote et fundo habet imprimis aream pro curia sive domo penes curiam plebanalem et in eadem area domum et hortum satis competentem, et sub monte in descensu in oppidum habet piscinulam superius piscinae domini haeredis et plebani iacentem; item habet in eadem haereditate in campis duobus arvos duos agri, unum penes sen circa agros plebani versus flavium *Vaglanka*, et alium penes viam, quae vadit de *Byalaczow* in villam *Skronyna* et inter agros oppidanorum iacentem; item habet et prata, unum penes pratum, dictum *Campa* domini haeredis, et aliud penes sive circa pratum plebani ad scabella iacens; item et decimam.

Gyzow, villa sub parochiali praefata in *Byalaczow*; decima etiam pecuniaria ex agris omnibus et singulis emethonalibus, videlicet de quolibet laneo per unum fertonem pecuniarum, proveniens spectat ad praefatam parochialem et scholasticum in eadem *Byalaczow*, et provenit pro hac vice una marca cum dimidia.

Nawodzycze ²⁾, villa prope *Sandomiriam*, et in eadem ecclesia praefata parochialis in *Byalaczow* et eius plebanus habet unam tabernam, quae modo ab aliquot

¹⁾ Również i ta nazwa fałszywie podana, gdyż *łegonickiego* starosty nie było. Chyba że tu zrozumiał opisujący zarządcę klucza *łegonickiego*, dóbr arcybiskupicli. ²⁾ *Nawodzice*, w parafii *Olbierzowice* pod *Sandomirzem*.

decem annis iacet deserta, etiam cum hortis et agris, de qua solvebatur per haeredem et quondam *Andream* nobilem *Sburzensky* per modum arendae annuatim una marca.

71. POTRIKOZY.*)

Taxata ad unam marcam argenti.

In eadem *Potrikozy* ecclesia parochialis lignea, tituli *S. Dorotheae*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Potrikozy* et *Stozno*¹⁾, quam pronunc obtinet honorabilis *Joannes de Damba*²⁾, actu presbyter, qui, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam pro sui sustentatione et ecclesiae eiusdem oneribus explendis servat vicarium manualet et ministrum et salariat, vicario annuatim propter tenuitatem proventuum pro salario dat unam sexagenam et octo cassulas siliginis, ministro vero tres fertones. Ad quam iure parochiali ex antiquo septem villae, videlicet praefata *Potrikozy*, *Skronyna*³⁾, *Varczówek*⁴⁾, *Dobromirowa Wola*⁵⁾, *Stozno*⁶⁾, *Cothwyn*⁷⁾ et *Curasskow*⁸⁾ spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus in eadem villa et haereditate circa ipsam ecclesiam et cimiterium pro dote et fundo habet imprimis aream satis spatiosam et latam, et in ea curiam plebanalem, allodium, hortos, areas vicarii, ministri et hortulani cum horto, necnon post dictas areas pratum se in eadem latitudine extendens et protendens, in longitudine usque ad fluvium *Drzewicza*⁹⁾ ibidem decurrentem, in quo fluvio habet libertatem usumque illius et obstacula faciendi, ponendi et pisces prandendi. Qui quidem hortulanus habet libertatem tabernae cervisiam propinandi, braxandi, et laborat ratione onerum omni septimana plebano unam diem. Item habet et agros speciales, videlicet in uno campo versus *Parczow* eundo penes viam duos laneos ad mensuram emethonalium laneorum in latitudine et longitudine; in campo vero versus villam *Skronyna* penes viam ducentem in *Cracoviam* alium laneum, uno arvo excedentem in latitudine mensuram laneos emethonales, in longitudine vero aequalem mensuram habentem; in tertio vero campo versus *Zakrzow* iacente unum laneum, iacentem inter laneos et agros emethonales, ac mensuram in longitudine et latitudine laneorum emethonalium aequalem habentem; item decimas.

*) *Potrikozy*, wieś szlachecka, dziś do dyecezyi *sandomirskiej* powiatu i dekanatu *opoczyńskiego* należąca, od początku dziedzictwo familii *Odrówców*, z których jeden, osiadłszy w skutek działów w tem miejscu, *Petrykowskim* pisać się począł i był protoplastą rodziny *Petrykowskich* h. *Odrówców*. W drugiej polowie wieku XV był dziedzicem *Petrykozów* *Stanisław Petrykowski* h. *Odrówców* (*Długosz*, *Lib. Benef.* I, 367). Tamtejszy kościół parafialny, o którym *Długosz* przy opisie kollegiaty *sandomirskiej*, jako o dawnym wspomina (*Lib. Benef.* I, 359. 367. 377. 378), zawdzięcza początek swój *Odrówcom* przynajmniej na początku wieku XV. Obecny kościół mурowany wystawiony został kosztem patrona i parafian w roku 1791 w miejsce dawnego drewnianego i dotąd nie jest konsekrowany (*Rubryc. dyec. sandom.* z r. 1877 str. 38).

¹⁾ *Stuzno*, wieś do parafii należąca. ²⁾ *Jan z Dęby*, pleban. ³⁾ *Skronina*. ⁴⁾ *Parczówek*. ⁵⁾ *Dobromirowa Wola*. ⁶⁾ *Stuzno*. ⁷⁾ *Kotwin*. ⁸⁾ *Curasskow*. Później przybyły osady: *Drynica*, *Drzewica*, *Eugeniów*, *Gozd*, *Kamienna Wola*, *Kolonia*, *Sołtysy*, *Koronówka*, *Wymysłów*.

Potrikozy, villa in qua parochialis praedicta; decima etiam manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiales proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Potrikozy* et eius valor aestimatur ad duas marcas et aliquando magis vel minus.

Parczówek, villa sub eadem parochiali in *Potrikozy*; decima etiam manipularis ex omnibus et singulis agris praedialibus sive curialibus proveniens ad eandem ecclesiam parochialem et plebanum in *Potrikozy* spectat et pertinet, cuius valor aestimatur ad unam marcam et aliquando magis vel minus.

Parczow, villa sub parochiali ecclesiae parochialis (sic) in *Byalaczow*, decima tamen manipularis post omnes et singulas araturas praediales sive curiales proveniens spectat ad parochialem ecclesiam et plebanum in *Potrikozy*, cuius valor aestimatur ad unam sexagenam et aliquando magis vel minus.

Stozno, villa sub eadem parochiali in *Potrikozy*; decima etiam manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiales proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in eadem *Potrikozy* et eius valor aestimatur ad duas marcas et aliquando magis.

Curasskow, villa sub eadem parochiali in *Potrikozy*; decima etiam manipularis de uno campo iacente versus *Potrikozy* et fluvium *Drzewicza* proveniens spectat ad eandem ecclesiam parochialem et plebanum in *Potrikozy*, et valor eius aestimatur ad dimidiam marcam et aliquando magis aut nihil.

Item emethones ex villis parochiae eiusdem nihil aliud solvunt plebano aut ecclesiae, solum colendam de laneo per unum grossum, de dimidio laneo per dimidium grossum, et similiter hortulani, necnon denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis per tres scotos et unum grossum pro quittantia.

GYELNYOW*), OPPIDUM.

Taxata ad unam marcam argenti.

In eodem *Gyelnyow* ecclesia parochialis lignea ex villa *Brzezyńky* primae foundationis et dotationis in dictum *Gyelnyow*, oppidum, translata et titulo eodem

*) *Gielniow*, miasteczko szlacheckie w dyecezyi *sandomirskiej*, dekanacie i powiecie *opoczyńskim*, od niepamiętnych czasów dziedzictwo familii *Duminów z Brzeżinek Brzezińskich* h. *Łabędz*, którzy pierwotnie założyli i uposażyli kościół parafialny w *Brzeżinkach*, gdzie istniał jeszcze w roku 1418, albowiem pleban tamtejszy *Boskon* rozprawia się na dniu 4 marca tegoż roku w konsystorzu *gnieźnieńskim* o dziesięcinę z dziedzicom miejscowym (Excerpta ex actis Consist. Gnesn. f. 38). Zdaje się, że z *Brzeżinek* przeniósł do *Gielniowa* kościół parafialny ówczesny dziedzic, *Tomasz Mszczuj Brzeziński*, domownik króla *Kazimierza Jagiellończyka*, który się zajął podźwignięciem istniejącego już dawniej lub założeniom z nowa miasteczka *Gielniowa* i w roku 1455 uzyskał od tegoż monarchy przywilej na zaprowadzenie targów w poniedziałki i kilku jarmarków. Przywilej ten zatwierdził król *Zygmunt III* w roku 1620 na prośby dziedzica, *Jana z Brzeżinek Brzezińskiego*. W końcu wieku XVII przeszło to miasteczko do familii *Zaluskich*, a następnie do *Szaniawskich* (*Baliński*, *Starożytna Polska* t. II, str. 420. cfr. *Niesiecki* l. c. t. I, 208. 209). Kościół pierwotny w *Gielniowie* był drewniany,

insignita, videlicet *S. Crucis* ac *beatorum Petri et Pauli apostolorum*, de collatione laicorum haeredum de dicta *Brzezynky* et *Gyelnyow*, quam nunc obtinet honorabilis *Johannes de Gyelnyow* eadem, actu presbyter, qui pro sui sustentatione et oneribus ecclesiae adimplendis servat manualement vicarium et ministrum, quos salariat; ad quam iure parochiali praedictum oppidum *Gyelnyow* quatuorque villae, videlicet *Wywosz*¹⁾, *Golky*¹⁾, *Brzezynky*²⁾ et *Rozwady*⁴⁾, prout ex antiquo, spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus in eodem oppido circa ipsam parochialem ecclesiam pro dote et fundo habet imprimis unam specialem aream pro curia, allodio, hortis plebanalibus, domunculis vicarii et schola, satis latam et spatiosam et cimiterio contiguam, necnon unam aliam in praefata villa *Brzezynky*, in qua arca modo nulla aedificia extant, neque aliquod oraculum in loco primae foundationis ecclesiae, solum spatium, et in area pratum et pomarium; in qua etiam villa ultra aream plebanalem, vicarialem et ministri habet unam aliam aream pro taberna, sive situm pro taberna, et minister habet facultatem potestatemque propinare cervisiam ex privilegio sibi concessam; item habet unum campum agri in eadem villa et haereditate *Brzezynky*, iacentem iuter duas vias, antiquam et novam in *Opczno de Skerzyn* tendentem, et inter gurgitem seu alveum, alias *wodomierz*, ibidem ac etiam areae superius expressae adiacentem; necnon pratum eidem campo contiguum et in fine seu ex opposito eiusdem campi iacens; et alium mansum habet inter emethonales agros ibidem in villa ac rubeta, mericam, mellificia locare, constituere et potestatem plures agros exstirpare ex privilegio foundationis et dotationis, quorum modernus plebanus non est in possessione, sed haeres, duntaxat unius campi praedicti cum prato habet usum; item decimas.

Skeryn magna, villa, in qua ecclesia parochialis, decima tamen manipularis post omnes et singulos agros praediales curiae, dictae *Mszczujowska*⁵⁾, proveniens spectat pertinetque ad ecclesiam parochialem et plebanum in *Gyelnyow*, et eius valor aestimatur ad duas marcas et aliquando minus.

Wywosz, villa sub eadem parochiali in *Gyelnyow*; decima etiam manipularis post omnes et singulos agros eiusdem totius villae proveniens spectat ad eandem parochialem et plebanum in *Gyelnyow*, cuius valor aestimatur ad duas sexagenas et aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de dimidio laneo per unum grossum, et ducit eam plebanus propriis curribus in domum, ubi vero locaverit eam in haereditate, conducere tenentur.

Brzezynky, villa sub eadem parochiali in *Gyelnyow*; decima etiam manipularis post omnes et singulos agros praediales sive curiales proveniens spectat ad eam

który zgorzał w roku 1806. Odtąd aż do najnowszych czasów nabożeństwo parafialne odprawiało się w istniejącej tam od niedawnego czasu kaplicy pod tyt. *ś. Władysława z Gielniowa*, zakonnika reguły *ś. Franciszka*, urodzonego tamże w roku 1440, a zmarłego w klasztorze *OO. Bernardynów* w Warszawie dnia 4 maja roku 1505, który w roku 1750 przez Stolicę apostolską ogłoszony został za błogosławionego i patrona królestwa, a w szczególności Warszawy i *Gielniowa* (Baliński l. c. II, 420). Obecnie na miejscu zgorzałego kościoła wznosi się nowy murywany kosztem patrona i parafian wystawiony, dotąd nie konsekrowany (Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 37). We wsi parafialnej *Rózek* istnieje kaplica publiczna pod tyt. *Nawiedzenia N. Maryi P.* (tamże).

¹⁾ *Wywóz.* ²⁾ *Galki.* ³⁾ *Brzezynki.* ⁴⁾ *Rozwady.* Przybyły później osady: *Bochenka, Browarek, Budy, Prud, Rózek, Snarki, Stefanów.* ⁵⁾ *Mszczujowska* (od *Mszczuja*).

ipsam parochialem ecclesiam et plebanum in *Gyelnyow*, cuius valor aestimatur ad unam sexagenam et aliquando magis vel minus.

Rozwady, villa sub eadem ecclesia parochiali in *Gyelnyow*; decima etiam manipularis post omnes et singulas eiusdem villae totius araturas proveniens spectat pertinetque ad praefatam parochialem ecclesiam in *Gyelnyow*, et percipit eam vicarius cum ministro pro salario, cuius valor aestimatur ad tres marcas et aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de laneo per duos grossos.

Molendinum Drina sub parochiali eadem in *Gyelnyow*; solvit pro censu perpetuo illius possessor singulis annis eidem ecclesiae et plebano in *Gyelnyow* per tres fertones pecuniarum monetae et numeri *Polonicalis*. Habet ipsa ecclesia desuper inscriptiones etiam in actis *Consistorii Langoniczensis*¹⁾; item oppidani eiusdem oppidi *Gyelnyow*, necnon villani emethones ex villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt plebano et ecclesiae eidem, solum colendam, oppidani de qualibet domo per unum grossum, emethones vero de integro laneo per unum grossum, de dimidio laneo per dimidium grossum, et similiter hortulani, necnon denarium *sancti Petri* a qualibet persona per unum denarium; et contribuit camerae apostolicae collectori singulis annis per duos scotos et unum grossum pro quitantia.

73. BYELINY.*)

Taxata ad unam marcam argenti.

In eadem *Byeliny* ecclesia parochialis lignea, tituli *SS. Simonis et Judae*, de collatione laicorum haeredum de eadem *Byeliny* et *Zychorzyn*²⁾, quam adhuc obtinet honorabilis *Stanislaus Sukno de Drzewicza*³⁾, actu presbyter, qui pro sui sustentatione et ecclesiae oneribus adimplendis, prout ex antiquo, circa ipsam ecclesiam servat unum vicarium manualement et ministrum, quos et salariat, et solvit unicuique per unam sexagenam; ad quam iure parochiali ex antiquo duae villae, videlicet praefata *Byeliny* et *Jastrab* spectant et pertinent. Quae quidem ecclesia et eius pro tempore plebanus circa ipsam ecclesiam in eadem villa et haereditate pro dote et fundo habet imprimis aream pro curia et allodio plebanalibus, cimiterio contiguam, satis competentem, necnon in alia parte alias duas areas pro vicario et ministro cum hortulis eidem areis adiacentibus; item hortum ex opposito cimiterii versus dimidium villae iacentem, et alium hortum ante villam, eundo versus viciniam; item habet et agros, videlicet post aream sive curiam allodiumque

¹⁾ *Lęgonicki*. Dla kościołów archidiecezyi *gnieźnieńskiej* położonych w dawnym województwie *ndomirskim* utrzymywali arcybiskupi, zwłaszcza *Laski*, osobny konsystorz w *Lęgonicach*.

* *Byeliny*, wieś szlachecka w diecezji *sandomirskiej* w dekanacie i powiecie *opoczyńskim* poloma, siedlisko rodziny *Bielńskich* h. *Szerzaniawa*, która tam zapewne pierwszy kościół parafialny fundowała, najpóźniej w początku wieku XIV, jak to z powyższego wnosić można opisu. Kto wystawił ten dość starożytny kościół drewniany, ani wizyty, ani akta miejscowe kościelne nie podają (Rubryc. dyec. sandom. z r. 1877 str. 36).

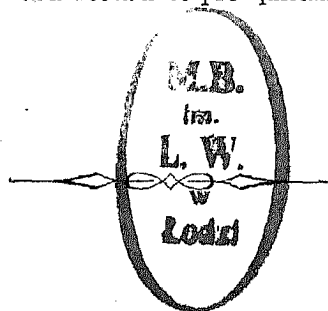
²⁾ *Zychorzyn*, wieś w parafii *Drzewica*. ³⁾ *Stanisław Sukno z Drzewicy*, pleban.

plebanale unum laneum agri, protendentem se ab allodio plebanali usque ad borram in latitudine citra vel ultra viginti sulcorum; item in alio campo versus *Drzevicza* habet tres arvos agrorum, unum iacentem inter agros praediales domini haeredis et *Czapla*, alium etiam inter agros praediales domini haeredis et *Czapla*, tertium inter agrum *Czapla* et *Polomkowa* in longitudine quatuor stadiorum; item in tertio campo versus *Zychorzyn*, dicto *Kyelbow*, habet unum mansum inter agros praediales et *Czapla* in longitudine quatuordecim stadiorum; item alium dimidium mansum inter agros *Polomkowa* et *Czapla* in longitudine quatuor stadiorum se protendentem, et ibidem in eodem dimidio laneo habet pratum iacens, de quo colligi solent duo parvi currus de foeno; item decimas.

Byeliny eadem, in qua parochialis ecclesia; decima etiam manipularis post omnes et singulos agros totius villae, etiam molendini eiusdem, proveniens spectat pertinetque ad eandem parochialem et plebanum in eadem *Byeliny*, et valor eius aestimatur ad octo marcas et aliquando magis vel minus; et solvunt decimam canapi de lanco per duos grossos et nihilominus conducunt in horreum plebani.

Zychorzyn, villa, quoad curiam sub parochiali in *Drzevicza*; decima etiam manipularis post omnes et singulas araturas praediales sive curiales proveniens spectat etiam ad eandem parochialem et plebanum in *Byeliny* valorque aestimatur ad duas marcas et aliquando magis vel minus.

Jastramb, villa sub eadem parochiali in *Byeliny*; decima etiam manipularis ex agris praedialibus sive curialibus proveniens spectat ad praefatam parochialem et plebanum in *Byeliny*, et eius valor aestimatur ad tres fertones, et aliquando magis vel minus. Item emethones ex villis eiusdem parochiae nihil aliud solvunt ecclesiae eidem et plebano, solum colendam de laneo per unum grossum, de dimidio laneo per dimidium grossum, et similiter hortulani, necnon denarium *sancti Petri* per unum denarium a qualibet persona; et contribuit collectori camerae apostolicae singulis annis per unum scotum et pro quittantia unum grossum.

SERIES CAPITUM TOMI I.

SPIS RZECZY TOMU I.

Przedmowa -- Wstęp p. ks. Żukowski	str. I	Valyschewo (Waliszewo)	str. 50
Jan Łaski, Arcyb. Gnieźnieński p. ks. kan. Korytkowskiego	1—90	Szlawno (Sławno)	53
		Vaglyewo (Węglewo)	56
		Goczanowo	58
		Pobyedzyska op.	59
		Wronczyno	63
		Dambrowa (Dąbrówka)	66
		Szwanowo (Dzwonowo)	68
		Kyszkowo	69
		Lagyewnyky	70
		Pomorzany	72
		Japlkowo (Jabłkowo)	73
		Raczkowo	74
		Popowo	76
		Podlyesche (Podlesie)	78
		Myeszczyszko (Mieścisko) op.	79
		Janowycze op.	81
		Coldramb (Koldrąb)	83
		Gandecz et Lopyenno	86
		In parte Lopyenno	88
		Cleczo (Kłeczko) op.	90
		Szokolnyky (Sokolniki)	94
		Modlyschewo (Modliszewko)	96
		Cruchowo (Kruczowo)	97
		Dusechno	99
		Ostrovitthe	100
		Jankowo	102
		Strizewo kosczielne	103

DECANATUS LEKNENSIS.	
	str.
Lekna op.	105
Tarnowa	110
Vagrowyecz (Wagrówiec) op.	111
Grylewo	113
Zun (Żoń)	115
Golancza op.	117
Choyna	118
Jacthorowo (Jaktorowo)	120
Smogulyecz op.	121
Panigrocz	122
Kczynya op.	123
Wscharadowo (Szkardowo)	127
Szamoklyaszky (Samokłęski)	128
Rynarzewo op.	130
Schubyn op.	131
Slupy	133
Dzyewyerzewo	136
Czeschewo op.	137
Szrebrnagorka op.	138
Cozyelsko (Kozielesko)	140
Sthopachowo (Stępnuchowo) op.	142

DECANATUS SZNEYNENSIS.	
	str.
Sneyna (Żnin) civ.	143
Gora	149
Chomathowo (Chomętowo)	152
Brzeskorzyslhw	154
Gorzyce	156
Janyczewo (Juncewo)	157
Szwyathkowo (Świątkowo)	158
Czyrkwycza (Cerekwica)	160
Zyrnyky op.	161
Isdebno	162
Rogowo	164
Skurky	165
Lubcza	166
Goscyschyno (Gościeszyn)	168
Ryschewko	169
Nyestronno	171
Parlyno (Parlin)	172
Chomyaza (Chomiąza)	174
Gaschawa (Gąsawa) op.	175
Venecia	177
Osthroszcze	179
Kyerzkowo	181

	str.
Szczepanowo	182
Slawoschewo	184
Pakoszcz op.	185
Vyelathowo op.	187
Mogylno op.	188
Paladzye (Pałędzie)	190

DECANATUS SZBARENSIS.	
	str.
Klyeczewo op.	191
Slothkowo (Złotkowo)	193
Budzyszlaw	194
Orchowo op.	196
Rakawczynno (Rękawczyn)	197
Camyenyecz (Kamieniec)	198
Lynowyecz	200
Vylczyno (Wilczyna) op.	201
Voyuczyno (Wojcin)	203
Szyedlymowo	204
Lyszowo (Lisewo)	206
Oszthrowas (Ostrowąż)	207
Szlyeszyno op.	208
Lypusztowo maior (Lubstów)	210
Szapolno (Sępolno)	211
Mkolyno (Mąkolno)	212
Damby (Dęby)	214
Dambna (Dębna królewskie)	215
Wrancza maior (Wrząca)	217
Grzegorzewo op.	218
Ossyek	220
Cramsko (Kramsko)	222
Raczyaczycze (Racigcice)	224
Lyupsthowko minor (Lubstówek)	225
Lychyn (Licheń)	226
Vassosche (Wąsosze)	227
Goslawycze	229
Cazymerz (Kaźmierz) op.	232
Cozarzewo (Kozarzew) op.	235
Morzyszlaw	236

DECANATUS CONYNENSIS.	
	str.
Conyn (Konin) civ.	238
Krzykowo	243
Byalkowo	245
Byalkowo	247
Koszczyelec	249
Colo (Koło) civ.	249
Dobrowo	251

	str.
Brudzewo op.	253
Janyshewo	256
Człomowo (Słomowo)	258
Pssary	259
Covalye (Kowale)	260
Turek op.	261
Grzymyschewo op.	266
Russoczycze	267
Vyschyno (Wyszyna)	269
Thulyszkowo op.	270
Lyszycz maior	273
Dobroschyno (Dąbroszyn)	274
Rychphal (Rychwał) op.	276
Grochowo	277
Grodzyecz	278
Crolykowo (Królikowo) op.	279
Trampczyno	281
Zagorowo op.	282
Rzgowo	283
Grabyenyecz	284
Cuchary (Kuchary)	286
Szlawsko maior (Sławsk)	287

DECANATUS SLUPCENSIS.	
	str.
Cawnycze (Kawnice)	289
Golyna op.	290
Myszlyborz	292
Lyanth (Lądek) op.	293
Volya (Wola)	295
Covalyewo (Kowalewo)	295
Jaroschyno	296
Czyenyno (Cienin)	297
Dobroscholowo (Dobroszów)	299
Oszthroythe Capituli	300
Gyewarthrowo	301
Mloduyewo	303
Slupcza civ.	305
Coschuty (Koszuty)	313
Szkarboschewo	313
Graboschewo	314
Szthrzalkowo	316
Osstrow	318
Powycz (Powidz) op.	319
Sthaw	322
Brudzewko (Brudzewo)	323
Schamborowo	324

	str.
Mylczyno op.	326
Odrowasch (Odrowąż)	327
Qwyecziszewo (Kwieciszewo)	328
Dotatio ecclesiae in Wienczork	330
Dotatio ecclesiae in Niestronno	331

ARCHIDIACONATUS UNIEIOVIENSIS.

ARCHIDYAKONAT UNIEJOWSKI.

Wstęp	335 - 337
Ecclesia Collegiata Unycoviensis	338 - 359

DECANATUS UNYEOVIENSIS.

Vyelyenyno (Wielenin)	359
Phalibozycze	361
Wyelanowo	363
Swyencze (Świnice)	364
Grodzysko	365
Wartlikowicze	367
Nyewyesch (Niewiesz)	369
Baldrzychow	371
Malyn	374
Luthomyrsko op.	376
Gorka	377
Pabianicze op.	379
Mikolayowicze	381
Qyathkowicze (Kwiatkowice)	383
Wyrzchy	385
Zadzym	386
Rossoschicza	388
Manka (Męka)	390
Glynno	393
Pyacznow (Pięczniew)	394
Drusbyn	396
Nyemyslow	398

DECANATUS WARTHENSIS.

Boleszczyno	400
Dobra op.	401
Scacznow (Skęczniew)	404
Mylkowicze	406
Jezersko	407
Wartha op.	409
Tubadzyn (Tubądzin)	412
Waglczow (Wąglczów)	414
Wroblow	415

Chartlupia maior	str. 418
Dambrowa	419
Brzezno	420
Unkow (Uników)	422
Stholecz maior	424
Buzenyn op.	425
Siradia (Sieradz) op.	428
Chartlupia minor	435
Canyonacz maior	438

DECANATUS SCHADKOVIENSIS.

Schadek op.	439
Borzyschowicze	443
Lassko (Łask) op.	445
Buczek	449
Lobodzice	452
Vygyelzow (Wygiełzów)	453
Szyrczow op.	456
Grocholyce op.	458
Druschbycze	459
Parzno	461
Rzeschetarzew (Restarzew)	464
Sadzyewycze (Sędziejewice)	466
Grabno	468
Vidava op.	469
Richloczycze	471
Brzycow (Brzyków)	473
Stronsko	475
Corczow (Korczew)	478
Marzenyn	481

DECANATUS BRZESNYCENSIS.

Brzesnycza op.	484
Jedlno	487
Vyewyecz (Wiewiec)	488
Sulymyrzycze	490
Lgotha	491
Cramppa (Krepa)	493
Radomskye op.	494
Dobroschycze	499
Kamyensko op.	500
Codramb (Kodrąb)	504
Dminin (Dmenin)	506
Cobyete (Kobiele)	507
Zytna (Żytno)	509

Borzycowa (Borzykowo)	str. 511
Wszeborzycze (Soborzyce)	513
Dambrowa	514
Gidle	516
Clomnice (Kłomnice)	518
Borowno	521
Cruschina (Kruszyna)	522
Mykanow	524
Dworzyschowicze (Dworszowice)	525
Macovyska (Makowiska)	526
Wansosche (Wąsosze)	528
Payaczno (Pajęczno) op.	529
Trabaczow	531
Dzjaloschyn op.	532
Sczythy	534
Szanicowicze (Siemkowice)	534
Rzassnya (Rząśnia)	537

ARCHIDIACONATUS CURZELOVIENSIS.

ARCHIDYAKONAT KURZELOWSKI

Wstęp	541—544
Ecclesia Collegiata Curzelovien- sis	545—558

INVENTARIUM PAROCHIALIUM.

Chrzansthow	558
Cuczkwow (Kuczkwow)	562
Seczemyn (Secemin)	563
Czarncza	566
Wloszczowa	568
Bambelno	569
Conyecznno (Konieczno)	571
Wangleschin (Węgleszyn)	573
Czyerno (Ciernio)	575
Zlothnyky	578
Rambyesczycze	580
Malogoszcz op.	581
Chanczynny (Chęciny) op.	584
Pyakoschow (Piękoszew)	588
Chelmcze	590
Lopussno	592
Mynin (Mnin)	594
Radoschicze op.	595
Lyppa (Lipe)	597
Ffalkow (Fałkow) op.	599

Czyrmno (Czermno)	str. 602	Pothvorow	str. 658
Pylczyca	604	Wrzeszczow	660
Crassoczyn (Krasocin)	605	Bukowno	661
Coslow (Kozłów)	607	Radzanow	663
Chotow	609	Wyssemyerzycze (Wyśmierzyce) op.	664
Januschewicze	611	Jassyona	666
Zelasnenogy	612	Stromyecz	669
Stanowyska	614	Goryn	671
Przedborz op. cum Policzko	616	Lissowek	673
Skorkowicze	620	Jankowice	674
Zarnow op.	622	Blotnycza	676
Woyczyn	625	Cassow (Kaszów)	679
Blogye	627	Przytyk op.	681
Dambrowa	629	Wrzozz	683
Bialebrzegy	630	Wyenyawa	686
Slawno	633	Skrzyn op.	689
Conyceze (Konice)	636	Skrzyn magna	691
Opoczno op.	638	Smogorzow	693
Damnyewicze	642	Goworyczow	695
Libischow	643	Odrawansz (Odrawąż)	698
Crasnycza (Kraśnica)	645	Conskye (Końskie)	700
Brudzewicze	646	Bedlno	704
Drzewicza op.	649	Byalaczow op.	707
Nyesnamirowicze op.	653	Potrikozy	710
Odrzywol op.	655	Gyelnyow op.	711
Klvow op. et v.	656	Byliny	713